

JANUÁR	FEBRUÁR	MÁRCIUS	APRILIS	MÁJUS
1P. 1. Ján. 2. Ján. 3. Ján. 4. Ján. 5. Ján. 6. Ján. 7. Ján. 8. Ján. 9. Ján. 10. Ján. 11. Ján. 12. Ján. 13. Ján. 14. Ján. 15. Ján. 16. Ján. 17. Ján. 18. Ján. 19. Ján. 20. Ján. 21. Ján. 22. Ján. 23. Ján. 24. Ján. 25. Ján. 26. Ján. 27. Ján. 28. Ján. 29. Ján. 30. Ján. 31. Ján.	1P. 1. Febr. 2. Febr. 3. Febr. 4. Febr. 5. Febr. 6. Febr. 7. Febr. 8. Febr. 9. Febr. 10. Febr. 11. Febr. 12. Febr. 13. Febr. 14. Febr. 15. Febr. 16. Febr. 17. Febr. 18. Febr. 19. Febr. 20. Febr. 21. Febr. 22. Febr. 23. Febr. 24. Febr. 25. Febr. 26. Febr. 27. Febr. 28. Febr. 29. Febr. 30. Febr. 31. Febr.	1P. 1. Márc. 2. Márc. 3. Márc. 4. Márc. 5. Márc. 6. Márc. 7. Márc. 8. Márc. 9. Márc. 10. Márc. 11. Márc. 12. Márc. 13. Márc. 14. Márc. 15. Márc. 16. Márc. 17. Márc. 18. Márc. 19. Márc. 20. Márc. 21. Márc. 22. Márc. 23. Márc. 24. Márc. 25. Márc. 26. Márc. 27. Márc. 28. Márc. 29. Márc. 30. Márc. 31. Márc.	1P. 1. Ápr. 2. Ápr. 3. Ápr. 4. Ápr. 5. Ápr. 6. Ápr. 7. Ápr. 8. Ápr. 9. Ápr. 10. Ápr. 11. Ápr. 12. Ápr. 13. Ápr. 14. Ápr. 15. Ápr. 16. Ápr. 17. Ápr. 18. Ápr. 19. Ápr. 20. Ápr. 21. Ápr. 22. Ápr. 23. Ápr. 24. Ápr. 25. Ápr. 26. Ápr. 27. Ápr. 28. Ápr. 29. Ápr. 30. Ápr.	1P. 1. Máj. 2. Máj. 3. Máj. 4. Máj. 5. Máj. 6. Máj. 7. Máj. 8. Máj. 9. Máj. 10. Máj. 11. Máj. 12. Máj. 13. Máj. 14. Máj. 15. Máj. 16. Máj. 17. Máj. 18. Máj. 19. Máj. 20. Máj. 21. Máj. 22. Máj. 23. Máj. 24. Máj. 25. Máj. 26. Máj. 27. Máj. 28. Máj. 29. Máj. 30. Máj. 31. Máj.

Kincses Kalendáriom

A gyakorlati élet általános útmutatója

JUNIUS	JULIUS
1P. 1. Jún. 2. Jún. 3. Jún. 4. Jún. 5. Jún. 6. Jún. 7. Jún. 8. Jún. 9. Jún. 10. Jún. 11. Jún. 12. Jún. 13. Jún. 14. Jún. 15. Jún. 16. Jún. 17. Jún. 18. Jún. 19. Jún. 20. Jún. 21. Jún. 22. Jún. 23. Jún. 24. Jún. 25. Jún. 26. Jún. 27. Jún. 28. Jún. 29. Jún. 30. Jún. 31. Jún.	1P. 1. Júl. 2. Júl. 3. Júl. 4. Júl. 5. Júl. 6. Júl. 7. Júl. 8. Júl. 9. Júl. 10. Júl. 11. Júl. 12. Júl. 13. Júl. 14. Júl. 15. Júl. 16. Júl. 17. Júl. 18. Júl. 19. Júl. 20. Júl. 21. Júl. 22. Júl. 23. Júl. 24. Júl. 25. Júl. 26. Júl. 27. Júl. 28. Júl. 29. Júl. 30. Júl. 31. Júl.

AUGUSZTUS	SEPTEMBER	OKTÓBER	NOVEMBER	DECEMBER
1P. 1. Aug. 2. Aug. 3. Aug. 4. Aug. 5. Aug. 6. Aug. 7. Aug. 8. Aug. 9. Aug. 10. Aug. 11. Aug. 12. Aug. 13. Aug. 14. Aug. 15. Aug. 16. Aug. 17. Aug. 18. Aug. 19. Aug. 20. Aug. 21. Aug. 22. Aug. 23. Aug. 24. Aug. 25. Aug. 26. Aug. 27. Aug. 28. Aug. 29. Aug. 30. Aug. 31. Aug.	1P. 1. Szept. 2. Szept. 3. Szept. 4. Szept. 5. Szept. 6. Szept. 7. Szept. 8. Szept. 9. Szept. 10. Szept. 11. Szept. 12. Szept. 13. Szept. 14. Szept. 15. Szept. 16. Szept. 17. Szept. 18. Szept. 19. Szept. 20. Szept. 21. Szept. 22. Szept. 23. Szept. 24. Szept. 25. Szept. 26. Szept. 27. Szept. 28. Szept. 29. Szept. 30. Szept. 31. Szept.	1P. 1. Okt. 2. Okt. 3. Okt. 4. Okt. 5. Okt. 6. Okt. 7. Okt. 8. Okt. 9. Okt. 10. Okt. 11. Okt. 12. Okt. 13. Okt. 14. Okt. 15. Okt. 16. Okt. 17. Okt. 18. Okt. 19. Okt. 20. Okt. 21. Okt. 22. Okt. 23. Okt. 24. Okt. 25. Okt. 26. Okt. 27. Okt. 28. Okt. 29. Okt. 30. Okt. 31. Okt.	1P. 1. Nov. 2. Nov. 3. Nov. 4. Nov. 5. Nov. 6. Nov. 7. Nov. 8. Nov. 9. Nov. 10. Nov. 11. Nov. 12. Nov. 13. Nov. 14. Nov. 15. Nov. 16. Nov. 17. Nov. 18. Nov. 19. Nov. 20. Nov. 21. Nov. 22. Nov. 23. Nov. 24. Nov. 25. Nov. 26. Nov. 27. Nov. 28. Nov. 29. Nov. 30. Nov. 31. Nov.	1P. 1. Dec. 2. Dec. 3. Dec. 4. Dec. 5. Dec. 6. Dec. 7. Dec. 8. Dec. 9. Dec. 10. Dec. 11. Dec. 12. Dec. 13. Dec. 14. Dec. 15. Dec. 16. Dec. 17. Dec. 18. Dec. 19. Dec. 20. Dec. 21. Dec. 22. Dec. 23. Dec. 24. Dec. 25. Dec. 26. Dec. 27. Dec. 28. Dec. 29. Dec. 30. Dec. 31. Dec.

Budapest
VIII. Rákóczi Sándor utca 4.

Hamburg - Amerika Linie

Személy- és áruszállítás a világ minden részébe.

Hamburg - ^{Southampton-Cherbourg} - New York

Boulogne s. M. - Southampton

Hamburg - ^{Southampton-Cherbourg} - Boston

Boulogne s. M. - Southampton

Hamburg-Philadelphia Hamburg-Baltimore

Hamburg-New Orleans
Hamburg-Norfolk
Hamburg-Newport News
Hamburg-Kanada
Hamburg-Brazília
Hamburg-Argentína
Hamburg-Uruguay
Hamburg-Kuba
Hamburg-Mexiko

Hamburg-Nyugat-India
Hamburg-Észak-,
Közép- és Dél-
Amerika nyugati partja
Hamburg-Afrika
Hamburg-Kelet-Ázsia
Hamburg-India
Hamburg-Vörös-tenger
és Perzsiai Gólt

Hamburg-Szibéria
Stettin-New York
Stettin-Boston
Emden-New York
Emden-Argentína
Emden-Kelet-Ázsia
Géna-New York
Géna-Argentína
Nápoly-New York

Boulogne s. M.-ből: Brazília, Argentína, Uruguay, Afrika;

Southampton-ből: Brazília, Argentína, Uruguay, Kuba, Mexiko, Afrika;

Havre-ből: Brazília, Nyugat-India, Kuba, Mexiko, Közép-Amerika;

Antwerpen-ből: Brazília, Argentína, Uruguay, Kanada, Nyugat-India,
Kuba, Mexiko, Közép-Amerika, Afrika.

A Hamburg-Amerika Linie gőzösei kitünő ellátáson kívül kényelmes utazást is biztosítanak az utasoknak bármelyik osztályban.

Üdülő- és kéjutazások tengeren:

Utazás a világ körül, Indiai utazások, Keleti utazások, Földközi-tengeri utazások, Északi-tengeri utazások, Izlandi utazások, Nyugat-Indiai utazások, Délamerikai utazások, Nilusi utazások.

Prospektus ingyen és bérmentve.

Hamburg-Amerika Linie, Hamburg.

Az ATHENAEUM-KÖNYVTÁR

a legjobbat és legszebbet nyújtja a legolcsóbb árért!

Minden kötet finom és tartós papírosra van nyomtatva és vászonkötésben kerül forgalomba. Egy-egy kötet terjedelme 320—600 oldal.

Ára

kötetenként

Eddig a következő művek jelentek meg:

Kóbor: Komédiák. Nov. — **Biró L:** Glória. Nov. — **Balzac:** A számbőr. Reg. — **Zola:** Pascal orvos. Reg. — **Dickens:** Két város. Reg. — **Anatole France:** A Pinguinek szigete. Reg. — **Csehov:** Az orvos felesége és más novellák. — **Bölsche:** Szerellem az élők világában. Két kötet. — **Tolsztoj:** Hadzsi Murát. Reg. — **Az ördög.** Elb. — **Voss Richárd:** A költő és az asszony. Reg. — **Tóth Béla:** A boldogasszony dervise. — **Maupassant:** Egy élet. Reg. — **C. F. Meyer:** A barát násza és egyéb novellák. — **Heltai Jenő:** Hét sovány esztendő és más elbeszélések. — **Geijerstam:** Az öcsike. Az örök rejteley. Két reg. — **Anatole France:** Az istenek szomjaznak. Reg. — **Gabriele D'Annunzio:** A tűz. Reg. — **Murger:** Bohémvilág. Reg. — **J. V. Jensen:** D'Orá asszony. Reg. — **Szini Gyula:** A rózsaszínű hó. Novellák. — **Victor Hugo:** A párisi Notre Dame. Reg. Két kötet. — **Sudermann:** Egyszer volt... Reg. — **Gorkij:** Az anya. Társadalmi reg. — **Kellermann:** Az alagut. Reg. **Heijermaus Herman:** A vörös kalóz. Reg. — **A Fecske-család a levegőben.** Elb. — **Móricz Zsigmond:** Kerek Ferkó. Reg. — **Schnitzler Arthur:** Gusztai hadnagy. Elb. — **Maupassant:** Horla. Elb. — **Kóbor Tamás:** Cognac-idillek. Elb. — **Dell:** A sas útja. Reg. — **Mereskowsky:** Lionardo da Vinci. Reg. két kötet. — **Linnankosky:** Dal a tűzpiros virágról. Reg.

Kiadja az „Athenaeum” irodalmi és nyomdai részv.-társ.
Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

FÖLDVÁRY IMRE

FÉRFIGIVAT- ÉS FEHÉRNEMŰ-RAKTÁRAI:

IV., Róssuth Lajos-u. 18.

és VIII., Rákóczi-út 7. sz.

(A Nemzeti Kaszinóval szemben.)

== (Pannónia-szálloda mellett.) ==

TELEFON 20—37.

TELEFON 54—61.

Nagy kalapraktár

angol cilinderek, nemez- és szalmakalapok. Téli, korecsolyázó-, utazó- és nyári sport-sapkák dús választékban.

Mérték szerint készít; angol szabású női bluzokat, férfi- és női fehérneműeket, legfinomabb kivitelben.

Ajánlja idényszerű különlegességeit; angol zefir, francia batiszt és angol flanel kelméket férfingre és női bluzokra.

Hazai és angol uri és női keztyűk, vadász-mellények, sarcipók, esőernyők, sétatotok, kocsitakarók, plédok, női himalája-kendők, minden árban kaphatók.

== ÁRTEGYZÉK BÉRMENTVE. ==

GYÖNGE, fejlődésben és tanulásban elmaradt GYERMEKEK, VÉRSEZGÉNYEK, BÁGYAD-TAK, IDEGESEK, munkától kimerültek, izgékony természetűek, korán kimerült FELNŐTTEK lábadozók, megerősítéstől vagy sebesüléstől lefogyottak nagy sikerrel használják erősítőszernek

HOMMEL HAEMATOGÉNJÉT.

Az étvágy visszatér, a szellemi és a testi erő gyorsan növekedik és az egész idegrendszer megerősödik tőle.

Az orvosi világ 20 esztendő óta ideális erősítő szernek ismeri: vérszegénységnél, sápkórnál, gyomordaganatnál, maláriánál, cukorbetegségnél, neurasteniánál és más idegbajoknál, továbbá lázas betegségeknek és után: (influenza, tüdőgyulladás, mellhártyagyulladás, tifusz, skarlát és kanyaró) azután esecsemők-nél és szoptató asszonyoknál, csontbetegség, görvélýkór, számarköhögés, krónikus tüdőbetegségek, a tüdő tuberkulotikus betegségei, a csontszerkezet és a mirigyek betegsége ellen. Itt közlünk néhány orvosi véleményt, amennyit ilyen kevés helyen lehet.

A Dr. Hommel-féle hämatogénnel asszonyoknál és leányoknál mindenkör-
re a legjobb sikereket értem el.
(Dr. med. Szántó Manó, Budapest.)

A Dr. Hommel-féle hämatogént terhes, nagyon lefogyott asszonyoknál igen jó eredménnyel alkalmaztam. Az illetőt azelőtt különféle gyógyszer-ekkel látható eredménnyel nélkül kezelték. Csakis a Dr. Hommel-féle hämatogén használata közben javult az állapota. Étvágya támadt, az arczszin javult, a lelki állapot is kedvezően befolyásoltatott úgy, hogy az asszony (Dr. med. Stern M., Nagyménegcs.)

Az alkalmazásommal asszonyoknál alkalmaztam és az elért eredménnyel (Dr. med. Steinitz Adolf, Büdszentmiklós.)

erős gyermeket szült, amelyet maga képes táplálni.
A Dr. Hommel-féle hämatogént vérszegény, lefogyott, fiatal szoptatós asszonyoknál alkalmaztam és az elért eredménnyel nagyon meg vagyok elégedve.

71800

Értésitem, hogy már 5 év óta rendszeren a Hommel-féle hámatogent és sápkóros leányoknál és vérszegény asszonyoknál különösen szembetűnő sikereket értem el. Háromhónapos gyermeknek, mely teljesen lefogyott volt, alig élt még, először csöppenként, aztán fél teáskanálnyival adtam a készítményből és így újra a gyarapodás felé hoztam.

Három 8-10 éves korban levő gyermeknek, kik nagyfokú vérszegénység és nagyon rossz emésztés folytán teljesen lefogytak és testi erejüket végképp elvesztették volt, a Hommel-féle hámatogent adtam; a fényes eredmény nagyon meglepett, a gyermekek most viruló jó szímben vannak.

A gyermekgyakorlatban számos esetben alkalmaztam a Dr. Hommel-féle hámatogent és mindig meg voltam elégedve az eredménnyel. Vérszegény, satnya, láhadózó pácienseknél már 3-4 heti használat után a testsúly és erő gyarapodását vettem észre. A gyermekek szívesen vették; a készítmény jó hatással van az étvágyra.

(Dr. J. Ak Arhák gyermekorvos, a nyomorékok otthonának főorvosa, Budapest.)
 Alkalmam volt a Hommel-féle hámatogent, gyermekeknek kipróbálni. A készítményről csakis a legjobbat mondhatom és sohasem látam más szerrel hasonló frappáns hatást. A vérszegénység már egy havi használat után eltűnt, a gyermek jó étvágyat kapott és napról-napra erősebb lesz.

A Dr. Hommel-féle hámatogent véleményem szerint kitűnő idegzsongító szer (brain-tod) és éppen az igazi az időgyengeség leküzdésére (braining), melyben ezidőszert a tudomány legtöbb emberre szenved. **Kartáraitnak a legmelegebben fogom ajánlani.**

(Dr. med. Rédel Manó, Szécsény.)
 Dr. Geriánd tanár, Blackburn, Anglia.)
 A gyermekorvos, a nyomorékok otthonának főorvosa, Budapest.)
 A Hommel-féle hámatogent több ízben rendeltem és kipróbáltam, egyebek közt kisgyermekemmel, ki kapcsolatban több hélig tartó hőkurattal nagybőrnyű operációs vérvétel után ment keresztül és emítt rendkívül gyenge és kimerült volt. A nagyfokú étvágytalanság semmiféle szerre nem akart engedni, míg nem Hommel-féle hámatogent adtam. Már néhány nap múlva élénk étvágy mutatkozott, a gyermek szívesbetűnően erőre kapott és az első üveg felhasználása után a legsúlyosabb tünetei a vérszegénységnek elmultak. Az eredmény valósággal eklektikus volt!

Értésitem, hogy a Hommel-féle hámatogent minden esetben, melyben alkalmaztam, különösen azonban fiatal leányok sápkóros ellen kitűnően bevált.

(Dr. med. Frankl Mór, Trencsén.)
 Örömmel értesítem, hogy a Dr. Hommel-féle hámatogent elért eredményekkel nagyon meg vagyok elégedve. A szert szívesen veszik és jól tűrik. Nagy vérszegétek után, a gyermek szívesbetűnően erőre kapott és az első üveg felhasználása után a legsúlyosabb tünetei a vérszegénységnek elmultak. Az eredmény valósággal eklektikus volt!

Figyelmeztetés a hamisításokra!

Kapható gyógyszerárakban és droguistáknál

Kérje nyomtatékosan a magát utánzattal!

Hommel-féle Haematogent

(Dr. med. Schaffer, Mezőkovácsháza.)

! Egy palack ára 4 Korona. !

A GYERMEKEK

leghatalmasabb

erősítő- és tápszere

A ZOLTÁN-FÉLE CSUKAMÁJOLAJ

melyet könnyű emészthetősége és kellemes íze miatt nem pótol semmi más.

Üvege 2 korona.

ZOLTÁN BÉLA

gyógyszertárában

Budapest, V., Szabadság-tér.

IT T E S S É K A L A P O T L E V Á G N I.

KINCSES KALENDÁRIOM 1915-re.

ÖNKÉNTES DOLGOZÓTÁRSAINKHOZ.

*Az olyan vállalkozásnál, mint a milyen az olvasó előtt lévő **Kincses Kalendárium**, az olvasók a legbecsesebb dolgozótársak. Kérjük is őket, hogy bennünket tanácsukkal, utbaigazításukkal, ötletükkel támogatni szíveskedjenek. Ez a lap arra való, hogy megfigyelésüket, kívánságukat, tanácsukat velünk közöljék.*

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

Aláírás és cím:

.....

.....

Tessék ezt a lapot a pontozott vonal hosszában kivágni és borítékban, a Kincses Kalendárium szerkesztőségéhez címezve (Budapest, Róth Szilárd-utca 4.) legkésőbb 1915 június 1-ig megküldeni.

1915

ÖNKÉNTES DOLGOZÓTÁRSAINKHOZ.

(Folytatás.)

Aláírás és cím:

Tessék ezt a lapot a pontozott vonal hosszában kivágni és borítékban a Kincses Kalendárium szerkesztőségéhez címezve (Budapest, Kök Szilárd-utca 4.) legkésőbb 1915 június 1-ig megküldeni.

ITT TESSEK A LAPOT LEVÁGNI.

KÖZSÉGEK FIGYELMÉBE

KÖZVILÁGÍTÁS.

Utak és terek világítására ajánljuk kb. 750 gyertyafényű O. V. és AUER I. jelű petroleum-izzófény-lámpáinkat.

Utcák világítására ajánljuk kb. 400 gyertyafényű O. IV. és AUER III. a. jelű petroleum-lámpáinkat.

Lámpáink természetes nyomás alatt lég- vagy szénsavszivattyuzás nélkül működnek. Vihar- és esőmentes! Egyszerű kezelés! Egyszerű megbízható szerkezet! Csinos külalak! Komoly érdeklődőknek kívánatra ingyen próbavilágítás. Meghívásra szakhivatalnok kiküldése.

TELEFON:

16-50.
16-54.
20-53.
12-90.

Magyar Gázizzófény Részvénytársaság
Budapest, VI., Vilmos császár-út 3.

Uj Idők

Szépirodalmi, művészeti és társadalmi képes hetilap

Szerkesztő Herczeg Ferenc

XX. évf.

14. október 1.

10. szám.

Az Uj Idők ma fokozottabb mértékben szolgálja célját, mint eddig.

Célja: a közönség választékos irodalmi igényeinek kielégítése.

Eszközei: a legelső magyar szépirok és művészek gárdája. Valamennyi számán rajt van a szerkesztő Herczeg Ferenc irodalmi jegye: ötlet, izlés, komoly tartalom és finomság. Ez az Uj Idők erőssége. Ez adja meg előkelő színvonalát. Husz éve ez az uralkodó hangja, stílusa. S ez tette a közönség kedvelt hetilapjává.

„Gróf Monte Cristo“ páratlan sikerű regénye után újabb ajánlékkal kedveskedik az Uj Idők előfizetőinek. Megirattuk Adorján

Andor, Farkas Pál és Seres Lászlóval minden idők és minden nemzetek legérdekesebb korszakát, a francia forradalom és császárság történetét „Forradalom és Császárság“ cím alatt. A nagy 1600 oldalas munka **nyolc tartalmas kötetben** jelenik meg és nincs regény, amely érdekfeszítőbb volna e nagy történelmi munkánál. A „Forradalom és Császárság“ **első kötetét**, gyönyörű kiállításban, **ingyen** adjuk minden előfizetőnknek. A további hét kötetért a bekötés és postaköltség fejében 80 fillért kérünk kötetenként.

Az UJ IDŐK előfizetési ára:

Negyedévre	5 kor.
Félévre	10 kor.
Egész évre	20 kor.

Az Uj Idők kiadóhivatala

Budapest, VI., Andrásy-út 16.

Mutatványszámot szívesen küld a kiadóhivatal.

Budapest, 1914. október 1.

Égész évre 10 kor. Félévre 5 kor. Negyed-
évre 2,50 korona. Egyes szám ára 20 fill.

XXV évfolyam 40. szám.

EZER meg ezer betű, ezer meg ezer gyermek hirdeti, hogy a magyar fiúnak, leánynak nincs kedvesebb játszótársa, barátja, szórakoztatója, tanítója **Az Én Ujságom**-nál. Ahány vasárnap reggel van egy esztendőben, annyszor köszönt be az ő kis olvasóihoz.

Ajándékkönyvről is gondoskodtunk. A **Robinson** című kitűnő ifjúsági művet kapjátok ingyen. Egrí György ügyes tolla írta meg a ti számotokra, Mühlbeck bácsi rajzolt hozzá képet. Ezt a remek ajándékkönyvet fűzve minden új előfizető megkapja.

AZ ÉN UJSÁGOM előfizetési ára:

- Az ingyenes könyvvel együtt negyedévre 2 korona 50 fillér.
- Az ingyenes könyvvel együtt félévre 5 korona — fillér.
- Az ingyenes könyvvel együtt egész évre 10 korona — fillér.

Az Én Ujságom ingyen könyvtárában Cooper örökszép Bőrharisnya-történeteinek mind az öt kötete már megjelent: **Vadölő, Utolsó mohikán, Utmutató, Vadfogó, Bőrharisnya.**

Az Én Ujságom új előfizetőinek kedvezményes áron adjuk ezeket a régebben megjelent köteteket. És pedig kötve 1.— koronáért, fűzve 50 fillérért.

Az Én Ujságom kiadóhivatala

Budapest, VI. ker., Andrássy-út 16. sz.

Mutatványszamot szívesen küldünk.

1915

KINGSES KALENDÁRIOM

A

GYAKORLATI ÉLET ÁLTALÁNOS UTMUTATÓJA

TIZENKILENCEDIK ÉVFOLYAM

BUDAPEST

RÁKOSI JENŐ BUDAPESTI HIRLAP UJSÁGVÁLLALATA R.-T. KIADÁSA

VIII., JÓZSEF-KÖRUT 5. SZÁM.

Budapest, 1914. október 1. Egész évre 12 kor., félévre 6 kor., negyed-
 évre 3 korona. — Egyes szám ára 30 fill. · IX. évfolyam, 40. szám.

Derült és mo-
 solygó ez a
 képeshetilap, mint
 egy fehér leány-
 szoba. Hangja,
 tartalma, iránya
 kettős célt szolgál:
 szórakoztat és ta-
 nit, ismereteket
 terjeszt, csupa
 olyat, ami a fiatal

leányok számára nélkülözhetetlen, hasznos és nemes. Írói
 közé a jelesebb magyar írók egész gárdája tartozik. Szép-
 irodalmon kívül állandó rovatai vannak a háztartás, kert és
 konyha, kézimunkák, női foglalkozások, a divat stb. számára.

Előfizetési ára :

Negyedévre 3 korona. * Félévre 6 korona.
 Egész évre 12 korona.

Kiadóhivatal: BUDAPEST VI., Andrásy-út 16.

==== Mutatványszámot ingyen küld a kiadóhivatal. ====

TARTALOM-JEGYZÉK.

A boukir	371	Altábornagy	212	Arany János	71
Abszolútizmus	47	Altkirch	352	Aranykulcsos vitéz	211
Acre	78	Amerika	219	Arany pénzek	150
Aden	208	Amerikai mértékek	78	Arany piaszter	150
Adó	144	Amerikai pénzek	150	Aranyarkantyús vitéz	211
Afrika	218	Amphion páncélos hajó	369	Aranyszám	23
Ajándékok	145	Andrássy Gyula gróf	119	Ararát	293
Akadémia fölavatása	130	Angol arány	150	Arbe	243
Akusztikus típus	274	Angol mértőld	78	Archipraeco	290
Alagútak	255	Angol mértékek	78	Argaud-gáz	267
Alapítványi hölgy	211	Angol véka	78	Asszociatív típus	274
Albatrosz repülőgép	204	Antal Gábor	194	Asztalnokok címe	211
Albertus Magnus	224	Antivari bombázása	369	Asztalos Pál	227
Albrecht herceg	346	Apafi Mihály	294	Auditív típus	274
Albumin	295	Apát	212	Augsburg csatahajó	369
Alezredes	252	Apostoli főjegyző	211	Augusztus	39
Alkotmány gőzös	365	Apponyi Albert gróf	135	Aviatika fejlődése	196

Á csbogár	220	Állatkert	51	Általános mérték-táblá-	
Államfők	300	Állatkör jegyei	22	zat	78
Állami tisztviselők		Állatorvosi főiskola	25	Árnyék-rajzok	280
címe	212	Április	35	Ázsia	217

B accalaureus	214	Beszálló fogadók	270	Bölcs Leó	223
Bach-törvények	71	Besztercei orosz betörés	364	Bóji rendelet	31
Bahama-szigetek	208	Betegen töltött napok	88	Bójt napok	23
Bak	122	Bethlen András gróf	135	Brazíliai mértékek	78
Balesetek a fővárosban	234	Bevonulás	25	Brebiri grófok	250
Balogh Jenő	135	Bezerédj István	230	Breslau	369
Bardanez Leó	364	Bezerédj Viktor	194	Briey elfoglalása	352
Baril	78	Bérmálás	17	Brindejonc	196
Baross Gábor	123	Bíboros címe	211	Brüssel elfoglalása	552
Bartal György	135	Bieder D. aviatikus	196	Bua-sziget	250
Bathányi Lajos	230	Bihar Ferenc	138	Budai hegyek	82
Bánffy D. báró	119	Bika	22	Budai Lánchíd-tér	96
Báránymű	283	Bilochus	291	Budapest házai	91
Bárczay Oszkár	225	Bírák címe	212	Budapesti házasságok	125
Bárók címe	210	Bíró István	119	Budapesti színházak uj-	
Bebel Ágost	194	Biztosítás	144	donságai	183
Bedekovich Kálmán	138	Black Prince	303	Budapesti válóperek	81
Beiratások	25	Bogdanovics L	194	Budapest magassági	
Belga mértékek	78	Bolygók	22	pontjai	65
Belgrádi vár	367	Bolygók járása	45	Budapest nemzetiségei	93
Belső politikai esemé-		Bonaparte-család	301	Budapest népessége	116
nyek	155	Boné de Lapeyrère ad-		Budapest parkjai	50
Belügyminiszterek	123	mirális	369	Budapest telkei	90
Bem	226	Bonnier aviatikus	199	Budapest utcái	56
Beoltás	17	Borchgrave Emil	110	Burián István báró	123
Beóthy László	135	Bordeaux	351	Bushel	78
Beóthy Zsolt	75	Borostyánkoszorús	214	Bűlow János	105
Berzeviczy Albert	135	Bourbon-család	301	Bűntettek Budapesten	132

C alieus	275	County	290	Cs. és kir. kamarások	
Cambon nagykövet	351	Cressy angol csatahajó	371	címe	210
Casa Antal	369	Cziráký-ház	267	Csernovic elfoglalása	363
Castrum	290	Csabai Pál	79	Csetepaték a Kárpátok-	
Cattaro	372	Család jelszava	18	ban	363
Centime	150	Család krónikája	17	Csetverik	78
Cerimoniák	209	Csapadék	45	Csezmei Ugrin	250
Christen-telek	50	Csapadék elraktározása	326	Csillag a rendeljelhez	214
Ciganovics Milán	347	Csáky Albin gróf	135	Csillagászati esztendő	22
Címek	209	Csáky-oltár	323	Csillagkeresztés hölgy	211
Címletek	144	Csányi László	231	Csingtau	370
Clussenberch Márton	316	Cs és kir. asztalnokok		Csornai prépost	212
Cody ezredes	197	címe	211	Csúcshely	82
Comes	290	Cseh Ervin	138	Csütörtökhelyi Pieta	320

Dalmát városok	243	Diefenbach	281	Doktori címek	214
Darányi Ignác	135	Dieuzei csata	352	Doppler Ferenc	79
Daucourt	199	Différia	283	Double eagle	150
Dán arany	150	Dinamit	97	Dreadnoughtok	302
Dániel Ernő báró	135	Dinár	150	Dresden cirkáló	369
Dán mértékek	78	Diplomácia i események	173	Drina	366
Deák Ferenc	227	Diplomaták címe	213	Dry farming	326
December	43	Disznó	82	Dubail tábornok	349
Derék-mérték	44	Díszszemle	25	Dukát	150
Dessewffy Emil gróf	130	Dívald Kornél	317	Dumas Pesten	115
Délkör	215	Dobos István	197	Dzsingisz kán	293
Eagle	150	Egyiptomi pénzek	150	Epakta	25
Ecszetkezelés	236	El	78	Epakta-tabella	29
Egyenlítő	215	Elemi csapások	189	Eperjesi sz. Adalbert	324
Egyenrangú családok	300	Elemi iskola	25	Eratoszteusz	266
Egyesült-Államok va- gyona	381	Elfáradás	276	Erdély Sándor	135
Egyetem	269	Elhelyezett tőkék	144	Erkel Gyula	89
Egyetem éve	25	Előadások kezdete	25	Ermolai püspök	244
Egyetemi tanárok címe	213	Hőstai bőjt	23	Erzerumi Jakab	294
Egyházi események	178	Emlékezetes évfordu- lók	17	Esterházy-képtár	105
Egyházi év	23	Emlékezés	273	Esztendő kronológiája	261
Egyházi ünnepek	23	Emmich tábornok	347	Esztergomi fogolytábor	31
Egyiptomi kultúra	309	Eynyftett bőjti napok	31	Európa	217
		Eötvs József báró	47	Expressz küldemények	392
				Ezüst piasztér	150
Égboltozat	45	Érsek	211	Évi kiadások	144
Égerfa-légy	221	Északi-tengeri flotta	369	Évi közepe	21
Életbiztosítás	146	Évfordulók	17	Évszakok kezdete	21
Ércpénzek	150	Év halottai	192	Év története	155
Fabiny Teofil	135	Feszty Árpád	191	Földünk természeti viszonyai	215
Farkasvölgy	82	Félszigetek	216	Földünk vándorútja	374
Farsang	23	Férj ruházata	145	Főpát	212
Fathonn	78	File pusztulása	259	Főgimnázium	25
Fáradság	276	Finn mértékek	78	Főhírvivő	290
Február	33	Fiume	207	Főreáliskola	25
Fehér hattyú	104	Fogadók	270	Főúri családok	331
Feilitzsch Artur báró	135	Fogadó-napok	152	Francia arany	150
Fejérpataky László	246	Fogarassy Mihály	84	Francia mértékek	78
Fejérváry Géza báró	123, 194	Folyók	217	Francia nemzeti vagyon	381
Feleség ruházata	145	Folyót sterling	150	Frank	150
Felöltő-mérték	44	Forró égöv	245	Frank képviselő	348
Felső kereskedelmi isk.	25	Fókasz Leó	304	French tábornok	320
Ferenc Ferdinánd	194, 345	Föld	22	Füles bagoly	47
Ferenc József-rend	214	Földközi-tengeri flotta	369	Fürdők	270
Fertőző betegségek	282	Földművelési minisz- terek	135	Fűtés	144
Festa fori	23	Föld nagysága	215	Fűvész-kert	51
Festetich Andor gróf	135	Föld népei	215	Fűzőmérték	44
Festetich György gróf	123				
Gabelsberger	47	Gibraltar	208	Grassalkovics herceg	47
Galicja	390	Giesl báró	346	Greguss Ágost	71
Galléros gyík	382	Gimnázium	25	Grey	348
Gallon	78	Glossius Sámuel	269	Griff	104
Ganz Ábrahám	97	Goeben	369	Groteszk állatja	382
Garros	198	Gorilla	383	Grófok címe	210
Gaszaretz	235	Gorove István	135	Günther Antal	135
Gau	290	Goschen nagykövet	352	Gyalogsági tábornok	212
Gazdasági események	187	Govrik érsek	294	Gyarmati harcok	368
Gázország	390	Görgey	226	Gyermekhalandóság	
Gegnuss Gusztáv	135	Görögkeletiek esztén- deje	24	Budapest	84
Gellérthegy	82	Görög mértékek	78	György Endre	135
Ghillány Imre báró	135	Gramm	78	Gyulafehérvári dom- borművek	374
Ghyeczy Kálmán	123				
Hadi lobogó	22	Halics	390	Harisnya-mérték	44
Hadüzenetek	348	Hamburg	208	Harkányi János báró	135
Hajnik Károly	79	Hamisított képek	235	Hastifusz	284
Halállok Budapest	83	Hangyaevő	383	Határnapemlékeztető	30

Havi bevételek és kiadások	52	Helyi középíró	31	Holdkelte	45
Havi feljegyzések	15	Helyközi telefonforgalom	398	Holdkulcs	23
Haza! Samu báró	138	Hercegi családok	301	Hollandi arany	150
Hazug gyermekek	257	Hercegovinai betörés	366	Hollandi mértékek	78
Háború és sport	388	Herceggímás	211	Hongkong	208
Házasságok	17	Herschel jóslatai	45	Honoris Causa doctor	214
Házbér	144	Héthársi Madonna	322	Honvédelmi miniszterek	135
Házmester	147	Hidak	255	Horánszky Nándor	135
Házartási költségek	144	Hiedeghthy főispán	268	Horváth Boldizsár	135
Háztulajdonos főjegyzései	147	Hieronymy Károly	123	Horváth-kert	50
Hegedűs Ferenc	135	Himlő	384	Horváth Mihály	115
Hegedűs Sándor	135	Hogue csatahajó	271	Horvát miniszterek	138
Hektowatt	78	Hohenberg hercegnő	194	Hosszmértékek	78
Heltai Ferenc	194	Hold fényváltozásainak kiszámítása	29	Hunkár Antal	231
Helyi expressz	397	Holdfogyatkozások	22	Hústalalom	31
				Húsvéti táblázat	206
Idegen ércpénzek	150	Ikrek	22	Iparosok	269
Idegen mértékek	78	Influenza	284	Iskolai esztendő	25
Időjárás	45	Ingatlanok jövedelmei	145	Ismert meteorraj	380
Időmérés	28	Ingmérték	44	Istálló	144
Igazságügyminiszterek	135	Interurbán telefonforgalom	398	Izisz	259
Ijjászok	225			Izraelita naptár	24
Jagodaja	367	Járványok	282	Josipovich Imre	138
Jankovich Béla	135	Jászói prépost	212	Jósika Miklós báró	75
Január	32	Jekelfalussy Lajos	138	Jósika Samu báró	123
Januári feljegyzések	45	Jellicoe admirális	369	Jótekonyság	145
Japáni cápa	383	Jelzalogterhek	147	Jövedelmek és terhek	146
Japáni mértékek	78	Joakim herceg	347	Július	38
Japáni ultimátum	370	Joffre tábornok	349	Június	37
Jánoshegy	82	Josipovich Géza	138	Jupiter	22
Kabát-mérték	44	Kéménysöprés	147	Kőrösmező	363
Kajdán vezér	250	Képviselőház 1848-ban	227	Kötvények	144
Kalap-mérték	44	Képviselők címe	210	Középkori szobrászat	312
Kalimegdán	367	Kihen-Héderváry K.	119	Közmunka- és közlekedésügyi miniszterek	135
Kamarások címe	210	Kiaucsau	370	Közzoktatásügyi miniszterek	135
Kamatos kamat táblázata	119	Kifizetendő összegek	146	Közönséges esztendők	21
Kamatszámítás	148	Kilogram-méter	78	Közös ügyek	169
Kaméleon	382	Kilowatt	78	Községi parkok Budapestén	50
Kanonok	212	Kinai mértékek	78	Köztársasági párt	155
Kardinális címe	211	King George	303	Krakovia	391
Katasztrófák	189	Kimerülés	277	Krezimir király	247
Katonai események	185	Kis bolygók	222	Kristóffy József	123
Katonai esztendő	25	Kitchener lord	350	Kronológia	21
Katonatisztek kitüntetései	213	Klotiervác	365	Krupanje	367
Kazein	295	Klucik tábornok	348	Kubinyi Ágoston	79
Kálmán király	249	Kocsi	144	Kultuszminiszterek	135
Kántorbójt	23	Konstantinápoly	207	Kücsik Szaid	194
Kávéházak	270	Konfuise	272	Külföldiek Budapesten	74
Kecskehely	82	Konyhaköltésgek	144	Külföldi események	170
Kemény Gábor báró	135	Korcsmák	270	Külföldi mértékek	78
Kempelen Győző	79	Körtani ismertetőjelek	23	Külföldi pénzeslevelek	393
Kenyérmezei fogolytábor	366	Kos	22	Külföldi táviratok	399
Kereskedelmi iskola	25	Kossuth Ferenc	135, 194	Külföldi telefonforgalom	398
Kereskedők	269	Kossuth Lajos	226	Külföldi utalványok	392
Keresztelés	17	Kovacevics István	138	Külföldre szóló postacsomagok	396
Kerékpár a háborúban	389	Kovács puska	225	Külvárosi ház Feszen	104
Kerkápoly Károly	123	Kőbánya	271	Kyses Konrád	224
Keskenyfejű bogár	221	Kőbmérték	78		
Keztyűmérték	44	Kölcsönadott könyvek	153		
		Kölcsönadott összegek	145		
		Könyvtárunk	153		
		Környékbeli telefon	398		
Lakásbérlet főjegyzései	147	Laurie	235	Lechner Ödön	194
Lakások Budapesten	100	Láb	78	Leghosszabb utcák Budapesten	57
Lappangási időszak	282	Láng Lajos	135	Legmélyebb fúrások	216
Latin érem-unió	150	Lányi Antal	196	Legnagyobb messzelátók	385
Laub Nándor	75	Lányi Bertalan	135		
		Leccetói freskó	225		

Legnagyobb hegyek	215	Liban	369	Lonka	364
Legnagyobb szigetek	216	Licenciátus	215	Lonovics érsek	231
Lemberg	367	Ligeti Antal	71	Lovassági tábornok	212
Lengyelek Budapesten	74	Lipót-rend	213	Lovcen-hegy	371
Lengyelország	390	Lipótvárosi templom	47	Loznica	366
Letört aviatikus	196	Lisszabon	208	Lóerő	78
Levelezőlapok	397	Liszt Ferenc	84	Lónyay Menyhért	119
Levéli-bogár	221	Liszt oratóriumának bemutatása	122	Lőcsei Pál	317
Levélpostai küldemények	397	Liverpool	208	Lublin	364
Lew	150	Livre	78	Lujza	17
Légsúlymérő	45	Ljesnica	366	Lukács Béla	135
Légszesz	147	Lodoméria	390	Lukács György	135
				Lukács László	119

M adarász László	230	Mácsik Mária	71	Méter-kilogram	78
Magánparkok Budapest	50	Május	36	Méter-rendszer	78
Magyar arany	150	Máramarosi harcok	363	Mikó Imre gróf	135
Magyar aviatikus-verseny	197	Március	34	Millerand	349
Magyar korona görög érmen	304	Mária Terézia	391	Milreisz	150
Magyar kúrt	79	Márka	150	Miniszterelnökök	119
Magyarország miniszterei	119	Más világok, mint a miénk	239	Mistral	194
Magyar-osztrák közös-ügyek	169	Megjegyezni való címek	151	Mitrovici csata	367
Magyar sajtó	79	Megrögzítő képesség	273	Molekulák lefotografálása	305
Mailáth György	231	Megtartóztatási napok	31	Moltke tábornok	348
Majdanka	304	Megvásárlandó könyvek	153	Monitoraink	365
Manouzy tábornok	350	Mellékbolygók	22	Montenegrói hadüzenet	365
Marco Polo	265	Mellény-mérték	44	Mozgóképek a tenger fenekéről	296
Margitsziget	51	Menekülés Debrecenbe	226	Mozgó ünnepek	21
Markovics Iván	47	Menelik	194	Munka-típusok	279
Marokkói mértékek	78	Merkur	22	Munkácsy Mihály	79
Mars	22	Meszselátók	385	Muzeum-kert	51
Mars déli sarka	375	Metropolita	211	Műgyemem éve	25
Max polgármester	351	Mexikói mértékek	78	Műszaki mértékek	78
		Mérleg	22	Művészeti események	179
		Mérték-táblázat	78	Művészi sportérmekek	386
		Mértékvétel	44		

N adrágmérték	44	Napi kiadások	47	Német nemzeti vagyon	381
Nagybocskói ütközet	363	Napkelte	45	Német trónörökös	345
Nagy épületek	256	Napkör	23	Népiiget	50
Nagy Lajos	390	Napoleon, III.	225	Névnapok jegyzéke	46
Nagy nemzetek gazdagsága	381	Naptár 1915-re	27	Nikita király	345
Nagyságos cím	210	Narodna Obrana	346	Ninoszkáv bán	250
Nagy tengerek mély-sege	215	Nápolyi László	247	Nobel	97
Namur	352	Nemzetek gazdagsága	381	Normaia	82
Nap	22	Nemzetiségek Budapest	93	Norvég arany	150
Nap belseje	378	Nemzeti ünnepek	25	Norvég mértékek	78
Napfogyatkozások	22	Nemzetközi politika	173	November	42
Nap feltjai	379	Neptun	22	Növényzet a bolygókon	376
Naphegy	82	Neszterov pilóta	198	Nyár	21
Napi halandóság Budapest	141	Newyork	208	Nyilesszemű légy	220
		Német arany	150	Nyilas	22
		Német mértékek	78	Nyíri Sándor	138
				Nyomatvány-portó	397

O brenovác	366	Orczy-kert	51	Országos színek	22
Oceánia	219	Ordódy Pál	135	Orvosi költségek	145
Oerc	150	Oriás pangolin	383	Oszegovics püspök	47
Oka	78	Órion	303	Osztrák színek	22
Okiratok bélyege	400	Órleans-család	301	Ozirisz	259
Október	41	Orosz arany	150	Ozman Szultán	369
Olasz mértékek	78	Orosz betörés	363	Ó-egyiptomi kultúra	309
Olasz nemzeti vagyon	381	Oroszlán	22	Ökörmező	363
Olesniczky érsek	322	Orosz mértékek	78	Öngyilkosok	92
Once	78	Orosz mozgósítás	348	Örmények eredete	293
Orangután	382	Orosz nemzeti vagyon	381	Őrk naptár	20
Orbán Balázs báró	105	Orseolo Péter	244	Ötven évvel ezelőtt	47
Orczy Béla báró	123	Orsz. képviselők címe	210	Ősrégi családok	331

Pago szigete	247	Perzsa mértékek	78	Polónyi Géza	135
Palotahölgy	211	Pesti városligeti tó	114	Popper D.	194
Pallavicini E.	194	Pesti Vigadó megnyi- tása	112	Portó	392
Pangolin	383	Pest 80 év előtt	267	Portugál arany	150
Pannonhalmi főapá	212	Petrarca	224	Portugál mértékek	78
Pap Béla	138	Petrovics Arisztid	199	Posta nyolcvan évvel ezelőtt.	271
Parancsolt bójtnapok	23	Pezeta	150	Posta-tarifa	392
Parkok Budapesten	50	Péchy Tamás	135	Potiorek tábornoszernagy	368
Parlamenti események	155	Pécsi domborművek	312	Potter	236
Parroy erőd	352	Pégoud	197	Prágai Szent György	316
Pasics	345	Pénzes levelek	393	Prelátus	212
Pasquier báró	202	Pénzügyminiszterek	123	Prépost	212
Pathfinder	371	Péter király	345	Prímás	211
Patisz Károly	267	Péterfy Sándor	194	Progar	366
Pauler Tivadar	135	Piaszter	150	Pro litteris et artibus	214
Pákh Albert	79	Pietà	320	Protestánsok esztendeje	24
Pápai kamarás	211	Pince	144	Próbamozgósítás	348
Pázmány Dénes	226	Pincbános	212	Przemysl	364
Pedagógiai események	164	Plinius	243	Pud	78
Pejacsevich Péter gróf	138	Plósz Sándor	135	Puskapor feltalálása	222
Pejacsevich Tivadar gr.	138	Poincaré	349	Püspöki kar bőjti ren- delete	31
Penny-weight	78	Póla	370	Püspökök címe	211
Percezel Béla	135	Polgári egyének rend- jelei	213	Queen Elisabeth	303
Percezel Dezső	123	Polgári esztendő	25	Quessa	247
Percezel Mór	228	Polgári ünnepek	23	Quinet Edgar	370
Perényi Zsigmond	229	Polgárok	268	Quintal	78
Periskop	384				
Pervezi csata	352				

Rugadós betegségek	282	Repülőgépek a háború- ban	389	Rokonság	17
Ruhó	364	Repülőgépmo- dell- verseny	198	Román Iodoméer király	360
Rajner Pál	123	Régi dalmát városok	243	Román mértékek	78
Raukok	209	Régi magyar szobrok	312	Római adózás	23
Ráday Gedeon gróf	138	Régi magyar vármegye	290	Római katolikusok esztendeje	23
Rák	22	Régi pénzek	288	Római szandál	275
Reáliskola	25	Régi térképek	261	Rubens	235
Recentek	88	Részvények	144	Rubel	150
Reis	150	Rixdaler	150	Rubeola	285
Rendelt bójtnapok	23	Roger Baco	223	Ruházat	145
Rendjel-adományozás	213			Rupprecht trónörökös	346
Réczey Imre	194				

Sabác	366	Sikorszky aviatikus	201	Stepanovics tábornok	367
San folyó	363	Simonyi Lajos báró	135	Sterling	150
Sanghai	208	Singapore	208	Stoss	317
Sarkkör	215	Skerlecz Iván báró	155	Stotinki	150
Sándor szerb trónörö- kös	317	Somogyi Antal	127	Stüler építész	79
Schicht-verseny	201	Sorsjegyek jegyzéke	86	Suhr-cirkusz	75
Schwarz Bertold	223	Sorsjegyek utolsó hu- zása	62	Sulymértékek	78
Sebenico	251	Sovereign	150	Sulypórtó-tarifa	594
Seborvosi tanfolyamok	270	Spányol mértékek	78	Superintendentensek címe	211
Selmeczbányai sz. Ka- talin	322	Sportérmekek	386	Sürgős csomagok	394
Serényi Béla gróf	135	Sport és háboru	388	Svábhegy	82
Shilling	150	Stadion	78	Svájci mértékek	78
		Steinschneider Lily	197	Svéd arany	150
				Svéd mértékek	78

Szaitafernesz	235	Szent Kristóf	244	Széchenyi Ödön gróf	110
Számárhözögés	286	Szentszéki ülnök	211	Széchenyi Pál gróf	135
Szandál	275	Szeptember	40	Székely Ferenc	135
Szanok	391	Szerb háború	364	Székely Mihály	197
Szapáry Gyula gróf	119	Szerb metropolita címe	211	Szell Ignác	194
Szaturusz	22	Szerb mértékek	78	Szell Kálmán	119
Szassen	78	Szerémségi szerb be- törés	366	Szép Juhász	82
Szegények intézete	271	Szertartások	209	Szigetvár csatahajó	369
Szemere Bertalan	71	Szerzetesek	212	Szigorú bőjti napok	31
Szeméthordás	147	Szerződéses bélyege	400	Szilágyi Dezső	135
Szemölcsös vadkan	382	Széchen gróf nagykövet	352	Szinházi ujdonságok	183
Szende Béla	135	Széchenyi Béla gróf	84	Szinnyei József	194
Szent Erzsébet-orato- rium	122	Széchenyi Gyula gróf	123	Szlávy József	119
Szent György	316	Széchenyi István gróf	269	Szobrászat	312
Szent István-rend	213	Széchenyi Manó gróf	123	Szociálpolitikai esem.	187
				Szoknyamérték	44

Szolgabíró.	291	Szökő évek	21	Születések	17
Szolgaszemélyzet	144	Szödy Szilárd	386	Születésnapok	17
Szögyény-Marich László	123	Szőnyegtisztítás	147	Szürke vadász	26
T		Tengeri harcok	371	Toronya	363
Tallán Béla	135	Tengeri hordó	78	Tost Gyula	136
Tankosics őrnagy	347	Tengeri mérföld	78	Tóth Vilmos	126
Tavak	217	Tenger útjai	207	Török arany	150
Tavaszi	21	Teodó erőd	373	Török mértékek	78
Tábori vonat	362	Terhek	146	Törvényesítés	140
Tábornokok	212	Természeti évszakok	22	Törvénykezési szünet	26
Táborszernagy	212	Természet rejtelmei	220	Trau	248
Táborozás	25	Területmérték	78	Trebince	366
Tájóli sz. János	322	Testgyakorlás Buda-		Trefort Ágost	13
Táncstermek	270	pest iskoláiban	386	Trieszt	207
Társadalmi események	155	Teszton	150	Triodium	21
Távíró tarifa	399	Tetrangurion	248	Troy	78
Tcsarka	78	Tél	21	Trónkövetelő család	301
Tej	295	Tértili vénvények	397	Tuberkulózis	286
Tekintetes cím	210	Tífusz	284	Tudakozódványok	397
Telcsi csata	364	Tisza István gróf	119	Tudományegyetem	25
Telefon-díjszabás	398	Tisza Kálmán	119	Tudományos események	181
Teleki Géza gróf	194	Tisza Lajos gróf	123	Turner napfolt-elmé-	
Teleki József gróf	269	Tiszteletbeli doktorok	214	lete	380
Telcsky János	135	Tiszti kereszt	214	Tüdővész	286
Temetők	271	Tiszti kinevezések	25	Tündérhely	82
Tengerészeti események	185	Tompa Mihály	110	Tűzbiztosítás	146
Tengerfőhévár	252	Tonna	78		
U		Uralkodó bolygó	22	Utazási költségek	145
9	371	Uralkodók	300	Utánvételi díjak	395
15	370	Uralkodó szél	45	Utánk Budapest	56
Udránszky László	194	Uránusz	22	Uzsok	363
Udvarbíró	291	Urjövét	23	Uzsoknak elszabadu-	
Uj-Szandec	391	Urvacsora	321	lása	371
Ujszülöttek Budapesten	133	Utalványok	392	Ürmértékek	78
Ultimátum	346				
V		Várjobbágy	591	Világ legnagyobb	
allás- és közoktatásiügyi	366	Vármegye	290	messzelátói	385
miniszterek	135	Városi hivatalok	268	Villamos munkagépek	78
Vallási események	178	Városliget	271	Vilmos császár	345
Vanda	79	Városligeti-tó	114	Visé városa	352
Van-e víz a Marson?	375	Vedrinez	199	Vis inertiae	292
Vardiste	366	Vedro	78	Viviani	351
Vasárnapi betű	23	Veraszt	78	Vizöntő	22
Vasárnapi evangélium	32	Verzereszku Oxendius	294	Viznális típus	274
Vaskoronarend	213	Vetter tábornok	228	Vízvezeték	147
Válóperek	81	Vénusz	22	Vlajku Aurél	198
Változatlan ünnepek	23	Vérszopó légy	221	Volhinia	391
Változó ünnepek	23	Viborg bombázása	369	Vörheny	287
Váltók bélyege	400	Világháború	345	Vörös László	135
Vámbergy Ármín	194	Világlítás	144	Vörös-Oroszország	391
Várispán	290	Világ legrégebb bölcse	272	Vörösmarty szobra	71
W		Wenckheim Béla báró	119	Windischgrätz herceg	226
arrior	369	Wenckheim Krisztina		Wittmann aviatikus	202
att	79	grófnő	84	Wlassics Gyula	135
Weddigen kapitány	378	Widmer aviatikus	202	Wrba szobrász	386
Wekerle Sándor	111				
X		Yard	78	Yedo	208
Xantus János	79	Ybl Miklós	110	Yokohama	208
Z		Zichy János gróf	135	Zuri szigete	253
Zápolya J.	321	Zichy József gróf	135	Zsaket-mérték	44
Zeng	248	Zilahy Simon	194	Zsélyi Aladár	202
Zenei események	179	Zimiszcsesz János	304	Zsibárusok	269
Zenta csatahajó	370	Zimonyi híd	364	Zsidó naptár	24
Ziaul doge	247	Zirci apát	212	Zsigmond király	248
Zichy Aladár gróf	123				

KINGSSES KALENDÁRIOM

A GYAKORLATI ÉLET ÁLTALÁNOS UTMUTATÓJA

*

A TARTALOM RÖVID FOGLALATA:

A CSALÁD. — ÖRÖK NAPTÁR. — AZ 1915. ESZTENDŐ. — NAPTÁR AZ 1915. ESZTENDŐRE. ÖTVEN ÉVVEL EZELŐTT. — AZ ÉV TÖRTÉNETE. — AZ AVIATIKA FEJLŐDÉSE. A TENGER ÚTJAI. — CÍMEK ÉS RANGOK. — FÖLDÜNK TERMÉSZETI VISZONYAI. A TERMÉSZET REJTÉLYEIBŐL. — A PUSKAPOR FELTALÁLÁSA. MENEKÜLÉS DEBRECENBE. — A HAMISÍTOTT KÉPEK FELISMERÉSE. MÁS VILÁGOK, MINT A MIÉNK. — RÉGI DALMÁT VÁROSOK. HIDAK, ALAGÚTAK, NAGY ÉPÜLETEK. — HAZUG GYERMEKEK. — FILE PUSZTULÁSA. RÉGI TÉRKÉPEK. — PEST — NYOLCVAN ÉVVEL EZELŐTT. A VILÁG LEGRÉGIBB BÖLCSE. — AZ EMLÉKEZÉS. — MILYEN VOLT A RÓMAI SZANDÁL? A FÁRADTSÁG ÉS ELFÁRADÁS. — ÁRNYÉK-RAJZOK. — A FERTŐZŐ BETEGSÉGEK. RÉGI PÉNZEK. — A RÉGI MAGYAR VÁRMEGYE. — A HAZAI ÖRMÉNYEK EREDETE. A TEJ MINT TÁPLÁLÉK. — MOZGÓKÉPEK A TENGER FENÉKÉRŐL. — ÁLLAMFŐK. A DREADNOUGHTOK LŐVEDÉKEI. — A MAGYAR KORONA EGY GÖRÖG ÉRME. A MOLEKULÁK LEFOTOGRAFÁLÁSA. — KÉPEK AZ Ó-EGYIPTOMI KULTURÁBÓL. RÉGI MAGYAR SZOBROK. — A DRYFARMING CSODÁI. — FŐURI ÉS ÓSRÉGI CSALÁDOK. A VILÁGHÁBORÚ. — FÖLDÜNK PÁLYAPUTÁSA. — VAN-E VIZ A MARSON? NÖVÉNYZET A BOLYGÓKON. — DAMOKLES KARDJA AZ ÉGEN. — A NAP BELSEJE. A NAP FOLTJAI. — A NAPPOLTOKAT METEOROK OKOZZÁK? — GROTESZK ÁLLATFAJOK. A PERISKOP. — A VILÁG LEGNAGYOBB MESSZELÁTÓI. — MŰVÉSZI SPORT-ÉRMEK. A TESTGYAKORLÁS BUDAPEST ISKOLÁIBAN. — A SPORT ÉS A HÁBORÚ. GALICIA ÉS LODOMÉRIA. — POSTA-, TÁVIRÓ- ÉS TELEFON-TARIFA. BÉLYEGFOKOZATOK. — BUDAPESTI SZÍNHÁZAK. — HIRDETÉSEK.

*

A KINGSSES KALENDÁRIOM ÁRA:

SZINES BORITÉKBA KÖTVE 2 KORONA. ANGOL VÁSZONBA KÖTVE 3 KORONA.

FRANCIA SZATTYÁNBŐRBE KÖTVE 4 KORONA 40 FILLÉR.

*

BUDAPEST

RÁKOSI JENŐ BUDAPESTI HIRLAP UJSÁGVÁLLALATA R.-T. KIADÁSA

VIII., JÓZSEF-KÖRUT 5. SZÁM.

BUDAPESTI ÚTMUTATÓ.

Miniszterelnökség: I., Szent György-tér 1.

Belügyminisztérium: I., Országház-utca 30.

Pénzügyminisztérium: I., Szent-háromság-tér 5.

Honvédelmi minisztérium: I., Szent György-tér 3.

Kereskedelmi minisztérium: I., Lánchíd-utca 1.

Földmivvelésügyi minisztérium: V., Országház-tér 11.

Vallás- és közoktatásügyi minisztérium: V., Hold-utca 16.

Igazságügyminisztérium: V., Országház-tér 11.

Horvát minisztérium: I., Disz-tér 1.

Magyar királyi kúria: V., Országház-tér 12.

Budapesti kir. ítélőtábla: V., Országház-tér 12.

Budapesti kir. törvényszék: V., Alkotmány-utca 14.

Budapesti kir. keresk. és váltótörvényszék: V., Alkotmány-utca 14.

Budapesti kir. büntető törvényszék: V., Markó-utca.

Pestvidéki kir. törvényszék: IV., Vármegyeház.

Pestvidéki járásbírószág: II., Margit-körut 24.

Koronaügyészség: V., Alkotmány-utca 2.

Kir. főügyészség: V., Országház-tér 12.

Budapesti kir. ügyészség: V., Alkotmány-utca 14.

Pestvidéki kir. ügyészség: IV., Semmelweis-utca 6.

M. kir. közigazgatási bíróság: I., Uri-utca 49.

Rendőr-főkapitányság: V., Ferenc József-tér 7.

Rendőr fogház- és toloncügyosztály: X., Mosonyi-utca 3.

Rendőr-főorvosi hivatal: V., Arany János-utca 1.

Rendőr-főparancsnokság: VIII., Mosonyi-utca 5.

Központi rendőri büntető bíróság: VIII., Mosonyi-utca 7.

Erkölcserendészeti büntető bíróság: VI., O-utca 48.

Kerületi kapitányságok:
I., Fortuna-utca 8.
II., Gyorskocsi-utca 20.
III., Timár-utca 11.

IV., Szerb-utca 3.
V., Vadász-utca 14.
VI., Mozsár-utca 16.
VII., Hársfa-utca 38.
VIII., Tavaszmező-utca 5.
IX., Ferenc-tér 10.
X., Gergely-utca 10.

Dunai ker. kapitányság: IV., Szerb-utca 3. Ujpesti kapitányság: Árpád-ut 59.

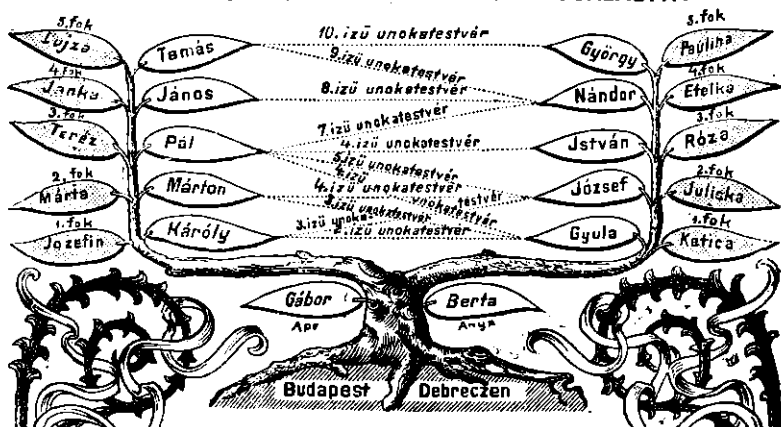
Székesfővárosi hatóságok. Főpolgármester: IV., Váci-utca 62. Polgármester: Középponti városháza. Árvaszék: Középponti városháza. Könyvtár: Gr. Károlyi-utca 8.

Kerületi elöljáróságok:
I., Szentháromság-utca 2.
II., Fő-utca 3.
III., Fő-tér 3.
IV., Váci-utca 62.
V., Honvéd-utca 12.
VI., Aradi-utca 23.
VII., Doh-utca 51.
VIII., Baross-utca 67.
IX., Bakáts-tér 14.
X., Szent László-tér 5.

Klinikák: I. Belgyógyászati: VIII., Szentkirályi-u. 46. — II. Belgyógyászati: VIII., Ludovicum-u. 2. — I. Sebészeti: VIII., Üllői-u. 78. — II. Sebészeti: VIII., Baross-u. 25. — I. Szemészeti: VIII., Mária-u. 39. — II. Szemészeti: VIII., Szigony-u. 56. — Orr- és gégegyógyászat: VIII., Baross-u. 40. — I. Szülészeti és nőgyógyászati: VIII., Baross-u. 27. — II. Szülészeti és nőgyógyászati: VIII., Üllői-út 78/a. — Gyermekgyógyászati: VIII., Gólya-u. 48. — Elme- és idegkórtani: VIII., Balassa-u. 6. — Stomatológiai: VIII., Mária-u. 52.

FELTALÁLÓK
ENCIKLOPÉDIÁJA
A kalendárium olvasóinak díjtalanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.
Vizhatlan, rugalmas, tartós!
LEGUTALP Esőben, sárban nélkülözhetetlen
Kapható mindenütt. Telefon József 14-81
Vezérképviselő: Molnár R. Béla.

A ROKONSÁG FOKÁT MUTATÓ CSALÁDFA.

A család krónikája

Születések: _____

Keresztelés: _____

Bérmálás: _____

Az első fag: _____

Házasságok: _____

Az első szó: _____

Az első lépés: _____

A szülők testalkata: _____

Születésnapok: _____

A szülők testsulya: _____

Beoltás: _____

A gyermekek testalkata: _____

Emlékezetes évfordulók: _____

A gyermekek testsulya: _____

Beoltás: _____

Jegyzet: _____

A család jelszava

1915

1915

A család krónikája

A család krónikája

Lux Mihály József főherceg ur O cs. és kir. fensége kamarai szállítója, drogua-üzletében Budapest, Muzcun-körút 5. Hajregenerátor visszaadja az eredeti szint, 1 K és 1.80.

ÖRÖK NAPTÁR.

— *Érvényes 1528 október 15-től, péntektől, 2000 december 31-ig, vasárnapig.* —

Az A A* táblázatok jelölik a *századokat*; a B B* táblázatok pedig a *folyóéveket*.

Hogy pl. az 1895. évet megtaláljuk, nézzük 1800-at az A táblázat 5-ik oszlopában és 95-öt a B* táblázat 8-ik oszlopában. Függetlenül követve azt az oszlopot, amely az 1800-at tartalmazza és vízszintesen azt az oszlopot, amely a 95-öt tartalmazza, találkozó pontjukon megtaláljuk a C táblázaton az F betűt.

Hogy megtudjuk, milyen napra esett 1895 június elseje, keressük június hónap táblázatában az 1 számot, kövessük az oszlopot vízszintes irányban addig, amíg a feketén szegélyezett táblázaton a függőleges oszlop F betűjével találkozik.

A két oszlop találkozásánál az S betűt találjuk, a mi szom-

batot jelent, mivel az egyes napok kezdőbetűjűkkel vannak megjelölve (csak a szerda=Sz); 1895. június elseje tehát szombaton volt.

A szöködévek tekintetében a C táblázat betűi csak március 1-étől fogva érvényesek.

Január és február hónapokat illetőleg vedd azt a betűt, amely jobbra esik attól, melyet a fentebb leírt módszer szerint megtaláltál.

Példa: Találd meg azt a napot, amely 1620 január 8-nak megfelel. A C táblázat az 1600-as függőleges oszlopnak a 20-as vízszintes vonallal való találkozásánál D betűt mutat.

Miután ez az év szöködévként volt, a hónap pedig január volt, ennél fogva a feketén szegélyezett táblázatba az E betűvel lépünk be.

1620 január hó 8-ika szerda volt.

A — Századok — A*

		1600		1700		1800		1900			
		C									
B	6	A	B	C	D	E	F	G	F	G	
1	7	G	A	B	C	D	E	F	E	F	51
2	13	F	G	A	B	C	D	E	D	E	52
3	8	E	F	G	A	B	C	D	C	D	53
4	9	D	E	F	G	A	B	C	B	C	54
5	10	C	D	E	F	G	A	B	A	B	55
6	16	B	C	D	E	F	G	A	G	A	61

Január		Február		A	B	C	D	E	F	G	Március		Április	
1	8	5	12	V	S	P	Cs	Sz	K	H	5	12	19	26
2	9	6	13	H	V	S	P	Cs	Sz	K	6	13	20	27
3	10	7	14	K	H	V	S	P	Cs	Sz	7	14	21	28
4	11	8	15	Sz	K	H	V	S	P	Cs	8	15	22	29
5	12	9	16	Cs	Sz	K	H	V	S	P	9	16	23	30
6	13	10	17	P	Cs	Sz	K	H	V	S	10	17	24	
7	14	11	18	S	P	Cs	Sz	K	H	V	11	18	25	

Május		Június		A	B	C	D	E	F	G	Július		Augusztus	
1	7	4	11	V	S	P	Cs	Sz	K	H	2	9	16	23
2	8	5	12	H	V	S	P	Cs	Sz	K	3	10	17	24
3	9	6	13	K	H	V	S	P	Cs	Sz	4	11	18	25
4	10	7	14	Sz	K	H	V	S	P	Cs	5	12	19	26
5	11	8	15	Cs	Sz	K	H	V	S	P	6	13	20	27
6	12	9	16	P	Cs	Sz	K	H	V	S	7	14	21	28
7	13	10	17	S	P	Cs	Sz	K	H	V	8	15	22	29

Szeptember		Október		A	B	C	D	E	F	G	November		December	
1	3	1	8	V	S	P	Cs	Sz	K	H	5	12	19	26
2	4	2	9	H	V	S	P	Cs	Sz	K	6	13	20	27
3	5	3	10	K	H	V	S	P	Cs	Sz	7	14	21	28
4	6	4	11	Sz	K	H	V	S	P	Cs	8	15	22	29
5	7	5	12	Cs	Sz	K	H	V	S	P	9	16	23	30
6	8	6	13	P	Cs	Sz	K	H	V	S	10	17	24	
7	9	7	14	S	P	Cs	Sz	K	H	V	11	18	25	

Lux Mihály

József főherceg ur Ó cs. és kir. fensége kamarai szállítója, droga-üzletében Budapest, IV., Múzeum-körút 5. Szobalíratok különféle illatban. 1 üveg 80 fillér.

AZ 1915. ESZTENDŐ.

(KÖZÖNSÉGES ÉV, 365 NAP; 52 HÉT ÉS EGY NAP.)

KÖZÖNSÉGES ESZTENDŐK (a február 28 napos): 1915, 1917, 1918, 1919, 1921, 1922, 1923.

SZÖKŐ ESZTENDŐK (a február 29 napos): 1916, 1920, 1924, 1928, 1932, 1936, 1940.

Az 1915. esztendő krónológiája.

<p>7423—7424. a bizanci éra szerint.
7425. az alexandriai vagy antiokai éra szerint.
6628. a Julián-féle időszámítás szerint.
5675—5676. a zsidó korszámítás szerint.
2694. az első olimpiai ünnep óta.
2665. Róma alapítása óta Vero szerint.
1658. a Nabonaszár-éra szerint.
1915. a Juliánusz és az orosz (kezdeté jan. 14.) naptár szerint.
1915. Krisztus urunk születése óta.
1562. Attila uralma óta.
1333. Mohamed futása óta Mekkából Medinába.
1332—1333. a török (hedra) éra szerint (kezdeté május 1.)
1019. a honfoglalás óta.
914. Szent István megkoronázása óta. (1001-ben volt a koronázás.)
842. mióta Dukász Mihály koronát küldött Gézának.
693. az aranybulla kiadása óta.
674. a mohi ütközet óta.
614. az Árpádok kihalta óta.
578. a puskapor felfedezése óta.
475. a könyvnyomtatás felfedezése óta.
457. Hunyady Mátyás királlyá választása óta.
423. Amerika felfedezése óta.
401. Dózsa György parasztlázadása óta.
398. Luter Márton reformációja óta.</p> | <p>389. a mohácsi vész óta.
371. Erdélyi kormányzatának külön szervezése óta.
371. Kopernikusz naprendszerének felfedezése óta.
333. a Gergely-féle naptári javítás óta.
296. Keppler törvényeinek felfedezése óta.
229. Budavár megvétele óta.
229. mióta Newton felfedezte a nehézkedés törvényét.
216. a gőzgép feltalálása óta.
204. a szatnári béke óta.
192. a pragmatika szankció elfogadása óta Magyarországon.
126. a nagy francia forradalom óta.
125. a török teljes kivonulása óta az országból.
120. a Martinovics-összeesküvés óta.
90. mióta Széchényi megvetette az Akadémia alapját.
85. I. Ferenc József születése óta.
82. Kossuth Lajos föllépése óta.
77. a telegráf felfedezése óta.
67. a népképviselői alkotmány meghozatala óta Magyarországon.
54. Deák Ferenc főirati javaslata óta.
48. a kiegyezés óta.
38. a telefon felfedezése óta.
19. az egyházpolitikai törvények életbeléptetése óta.</p> |
|---|---|

Évszakok kezdete.

Tavaszi Március 21-én, este 6 órakor Ősz Szeptember 24., reggel 4 órakor
Nyári június 22-én, délután 1 órakor Tél December 22-én este 11 órakor.

31-napos hónap: január, március, május, július, augusztus, október, december. *Az év közepe:* 30-napos hónap: április, június, szeptember, november, 28-napos hónap: február.

Az esztendő csütörtökön, január elsején kezdődik és csütörtökön, december 31-én végződik.

Mozgó ünnepek 1915—1920-ig.

Év	Hamvazó-szerda	Husvét-vasárnap	Áldozó-csütörtök	Pünkösd-vasárnap	Urjövetsélső vasárnapja	Épakta	Nap-kör	Vasár-napi betű	Arany-szám
1915	febr. 17	ápr. 4	május 13	május 23	nov. 28	XIV.	20	C	16
1916	márc. 8	ápr. 23	június 1	június 11	dec. 3	XXV.	21	BA	17
1917	febr. 21	ápr. 8	május 17	május 27	dec. 2	XVI.	22	G	18
1918	febr. 13	márc. 31	május 9	május 19	dec. 1	XVII.	23	F	19
1919	márc. 5	ápr. 20	május 29	június 8	nov. 30	XXIX.	24	E	1
1920	febr. 18	ápr. 4	május 13	május 23	nov. 28	X	25	DC	2
1921	febr. 9	márc. 27	május 5	május 15	nov. 27	XXI.	26	B	3

Országos színek a magyar szent korona alá tartozó országokban és tartományokban:

Magyarország: vörös, fehér, zöld.	Dalmátország: sárga, kék.
Horvátország: fehér, vörös.	Bosznia és Hercegovina: sárga, vörös
Szlavónia: kék, fehér, zöld.	Hadilobogó: vörös, fehér, vörös.

Lux Mihály József főherceg ur Ő cs. és kir. fensége kamarai szállítója, drogua-tüzletében Budapest, IV., Múzeum-körut 5. sz. Szoba-illatosító fenyő-szesz 1 üveg 1 K.

AZ 1915. CSILLAGÁSZATI ESZTENDŐ

Jelmagyarázat.

A Hold fényváltozása.

- ☉ UH. Ujhold.
☾ EN. Első negyed.

- ☽ HT. Holdtölte.
☾ UN. Utolsó negyed.

Bolygók.

- ☉ Nap ☾ Hold ☿ Föld ♀ Merkúr ☽ Vénusz ♂ Mars
♃ Szaturnusz ♃ Jupiter ♀ Neptun ♃ Uránusz

Rövidítések.

- ó. = óra
p. = perc
mm. = maximum
mn. = minimum
n. = normális
° = fok

A *Mercur* közel 8 millió mérföldnyire van a Naptól, 88 napból áll az éve.
A *Vénusz* 15 millió mérföldnyire van a Naptól, mintegy 225 napból áll az éve.
A *Föld* 20 millió mérföldnyire van a Naptól.
A *Mars* 32 millió mérföldnyi távolságra van a Naptól, esztendeje 687 napból áll.
714 kis bolygó 1911 végéig, de mindig többet fedeznek föl azon a tájon.
A *Jupiter* 107 millió mérf. van a Naptól, majdnem 12 év alatt teszi meg utját a Nap körül.
A *Szaturnusz* 194 millió mérf. van a Naptól, körutját 29 év és 116 nap alatt teszi meg.
Az *Uránusz* 396 $\frac{1}{2}$ millió mérf. van a Naptól, 84 év alatt teszi meg utját a Nap körül.
A *Neptun* 621 millió mérf. van a Naptól, körutját 164 év és 216 nap alatt teszi meg.

Mellékbolygók vagy holdak.

A Földnek 1, a Marsnak 2, a Jupiternek 8, a Szaturnuszknak 9, az Uránuszknak 4, a Neptunnak 1 holdja van.

Az állatkör jegyei.

Y kos	0°–30°	♋ rák	90–120°	♌ mérleg	180°–210°	♍ bak	270°–300°
♌ bika	30°–60°	♎ oroszlán	120–150°	♏ bökkyü	210°–240°	♐ vízöntő	300°–330°
♊ ikrek	60°–90°	♍ szűz	150°–180°	♑ nyilas	240°–270°	♒ halak	330°–360°

A Nap, az állatkör és az évszakok.

Középponti test a Nap ☉

A Nap átmérője 1.383,200 kilométer.

A Nap 324,439-szer nagyobb, mint a föld.

A Nap hőmérséklete 28,000° C.

Természeti évszakok a mi égajunk alatt.

<i>Tél:</i> december 24-étől február 24-ig	tartama	62 nap
<i>Télutó:</i> február 24-től március 19-ig	"	24 "
<i>Tavas:</i> március 19-től május 16-ig	"	58 "
<i>Nyárelő:</i> május 16-tól június 8-ig	"	23 "
<i>Nyár:</i> június 8-tól augusztus 20-ig	"	73 "
<i>Nyárvé:</i> augusztus 20-tól szeptember 21-ig	"	32 "
<i>Ősz:</i> szeptember 21-től november 11-ig	"	51 "
<i>Télvé:</i> november 11-től december 21-ig	"	43 "

Uralkodó bolygó ebben az esztendőben a *Hold*.

A Nap és a Hold fogyatkozása.

1915-ben 2 napfogyatkozás van, mely azonban a mi vidékünkön nem látható. Holdfogyatkozás ebben az esztendőben nincs.

I. *Gyűrűalakú napfogyatkozás* 1915. febr. 14-én. A fogyatkozás kezdete általában éjjel 2 ó. 42 p. (zónaidő). A fogyatkozás vége általában d. e. 8 ó. 25 p. Ez a fogyatkozás látható Délafrika keleti partján, az Indiai-óceánon, a Szunda-szigeteken, Ausztráliában és Melaneziában.

II. *Gyűrűalakú napfogyatkozás* 1915. aug. 10. és 11-én. A fogyatkozás kezdődik aug. 10-én este 8 ó. 56 p. (zónaidő). A fogyatkozás végződik aug. 11-én éjjel 2 ó. 49 p. Ez a fogyatkozás látható Ázsia keleti partjain, Japánban, a Fülöpszigeteken, Új-Guinea északi részében és a Csendes-óceánon.

Országos színek.

a) A magyar birodalomban. Magyarország: vörös, fehér, zöld. Horvátország: fehér, vörös. Szlavonia: kék, fehér, zöld. Dalmátország: sárga, kék. Bosznia és Hercegovina: sárga, vörös. b) Az osztrák császárságban. Ausztria (alsó): sárga, kék. Ausztria (felső): fehér, vörös. Bukovina: kék, vörös. Csehország: fehér, vörös. Galicia: vörös, kék. Görz, Gradiska: fehér, vörös. Isztria: sárga, vörös, kék. Karintia: fehér, vörös. Krajna: fehér, kék, vörös. Morvaország: sárga, vörös. Szalzburg: fehér, vörös. Stájerország: fehér, zöld. Sziléfia: fekete, sárga. Tirol: vörös, fehér. Triest: vörös, fehér, vörös. Vorarlberg: vörös, fehér. c) Hadi lobogó: vörös, fehér, vörös. Kereskedelmi lobogó: vörösfehér, vörös, zöld.

Lux Mihály

József főherceg ur Ó cs. és kir. fensége kam. szállítója, drogua-üzletében Budapest, Múzeum-körút 5. Kitűnő hazai, angol, francia szappanok 30f.-től 10 K.-ig drbként.

AZ EGYHÁZI ÉV.

A római katolikusok esztendeje.

A római katolikus anyaszentegyháznak változó és változatlan ünneppontjai vannak. Változatlan ünnepkarácson napja, a mely mindig december 25-én van és a szeptember 8-án lévő Kisasszony-napja. Az egyház ünnepei, természetüknél

A kortani ismertető jelek.

	Uj-modoru	Ó-modoru
Aranyszám.....	16	16
Epakta vagy hold kulcsa.....	XIV	XXVI
Napkör	20	20
Római arószám ..	13	13
Vasárnapi betű ..	C	D

fogva, kétfélék. Van olyan, a melyet *polgárilag* is megülnék (*Festa fori*) és olyan, amelyet csak *egyháziilag* ülnék meg (*Festa chori*). A polgárilag is megtartott ünnepeket az egyháziaktól való megkülönböztetés végett *dólt betűvel* nyomattuk.

A változatlan ünnepek

Január.	Junius.	November.
6. <i>Vizkereszt.</i>	29. <i>Péter és Pál.</i>	1. <i>Mindszent ünnepe.</i>
Február.	Augusztus.	December.
2. <i>Gyertyaszentelő B.-A.</i>	15. <i>Nagyboldogasszony.</i>	8. <i>Mária szepi. fogantatása.</i>
Március.	Szeptember.	25. <i>Karácson.</i>
25. <i>Gyümölcsoltó B.-A.</i>	8. <i>Kisasszony napja.</i>	26. <i>István vértanu.</i>

A változó ünnepek.

Január.	Május.	Augusztus.
18. Jézusszent nevének ünn.	10, 11, 12. <i>Keresztjáró napok.</i>	16. <i>Sz. Joak. oltal. ünnepe.</i>
31. <i>Hetvedvasárnap.</i>	13. <i>Aldozócsütörtök.</i>	Szeptember.
Február.	23. <i>Pünkösdvasárnap.</i>	5. <i>Órangyalok ünnepe.</i>
17. <i>Hamvazószerda.</i>	30. <i>Szentháromságvasárnap.</i>	Október.
Március.	Junius.	3. <i>Rózsafüzér ünnepe.</i>
26. <i>Fájdalmas Szül. ünn.</i>	3. <i>Urnapja.</i>	10. <i>Magy. Nagyszasszonya.</i>
Április.	11. <i>Jéz. sz. szívének ünnepe.</i>	November.
4. <i>Husvétvasárnap.</i>	4. <i>Jéz. sz. vérenek ünnepe.</i>	28. <i>Urjövét első vasárnapja.</i>
21. <i>Sz. József oltalom- eml.</i>		

Husvét táblázat	1901 ápr. 7.	1907 márc. 31.	1913 márc. 23.	1919 ápr. 20.	1925 ápr. 12.
1901-1930-ig.	1902 márc. 30.	1908* ápr. 19.	1914 ápr. 12.	1920* ápr. 4.	1926 ápr. 4.
(A* szökö- esztendőt jelent.)	1903 ápr. 12.	1909 ápr. 11.	1915 ápr. 4.	1921 márc. 27.	1927 ápr. 10.
	1904 ápr. 3.	1910 márc. 27.	1916* ápr. 23.	1922 ápr. 16.	1928* ápr. 8.
	1905 ápr. 23.	1911 ápr. 16.	1917 ápr. 8.	1923 ápr. 1.	1929 márc. 31.
	1906 ápr. 15.	1912* ápr. 7.	1918 márc. 31.	1924* ápr. 20.	1930 ápr. 13.

A rendelt böjtnapok.

Kántorböjt.	
Tavaszi..... február 24., 26., 27.	Őszi..... szeptember 15., 17., 18.
Nyári..... május 26., 28., 29.	Téli..... december 15., 17., 18.

Előesti böjt.

Pünkösdvasárnapot megelőző szombat	május 22.
Szent Péter és Pál apostolok ünnepe előtt való böjt	június 28.
Nagy-Boldogasszony ünnepe előtt való nap	augusztus 14.
Mindszent ünnepét megelőző böjt	október 30.
Nagy-Karácson ünnepét megelőző nap	december 24.

Más parancsolt böjt.

Nagyböjt: hamvazószerdától husvétvasárnapig a vasárnapok kivételével, minden nap (február 17-től április 3-ig bezárólag) ...	Urjövét (Advent) ideje alatt minden szerdán és pénteken (november 28-tól december 24-ig bezárólag).	Pénteken nem szabad húst enni.
--	---	--------------------------------

A farsang tartama.

A farsang Vizkereszt napjától hushagyókeddig tart, vagyis január 7-ikétől február 16-ikáig, tehát 41 napig.

A protestánsok esztendeje.

Január 1. Ujév.	Május 23. Pünkösd.	December 26. István vértanu.
Január 6. Háromkirályok.	Május 30. Szentháromság.
Április 2. Nagypéntek.	Október 31. Reformáció emlékezete.
Április 4. Husvét.	December 25. Karácson.
Május 13. Áldozócsütörtök.		

A görögkeletiek esztendeje.

Magyarország görögkeleti lakossága a Juliáni-naptár szerint számítja idejét. Mivel a Juliáni-naptárban 1700 és 1800 szökőesztendő, e században a Gergely- és Juliáni-naptár között lévő különbség 12 nap és ez

Aranyszám	13
Napkör	3
Vasárnapi betű	G
Osnovanie	26
Epakta	25
Klucs granic	1

1900 március elsejével 13 napra emelkedett. A Julián-naptár szerint való keltezésnél vagy hozzá szokás tenni: *δ-naptár* szerint, vagy a kétféle keltet egymás mellé írni; például január 24/11.

A változatlan ünnepek.

1914 december.	Április.	Szeptember.
25. Nagykarácson.	23. György.	8. Kisasszonynapja.
26. Isten sz. Kár.	Junius.	14. Kereszt felmagaszt.
27. István fődiák.	24. Ker. Ján. szül.	Október.
1915 január.	29. Péter és Pál.	1. Boldogasszony véd.
1. Ujév.	Julius.	November.
30. Három püspök.	20. Illés próféta.	8. Mihály napja.
Február.	Augusztus.	December.
2. Gyertyaszentelő B.-A.	6. Ur színeváltozása.	6. Miklós püspök.
Március.	15. Nagy Boldogasszony.
25. Gyümölcsoltó B.-A.	29. Ker. Ján. fejevétele.

A változó ünnepek.

Január.	Február.	Április.
11. Triodium kezdete.	1. Vajhagyóvasárnap (Sziropuszt).	30. Áldozócsütörtök.
18. Hetvenedvasárnap.	8. Nagyböjt első vasárnapja.	Május.
25. Hushagyóvasárnap. (Maszopuszt).	Március.	10. Pünkösdvasárnap.
.....	22. Husvétvasárnapja.	17. Mindszentvasárnap.

A rendelt böjtnapok.

Nagyböjt. A vajhagyó vasárnapjától husvétvasárnapig.	Sz. Péter és Pál ap. böjtje. Mindszent vasárnaptól junius 28-ig bezárólag.	Isten szent anyjáról nevezett böjt: aug. 1-től 14-ig bezárólag.	Karácson-böjt: nov. 15-től dec. 24-ig bezárólag.
--	--	---	--

Az izraeliták naptára.

IZRAELITA NAPTÁR 5675. év.	GERGELY-NAPTÁR 1915. év.	IZRAELITA NAPTÁR 5675. év.	GERGELY-NAPTÁR 1915. év.
15. Tebeth	jan. 1	I. Ab.	ju ^l . 12
1. Sebat.	jan. 16	Jeruzsálem elpuszt. böjtje.	jul. 20
5. Besalakh.	jan. 30	1. Elul	aug. 10
1. Adar	febr. 15	T. 5676. Roshasono.	szept. 9, 10
Purim	febr. 28	Jom Kipur	szept. 18
1. Nizan	márc. 16	Szukosz 1. napja	szept. 23
1. Peszach	márc. 30	Sein. aszereth	szept. 30
Sebii el Peszac.	ápr. 5	Szimkhath tóra.	okt. 1
1. Ijar	ápr. 15	1. Markh	okt. 9
1. Szivan	máj. 14	Khamisi böjt	okt. 21
Sabuoth.	máj. 20, máj. 21	Seni böjt	okt. 25
1. Thamusz.	jun. 13	1. Kiszlev	nov. 8
Templom elfogl. böjtje.	jun. 29	Khanukha	dec. 9

A POLGÁRI ESZTENDŐ.

A nemzeti ünnepek.

Március	Április	Augusztus
15. Szabadság ünnepe.	11. 1848. törvények szentelése.	20. Szent István király.

BÍRÓSÁGI ESZTENDŐ.

A törvénykezési szünet alatt (juristitium), *július 1-től augusztus 4-ig*, főlebbviteli bíróságok közül a *királyi tábla és királyi kuria rendszerint nem végzi a közönséges főlebbviteli ügyeket*, hanem csupán azokat, amelyek halaszthatatlan természetűek. Ezeknek az ügyeknek az elintézésére választják az úgynevezett *születi tanácsot*, amely tekintet nélkül az ügyek jogi természetére, minden ügyben ítélkezik. (Természetesen a szaktanácsok elé tartozó peres kérdések intézése ilyenkor szünetel; ezért mondják, hogy a törvénykezésben szünet van.)

AZ ISKOLAI ESZTENDŐ.

Elemi iskola.

Beírás: szeptember 1—4.
Iskolai év kezdete: szeptember 5.
Iskolai év vége: június 28.

A főgimnáziumban és főreáliskolában

Az előzetes beírás ideje: július 1.
A rendes beírás ideje: szeptember 1—2—3.
A javító- és pótvizsgálat: augusztus 31.
Az előadás kezdete: szeptember 6.
Az előadás vége: június 25.

A felső kereskedelmi iskolában

Az előzetes beírás ideje: június 29-től július 5-ig.
A rendes beírás ideje: szeptember 1—5.

A tudomány-egyetemen

A beírás ideje: A tanfélév első 12 napja.
Előadás kezdete: szeptember 16. és január 23. napján.
Az előadás tart: december 20. és június 1.
A lehelátogatás tanúsítása: december 20. és június 1.
Az első félév: szeptember 1-től január hó 31-ig tart.
A második félév: február 1-től június hó 30-ig tart.

A karácsoni szünet: december 23-tól január 5-ig tart.

A husvéti szünet: virágvasárnaptól husvét-szerdáig tart.

A pünkösd szünet három napig tart.

A műegyetemen.

A beírás ideje: az első félévben az első tíz, a másodikban az első öt nap.

Az előadás kezdete: szeptember 1. és január 11.

Az előadás tart: január 10. és június 15-ig.

A karácsoni szünet december 24—26-ig és december 31-től január 6-ig tart.

A husvéti szünet: a nagyhétén és husvét utáni keddig tart.

A pünkösd szünet három napig tart.

Állatorvosi főiskola.

A beírás kezdete: szeptember 1—8-án és január 10—17.

A téli félév szeptember 1-étől január hó 9-ikéig tart.

A nyári félév január 10-től június 15-ig tart.

Szünetidők. Karácsoni szünet december 24-től január 9-ig. — Farsang utolsó két napja és halmvaszörda. Husvétkor a nagyhét a következő hét szerdájáig. — Pünkösdkor a két ünnepnap és az azokat megelőző és követő egy-egy nap.

A KATONAI ESZTENDŐ.

A katonai esztendő október elsejétől október elsejéig tart. Azonban a tényleges szolgálatra való kötelezettség az állománybavétel napjától veszi kezdetét (ez augusztus végén vagy szeptember elején van) s tart annak az évnek a december 31-dikéig, a mikor a tényleges szolgálatra való kötelezettség megszűnik.

A bevonulás ideje: Az egyéves önkéntesek október elsején, a póttartalékosok október 3-án, és a legénység október 6-án vonul be.

A kiképzés októbertől november végeig tart.

A táborozás kezdete. A táborozás minden ezrednél más időben kezdődik. A 32., úgynevezett budapesti házierezd április végén megy ki Püsp. Csabára.

Ünnepek fölavatása: november 1-én.

Dísz-szemle: augusztus 18-án.

Tiszti kinevezés: május és november 1-én.

A szabadságolás szeptemberben történik.

Az újoncok a csapattesthez vonulnak. Ha a csapattest a rendes lakóhelytől messze van, a magaköltséges egyéves önkéntes kivételével, az újoncokat a csapattestükhöz legközelebb lévő

hadkiegészítő parancsnokság az állam költségén szállítja.

A kiképzés főcélja a jó alap megteremtése.

Azt az egyéves önkéntest, aki jó sikerrel tette le a tiszti vizsgálatot: címzetes őrmesterré nevezik ki.

Az önkéntes szabadon választhat csapattestet. A választást a hadkiegészítő parancsnokságok érvényre juttatják.

A tényleges szolgálat első felének végeztével, vagyis az elméleti kiképzés befejeztével, az erre érdemes önkénteseket altisztté, illetve őrvezetővé nevezik ki. Ekkor az önkéntes-iskolát feloszlatják s az önkéntesek századjukhoz vonulnak be és megkezdődik a csapat-kiképzés, melynek az a célja, hogy az egyéves önkéntesből jó szakaszparancsnok váljon.

TÖRVÉNYKEZÉSI SZÜNETI NAPOK.

Törvényeink nem határozzák meg egészen pontosan az *ünnepek* fogalmát a bíróságok cselekményeinek szempontjából. Általános rendelkezés csak az 1868. LIV. t.-c. 19. §-ában van, amely kimondja, hogy *vasárnap* minden nyilvános és nem elkerülhetetlenül szükséges munkát föl kell függeszteni. A törvénykezési szünnapokról először az 1840. XV. t.-c. II. r. 13. fejezete intézkedett, amely rendelkezések máig is irányadók: 201. §. Váltó-törvényszékeknek más szünnapok nincsenek, mint a vasárnapok és a keresztény latin szer-tartás ünnepei. 202. §. Senki vallásának ünnepein megjelenésre nem idézethetik, ily idézés váltó-törvényszék előtt erőtlen. 203. §. Ezen szünnapok azonban minden határidőbe beszámítandók; ha pedig a határnap ünnepre esnek, az ezen a nap használatandó perorvoslat következő nap törvényesen uengtétethetik. 204. §. Senki ellen vallása által parancsolt ünnepein végrehajtás nem teljesíthetők; szükség esetében azonban biztosítási végrehajtás ünnepnapon is történhetik. Az 1868. LIV. t.-cikk 100. §-a a polgári bíróságoknak is meg-hagyja: sürgős eseteket kivéve, senki sem idézethetik megjelenésre vallásá-nak ünnepein. Ilyen idézés elrendelése vagy elhalasztása miatt azonban nincs helye perorvoslatnak. Ugyanez a törvény, az elmarasztaló ítéletben, a kötelezettség teljesítésére engedett határidőről intézkedvén, a 225. §-ban kimondja, hogy az 1840. XV. t.-c. II. r. 201. §-ának intézkedése egyelőre itt is alkalmaz-tatván, a határidők, tekintet nélkül a közbeeső ünnepekre, az ott megállapított szünnapok alatt folynak. Ha a határidő végnapja ilyen szünnapra esnek, az a legközelebbi köznapig terjed. Az 1875. XXXVII. kereskedelmi törvény 329. §-ának utolsó bekezdése a szerződéses kötelezettség teljesítéséről úgy intézkedik, hogy ha a teljesítés napja vasárnapra vagy valamely közönséges ünnepre esik, a kötelezettség a legközelebbi köznapon teljesítendő. Az 1876. XXVII. váltó-törvény 103. §-ában elrendeli, hogy ha a váltó lejárata vasárnapra vagy a Gergely-naptár szerinti valamely közönséges ünnepnapra esik, a fizetés csak a legközelebbi köznapon követelhető. Ez az intézkedés kiterjed a váltó-másolatok és másolatok kiállítására, az elfogadás iránti nyilatkozatra, az óvás fölvételére, valamint minden a váltóból folyó kötelezettség teljesítésére. Ugyanez a törvény 112. §-ának 11. pontjában ezeket az intéz-kedéseket kiterjeszti a saját váltóira is. A végrehajtási eljárásról szóló 1881. LX. t.-c. 22. §-a szerint; »A Gergely-naptár szerint való közönséges ünnepeken és a végrehajtást szenvedő vallási ünnepein, csak azon végrehaj-tási cselekmények teljesíthetők, melyek a végett szükségesek, hogy a végre-hajtandó követelés biztosítva legyen«. E törvényes intézkedések szerint tehát a római katolikus egyház ünnepnapjain, mert ezek a Gergely-naptár szerinti közönséges ünnepek, bírósági cselekmények egyáltalán nem teljesíthetők. E »közönséges« ünnepnaphoz nálunk *szent István király* is számítandó, melyet az ipari munkának vasárnapi szüneteléséről szóló 1891. XIII. t.-c. 1. §-a nemzeti ünnepnek nyilvánított, valamint a negyvennyolcas törvények szente-sítésének napja, *április 11-ike* is. A többi hitfelekezeteknek azokról az ünne-pnapjairól, melyeket a törvény, az 1863. LIV. t.-c. 100. §-a és az 1881. LX. t.-c. 22. §-a szempontjából, ilyeneknek elismer, törvényes intézkedéseink nin-csenek, kivéve a zsidókra vonatkozóan, akiknek ünnepeit az 1840. XV. t.-c. I. R. 55. §-a határozza meg. Mint ahogy bíróságaink nem képesek eleve megha-tározni a felek vallását, kikerülhetetlenek az idézések a nem-közönséges ünne-pnapokra. De mivel másrészt a jogegyenlőség, a vallások egyenlősége, ugy-szintén a főnti törvények határozott szándéka azt követeli, hogy bírói cselek-mények senkit se zavarjanak vallása ünnepeinek megszentelésében: kétsége-len, hogy ily esetekben a megjelenés elmulasztását nem tekintik szándékos-nak, sőt a megjelenő fél ily jellegű megokolt kérelmére a bírói cselekmény abba is hagyandó, illetőleg a tárgyalás elhalasztatandó. *Izraelitákat* e napo-pon nem szabad törvénybe idézni az 1915. évben: Az összes szombati napo-pon. Purim-napon (szerintünk február 28-án). A husvétii ünnepek 1., 2., 7. és 8-ik napján (sz. márc. 30., 31., ápr. 31., 5. és 6-án). Sabuoth (Pünkösd) ünnepein (sz. május 19., 20-án). Jeruzsálem elpusztulása napján (sz. júl. 20.). Ujév 1-ső és 2-dik napján (sz. szept. 9. és 10.). Engesztelés napján (sz. szept. 18.). Sátoros ünnepen (szerintünk szept. 23., 24-én). Törvényöröm napján (szerin-tünk október 1-én).

Január	Február	Március	Április	Május	Junius
1 Péntek	1 Hétfő	1 Hétfő	1 Csütörtök	1 Szombat	1 Kedd
2 Szombat	2 Kedd	2 Kedd	2 Péntek	2 Vasárnap	2 Szerda
3 Vasárnap	3 Szerda	3 Szerda	3 Szombat	3 Hétfő	3 Csütörtök
4 Hétfő	4 Csütörtök	4 Csütörtök	4 Vasárnap	4 Kedd	4 Péntek
5 Kedd	5 Péntek	5 Péntek	5 Hétfő	5 Szerda	5 Szombat
6 Szerda	6 Szombat	6 Szombat	6 Kedd	6 Csütörtök	6 Vasárnap
7 Csütörtök	7 Vasárnap	7 Vasárnap	7 Szerda	7 Péntek	7 Hétfő
8 Péntek	8 Hétfő	8 Hétfő	8 Csütörtök	8 Szombat	8 Kedd
9 Szombat	9 Kedd	9 Kedd	9 Péntek	9 Vasárnap	9 Szerda
10 Vasárnap	10 Szerda	10 Szerda	10 Szombat	10 Hétfő	10 Csütörtök
11 Hétfő	11 Csütörtök	11 Csütörtök	11 Vasárnap	11 Kedd	11 Péntek
12 Kedd	12 Péntek	12 Péntek	1 Hétfő	12 Szerda	12 Szombat
13 Szerda	13 Szombat	13 Szombat	13 Kedd	13 Csütörtök	13 Vasárnap
14 Csütörtök	14 Vasárnap	14 Vasárnap	14 Szerda	14 Péntek	14 Hétfő
15 Péntek	15 Hétfő	15 Hétfő	15 Csütörtök	15 Szombat	15 Kedd
16 Szombat	16 Kedd	16 Kedd	16 Péntek	16 Vasárnap	16 Szerda
17 Vasárnap	17 Szerda	17 Szerda	17 Szombat	17 Hétfő	17 Csütörtök
18 Hétfő	18 Csütörtök	18 Csütörtök	18 Vasárnap	18 Kedd	18 Péntek
19 Kedd	19 Péntek	19 Péntek	19 Hétfő	19 Szerda	19 Szombat
20 Szerda	20 Szombat	20 Szombat	20 Kedd	20 Csütörtök	20 Vasárnap
21 Csütörtök	21 Vasárnap	21 Vasárnap	21 Szerda	21 Péntek	21 Hétfő
22 Péntek	22 Hétfő	22 Hétfő	22 Csütörtök	22 Szombat	22 Kedd
23 Szombat	23 Kedd	23 Kedd	23 Péntek	23 Vasárnap	23 Szerda
24 Vasárnap	24 Szerda	24 Szerda	24 Szombat	24 Hétfő	24 Csütörtök
25 Hétfő	25 Csütörtök	25 Csütörtök	25 Vasárnap	25 Kedd	25 Péntek
26 Kedd	26 Péntek	26 Péntek	26 Hétfő	26 Szerda	26 Szombat
27 Szerda	27 Szombat	27 Szombat	27 Kedd	27 Csütörtök	27 Vasárnap
28 Csütörtök	28 Vasárnap	28 Vasárnap	28 Szerda	28 Péntek	28 Hétfő
29 Péntek		29 Hétfő	29 Csütörtök	29 Szombat	29 Kedd
30 Szombat		30 Kedd	30 Péntek	30 Vasárnap	30 Szerda
31 Vasárnap		31 Szerda		31 Hétfő	

Naptár az 1915-ik évre

Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
1 Csütörtök	1 Vasárnap	1 Szerda	1 Péntek	1 Hétfő	1 Szerda
2 Péntek	2 Hétfő	2 Csütörtök	2 Szombat	2 Kedd	2 Csütörtök
3 Szombat	3 Kedd	3 Péntek	3 Vasárnap	3 Szerda	3 Péntek
4 Vasárnap	4 Szerda	4 Szombat	4 Hétfő	4 Csütörtök	4 Szombat
5 Hétfő	5 Csütörtök	5 Vasárnap	5 Kedd	5 Péntek	5 Vasárnap
6 Kedd	6 Péntek	6 Hétfő	6 Szerda	6 Szombat	6 Hétfő
7 Szerda	7 Szombat	7 Kedd	7 Csütörtök	7 Vasárnap	7 Kedd
8 Csütörtök	8 Vasárnap	8 Szerda	8 Péntek	8 Hétfő	8 Szerda
9 Péntek	9 Hétfő	9 Csütörtök	9 Szombat	9 Kedd	9 Csütörtök
10 Szombat	10 Kedd	10 Péntek	10 Vasárnap	10 Szerda	10 Péntek
11 Vasárnap	11 Szerda	11 Szombat	11 Hétfő	11 Csütörtök	11 Szombat
12 Hétfő	12 Csütörtök	12 Vasárnap	12 Kedd	12 Péntek	12 Vasárnap
13 Kedd	13 Péntek	13 Hétfő	13 Szerda	13 Szombat	13 Hétfő
14 Szerda	14 Szombat	14 Kedd	14 Csütörtök	14 Vasárnap	14 Kedd
15 Csütörtök	15 Vasárnap	15 Szerda	15 Péntek	15 Hétfő	15 Szerda
16 Péntek	16 Hétfő	16 Csütörtök	16 Szombat	16 Kedd	16 Csütörtök
17 Szombat	17 Kedd	17 Péntek	17 Vasárnap	17 Szerda	17 Péntek
18 Vasárnap	18 Szerda	18 Szombat	18 Hétfő	18 Csütörtök	18 Szombat
19 Hétfő	19 Csütörtök	19 Vasárnap	19 Kedd	19 Péntek	19 Vasárnap
20 Kedd	20 Péntek	20 Hétfő	20 Szerda	20 Szombat	20 Hétfő
21 Szombat	21 Szombat	21 Kedd	21 Csütörtök	21 Vasárnap	21 Kedd
22 Csütörtök	22 Vasárnap	22 Szerda	22 Péntek	22 Hétfő	22 Szerda
23 Péntek	23 Hétfő	23 Csütörtök	23 Szombat	23 Kedd	23 Csütörtök
24 Szombat	24 Kedd	24 Péntek	24 Vasárnap	24 Szerda	24 Péntek
25 Vasárnap	25 Szerda	25 Szombat	25 Hétfő	25 Csütörtök	25 Szombat
26 Hétfő	26 Csütörtök	26 Vasárnap	26 Kedd	26 Péntek	26 Vasárnap
27 Kedd	27 Péntek	27 Hétfő	27 Szerda	27 Szombat	27 Hétfő
28 Szerda	28 Szombat	28 Kedd	28 Csütörtök	28 Vasárnap	28 Kedd
29 Csütörtök	29 Vasárnap	29 Szerda	29 Péntek	29 Hétfő	29 Szerda
30 Péntek	30 Hétfő	30 Csütörtök	30 Szombat	30 Kedd	30 Csütörtök
31 Szombat	31 Kedd		31 Vasárnap		31 Péntek

Lux Mihály

József főherceg ur Ó cs. és kir. felsége kamarai szállítója, drogu-üzletlén
Budapest, Múzeum-körút 5. sz. Kitűnő illatu virággilát-szappan, 6 db 1.70 K.

AZ IDŐMÉRÉS

A ki tudni akarja mennyi az idő, ránéz az órára és rendben van a dolog, de hogy miért mult el egy hónap akkor, amikor a mutató az óralapon egy bizonyos mennyiségű kört ír le, arra ugyancsak kevesen gondolunk. Pedig nagyon szép a magyarázata: Az egész csillagos ég olyan, mint egy óriás óra, helyesebben minden óra lényegében nem más, mint a csillagos ég alatt elforduló Földnek mechanikai mása.

Milyen arányban kering a Hold a Naphoz megközelítőleg, olyan a percmutató mozgásának tartama az óramutatóéhoz mérten. A 12 állatövi jegyét, vagyis a 12 hónapot az órán a 12 szám képviseli, így a XII. sz. mellé a példa kedvéért odaírhatom a Kos jegyét, vagyis márc. 21.-ét, az I-hez a Bika jegyét. A számlap középpontját a Földnek, az óramutatót a Napnak és a percmutatót a Holdnak tekinthetjük. A mikor a tavasz kezdődik a Nap a Kos jegyében lép, a Nap és a Hold együtt indulnak el a XII. számtól. Egy órával később a Hold (a percmutató) ismét a XII. számnál áll, de még tovább kell haladnia, hogy az időközben szintén tovamozduló Napot (óramutatót) ismét utólérje. Mennyi idő múlva találkoznak?

Ha a Napot N -el, a Holdat n -el jelöljük, akkor bizonyos, hogy egy időegység alatt az egyik a kör kerületének $\frac{1}{N}$ ed részét futja be. X időegység alatt tehát $\frac{X}{N}$ és $\frac{X}{n}$ el egyenlők a megtett utak. Ha tehát a két mutató ismét találkozik, a sebesebben mozgó egy teljes kerülettel nagyobb utat tett meg, vagyis $\frac{X}{N} - \frac{X}{n} = 1$,

ebből $X = \frac{Nn}{n-N} = N = 1$ órát $n = 12$ órát jelentvén, az egyenletet így helyettesítjük $X = \frac{1 \cdot 12}{12-1} = \frac{12}{11}$ óra, vagyis a két mu-

tató 1 óra 5 perc $27 \frac{6}{11}$ mp. múlva találkozik.

Ha most a tizenkét órát egy évre konvertáljuk, akkor egy hónap átlagos tartama mint $365 \cdot 25$ nap 12-ed része: $30 \cdot 44$. Ez a kalendáriumi hónap olyan képpen, hogy 7×31 napos hónap = 217 nap, 4×30 napos hónap = 120 nap, 1×28 napos hónap = 28 nap összesen 365 nap, $\frac{1}{4}$ nap pedig minden negyedik évben (szökőévben) 1 nap.

Mint hogy azonban a Hold keringése nem pontosan $\frac{1}{12}$ év, vagyis egy hónap, hanem csupán 27.32 nap, helyre kell hoznunk azt a hibát, hogy a holdat a percmutatóval azonosítottuk.

Az eljárás igen egyszerű:

A Hold a Napnál nem tizenkét szerhanem

$$\frac{365 \cdot 25}{27 \cdot 32} = 13 \cdot 37$$

szert mozogván gyorsabban, a hold keringés ideje

$$\frac{1}{13 \cdot 37}$$

$$9 \cdot 76$$

kisebb,

mint az év tizenkettő részé. Ha tehát

$$\frac{12}{11}$$

helyett helyébe pontosabban

$$\frac{13 \cdot 37}{13 \cdot 36 - 1}$$

$$\frac{13 \cdot 37}{13 \cdot 36 - 1}$$

szünk, a találkozások időközé 32.90 nap volna.

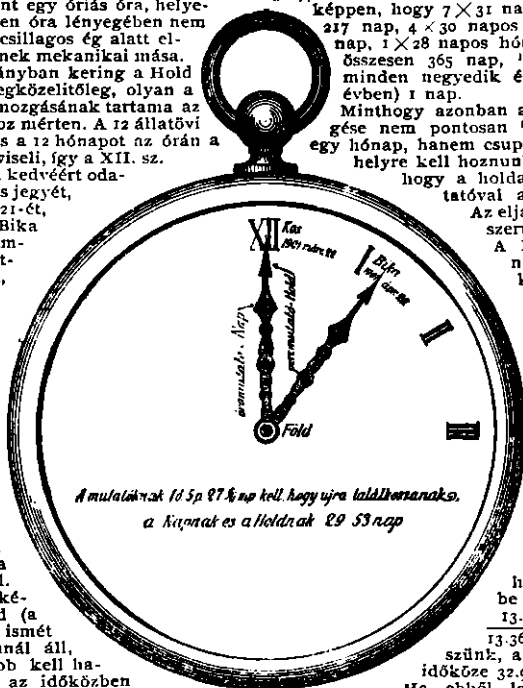
Ha ebből levonunk 0.76

$$\text{részt} = 3 \cdot 37 \text{ nap (a mellyel a}$$

Hold gyorsabban kering az égen, mint a percmutató az órán), akkor $32 \cdot 90 - 3 \cdot 37 = 29 \cdot 53$ nap. Ilyen időnek a lefolyása után a Nap és Hold a földhöz képest megint egyformán áll. Ekkor van újhold.

Ha a Hold és a Nap, miként az órán a mutatók, egy síkban mozognának, minden újhold teljes napfogyatkozással, minden holdtölte teljes holdfogyatkozással járna.

A régi római és görög naptár, a zsidó és török naptár még most is újholddal kezdű hónapját. A mikor tehát a Nap és a Hold a Kos jegyében találkozik, a zsidó naptár szerint ekkor Nizán elseje, a török naptár szerint Dsu-1-hedse elseje van.

A mutatóknak 10 5p 27 6/11 nap kell, hogy újra találkozzanak,
a Napnak és a Holdnak 29 53 nap

A HOLD FÉNYVÁLTOZÁSAINAK KISZÁMITÁSA.

A hold fényváltozásainak kiszámítása elég egyszerű dolog az itt közölt tábellak segítségével. Az eljárást legkönnyebben megmagyarázzuk a következő

Első tábla.

Epakta	I hold januárban	Január	Február	Március	Április	Május	Junius	Julius	Augusztus	Szeptember	Október	November	December
180	7 14 21	1.81	(29)	1.31	29	29	27	27	25	24	23	22	21
223	6 13 20	2	1	2	1.30	30	28	28	26	25	24	23	22
8 28	5 12 19	3	2	3	2	1.31	29	29	27	26	25	24	23
4 27	4 11 18	4	3	4	3	2	1.30	30	28	27	26	25	24
5 26	3 10 17	5	4	5	4	3	2	1.31	29	28	27	26	25
6 25	2 9 16	6	5	6	5	4	3	2	30	29	28	27	26
7 24	1 8 15	7	6	7	6	5	4	3	1.31	29	28	27	26
8 23	30 7 14	8	6	8	6	5	4	3	2	30	29	28	27
9 22	29 6 13	9	7	9	7	6	5	4	3	2	1.31	29	28
10 21	28 5 12	10	8	10	8	7	6	5	4	3	2	1.30	30
11 20	27 4 11	11	9	11	9	8	7	6	5	4	3	2	1.31
12 19	26 3 10	12	10	12	10	9	8	7	6	5	4	3	2
13 18	25 2 9	13	11	13	11	10	9	8	7	6	5	4	3
14 17	24 1 8	14	12	14	12	11	10	9	8	7	6	5	4
15 16	23 30 7	15	13	15	13	12	11	10	9	8	7	6	5
16 15	22 29 6	16	14	16	14	14	12	12	10	9	8	7	6
17 14	21 28 5	17	15	17	15	15	13	13	11	10	9	8	7
18 13	20 27 4	18	16	18	16	16	14	14	12	11	10	9	8
19 12	19 26 3	19	17	19	17	17	15	15	13	12	11	10	9
20 11	18 25 2	20	18	20	18	18	16	16	14	13	12	11	10
21 10	17 24 1	21	19	19	19	19	17	17	15	14	13	12	11
22 9	16 23 30	22	20	18	20	20	18	18	16	15	14	13	12
23 8	15 22 29	23	21	23	21	21	19	19	17	16	15	14	13
24 7	14 21 28	24	22	24	22	22	20	20	18	17	16	15	14
25 6	13 20 27	25	23	26	23	23	21	21	19	18	17	16	15
26 5	12 19 26	26	24	26	24	24	22	22	20	19	18	17	16
27 4	11 18 25	27	25	27	25	25	23	23	21	20	19	18	17
28 3	10 17 24	28	26	28	26	26	24	24	22	21	20	19	18
29 2	9 16 23	29	27	29	27	27	25	25	23	22	21	20	19
30 1	8 15 22	30	28	30	28	28	26	26	24	23	22	21	20

példával: Milyen volt a hold pl. 1903. szeptember 29-én? Megkeressük először is az 1903. év epaktáját (hold kulcsát). A III. tábláról látjuk, hogy az epaktaszám 1903-ra 2. Tehát a hold főbb fázisait az I. tábellán a 2-ik sorban találjuk meg; látjuk, hogy a holdfázisok 1903. januárban 6., 13., 20. és 29-én voltak. Ha már most a január hónap előtti üres rubrikába az illető napok elé beírjuk az illető holdfázisokat, — a mint hogy az I. tábellában 1903-ra már be vannak írva, — azt látjuk, hogy 1903-ban első negyed volt január 6-ikán és e sorban tovább haladva: február 5-én, március 6-ikán, — és így tovább: szeptemberben 29-ikén. Tehát a keresett szeptember 29-ike: az első negyed első napja. Lássunk más példát. Milyen volt a hold 1874. jan. 20-án? Az 1874. év epaktáját megtaláljuk a II. tábellán, az epakta ez esetben 12. Tehát az I. táblán a 12-ik sort keressük: a hold fényváltozásai 1874. jan. -ban 3., 10., 19., 26-ra estek; jan. 20-ikán olyan volt a hold, mint jan. 24-ikén, azaz: öt nappal voltunk holdtölte után.

II. Epakta-tabella.

1800—1900.

1800	Egyes								
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	4 15 26	7 18 *	11 23	3 14					
1	25	6 17 28	9 20	11 23	4				
2	15 26	7 18 *	11 23	3 14 25					
3	6 17 28	9 20	11 23	4 15					
4	26	7 18 *	11 23	3 14 25	6				
5	17 28	9 20	11 23	4 15 26					
6	7 18 *	11 23	3 14 25	6 17					
7	28	9 20	11 23	4 15 26	7				
8	18 *	11 23	3 14 25	6 17 28					
9	9 20	11 23	3 14 25	6 17 28	7 18				

Az év epaktája

III. Epakta-tabella.

1900—2000.

1900	Egyes								
0	1	2	3	4	5	6	7	8	9
0	29	15 21	2 18 24	5 16 27					
1	19 *	11 22	3 14 25	6 17 28					
2	10 21	2 13 24	5 16 27	8 19					
3	1 *	11 22	3 14 25	6 17 28	10				
4	21	2 13 24	5 16 27	8 19 *					
5	11 22	3 14 25	6 17 28	10 21					
6	2 13 24	5 16 27	8 19 *	11					
7	22	3 14 25	6 17 28	10 21	2				
8	13 24	5 16 27	8 19 *	11 22					
9	3 14 25	6 17 28	10 21	2 13					

Az év epaktája

HATÁRNAP-EMLEKEZTETŐ.

Ez a táblázat nagyon jó szolgálatot tehet mindenkinek. Használata szerzőlött könnyű. Az illető napok aláhúzása tekintetében bizonyos színekben állapodunk meg. Így például barátunk születésnapját, április 11-ét, piros ceruzával húzzuk alá: ugyan-ezen a napon váltónk jár le; ezt úgy jelöljük meg, hogy ugyanabban a rovatban jobbra kék tintával függőleges vonalat húzunk; beváltandó szelvényt például a baloldalon piros tintával húzott függőleges vonallal jelölünk meg és így tovább; csak arra nézve kell megállapodnunk, hogy mindegyik célra milyen tintát vagy ceruzát használjunk.

Ceruzával:

Megállapított színek:

Tintával:

Fekete	Viola
Kék	Fekete
Vörös	Kék
Zöld	Vörös

Jan.	Febr.	Márc.	Ápr.	Május	Jun.	Jul.	Aug.	Szept.	Okt.	Nov.	Dec.
1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9	9
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	10
11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11	11
12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12	12
13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13	13
14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16	16
17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17	17
18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18	18
19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19	19
20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20	20
21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21	21
22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22	22
23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26	26
27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27	27
28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28	28
29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29	29
30		30	30	30	30	30	30	30	30	30	30
31		31		31		31	31		31		31

HELYI KÖZÉPIDŐ ÉS ZÓNAIDŐ KÖZTI KÜLÖNBÉSÉG MAGYARORSZÁG FŐBB HELYEIN.

	P.		P.		P.
Abrudbánya	32	Gyula	25	Nyitra	12
Apatin	16	Gyulafejérvár	34	Orsova	30
Arad	25	Hatvan	19	Pápa	10
Baja	16	Hódmezővásárhely	21	Pécs	13
Balassagyarmat	17	Jászberény	20	Pozsony	9
Bánfflyhunяд	32	Kalocsa	16	Rozsnyó	23
Beszterce	38	Kaposvár	11	Segesvár	39
Besztercebánya	17	Kassa	25	Selmecbánya	16
Brassó	42	Kecskemét	19	Sopron	6
Eudapest	16	Késmárk	22	Szatmár	32
Buziás	26	Kolozsvár	34	Szeged	21
Csáktornya	10	Komárom	12	Székelyudvarhely	41
Csiksomlyó	43	Körmöcbánya	16	Székesfehérvár	13
Debrecen	26	Kőszeg	6	Tata	3
Eger	22	Liptószentmiklós	18	Temesvár	25
Eperjes	25	Magyaróvár	9	Tokaj	6
Eszék	15	Marosvásárhely	38	Trencsén	12
Esztergom	15	Munkács	31	Ungvár	29
Fiume	2	Nagybánya	34	Veszprém	12
Fogarás	40	Nagykároly	30	Zalaegerszeg	6
Gyergyó-sz. miklós	42	Nagyszében	37	Zágráb	4
Gyöngyös	20	Nagyvárad	28	Zeng	00
Győr	11	Nyiregyháza	27	Zombor	17

Az égi test fölkelésének illetőleg lenyugvásának zónaidejét úgy kapjuk meg, ha a naptárban jelzett időadatból a kérdéses hely ϕ rovat alatt jelölt perckülönbségét levonjuk, ha az előjel —; hozzáadjuk, ha +.

A MAGYAR PÜSPÖKI KAR BŐJTI RENDELETE.

Az Apostoli Szentszéktől 1906. évi január hó 17-én nyert felhatalmazás alapján a magyar egyházmegyék területén a következő bőjti rend állapotított meg:

I. Szigorú bőjti napok, vagyis amelyeken tilos a húsfélék élvezése és csak egyszer szabad jóllakni, a következők: Hamvazó szerda; a nagyhét három utolsó napja; a nagybőjt és advent minden péntekje; a kántorbőjtök szerdája és péntekje; karácsony, pünkösd és Nagyboldogasszony vigiliája.

II. Enyhített bőjti napok, vagyis a melyeken szabad ugyan délben húst enni, de a többszöri jóllakás tilos: A nagybőjt többi napjai (a nagybőjti vasárnapokon a többszöri husevés és jóllakás mindenkinek meg van engedve); advent szerdái és a kántorbőjti szombatok; sz. Péter és Pál, nemkülönbén Mindenszentek vigiliája.

III. Megtartóztatási napok, melyeken csupán a húsetelek élvezése tilos: Az évek minden péntekje.

IV. Kivételes fölmentvényben részesülnek a tilalom alól:

1. Az összes hívek, valahányszor valamely parancsolt ünnepnap megtartóztatási napra esik.

2. Egyes községek, midőn bucsunapja vagy országos vásár megtartóztatási napra esik.

3. Egyes személyek:

A) Minden bőjti napon — kivéve hamvazó szerdát, a nagyhét három utolsó napját, karácsony és pünkösd vigiliáját — a hustilalom alól fölmentetnek: a) a gyári- és bányamunkások; b) kik kénytelenek vendéglőkben étkezni, vagy az ételket a vendéglőből hozatni, amennyiben bőjti ételt könnyen nem kaphatnának.

B) Minden hustilalom alól — kivéve a nagypénteket — fölmentetnek: a) a vasuti vonatokon szolgálatot tevő személyek; b) mindazon utasok, kik vasuti vendéglőkben vagy gőzhajón kénytelenek étkezni; c) mindazok, kik egészségük helyreállítása végett fürdőhelyeken tartózkodnak kíséretükkel együtt; d) az alalmaznából élő szegények és cselédek. ha bőjti eledelt nekik nem nyújtanak.

Jegyzet: Kivéve a nagypénteket — a többi bőjti napon a főzéshez bármind zsiradék szabadon használható.

JANUÁR

A hónap és hét napjal	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5675.
1 Péntek 2 Szombat 8 Vasárnap	Ujév Makar ap. C. Jézus sz. n.	Ujév A sz. köny. vt. C. Gordiusz	19 Dec. 1914. Bon. v. 20 Ignác vt. 21 E. Juliána sz. vt.	15 Teb. 5675. 16 S. Vajkhl 17
4 Hétfő 5 Kedd 6 Szerda 7 Csütörtök 8 Péntek 9 Szombat 10 Vasárnap	Titusz pk. Teleszfor pk. vt. Vizkereszt Rajmund hv. Szeverin ap. † Julián vt. C. 1. Vilmos pk.	Titusz Simeon Három kir. Rajmund Szeverin Julián C. 1. Pál rem.	22 Anasztázia 23 Krétai 10 vt. 24 Kar. előtti böjt 25 Nagykárácsony 26 Istenszülő M. 27 Istv. földiakon. 28 E. Több ezer vt.	18 19 20 21 22 23 S. Semoth 24
11 Hétfő 12 Kedd 13 Szerda 14 Csütörtök 15 Péntek 16 Szombat 17 Vasárnap	Higin p. vt. Arkádiusz vt. 40 vt. katona Hilár pk. et. Pál remete Marcel p. vt. C. 2. Antal ap.	Fruktuóz Taciána Vidor Bódog Laski János Marcel C. 2. Antal	29 Apró szentek 30 Anizia sz. vt. 31 Melánja 1 Jan. Ujév 1915. 2 Szilveszter p. 3 Gordiusz 4 D. Teoktiszusz	25 26 27 28 29 [Vaëra R.K. 1 Sebat. S. 2
18 Hétfő 19 Kedd 20 Szerda 21 Csütörtök 22 Péntek 23 Szombat 24 Vasárnap	Piroska sz. vt. Kanut kir. Fáb. és Seb. vtk. Ágnes sz. vt. Vince szp. vt. † B. A. eljegyzése C. 3. Tim. pk. vt.	Piroska Babilász Fáb. Seb vtk. Ágnes Vince Izaiás C. 3. Timót	5 E. Teona 6 Epifánia 7 Iván 8 Domnika 9 Polieukt vt. 10 Nissz. Gergely 11 D. Triodium vas.	3 4 5 6 7 8 S. Bo 9
25 Hétfő 26 Kedd 27 Szerda 28 Csütörtök 29 Péntek 30 Szombat 31 Vasárnap	Pál fordulása Polikárp pk. vt. Ar. sz. János pk. Apollónia sz. vt. Szal. Fer. et. † Mártonka sz. C. Hetvenedv.	Pál fordulása Polikárp Krizosztóm Nagy Károly Juventin Mártonka C. Vigil	12 Taciána 13 Szatronik 14 Raithi és szín. vt. 15 Pál rem. 16 Sz. Péter láncai 17 N. Antal ap. 18 D. Hetvened vas.	10 11 12 13 14 [fák ünnepe 15 S. Besalakh 16

Vasárnap evangéliom.

3-án. *Kat. ev.* Az Úr anyaga megjelenék Józsefnek. Máté II. 19—23. — *Prot. ev.* Máté II. 13—23; olv. Titus 3, 4—7. — *Gör. ev.* Jézus Krisztus nemzetségekönyve. Máté I. r. 1. sz.

10-én. I. vasárnap vizkereszt után. *Kat. ev.* Mikor Jézus 12 esztendő s lett. Luk. II. 42—52. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Rom. 12, 1—6. — *Gör. ev.* Menekülés Egyiptomba. Máté 2. r. 4. sz.

17-én. II. vasárnap vizkereszt után. *Kat. ev.* Menyegző lón galileai Kánaában. Ján. II. 1—11. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Rom. 12, 7—16. — *Gör. ev.* A pusztában kiáltónak szava. Márk I. r. 1. sz.

24-én. III. vasárnap vizkereszt után. *Kat. ev.* Mikor Jézus lejött a hegyről. Máté VIII. 1—13. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Rom. 12, 17—21. — *Gör. ev.* A farizeus és a vámos. Lukács 18. r. 89. sz.

31-én. Septuagesima. *Kat. ev.* Hasonló mennyeknek országa a családós emberhez. Máté XX. 1—16. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Kor. I. 9, 24—10, 5. — *Gör. ev.* A tékozló fiúról. Luk. 15. r. 79. sz.

Lux Mihály József főherceg ur Ö cs. és kir. fenségek kamaraszállítója, Sáslilium-pouder (Xyris) a sáslilium nedvéből készült, a görög és római nők is használták, 60 és 1,20 Ft.

FEBRUÁR

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orsz naptár	Israeliták naptára 5675.
1 Hétfő	Ignác pk. vt.	Ignác	19 Arzén	17
2 Kedd	Gyertyasz. B.-A.	Gyerty. B. A.	20 Eutim ap.	18
3 Szerda	Balázs pk. vt.	Anszgár	21 Ágnes	19
4 Csütörtök	K. Andr. pk. hv.	Veronika	22 Anasztáz vt.	20
5 Péntek	Ágota sz. vt. †	Ágota	23 Kelemen vt.	21
6 Szombat	Dorottya sz. vt.	Dorottya	24 Babilasz	22 S. Jithro
7 Vasárnap	C. Hatvanadv.	C. Rikárd	25 D. Hushagyó vas.	23
8 Hétfő	Math. János hv.	Salamon	26 Simon	24
9 Kedd	Alex. Círíl et.	Apollonia	27 Krizoszt. erekly.	25
10 Szerda	Skolasztika sz.	Skolasztika	28 Efréru	26
11 Csütörtök	A sz. Szűz. m.	Dezso	29 Ignác erekly.	27
12 Péntek	A 7 sz. rënd. †	Eulália	30 Nagy Vazul	28
13 Szombat	Ricci Katalin sz.	Benignusz	31 Cirus és János	29 S. Mispát.
14 Vasárnap	C. Parsangv.	C. Bálint	1 Febr. D. Vajh. v.	30 Ros Khode.
15 Hétfő	Fauszt. és Jov. vt.	Jovita	2 Az Úr J. Kr. bem.	1 Adar R. Kh.
16 Kedd	Juliánna sz. vt.	Juliánna	3 Szimeon és Anna	2
17 Szerda	Hamvazó sz.	Donát	4 Izidóru	3
18 Csütörtök	Simeon pk. vt.	Szimeon	5 Teodula	4
19 Péntek	Konrád hv. †	Konrád	6 Julián Orv.	5
20 Szombat	Eleutér pk. vt.	Aladár	7 Ifj. Lukács	6 S. Therum.
21 Vasárnap	C. 1. Invocabit	C. 1. Meinrád	8 D. Nagyböjt. 1. v.	7
22 Hétfő	Péter székfog.	D. Didim	9 Nicefor vt.	8
23 Kedd	Dam. Péter et.	Damián	10 Pál vt.	9
24 Szerda	Mátyás aps.	Mátyás	11 Teodóra	10
25 Csütörtök	Viktor vt.	Géza	12 Melét pk.	11 Eszter böjt
26 Péntek	Sándor pk. †	Sándor	13 Fotina	12
27 Szombat	Leánder pk.	Leánder	14 Máro	13 S. Thezave
28 Vasárnap	C. 2. Reminisc.	C. 2. Román	15 D. Nagyböjt. 2. v.	14 Purim

Vasárnapi evangélium.

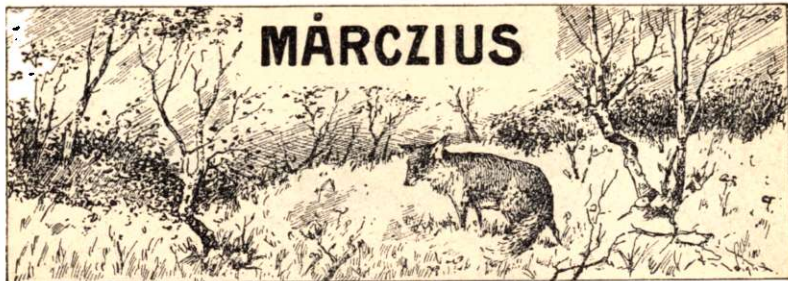
7-én. Sexagesima. *Kat. ev.* Midőn nagy sereg gyűlt egybe. Luk. VIII. 4-45. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Kor. II. 11. 19-12, 9. — *Gör. ev.* Az ítéletről. Máté 25. r. 106. sz.

14-én. Quinquagesima. *Kat. ev.* Magához vevé Jézus a 12-öt. Luk. XVIII. 31-42. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Kor. I. 13, 1-13. — *Gör. ev.* A mennyei kincsről. Máté 6. r. 17. sz.

21-én. Böjt I. vas. *Kat. ev.* Jézus a pusztába vitették a Lélektől. Máté IV. 1-11. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Kor. II. 6, 1-10. — *Gör. ev.* Nátánael kételkedéséről. Ján. I. r. 5. sz.

28-án. Böjt II. vas. *Kat. ev.* Maga mellé vevé Jézus Pétert, Jakabot és Jánost. Máté XVII. 1-9. — *Prot. ev.* Máté XV. 21-28.; olv. Thessz. I. 4, 1-7. — *Gör. ev.* Az inaszakadról. Márk 2. r. 7. sz.

MÁRCZIUS

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5675.
1 Hétfő	Albin p. k. hv.	Albin	16 Pamfil vt.	15 Susan-Pur.
2 Kedd	Szimpl. p. k. hv.	Szimplic	17 Marianna	16
3 Szerda	Kunigunda sz.	Kunigund	18 Leó pápa	17
4 Csütörtök	Kázmér hv.	Adrián	19 Filemon	18
5 Péntek	Ózséb vt. †	Ózséb	20 Leó p.	19
6 Szombat	Perpetua	Fridolin	21 Eusztáz	20 S. Khl Thi.
7 Vasárnap	C. 3. Okull	C. 3. Felicitász	22 D. Nagybőjt. 3. v.	21
8 Hétfő	Istenes Ján. hv.	Ist. János	23 Polikárp	22
9 Kedd	R. Franc. őzv.	Franciska	24 János feje megt.	23
10 Szerda	40 vértanu	40 vértanu	25 Taráz	24
11 Csütörtök	Konstantin hv.	Konstantin	26 Porfir	25
12 Péntek	Gergely p. ea. †	Gergely	27 Prokóp	26
13 Szombat	Nicefor p. k. vt.	Roderig	28 Vazul	27 S. Vaj. Pek.
14 Vasárnap	C. 4. Lactare	C. 4. Matild	1 Márc. N. b. 4. vas.	28
15 Hétfő	Longin vt.	D. 3. Longin	2 Teodót	29
16 Kedd	Heribert p. k.	Heribert	3 Kleon	1 Nizan. R.K.
17 Szerda	Patrik p. k. hv.	Patrik	4 Pál és Julianna	2
18 Csütörtök	Jer. Círil p. k. et.	Sándor	5 Konon	3
19 Péntek	József eml. †	József	6 Amori 42 vt.	4
20 Szombat	Joachim hv.	Hubert	7 Vazul és t. vtk.	5 S. Vajikra
21 Vasárnap	C. 5. Judica	C. 5. Benedek	8 D. Nagybőjt 5. v.	6
22 Hétfő	Oktáv. szp. vt.	Oktávián	9 Szebasztai 40 vt.	7
23 Kedd	Viktórián vt.	Frumenc	10 Kodrát és tsa	8
24 Szerda	Gábor tőa.	Gábor	11 Szófron p.	9
25 Csütörtök	Gyüm. oltó B. A.	Gy. oltó B. A.	12 Teofánész	10
26 Péntek	Fájdalm. Szűz†	Manó	13 Nicefor p.	11
27 Szombat	Dam. János et.	Rupert	14 Sándor	12 S. Zav.
28 Vasárnap	C. 6. Palmarum	C. 6. Gedeon	15 D. Nagybőjt 6. v.	13
29 Hétfő	Círil szp. vt.	Eusztáz	16 Szabinusz vt.	14
30 Kedd	Kvirin vt.	Kvirin	17 Elek	15 Passz. 1. n.
31 Szerda	Ámosz pr.	Ámosz	18 Círil p.	16 Passz. 2. n.

Vasárnapi evangéliom.

7-én. Bőjt III. vas. *Kat. ev.* Jézus néma ördögöt űze ki. Luk. XI. 14—28. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Elek. 5, 1—9. — *Gör. ev.* Aki szégyel engem. Márk 8. r. 37. sz.

14-én. Bőjt IV. vas. *Kat. ev.* Jézus a galileai tengeren túl méne. Ján. VI. 1—15. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Gal. 4, 21—32. — *Gör. ev.* Az ördögös nemáról. Márk 9. r. 40. sz.

21-én. Bőjt V. vas. Fekete vas. *Passionis. Kat. ev.* Ki fedd meg engem közületek? Ján. VIII. 46—59. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Zsid. 9, 11—15. — *Gör. ev.* Jakab és János nagyraavgyása. Márk 10. r. 47. sz.

28-án. Bőjt VI. vas. Virágvasárnap. In palmis. *Kat. ev.* Midőn Jézus Jeruzsálemhez közeledett. Máté XXI. 1—9. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Filipp. 2, 5—11. — *Gör. ev.* Jézus bevoulása Jeruzsálembe. Máté 21. r. 83. sz.

József főherceg ur Ó cs. és kir. fensége kamarai szállítója

Lux Mihály-féle

Borgia-hajszesz a legjobb szer hajhullás és korpa ellen, 1 üveg 1,— és 1,80 kor.

ÁPRILIS

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-oros naptár	Izraeliták naptára 5675.
1 Csütörtök	Nagycsütörtök †	Hugó	19 Krizsánt és Dária	17
2 Péntek	Nagypéntek †	Nagypéntek	20 Nagypéntek	18
3 Szombat	Nagyszombat †	Rikárd	21 Jakab, az ifj.	19 S. Sab.
4 Vasárnap	D. Húsvétvas.	C. Húsvétvas.	22 D. Húsvétvas.	20
5 Hétfő	Húsvéthétfő	Húsvéthétfő	23 Húsvéthétfő	21 Sebíl sel P.
6 Kedd	Cölesztin p.	Cölesztin	24 Húsvétkedd	22 Akh. s. I. P.
7 Szerda	Epifán pk. vt.	Epifán	25 Gyümölcs. B. A.	23
8 Csütörtök	Dénes pk. vt.	Dénes	26 Gábor	24
9 Péntek	Dömötör vt. †	Dömötör	27 Matrona vt.	25 [1. Perek
10 Szombat	Ezékiel pr.	Ezékiel	28 Hilarion ifj.	26 S. Semni.
11 Vasárnap	C. I. Kvázimódo	C. I. Leó	29 D. I. Ciril vt.	27
12 Hétfő	Gyula p. hv.	Gyula	30 Klimak János	28
13 Kedd	Hermenegild vt.	Hermenegild	31 Hípác	29
14 Szerda	Jusztin vt.	Tibor	1 Apr. Egyipt. Már.	30 Ros Knodes
15 Csütörtök	Anasztázia vt.	Anasztázia	2 Titusz	1 Hjar Ros Kl.
16 Péntek	Lambert vt. †	Lambert	3 Nikéta apát	2 [Mez. 2. P.
17 Szombat	Anicét p. vt.	Anicét	4 György	3 S. Thaszria
18 Vasárnap	C. 2. Misericord.	C. 2. Apollón	5 D. 2. Diodór	4
19 Hétfő	Timon szp. vt.	Timon	6 Eutik	5 Seni bőjt.
20 Kedd	Tivadar hv.	Tivadar	7 Kallióp vt.	6
21 Szerda	József oltalm.	Anzeim	8 Herodion	7
22 Csütörtök	Szótér és Kaj. vt.	Szótér	9 Eupszik vt.	8 Kham. bőjt.
23 Péntek	Béla pk. vt. †	Béla	10 Terenc	9 [Ked. 3. P.
24 Szombat	György vt.	György	11 Antipa	10 S. Akh. M.
25 Vasárnap	C. 3. Jubilate	C. 3. Márk	12 D. 3. Vazul pk.	11
26 Hétfő	Klet. és Marc. vt.	Kilit	13 Márton p.	12 Seni bőjt.
27 Kedd	Zita sz.	Zita	14 Arisztark	13
28 Szerda	Ker. Pál hv.	Valéria	15 Kreszcenc	14
29 Csütörtök	Péter vt.	Szibilla	16 Irén	15
30 Péntek	Zsófia sz. vt. †	Zsófia	17 Agapít.	16

Vasárnapl evangéliom.

4-én. Húsvét vas. *Kat. ev.* Mária Magdolna és Mária Jak. Márk XVI. 1-7. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Kor. I. 5, 6-8. — *Gör. ev.* Kezdetben vala az Ige. Ján. I. r. I. sz.

11-én. I. vas. húsvét után. Fehérvas. *Kat. ev.* Midőn este lőn azon nap. Ján. XX. 19-31. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Ján. I. 5, 4-10. — *Gör. ev.* A hitetlen Tamásról. Ján. 20 r.

18-án. II. vas. húsvét után. *Kat. ev.* Én vagyok a jó pásztor. Ján. X. 11-16. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Pét. I. 2, 21-25. — *Gör. ev.* A kenethozó asszonyokról. Márk 15. r. 69. sz.

25-én. III. vas. húsvét után. *Kat. ev.* Egy kevéssé és már nem láttok engem. Ján. XVI. 16-22. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Pét. I. 2, 11-20. — *Gör. ev.* Az inaszakadtról. Ján. 5. r. 14. sz.

József főherceg ur Ó cs. és kir. fensége kamarai szállítója

Lux Mihály-féle

Menthol-szájvíz használata folytán soha rossz fogat nem kaphat, 1 üveg 1 és 2 K.

MÁJUS

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orsz naptár	Izraeliták naptára 5675.
1 Szombat 2 Vasárnap	Fül. és Jak. ap. C. 4. Kantate	Fülöp és Jak. C. 4. Atanáz	18 János szerz. 19 D. 4. Paleol. Ján.	17 S. Em. 4. P 18 Lag beome.
3 Hétfő 4 Kedd 5 Szerda 6 Csütörtök 7 Péntek 8 Szombat 9 Vasárnap	Sz. Ker. megt. Flórián vt. V. Pius p. Olajbafőtt Ján. Szanisz. pk. vt. † Mih. főa. megj. C. 5. Rogate	Ker. feltal. Flórián Gotthárd Dam. János Szaniszló Arzén C.S.N. Gergely	20 Teodór hv. 21 Január 22 Syc. Teodór 23 Sz. György 24 Szaba vt. 25 Márk ev. 26 D. 5. Vazul pk. vt.	19 20 21 22 23 [5. Per. 24 S. Behar B. 25
10 Hétfő 11 Kedd 12 Szerda 13 Csütörtök 14 Péntek 15 Szombat 16 Vasárnap	Ant. pk. hv. } Mamert.pk. } Germ.pk.vt. } Áldozócsütört. Bonifác vt. † De la S. János C. 6. Exaudi	Antonin Mamert Pongrác Kr. mennybe. Bonifác Mózes C. 6. Peregrin	27 Simon Jéz. rok. 28 9 vértanú 29 Szozipater 30 Az Úr J. mennyb. 1 Május. Jeremiás 2 N. Atanáz hal. 3 D. 6. Theodóz	26 27 28 29 1 Szív. R. Kh. 2 S. Bam. 6. P. 3 S. jeme hag.
17 Hétfő 18 Kedd 19 Szerda 20 Csütörtök 21 Péntek 22 Szombat 23 Vasárnap	Paskál hv. Erik kir. vt. Cölesztin p. hv. Szién. Bern. hv. Timót vt. † Julia sz. C. Pünkösdvas.	Paskál Erik Ivó Bernardin Konst. és Ilona Julia C. Pünkösdv.	4 Pelágia sz. 5 Iréne vt. 6 Jób 7 Sz. Ker. megjel. 8 János ev. 9 Izaiás prof. 10 D. Pünkösdvas.	4 Selosah j. 5 Hagebalal. 6 Sab. 1. n. 7 Sab. 2. n. 8 [1. Per. 9 S. Nassza 10
24 Hétfő 25 Kedd 26 Szerda 27 Csütörtök 28 Péntek 29 Szombat 30 Vasárnap	Pünkösdhétfő VII. Gergely p. N. Fül. hv. Kán. † Béda et. Ágot. pk. hv. † Eleuter hv. C. I. Sz. Hároms.	Pünkösdhétfő Orbán Béda Lucián Emil Maxim C. Szenth. v.	11 Pünkösdhétfő 12 Germán 13 Glicéria vt. 14 Izidor vt. 15 Akill 16 Teodór 17 D. 1. Mindszentv.	11 12 13 14 15 [2. Per. 16 S. Behajoti. 17
31 Hétfő	Angela Mer. sz.	Petronella	18 Péter, Dén. ést. vt.	18

Vasárnapi evangéliom.

2-án. IV. vas. husvét után. *Kat. ev.* Ahhoz megyek, ki engem küldött. Ján. XVI. 5-14. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Jak. 1, 16-21. — *Gör. ev.* A szamariai nőről. Ján. 4. r. 12. sz.

9-án. V. vas. husvét után. *Kat. ev.* Ha mit kérendetek az Atyától. Ján. XVI. 23-30. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Jak. 1, 22-27. — *Gör. ev.* A vakon született-ről. Ján. 9. r. 34. sz.

16-án. VI. vas. husvét után. *Kat. ev.* Mikor eljövend a vigasztaló. Ján. XV. 26. XVI. 4. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Pé. I, 4, 7-11. — *Gör. ev.* En téged dicsőítetek Ján. 17. r. 56. sz.

23-án. Pünkösd vas. *Kat. ev.* Ha ki engem szeret. Ján. XIV. 23-31. — *Prot. ev.* ugyanaz; olv. Ap. csel. 2, 1-13. — *Gör. ev.* Az innep utolsó nagy napján. Ján. 7. r. 27. sz.

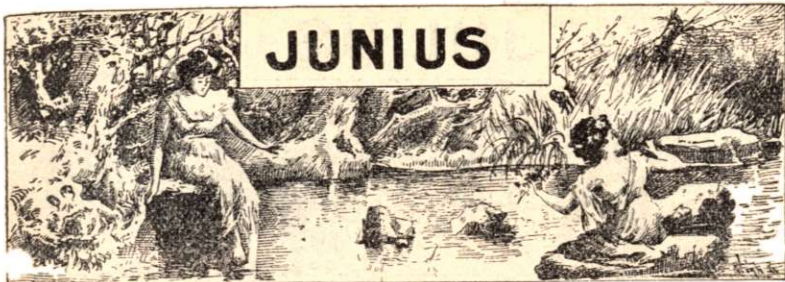
30-án. I. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Minden hatalom nekem adatott. Máté XXVIII. 18-20. — *Prot. ev.* Ján. III. 1-15; olv. Rom. 11, 33-36. — *Gör. ev.* Mindennek elnyomásáról. Máté 10. r. 38. sz.

József (Hörcsög ur) O. cs. és kir. fensége kamarai szállítója

Lux Mihály-féle

Eau de Cologne (kölnivíz-párlat) olcsóbb és felülmulja a külföldet. Literje 6 korona.

JUNIUS

A hónap és hét napjal	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5675.
1 Kedd	Pamfil. áld. vt.	Jusztin	19 Patr. és társ. vtk.	19
2 Szerda	Anna Mária sz.	Erazmus	20 Talalé	20
3 Csütörtök	Ürnapja	Klotild	21 Konst. és Ilona	21
4 Péntek	Kar. Fer. hv. †	Kerény	22 Bazilisk	22
5 Szombat	Bonifác pk. vt.	Bonifác	23 Mihály pk.	23
6 Vasárnap	C.2.Norb.pk.hv.	C. 1. Norbert	24 D. 2. Sim. styl.	24
7 Hétfő	Róbert ap.	Róbert	25 Sz. Iván feje	25
8 Kedd	Medárd pk.	Medárd	26 Kárpuz	26
9 Szerda	Prim. és Fel. vt.	Felicián	27 Heliád	27
10 Csütörtök	Margit királyné	Margit	28 Nicé	28
11 Péntek	Jézus sz. szive †	Barnabás	29 Teodózia	29
12 Szombat	Antonina vt.	Antonina	30 Izác apát	30
13 Vasárnap	C. 3. P. Ant. hv.	C. 2. Tóbiás	31 D. 3. Herma vt.	1
14 Hétfő	N.Vazul pk. ea.	Vazul	1 Jun. Jusztin bölcs	2
15 Kedd	Kreszcencia vt.	Vid	2 Nicefor patr.	3
16 Szerda	Regis Ferenc	Jusztina	3 Paula sz.	4
17 Csütörtök	Rainer hv.	Rainer	4 Metrofán patr.	5
18 Péntek	Márk és M. vt. †	Marcellán	5 Marcián	6
19 Szombat	Gyárf. és Prot.vt.	Gyárf. és Prot.	6 Thekla	7
20 Vasárnap	C. 4. Szilv. p. vt.	C. 3. Szilvér	7 D. 4. Teodót pk. vt.	8
21 Hétfő	Gonz Alajos hv.	Albán	8 Teodór erekly.	9
22 Kedd	Paulin pk. hv.	Paulin	9 Círi és Atanáz	10
23 Szerda	Ediltrud kir. sz.	Ediltrud	10 Antonina	11
24 Csütörtök	Ker. sz. Ján. szül.	Iván	11 Bartal és Barn. ap.	12
25 Péntek	Febron. sz. vt. †	Vilmos	12 Onufriusz	13
26 Szombat	János és Pál vt.	János és Pál	13 Akvilina	14
27 Vasárnap	C. 5. Sz. László k.	C. 4. László	14 D. 5. Metód	15
28 Hétfő	Ireneusz pk. vt.	Ireneusz	15 Ámosz pr.	16
29 Kedd	Péter és Pál	Péter és Pál	16 Tikon pk.	17
30 Szerda	Pál ap. emlék.	Pál eml.	17 Szabel és Izmael	18

Vasárnapi evangéliom.

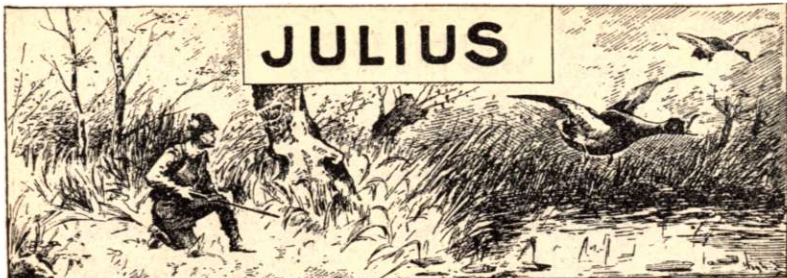
6-án. II. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Egy ember nagy vacsorát szerze. Luk. XIV. 16-24. — *Prot. ev.* Luk. XVI. 19-31; olv. Ján. I. 4, 16-21. — *Gör. ev.* Az apostolok meghívásáról. Máté 4. r. 9. sz.

13-án. III. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Közeledének Jézushoz a vámosok. Luk. XV. 1-10. — *Prot. ev.* Luk. XIV. 16-24; olv. Ján. I. 3, 13-18. — *Gör. ev.* Két urnak nem lehet szolgálni. Máté 6. r. 19. sz.

20-án. IV. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Midőn a sereg Jézusra tódult. Luk. V. 1-11. — *Prot. ev.* Luk. XV. 1-10; olv. Pét. I. 5, 6-11. *Gör. ev.* A hívő századosról. Máté 8. r. 25. sz.

27-én. V. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Hogyha nem lesz tökéletesebb a ti igazságotok. Máté V. 20-24. — *Prot. ev.* Luk. VI. 36-42; olv. Rom. 8, 18-23. — *Gör. ev.* Jézus ördögöt űz ki. Máté 8. r. 28. sz.

JULIUS

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5675.
1 Csütörtök 2 Péntek 3 Szombat 4 Vasárnap	Jéz. sz. vér. f. nn. Sarl. B. Assz. † Jácint vt. C. 6. Ulrik	Teobald Sarl. B. Assz. Jácint C. 5. Ulrik	18 Leonc vt. 19 Judás aps. 20 Metód pk. 21 D. 6. Julián vt.	19 20 [1. Per. 21 S. Pinkh. 22
5 Hétfő 6 Kedd 7 Szerda 8 Csütörtök 9 Péntek 10 Szombat 11 Vasárnap	Zacc. Ant. M. hv. Dominika sz. vt. Ciril és Met. pk. Kilián pk. Veronika sz. † Rufina sz. vt. C. 7. Piusz p. vt.	Ciril és Met. Izaiás Villibald Kilián Ciril Amália C. 6. Placid	22 Özséb pk. vt. 23 Agrippina sz. vt. 24 Ker. sz. János 25 Febr. és tsai vtk. 26 27 Dávid rem. 28 Sámson pap 29 D. 7. Cir. és Ján. cr.	23 24 25 26 27 [Massz. 2.P. 28 S. Matoth. 29
12 Hétfő 13 Kedd 14 Szerda 15 Csütörtök 16 Péntek 17 Szombat 18 Vasárnap	Gualb. Ján. ap. Anaklét p. vt. Bonav. pk. et. Henrik császár Kárm. B. A. † Elek hv. C. 8. Kamill hv.	Henrik Jenő Bonaventúra Apost. oszlása Rút Elek C. 7. Frigyes	29 Péter és Pál 30 12 apostol 1 Jul. Koz. és Damj. 2 B. Assz. meze 3 Anatol 4 Krétai András 5 D. 8. Atanáz	1 Ab.R. Khod. 2 3 4 5 [3. Per. 6 S. Debarim 7
19 Hétfő 20 Kedd 21 Szerda 22 Csütörtök 23 Péntek 24 Szombat 25 Vasárnap	Paul. Vince Margit sz. vt. Praxedes sz. Mária Magd. Apollin. pk. vt. † Krisztina sz. vt. C. 9. Jakab ap.	Rufina Illés Dániel Magdolna Apollinár Krisztina C. 8. Jakab	6 N. Szizoesz 7 Ciriaca 8 N. Prokóp vt. 9 Ciril pk. vt. 10 Leonc vt. és társ. 11 Eufémia vt. 12 Proklusz és Hil.	8 9 Jeruzsálem 10 [elp. böjt 11 12 [4. Per. 13 S. Voethkh. 14
26 Hétfő 27 Kedd 28 Szerda 29 Csütörtök 30 Péntek 31 Szombat	Anna assz. Pantaleon vt. Ince p. hv. Beatrix vt. Judit vt. † Loy. Ignác hv.	Anna Pantaleon Ince Márta Judit Germán	13 Gáb. főa. és sz. J. 14 József pk. 15 Kvir. és Julia vtk 16 Atenogén pk. 17 Marina 18 Jácint vt.	15 16 17 18 19 [5. Per. 20 S. Ekev.

Vasárnapl evangéliom.

4-én... VI. vas. pünkösöd után. *Kat. ev.* Mídnön nagy sereg volt együtt Jézussal. Márk VIII. 1-9. — *Prot. ev. Luk.* V. 1-11; olv. Pét. I. 3, 8-15. — *Gör. ev.* Jézus a bűnöket megbocsátja. Máté 9. r. 29. sz.

11-én. VII. vas. pünkösöd után. *Kat. ev.* Óvakodjatok a hamis prófétáktól. Máté VII. 15-21. — *Prot. ev. Máté V.* 20-26; olv. Rom. 6, 3-11. — *Gör. ev.* Jézus két vakot gyógyít meg. Máté 9. r. 33. sz.

18-én. VIII. vas. pünkösöd után. *Kat. ev.* Vala egy gazdag ember, kinek sáfára vala. Luk. XVI. 1-9. — *Prot. ev. Márk VIII.* 1-9; olv. Rom. 6, 19-23. — *Gör. ev.* Jézus a népet táplálja. Máté 14. r. 59. sz.

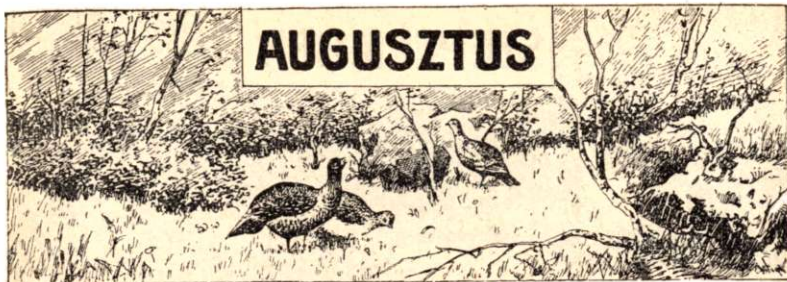
25-én. IX. vas. pünkösöd után. *Kat. ev.* Amint közeledett Jézus Jeruzsálemhez. Luk. XIX. 41-47. — *Prot. ev. Máté VII.* 15-23; olv. Rom. 8, 12-17. — *Gör. ev.* Jézus a tengeren jár. 14. r. 59. sz.

József főherceg ur Ő cs. és kir. fensége kamarai szállítója

Lux Mihály-féle

angol és francia kimért illatszerek épp oly jók, mint az eredeti üvegekben.

AUGUSZTUS

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5675.
1 Vasárnap	C.10. Vas. sz. Pét.	C. 9. Vas. Péter	19 D. 10. Makrina	21
2 Hétfő	Lig. Alf. pk. et.	Gusztáv	20 Illés pr.	22
3 Kedd	Istv. vt. t. megt.	Eleázár	21 Sim. és Ján. rem.	23
4 Szerda	Domonkos hv.	Domonkos	22 Már. Magdolna	24
5 Csütörtök	Havi B. Assz.	Ozvald	23 Ezékiel pr.	25
6 Péntek	Urunk színv. †	Urunk szv.	24 Román és Dávid	26 [S. Rëeh.
7 Szombat	Donát pk. vt.	Kajetán	25 Anna	27 6. Per.
8 Vasárnap	C.11. Círj. szp. vt.	C. 10. Círjék	26 D. 11. Herm. pap	28
9 Hétfő	Román vt.	Román	27 Pantalemon	29
10 Kedd	Lőrinc szp. vt.	Lőrinc	28 Nikánor	30 Ros Khodes
11 Szerda	Tibor vt.	Tibor	29 Teodota	1 Elul. Ros K.
12 Csütörtök	Klára sz.	Klára	30 János katona	2
13 Péntek	Berch. János †	Ipoly	31 Eudocim	3 [Per.
14 Szombat	Atanázia özv.	Ószéb	1 Aug. Sz. k. k. örm.	4 S. Softim.1.
15 Vasárnap	C. 12. N. B.-A.	C. 11. N. B.-A.	2 D.12. Istv. vt. er. át.	5
16 Hétfő	Joakim	Rókus	8 Izsák és Fau. hv.	6
17 Kedd	Anasztáz pk. hv.	Liberát	4 Efezi 7 gyer. vt.	7
18 Szerda	Ilona császárné	Ilona	5 Fabiusz vt.	8
19 Csütörtök	Tulúzi. Jajos pk.	Szebald	6 Úr színe vált.	9
20 Péntek	Sz. István kir.	István	7 István király	10 [2. Per.
21 Szombat	Bernát ap. et.	Sámuél	8 Emilián pk.	11 S. Kithoze.
22 Vasárnap	C. 13. Timót vt.	C. 12. Filibert	9 D. 13. Mátv. aps.	12
23 Hétfő	Ben. Fülöp hv.	Farkas	10 Lőrinc vt.	13
24 Kedd	Bertalan ap.	Bertalan	11 Euplusz diák. vt.	14
25 Szerda	Lajos kir.	Lajos	12 Anic. és Fot. vtk.	15
26 Csütörtök	Zefirin p. vt.	Zefirin	13 Maxim hv.	16
27 Péntek	Kal. Józs. hv. †	Gebhárd	14 Mikeás pr.	17 [3. 4. Per.
28 Szombat	Ágoston pk. ca.	Ágoston	15 Nagy. B.-Assz.	18 S. Kithova.
29 Vasárnap	C.14. K. Ján. fejv.	C.13. Ján. fejv.	16 D. 14. Dioméd vt.	19
30 Hétfő	Limai Róza sz.	Róza	17 Miron pap vt.	20
31 Kedd	Rajm. bib. hv.	Rajmund	18 Florusz és Laur.	21

Vasárnapl evangéliom.

1-én. X. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Két ember méne föl a templomba. Luk. XVIII. 9-14. — *Prot. ev.* Luk. XVI. 1-9; olv. Kor. I. 10, 6-13. — *Gör. ev.* A holdkörös fiúról. Máté 17. r. 72. sz.

8-án. XI. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Kimenvén Jézus Tyrus határaiból. Márk VII. 31-37. — *Prot. ev.* Luk. XIX. 41-48; olv. Kor. I, 12, 1-11. — *Gör. ev.* A királyember számot vet szolgálival. Máté 18. r. 77. sz.

15-én. XII. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Az irgalmas szamaritánról. Luk. X. 23-37. — *Prot. ev.* Luk. XVIII. 9-14; olv. Kor. I. 15, 1-10. — *Gör. ev.* A gazdag ifjúról. Máté 19. r. 79. sz.

22-én. XIII. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Mikor Jézus Jeruzsálem felé tartott. Luk. XVII. 11-19. — *Prot. ev.* Márk VII. 31-37; olv. Apost. csel. 10. 24-33. — *Gör. ev.* A gonosz szőlőművelőkről. Máté 21. r. 87. sz.

29-én. XIV. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Senki két úrnak nem szolgálhat. Máté VI. 24-33. — *Prot. ev.* Luk. X. 23-37; olv. Gal. 3, 15-22. — *Gör. ev.* A menyegzőre hívottak vonakodása. Máté 22. r. 89. sz.

Lux Mihály

József főherceg ur Ó ca. és kir. fensége kamarai szállítója, drogua-üzletében Budapest, IV. kerület, Muzem-körút 5. szám, vegyiszerek is kaphatók.

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5676.
1 Szerda	Farkas pk. hv	Egyed	19 Andr. és társ. vtk.	22
2 Csütörtök	Elpid ap.	Jusztusz	20 Sámuel pr.	23
3 Péntek	Manszov.pk.hv.†	Hildegárd	21 Tádé	24 [P.Vaj.3.6.
4 Szombat	Rozália sz.	Rozália	22 Zotik és társ. vtk.	25 S. Nezávim
5 Vasárnap	C. 15. J. Lőrinc	C. 14. Herkul	23 D. 15. Kall. patr.	26
6 Hétfő	Zakariás pr.	Zakariás	24 Rutik	27
7 Kedd	Kassai vértanuk	Regina	25 Bertalan aps.	28
8 Szerda	Kissasszony	Korbinján	26 Adrián és Natália	29
9 Csütörtök	Kláver Péter hv.	Gorgon	27 Libér	1 This. 5676.)
10 Péntek	Tol. Mikl. hv.†	Jodok	28 Mózes rem.	2 Ujév 2.n.)
11 Szombat	Teodóra	Teodóra	29 Ker. sz. Ján. fejev.	3 S. Haazinu.
12 Vasárnap	C. 16. Mária n.	C. 15. Guidó	30 D. 16. Sándor pk.	4 Gedalj. böjt
18 Hétfő	Amát pk. hv.	Amát	31 B. Assz. övén. t.	5
14 Kedd	Sz. keresztelm.	Ker. felmag.	1 Szept. Évkezdet	6
15 Szerda	Eutrópia Kán. †	Nikoméd	2 Mamánt vt.	7
16 Csütörtök	Editha sz.	Eufémia	3 Teoktiszt	8
17 Péntek	Lambert pk. †	Lambert	4 Babilász érsek	9
18 Szombat	Kup. József hv.	Titusz	5 Zakariás pr.	10 S. Jom Kipp
19 Vasárnap	C. 17. Fáj. szüz	C. 16. Január	6 D. 17. Mihály cs.	11
20 Hétfő	Euszták	Euszták	7 Szocont vt.	12
21 Kedd	Máté ap.	Máté	8 Kissasszony	13
22 Szerda	Móric vt.	Móric	9 Joakim, Anna	14
23 Csütörtök	Tekla sz. vt.	Tekla	10 Menod. és t. vtk.	15 Szukk. 1. n.
24 Péntek	Merc. Mária †	Gellért	11 Teodóra	16 Szukk. 2. n.
25 Szombat	Gellért pk. vt.	Kleofás	12 Antonóm pk. vt.	17 Sab.
26 Vasárnap	C. 18. Juszt.sz.vt.	C. 17. Jusztina	13 D. 18. Kornél	18
27 Hétfő	Adolf vt.	Kozma és Döm.	14 Kereszt felmag.	19
28 Kedd	Vencel kir. vt.	Adolf	15 Filoteusz	20
29 Szerda	Mihály fős.	Mihály	16 Jozafát ér.	21 Hosan. rab.
30 Csütörtök	Jeromos áld. ea.	Jeromos	17 Zsófia vt.	22 Sem. azer.

Vasárnapi evangéliom.

5-én. XV. vas. pünkösöd után. *Kat. ev.* Jézus Naim városába méne. Luk. VII. 11—16. — *Prot. ev.* Luk. XVII. 11—19; olv. Gal. 5, 16—24. — *Gör. ev.* A főparancsolatról. Máté 22. r. 92. sz.

12-én. XVI. vas. pünkösöd után. *Kat. ev.* Bement Jézus egy farizeus házába. Luk. XIV. 1—11. — *Prot. ev.* Máté VI. 24—34; olv. Gal. 5, 25—6, 10. — *Gör. ev.* Egy ember eishivá szolgáit. Máté 25. r. 105. sz.

19-én. XVII. vas. pünkösöd után. *Kat. ev.* Jézushoz járulának a farizensok. Máté XXII. 34—46. — *Prot. ev.* Luk. VII. 11—17; olv. Efez. 3, 13—21. — *Gör. ev.* A kananei asszonyról. Máté 15. r. 62. sz.

29-én. XVIII. vas. pünkösöd után. *Kat. ev.* Bemenvén Jézus a hajócskába. Máté IX. 1—8. — *Prot. ev.* Luk. XIV. 1—11; olv. Efez. 4, 1—16. — *Gör. ev.* A csodás hal-fogásról. Luk. 5. r. 17. sz.

OKTÓBER

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5676.
1 Péntek 2 Szombat 3 Vasárnap	Remig pk. hv. † Órangy. ünn. C.19. Kandid vt.	Remig Leodegár C. 18. Kandid	18 Ariadne vt. 19 Trofim vt. 20 D. 19. Euzi. és t. tik.	23 Szim. thor. 24 S. Beresith 25
4 Hétfő 5 Kedd 6 Szerda 7 Csütörtök 8 Péntek 9 Szombat 10 Vasárnap	Asszisi Fer. hv. Placid vt. Bruno hv. Rózsaffiz. ünn. Brigitta assz. † Ar. Dén. pk. vt. C. 20. M. N. A.	Ferenc Placid Brunó Amália Pelágia Dénes C. 19. Gedeon	21 Jónás pr. 22 Főka pk. vt. 23 Sz. Iván fogant. 24 Tekla sz. vt. 25 Rufrozina sz. 26 Nilusz 27 D. 20. Kallszt. vt.	26 27 28 29 30 Ros Khod. 1 1. ik. Jarih. 3. ik. 2
11 Hétfő 12 Kedd 13 Szerda 14 Csütörtök 15 Péntek 16 Szombat 17 Vasárnap	Placidia sz. Miksa pk. vt. Ede kir. hv. Kallszt p. vt. Terézia sz. † Gallusz ap. C.21. Hedv. assz.	Placidia Miksa Kálmán Kallszt Teréz Gallusz C. 20. Hedvig	28 Baruch pr. 29 Kiriak rem. 30 Gergely pk. 1 Okt. B. Szűz véd. 2 Jusztina 3 Ar. Dénes pk. vt. 4 D. 21. Hierót	3 4 5 6 7 [Lekha 8 S. Lekh. 9
18 Hétfő 19 Kedd 20 Szerda 21 Csütörtök 22 Péntek 23 Szombat 24 Vasárnap	Lukács ev. Alk. Péter hv. Vendel Hiláron ap. Kordula sz. vt. † Ignác pátr. C.22. Ráfael fős.	Lukács Luciusz Iréne Orsolya Kordula Kapisztrán C. 21. Ráfael	5 Mamelta 6 Tamás aps. 7 Szerg. és B. vtk. 8 Pelágia 9 Jakab aps. 10 Eulamp. és n. vt. 11 D. 22. Teofánész	10 Seni bőjt 11 12 Kham. bőjt 13 14 15 S. Vajero 16
25 Hétfő 26 Kedd 27 Szerda 28 Csütörtök 29 Péntek 30 Szombat 31 Vasárnap	Krispin vt. Dömötör vt. Szabina vt. Sim és Juda ap. Nárcisz pk. † Rodr. Alfonz hv. C.23. Luc. sz. vt.	Krizánt Dömötör Szabina Sim. és Juda Nárcisz Kolos C.22. Ref. eml.	12 Tarák 13 Agatodór és Agat. 14 Baur és germ. k. tik. 15 Lucian vt. 16 Longin vt. 17 Ozeás pr. 18 D. 23. Lukács ev.	17 Seni bőjt 18 19 20 21 [Szarah. 22 S. Khaje 23

Vasárnapi evangélium.

3-án. XIX. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Hasonló mennyeknek országa egy királyemberhez. Máté XXII. 1-14. — *Prot. ev.* Máté XXII. 34-36; olv. Kor. 1, 1, 4-9. — *Gör. ev.* Az ellenség szeretetéről. Luk. 6. r. 26. sz.

10-én. XX. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Egy királyember beteg fiáról Ján. IV. 45-53. — *Prot. ev.* Máté IX. 1-8; olv. Efez. 4, 22-28. — *Gör. ev.* Az özvegy fiának feltámasztása. Luk. 7. r. 30. sz.

17-én. XXI. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* A királyember, ki számot akar vetni szolgálival. Máté XVIII. 23-35. — *Prot. ev.* Máté XXII. 1-14; olv. Efez 5, 15-21. — *Gör. ev.* Példabeszéd a magvetőről. Luk. 8. r. 35. sz.

24-én. XXII. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* A farizeusok tanácsot tartának. Máté XXII. 15-21. — *Prot. ev.* Ján. IV. 47-54; olv. Efez. 6, 10-17. — *Gör. ev.* A dűsgazdag és Lázár. Luk. 16. r. 83. sz.

31-én. XXIII. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Midőn Jézus a sereghez szólott. Máté IX. 18-26. — *Prot. ev.* Máté XVIII. 23-35; olv. Filipp 1, 3-11. — *Gör. ev.* Az ördögök kiűzése. Luk. 8. r. 29. sz.

Lux Mihály

József Ötörög ut. Ó. c. 6. kir. kassza kamarai szállítója, droguaz-üzletében Budapest, IV., Múzeum-körut 5. sz., hajtestékekben nagy választék van.

NOVEMBER

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5676.
1 Hétfő	Mindszent	Mindszent	19 Kleopátra	24
2 Kedd	Halottak napja	Viktorin	20 Artémusz vt.	25
3 Szerda	Pirmin pk.	Pirmin	21 Hiláron ap.	26
4 Csütörtök	B. Kár. bib. pk.	Károly	22 Aberc pk.	27
5 Péntek	Imre herceg †	Imre	23 Jakab aps.	28
6 Szombat	Lénárd hv.	Lénárd	24 Proklusz	29 S. Toldoth
7 Vasárnap	C. 24. Will. pk.	C. 23. Engelb.	25 D. 24. Marcián	30 Ros Khodes
8 Hétfő	Gottfried pk.	Gottfried	26 Demeter vt.	1 Kiszjev. Ros
9 Kedd	Tivadar vt.	Tivadar	27 Neszor	2 [Khod.
10 Szerda	Avell. András hv.	Lutt. Márton	28 Neomilla vt.	3
11 Csütörtök	Márton pk. hv.	Márton	29 Ábrahám rem.	4
12 Péntek	Márton p. vt. †	Jónás	30 Zenób és Z. vtk.	5
13 Szombat	Koszt. Szan. hv.	Arkád	31 Epimák vt.	6 S. Vajeze
14 Vasárnap	C. 25. Szerap. vt.	C. 24. Jukund	1 Nov. D. 25. K. és D.	7
15 Hétfő	Lipót hv.	Lipót	2 Acindin és t. vtk.	8
16 Kedd	Otümár ap.	Ödön	3 Acepzimasz vt.	9
17 Szerda	Csod. Gerg. pk.	Alfeus	4 N. Joannic	10
18 Csütörtök	Odo ap.	Ottó	5 Galakt. és Ep. vt.	11
19 Péntek	Erzsébet †	Erzsébet	6 Pál pk.	12
20 Szombat	Val. Bódog hv.	Emilia	7 Lázár	13 S. Vajisl.
21 Vasárnap	C. 26. B. A. bem.	C. 25. B. A. bem.	8 D. 26. Sz. Mihály	14
22 Hétfő	Cecilia sz. vt.	Cicele	9 Porfir vt.	15
23 Kedd	Lukrécia sz. vt.	Kelemen	10 Olimpa	16
24 Szerda	Kert. János hv.	Krizogón	11 Vinac	17
25 Csütörtök	Katalin sz. vt.	Katalin	12 Alam. János	18
26 Péntek	Konrád pk. hv. †	Konrád	13 Ar. sz. János	19
27 Szombat	Virgil pk. hv.	Virgil	14 Fülöp aps.	20 S. Vajesev
28 Vasárnap	C. 1. Szosztén. vt.	C. 1. Szosztén	15 D. 27. Szamón vt.	21
29 Hétfő	Szaturnin pk. vt.	Szaturnin	16 Máté aps. és ev.	22
30 Kedd	András ap.	András	17 Neoc. Gergely pk.	23

Vasárnapi evangéliom.

7-én. XXIV. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* A jó vetőmagról. Máté XIII. 24-30. — *Prot. ev.* Máté XXII. 15-22; olv. Filipp. 3, 17-21. — *Gör. ev.* Jairus leányának feltámasztása. Luk. 8. r. 39. sz.

14-én. XXV. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Hasonló mennyeknek országa a mustármaghoz. Máté XIII. 31-35. — *Prot. ev.* Máté IX. 18-26; olv. Kol. 1, 9-14. — *Gör. ev.* Az irgalmas szamaritánusról. Luk. 10. r. 53. sz.

21-én. XXVI. vas. pünkösd után. *Kat. ev.* Midőn látjátok a pusztulás útálatosságát. Máté XXIV. 15-35. — *Prot. ev.* Luk. XIII. 1-9; olv. Tessz. I. 6, 13-18. *Gör. ev.* Az esztelen gazdagról. Luk. 12. r. 66. sz.

28-án. Advent. Urjövet I. vas. *Kat. ev.* Jelek lesznek a napban stb. Luk. XXI. 25-33. — *Prot. ev.* Máté XXI. 1-9; olv. Rom. 13, 11-14. — *Gör. ev.* A 18 évig beteg asszony meggyógyítása. Luk. 13. r. 71. sz.

DECEMBER

A hónap és hét napjai	Római katolikus naptár	Protestáns naptár	Görög-orosz naptár	Izraeliták naptára 5676.
1 Szerda 2 Csütörtök 3 Péntek 4 Szombat 5 Vasárnap	Elig. pk. hv. Bibiána sz. vt. Xav. Fer. hv. † Borbála sz. vt. C. 2. Szabb. ap.	Elig Bibiána Szofoniasz Borbála C. 2. Szabbas	18 Román vt. 19 Barlaam vt. 20 Dekap. Gergely 21 B. Assz. felej. 22 D. 28. Filém. és Ap.	24 25 Khanukkah 26 [kezdeté] 27 S. Míkez. 28
6 Hétfő 7 Kedd 8 Szerda 9 Csütörtök 10 Péntek 11 Szombat 12 Vasárnap	Miklós pk. hv. Ambrus pk. ea. Mária szep. f. Leokádia sz. vt. Melkiád. p. vt. † Damaz p. hv. C. 3. Szinesz vt.	Miklós Ambrus B. A. fogant. Joakim Judit Damaz C. 3. Szpiridion	23 Amfilok pk. 24 Kelemen p. 25 Katalin vt. 26 Nikon 27 Perzs. Jakab 28 Irenark 29 D. 29. Par. és t. vt.	29 30 Ros Khodes 1 Teb. R. Kh. 2 SzothKhan. 3 4 S. Vajigas 5
13 Hétfő 14 Kedd 15 Szerda 16 Csütörtök 17 Péntek 18 Szombat 19 Vasárnap	Ottília sz. Nikáz pk. Valér. pk. Kánt. Albina sz. vt. Lázár pk. † Grácián pk. C. 4. Nemez. vt.	Luca Nikáz Valerián Albina Lázár Grácián C. 4. Neméz	30 András aps. 1 Dec. Nahum pr. 2 Habakuk pr. 3 Szofoniasz pr. 4 Dam. János 5 Szabbasz 6 D. 30. Miklós	6 7 8 9 10 Jer. ostr. bőjt 11 S. Vajekhi 12
20 Hétfő 21 Kedd 22 Szerda 23 Csütörtök 24 Péntek 25 Szombat 26 Vasárnap	Amm. és Teof. vt. Tamás ap. Zeno vt. Viktória sz. vt. Ádám és Éva † Nagykarács. C. István. 1. vért.	Teofil Tamás Zeno Viktória Ádám, Éva Karácsony C. Istv. 1. vért.	7 Ambrus ea. 8 Patáp 9 B. Assz. fogant. 10 Hermogén 11 Dániel stíl. 12 Szpiridion pk. 18 D. Eusztrátést vt.	13 14 15 16 Sobeb. bőjt 17 18 S. Semoth 19
27 Hétfő 28 Kedd 29 Szerda 30 Csütörtök 31 Péntek	János ap. ev. Apró szentek Dávid kir. Anizia vt. Szilveszt. p. hv. †	János Apró szentek Dávid Anizia Szilveszter	14 Tírzus vt. 15 Eleutér pk. 16 Teofánia 17 Dániel pr. 18 Sebestyén vt.	20 21 22 23 24

Vasárnapi evangélium.

5-én. Úrjvet II. vas. *Kat. ev.* Mikor meghallotta János. Máté XI. 2—10. — *Prot. ev.* Luk. XXI. 25—36; olv. Rom. 15, 4—13. — *Gör. ev.* A jerikói vakról. Luk. 18. r. 93. sz.

12-én. Úrjvet III. vas. *Kat. ev.* A zsidók papokat és levitákat küldtek Jánoshoz. Ján. I. 19—28. — *Prot. ev.* Máté XI. 2—10; olv. Kor. I. 4, 1—5. — *Gör. ev.* Jézus elé tíz poklos férfiú jöve. Luk. 18. r. 85. sz.

19-én. Úrjvet IV. vas. *Kat. ev.* Tiberius császár uralkodásának 15 eszt. Luk. III. 1—6. — *Prot. ev.* Ján. I. 19—28; olv. Filipp, 4, 4—7. — *Gör. ev.* Nehéz a gazdagnak üdvözülni. Luk. 18. r. 91. sz.

26-án. *Kat. ev.* Az időben mondá Jézus az írástudóknak. Máté XXIII. 34—39. — *Prot. ev.* Luk. II. 33—40; olv. Gal. 4, 1—7. — *Gör. ev.* Egy ember nagy vacsorát szerve. Luk. 14. r. 76. sz.

Lux Mihály

Iózsef főherceg ur Ó cs. és kir. fensége kamarai szállítója, drogua-üzletében Budapest, Múzeum-körút 5. Tea, rum (valódi jamaikai rum), cognac kapható.

HOGYAN VEGYÜNK MÉRTÉKET?

Faluhelyen lakó ember sokszor jön zavarba, hogy ha új ruha megrendelésénél ruhájára mértékét kell a szabónak küldenie. Itt elmondjuk, hogy ilyen esetekben miképpen dráhatnak legkönnyebben és leggyorsabban csele.

1. ábra

FÜZŐ (1. ábra):

ACA a mell hossza
A-tól A-ig B-n ke-

resztől. BB a halcsonthossza. HC a derék hossza a has alatt a csipőig. CDC a derék körülete befűzött állapotban. EE a csipőn felüli rész. HABA a mell bősége a karok alatt.

DERÉKRE VALÓ (2. és 3. ábra):

IZ a hát hosszúsága.

ba a váll szélessége. EF a nyak bősége. ABA

ugyanaz a karok felett FN

a váll, RP az előrész

hosszúsága. GG a mell szélessége. PZOP

a derék körülete. DL

akis oldal hosszúsága. XVY a csipő körülete. NH az uj bősége. IQ az első

ujj hosszúsága. IL hosszúsága a nyaktól a csipőig (hátral) (2. ábra).

ILN hosszúsága nyaktól a csipőig (elül) (3. ábra).

IP a derék hosszúsága elul (1. 2. ábra, P 3. ábra).

SZOKNYA (4. ábra):

Pp előrész. Lf oldalszél rész MNM csipő

KEZTVŐ (5. ábra):

AB a kéz szélessége.

FELÖLTŐ, KABÁT, KABÁTKA, FELSŐKABÁT, ZSÁKET (6. ábra):

AB a hát hosszúsága, ABC a ruhadarab teljes hosszúsága. DE a fél hát. EFG az uj hosszúsága, a kart behajlítva. Ha teljes bőség a kar

alatt J a test bősége a csipő felett.

MELLÉNY (7. ábra):

AB hosszúsága a nyakcsigolyától végig. C bőség a kar alatt és a gyomor felett.

NADRÁG (7. ábra):

D bőség a mellény alatt. EF hosszúság. GH a láb belső hosszúsága.

FÉRFI-ING (8. á.):

MZM nyakbőség az egyik gomblyuktól a másikig. ZM a váll, ULN az ujj és ZULN teljes hosszúság. RS a mell szélessége. Y a test bősége

UX az előrész hosszúsága.

CIPŐ (9. ábra):

AB a láb hosszúsága. CD vastagsága a lábujjak felett, EF a lábfej vastagsága. GB vastagsága a talp végétől a lábfej felső részeig. HI az alsó lábszár vastagsága. KJ a lábikra vastagsága.

SZÁRHARISNYA (11. ábra):

EF bőség a saroktól a lábősig. IKI bőség a térd felett. HLH bőség a térd alatt. LH a térd magassága HGDF az első láb szár hosszúsága és hajlása. GH (1. a 9. ábrát).

FÉLHARISNYA (12. ábra):

Megjelölendő a láb hosszúsága miként a cipőnél, vagy oly pár harisnyán, mely még nem volt megmosva.

KALAP (10. ábra):

ABCD a fej körülete. AC a kalap nagy belső átmérője. BD a kisebbik átmérő. A fej körülete centiméterekben jelölendő meg.

2. ábra

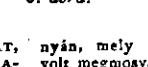
3. ábra

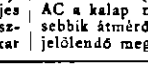
4. ábra

5. ábra

6. ábra

7. ábra

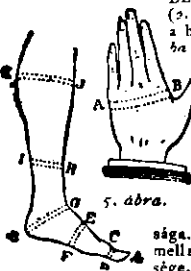
8. ábra

9. ábra

10. ábra

11. ábra

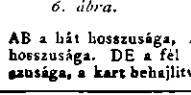
12. ábra

10. ábra

11. ábra

12. ábra

13. ábra

BUDAPEST 1915. ÉVI HŐMÉRSEK-
LETÉNEK ÁTLAGA JANUÁRBAN
-1'9 fok.

A nap e hónap folyamán 58 perccel
gyarapodik. Hossza a hónap első napján
8 óra 27 perc, az utolsón 9 óra 25 perc.

BUDAPEST 1915. ÉVI CSAPADÉK-
MENNYISÉGE JANUÁRBAN
40'5 MM.

A HÓÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK							
	kele ó. p.	nyugra ó. p.	kele ó. p.	nyugra ó. p.	LÉGSULYMÉRŐ		HŐMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉGBOL- TOZAT	AZ URÁL- KODÓ SZÉL	
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE				
1	P.	7 50	4 17	D. u.	D. e.							
2	Sz.	7 49	4 17	5 11	8 42							
3	V.	7 49	4 18	6 24	9 13							
4	H.	7 49	4 20	7 40	9 38							
5	K.	7 49	4 21	8 55	9 57							
6	Sz.	7 49	4 22	10 11	10 15							
7	Cs.	7 49	4 23	11 28	10 32							
8	P.	7 49	4 24	D. e.	10 49							
9	Sz.	7 49	4 25	12 47	11 09							
10	V.	7 48	4 26	2 09	11 32							
11	H.	7 48	4 28	3 34	12 03							
12	K.	7 48	4 29	4 57	12 43							
13	Sz.	7 47	4 30	6 12	1 39							
14	Cs.	7 47	4 31	7 14	2 51							
15	P.	7 46	4 32	7 58	4 11							
16	Sz.	7 45	4 34	8 32	5 35							
17	V.	7 44	4 35	8 56	6 54							
18	H.	7 43	4 37	9 15	8 09							
19	K.	7 43	4 38	9 32	9 20							
20	Sz.	7 42	4 39	9 47	10 29							
21	Cs.	7 42	4 41	10 02	11 37							
22	P.	7 41	4 43	10 19	D. e.							
23	Sz.	7 40	4 44	10 37	12 44							
24	V.	7 39	4 45	10 58	1 52							
25	H.	7 38	4 47	11 26	2 59							
26	K.	7 37	4 49	D. u.	4 06							
27	Sz.	7 36	4 51	12 48	5 05							
28	Cs.	7 35	4 52	1 46	5 58							
29	P.	7 33	4 54	2 54	6 40							
30	Sz.	7 32	4 55	4 07	7 15							
31	V.	7 31	4 56	5 24	7 41							

A hőmérséklet az elmúlt 10 évben

ÉV	MIN.	MAX.	ÉV	MIN.	MAX.
1904	-6.3	0.8	1909	-11.4	6.6
1905	-2.8	9.2	1900	-6.8	7.0
1906	-7.9	3.2	1911	-11.0	7.5
1907	-15.0	7.0	1912	-16.4	9.7
1908	-10.8	11.4	1913	-14.7	7.0

Időjárás.

Herschel szerint: 1-8-ig
hó, eső; 8-15-ig szép, hideg
idő; 15-23-ig derült, enyhe;
a hónap vége viharos.

Csapadék

az elmúlt 10 évben					
ÉV	MIN.	MAX.	ÉV	MIN.	MAX.
1904	72	11	1909	6.3	13
1905	34	8	1910	13.4	30
1906	86	27	1911	6.3	4
1907	29.0	31	1912	5.8	25
1908	15.9	27	1913	8.4	20

A bolygók járása.

E hónap elején: *Vénusz* két reggeli 1/25 órákor, *lenyugszik* délután 2 órákor; *Mars* két reggel 8 órákor, *lenyugszik* délután 4 órákor; *Jupiter* két délelőtti 10 órákor, *lenyugszik* este 8 órákor; *Szaturnusz* két délután 1/24 órákor, *lenyugszik* reggel 7 órákor. — 1-én *Vénusz* a legnagyobb ragyogásban. — Nap a Perigäumben jan. 2-án este 7 órákor.

A Hold fényváltozásai.

1-én délután 1 óra 20 perckor holdtölte (☾ HT.). 8-án este 10 óra 13 perckor utolsó negyed (☾ UN.). 15-én délután 3 óra 42 perckor újhold (☾ UH.). 23-án reggel 6 óra 32 perckor első negyed (☾ EN.). 31-én reggel 5 óra 41 perckor holdtölte (☾ HT.). — Földközeli 12-én délután 3 órákor. Földtávolban 24-én délelőtt 10 órákor.

A NÉVNAPOK JEGYZÉKE.

NÉV	NAP	NÉV	NAP	NÉV	NAP
Abbas	február 10.	Attila	márc. 10.	Demeter.....	okt. 26., nov. 7
Abdiás.....	december 1.	Augusztus..	okt. 7., aug. 3.	Demetrius...	ápr. 9., dec. 22
Abdoul	julius 30.	Augusztia...	márc. 29.	Demjén.....	szeptember 27.
Abel	január 2.	Aurélián	jun. 16.	Desideratus	december 18.
Ábrahám	márc. 20., június	Aurél	jun. 15.	Detrik.....	május 6.
	15., okt. 6.	Aurélia	dec. 2.	Dezsd.....	febr. 11., máj. 23.
Absolon	ápr. 20., szept. 2.	Balázs	február 3.		nov. 15., dec. 18
Adalbert	április 23.	Darnabás	június 11.	Domitian	febr. 5., jan. 10.
Ádám	december 24.	Bálint	márc. 22.	Domokos	aug. 4., okt. 14.,
Adelinde	augusztus 28.	Beatrix	jan. 7., febr. 14.		dec. 20.
Adél	december 24.	Beatus.....	júl. 29.	Donát	febr. 17., aug. 7.,
Adelheid	december 20.	Bekény	máj. 10.		szept. 1.
Adelgund.....	január 30.	Béla	márc. 21.	Dorotheus	június 17.
Adolf	febr. 11., május	Benedek	április 23.	Dorottya	febr. 6., jun. 5.,
	11., június 17.	Benedikt	márc. 21.		szept. 9.
Adolár	ápr. 21.	Benjámin.....	márc. 31.	Dömötör	ápr. 9., okt. 26.
Adolfin	szept. 27.	Benedikt	jan. 13., febr. 12.	Döme	szeptember 27.
Adorján	március 4.	Benedikta	márc. 24., ápr.	Eberhardt.	febr. 23., nov. 28.
Aemiliana	jan. 5., dec. 24.	Bengina	4., 15., 16.	Edmund	nov. 6. és 20.
Aemilián	szept. 11., nov.	Benignus	aug. 13.	Éduárd	márc. 18., máj.
	12., dec. 6.	Beno	máj. 9.		27., okt. 13.
Ágnes	január 21., márc.	Benno	febr. 27., márc.	Egbert	április 24.
	18., április 20.	Benvenuto	22., nov. 9., 20.	Egyed	ápr. 27., szept. 1.
Ágnelus	december 14.	Berta	márc. 31.	Eleazar	szept. 27.
Ágota	február 5.	Bertram	jun. 16., ápr. 11.	Elek	febr. 11., júl. 17.
Ágoston	máj. 28., aug. 3., 28.	Bernát	jun. 27.	Eleonóra	február 21.
Ákos	június 22.	Bertha	júl. 23.	Eleuther	febr. 20., okt. 9.
Aladár	febr. 15., jun. 29.	Berthold	aug. 17., júl. 3.	Emánuel	március 26
Alajos	június 21.	Blanka	máj. 20., aug. 31.	Emerencia	január 23
Albán	június 21.	Bertalan	jun. 16., júl. 15.	Éliás	febr. 16., júl. 20.
Albina	dec. 17.	Berthold	aug. 24.	Elegius	december 1
Albin	március 1.	Berthold	júl. 27., nov. 17.	Ella	febr. 10., márc. 24.
Albert	április 7. és 23.	Blanka	aug. 10.	Emilia	ápr. 5., nov. 21.
Albrecht	április 23.	Bódog	jan. 14., máj. 30.	Emilian	augusztus 20.
Alfonz	aug. 2., okt. 30.		júl. 29., okt. 24.	Emil	ápr. 5., máj. 28.,
Alfréd	júl. 19., nov. 14.	Boldizsár	nov. 20.		nov. 21.
	júl. 10., okt. 7.	Boldizsár	jan. 6.	Emma	ápr. 19., jun. 29.,
Amália	nov. 20.	Bogyszló	ápr. 9.		szept. 22.
Amatus	szeptember 13.	Bonyavent	júl. 14.	Engelbert	november 7.
Ambrus	okt. 16., és 19.	Bonifác	máj. 14., jun. 5.	Engelhard	okt. 29., nov. 9.
	dec. 7. és 20.	Borbála	okt. 25.	Enok	január 3.
Ammosz	jun. 27., márc. 31.	Brigitta	dec. 4.	Erasmus	június 2.
Anaszt	jan. 22.	Bruno	febr. 1., okt. 8.	Erhardt	január 8.
Anatolia	julius 9.	Bruno	márc. 8., ápr. 21.	Erich	febr. 15., máj. 18.
Anasztáz	ápr. 15., dec. 25.	Bulcsu	máj. 17., okt. 6.	Ernesztina	jan. 12., júl. 31.
András	febr. 4., május	Caesar	dec. 12.	Ernö	január 12.
	15., nov. 10., 30.	Callistus	febr. 15., ápr. 15.	Ermelinde	október 29.
Angelika	márc. 11., május	Cecília	október 14.	Erzsébet	júl. 8., nov. 19.,
	31., aug. 14.	Celestin	jun. 3., okt. 21.		dec. 5.
Anna	febr. 19., jun. 2.,	Coerlestin	nov. 22.	Ervin	aug. 25., 26.
	júl. 26.	Cserjén	ápr. 6., máj. 10.	Eszter	május 24.
Antal	jan. 17., febr. 12.	Cicella	szeptember 28.	Etelka	febr. 5., dec. 16.
	máj. 10., jun. 13.	Ciporján	november 22.	Etel	január 30.
Antónia	júl. 28., szept. 2.	Ciprian	október 14.	Eudoxia	március 1.
Anzelm	ápr. 10., jun. 13.	Cirilla	szeptember 26.	Eufémia	julius 23.
Apollónia	április 21.	Cirilla	julius 5.	Eufrozina	február 11.
Apolónius	február 9.	Cirják	aug. 8., márc. 16.	Euphemia	jun. 17., szept. 16.
Aranka	április 18.	Círus	okt. 11.	Eugén	júl. 13., nov. 15.,
Aradius	december 2.	Cyryll	február 12.		december 25.
Ármin	január 12.	Damasus	jan. 28., márc. 9.	Fukár	február 20.
Ármin	ápr. 7., dec. 28.	Dagobert	júl. 5.	Eulália	febr. 12., dec. 10.
Arnold	júl. 18., dec. 1.	Dagobert	december 11.	Euphásia	március 13.
Arnulf	augusztus 22.	Dániel	december 23.	Euzéb	aug. 14., dec. 16.
Áron	április 16.	Dávid	febr. 16., júl. 21.	Éva	december 24.
Árpád	jan. 5.	Dávid	nov. 23.	Ewald	október 3.
Artur	jan. 7.	Dénes	december 20.	Ezsaiás	julius 6.
Arzén	jun. 18., júl. 28.		ápr. 6., okt. 9.		
Atanáz	máj. 2., nov. 26.		nov. 27., dec. 26.		

Folytatás az 54. oldalon.

1. hét		1915	JANUÁR		1. hónap	31 nap	
1. Péntek		Újév		2. Szombat		Makár ap.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
3. Vasárnap		Jézus sz. neve		<p>Ruha teszi az embert. Nem fölösleges gondosság tehát, ha a szabóját jól megválasztja. Ha jó szabóra akar akadni, keressen a BUDAPESTI HIRLAP apróhirdetéseinek Ruházkodás rovatában. ...</p> <p>☐ ☐</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

Ötven évvel ezelőtt. Az 1865. esztendő még az abszolutizmus uralmával kezdődött. Hogy a kormány gyámkodása mi mindenre terjedt ki, kitűnik abból is, hogy például Eötvös József bárónak az első magyar iparbank elnökéül való megválasztásához a helytartótanács hozzájárulását is ki kellett kérni. Az abszolutizmus azonban már végnapjait élte. Az év nevezetesebb eseményeiből kiemeljük a következőket: *Január.* Debrecenben a tanárok elhatározták, hogy a nagyközönség számára népszerű fölolvasásokat rendeznek. — Bécsben meghalt a Grassalkovics hercegi család utolsó sarja; a családi vagyonból még meglévő két millió forint az Esterházy-családra szállott. — Markovics Iván, a bécsi egyetemen a gyorsírás tanítója, előfizetést hirdetett a Gabelsberger-féle gyorsírási rendszer magyar átdolgozására. (Ma már ez a gyorsírás van legjobban elterjedve.) — Pesten a bíróságok előtt e hónapban negyvenkét vádőr volt folyamatban. — Rónay Já-

cint az Európát Amerikával összekötő távíró-kábelből egy darabkát megküldött az erdélyi múzeumnak. — Pesten Tury István ügyvéd kis leánykája feltűzlte az atya ezreseit; nagy örömmel hívta be azután a kis leány az anyját és ujjongva mondta neki, hogy a cifra papirosok milyen szép lánggal égnek. — Pesten e hónapban tifuszcivart volt; a tifuszos betegek száma a Rökus-kórházban 158 volt. — Az Első Magyar Általános Biztosító Társaság a lipótvárosi templom építésére húszezer forintot adományozott. — Skarics zenggi káplán egy cseresznyemagra rákarcolta a Miatyánk, az Udvozlégy és a Hírszekegy görög szövegét, mely összesen 293 szóból áll. A fáradtságos munkát tizenöt nap alatt végezte, s s a ritka cseresznyemagot Oszegovics püspöknek ajándékozta. — Pesten megjelent a „Füles Bagoly” című élelclap első száma. — Pesten tervbe vették a „főreáltanoda” teljes kiépítését. — Az előbbi, 1864. év (Folytatás a 67. oldalon.)

2. hét		1915	JANUÁR	1. hónap	31 nap		
4. Hétfő		Titusz pk.		5. Kedd		Teleszfor pk. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
6. Szerda		Vízke: oszt		7. Csütörtök		Rajmund hv.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
8. Péntek		Szeverin ap.		9. Szombat		Julián vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
10. Vasárnap		Vilmos pk.		<p>Gondoljunk gyermekeink jövőjére!</p> <p>Akik felsőbb tanulmányokat nem folytathatnak, azok részére biztos megélhetést nyújt a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesületétől fenntartott</p> <p>KERESKEDELMI SZAKTANFOLYAM</p> <p>Budapest, VI. ker., Andrássy-út 67. elvégzése. Hat- és tizhavi tanfolyamok férfiak és nők részére. Vidékieknek ellátás. Kérjen tájékoztatót! Telefon 141-36. Igazgató: Aranyosi Miksa, felsőkeresk. isk. igazgató.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

JANUÁR

3. hét

1915

1. hónap

31 nap

11. Hétfő		Higin p. vt.		12. Kedd		Arkádiusz vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
13. Szerda		40 vt. katona		14. Csütörtök		Hilár pk. et.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
15. Péntek		Pál remete		16. Szombat		Marcel p. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
17. Vasárnap		Antal ap.		<div data-bbox="547 1251 958 1596" data-label="Complex-Block"> <p>FELTALÁLOK <small>EGYVÁLTOZÁS</small> ENCIKLOPÉDIÁJA 160 oldal 48 ábra</p> <p>A kalendárium olvasóinak díjtalanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.</p> <p>Vizhatlan, rugalmas, tartós! LEGUTALP Esőben, sárban nélkülözhetetlen Kapható mindenütt. Telefon József 14-81</p> <p>Vezérképviselő: Molnár R. Béla.</p> </div>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

18. Hétfő

Piroska sz. vt.

19. Kedd

Kanut kir.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

20. Szerda

Fáb. és Seb. vtk.

21. Csütörtök

Ágnes sz. vt.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

22. Péntek

Vince szp. vt.

23. Szombat

B. A. eljegyzése

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

24. Vasárnap

Timót pk. vt.

KIADÁS

BEVÉTEL

Budapest községi parkjai együttléve 2.726.290 négyszögméter területet foglalnak el. I. ker. Horváth-kert 11.900, Városmajor 139.220, Döbrentey-tér 6.360. II. ker. Christen-telek 7.125, Ellipsz-sétány 13.200, Statisztikai hivatal 18.300. III. ker. Zsigmond-tér 1575. IV. ker. Városház udvara 6.150, Fővám-tér 2.400. V. ker. Erzsébet-tér 20.900, József-tér 4000, Szabadság-tér 19.600. VI. ker. Városliget 972.838, Körönd 2.800. VII. ker. Almássy-tér 4.500. VIII. ker. Tisza Kálmán-tér 66.771, Mátyás-tér 6.100, Kálvária-tér 8.900, Rákóczi-tér 5.189. IX. ker. Közvágó-hid előtt 11.800, Szent István kórház 5.918. X. Népliget 1.186.400, Kálvária 22.176.

112 éves
cég

Kunz József és Társa

BUDAPEST, V. kerület, Deák
Ferenc-utca és Bécsi-utca saro

1915		JANUÁR		1. hónap		31 nap			
5. d-1		25. Hétfő		Pál fordulása		26. Kedd		Polikárp pk. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
27. Szerda		Ar. sz. Ján. pk. ea.		28. Csütörtök		Apollonia sz. vt.			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
29. Péntek		Szal. Ferenc et.		30. Szombat		Mártonka sz.			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
31. Vasárnap		Hetvenedvas.							
BEVÉTEL		KIADÁS							

Budapest magánparkjai együttesen 1,326.593 négyszög méter területet foglalnak el. Ezek közül legnagyobb a Margitsziget, amelynek parkja 621.387 négyszög méter. Utána következnek az Orczy-kert 231.006, a Fűvész-kert 101.509, a királyi várkert 88.818, a Lukácsfürdő parkja 11.238, a Császárfürdő parkja 9.817, a Római fürdő parkja 87.182, az Állatkert 14.217, a keleti pályaudvar parkja 12.600 és a Múzeum kertje, amelynek területe 21.819 négyszög méter. Amint látnivaló, az egészen zárt telkeken levő parkok nincsenek benne ebben a kimutatásban.

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS	
	<i>Áthozat</i>		<i>Áthozat</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	

Készpénz..... { +.....

BUDAPEST 1913. ÉVI HÖMÉRSÉK-
LETÉNEK ÁTLAGA FEBRUÁRBAN
-0'2 fók.

A nap e hónap folyamán 1 ó. 16 p.-cel
gyarapodik. Hossza a hónap első napján
9 óra 28 p.; az utolsón 10 ó. 54 p.

BUDAPEST 1913. ÉVI CSAPADÉK
MENNYISÉGE FEBRUÁRBAN
6 MM.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK						
	kelle ó. p.	nyergia ó. p.	kelle ó. p.	nyergia ó. p.	LÉGSULYMÉRŐ		HÖMÉRSŐ		ESŐ	AZ ÉGBOL- TOZAT	AZ URAL- KODÓ SZÉL
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE			
1 H.	7 30	4 38	6 42	8 02							
2 K.	7 28	5 00	7 59	8 21							
3 Sz.	7 27	5 01	9 17	3 39							
4 Cs.	7 26	5 03	10 35	8 56							
5 P.	7 24	5 05	11 57	9 15							
6 Sz.	7 23	5 06	D. e.	9 36							
7 V.	7 22	5 07	1 21	10 04							
8 H.	7 21	5 08	2 43	10 40							
9 K.	7 19	5 10	4 00	11 29							
10 Sz.	7 17	5 12	5 04	D. u.							
11 Cs.	7 16	5 13	5 54	1 49							
12 P.	7 15	5 15	6 31	3 09							
13 Sz.	7 13	5 17	6 57	4 29							
14 V.	7 12	5 18	7 18	5 47							
15 H.	7 10	5 20	7 36	7 00							
16 K.	7 08	5 22	7 52	8 11							
17 Sz.	7 07	5 23	8 07	9 19							
18 Cs.	7 05	5 25	8 23	10 27							
19 P.	7 03	5 26	8 40	11 36							
20 Sz.	7 02	5 27	9 00	D. e.							
21 V.	7 00	5 29	9 26	12 44							
22 H.	6 58	5 31	9 58	1 50							
23 K.	6 56	5 32	10 39	2 53							
24 Sz.	6 54	5 34	11 31	3 48							
25 Cs.	6 52	5 36	D. u.	4 34							
26 P.	6 50	5 37	1 45	5 12							
27 Sz.	6 48	5 38	3 01	5 42							
28 V.	6 46	5 40	4 19	6 06							

A hőmérséklet

az elmúlt 10 évben

ÉV	min.	max.	ÉV	min.	max.
1904	-3.5	12.5	1909	-9.9	6.5
1905	-8.2	3.7	1910	-1.4	13.5
1906	-9.4	8.2	1911	-15.2	11.9
1907	-14.0	7.0	1912	-13.0	14.4
1908	-4.6	0.0	1913	-11.0	11.8

Időjárás.

Herschel szerint: 1-7-ig
sok hó, szeles; 8-14-ig vi-
haros; a hónap vége ned-
ves, szeles.

Csapadék

az elmúlt 10 évben

ÉV	mm	nap	ÉV	mm	nap
1904	53	16	1909	23.7	3
1905	18	9	1910	6.4	27
1906	62	17	1911	4.8	24
1907	4	15	1912	10.5	5
1908	13.4	24	1913	5.1	3

A bolygók járása.

E hónap elején: *Vénusz* két reggel $\frac{1}{25}$
órákor, lenyugszik délután 2 órákor; *Mars*
két reggel 7 órákor, lenyugszik délután
4 órákor; *Jupiter* két délelőtt $\frac{1}{40}$ órákor,
lenyugszik este $\frac{1}{37}$ órákor; *Szaturnusz* két
délután 1 órákor, lenyugszik reggel $\frac{3}{45}$
órákor. — 6-án *Merkur* a legnagyobb
keleti és *Vénusz* a legnagyobb nyugati ki-
térésben.

A Hold fényváltozásai.

7-én reggel 6 óra 11 perckor utolsó
negyed (☾ UN.). 14-én reggel 5 óra 31 per-
ckor újhold (☉ UH.). 22-én hajnali 3 óra
58 perckor első negyed (☾ EN.). — Föld-
közeli 7-én délután 2 órákor. Föld-
távolban 27-én reggel 7 órákor.

☐ Vásznak, asztalneműek, zsebkendők ☐

A NÉVNAPOK JEGYZÉKE

A 46. oldal folytatása.

Fábián.....	január 20.	György.....	ápr. 24., máj. 5., december 8.	Joakhim.....	márc. 20., szept. tember 21.
Arkus.....	szept. 1., okt. 31.	Gyöző.....	február 28.	Johanna.....	szeptember 2.
Fanni.....	márc. 9., aug. 20., október 4.	Gyula.....	ápr. 12., máj. 27.	Jolán.....	november 18.
Faustina.....	szeptember 20.	Habakuk.....	december 14.	Jónás.....	november 12.
Faustus.....	jul. 16., okt. 13.	Hajnalka.....	július 19.	Jonathán.....	december 29.
Felicián.....	június 9.	Hedvig.....	október 17.	Jordán.....	február 13.
Felicitás.....	jan. 11., márc. 7., július 10.	Helén.....	augusztus 18.	Josua.....	február 23.
Felix.....	febr. 14., máj. 30., jun. 14., jul. 7., okt. 24., nov. 20.	Henriette.....	március 16.	József.....	febr. 4., márc. 19., máj. 8., jun. 20., aug. 27., szept. 18.
Ferdinánd.....	május 30.	Henrik.....	jan. 16., jul. 12.	Judit.....	jul. 30., dec. 10.
Ferenc.....	jan. 29., ápr. 2., jun. 16., jul. 24., okt. 4., 10., nov. 9., dec. 3.	Heribert.....	március 16.	Judás.....	máj. 11., okt. 28.
Fidél.....	április 28.	Herman.....	április 7.	Julia.....	febr. 16., máj. 22., jun. 19.
Filemon.....	március 8.	Hermin.....	április 13.	Julian.....	január 9.
Firmin.....	jan. 14., szept. 25., okt. 11.	Hilár.....	január 14.	Julitta.....	július 27.
Flóra.....	jun. 19., nov. 28.	Hilda.....	november 18.	Justus.....	aug. 6., szept. 2. nov. 10.
Flórián.....	május 4.	Hildebert.....	febr. 18., márc. 14., május 3.	Jusztin.....	június 16.
Flór.....	augusztus 30.	Hildegard.....	szept. 15., 17.	Jusztina.....	ápr. 13., szept. 16., okt. 7.
Florentina.....	április 3.	Hildegundis.....	febr. 6., ápr. 20.	Kajetán.....	augusztus 7.
Florentin.....	szept. 27., okt. 17., november 10.	Hildegárd.....	szeptember 17.	Kamilla.....	július 27.
Florentius.....	máj. 27., szept. 22.	Hippolyt.....	márc. 20., aug. 13., 22., dec. 2.	Karolina.....	jun. 14., nov. 4.
Fodor.....	márcus 6.	Hubert.....	márc. 20., nov. 3.	Kandida.....	december 2.
Franciska.....	március 9.	Hugó.....	április 1.	Kamil.....	július 18.
Fridolin.....	március 6.	Humbert.....	március 25.	Kanul.....	január 19.
Friderika.....	október 6.	Hyeronim.....	szeptember 30.	Kapisztrán.....	október 22.
Frigyes.....	márc. 6., jul. 18., október 6.	Hygin.....	január 11.	Kálmán.....	október 13.
Frigyeske.....	szeptember 20.	Hypolit.....	augusztus 3.	Károly.....	jan. 28., márc. 2., nov. 4.
Fruzina.....	február 11.	Ida.....	szept. 4., nov. 3.	Katalin.....	febr. 13., ápr. 30. nov. 25., dec. 6.
Fülöp.....	máj. 1., 26., aug. 23., okt. 22.	Ika.....	november 3.	Kázmér.....	márc. 4. és 22., ápr. 16.
Gabriella.....	február 10.	Ignác.....	febr. 1., jul. 31., dec. 15.	Kelemen.....	jan. 23., nov. 23., dec. 7.
Gál.....	október 16.	Illés.....	jul. 20., aug. 9.	Keresztély.....	május 12.
Gábor.....	márc. 24., ápr. 7., nov. 2.	Ilma.....	november 21.	Kilán.....	július 8.
Gáspár.....	jan. 6., aug. 27.	Ilona.....	máj. 22., aug. 18., nov. 3.	Klára.....	aug. 12. és 18.
Gallus.....	október 16.	Imre.....	november 5.	Klementin.....	november 23.
Gehard.....	jun. 16., aug. 27.	Imrike.....	január 23.	Kleofás.....	szeptember 25.
Gedeon.....	március 28.	Ince.....	július 28.	Klotild.....	június 13.
Gellért.....	szeptember 24.	Innocent.....	augusztus 13.	Klarissa.....	jan. 15., jul. 12.
Genovéva.....	január 3.	Ipoly.....	március 26.	Klaudia.....	jan. 2., márc. 20. máj. 18., okt. 10.
Gergely.....	febr. 13., márc. 12., máj. 9., 25., nov. 17.	Irma.....	márc. 25., dec. 15., ápr. 5., 28., máj. 17.	Klaudius.....	jun. 6., aug. 23. okt. 30.
Gertrud.....	március 17.	Iren.....	aug. 3., 20., nov. 23., dec. 26.	Klementine.....	jan. 23., nov. 23.
Géza.....	febr. 25., nov. 23.	István.....	aug. 3., 20., nov. 23., dec. 26.	Kolumba.....	december 31.
Gilbert.....	febr. 4., szept. 1., 4., okt. 3.	Iván.....	junius 24.	Kolumbin.....	július 31.
Gizella.....	május 7.	Ivó.....	május 20.	Konkordia.....	február 18.
Gocsárd.....	május 5.	Izabella.....	január 4.	Konstantin.....	febr. 25., ápr. 12., jul. 27.
Gorgonia.....	december 9.	Izidor.....	ápr. 4., máj. 15.	Konstantina.....	szeptember 19.
Gotthárd.....	máj. 5.	Izsák.....	máj. 15., dec. 20.	Kozma.....	szeptember 27.
Gottfried.....	november 8.	Jácint.....	jul. 16., szept. 11.	Kolozs.....	november 8.
Gracián.....	december 18.	Jakab.....	máj. 1., jul. 11.	Konrád.....	febr. 29., nov. 26.
Guidó.....	márc. 30., szept. 12.	Janka.....	május 6.	Kornélia.....	márc. 31.
Guntrám.....	március 28.	János.....	jan. 27., febr. 8., márc. 8., márc. 30., máj. 6., máj. 16., máj. 21., jun. 12., jun. 24., jul. 12., aug. 29., okt. 20., okt. 23., nov. 24., dec. 27.	Kornél.....	I. Soma
Gusztáv.....	ápr. 22., aug. 2.	Jenő.....	jul. 13., nov. 18.	Krisztiani.....	december 15.
Günther.....	okt. 9., nov. 28.	Jeromos.....	jul. 26., szept. 10., 30., nov. 19.	Kristóf.....	márc. 15., jul. 25.
Gyárfás.....	június 19.			Krisztina.....	jul. 24., aug. 5.
Gyeráz.....	március 16.			Kunigunda.....	március 3.
Gyermán.....	október 1.				

Folytatás a 60. oldalon.

6. hét		1915		FEBRUÁR		2. hónap		28 nap	
1. Hétfő		Ignác pk. vt.		2. Kedd		Gyertyasz. B. A.			
.....			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
.....				
3. Szerda		Balázs pk. vt.		4. Csütörtök		Kor. Andr. pk. hv.			
.....			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
.....				
5. Péntek		Ágota sz. vt.		6. Szombat		Dorottya sz. vt.			
.....			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
.....				
7. Vasárnap		Hatvanadvas.		<div data-bbox="539 1250 954 1458" data-label="Complex-Block"> <p>FELTALÁLÓK ROYALANUL ENCIKLÓPÉDIÁJA A kalendárium olvasóinak díjtalanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.</p> </div>					
.....							
BEVÉTEL		KIADÁS							
.....			<div data-bbox="539 1458 954 1612" data-label="Text"> <p>Vizhatlan, rugalmas, tartós! LEGUTALP Esőben, sárban nélkülözhetetlen Kapható mindenütt, Telefon József 14-81 Vezérképviselő: Molnár R. Béla.</p> </div>					

Szőnyegek, függönyök, asztalterítők, vas- és rézágyak stb.

8. Hétfő

Math. János hv.

9. Kedd

Alex. Cirill et.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

10. Szerda

Skolasztika sz.

11. Csütörtök

A sz. Szűz megjel.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

12. Péntek

A 7 sz. rendalap.

13. Szombat

Ricci Katalin sz.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

14. Vasárnap

Parsang vas.

BEVÉTEL

KIADÁS

Budapest utcái. Budapestnek 1557 utcája és 119 tere van. Az utcák közül a belterületen van 740, a terek közül pedig 91. Az utcák és terek az egyes kerületekben így oszlanak meg:

	Beltelki		Kültelki	
	utca	tér	utca	tér
I. ker.	189	17	252	1
II. "	107	9	59	2
III. "	100	7	61	2
IV. "	53	13	—	—
V. "	81	12	38	—
VI. "	36	6	94	8
VII. "	53	8	66	3
VIII. "	96	13	6	1
IX. "	55	6	31	—
X. "	—	—	158	11

FEBRUÁR

2. hónap

28 nap

8. hét

1915

15. Hétfő		Fauszt. és Jov. vt.	16. Kedd		Julianna sz. vt.
BEVÉTEL		KIADÁS	BEVÉTEL		KIADÁS
17. Szerda		Hamvazó szerda	18. Csütörtök		Simeon pk. vt.
BEVÉTEL		KIADÁS	BEVÉTEL		KIADÁS
19. Péntek		Konrád hv.	20. Szombat		Eleutér pk. vt.
BEVÉTEL		KIADÁS	BEVÉTEL		KIADÁS
21. Vasárnap		Invocabit.	<p>Buda leghosszabb utcái. A Bécsi-út 3075, a Krisztina-körút 2127, a Lajos-utca 1877, a Fő-utca 1507, a Retek-utca 1405, a Városmajor-utca 1400, a Zsigmond-utca 1327, a Vörösvári-utca 1295, az Atilla-körút 1127, az Alkotás-utca 1079, a Pacsirtamező-utca 1014, az Albrecht-út 1005, a Mészáros-utca 995, a Batthyány-utca 954, a Szentendrei-utca 967, a Csalogány-utca 872, a Kiscelli-utca 834, az Atilla-utca 802, a Promontori-út 734, a Margit-körút 702, a Kiskorona-utca 683, a Várfok-utca 677, az Uri-utca 658, a Tábor-utca 603, a Hadnagy-utca 559, a Győri-út 526 méter hosszú. A külterületen a Jánoshegyi-út 6181.</p>		
BEVÉTEL		KIADÁS			

Női fehérneműek legnagyobb választékban

1915		FEBRUÁR		2. hónap		28 nap	
g. hét		Péter székfogl.		23. Kedd		Dam. Péter et.	
22. Hétfő							
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
24. Szerda		Mátyás aps. Kán.		25. Csütörtök		Viktor vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
26. Péntek		Sándor pk.		27. Szombat		Leánder pk.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
28. Vasárnap		Reminiscere.		<p>pest legnevezetesebb utcái. A Ráday- utca 2427, az Üllői-út 2351, az Andrássy-út 2313, az Aréna-út 1949, a Baross-utca 1943, a Mester-utca 1911, a Podmaniczky-utca 1801, a Váci-út 1676, a Király-utca (a fasorig) 1625, a Dob-utca 1600, a Rákóczi-út 1596, a Nádor-utca 1560, a Dohány-utca 1545, a Váci-körút 1414, a Köztemető-út 1384, az Orczy-út 1285, a József-körút 1240, a Teréz-körút 1100, a Rottenbil- ler-utca 1014, a Lónyay-utca 973, a Váci-utca 925, az István-út 914, a Nép- színház-utca 893, a Thököly-út 853, a Városligeti fasor 800, az Erzsébet- körút 796, a Damjanich-utca 758, a Lipót-körút 692.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS	
	<i>Áthozat</i>		<i>Áthozat</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	
	Készpénz.....		} +..... } -.....	

NÉVNAPOK JEGYZÉKE

Az 54. oldal folytatása.

Lajos.....	aug. 19. és 25.	Oktávia.....	március 22.	Serena.....	június 28.
Lambert.....	ápr. 16., szept. 15.	Olga.....	június 21.	Simeon.....	február 18.
László.....	június 27.	Olympia.....	április 15.	Simon.....	jan. 5., febr. 18., október 28.
Laura.....	ápr. 11., jun. 28.	Orbán.....	május 25.	Soma.....	július 3.
Lázár.....	december 17.	Orsolya.....	október 21.	Szaniszló.....	máj. 7., nov. 13.
Lea.....	március 22.	Oszkár.....	december 1.	Szende.....	szeptember 3.
Leander.....	február 28.	Oszvárd.....	augusztus 5.	Szervác.....	május 13.
Leó.....	június 28.	Ottó.....	márc. 23., no- vember 18.	Szeverin.....	január 8.
Leokádia.....	december 9.	Ottília.....	december 13.	Szevér.....	február 21.
Lénárd.....	nov. 6.	Ottokár.....	november 4.	Szerafin.....	szept. 3., dec. 5.
Lipót.....	nov. 15.	Ózsi.....	lásd Erzsébet	Szerafina.....	október 12.
Livia.....	február 12.	Órson.....	november 16.	Szibilla.....	ápr. 29., szept. 10.
Loránt.....	augusztus 10.	Ödön.....	márc. 5., aug. 14.	Szidónia.....	június 23.
Lothár.....	jan. 4., aug. 20.	Őzséb.....	dec. 16.	Szigfrid.....	február 15.
Lórinç.....	aug. 10., szept. 5.	Paskál.....	május 17.	Szilárd.....	március 11.
Lucia.....	december 13.	Paula.....	jan. 26., márc. 9.	Szilvér.....	június 20.
Lúcius.....	december 31.	Paulin.....	aug. 31., jun. 22.	Szilveszter.....	december 31.
Luca.....	december 13.	Pál.....	jan. 15. és 25., márc. 7., jun. 26. és 30.	Sylvia.....	november 3.
Ludmilla.....	szeptember 10.	Pál.....	márc. 7., jun. 26. és 30.	Tamáras.....	márc. 7., szept. 22., dec. 21., 29.
Lujza.....	június 9. és 21.	Peregrina.....	október 5.	Terézia.....	október 15.
Lukács.....	október 18.	Peregrin.....	ápr. 27., jun. 17.	Tekla.....	szeptember 23.
Lukrécia.....	június 7.	Péter-Pál.....	június 29.	Teobald.....	július 1.
Lydia.....	augusztus 3.	Péter-Pál.....	jan. 31., febr. 22.	Teodóra.....	április 30.
Manó.....	március 26.	Péter.....	ápr. 16. és 20., máj. 19., aug. 1., okt. 19., dec. 5.	Teofil.....	nov. 3., dec. 20.
Makár.....	január 2.	Péter.....	máj. 19., aug. 1., okt. 19., dec. 5.	Theodorik.....	július 1.
Malvina.....	október 7.	Petronella.....	május 31.	Theodózia.....	június 10.
Magdolna.....	jul. 22., aug. 3.	Piroska.....	január 18.	Tibolt.....	július 1.
Mansvét.....	február 19., szept. ember 3.	Pius.....	máj. 5., jul. 11.	Tibor.....	április 14.
Marcellin.....	jan. 9. és 16., jun. 18., okt. 30.	Poncídus.....	október 5.	Titusz.....	január 4.
Marcell.....	jan. 16., június 17., 18.	Pongráç.....	febr. 1., máj. 12.	Tivadár.....	ápr. 20., nov. 9.
Marcián.....	január 10.	Primus.....	június 9.	Tóbiás.....	jan. 13., szept. 12.
Margit.....	jan. 28., febr. 23., jun. 10., jul. 20.	Prokop.....	jul. 4., 20., máj. 11., ápr. 1.	Tódor.....	febr. 6., nov. 9.
Matild.....	március 14.	Rafael.....	október 24.	Uldal.....	május 17.
Maxim.....	január 21.	Rachel.....	július 11.	Ulrik.....	július 4.
Mária.....	szept. Kisasszony utáni első vasárnap.	Rajner.....	június 17.	Ulrika.....	augusztus 6.
Márk.....	ápr. 25., jun. 18., okt. 17.	Rajmund.....	jan. 7., aug. 31.	Valéria.....	december 9.
Márta.....	jul. 27. és 29.	Rebeka.....	márc. 9., aug. 30.	Valér.....	jan. 29., dec. 15.
Márton.....	nov. 11. és 12.	Regina.....	szeptember 7.	Valentina.....	július 25.
Máté.....	szeptember 21.	Reinhold.....	január 12.	Valter.....	november 29.
Mátyás.....	febr. 24., aug. 21.	Rezső.....	április 17.	Vazulka.....	május 20.
Mária.....	ápr. 9., jul. 22., aug. 5.	Rikárd.....	febr. 7., ápr. 3.	Vazul.....	június 14.
Medárd.....	június 8.	Róbert.....	ápr. 22., jun. 7.	Vendel.....	október 20.
Melánia.....	január 7.	Rókus.....	augusztus 16.	Vencel.....	szeptember 28.
Menyhért.....	január 8.	Róza.....	augusztus 30.	Veronika.....	jan. 13., febr. 4., július 9.
Mihály.....	máj. 8. szept. 29.	Rozamunda.....	április 2.	Vidor.....	január 13.
Miklós.....	márc. 23., szept. 10. és 29., dec. 6.	Román.....	febr. 29., aug. 9.	Viktor.....	febr. 11. és 26. július 28.
Miksa.....	október 12.	Ronald.....	augusztus 9.	Viktória.....	december 23.
Mór.....	jan. 15., febr. 21.	Rozália.....	szeptember 4.	Vilma.....	október 25.
Móric.....	febr. 21., szept. 13.	Rozina.....	márc. 11. és 13., aug. 30.	Vilbald.....	július 7.
Mózes.....	szeptember 4.	Rózsa.....	március 8.	Vilmos.....	jan. 10., ápr. 6. máj. 28., jun. 25.
Narcisz.....	október 29.	Rupert.....	március 27.	Vince.....	jan. 22., ápr. 5. máj. 24., jul. 19.
Napoleon.....	augusztus 15.	Rudolf.....	április 17.	Virgil.....	november 27.
Nikász.....	december 14.	Salamon.....	febr. 8., okt. 24.	Wladimir.....	július 24.
Natalia.....	december 1.	Salvator.....	március 18.	Wolfram.....	március 20.
Nándor.....	máj. 30., okt. 19.	Sámson.....	július 24.	Xavér.....	december 3.
Nátán.....	október 24.	Samu.....	augusztus 26.	Xenia.....	január 12.
Neszte.....	február 28.	Sándor.....	febr. 27., márc. 10., 18., máj. 1.	Zakariás.....	márc. 15., szept. 6.
Nikodém.....	szeptember 15.	Sára.....	január 19.	Zefirin.....	augusztus 26.
Norbert.....	június 6.	Sarolta.....	július 5.	Zoltán.....	március 8.
		Sebestyén.....	december 30., január 20.	Zsigmond.....	május 2.
				Zsófia.....	május 15.
				Zsuzsanna.....	február 19.

BUDAPEST 1913. ÉVI HŐMÉRÉK-
LETÉNEK ÁTLAGA MÁRCIUSBAN
8°1 fok.

A nap e hónap folyamán 1 óra 44 perc-
cel gyarapodik. Hossza a hónap első
napján 10 ó. 57 p., az utolsón 11 ó. 41 p.

BUDAPEST 1913. ÉVI CSAPADÉK-
MENNYISÉGE MÁRCIUSBAN
31'2 mm.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK							
	kele. 6. p.	nyugati 6. p.	kele. 6. p.	nyugati 6. p.	LÉGSZYMÉRŐ		HŐMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉGBOL- TOZAT	AZ URAL- KODÓ SZÉL	
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE				
1	H.	6 44	5 41	5 37	6 26							
2	K.	6 43	5 43	6 57	6 43							
3	Sz.	6 41	5 45	8 18	7 01							
4	Cs.	6 39	5 46	9 41	7 21							
5	P.	6 37	5 48	11 06	7 41							
6	Sz.	6 35	5 49	D. e.	8 07							
7	V.	6 33	5 50	12 31	8 41							
8	H.	6 31	5 52	1 51	9 24							
9	K.	6 29	5 54	2 59	10 25							
10	Sz.	6 27	5 55	3 53	11 37							
11	Cs.	6 25	5 56	4 32	D. u.							
12	P.	6 23	5 58	5 01	2 14							
13	Sz.	6 21	5 59	5 23	3 29							
14	V.	6 19	6 01	5 42	4 43							
15	H.	6 17	6 02	5 58	5 54							
16	K.	6 15	6 03	6 14	7 03							
17	Sz.	6 13	6 05	6 29	8 12							
18	Cs.	6 11	6 07	6 45	9 20							
19	P.	6 09	6 08	7 05	10 29							
20	Sz.	6 07	6 09	7 27	11 36							
21	V.	6 05	6 11	7 57	D. e.							
22	H.	6 03	6 13	8 34	12 40							
23	K.	6 01	6 14	9 20	1 35							
24	Sz.	5 59	6 15	10 18	2 27							
25	Cs.	5 57	6 17	11 24	3 08							
26	P.	5 55	6 18	D. u.	3 40							
27	Sz.	5 53	6 20	1 53	4 06							
28	V.	5 51	6 21	3 11	4 27							
29	H.	5 49	6 22	4 29	4 47							
30	K.	5 47	6 24	5 50	5 05							
31	Sz.	5 45	6 26	7 14	5 23							

A hőmérséklet

az elmúlt 10 évben

év	min.	max.	év	min.	max.
1904	6'4	15'0	1909	3'5	17'9
1905	2'3	9'8	1910	0'9	17'0
1906	8'4	13'2	1911	4'2	21'1
1907	4'0	12'0	1912	3'5	12'6
1908	1'5	1'4	1913	7'8	23'0

Időjárás.

Herschel szerint: 1—8-ig
változó; 8—15-ig sok eső;
15—23-ig változó; 23—31-ig
derült, hűvös idő.

Csapadék

az elmúlt 10 évben

év	mm	nap	év	mm	nap
1904	31	8	1909	11'9	16
1905	25	9	1910	0'3	18
1906	65	24	1911	7'4	2
1907	10	9	1912	37'1	8
1908	10'7	3	1913	27'9	26

A bolygók járása.

E hónap elején: *Vénusz* kél reggel 1/45 óraker, lenyugszik délután 3/2 óra-
kor; *Mars* kél reggel 1/17 óraker, lenyug-
szik délután 4 óraker; *Jupiter* kél reggel
3/7 óraker, lenyugszik délután 1/16 óraker;
Saturnusz kél délelőtt 1/12 óraker, le-
nyugszik éjjel 3 óraker. — 20-án *Merkur*
a legnagyobb nyugati kitérésben.

A Hold fényváltozásai.

1-én este 7 óra 33 percker holdtölte
(☾ HT.). 8-án délután 1 óra 28 percker
utolsó negyed (☾ UN.). 15-én este 8 óra
42 percker újhold (☾ UH.). 23-án éjjel
11 óra 48 percker első negyed (☾ EN.).
31-én reggel 6 óra 38 percker holdtölte
(☾ HT.). — Földközéltben 5-én hajnali
4 óraker. Földtávolban 21-én éjjel 2 óraker.

Női piperecikkek: boák, női gallérok, övek stb.

A MAGYAR, OSZTRÁK ÉS KÜLFÖLDI SORSJEGYEK UTOLSÓ HUZÁSI IDEJÉNEK GRAFIKUS TÁBLÁZATA.

A SORSJEGY NEVE	1	9	1	7	1918	1920	1924	1925	1926	1929	1930	1931	1933	1934	1936	1937	1948	1953	1974
5 ⁰ / ₀ Osztr. állami 1860.....																			
4 ⁰ / ₀ Badeni.....																			
Osztr. állami 1864.....																			
5 ⁰ / ₀ Duna-szabályoz.....																			
Magy. nyerem. 1870.....																			
Osztrák hitel 1858.....																			
Bécsi községi.....																			
Braunschweigi.....																			
5 ⁰ / ₀ Orosz állami.....																			
3 ⁰ / ₀ Hamburgi.....																			
5 ⁰ / ₀ Orosz állami 1866.....																			
Laibachi.....																			
4 ⁰ / ₀ Tiszaszabályozási.....																			
3 ⁰ / ₀ Földhitel I. kb. 1880.....																			
2 ⁰ / ₀ Szerb.....																			
Osztrák vörös kereszt.....																			
Magyar vörös kereszt.....																			
4 ⁰ / ₀ Magy. jel. bank.....																			
Bazilika.....																			
Olasz vörös kereszt.....																			
Jósziv.....																			
3 ⁰ / ₀ Földhitel II. kb. 1880.....																			
Szerb dohány.....																			
Török.....																			

Jelmagyarázat: Magyar és osztrák sorsjegy. Külföldi sorsjegy.

MÁRCIUS

1915

3. hónap

10. hét

31 nap

1. Hétfő	Albin pk. hv.	2. Kedd	Szimpl. p. hv.
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
3. Szerda	Kunigunda sz.	4. Csütörtök	Kázmér hv.
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
5. Péntek	Őzséb vt.	6. Szombat	Perpetua
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
7. Vasárnap	Ocull		
BEVÉTEL	KIADÁS		

☐ **Menyasszonyi fehérnemű kelengyék** ☐

11. hét		1915		MÁRCIUS		3. hónap		31 nap	
8. Hétfő		Istencs Ján. hv.		9. Kedd		K. Franc. özv.			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
10. Szerda		40 vértann		11. Csütörtök		Konstantin hv.			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
12. Péntek		Gergely p. ca.		13. Szombat		Nicefor pk. vt.			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
14. Vasárnap		Laetere		<p>Budapest legnépesebb utcái. Budapesten legnépesebb a Dob-utca, melynek 107 házában 11543 ember lakik. A Visegrádi-utcában 10031, a Szondy-utcában 9596, az Üllői-uton 9329, a Dobány-utcában 8887, a Baross-utcában 8802, a Dembinszky-utcában 7574, a Nefelejts-utcában 7496, a Hungária-köruton 7068, a Haller-utcában 6974, az István-uton 6733, a József-köruton 6701, az Andrássy-uton 6254, Ó-Budán a Bécsi-uton 6563, a Lajos-utcában 6191, a Fehérvári-uton 5661, a Felső Erdősoron 6216, a Király-utcában 6187, a Práter-utcában 6174, az Elemér-utcában 6095, az Óvoda-utcában 6013, a Wesselényi-utcában 6006.</p>					
BEVÉTEL		KIADÁS							

12. hét		1915		MÁRCIUS		8. hónap		31 nap						
15. Hétfő			Longin vt.			16. Kedd			Heribert pk.					
BEVÉTEL			KIADÁS			BEVÉTEL			KIADÁS					
17. Szerda			Patrik pk. hv.			18. Csütörtök			Jer. Cirill pk. ét.					
BEVÉTEL			KIADÁS			BEVÉTEL			KIADÁS					
19. Péntek			József emlék.			20. Szombat			Joakim hv.					
BEVÉTEL			KIADÁS			BEVÉTEL			KIADÁS					
21. Vasárnap			Judica			Buda magassági pontjai a tenger színe fölött, méterekben számítva. A Duna null-pontja 96'59, Rudasfürdő 104'95, Várkert-rakpart 104'95, Királyi palota 155'96, Várszínház 162'45, Mátyás-templom 167'58, a Bécsi kapu 163'10, a Nándor-kaszárnya 168'42, Rácfürdő 108'52, Krisztinavárosi templom 119'66, a Pedagógium telkének alkotás-utcai oldala 144'30, a Lánchíd-tér 107'58, a Pálffy-tér 105'31, a Kapucinusok temploma 104'54, a Császárfürdő 104'96, a Margit-híd 110'87 m., az Óbudai rakodópart a gőzhajó-állomásnál 105'64, a Fő-tér 105'25, a Hajógyári sziget 103'57, a Majláth-utca pedig 106'55 méter magas a tenger színe felett.			BEVÉTEL			KIADÁS		

22. Hétfő

Oktáv szp. vt.

23. Kedd

Viktórián vt.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

24. Szerda

Gábor 16a.

25. Csütörtök

Gyümölcsoltó B. A.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

26. Péntek

Fájdalm. Szűz

27. Szombat

Dam. János et.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

28. Vasárnap

Palmarum

MINDEN PÁLYA JÓ,

ha tisztességes kenyeret ad, de a kenyérből vékony szelet jut annak, akit olyan pályára sodort a sors, amely nem neki való. A pályaválasztás előtt vajmi kevés ember tájékozódik a felől, hogy az, amit egyes életpályák nyújthatnak, neki majd elég lesz-e? Pedig ez a tájékozódás fölötte szükséges. És amily szükséges, éppen olyan nehéz mindenkinek, aki nem szerzi meg a „PÁLYAMUTATÓ” című könyvet, mely minden pályát ismertet. Ez a könyv 2 K 80 fillérért megrendelhető a Budapesti Hírlap könyvkiadóhivatalában, Bpest, József-körut 5.

KIADÁS

BEVÉTEL

29. Hétfő

Círil szp. vt.

30. Kedd

Kvirin vt.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

31. Szerda

Amosz pr.

Ne gondolkozzék

sokat, ha el akarja adni az üzletét, vagy ha venni akar üzletet. Hirdessen a BUDAPESTI HIRLAP apróhirdetések rovatában s akár eladni, akár venni akar, özőnével kaphatja a legjobb ajánlatokat az üzletek rovata révén. ...

88

88

(A 47. oldal folytatása.)

után a magyar vállalatok meglepően nagy osztalékot fizettek; a pesti kereskedelmi bank osztaléka 50 forint volt, a pesti takarékpénztáré 100 forint, a Lánchidé 30 forint, az alagúté 4 $\frac{1}{2}$ —5 forint, a pesti hengermalomé 100 forint, az első magyar biztosító társaságé 100—200 forint, a Pannonia viszontbiztosítóé 45—55 forint. — Veszprémben segélygyület alakult heti 50 krajcár befizetéssel. (A segélygyület tulajdonképpen hitelszövetkezet volt.) — Az Eszékéről jövő postakocsit Dunaföldvár mellett kirabolták; a kocsist és kísérőjét meggyilkolták; a zsákmány 50.000 forint volt. — Pesten a város költségén 142 lelencet és árvagyermeket tartottak. — Esterházy Pál herceg birtokairól kimutatást tettek közzé; a hercegnek ekkor 532 helysége és 276 pusztája volt, összesen 568,230 hold terjedelemben. — Árva megyében igen nagy volt az inség. — Egy hírlapi közlés szerint 1864-ben az országban — Erdély és a kapcsolt részek nélkül — 1,797.900

katonai exekució volt és 103.000 zálogolás. — Megjelent Thaly Kálmánnak Bottyán kuruc tábornokról szóló munkája. — A szegedi gőzmalomban Hongkong számára kétezzer hordó lisztet rendeltek meg; a malom azonban helyi megrendelésekkel annyira el volt árasztva, hogy a hongkongi rendelést csak részben tudta teljesíteni. — A redoute magyar nevének megállapítása körül nagy viták folytak a lapokban; ily neveket ajánlottak: Vigarda, üdülde, rajonda, gondilla („az a hely, ahonnan elillan a gond”), búfudda („ahonnan elfut a bú”). — Selmechányán német színtársulat járt, de nagyon csekély eredménytel; végül fölléptették a németek Szócs Annát, az „óriási erejű nőt”, de ő se vonzotta a közönséget, bár mint egy lap írta, „pongyolaformájú némajátékokat” mutatott be. — Szentesen két fiatal úr egy színésznőt a vendéglő ablakán kiugrasztott; a törvényszék az egyiket hat havi, a másikat egy havi börtönpire (Folytatás a 71. oldalon.)

1915

MÁRCIUS

3. hónap

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS	
	<i>Átkozat</i>		<i>Átkozat</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	
	Készpénz.....		{ + -	

BUDAPEST 1915. ÉVI HŐMÉRSÉK-
LETVÉNYEK ÁTLAGA ÁPRILISBAN
10°6' IOK.

A nap e hónap folyamán 1 óra 38 perc-
cel gyarapodik. Hossza a hónap első
napján 12 óra 43 p.; az utolsón 14 ó. 21 p.

BUDAPEST 1915. ÉVI CSAPADÉK-
MENNYISÉGE ÁPRILISBAN
60°1 MM.

A HÓ ÉS HÉT NAFJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK						
	telte 6.p.	nyugta 6.p.	telte 6.p.	nyugta 6.p.	LÉGSULYMÉRŐ		HŐMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉGBOL- TOZAT	AZ UNAL- KODÓ SZÉL
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE			
1 Cs.	5 43	6 26	8 42	5 44							
2 P.	5 41	6 28	10 10	6 09							
3 Sz.	5 38	6 30	11 35	6 40							
4 V.	5 36	6 31	D. e.	7 22							
5 H.	5 34	6 32	12 50	8 18							
6 K.	5 32	6 34	1 49	9 27							
7 Sz.	5 30	6 36	2 32	10 45							
8 Cs.	5 28	6 37	3 05	D. u.							
9 P.	5 26	6 38	3 30	1 19							
10 Sz.	5 24	6 39	3 48	2 32							
11 V.	5 23	6 41	4 05	3 42							
12 H.	5 21	6 42	4 21	4 51							
13 K.	5 19	6 43	4 36	5 59							
14 Sz.	5 17	6 45	4 51	7 07							
15 Cs.	5 15	6 47	5 09	8 16							
16 P.	5 13	6 48	5 30	9 24							
17 Sz.	5 12	6 49	5 58	10 29							
18 V.	5 10	6 51	6 32	11 29							
19 H.	5 08	6 52	7 15	D. e.							
20 K.	5 06	6 53	8 09	12 21							
21 Sz.	5 04	6 55	9 11	1 04							
22 Cs.	5 02	6 57	10 20	1 38							
23 P.	5 00	6 58	11 32	2 06							
24 Sz.	4 58	6 59	D. u.	2 29							
25 V.	4 56	7 01	2 02	2 49							
26 H.	4 55	7 02	3 21	3 07							
27 K.	4 53	7 03	4 43	3 24							
28 Sz.	4 51	7 05	6 08	3 45							
29 Cs.	4 49	7 06	7 37	4 07							
30 P.	4 48	7 08	9 07	4 36							

A hőmérséklet az elmúlt 10 évben

Ér	Ápr.	Máj.	Ér	Ápr.	Máj.
1904	2°0'24"	2°19'09"	1°0'26"		
1905	0°5'16"	2°19'10"	0°7'22"		
1906	1°9'18"	2°19'11"	1°4'25"		
1907	3°0'15"	0°19'12"	3°9'14"		
1908	2°0'19"	0°19'13"	2°9'27"		

Időjárás.

Herschel szerint: A hónap
első fele szeles, változó;
14—22-ig sok eső, 22-ike
után változó.

Csapadék

az elmúlt 10 évben

Ér	M/M	nap	Ér	M/M	nap
1904	27	10	1909	9'5	14
1905	38	9	1910	23'5	18
1906	54	19	1911	10'8	4
1907	11	5	1912	44'4	2
1908	36'9	8	1913	18'7	13

A bolygók járása.

E hónap kezdetén Vénusz kél reggel
1/5 órákor, lenyugszik délután 1/13 órákor;
Mars kél reggel 5 órákor, lenyugszik
délután 1/45 órákor; Jupiter kél reggel 5 órá-
kor, lenyugszik délután 4 órákor; Sza-
turnusz kél délelőtt 1/10 órákor, lenyug-
szik éjjel 1 órákor.

A Hold fényváltozásai.

6-án este 9 óra 12 perckor utolsó negyed
(☾ UN.). 14-én délután 12 óra 36 perckor
ujhold (☉ UH.). 22-én délután 4 óra 29 perckor
első negyed (☾ EN.). 29-én délután
3 óra 19 perckor holdtölte (☉ HT.). —
Földközben 2-án éjfél után. Földtávolban
17-én délután 4 órákor. Földközben 30-án
dél előtt 8 órákor.

		napja	} A halászdás
		helye	
		Ponty	
		Csuka	
		Fogas	
		Süllő	
		Harcsa	
		Kecsege	
		Angolna	
		Pisztráng	
		Lazac	
		Csik	
		Keszeg	
		Rák	
		Összesen	
		Sulya	
		napja	} A halászdás
		helye	
		Ponty	
		Csuka	
		Fogas	
		Süllő	
		Harcsa	
		Kecsege	
		Angolna	
		Pisztráng	
		Lazac	
		Csik	
		Keszeg	
		Rák	
		Összesen	
		Sulya	

A HALASZTAT 1915-BEN.

1. Csütörtök		Nagycsütörtök		2. Péntek		Nagypéntek	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
3. Szombat		Nagyszombat		4. Vasárnap		Húsvétvasárnap	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	

(A 67. oldal folytatása.)

ítélte; ezt az ítéletet végül a hét-
személyes tábla felére szállította le.
— Szentgál veszprérmegyei község-
ben Gombás Lajost, a közbirtokos-
ság megbizottját a fölzendült nép
félóraig tartó kinzással megölte. —
A magyarországi nőegylet téli tár-
lata január 18-án nyílt meg; 73
olajfestményt és vízfestményt állí-
tottak ki; az összes művek közül
18 származott magyar művésztől. Ki-
sorsolásra megvették Mácsik Mária
női tanulmányfaját, Ligeti Antalnak
taorminai szinkört s Kreutzernak
a hintertői tájat ábrázoló képet,
Peters Anna virágfestményét és
Vöscher lombardiai tájképét. —
Svájcban a magyar buza annyira
föl volt halmozva, mert a keres-
kedők az olcsóbb délnémet buza
miatt nem tudták eladni. — Mis-
kolcon fölépült a nagy gözmalom.
— A Tiszán hozzáláttak a meder
tisztításához; 1864-ben 462 fatuskó
gátolta a hajózást; ebből az év fo-
lyamán kiemelték 339 darabot. —
Szemere Bertalan engedelmet ka-

pott, hogy hazánkba visszatérhessen.
— A Kisfaludy-Társaság jelöltjei
voltak: Abonyi Lajos, Brassai Sám-
uel, Dózsa Dániel, Greguss Gyula,
Podmaniczky Frigyes báró, P. Szath-
máry Károly, Szemere Miklós, Szé-
kely József, Szigeti József, Tolnay
Lajos, Vadnay Károly, Vajda János,
Zilahy Imre, Degré Alajos és Pom-
péry János. — Az államnyomdában
4000- mázsa Bach-féle törvény volt
összehalmozva, „mint most már
hasznavehetetlen papiros”. — Vörös-
marty szobrát, melyet Vay báró
mintázott, elkészítették Fernkorn
bécsi öntőműhelyében. — Január
26-án megválasztották az Akadémia
titkárává Arany Jánost. — *Február*.
A Kisfaludy-Társaságba beválasztot-
ták Szemere Miklóst, Pákh Albertet
és Szigeti Józsefet. — Göllöncsér
rablóbandáját, mely Baranya-, Bács-
Bodrog- és Csanádmegyéket rémít-
gette, elfogták. — A Kisfaludy-Tár-
saságnak a ballada elméletére ki-
tűzött pályadíját megnyerte Greguss
Agost. — Nagy szenzációt keltett a
(Folytatás a 75. oldalon.)

15. hét

1915

ÁPRILIS

4. hónap

30 nap

5. Hétfő

Husvéthétfő

6. Kedd

Cölestin p.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

7. Szerda

Epifán pk.

8. Csütörtök

Dénes pk. hv.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

9. Péntek

Dömötör vt.

10. Szombat

Ezekiel pr.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

11. Vasárnap

Quasimodo

BEVÉTEL

KIADÁS

ELTALÁLÓK
ENCIKLOPÉDIAJA

160 oldal
48 ábra

A kalendárium olvasóinak díjtalanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.

Vizhatlan, rugalmas, tartós!
LEGUTALP Esőben, sárban
nélkülözhetetlen

Kapható mindenütt. Telefon József 14-8x

Vezérképviselő: Molnár R. Béla.

ÁPRILIS

16. hét

1915

4. hónap

30 nap

12. Hétfő	Gyula p. hv.	13. Kedd	Hermeuegild vt.						
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">BEVÉTEL</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">KIADÁS</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"> </td> <td style="height: 40px;"> </td> </tr> </table>	BEVÉTEL	KIADÁS			<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">BEVÉTEL</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">KIADÁS</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"> </td> <td style="height: 40px;"> </td> </tr> </table>	BEVÉTEL	KIADÁS		
BEVÉTEL	KIADÁS								
BEVÉTEL	KIADÁS								
14. Szerda	Jusztin vt.	15. Csütörtök	Anasztázia yt.						
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">BEVÉTEL</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">KIADÁS</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"> </td> <td style="height: 40px;"> </td> </tr> </table>	BEVÉTEL	KIADÁS			<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">BEVÉTEL</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">KIADÁS</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"> </td> <td style="height: 40px;"> </td> </tr> </table>	BEVÉTEL	KIADÁS		
BEVÉTEL	KIADÁS								
BEVÉTEL	KIADÁS								
16. Péntek	Lambert vt.	17. Szombat	Anicét p. vt.						
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">BEVÉTEL</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">KIADÁS</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"> </td> <td style="height: 40px;"> </td> </tr> </table>	BEVÉTEL	KIADÁS			<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">BEVÉTEL</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">KIADÁS</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"> </td> <td style="height: 40px;"> </td> </tr> </table>	BEVÉTEL	KIADÁS		
BEVÉTEL	KIADÁS								
BEVÉTEL	KIADÁS								
18. Vasárnap	Misericordia	<p>Pest magassági pontjai. A Duna null-pontja a tenger színe felett 96'59 m magasságban van. A Petőfi-tér 105'12, a Ferenciek-tere 106'26, a Központi városháza 105'07, az Új városháza 103'59, az Egyetem 104'84, az Országháza 105'46, az Erzsébet-tér 106'79, a Keleti pályaudvar 109'59, a Százház 100'54, a Rókus-kórház 104'24, a Kálvária-tér 112'39 a Mátyás-tér 106'39, a Ludovicium 113'50, a Kálvin-téri református templom 105'19, a Fővámháztér 107'13, a Bakács-tér 103'79, a Boráros-tér 106'33, a Szent István kórház 113'59, a Soroksári-út 104'74, az Üllői-uti kaszárnya 103'99 m. Kőbányán a Liget-tér magassága 120'39 m., az Ó-hegyé pedig 147'79 m.</p>							
<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">BEVÉTEL</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">KIADÁS</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"> </td> <td style="height: 40px;"> </td> </tr> </table>	BEVÉTEL			KIADÁS			<table border="1" style="width: 100%; border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="width: 50%; text-align: center;">BEVÉTEL</td> <td style="width: 50%; text-align: center;">KIADÁS</td> </tr> <tr> <td style="height: 40px;"> </td> <td style="height: 40px;"> </td> </tr> </table>	BEVÉTEL	KIADÁS
BEVÉTEL	KIADÁS								
BEVÉTEL	KIADÁS								

17. hét

1915

ÁPRILIS

4. hónap

30 nap

19. Hétfő

Timon szp. vt.

20. Kedd

Tivadar hv.

BEVÉTEL

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

21. Szerda

Jézus oltalma

22. Csütörtök

Szotér és Cáj. vtk.

BEVÉTEL

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

23. Péntek

Béla pk. vt.

24. Szombat

György vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

25. Vasárnap

Jubilate

BEVÉTEL

KIADÁS

A külföldiek Budapesten. Budapest területén 35000 osztrák és 7791 külföldi állampolgár lakik. Az osztrákok közül 5081 férfi és 6315 nő már magyarnak vallja magát, annyira elmagyarosodott, ellenben ma is német 6436 férfi és 7077 nő, tót 565 férfi és 673 nő, cseh vagy morva 2224 férfi és 1286 nő, lengyel 3045 férfi és 1696 nő (jobbára téglagyári munkások Kőbányán), olasz 101 férfi és 70 nő. A többi itt élő külföldi közül már teljesen elmagyarosodott 562 férfi és 842 nő, német 1363 férfi és 1608 nő, oláh 131 férfi és 69 nő, ruthén 32 férfi és 19 nő, szerb 503 férfi és 64 nő, lengyel 52 férfi és 66 nő, bulgár 532 férfi és 33 nő, olasz 263 férfi és 135 nő, francia 108 férfi és 483 nő, angol 138 férfi és 241 nő, orosz 200 férfi és 100 nő.

18. hét		1915	ÁPRILIS	4. hónap	30 nap
26. Hétfő		Klet. és Marc. vt.		27. Kedd	Zita sz.
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL	KIADÁS
28. Szerda		Ker. Pál hv.		29. Csütörtök	Péter vt.
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL	KIADÁS
30. Péntek		Zsófia sz. vt.		<p>Budapest legnagyobb terei, négyszög- méterekben számítva: I. ker. Palota- tér 16.100, Krisztina-tér 6.650. II. ker. Marczibányi-tér 38.670, Batthyány-tér 10.481. III. ker. Vérhalom-tér 12.412, IV. ker. Fővám-tér 25.400, Kálvin-tér 10.563, Eskü-tér 10.200, Petőfi-tér 8.889, Klgyó-tér 5.560, Ferenciek-tere 4.370. V. ker. Országház-tér 65.063, Szabadság- tér 42.860, Erzsébet-tér 30.991, Ferenc József-tér 25.900, Rudolf-tér 18.800, Gizella-tér 8.560, József-tér 5.735. VI. Liszt Ferenc-tér 13.210, Hunyadi-tér 12.874, Oktogon 7.060. VII. ker. Garay- tér 16.900, Klauzál-tér 14.193. VIII. ker. Tisza Kálmán-tér 84.442, Teleki-tér 26.270, Baros-tér 32.400. IX. ker. Bakács- tér 12.300. X. ker. Schuster-tér 40.652.</p>	
BEVÉTEL		KIADÁS			

(A 71. oldal folytatása)

Suhr-féle cirkusz híres lovasnőjének, Miss Margaretnek szökése; a színlapokon a művésznő már előbb is mint „híres műszökőnc” szerepelt. — Erdélybe elszállították az első lokomobilt. — Megjelent Beöthy Zsoltnak az első könyve ezzel a címmel: „Elbeszélések az ifjúság számára.” — A szatmárszigeti vas-pálya érdekében küldöttség járt a királynál. — A Duna Pozsonynál február 15-én befagyott. — Pesten

nagy sikert aratott oroszánjaival Cocchi L. olasz artista és a felesége mint „delejező állatszeldítő”. — Laub Nándor hegedűművész február 26-án Pesten hangversenyt rendezett. — Eötvös József báró egy új politikai hetilap kiadására kapott engedelmet. — Jósika Miklós báró február 27-én Drezsdában meghalt. — Március. A hónap első hetében az Alföldön óriási havazás volt: Szegeden a nagy hó miatt még a (Folytatás a 79. oldalon.)

1915

ÁPRILIS

4. hónap

A havi bevételek és kiadások összegezése,

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS	
	<i>Áthozat</i>		<i>Áthozat</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	
	Készpénz.....		{ + -	

BUDAPEST 1915. ÉVI HŐMÉRÉK-
LETÉNEK ÁTLAGA MÁJUSBAN
15° fok.

A nap e hónap folyamán 1 óra 14 perc-
cel gyarapodik. Hossza a hónap első napján
14 óra 23 perc, az utolsón 15 ó. 37 perc.

BUDAPEST 1915. ÉVI CSAPADÉK-
MÉNYESÉGE MÁJUSBAN
89,4 mm.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK							
	helle 6. p.	nyugla 6. p.	helle 6. p.	nyugla 6. p.	LÉGSULYMÉRŐ		HŐMÉRŐ		ÉSD	AZ ÉRŐL- TÖZAT	AZ URÁL- KODÓ SZÉL	
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE				
1	Sz.	4 46	7 09	10 29	5 15							
2	V.	4 44	7 10	11 38	6 06							
3	H.	4 43	7 12	D. e.	7 13							
4	K.	4 41	7 13	12 29	8 31							
5	Sz.	4 40	7 14	1 05	9 50							
6	Cs.	4 38	7 15	1 33	11 09							
7	P.	4 36	7 16	1 54	D. u.							
8	Sz.	4 35	7 18	2 11	1 35							
9	V.	4 34	7 20	2 28	2 44							
10	H.	4 32	7 21	2 43	3 50							
11	K.	4 30	7 22	2 59	4 58							
12	Sz.	4 29	7 24	3 16	6 06							
13	Cs.	4 28	7 25	3 36	7 14							
14	P.	4 27	7 26	4 02	8 20							
15	Sz.	4 26	7 27	4 33	9 22							
16	V.	4 24	7 29	5 14	10 16							
17	H.	4 23	7 30	6 04	11 02							
18	K.	4 22	7 31	7 03	11 38							
19	Sz.	4 21	7 32	8 09	D. e.							
20	Cs.	4 19	7 33	9 19	12 08							
21	P.	4 18	7 34	10 31	12 31							
22	Sz.	4 17	7 36	11 45	12 52							
23	V.	4 16	7 37	D. u.	1 11							
24	H.	4 15	7 33	2 16	1 27							
25	K.	4 14	7 39	3 37	1 46							
26	Sz.	4 13	7 41	5 03	2 06							
27	Cs.	4 12	7 42	6 32	2 32							
28	P.	4 11	7 43	7 59	3 05							
29	Sz.	4 11	7 44	9 16	3 49							
30	V.	4 10	7 45	10 17	4 50							
31	H.	4 09	7 46	11 01	6 06							

A hőmérséklet
az elmúlt 10 évben

Ét	min.	max.	Ét	min.	max.
1904	3.6	27.3	1909	2.6	29.0
1905	0.2	28.2	1910	6.2	28.7
1906	8.4	22.6	1911	3.6	29.0
1907	5.0	30.0	1912	9.8	21.5
1908	7.7	31.5	1913	3.9	29.5

Időjárás.

Herschel szerint: A hónap
eleje változó; 6—22-ig sok
eső, szeles; a hónap vége
hűvös, nedves.

Csapadék

az elmúlt 10 évben					
Ét	mm	nap	Ét	mm	nap
1904	30	7	1909	20.1	29
1905	09	06	1900	36.0	2
1906	15	17	1911	48.7	31
1907	12	28	1912	18.1	17
1908	43.3	28	1913	27.8	6

A bolygók járása.

E hónap elején: *Vénusz* kél reggel
2³/₄ óraker, lenyugszik délután 4 óraker;
Mars kél reggel 4 óraker, lenyugszik d. u.
1¹/₂ óraker; *Jupiter* kél hajnali 3 óraker,
lenyugszik d. u. 1¹/₃ óraker; *Szaturmus*
kél reggel 1¹/₈ óraker, lenyugszik éjjel 11
óraker. — 31-én *Merkur* a legnagyobb
kelleti kitérésben.

A Hold fényváltozásai.

6-án reggel 6 óra 23 percker utolsó
negyed (☾ UN.). 14-én reggel 4 óra 31 per-
cker ujhold (☉ UH.). 22-én reggel 5 óra
50 percker első negyed (☉ EN.). 28-án este
10 óra 33 percker holdtölte (☾ HT.). —
Földtávolba 14-én este 10 óraker. Föld-
közben 28-án este 6 óraker.

ÁLTALÁNOS MÉRTÉK-TÁBLÁZAT.

A méter-rendszerre való átszámítás.

Magyarország. Sulymérték. Tonna = 1000 kg.; métermássa = 100 kg.; 1 kgr. = 1000 gramm; hektogramm = 100 gr.; deka-gramm = 10 gr.; 1 gramm = 1 cm³ 4° Celzius desztillált viznek a sulya; deci-gramm = 0.1 gramm; centigramm = 0.01; milligramm = 0.001 gramm. **Hosszmérték:** Kilométer = 1000 méter; hektométer = 100 méter; dekaméter = 10 méter; 1 méter = a föld dél-körének 1/40,000,000 részével; deciméter = 0.1 méter; centiméter = 0.01 méter; milliméter = 0.001 méter. **Területmérték:** hektár = 10,000 m²; ár = 100 m²; centiár = 1 m². **Köbmérték:** köbméter m³ = 1000 mm³; kd³ = 1000 cm³; cm³ = 1000 mm³. **Ürmérték:** kiloliter = 1000 liter; hektoliter = 100 liter; dekaliter = 10 liter; liter, az ürmértékek egy-sége a méter-rendszerben; deciliter = 0.1 liter; centiliter = 0.01 liter; milliliter = 0.001 liter.

Németország, Ausztria, Franciaország, Belgium, Dánia, Spanyolország, Finnország, Görögország, Olaszország, Hollandia, Portugália, Románia, Szerbia, Svédország, Norvégia, Svájc, Brazília, Mexiko, Chili, a közép- és délamerikai köztársaságok legtöbbször a méter-rendszert fogadta el. **Törökországban és Bulgáriában** nemrég nyilvánították hivatalos mérő-eszközüket; **Angolországban és Kanadában** használata meg van engedve. **Görögországban** stadion a méter neve, a grammé drakma. **Hollandiában** a métert El-nek hívják.

Anglia, Egyesült-Államok, Transzvál és az angol gyarmatok. Sulymérték: tonna = 1016 kg. 0.48 gr.; quintal = 50 kg. 802; livre = 453 gr. 593; once (1/16 livre) = 28 kg. 349; livre troy = 373 gr. 242; once (1/12 liv.) troy = 31 gr. 103; penny weight = 1 gr. 55. **Hosszmérték:** mértföld, 1760 yard = 1609 m. 315; furlong, 220 yard = 201 m. 164; pole 5 1/2 yard = 5 m. 0.29; fathom, 2 yard = 1 m. 829; yard imperial = 0. m. 914; foot (láb), 1/3 yard = 0. m. 305; juch; 1/36 yard = 0. m. 025. **Területmérték:** acre, 4840 □ yard = 4046 m² 71; rood, 1210 □ yard = 101 m² 6775; rod, 30 1/4 □ yard = 25 m² 293; jard = 0 m² 8361; □ foot (□ láb) = 0 m² 0929; □ hüvelyk = 0 m² 0006. **Köbmérték** szilárd testek részére: fathom cube = 6 m³ 116; *tengeri kordó* = 1 m³ 132; foot cube 28 decim³ 315; inch cube, 0 decim³ 016. **Köbmérték folyékony testek részére:** tonna, 252 gallon = 1149 liter; quarter, 64 gallon = 290 lit. 7.—; barrel, 36 gall = 163 l. **Magvannak:** bushel (véka), 8 gall = 36 l. 36; sack, 24 gall = 109; quarter, 64 gall, = 290 l. 7; folyékony testek részére: gallon imperial = 4 l. 543; quart, 1/4 gall = 1 l. 136; pinte, 1/8 gall = 568; gill, 1/32 gall = 0 l. 142.

Oroszország. Sulymérték: livre, 32 lot = 409 gr. 512; lot, 3 zolotnik = 15 gr. 797; zolotnik, 96 dolia = 4 gr. 266; dolia = 0 gr. 044; rakomány 4800 livre = 1965 kg.; berkovits, 400 liv. = 163 kg. 805; pud, 40 liv. = 16 kg. 380. **Hosszmérték:** verszt, 500 szazsen = 1066 m. 78; szazsen = 2 m. 134; arsin, 1/2 szazsen = 0 m. 711; versok, 1/18 szazsen = 0 m. 044. **Területmérték:** deszjatin 2400 □ szazsen = 109 ár 25. **Köbmérték:** szilárd testek: köb szazsen = 9 m³ 712; köb arsin = 0 m³ 360; folyadékoknak: bocska, 40 vedro = 491 l. 947; vedro = 12 l. 299; cstof, 1/2 vedro = 1 l. 537; krucska, 1/18 vedro = 1 l. 230; tcsarka, 1/100 vedro = 0 l. 123; magvannak: csetvert, 8 csetverik = 209 l. 902; ozmin, 4 csetverik = 104 l. 950; csetverik = 26 l. 237; 1/8 csetverik = 3 l. 280.

Törökország. Sulymérték: kantar = 56 kg. 450; oka = 1 kg. 283; rottolo = 564 gr.; drakma = 3 gr. **Hosszmérték:** arsin = 75 cm. 7; hüvelyk (1/34 arsin) = 3 cm. 16; arsin (szövetmérésre) = 68 cm.; berri = 1476 m. **Felületmérték:** a □ arsen = 75 decim² 77. **Ürmérték:** a folyadékokat suly szerint árulják. Kiloz (gabonánál) = 35 l. 27.

Japán. Sulymérték: kvan-mé, 1000 monm = 1 kg. 750; kjak-mé, 100 monm = 175 gr.; kin, 160 monm = 280 gr.; monm = 1 gr. 75; pun (1/10 monm) = 0 gr. 17; rin, (1/100 monm) = 0 gr. 017. **Hosszmérték:** ri = 3 km. 123; thio = 114 m. 54; j6 = 3 m. 82; ken = 1 m. 91; sasi = 0 m. 32; sun = 0 m. 03. **Felületmérték:** tsio = 109 ár; a □ tsb6 = 1 m² 09; a □ ken = 3 m² 64. **Ürmérték:** koku 10.000 saku = 174 lit.; t6, 1000 saku = 17 lit. 4; sk6, 100 saku = 1 lit. 74; g6, 10 saku = 0 l. 174; saku = 0 lit. 017.

Marókró. Sulymérték: artal = 500 gr (körülbelül); kintar = 50 kg; **Hosszmérték:** kodo. (r6f) = 57 cm.; (a m6r) pik = 66 cm. **Ürmérték:** A folyadékokat suly szerint árulják; kula (olajnak) = 15 lit.; fanega (magnak) = 54 l. 8.

Perzsia. Sulymérték: batman (taurisz) = 2 kg. 790; batman (királyi) 5 kg. 580; miskol (az arany és ezüst mérésére) = 4 gr. 64; abasz (gyöngyök mérésére) 0 gr. 186. **Hosszmérték:** gez (kir.) = 0 m. 948; gez (rendes) = 0 m. 630; parasango (nagy távolság mérésére) = 360 m. **Ürmérték:** A folyadékokat suly szerint árulják. Magvannak: artaba = 66 lit.; senica = 1 lit. 32.

Kína. Sulymérték: pikul = 60 kg. 473; katti = 604 gr.; tad = 37 gr. 8. **Hosszmérték:** li = 578 m. 35; jing, 100 sih = 35 m. 5; sang, 10 sih = 3 m. 55; sih = 0 m. 355; tsim (1/10 sih) = 0 m. 035; fan = 0 m. 003. **Ürmérték:** A folyadékokat suly szerint árulják.

MŰSZAKI MÉRTÉKEK: Tengeri mértföld = 1814.965 méter vagyis 1/60 egyenlítői fok. **Kilogram-méter** = az az erő, a mely 1 kg. terhet egy méter magasra emel. **Lóerő** a gépek végezte 75 kilogram-méter munka egy másodperc alatt. **A villamos munkagépek mértékegysége a Watt**, a mi körülbelül 1/100 kilogram-méter erőnek felel meg; a Watt többszöröse a **Hektowatt** és a **Kilowatt**.

18. hét

1915

MÁJUS

5. hónap

31 nap

1. Szombat

Fülöp és Jak. aps.

2. Vasárnap

Cantate

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

(A 75. oldal folytatása)

holtakat sem temethették el. A vonatok napokig nem jártak. — Csabai Pál híres színigazgató Debrecenben meghalt. — Pápai Lajos hangszerkészítő új hangszert talált föl, amelyet „magyar kürt” névvel hozott forgalomba. — A pesti pénzváltó-irodák elszaporodása miatt a nagykereskedők testülete tiltakozó beadványt intézett a városi tanácshoz. — A király évi 40.000 forint segélypénzt állapított meg a Nemzeti Színház számára. — Doppler Ferenc Vanda című operája Stuttgartban igen nagy sikert aratott. — Xántus János Mexikóból igen értékes tárgyakat küldött a Nemzeti Múzeumnak. — Mohácsón a kaszinó bálát akart rendezni; azon a kérdésen azonban, hogy a táncrendbe fölvegyék-e a keringőt vagy se, a kaszinó tagjai úgy összevesztek, hogy a bál egészen elmaradt. — Stüler, az Akadémia palotájának építője, Berlinben meghalt. — A pesti alsó Dunapart beépítésére a város megkapta az engedelmet, de azzal a kikötéssel, hogy a rakodópart által nyert területen a Nemzeti Színház számára helyet kell fönntartani. — Pécsétt egy Dominik nevű hivatalnok hűtelen feleségét agyonszúrta. — Szemere Bertalanné március 21-én Párisban meghalt. — Március 26-án a Nemzeti Színházban főúri műkedvelők játszottak az erdélyi szűkölködők javára. — *Április.* A Magyar Sajtó szerkesztését Pákh Alberttől Hajnik Károly vette át. — A Nemzeti Múzeum igazgatóságáról Kubinyi Ágoston leköszönt. — A Magyarországi Műegylet 80 forintért megvette Munkácsy Mihály-

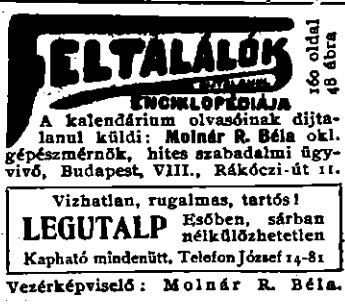
nak Magyar életkép című festményét. — Pestről nagymennyiségű kenyeret szállítottak Bécsbe, hol a pesti kenyeret az üzletekben „Kraftbrod” néven hozták forgalomba. — Nagy föltűnést keltett, hogy Tuvora Ferenc bécsi szerkesztő társasutazást rendezett Párisba. A társasághoz, mely Bécsből indult, több száz magyar résztvevő csatlakozott. Az utiköltség Bécsből Párisig és vissza 65 frt volt. — A dublini kiállításon a herendi porcellángyár is résztvett. — Korniss József német-szentmártoni plébános húsz akó arad hegyaljai bort adott el Braziliába. — A magyarországi sószállítást átvette a hitelintézet, mely a só árát azonnal leszállította. — Egerben tűz támadt a telekkönyvi hivatalban. A tüzet egy napidíjas vette észre, aki oly szorgalmas volt, hogy a tüzeset napján már reggel hét órakor betopant a hivatalba. Jutalmul azonnal kinevezték irtokká. — Kempelen Győző író 36 éves korában meghalt. — A helytartótanács fölszólította Pest város hatóságát, hogy a bor, kender, dohány és viasz hamisítása ellen gondosabban védekezzenek. — A lapok megvitatták azt a tervet, hogy Pesten az operai előadások számára külön színházat kellene építeni. — Dunaszerdahelyen egy csinosan öltözött fiatalember jelent meg a sorozáson. A vizsgálatnál kiderült, hogy a fiatalember tulajdonképpen leány. A különös teremtsé már évek óta kaszás volt egy uradalomban. A szolgabíró eltiltotta ugyan a férfiruha viselésétől, de a leány kijelentette, hogy később bármily kínzást kiállni, mint női ruhát öltöni magára. (Folytatás a 84. oldalon.)

1915

MÁJUS

5. hónap

31 nap

19. hét		1915		MÁJUS		5. hónap		31 nap			
3. Hétfő			Sz. Kereszt megt.			4. Kedd			Flórián vt.		
BEVÉTEL			KIADÁS			BEVÉTEL			KIADÁS		
5. Szerda			V. Pius p.			6. Csütörtök			Olajba főtt János		
BEVÉTEL			KIADÁS			BEVÉTEL			KIADÁS		
7. Péntek			Szaniszló pk. vt.			8. Szombat			Mihály főa. megj.		
BEVÉTEL			KIADÁS			BEVÉTEL			KIADÁS		
9. Vasárnap			Rogate						KIADÁS		
BEVÉTEL											

MÁJUS

20. hét

1915

5. hónap

31 nap

10. Hétfő

Anton pk. hv.

11. Kedd

Mamert pk.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

12. Szerda

Germ. pk. vt.

13. Csütörtök

Áldozó csütörtök

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

14. Péntek

Bonifác vt.

15. Szombat

De la Sal. Ján. hv.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

16. Vasárnap

Exaudi

Válóperek. Budapestben 1912-ben 876 házasságot bontottak fel és csak 24 házassági válópert utasított el a bíróság. A felbontott házasságok közül 1 évnél rövidebb ideig tartott 30, 2 évig tartott 61, 3 évig 44, 4 évig 65, 5 évig 72, 6 évig 71, 7 évig 52, 8 évig 53, 9 évig 36, 10 évig 59, 10—15 évig 145, 15—20 évig 95, 20—25 évig 40, és 25 évnél tovább 47. A felbontott házasságok közül 484 gyermektelen volt; 3 esetben hat, 3 esetben öt, 1 esetben pedig négy gyermeke volt az elvált házaspárnak. A váló férjek közül 25 évesnél ifjabb volt 12, 25—30 éves 120, 30—35 éves 229, 35—40 éves 182, 40—45 éves 134; az elvált nők közül 20 évesnél ifjabb 11, 20—25 éves 104, 25—30 éves 231, 30—35 éves 222, 35—40 éves 118.

KIADÁS

BEVÉTEL

21. hét

1915

MÁJUS

5. hónap

31 nap

17. Hétfő

Paskál hv.

18. Kedd

Erik kir. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

19. Szerda

Cölesztin p. hv.

20. Csütörtök

Szién. Bern. hv.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

21. Péntek

Timót vt.

22. Szombat

Julia sz. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

23. Vasárnap

Pünkösd vas.

BEVÉTEL

KIADÁS

Buda hegyei közül a Csúcshegy 445, a Disznófő 379, a Gellérthegy 235, a Kis Gellérthegy 168, a Hármashatárhegy 496, a Háromkúthegy 514, a Hárshegy 458, a Jánoshegy 529, a Kecskhegy 497, a Kőérberék 253, a Lipótmizei hegy 255, a Naphegy 158, a Normafa 471, a Rózsadomb 195, a Sashegy 259, a Svábhegy 464, a Kis Svábhegy 258, a Széchenyi-hegy Farkasvölgy felőli csúcsa 439, a Tündérhegy 385, az Ujlaki hegy 448, a Vadászhegy 226 m. magas a tenger színe fölött. A Lipótmizei tébolyda magassága 215 m., a Szép Juhásznéé 350 m., a Vadaskerté 375 m., a Ferenchalom 265, a Kakukhegy 432, a Hunyadihegy 349, az Ördögorma 317 m

MÁJUS

22. hét

1915

5. hónap

31 nap

24. Hétfő	Pünkösdhétfő	25. Kedd	VII. Gergely p.
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
26. Szerda	N. Fül. hv. Kán.	27. Csütörtök	Béda et.
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
28. Péntek	Agoston pk. hv.	29. Szombat	Eleutér hv.
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
30. Vasárnap	Szenthér. vas.	<p>A fontosabb halál-okok. Budapest 1912. évi 16876 halottja közül a legtöbb, azaz 2891 tüdővészben halt meg; ezután leggyakoribb a tüdőgyulladás, 1045 eset és a vele született gyengeség, 909 eset. A kanyaró 77, a kanyarós tüdőgyulladás 47, a vörheny 434, a szamárköhögés 65, a difteria 185, az influenza 26, a gyermekágyi láz 58, a veleszületett bujakór 93, az orbánc 73, a gennyvérzés 152, s egyéb fertőző betegségek 49 embert vittek sírba. Gümős agyhártyagyulladásban 225, egyéb gümős bajokban 163, uj képletek miatt 219, nyelv-, bázis- és gégerákban 89, gyomorrákban 313, bélrákban 87, májrákban 108, emlőrákban 42, méhnyakrákban 201, egyéb rákban 127, cukorbetegségben 137 halt meg.</p>	
BEVÉTEL	KIADÁS		

31. Hétfő

Angela Mer. sz.

KIADÁS

BEVÉTEL

A gyermekhalandóság Budapesten. Az 1912. évben öt évnél fiatalabb korban Budapesten 4708 kis gyermek halt meg. Ezek közül egyhatszónál fiatalabb volt 632, 7-30 napos 502, 1-3 hónapos 638, 3-6 hónapos 683, 6-12 hónapos 828, egy évesnél fiatalabb 3283. A főbb halál-okok vele született gyengeség 909, agyhártyagyulladás 317, görcsök 217, tüdőgyulladás 541, tüdőgümőkór 224, bélhurut két évesnél fiatalabb gyermekeknél 963, két évesnél idősebbeknél 13, kanyaró 73, vörheny 257, difteria 149, szamarokhőgea 62, tifusz 2, influenza 2, bужakór 93, orbánc 18, gennyvérűség 75, stb. A gyermekhalandóság minden kerületben arányos; az emlőn táplált csecsemők között ugyanolyan nagy a halandóság, mint a palackon tápláltaknál.

(A 79. oldal folytatása.)

— Magyar-Becsén a tiszai vaspályatársulat fabevásárlási irodájából ellopták a Wertheim-féle pénztárat. — Széchenyi Béla gróf Algírban vadászta a Nemzeti Kaszinónak küldött is egy darab oroszlanhúst. — A helytartótanács a máramarosi szűkölködőknek az országos alapból 160.000 ft kölcsönt engedélyezett. — Alsó-Visón Baader Alajos mérnök egy égő házból kimentett egy nőt és két kis gyermeket; arany érdemkeresztet kapott. — Margita és Széplak között a postakocsit megtámadták; a kocsist megölték és 2200 frtot elraboltak. — „Magyarország leggazdagabb kisaszszonyát”, Wenckheim Krisztina grófnőt eljegyezte Nádasdy Ferenc gróf. — Eötvös József báró, az iparbank elnöke, azzal a tervvel foglalkozott, hogy iparkiallitást kellene rendezni Pesten. — Pesten a piaristák gimnáziumában segélyező-egyesület alakult; elnökké Kovács Gyulát, főjegyzővé Csávossy Bélát, aljegyzővé Justh Gyulát választották meg. — A Nemzeti Múzeum természettajzi tára részére Tóth Kálmán mérnök érdekes gyűjteményt küldött Dél-Amerikából. — Debrecenben megbukott a kiházasítási egyesület, mert az egyesület tisztikara mindent elsikkasztott. A bűnösöket 1-2 havi súlyos börtönrre ítélték. — A kolozsvári drámai pályázatra kitűzött 50 aranyat Szász Károly nyerte el *Lelenc* című színművével. — A dunántúli történetkedvelők a komárommegyei Csepen négy napig tartó összejövetelt tartottak, melyen Ráth Károly a komárommegyei hódoltságáról, Thaly Kálmán a kuruc újságlapokról, Nagy Imre a költő Zrinyi leveleiről, Rosos

Miklós az Árpád-házi királyok pénzéről, Véghelyi Dezső pedig a veszprémi vár régi épületeiről tartott előadást. — A Visegrád melletti Bogdányban hatvan ház leégett. — Csúzy Gizella, egy négy éves gyermek múmiáját ajándékozta a Nemzeti Múzeumnak. — *Május.* Pesten, a Ferencvárosban, templom építését tervezték. — A helytartótanács megsürgette a pesti vízvezeték építését. — Osztropatakon, a Tarca vize mellett, egy kertben Traján idejéből való pénzeket és ékszereket találtak. — Zágráb és Károlyváros között május 10-én indult az első vonat. — Nagyszébenben egy altiszt rálott a kapitányára s ezért halálra ítélték. Már be volt kötve a szeme és a katonák már fölemelték fegyverüket, hogy agyonlőjék, amikor egy tiszt meghozta a hadtestparancsnok levelét, mellyel az altisztnek megkegyelmezett. — Fogarassy Mihályt, Erdély új püspökét Kalocsán fölszentelték. — A dublini kiállításra Polesznyák Emánuel privigei lakos saját találmányú számológépet küldött. — Liszt Ferenc pappá lett; erről az eseményről a következő egykoru tudósítást olvassuk: „A nagy zenemester Rómában az alsóbb egyházi rendeket fölvette s névjegyen mint Abbé Liszt van neve följegyezve. E lépésre hír szerint azért határozta el magát, hogy életét annál inkább az egyházi zenének szentelhesse. A nagy zenemester hihetőleg mint a pápai zenekar igazgatója fogja életét befejezni. — Az új Nemzeti Színház építése ügyében május 20-án érkekezelt volt Károlyi György grófnál. Némelyek azt (Folytatás a 89. oldalon.)

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS	
	<i>Áthozal</i>		<i>Áthozal</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	
	Készpénz.....		{ + { -	

BUDAPEST 1915. ÉVI HŐMÉRÉS-
LETÉNEK KTLARA JÚNIUSBAN
10'1 fok.

*A hónap hónap 21-ig 18 p.-cel gyarapodik,
azután 3 p.-cel fogy. Hossza a hónap első
napján 15 ó. 20 p., az utolsóin 15 ó. 21 p.*

BUDAPEST 1915. ÉVI CSAPADÉV
MENNYSÉGE JÚNIUSBAN
57'3 mm.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK						
	kellé ó. p.	nyagla ó. p.	kellé ó. p.	nyugin ó. p.	LÉGSULYMÉRŐ		HŐMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉSSOL- TOZAT	AZ URAL- KODÓ SZÉL
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE			
1	K.	4 08 7 47	11 33 7 29								
2	Sz.	4 07 7 47	11 58 8 51								
3	Cs.	4 07 7 48	D. e. 10 10								
4	P.	4 06 7 49	12 17 11 24								
5	Sz.	4 06 7 50	12 33 D. u.								
6	V.	4 05 7 50	12 49 1 42								
7	H.	4 05 7 51	1 05 2 50								
8	K.	4 04 7 52	1 22 3 57								
9	Sz.	4 04 7 53	1 42 5 05								
10	Cs.	4 04 7 54	2 04 6 11								
11	P.	4 04 7 55	2 35 7 15								
12	Sz.	4 04 7 55	3 13 8 12								
13	V.	4 04 7 56	4 00 9 00								
14	H.	4 04 7 57	4 56 9 40								
15	K.	4 04 7 57	6 02 10 11								
16	Sz.	4 04 7 58	7 10 10 36								
17	Cs.	4 04 7 58	8 21 10 57								
18	P.	4 04 7 59	9 33 11 16								
19	Sz.	4 03 7 59	10 46 11 32								
20	V.	4 03 7 59	11 59 11 50								
21	H.	4 03 8 00	D. u. D. e.								
22	K.	4 03 8 00	2 36 12 08								
23	Sz.	4 03 8 00	4 01 12 30								
24	Cs.	4 03 8 00	5 28 12 58								
25	P.	4 04 8 00	6 50 1 37								
26	Sz.	4 04 8 00	8 00 2 28								
27	V.	4 04 8 00	8 52 3 38								
28	H.	4 05 8 00	9 30 4 59								
29	K.	4 05 8 00	9 58 6 24								
30	Sz.	4 06 8 00	10 19 7 47								

A hőmérséklet

az elmúlt 10 évben

ÉV	MIN.	MAX.	ÉV	MIN.	MAX.
1904	11'53	31'6	1909	11'8	30'0
1905	9'3	38'2	1910	6'5	29'6
1906	8'7	33'2	1911	7'6	31'9
1907	11'0	30'0	1912	13'9	25'8
1908	11'4	35'1	1913	6'5	31'2

Időjárás.

Herschel szerint: A hó-
nap kezdetén szép időjárás;
12—27-ig változó; a hónap
vége esős.

Csapadék

az elmúlt 10 évben

ÉV	MM	MM	ÉV	MM	MM
1904	28	7	1909	23'2	5
1905	37	13	1910	23'5	7
1906	28	9	1911	12'6	1
1907	43	24	1912	42'6	9
1908	94	7	1913	20'7	20

A bolygók járása.

E hónap elején: *Vénusz* két hajnali
3 óraker, lenyugszik délután 5 óraker;
Mars két hajnali $\frac{1}{3}$ óraker, lenyugszik
délután $\frac{1}{5}$ óraker; *Jupiter* két éjjel $\frac{1}{42}$
óraker, lenyugszik délután 1 óraker;
Szaturnusz két reggel $\frac{1}{6}$ óraker, lenyug-
szik este $\frac{1}{40}$ óraker.

A Hold fényváltozásai.

4-én délután 5 óra 32 perckor utolsó
negyed (☾ UN.). 12-én este 7 óra 57 per-
ckor újhold (☉ UH.). 20-án délután 3 óra
24 perckor első negyed (☽ EN.). 27-én
reggel 5 óra 27 perckor holdtölte (☽ HT.).
— Földtávolban 11-én éjjel 1 óraker. Föld-
közben 26-án hajnali 3 óraker.

23. hét	1915	JÚNIUS		6. hónap	30 nap		
1. Kedd		Pamfil. áld. vt.		2. Szerda		Anna Mária sz.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
3. Csütörtök		Ürnapja		4. Péntek		Kar. Ferenc hv.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
5. Szombat		Bonifác pk. vt.		6. Vasárnap		Norb. pk. hv.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	

(A 84. oldal folytatása.)

ajánlották, hogy a szerviták temploma és kolostora helyén kellene építeni az új színházat, az értekezlet azonban abban állapodott meg, hogy az új Nemzeti Színházat a mai Erzsébet-térnen kellene fölépíteni. — A pesti német színház igazgatója e hónapban megbukott s a személyzet csak közadakozásból tarthatta fenn magát. — Országszerte nagy aggodalmat keltett a hosszantartó szárazság, mely azonban mégis a Dunántúlt

sujtotta a legérzékenyebben. — A lapok hírül adták, hogy Erkel Gyula új operát írt „A költő barátja” címmel; az új operában, melynek szövegét Ormay írta, Mátyás király volt a főszereplő. — Budán a Szép Júhaszné nyári mulatóhelyet árverésen megvette 13.000 forintért a Borsos és Doktor fényképészcég; a cég egyik tagja Borsos, a kitünő festő volt. — A pesti állatkert épületeinek tervei elkészültek. — *Június.* Ország-
(Folytatás a 93. oldalon.)

7. Hétfő

Róbert ap.

8. Kedd

Medárd pk. hv.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

9. Szerda

Prim. s Felic. vtk.

10. Csütörtök

Margit kir.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

11. Péntek

Jézus sz. Szive

12. Szombat

Antonina vt.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

13. Vasárnap

Pad. Ant. hv.

KIADÁS

BEVÉTEL

Budapest telkei általában igen kicsinyek. A 100 négyszögölnél kisebb telkek száma a város belterületén 1.264, a külterületen 142. A 101–125 négyszögöles telkek száma 763, a 126–150 négyszögöleské 1020, a 151–175 négyszögöleské 175, 176–200, négyszögöleské 1.023. A város belterületén az összes telkeknek körülbelül 40 százaléka 200 négyszögölnél kisebb terjedelmű, ami közegészségügyi szempontból nagyon kedvezőtlen jelenség. Az 500–600 négyszögöles telkek száma az egész városban csak 660 beleértve a kültelkeket is; 6–700 öles 459, 7–800 öles 331, 8–900 öles 256, 900–1000 öles 226, ezer-kétezer öles 890 telék.

JÚNIUS

25. hét

1915

6. hónap

30 nap

14. Hétfő

N. Vazul p. ea.

15. Kedd

Creszcentia vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

16. Szerda

Reg. Ferenc hv.

17. Csütörtök

Rainer hv.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

18. Péntek

Márk. és M. vtk.

19. Szombat

Gyárf. és Prot. vtk.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

20. Vasárnap

Szilvér p. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

Budapest házai. Budapest épületeinek száma 18035. Ezek közül a belterületen van 11976, a külterületen pedig 6059. Az összes építmények közül lakóház 16431, azaz 91%. Az épületek magasság szerint így oszlanak meg: földszintes 9617, egyemeletes 2987, kétemeletes 2008, háromemeletes 2654, négy-ötemeletes 719; az emeletek száma nehezen állapítható meg 50 építményen. Tehát Budapest házai között még ma is a többség (53 3%) földszintes. A földszintes épületek kerületenkint: I. ker. 1864, II. ker. 856, III. ker. 2093, IV. ker. 31, V. ker. 204, VI. ker. 889, VII. ker. 914, VIII. ker. 741, IX. ker. 590, X. ker. 1435.

26. hét		1915	JÚNIUS	6. hónap	30 nap		
21. Hétfő		Gonz. Alajos hv.		22. Kedd		Paulin pk. hv.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
23. Szerda		Édiltrud kir. sz.		24. Csütörtök		Ker. sz. Ján. szül.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
25. Péntek		Febronia sz. vt.		26. Szombat		János és Pál vtk.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
27. Vasárnap		Sz. László kir.		<p>Öngyilkosok. Budapestén az 1912. évben 317 férfi és 143 nő lett öngyilkossá, nem szólva azoknak a nagy számáról, akik csak megkísérelték az öngyilkosságot. Az öngyilkosok közül még nem érte el a 15. élet 8, tizenöt-húsz éves volt 90, húsz-huszonöt éves 103, huszonöt-harminc éves volt 64. Az öngyilkosok nagyobb fele tehát fiatalon ment a halálba. Az öngyilkosok közül gazdag volt 1, középsorus 13, szegény 199, míg 247-nek ismeretlenek voltak a vagyoni viszonyai. Az öngyilkosok közül r. kat. volt 264, g. kat. 5, g. kel. 3, ág. ev. 26, ref. 51, unitárius 2, izr. 90. Legtöbb volt az öngyilkosok között a lakatossegéd, 20, a magánzó 17, a katonaságnál altiszt 17, napszámos 15, kereskedősegéd 12, szabósegéd 10, stb.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

28. Hétfő

Ireneus p. vt.

29. Kedd

Péter és Pál ap.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

30. Szerda

Pál ap. emlék.

KIADÁS

BEVÉTEL

Budapest nemzetiségei. Budapest lakosságából magyar nemzetiségű 756070, német nemzetiségű 78882, tót 20359, oláh 2777, ruthén 242, horvát 2796, szerb 3972, cseh vagy morva 5003, lengyel 5772, bosnyák 335, vend 389, bunyevác 126, bolgár 608, olasz 921, francia 866, angol 490, holland 32, flamand 3, spanyol 73, orosz 422, finn 5, norvég 6, svéd 17, dán 17, török 76, görög 39, albán 1, cigány 20, őrmény 7, arab 1, perzsa 2, kínai 7, japán 5, ismeretlen nemzetiségű 16. Érdekes, hogy a német nők száma tizezerrel, a tót nők száma harmadfélezerrel felülmúlja a férfiakét; oláh férfi ellenben kétszer anyai van Budapesten, mint nő, szerb férfi pedig négyszer anyai, mint szerb nő. A budapesti franciák és angolok nagyobb része nő.

(A 89. oldal folytatása.)

gos feltűnést keltett a Zala-Somogyi Közlönynek egy hirdetése, melyben egy 31 éves hajadon házasság céljából egy férfi ismeretségét kereste. Erről az akkor még egészen új, amerikaiának tetsző ötletéről tömredek humoros cikket írtak. — Félegyházán műkedvelő-társulat alakult, mely több szindarabot előadott. A műkedvelők közül nagy sikert aratott Juhász Irma, Holló Julia, Keserű-Berczy Ilona, Fazekas Alajos és Mihálovics János. — Gelencsért, a híres dunántúli rablóvezért a katonai törvényszék halálra ítélte. Egy Csucsi nevű bűntársával együtt föl is akasztották Nagy-Bajomban. — A király június 6-án Budapestre érkezett, udvari különvonaton, mely reggel 3 óra 18 perckor indult Bécsből és 9 óra 15 perckor érkezett Pestre. A király kíséretében voltak: Crenneville gróf altábornagy, Coudenhove gróf, Pejacsevics gróf ezredes, Grobben alezredes, Fejérváry báró őrnagy, Hohenlohe herceg őrnagy és Ráday gróf százados. Útközben Marchegg-

nél üdvözölte a királyt Magyarország hadi főparancsnoka, Liechtenstein Frigyes herceg és Pálffy Móric gróf helytartó. Útközben, Érsekújvárot reggeli utca, amelyre négyszázan voltak hivatalosak. Pesten a király a Váci-úton és Fürdő-utcán át hajtattot Budára. A királyi várpalota előtt a hercegprímás a püspöki karral üdvözölte a királyt: jelen voltak ezenkívül az összes arisztokrata családok képviselői s az ország főtisztviselői. A várpalota nagytermében ünnepélyes fogadtatás is volt, amelyen a hercegprímás monddta az udvar nevében az üdvözlő beszédet. Déli egy óraker a király a Városligetbe ment, ahol megtekintette a gazdasági kiállítást. Itt alkalmá volt a királynak hosszasan beszélgetni Deák Ferenczel és Klauzál Gáborral. Míg a kiállításon a király Fanda és Társai nyomdáját tekintette meg, a cég a következő szöveget szedette ki és osztotta szét a nép között: „Az ország, mely négy éve hallgat, megszólal ismét, s mint be-

(Folytatás a 97. oldalon.)

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	<i>Átkozat</i>	BEVÉTEL	<i>Átkozat</i>	KIADÁS
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	

Készpénz..... } +.....
-.....

BUDAPEST 1915. ÉVI HŐMÉRÉS-
LETÉNEK ÁTLAGA JÚLIUSSAL
18'4 fok.

A hónap végeig 54 perccel fogy.
Hossza a hónap első napján 15 óra
54 perc, az utolsón 15 óra — perc.

BUDAPEST 1915. ÉVICSAPADÉK-
MENNYSÉGE JÚLIUSSAL
83'4 mm.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK							
	kele	nyugra	kele	nyugra	LÉGSULYMÉRŐ		HŐMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉRSOL- TOZAT	AZ URAL- KODÓ SZÉL	
	ó. p.	ó. p.	ó. p.	ó. p.	REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE				
1	Cs.	4 06	8 00	10 35	9 05							
2	P.	4 0	8 00	10 54	10 19							
3	Sz.	4 07	7 59	11 10	11 30							
4	V.	4 08	7 59	11 27	D. u.							
5	H.	4 09	7 55	11 46	1 57							
6	K.	4 09	7 55	D. e.	2 55							
7	Sz.	4 10	7 57	12 05	4 03							
8	Cs.	4 11	7 57	12 35	5 07							
9	P.	4 12	7 57	1 11	6 06							
10	Sz.	4 12	7 56	1 55	6 58							
11	V.	4 13	7 55	2 50	7 41							
12	H.	4 14	7 55	3 52	8 14							
13	K.	4 15	7 55	5 01	8 41							
14	Sz.	4 16	7 54	6 12	9 03							
15	Cs.	4 17	7 53	7 25	9 21							
16	P.	4 18	7 52	8 37	9 39							
17	Sz.	4 19	7 52	9 49	9 58							
18	V.	4 20	7 51	11 04	10 14							
19	H.	4 21	7 49	D. u.	10 34							
20	K.	4 22	7 48	1 42	10 58							
21	Sz.	4 23	7 47	3 06	11 30							
22	Cs.	4 24	7 46	4 28	D. e.							
23	P.	4 25	7 45	5 41	12 14							
24	Sz.	4 27	7 44	6 40	1 14							
25	V.	4 28	7 43	7 24	2 29							
26	H.	4 29	7 42	7 57	3 53							
27	K.	4 30	7 41	8 21	5 18							
28	Sz.	4 31	7 40	8 41	6 40							
29	Cs.	4 33	7 39	8 58	7 57							
30	P.	4 34	7 37	9 14	9 12							
31	Sz.	4 35	7 35	9 32	10 22							

A hőmérséklet

az elmúlt 10 évben

ÉV	MIN.	MAX.	ÉV	MIN.	MAX.
1904	13'7	35'0	1909	12'4	33'9
1905	14'8	39'7	1910	9'7	33'0
1906	18'3	37'5	1911	9'3	34'1
1907	11	33	1912	15'3	27'0
1908	13'8	33	1913	9'9	28'5

Időjárás.

Herschel szerint: A hónap elején sok eső, 4—12-ig változó, nedves; 12—19-ig sok eső, 19—26-ig szép idő; a hónap végén eső.

Csapadék

az elmúlt 10 évben

ÉV	mm	nap	ÉV	mm	nap
1904	24	5	1909	17	3
1905	11	6	1910	4	4
1906	19	3	1911	12	3
1907	21	15	1912	10	5
1908	8	4	1913	30	4

A bolygók járása.

E hónap elején *Vénusz* két hajnali 3 óra-
kor, lenyugszik este 1¹/₄ óra-
kor; *Mars* két éjjel 1¹/₂ óra-
kor, lenyugszik délután 1¹/₂ óra-
kor; *Jupiter* két éjjel 1¹/₂ óra-
kor, lenyugszik délelőtt 1¹/₄ óra-
kor; *Szaturnusz* két reggel 4 óra-
kor, lenyugszik este 1¹/₈ óra-
kor. — 19-én *Merkur* a legnagyobb nyu-
gati kitérésben.

A Hold fényváltozása.

4-én reggel 6 óra 54 perccor utolsó ne-
gyed (☾ UN.). 12-én délelőtt 10 óra 31 per-
cor ujhold (☉ UH.). 19-én este 10 óra
9 perccor első negyed (☾ EN.). 26-án éjjel
1 óra 11 perccor holdtölte (☾ HT.). —
Földtávolban 8-án délben. Földköz-
elben 24-én reggel 6 óra-
kor.

A BUDAI LÁNCHID-TÉR.

A budai Lánchid-fő környéke ötven évvel ezelőtt olyan volt, mint e képvánkon látja az olvasó. Az alagút már megvolt mai alakjában. A kép jobb felén látható kétemeletes épület, a budai takarékpénztár háza, még 1861-ben épült Ybl Miklós tervei szerint. Az alagút mellett jobbra a várba jobb felén látható kétemeletes épület. A budai Lánchid-fő környékét így mutatja be egy félszázaddal ezelőtt közölt leírás: Nyáron háromszoros az élénkség ezen a ponton. Pest lakóinak nagy része ilyenkor Budán keres szó-

haság mellett annyi elismerésreméltó igyekezet, leleményesség és ügyesség tartá itt elfoglalva a tért, napról napra nemesb élvekkkel biztatván a magyar színészetnek e reá nézve csaknem idegen földön is egyre szaporodó híveit — s most! A vidám sereg nyom nélkül elpusztult, a pezsgő élet helyén némán merednek ég felé az újra rakott régi falak s Dunanan fülcsiklandozó áriái helyett kószá varjúk és csókák károgják a háztetőről a szép remények mulandóságát... A budai Lánchid-tér a gyújtópontja

rakozást. Mindjárt a takarékpénztári épület földszinti helyiségeiben igen díszes kávéházi termek s árnyat adó veranda szolgál esténként a fagylatozóknak gyűlőhelyül. Atellenben van a Mátyás király istállóiból átvarázolt népszínház az ő modernizált homlokzatával s hátulsó részeinek eredeti ódon barna falaival, — a jó akaratnak, rögtönzésnek, készületlenségnek s könnyüvérségnek szomorú jelvénye. Mily zajos élet ütötte föl itt néhány rövid évre sátorát; mily világraszóló jó kedvvel járta itt Dunanán apó és fia Patroklos az ő ledér kánkánját s a sok szemkápráztató lé-

pestiek minden kirándulásának, melyet oly gyakran rendeznek a regényes budai hegyek közé, itt van gyűlőhelye a temérdek bérkocsinak s omnibusznak; e tér Buda város tés-tének élénken liktető főere. Csak fönn a vár falai és sűrű házsora között uralkodik ünnepélyes zajtalanság és méltóságos egyhangúság, mintha e királyi magasságra az élet piaci zaja nem is merne fölto-lakodni.

Az egész tér szépségét azóta nagyban emelte a királyi várpalota ki-építése, a várhegy oldalának parkozása — sőt még a síkló is.

1. Csütörtök		Jézus sz. vér. ünn.	2. Péntek		Sarlós B. Assz.
BEVÉTEL		KIADÁS	BEVÉTEL		KIADÁS
3. Szombat		Jácint vt.	4. Vasárnap		Ulrik
BEVÉTEL		KIADÁS	BEVÉTEL		KIADÁS

(A 93. oldal folytatása.)

szelni kezdő gyermek, Felségedet éltetvén, atyja nevét ejti ki. Itt a szótalán fák, a néma berkek, a természet, emberi kéz és gazdaság művei mind résztvenni kívánnak az örömben, midőn visszhangozzák: „Éljen a király, a Haza atyja!” A remény, mely aikainkat megnyitotta, azzal a bizodalommal tölti be szívünket, hogy az örvendetes nap emléke államéletünkben megtalálható mély nyomokkal lesz jelölve. „A királyi ebédre ez alkalommal nyolcvanvan voltak meghíva. Estefelé csónakverseny volt, melyet a király a „Rudolf koronaherceg” gőzhajó fedélzetéről nézett végig. Este félkilenckor a várost kivilágtították. Június 7-én reggel 7 óraker katonai szemle volt a Vérmezőn. Tíz óraker a nemesség küldöttségét, majd az Akadémia, a megyék és a városok küldöttségeit fogadta a király. Délután jelen volt a király a löversenyen. Este udvari ebéd volt, amely után Buda és Pest népe fáklásmenetet rendezett a király tiszteletére.

Június 8-án megtekintette a király Ganz Abrahám vasöntődjét és a budai réaliskolát, majd Pesten az Akadémia palotáját, azután pedig küldöttségeket fogadott a király. Este a Nemzeti Színházba ment ő felsége, ahol ez alkalommal a „Faust” c. operát adták elő. A színház után jelen volt a király a Vigadóban rendezett bálon is. — A Vasárnapi Ujság június 11-iki száma hírt adott a dinamit föltalálásáról, a következő formában: „A löpor versenytársa. A Nobel svéd mérnök által föltalált szétrobbantó olajjal (nitroglycerin) Hamburgban közelebb tettek kísérleteket, melyek igen sikerteljesek voltak. Így egy 3 mázsányi tömör üllővas, melybe hat ujj átmérőjű lyukat fúrtak s ezt egytized font ily olajjal töltötték meg, első kísérletkor megrepedt, a második alkalomával teljesen szétrobbantott. Ez olajjal igen egyszerűen kell bánni s nem is jár veszéllyel, mert rázás, dörzsölés, 100 Celsius fokig terjedő melegítés, sőt égő gyufa által sem explodál, ezt (Folytatás a 101. oldalon.)

28. hét

1915

JULIUS

7. hónap

31 nap

5. Hétfő

Zacc. Antal M. hv.

6. Kedd

Dominika sz. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

7. Szerda

Ciril és Met. pk.

8. Csütörtök

Kilián pk.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

9. Péntek

Veronika sz.

10. Szombat

Rufina sz. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

11. Vasárnap

Pius p. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

ELTALALÓK

160 oldal
48 ábra

ENCIKLOPÉDIÁJA

A kalendárium olvasóinak díjtalanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.

Vizhatlan, rugalmas, tartós!
LEGUTALP Esőben, sárban
 nélkülözhetetlen
 Kapható mindenütt, Telefon József 14-81

Vezérképviselő: Molnár R. Béla.

RÖSER tan- és nevelő-intézete

Budapest, VI. ker.,
 Aradi-utca 10. sz.

29. hét	1915	JULIUS		7. hónap	31 nap		
12. Hétfő		Gualb. János ap.		13. Kedd		Anaklét p. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
14. Szerda		Bonav. bib. pk. et.		15. Csüt.ök		Henrik csász.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
16. Péntek		Kármelh. B. A.		17. Szombat		Elek hv.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
18. Vasárnap		Kamill hv.		<p>Gondoljunk gyermekeink jövőjére! Akik felsőbb tanulmányokat nem folytathatnak, azok részére biztos megélhetést nyújt a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesületétől fenntartott</p> <p>KERESKEDELMI SZAKTANFOLYAM Budapest, VI. ker., Andrásy-út 67. elvégzése. Hat- és tizhavi tanfolyamok férfiak és nők részére. Vidékieknek ellátás. Kérjen tájékoztatót! Telefonton 141-36. Igazgató: Aranyosi Miksa, felsőkeresk. isk. igazgató.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

30. hét		1915	JULIUS		7. hónap	31 nap	
19. Hétfő		Paul. Vince		20. Kedd		Margit sz. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
21. Szerda		Praxedes sz.		22. Csütörtök		Már. Magdolna	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
23. Péntek		Apollinár pk. vt.		24. Szombat		Krisztina sz. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
25. Vasárnap		Jakab aps.		<p>Budapest lakásai. A székesfővárosban 174.256 lakás van; ezek közül pince-lakás 1703, alagsorbéli 537, földszinti 77.094, félemeleti 2675, elsőemeleti 59.214, második emeleti 29.275, harmadik emeleti 19.774, negyedik emeleti 3451, ötödik emeleti 240, több emeletre terjedő 175, padlás-lakás 118. Nagyon szomorú világot vet szociális viszonyainkra, hogy a 174.256 lakásbérlet közül nem kevesebb, mint 51.741 albérletet tart. A budapesti lakások közül szobának sem nevezhető 523, egyszobás 94 739, kétszobás 42.587, háromszobás 19.197, négyosztobás 9810, ötszobás 3947, hatszobás 1644, hétszobás vagy még ennél is nagyobb 180.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

31. hét		1915	JULIUS	7. hónap	31 nap		
26. Hétfő		Anna assz.		27. Kedd		Pantaleon vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
28. Szerda		Ince p. hv.		29. Csütörtök		Beatrix vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
30. Péntek		Judit vt.		31. Szombat		Loy. Ignác hv.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	

(A 97. oldal folytatása.)

csak 180 Celsius fokig terjedő melegítéssel, gyújtócsövek, nagyobbszerű nyomás s erős ütés által lehet elérni. Minthogy az olaj szétrobbantó ereje nyolcszor nagyobb, mint a lőporé s így a szétrobbantásra fűrt lyukak kisebbek lehetnek, mint a lőpornál, nem kételkedhetni, — — — 6-bel mérnök találmánya alagút s más ilyenmű építéseknél a lőport háttérbe fogja szorítani.“ — Eötvös József bárónak „A nemzetiségi kér-

dés“ című munkája megjelent. — Arany János tudatta lapjának, a Koszorú“-nak előfizetőivel, hogy egyéni körülményei miatt lapját június végén megszünteti. — Az első automobil pünkösdi első napján jelent meg Pest utcáin; erről a nagy eseményről a következő egykorú tudósítást olvassuk: „Pünkösdi első napján korán reggel egy utcai gőzmozdony robbogott az indóházról a Nagymező- és Király-utcán keresztül a város- (Folytatás a 105. oldalon.)

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap		BEVÉTEL				KIADÁS	
	<i>Alhozal</i>			<i>Alhozal</i>			
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
16							
17							
18							
19							
20							
21							
22							
23							
24							
25							
26							
27							
28							
29							
30							
31							
	<i>Összesen</i>			<i>Összesen</i>			
		Készpénz.....		{	+.....		
					-.....		

BUDAPEST 1915. ÉVI HÖMÉRSÉK-
LETÉNEK ÁTLAGA AUGUSZTUS-
BAN 18-7 fok.

A nap e hónap végéig 1 óra 31 perccel
fogy. Hossza a hónap első napján 14 óra
58 perc, az utolsón 13 óra 27 p.

BUDAPEST 1915. ÉVI CSAPADÉK
MÉNYSÍGÉGE AUGUSZTUSBAN
70'7 mm.

A HÓ ÉS RÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGVYZÉSEK						
	kelle	nyugta	kelle	nyugta	LÉGSULYMÉRŐ		HÖMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉGBOL- TOZAT	AZ URAL- KODÓ SZÉL
	ó. p.	ó. p.	ó. p.	ó. p.	REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE			
1 V.	4 36	7 34	9 50	11 32							
2 H.	4 37	7 33	10 10	D. u.							
3 K.	4 39	7 31	10 36	1 50							
4 Sz.	4 40	7 30	11 09	2 55							
5 Cs.	4 41	7 29	11 49	3 58							
6 P.	4 42	7 27	D. e.	4 52							
7 Sz.	4 44	7 25	12 39	5 38							
8 V.	4 45	7 24	1 40	6 14							
9 H.	4 46	7 22	2 47	6 44							
10 K.	4 48	7 21	3 59	7 08							
11 Sz.	4 49	7 19	5 12	7 27							
12 Cs.	4 50	7 18	6 25	7 46							
13 P.	4 51	7 17	7 39	8 03							
14 Sz.	4 52	7 15	8 53	8 20							
15 V.	4 54	7 13	10 10	8 39							
16 H.	4 56	7 11	11 30	9 02							
17 K.	4 57	7 10	D. u.	9 31							
18 Sz.	4 58	7 08	2 13	10 10							
19 Cs.	4 59	7 06	3 29	11 02							
20 P.	5 00	7 04	4 34	D. e.							
21 Sz.	5 02	7 02	5 20	12 10							
22 V.	5 03	7 00	6 06	1 39							
23 H.	5 04	6 59	6 23	2 51							
24 K.	5 06	6 57	6 43	4 14							
25 Sz.	5 08	6 55	7 02	5 33							
26 Cs.	5 09	6 53	7 18	6 49							
27 P.	5 10	6 51	7 36	8 03							
28 Sz.	5 12	6 49	7 54	9 14							
29 V.	5 13	6 47	8 14	10 24							
30 H.	5 14	6 45	8 37	11 33							
31 K.	5 16	6 43	9 07	D. u.							

**A hőmérséklet
az elmúlt 10 évben**

év	min.	max.	év	min.	max.
1904	11°8'	34°5'	1909	14°9'	32°3'
1905	11°9'	38°3'	1910	8°3'	34°9'
1906	9°8'	37°2'	1911	11°5'	32°8'
1907	11°0'	31°0'	1912	7°4'	31°8'
1908	11°2'	23°9'	1913	8°4'	20°11'

Időjárás.

Herschel szerint: A hónap
első fele szép, meleg; 18—24-ig
eső; a hónap vége meleg,
szép.

Csapadék

az elmúlt 10 évben					
év	m/m	nap	év	m/m	nap
1904	28	6	1909	21'3	27
1905	19	8	1910	38'5	31
1906	11	7	1911	12'2	10
1907	13	7	1912	14'7	27
1908	14'6	0	1913	21'2	14

A bolygók járása.

E hónap kezdetén *Vénusz* két reggel
4 óraker, lenyugszik este 7 óraker; *Mars* (☿ UN.). 10-én este 11 óra 52 percker új-
kél éjjel 3:41 óraker, lenyugszik délután
1:45 óraker; *Jupiter* két este 1:40 óraker,
lenyugszik délelőtt 9 óraker; *Szatur-nusz*
kél hajnali 1/43 óraker, lenyugszik dél-
után 3/46 óraker.

A Hold fényváltozása.

2-án este 10 óra 27 percker utolsó negyed
hold (☾ UH.). 18-án hajnali 3 óra 17 per-
cker első negyed (☾ EN.). 24-én este
10 óra 40 percker holdtölte (☾ HT.). —
Földtávolban 5-én hajnali 4 óraker. Föld-
közéltben 20-án déltután 3 óraker.

KÜLVÁROSI HÁZ PESTEN.

Szinte alig hisz az ember a szemeknek, mikor az itt közölt rajzot látja egy ötven évvel ezelőtt kiadott képes lapban ezzel a címmel: „Külvárosi ház udvara Pesten“. A rajz mellett közölt cikk megemlíti, hogy Pesten a szép házorok alig idősebbek (1865-ben) egy emberöltőnél. Akkor még sokan éltek, akik emlékeztek arra az időre, amikor a mai Lipótváros helyén szántóföld volt. Az itt közölt képről a következőket olvassuk:

összeg bizony nem csekély. A magadal hozott sódar, libapecsénye, pogácsa stb. efféle pedig százszor jobb volt annál a kotyvaléknál, mi kormos fazekakban ott rotyogott óriás fahasábok mellett a vendéglőnek természetes tűzhelyén. Ez érdekes falusi dekorációk mindinkább tűnedeznek már s a legtávolabb külvárosban is égbenyúló házak épülnek, melyeknek kürtője jóval magasabb a nagykőrösi vagy kecskeméti templomtoronynál.“

„Holmi vidéki városkának a végén szomorgó vendégfogadónak tartanád, pedig nem az, noha állást látsz magad előtt. Kecskemét, Nagykőrös s még néhány alföldi város tartott magának ilyen kenyelmes szállókat Pesten, hogy az ide érkező vidékiek ne legyenek kénytelenek a méregdrága „Griff“-ben vagy „Fehér hattyú“-ban megszállani, mert az ilyen embernyüző vendéglős nem szánt rajtad egy rövid hétig való ittmulatásért egy egész váltóforintot megvenni, mely

Már 1865-ben is konstatálták, hogy egyre tűnedeznek a falusias külvárosi házak és hogy „szellős, kényelmes és pompás házak épülnek ott, ahol hajdanában a debreceni, kőrösi vagy kecskeméti ember züllött tetejü, rozszant állása küzködött a széllel“. A régi Pest eltűnt teljesen egy-két emberöltő alatt s a régi, falusias külsőnek még emléke sem maradt sehol az egész városban. A régi Pest teljesen eltűnt s a kisvárosi házak helyén paloták emelkednek az égnek.

31. hét

1915

AUGUSZTUS 8. hónap

31 nap

1. Vasárnap

Vas. sz. Pét.

BEVÉTEL

KIADÁS

FELTALÁLÓK
ENCIKLOPÉDIÁJA
 A kalendárium olvasóinak díjtalanul küldi: **Molnár R. Béla** okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.

Vizhatlan, rugalmas, tartós!
LEGUTALP Esőben, sárban
 nélkülözhetetlen
 Kapható mindenütt. Telefon József 14-81

Vezérképviselő: **Molnár R. Béla.**

(A 101. oldal folytatása.)

erdei kiállítási helyiséghez. Ezen menet egyszersmind kísérletül szolgál, vajjon az ily utcai gőzmozdonyoknak van-e járdáikon jövője? A próba, melynél mérnökök és más szakértők voltak jelen, fölülmulta a várakozást. A 175 mázsa nehéz gőzmozdony Clayton, Shuttleworth és Társa gyárából való s a kiállításon a városerdőben is tettek vele próbákat. — Orbán Balázs báró, a híres író, a kat. vallásról áttért az unitárius hitre és pünkösdi első napján Kolozsvárról az Úrvacsorához járult. — A kassa-oderbergi vasút tervei elkészültek. — Szatmár és Máramarosziget között távírvonal állítását határozták el. — Az Esterházy-képtár Pestre érkezett. A képtárhoz tartozó 700 festmény és 60.000 met-szet ládába csomagolva 2000 mázsa volt és egy millió forintra volt biztosítva. — Fejes János pesti ügyvéd a Városligetben agyonlőtte magát. — Kossuth Lajosné, Meszlényi Zsuzsannáról az a hír érkezett, hogy Genovában meghalt. A hír alaptalan volt. — Magyaróvárról június 28-án megnyitották az új Karolina-kórházat. — Pest és Bécs között egy harmadik távírvonal létesítését tervezték. — *Július.* Az alkotmányos korszak közlegésének első fecskéje egy júl. 2-án megjelent hír, amely szerint: „A fővárosi köröket, a hazafiak keblét élénk izgatottságban tartják a közlelbbi új változások.” A király ugyanis Zichy Hermann grófot és Nádasdy Ferenc gróf kancellárt állásától fölmentette; ezt akkor úgy kommentálták, hogy „ő felsége atyai intézkedéseiben a hazafiak a nemzet reményeit valószínűsítő közlegés lát-

ják”. — Pestről a Nemzeti Színház mellett levő Grif- (ma Pannónia-) fogadótól gyorskocsijáratot létesítettek Parádra. — Vay Miklós báró befejezte Vörösmarty életnagyságú ércszobrát, melyet azután Székesfehérvárról állítottak föl. — A pest-—losonci vasút a bécsi Schuller és Puthonbankház bukása következtében csődbe jutott. — A király Sennyey Pál bárót kinevezte tárnokmesterré. — Pesten egy gazdag koldust temettek négylovas kocsin, zenekísérettel; az elhunyt, aki a belvárosi templom ajtajában szedte az alamizsnát, több ezer forintot hagyott hátra. — Somorja városa júl. 21-én csaknem egészen leégett. — *Augusztus.* A Nemzeti Színház egyik művésznőjét, Nagyné Huber Idát Aachenbe szerződtették első énekesnőnek. — A Képzőművészeti Társulat festő-iskola alapítását tervezte. — Szemere Bertalant, akit Budán a Schwarzer-intézetben ápoltak, elmezavara miatt gyámság alá helyezték. — A király megengedte, hogy a pécsi liceumon a jogi tanfolyamot újra megnyithassák. — Több vállalkozó folyamodott Pest város tanácsához, hogy Újpestig lövönatú vaspályát építhessen. — Nagykállón, Nagykárolyban és Szatmáron távíró-állomást nyitottak. — Jókai aug. 17-én ismét átvette a Hon szerkesztését, amelytől két éven át el volt tiltva. — Liszt Ferenc Budapestre érkezett leányával és vejével, Bülow Jánossal; a Ferenciéknél rendeztek be neki öt szobából álló szállást. — Aug. 22-én megalakult a pesti állatkerti társulat; Xantus János lett az elnök, Aldásy József a titkár. — Megalakult Pesten a Nemi-

(Folytatás a 110. oldalon)

RÖSER tan- és nevelő-intézete

Budapest, VI. ker.,
 Aradi-utca 10. sz.

1915

AUGUSZTUS 8. hónap

31 nap

32. hét		1915		AUGUSZTUS 8. hónap		31 nap	
2. Hétfő		Lig. Alfonz pk. et.		3. Kedd		Istv. vt. test. megt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
4. Szerda		Domonkos hv.		5. Csütörtök		Havi B. Assz.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
6. Péntek		Urunk színvált.		7. Szombat		Donát pk. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
8. Vasárnap		Círj. szp. vt.		<p>Gondoljunk gyermekeink jövőjére!</p> <p>Akik felsőbb tanulmányokat nem folytathatnak, azok részére biztos megélhetést nyújt a Kereskedelmi Alkalmazottak Országos Egyesületétől fenntartott</p> <p>KERESKEDELMI SZAKTANFOLYAM</p> <p>Budapest, VI. ker., Andrásy-út 67.</p> <p>elvégzése. Hat- és tizhavi tanfolyamok férfiak és nők részére. Vidékieknek ellátás. Kérjen tájékoztatót! Telefon 141-36. Igazgató: Aranyosi Miksa, felsőkeresk. isk. igazgató</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

33. hét		1915		AUGUSZTUS		8. hónap		31 nap	
9. Hétfő		Román vt.		10. Kedd		Lőcinc syp. vt.			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
11. Szerda		Tibor vt.		12. Csütörtök		Klára sz			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
13. Péntek		Berch. János		14. Szombat		Atanasia özv.			
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS			
15. Vasárnap		N. Bold. A.							
BEVÉTEL		KIADÁS							

A lakások és a gyermekek. Azoknak a lakásoknak a száma, amelyeket családok bérelnek, Budapesten 169,034. Ezek közül nincsen gyermek 58,955 lakásban; az egygyermekes lakások száma 34,040, a kétgyermekeseké 32,437, a háromgyermekeseké 19,789, a négygyermekeseké 11,620, az ötgyermekeseké 6,277, a hat- vagy többgyermekeseké 5,907. A szobának nem nevezhető lakásokban (pincében, padlásán, stb.) három helyen van hatnál több gyermek. Az egy-szobás lakások közül, melyeknek száma 92,825, nincs gyermek 35,148 lakásban; egy gyermek van 17,928 lakásban. A 41,376 két-szobás lakás közül gyermektelen 13,453, a 18,324 háromszobás közül gyermektelen 5,719, a 9,192 négyszobás közül gyermektelen 2,564.

1915

AUGUSZTUS 8. hónap

31 nap

34. hét		1915		AUGUSZTUS 8. hónap		31 nap	
16. Hétfő		Joakim		17. Kedd		Anasztáz pk. hv.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
18. Szerda		Ilona császárné		19. Csütörtök		Tuluzi Lajos pk.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
20. Péntek		Sz. István kir.		21. Szombat		Bernát ap. et.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
22. Vasárnap		Timót vt.		<p>A budapesti lakásbérek. Budapesten a pince- és padlás-lakások átlagos bére 220 K, az egyszobás lakásoké (konyhával és anélkül) 337, a kétszobásoké 702, a háromszobásoké 1196, a négyoszobásoké 1707, az ötszobásoké 2299, a hatszobásoké 2925, a hétszobásoké 3569, a nyolcszobásoké 4022, a kilencszobásoké pedig 5025 K. Minden kerületben körülbelül egyforma drága a lakás, csak Kőbányán olcsóbb valamivel; a budai lakások átlag 10 százalékkal olcsóbbak a pestiekénél. Legdrágább a Belváros és a Lipótváros. A III. kerületben az egyszobás lakás átlag-ára 424 K, a kétszobásé 792, a háromszobásé 1296 K.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

35. hét		1915		AUGUSZTUS 8. hónap		31 nap	
23. Hétfő		Ben. Fülöp hv.		24. Kedd		Bertalan aps.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
25. Szerda		Lajos kir.		26. Csütörtök		Zefirin p. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
27. Péntek		Kal. József hv.		28. Szombat		Ágoston pk. ea.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
29. Vasárnap		K. Ján. fejev.		<p>Egy szoba, konyha. Az egy szobából és konyhából álló, rendes lakások száma Budapesten 63.969. (Nem szólunk itt arról a körülbelül 28.000 lakásról, amelynek konyhája nincs.) Az egy szoba-konyhás lakásokért évi 22 millió korona bért fizetnek a lakók. Az átlagos bér: az I. kerületben az átlag 289 K, a II. ker.-ben 296 K, a III. ker.-ben 226, a IV. ker.-ben 425, az V. ker.-ben 322, a VI. ker.-ben 358, a VII. ker.-ben 389, a VIII. ker.-ben 396, a IX. ker.-ben 351, a X. kerületben pedig 251 K. A lakások száma: I. ker. 3.791, II. ker. 2199, III. ker. 5.310, IV. ker. 430, V. ker. 3.525, VI. ker. 11.098, VII. ker. 12.249, VIII. ker. 12.977, IX. ker. 7.723, X. ker. 4.667.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL	KIADÁS
	<i>Athozat</i>	<i>Athozat</i>
1		
2		
3		
4		
5		
6		
7		
8		
9		
10		
11		
12		
13		
14		
15		
16		
17		
18		
19		
20		
21		
22		
23		
24		
25		
26		
27		
28		
29		
30		
31		
	<i>Összesen</i>	<i>Összesen</i>
	Készpénz.....	{ + -

A PESTI VIGADÓ MEGNYITÁSA.

Az 1865. évi farsang legnagyobb eseménye a pesti városi Vigadó megnyitása volt. Január 15-én ment végbe a megnyitó-ünnep, melyről a Vasárnapi Ujság az itt reprodukált képet közölte. A rajz azonban nem felelt meg a valóságnak, mert a megnyitó-ünnepen a Vigadó jóformán üres volt. E sajtóságos dolognak az egykoru lapok nagy buzgósággal keresték a magyarázatát. Általános volt az a vé-

hogy a bál folyamán egyesek mindenáron maguknak akartak muzsikáltatni, sőt „egynémely bővérü szittyafi félre-*ragott kalappal* huzatta az ő nőit, miket aztán harsány énekszóval kísért”. Január 18-án volt a második bál, amelyen megint csak nagyon kevesen voltak jelen. Föltűnő, hogy az urak ezen a bálon szürke vagy barna atillában s hamuszín keztyűben jelentek meg. A második bálon azonban

lemény, hogy a részvétlenséget a rossz pénzviszonyok okozták; ez azonban tévedés volt, mert ugyanakkor a színházak zsúfolva voltak, sőt fényes bevételei voltak a pesti cirkusznak is. A valóság az, hogy a közönség nem ment a Vigadóba, mert attól tartott, hogy a megnyitó-ünnepen igen nagy lesz a tolongás. Az első bálon különben mintegy hatszázan voltak jelen; különösen sokan voltak az arisztokraták. Nagyon jellemző az akkori műveltségi és társadalmi viszonyokra,

már nagy volt a tánc-kezd. Az első nagy bál, amelyen zsúfolva volt a Vigadó, az 1865. évi jogászbál volt. Azóta persze nagyon sokszor beteljesedett már egy pesti lapnak a megnyitás alkalmával közölt az a jövendölése, hogy „viszonyaink javultával Isten jóvoltából sok szép estét fogunk élni e magas és fényes termekben”. Újabban a nagy bálak már ismét kezdenek kimenni a divatból, s a Vigadó nagyterme évenként alig néhányszor telik meg bálkozó közönséggel.

BUDAPEST 1915. ÉVI HÖMÉRSEN-
LETÉNEK ÁTLAGA SZEPTEMBER-
BEN 16,3 fok.

A nap e hónap folyamán 1 ó. 39 p.-cel
fogy. Hossza a hónap első napján 13 ó.
24 ó. — utoljára 11 ó. 45 p.

BUDAPEST 1915. ÉVI CSAPADEK-
MÉNTHOZÁRÓ SZEPTEMBERBEN
67,4 mm.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK						
	kele ó. p.	nyugra ó. p.	kele ó. p.	nyugra ó. p.	LÉGSULYMÉRŐ		HÖMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉKBOL- TOZAT	AZ URAL- KODÓ SZÉL
					REGGEI	ESTE	REGGEI	ESTE			
1 Sz.	5 17	6 41	9 43	1 45							
2 Cs.	5 18	6 39	10 30	2 42							
3 P.	5 20	6 37	11 26	3 32							
4 Sz.	5 21	6 35	D. e.	4 13							
5 V.	5 22	6 33	12 31	4 44							
6 H.	5 24	6 31	1 40	5 10							
7 K.	5 25	6 29	2 53	5 32							
8 Sz.	5 26	6 27	4 07	5 50							
9 Cs.	5 28	6 25	5 21	6 08							
10 P.	5 29	6 23	6 38	6 26							
11 Sz.	5 31	6 21	7 56	6 46							
12 V.	5 32	6 19	9 16	7 07							
13 H.	5 33	6 17	10 40	7 34							
14 K.	5 34	6 15	D. u.	8 11							
15 Sz.	5 36	6 13	1 19	8 59							
16 Cs.	5 37	6 11	2 26	10 01							
17 P.	5 38	6 09	3 17	11 15							
18 Sz.	5 40	6 07	3 56	D. e.							
19 V.	5 41	6 05	4 25	12 34							
20 H.	5 43	6 03	4 48	1 55							
21 K.	5 44	6 01	5 07	3 14							
22 Sz.	5 45	5 59	5 25	4 29							
23 Cs.	5 47	5 57	5 41	5 43							
24 P.	5 48	5 55	5 58	6 54							
25 Sz.	5 50	5 52	6 17	8 05							
26 V.	5 51	5 50	6 40	9 16							
27 H.	5 52	5 48	7 07	10 25							
28 K.	5 54	5 46	7 41	11 31							
29 Sz.	5 55	5 44	8 24	D. u.							
30 Cs.	5 57	5 42	9 16	1 24							

A hőmérséklet

az elmúlt 10 évben

ÉV	MIN.	MAX.	ÉV	MIN.	MAX.
1904	7,2	26,4	1909	9,9	25,1
1905	9,3	28,4	1910	4,0	25,0
1906	5,4	27,3	1911	5,7	31,6
1907	2,0	28,0	1912	2,5	21,1
1908	8,6	16,2	1913	4,8	28,8

Időjárás.

Herschel szerint: 1—9-ig
változó; 9—16-ig sok eső;
16—23-ig változó; a hónap
végén sok eső.

Csapadék

az elmúlt 10 évben

ÉV	MIN.	MAX.	ÉV	MIN.	MAX.
1904	40	13	1909	13,2	27
1905	29	8	1910	38	21
1906	18	5	1911	18,3	21
1907	3	5	1912	34,2	13
1908	3,6	8	1913	19,9	18

A bolygók járása.

E hónap elején: *Vénusz* kél reggeli
5 óraker, lenyugszik este 1/27 óraker;
Mars kél éjfélker, lenyugszik d. u. 8/14 ó.;
Jupiter kél este 1/48 óraker, lenyugszik
reggel 3/47 ó.; *Szaturnusz* kél éjjel 1/11 ó.,
lenyugszik d. u. 4 ó. — 28-án *Merkur* a leg-
nagyobb keleti kitérésben.

A Hold fényváltozásai.

1-én délután 3 óra 57 percker utolsó
negyed (☾ UN.). 9-én délelőtt 11 óra 53
percker újhold (☉ UH.). 16-án reggel 8
óra 21 percker első negyed (☾ EN.). 23-án
delelőtt 10 óra 35 percker holdtölte (☉ HT.).
— Földtávolban 1-én este 10 óraker. Föld-
középen 14-én délután 4 óraker. Föld-
távolban 20-én este 6 óraker.

A PESTI VÁROSLIGETI TÓ ÁSATÁSA.

A városligeti tó valamikor természetes tó volt, mely forrásvízből táplálkozott. A múlt század közepétől kezdve azonban egyre apadt a tó vize, a meder elposványosodott és még csak csónakázni se lehetett azon a tavon, melynek mély vizébe azelőtt nem egy szerencsétlen szerelmes ölte bele magát.

Ötven évvel ezelőtt végre elhatározta Pest város tanácsa, hogy a városligeti tavat rendbehozatja. Az volt a cél, hogy nyáron csónakázásra, télen pedig korcsolyázásra föl lehessen használni a városligeti tavat. Nagy része volt e határozat létrehozatalában a saj-

kenyebbre szabták; igaz, hogy nyert általa a kitágított sodrony-sziget s a — városi erszény, de jobb szerettünk volna, ha már szélesebb tavat nem is, de legalább olyat, amilyennel már birtunk."

Nagyon kifogásolták a lapok azt is, hogy a tó-ásás alkalmával a tó partján levő sétahelyeket mind tönkretették azzal, hogy a tó fenekéről kiásott iszapot, mely pedig kitünő termőföld volt, egyszerűen a sétatukra hányták. Emiatt, írta egyik lap, „a nőknek uszályos ruháiba ugyancsak belekapaszkodik a zsiros föld; míg gyenge,

tónak, mely tömérdek cikket közölt a városligeti tó környékének botrányos voltáról és minduntalan sürgette a környék rendbehozatalát. Mivel a város abban a szerencsés helyzetben volt, hogy a Vigadó építésénél elég jelentékeny összeget megtakaríthatott: végre elhatározták, hogy tízezer forint költséggel megásatják a városligeti tavat.

Képünk a tó-ásás serény munkáját ábrázolja, Kelety Gusztávnak, a híres művésznak rajza után. A sajtó azonban még mindig nem volt megelégedve a városi tanács intézkedéseivel, amint ezt a következő egykorú cikkből látjuk:

„Nem titkoljuk el azon való sajnálkozásunkat, hogy a tavat ezúttal kes-

keny lábuk csaknem bokáig sülyed a süppedékes, fekete porondba“.

Nagy kár, hogy a városligeti tavat ily kicsinyre tervezték ötven évvel ezelőtt; mert igaz ugyan, hogy egy nagyvárosnak ligetre is van szüksége, de úgy a levegő tisztaságának szempontjából, mint a nép szórakozása szempontjából nagyon hasznos, ha nagyobb vízterület is van egy nagyváros mellett. Berlin városát a mellette levő nagy tavak teszik, különösen nyár idején kellemes tartózkodási helyé. A Duna hajóforgalma és mélysége sokkal nagyobb, semhogy a vízi sportok egészségesen fejlődhetnének rajta: e célra megfelelőbb lett volna egy nagy tó a város közelében.

36. hét		1915 SZEPTEMBER 9. hónap		30 nap			
1. Szerda		Farkas pk. hv.		2. Csütörtök		Elpid ap.	
		KIADÁS				KIADÁS	
BEVÉTEL				BEVÉTEL			
3. Péntek		Manszvét pk. hv.		4. Szombat		Rozália sz.	
		KIADÁS				KIADÁS	
BEVÉTEL				BEVÉTEL			
5. Vasárnap		Juszt. Lőrinc		<div data-bbox="543 882 958 1226" data-label="Complex-Block"> <p>FELTALÁLOK <small>GYŰJTEMÉNY</small> ENCIKLÓPÉDIÁJA 160 oldal 48 ábra</p> <p>A kalendárium olvasóinak díjazatlanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.</p> <p>Vizhatlan, rugalmas, tartós! LEGUTALP Esőben, sárban nélkülözhetetlen Kapható mindenütt, Telefon József 14-8r Vezérképviselő: Molnár R. Béla.</p> </div>			
		KIADÁS					
BEVÉTEL							

(A 110. oldal folytatása.)

pedig Horváth Károly 451 szavazattal Rottenbiller Lipót 372 szavazata ellen. — Horváth Mihály volt püspök, a híres történetíró folyamodott, hogy az emigrációból hazatérhessen. — *December.* A pesti első hazai takarékpénztárnak megengedték, hogy olyan váltót is leszámíthasson, amelynek egyik aláírója nem bejegyzett kereskedő. — Az Esterházy hercegi családnak már kétszáz év óta granátos testőrserege volt, mely

előbb egy zászlóaljából, később egy századból és végül 24 emberből állott. Esterházy Pál herceg 1865. dec. havában testőrseregét „takarékosági szempontból” föloszlatta. — Pécsen két protestáns lelkész áttért a katolikus vallásra. — A király dec. 12-én Budapestre érkezett az országgyűlés megnyitására. — Ez nap este a főváros ki volt világítva. — Az idősebb Dumas Pesten járt és fölölvását tartott a Vigadóban.

(Folytatás a 119. oldalon.)

38. hét

1915

SZEPTEMBER 9. hónap

30 nap

13. Hétfő

Amát pk. hv.

14. Kedd

Sz. Kereszt felm.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

15. Szerda

Eutrópia Kánt. †

16. Csütörtök

Editha sz.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

17. Péntek

Lambert pk.

18. Szombat

Kup. József hv.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

19. Vasárnap

Fájdalmas Szűz

BEVÉTEL

KIADÁS

Budapest bevándorlói. Budapest népessége legfőképpen a vidékről való beköltözéssel növekedik, de külföldről is elég nagy számmal jelentkeznek a letelepedők. Utolsó bevándorlási statisztikánk 1911-ből való; ebben az évben 3623 családfő és 4229 családtag érkezett a külföldről a fővárosba. Bevándorlók közül Bécsből jött 603, Galiciából 984, Cseh- vagy Morvaországból és Sziléziából 705, Ausztria egyéb tartományaiból 549, Boszniából 42, a német birodalomból 493, Svájcban 56, Olaszországból 80, Franciaországból 82, Spanyolországból 3, Angliából 43, Hollandiából 1. Belgiumból 7, Luxemburgból, Dániából 1—1, Oroszországból 83, Romániából 33, Szerbiából 160, Bulgáriából 222.

39. hét		1915 SZEPTEMBER 9. hónap		30 nap			
20. Hétfő		Euszták		21. Kedd		Máté aps.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
22. Szerda		Móric vt.		23. Csütörtök		Tekla sz. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
24. Péntek		Merc. Mária		25. Szombat		Gellért pk. vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
26. Vasárnap		Juszt. sz. vt.		<p>Öreg ember nem vén ember. Nem számítva azokat a gyakori eseteket, amikor egy özvegy ember vagy özvegy asszony öreg korában újabb házasságot köt, előfordul az is, hogy az öregek első ízben lépnek házasságra. 1912-ben 13 völgyény volt Budapesten, aki 60—70 éves korban először nősült, sőt volt egy 72 és egy 78 éves is köztük. A férjhezmenő leányok közül 17 volt 60—70 éves, egy pedig 75 éves. A 60 éven felüli apákat 18 esetben ajándékozta meg gyermekkel a feleségük, ezek az ujszülöttek két esetben első gyermekek voltak (az egyik 25—30 éves anyától, a másik 35—40 éves anyától). Az 1912. év összes ujszülöttjei között kettő volt, akinek az anyja ötven éves már elmúlt.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

40. hét		1915 SZEPTEMBER 9. hónap		30 nap			
27. Hétfő		Adolf vt.		28. Kedd		Vencel kir. vt.	
		KIADÁS				KIADÁS	
BEVÉTEL				BEVÉTEL			
29. Szerda		Mihály főa.		30. Csütörtök		Jeromos áld. ea.	
		KIADÁS				KIADÁS	
BEVÉTEL				BEVÉTEL			

(A 115. oldal folytatása.)

Dumas magyar ruhában járt ugyan Pesten, de főtolvása, mint a lapok megírták, kissé felületes volt. — A király dec. 20-án négyes fogaton kirándult Gödöllőre. — Ugyanaz nap a képviselőház elnökévé megválasztották Szentiványi Károlyt, alelnökké Andrássy Gyula grófot, jegyzökké pedig Csengery Imrét, Dimitrievia Miklóst, Joanovics Györgyöt, Ráday László grófot és Tóth Vilmost. — Szepesy Antal, pesti cipész, dísz-csizmát ajánlott föl a királynak, ki a cipészt ezért gazdagon megjutalmazta. — Új táviró-díjszabás lépett életbe, amely szerint a 20 szóból álló távirat díja 10 mérföldnyi távolsáig 40 kr., 10—45 mérföldig 45 kr., 45 mérföldön túl pedig 1 frt 20 kr. volt. — Szent-Mária muraközi községben a nép három gyujtogatót elfogott és halálra ítélte; mind a három gyujtogatót elevenen elégették.

Magyarország miniszterei 1867 óta. Magyarországot 1867 óta már a tizenhetedik minisztérium kormányozza. *Miniszterelnökök.* Az első miniszterelnököt, Andrássy Gyula grófot 1867. február 17-én nevezte ki a király. Utána a többi miniszterelnökök a következő sorrendben következtek: 1871. nov. 14-én Lónyay Menyhért gróf, 1872. dec. 4-én Szlavy József, 1874. márc. 21-én Bittó István, 1875. márc. 2-án Wenckheim Béla báró, 1875. okt. 20-án Tisza Kálmán, 1890. márc. 13-án Szapáry Gyula gróf, 1892. nov. 17-én Wekerle Sándor, 1895. jan. 14-én Bánffy Dezső báró, 1899. febr. 26-án Széll Kálmán, 1903. jun. 27-én Khuen-Héderváry Károly gróf, 1903. nov. 3-án Tisza István gróf, 1905. jún. 18-án Fejérváry Géza báró, 1906. ápr. 8-án ismét Wekerle Sándor, 1910. jan. 27-én ismét Khuen-Héderváry Károly gróf, 1912. ápr. 22-én Lukács László és 1913. június 10-én ismét Tisza István gróf. *Ófelsége saemélye körüli miniszterek lettek:* 1867. febr. (Folytatás a 123. oldalon.)

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS	
	<i>Áthozat</i>		<i>Áthozat</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	
	Készpénz.....		{ + { -	

BUDAPEST 1915. ÉVI HŐMÉRSÉK-
LETKÉNEK ÁTLAGA OKTÓBERBEN
10°8 fók.

A nap e hónap folyamán 1 óra 39 perc-
cel fogy. Hossza a hónap első napján
11 óra 42 perc, az utolsón 10 óra 03 perc.

BUDAPEST 1915. ÉVI CSAPADÉK
Mennyisége OKTÓBERBEN
23°0 mm.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK						
	kelle 6. p.	nyugta 6. p.	kelle 6. p.	nyugta 6. p.	LÉGSULYMÉRŐ		HŐMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉGBOL- TOZAT	AZ URAL- KODÓ SZÉL
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE			
1 P.	5 58	5 40	10 15	2 07							
2 Sz.	5 59	5 38	11 22	2 42							
3 V.	6 00	5 36	D. e.	3 11							
4 H.	6 02	5 34	12 33	3 34							
5 K.	6 03	5 32	1 45	3 54							
6 Sz.	6 04	5 30	2 59	4 13							
7 Cs.	6 06	5 28	4 15	4 30							
8 P.	6 08	5 26	5 32	4 49							
9 Sz.	6 09	5 24	6 53	5 10							
10 V.	6 10	5 22	8 17	5 37							
11 H.	6 12	5 20	10 44	6 10							
12 K.	6 14	5 18	11 06	6 55							
13 Sz.	6 15	5 16	D. u.	7 54							
14 Cs.	6 16	5 14	1 15	9 06							
15 P.	6 17	5 13	1 56	10 25							
16 Sz.	6 19	5 11	2 28	11 44							
17 V.	6 21	5 09	2 52	D. e.							
18 H.	6 22	5 07	3 13	1 02							
19 K.	6 23	5 05	3 31	2 17							
20 Sz.	6 25	5 03	3 47	3 29							
21 Cs.	6 27	5 01	4 04	4 40							
22 P.	6 28	5 00	4 22	5 50							
23 Sz.	6 30	4 58	4 43	7 00							
24 V.	6 31	4 56	5 08	8 10							
25 H.	6 32	4 55	5 40	9 17							
26 K.	6 34	4 53	6 19	10 10							
27 Sz.	6 36	4 51	7 08	11 15							
28 Cs.	6 37	4 49	8 04	D. u.							
29 P.	6 38	4 47	9 08	12 40							
30 Sz.	6 40	4 45	10 16	1 11							
31 V.	6 41	4 44	11 25	1 35							

A hőmérséklet az elmúlt 10 évben

Ét	ml.	max.	Ét	ml.	max.
1904	3 4	18 5	1909	5 4	22 9
1905	5 8	21 2	1910	0 9	21 6
1906	2 8	19 7	1911	0 7	23 1
1907	5 0	27 1	1912	0 1	23 8
1908	4 0	23 7	1913	1 1	25 0

Időjárás.

Herschel szerint: A hónap
eleje nagyon esős, 8—15-ig
szép idő; 15—23-ig kelle-
mes, enyhe; a hónap vége
derült, fagygal.

Csapadék az elmúlt 10 évben

Ét	m/m	nap	Ét	m/m	nap
1904	50	15	1909	29 3	26
1905	37	11	1910	5	5
1906	28	13	1911	27 1	24
1907	5	5	1912	21 3	25
1908	1	23	1913	16 6	4

A bolygók járása.

E hónap elején: *Vénusz* kél reggel 1/27
órákor, lenyugszik este 1/46 órákor; *Mars*
kél éjjel 1/12 órákor, lenyugszik dél-
után 3 órákor; *Jupiter* kél este 1/46 órákor,
lenyugszik reggel 1/25 órákor; *Szaturusz*
kél éjjel 1/211 órákor, lenyugszik délután
2 órákor.

A Hold fényváltozása.

1-én délelőtt 10 óra 44 perckor utolsó
negyed (☾ UN.). 8-án este 10 óra 42 per-
ckor újhold (☉ UH.). 15-én délután 2 óra
51 perckor elsőnegyed (☾ EN.). 23-án éjjel
1 óra 15 perckor holdtölte (☾ HT.). 31-én
reggel 5 óra 40 perckor utolsó negyed
(☾ UN.). — Földközéleben 11-én délután 1 óra-
kor. Földtávolban 27-én délben 12 órákor.

LISZT ORATÓRIUMÁNAK BEMUTATÁSA.

A pesti zene-konzervatórium 1865. aug. 15-én ünnepelte fennállásának 25-ik évfordulóját. Ezt az ünnepet az tette különösen nevezetessé, hogy Liszt Ferenc, aki az ünnep előtt csak néhány héttel érkezett Rómából Budapestre, itt mutatta be legelőször Szent Erzsébet című oratóriumát. A nagy mű előadásához nem kevesebb, mint ötszáz zenész és énekes volt szükséges; ezeknek a betanítását is ellenőrizte Liszt, aki művének két

részvételével fogadta a nagy mestert és nagyszerű művét. Liszt Ferenc pedig újra fényesen tanusította általunk is már több ízben méltányolt teljes önzetlenségét és nemeslelkűségét. Nemcsak a konzervatórium pénzerejét szaporította ismét egy tekintélyes tőkeösszeggel, hanem jótékonyágának érdemkoszorúját még azzal is koronázta, hogy az ünnepélyek elmultával, kizárólag jótékony célokra még egy nagyszerű zeneelőadást is

első előadását, augusztus 15-én és 22-én, maga dirigálta. A közönség páratlanul nagy érdeklődést tanusított e zenei események iránt. „Egy időre háttérbe szorult — írja az egykorú Vasárnapi Ujság — a hírlapokban s a társas életben minden egyéb közügy iránti figyelem s a főváros összes érdekeltségét művészeti ügyek vették igénybe. Pest város és közönsége egyszerre műpártolói hirre tett szert s zenészeti főgyűlhelyé lett Európa fővárosai sorában. A közönség a nyújtott élvezethez méltó lelkesedéssel s szellemi és anyagi

rendezett, melyen az egykori zongora-király tizennyolc év óta először hallatta ismét nyilvánosan világhódító játékát. Rajzunk azon megható képet iparkodik megörökíteni, mely a pesti Vigadó fényes termeiben élénk tárult, midőn a tengernyi hallgatóság előtt Liszt Ferenc a zenekar élén az oratorium előadását igazgató.”

Ehhez még hozzátesszük, hogy a rajz, melyet mi is reprodukálunk, Székely Bertalannak, a később oly nagy hírnévre emelkedett festőművésznek a munkája.

40. hét

1915

OKTÓBER 10. hónap

31 nap

1. Péntek

Remigig pk. hv.

2. Szombat

Órangy. ünnepe

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

3. Vasárnap

Kandid vt.

KIADÁS

BEVÉTEL

FELTALÁLÓK
 ENCYKLOPÉDIÁJA

160 oldal
48 ábra

A kalendárium olvasóinak díjazatlanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.

Vizhatlan, rugalmas, tartós!
LEGUTALP Esőben, sárban
 nélkülözhetetlen
 Kapható mindenütt. Telefon József 14-81

Vezérképviselő: Molnár R. Béla.

(A 119. oldal folytatása.)

20-án Festetics György gróf, 1871. május 19-én Wenckheim Béla báró, 1879. júl. 11-én Tisza Kálmán, 1879. szept. 25-én Orczy Béla báró, 1890. dec. 24-én Szögyény-Marich László, 1892. okt. 24-én Fejérváry Géza báró, 1892. nov. 19-én Tisza Lajos gróf, 1894. jún. 10-én Andrássy Gyula gróf, 1895. jan. 15-én ismét Fejérváry Géza báró, 1895. jan. 18-án Jósika Samu báró, 1898. jan. 20-án Bánffy Dezső báró, 1898. dec. 20-án Széchenyi Manó gróf, 1910. márc. 7-én Széll Kálmán, 1910. márc. 29-én Széchenyi Gyula gróf, 1903. jún. 27-én Khuen-Héderváry Károly gróf, 1903. nov. 3-án Tisza István gróf, 1904. márc. 3-án Khuen-Héderváry Károly gróf, 1905. jún. 18-án Fejérváry Géza báró, 1906. ápr. 8-án Zichy Aladár gróf, 1910. jan. 17-én ismét Khuen-Héderváry Károly gróf, 1912. ápr. 22-én Lukács László és 1913. jún. 10-én Burián István báró. *Belügyminiszterek lettek:* 1867. febr. 20-án Wenckheim Béla báró, 1869. okt. 21-én Rajner Pál, 1871. febr. 10-én

Toth Vilmos, 1873. márc. 5-én Szapáry Gyula gróf, 1875. márc. 2-án Tisza Kálmán, 1887. febr. 11-én Orczy Béla báró, 1889. márc. 22-én Baross Gábor, 1889. jún. 16-án Teleki Géza gróf, 1890. márc. 15-én Szapáry Gyula gróf, 1892. nov. 19-én Hieronymi Károly, 1895. jan. 15-én Perczel Dezső, 1899. febr. 26-án Széll Kálmán, 1903. jún. 27-én Khuen-Héderváry Károly gróf, 1903. nov. 3-án Tisza István gróf, 1905. jún. 18-án Kristóffy József, 1906. ápr. 8-án Andrássy Gyula gróf, 1910. jan. 17-én Khuen-Héderváry Károly gróf, 1912. ápr. 22-én Lukács László, 1913. jún. 10-én Sándor János. *Pénzügyminiszterek lettek:* 1867. febr. 20-án Lónyay Menyhért gróf, 1870. máj. 23-án Kerkápoly Károly, 1873. dec. 19-én Szilágyi József, 1874. márc. 21-én Ghyczy Kálmán, 1875. márc. 2-án Széll Kálmán, 1878. okt. 11-én Tisza Kálmán, 1878. dec. 5-én Szapáry Gyula gróf, 1887. febr. 11-én ismét Tisza Kálmán, 1889. ápr. 9-én Wekerle Sándor, 1895. jan. 15-én Lukács László, 1905. jún. 18-án (Folytatás a 135. oldalon.)

42. hét

1915

OKTÓBER 10. hónap

31 nap

11. Hétfő

Placidia sz.

12. Kedd

Miksa pk. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

13. Szerda

Ede kir. hv.

14. Csütörtök

Kalliszt p. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

15. Péntek

Teréz sz.

16. Szombat

Gallusz ap.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

17. Vasárnap

Hedv. assz.

BEVÉTEL

KIADÁS

Budapesti házasságok. 1912-ben Budapestben 9288 házasságot kötöttek; ezek hónaponként így oszlottak meg: január 490, február 837, március 697, április 634, május 1060, június 791, július 590, augusztus 754, szeptember 723, október 707, november 1031, december 890. A vegyes házasságok száma 2836 volt. A völgények közül róm. kat. 5331, gör. kat. 105, gör. kel. 125, ág. ev. 560, ref. 1142, unit. 37, isr. 1971, egyéb 4, felekezet nélküli 13. A menyasszonyok közül róm. kath. 5739, gör. kat. 116, gör. kel. 47, ág. ev. 471, ref. 947, unit. 33, isr. 1927, felekezet nélküli 8. A völgények közül 20 évnél ifjabb 20, 20—25 éves 1816, 25—30 éves 3779, 30—40 éves 2508, 40—50 éves 752, öregebb 613.

43. hét		1915 OKTÓBER 10. hónap		31 nap			
18. Hétfő		Lukács ev.		19. Kedd		Alk. Péter hv.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
20. Szerda		Vendel		21. Csütörtök		Hiláron ap.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
22. Péntek		Kordula sz. vt.		23. Szombat		Ignác pátr.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
24. Vasárnap		Ráfael főa.		<p>Budapest népességének növekedése. 1901-től 1910-ig Budapest népessége 147013 emberrel növekedett; a népesség természetes szaporodása 65557 volt, míg 81456 bevándorolt a fővárosba. A természetes szaporodás átlaga 8.9‰ tiz év alatt: I. ker. 10‰, II. ker. 7.4‰, III. ker. 11.5‰, IV. ker. 3.9‰, V. ker. 10.8‰, VI., ker. 12.6‰, VII. ker. 12.9‰, VIII. ker. 12.3‰, IX. ker. 12.5‰, X. ker. 13.9‰. A bevándorlás a következő volt: I. ker. 41.1‰, II. ker. 4.6‰, III. ker. 18.2‰, a IV. ker. lakóiból 0.2‰ elköltözött, az V. ker.-ben a bevándorlás 13.4‰, a VI.-ban 2.7‰, a VII.-ben 0.5, a VIII. ker.-ből 0.5‰ kiköltözött, a IX.-ben a bevándorlás 12.2‰, a X.-ben pedig 37.3‰.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

OKTÓBER 10. hónap

44. hét

1915

31 nap

25. Hétfő	Krispin vt.	26. Kedd	Dömötör vt.
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">BEVÉTEL</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">KIADÁS</div>		<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">BEVÉTEL</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">KIADÁS</div>	
27. Szerda	Szabina vt.	28. Csütörtök	Simon s. Juda aps.
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">BEVÉTEL</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">KIADÁS</div>		<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">BEVÉTEL</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">KIADÁS</div>	
29. Péntek	Nárcisz pk.	30. Szombat	Rod. Alfonz hv.
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">BEVÉTEL</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">KIADÁS</div>		<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">BEVÉTEL</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">KIADÁS</div>	
31. Vasárnap	Luc. sz. vt.	<p>Budapest halottai. Az 1912. évben 16.876 halt meg Budapesten; ezek közül 2706 nem Budapesten lakott, hanem csak a fővárosban érte utól a halál. (Jobbára a kórházakban, klinikákon.) Budapesten 10.000 ember közül évenként 156 hal meg. Érdekes, hogy a gyenge nők sokkal szívósabb életiek mint a férfiak, mert bár Budapest népességében több a nő, mint a férfi, a halottnak 55,5%-a férfi és csak 44,5%-a nő. Bármennyit kritizáljuk is — teljes joggal — Budapest egészségügyi viszonyait, egészen kétségtelen, hogy az állapotok egyre javulnak, mert a halálozási arány állandóan csökken. Az egyes kerületekben nem egyenlő a halálozási arány, legrosszabb a X. kerületben.</p>	
<div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">BEVÉTEL</div> <div style="border: 1px solid black; padding: 5px; margin-bottom: 5px;">KIADÁS</div>			

1915

OKTÓBER 10. hónap

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS •	
	<i>Áthozat...</i>		<i>Áthozat</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	
	Készpénz.....		{ + { -	

BUDAPEST 1913. ÉVI HÖMÉRÉK-
LETÉNEK ÁTLAGA NOVEMBERBEN
6°8 fők.

A nap e hónap folyamán 1 óra 14 perc-
cel fogv. Hossza a hónap első napján
10 ó., az utolsón 8 ó. 46 p.

BUDAPEST 1913. ÉVI CSAPADÉK-
MÉNYESÉGE NOVEMBERBEN
31°6 mm.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK						
	kellé ó. p.	nyugtá ó. p.	kellé ó. p.	nyugtá ó. p.	LÉGSULYMÉRŐ		HÖMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉGBOL- TOZAT	AZ UNAL- KODÓ SZÁL
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE			
1 H.	6 43	4 43	D. e.	1 55							
2 K.	6 45	4 41	12 37	2 14							
3 Sz.	6 46	4 40	1 50	2 33							
4 Cs.	6 48	4 38	3 05	2 50							
5 P.	6 49	4 36	4 23	3 10							
6 Sz.	6 51	4 35	5 47	3 35							
7 V.	6 52	4 34	7 13	4 4							
8 H.	6 53	4 33	8 39	4 46							
9 K.	6 55	4 31	9 59	5 41							
10 Sz.	6 56	4 29	11 05	6 51							
11 Cs.	6 58	4 28	11 54	8 10							
12 P.	7 00	4 27	D. u.	9 32							
13 Sz.	7 01	4 26	12 57	10 52							
14 V.	7 03	4 25	1 19	D. e.							
15 H.	7 04	4 24	1 37	12 09							
16 K.	7 06	4 23	1 53	1 21							
17 Sz.	7 07	4 22	2 10	2 31							
18 Cs.	7 08	4 20	2 28	3 40							
19 P.	7 10	4 19	2 46	4 50							
20 Sz.	7 12	4 18	3 11	5 58							
21 V.	7 14	4 17	3 41	7 06							
22 H.	7 15	4 16	4 18	8 10							
23 K.	7 16	4 15	5 03	9 08							
24 Sz.	7 17	4 14	5 57	9 58							
25 Cs.	7 19	4 14	6 59	10 39							
26 P.	7 20	4 13	8 04	11 11							
27 Sz.	7 22	4 12	9 12	11 38							
28 V.	7 23	4 12	10 22	11 59							
29 H.	7 24	4 11	11 31	D. u.							
30 K.	7 25	4 11	D. e.	12 35							

A hőmérséklet

az elmúlt 10 évben

év	min.	max.	év	min.	max.
1904	8°8	13°5	1909	4°5	16°1
1905	0°3	12°2	1910	7°14	8
1906	2°5	11°4	1911	1°1	18°5
1907	5	12	1912	3°3	13°0
1908	10	11°6	1913	2°4	19°7

Időjárás.

Herschel szerint: A hó-
nap első fele viharos, hó-
val, esővel; 14—21-ig szép
idő fagyval; a hónap vége
szeles.

Csapadék

az elmúlt 10 évben

év	mm	nap	év	mm	nap
1904	53	12	1909	6°4	12
1905	20	8	1910	14.8	10
1906	47	21	1911	16.5	9
1907	5	13	1912	19°0	12
1908	9°5	19	1913	14°8	6

A bolygók járása.

E hónap kezdetén: *Vénusz* két reggel
8 óraker, lenyugszik délután 5 óraker;
Mars két éjjel 11 óraker, lenyugszik dél-
után $\frac{3}{42}$ óraker; *Jupiter* két délután 3
óraker, lenyugszik éjjel $\frac{1}{43}$ óraker; *Sa-
turnusz* két este $\frac{3}{49}$ óraker, lenyugszik
délben. — 7-én *Merkur* a legnagyobb
nyugati kitérésben.

A Hold fényváltozásai.

7-én reggel 8 óra 52 percker újhold
(● UH.). 14-én éjjel 12 óra 3 percker
első negyed (☉ EN.). 21-én este 6 óra
36 percker holdtölte (☾ HT.). 29-én éjjel
11 óra 10 percker utolsó negyed (☾ UN.).
— Földközlemben 8-án délután 3 óraker.
Földtávolban 24-én éjjel 1 óraker.

AZ AKADÉMIA FELAVATÁSA.

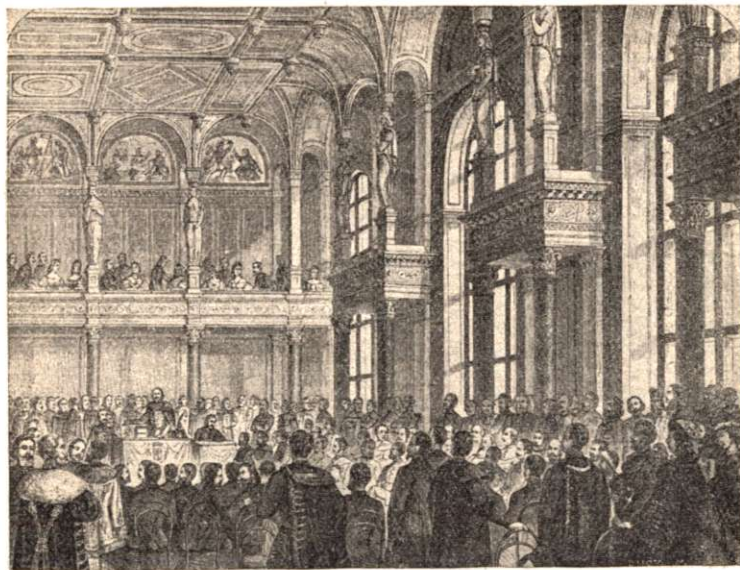
1865 dec. 15-ikén avatták föl a Magyar Tudományos Akadémia palotáját. Képünk a megnyitó-ünnepet ábrázolja. Az Akadémia dísztermének pompáját akkoriban nagyon megcsodálták.

Dessewffy Emil gróf volt akkoriban az Akadémia elnöke; ő intézett 1861-ben fölhívást a nemzethez, hogy adakozzék az Akadémia palotájára. A megnyitó-ülésen azonban betegsége miatt nem lehetett jelen; helyette Eötvös József báró, az Akadémia al-

tott a magyar irodalomnak a nemzeti életre való befolyásáról.

A jelenvoltakról ezt olvassuk az egykori tudósításban:

„A díszterem ez ünnepélyes alkalommal díszes nemzeti ruhába öltözött közönséggel telt meg. A földszint egyik emeltebb részén ültek az Akadémia tagjai. Jelen volt többi között az ország bibornok-primása, Lonovics és Bartakovics érsekek, Paitler váci püspök, Mailáth György kancellár, Sina Simon báró, Károlyi István gróf,

elnöke elnökölt. Dessewffy Emil gróf „szózatot” intézett az ünneplő közönséghez, amelyet Vay Miklós báró olvasott föl.

Utána Arany János, az Akadémia titkára adta elő az Akadémia évi működéséről szóló jelentését, melyben megemlékezett az Akadémia halottairól is.

Majd Eötvös József báró emlékeztetést mondott Szalay Lászlóról, a történetíróról.

Végül Toldy Ferenc, az Akadémia egyik legrégibb tagja fölolvasást tar-

Károlyi György gróf, Apponyi György gróf s az igazgató-tanács több tagja, káptalanok, városok, iskolák s külföldi tudományos intézetek képviselői, a magyar felső- és alsóház számos tagja, stb. Szóval: a tudománynak épült házat méltó dizzsel és fénnnyel avatta föl a nemzet.”

A fölavató-ünnepről szóló tudósítás teljességéhez még hozzátartozik természetesen az a megjegyzés is, hogy „az ünnepélyt vidám, elmés pohárköszöntésekkel fűszerezett lakoma zárta be”.

45. hét	1915	NOVEMBER 11. hónap		30 nap
1. Hétfő		Mindszent. ünn.	2. Kedd	
Halottak napja				
BEVÉTEL		KIADÁS	KIADÁS	
			BEVÉTEL	
3. Szerda		Pirmin pk.	4. Csütörtök	
B. Károly bib. pk.				
BEVÉTEL		KIADÁS	KIADÁS	
			BEVÉTEL	
5. Péntek		Imre herceg	6. Szombat	
Lénárd hv.				
BEVÉTEL		KIADÁS	KIADÁS	
			BEVÉTEL	
7. Vasárnap		Willibr. pk.		
KIADÁS				
BEVÉTEL				

FELTALÁLÓK
ENCIKLÓPÉDIAJA
 160 oldal
 48 ábra

A kalendárium olvasóinak díjtalanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.

Vizhatlan, rugalmas, tartós!
LEGUTALP Esőben, sárban
 nélkülözhetetlen
 Kapható mindenütt, Telefon József 14-81

Vezérképviselő: Molnár R. Béla.

46. hét

1915

NOVEMBER

11. hónap

30 nap

8. Hétfő

Gottfried pk.

9. Kedd

Tivadar vt.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

10. Szerda

Avell. András hv.

11. Csütörtök

Márton pk. hv.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

12. Péntek

Márton p. vt.

13. Szombat

Koszt. Szan. hv.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

14. Vasárnap

Szerap. vt.

KIADÁS

BEVÉTEL

Budapesti büntettek. Budapesten az 1912. évben 9898 esetben tettek büntett miatt feljelentést. A büntettek között legtöbb, 5086 volt a lopás; a többi súlyos bűncselekmények száma a következő volt: lázadás 136, hatóság elleni erőszak 192, magánosok elleni erőszak 74, pénzhamisítás 68, hamis vád, eskü és tanúzás 4, szemérem elleni büntett 122, kettős házasság 2, családi állás elleni büntett 36, közegészség elleni büntett 2, közveszélyű cselekmény 2, hivatali büntett 1, magánlak sértés 29, gyilkosság 25, emberölés 78, magzatelhajtás 65, gyermekölés 7, testisértés 149, rablás 130, zsarolás 166, sikasztás 1652, csalás 1359, hamis bukás 66, orgazdaság 181, gyújtogatás 13, okirathamisítás 200. A feljelentett vétségek száma 19608 volt.

NOVEMBER

47. hét

1915

11. hónap

30 nap

15. Hétfő		Lipót hv.	16. Kedd		Othmár ap.
BEVÉTEL		KIADÁS	BEVÉTEL		KIADÁS
17. Szerda		Csod. Gergely pk.	18. Csütörtök		Odó ap.
BEVÉTEL		KIADÁS	BEVÉTEL		KIADÁS
19. Péntek		Erzsébet	20. Szombat		Val. Bódog hv.
BEVÉTEL		KIADÁS	BEVÉTEL		KIADÁS
21. Vasárnap		B. A. bcm.	<p>A budapesti újszülöttek. Budapesten 1912-ben összesen 23084 gyermek született; ezek közül törvényes volt 17116, törvénytelen 6211, halva született 810. Az élve születettek közül 474 ikergyermek volt. Az élve születettek közül róm. kath. 15026, g. kath. 301, g. kel. 113, ág. ev. 1158, ev. ref. 2639, unitárius 79, izraelita 3897, felekezet nélküli 4, ismeretlen vallású 110. Az élve született gyermekek közül ezer lakóra jut az I. kerületben 23'5, a II.-ban 22'4, a III.-ban 31'7, a IV.-ben 14'8, az V.-ben 27'7, a VI.-ban 24'9, a VII.-ben 23'2, a VIII.-ban 24'4, a IX.-ben 23'9, a X.-ben 31'9. A születések arányszáma mindenütt csökken, a X. kerületet kivéve; Budán a csökkenés alig észrevehető.</p>		
BEVÉTEL		KIADÁS			

1915

NOVEMBER 11. hónap

30 nap

22. Hétfő	Cecília sz. vt.	23. Kedd	Lukrécia sz. vt.
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
24. Szerda	Kert. János hv.	25. Csütörtök	Katalin sz. vt.
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
26. Péntek	Konrád pk. hv.	27. Szombat	Virgil pk. hv.
BEVÉTEL	KIADÁS	BEVÉTEL	KIADÁS
28. Vasárnap	Szoszth. vt.	<p>Balesetek a fővárosban. Az 1912. év folyamán Budapesten 13794 baleset történt; a balesetek túlnyomó része nem kevesebb, mint 10173 a gyárilpar körében fordult elő. Földmunkáknál 85, építkezéseknél 766, tűzvesztnél 36, robbanásnál 50 ember járt szerencsétlenül. Gőzvasut gázolt el 67 embert, míg a villamos vasuti elgázolások száma 431 volt. Automobil 72, kerékpár 31, magánfogat 27, kétfogatu bérkocsi 35, egyfogatu bérkocsi 61, omnibusz 20 és teherkocsi 215 embert gázolt el; az összes elgázolások száma 959 volt. Szarvasmarha 2, ló 83, kutya pedig 6 esetben okozott balesetet. Legtöbb (10x) volt a villamos vasuti elgázolás a VIII. kerületben és a X. kerületben (65). Az összes balesetek közül halálos volt 87, súlyos 5004, könnyebb természetű 8703.</p>	
BEVÉTEL	KIADÁS		

49. hét		1915	NOVEMBER	11. hónap	30 nap	
29. Hétfő		Szaturnin pk. vt.		30. Kedd		András aps.
		KIADÁS				KIADÁS
BEVÉTEL				BEVÉTEL		

(A 123. oldal folytatása.)

Fejérváry Géza báró, 1906. márc. 6-án Hegedűs Ferenc, 1906. ápr. 8-án Wekerle Sándor, 1910. jan. 17-én Lukács László, 1912. ápr. 22-én Teleszky János. *Közmunka- és közlekedésügyi miniszterek lettek:* 1867. febr. 20-án Mikó Imre gróf, 1870. ápr. 21-én Gorove István, 1871. jún. 21-én Tisza Lajos, 1873. dec. 19-én Zichy József gróf, 1875. márc. 2-án Péchy Tamás, 1880. ápr. 14-én Szapáry Gyula gróf, 1880. ápr. 24-én Ordódy Pál, 1882. aug. 9-én Kemény Gábor báró, 1886. szept. 19-én Orczy Béla báró, 1886. dec. 29-től Baross Gábor. *Kereskedelmi miniszterek lettek:* 1889. jún. 16-án Baross Gábor, 1892. máj. 10-én Wekerle Sándor, 1892. júl. 16-án Lukács Béla, 1895. jan. 15-én Dániel Ernő báró, 1899. febr. 26-án Hegedűs Sándor, 1902. márc. 4-én Horánszky Nándor, 1902. máj. 5-én Láng Lajos, 1903. nov. 3-án Hieronymi Károly, 1905. jún. 18-án Vörös László, 1906. ápr. 8-án Kossuth Ferenc, 1910. jan. 17-én Hieronymi Károly, 1911. május 5-én Lukács László, 1911. okt. 18-án Beöthy László, 1913. júl. 13-án Harkányi János báró. *Földművelés- ipar- és kereskedelemügyi miniszterek lettek:* 1867. febr. 20-án Gorove István, 1870. máj. 24-én Szlávay József, 1872. dec. 5-én Zichy József gróf, 1874. márc. 21-én Bartal György, 1875. márc. 2-án Simonyi Lajos báró, 1876. aug. 22-én Trefort Ágoston, 1878. dec. 5-én Kemény Gábor báró, 1882. okt. 12-én Széchenyi Pál gróf, 1889. ápr. 9-én Szapáry Gyula gróf. *Földművelésügyi miniszterek lettek:* 1889. jún. 16-án Szapáry Gyula gróf, 1890. márc. 15-én Bethlen András gróf, 1894. jún. 10-én Fejérváry Géza báró, 1894. júl. 16-án Fesztetich Andor gróf, 1895. nov. 2-án Darányi Ignác, 1903. nov. 3-án Tallián Béla, 1905. jún. 18-án György Endre, 1905. okt. 18-án Feilitzsch Artur báró, 1906. ápr. 8-án Darányi Ignác, 1910. jan. 17-én Serényi Béla gróf, 1913. jún. 10-én Ghillány Imre báró. *Vallás- és közoktatásügyi miniszterek lettek:* 1867. febr. 20-án Eötvös József báró, 1871. febr. 10-én Pauler Tivadar, 1872. szept. 4-én Trefort Ágost, 1888. szept. 22-én Csáky Albin gróf, 1894. jún. 10-én Eötvös Loránd báró, 1895. jan. 15-én Wlassics Gyula, 1903. nov. 3-án Berzeviczy Albert, 1905. jún. 18-án Lukács György, 1906. márc. 6-án Tost Gyula, 1906. ápr. 8-án Apponyi Albert gróf, 1910. jan. 17-én Székely Ferenc, 1910. márc. 1-én Zichy János gróf, 1913. febr. 26-án Jankovich Béla. *Igazságügyi miniszterek lettek:* 1867. febr. 19-én Horváth Boldizsár, 1871. jún. 12-én Bittó István, 1872. szept. 8-án Pauler Tivadar, 1875. márc. 2-án Perczel Béla, 1878. júl. 1-én Pauler Tivadar, 1886. május 15-én Fabiny Teofil, 1889. ápr. 9-én Szilágyi Dezső, 1895. jan. 15-én Erdély Sándor, 1899. febr. 26-án Plósz Sándor, 1905. jún. 18-án Lányi Bertalan, 1906. ápr. 2-án Gegus Gusztáv, 1906. ápr. 8-án Polónyi Géza, 1907. febr. 2-án Günther Antal, 1909. szept. 23-án Wekerle Sándor, 1910. jan. 17-én Székely Ferenc, 1913. jan. 4-én Balogh Jenő. *Honvédelmi miniszterek lettek:* 1867. febr. 20-án Andrásy Gyula gróf, 1871. nov. 14-én Lónyay Menyhért gróf, 1872. dec. 5-én Szlávay József, 1872. dec. 15-én Szende Béla, 1882. aug. 20-án Orczy Béla báró, 1882.

(Folytatás a 138. oldalon.)

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS	
	<i>Áthozot</i>		<i>Áthozot</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	
	<i>Készpénz</i>		{ + -	

BUDAPEST 1915. ÉVI HŐMÉRSÉK-
LETÉNEK ÁTLAGA DECEMBERBEN
2,3 fok.

A nap e hónap 22-ig 21 p.-cel fo ysvégéig
4 p.-cel gyarapodik. Hossza a hónap első
napján 8 ó. 43 p., az utolsón 8 ó. 26 p.

BUDAPEST 1915. ÉVI CSAPADÉK-
MÉNYSÉGE DECEMBERBEN
36,6 mm.

A HÓ ÉS HÉT NAPJAI	NAP		HOLD		SZEMÉLYES ELŐJEGYZÉSEK						
	kelte ó. p.	nyugta ó. p.	kelte ó. p.	nyugta ó. p.	LÉGSULYMÉRŐ		HŐMÉRŐ		ESŐ	AZ ÉGOL- TOZAT	AZ URAL- KODÓ SZÉL
					REGGEL	ESTE	REGGEL	ESTE			
1 Sz.	7 27	4 10	12 43	12 53							
2 Cs.	7 28	4 10	1 57	1 11							
3 P.	7 29	4 09	3 15	1 32							
4 Sz.	7 30	4 08	4 39	1 59							
5 V.	7 31	4 08	6 5	2 34							
6 H.	7 32	4 08	7 29	3 22							
7 K.	7 33	4 08	8 45	4 26							
8 Sz.	7 34	4 08	9 43	5 45							
9 Cs.	7 36	4 07	10 23	7 10							
10 P.	7 37	4 07	10 58	8 35							
11 Sz.	7 38	4 07	11 22	9 54							
12 V.	7 39	4 08	11 42	11 10							
13 H.	7 40	4 08	11 59	D. e.							
14 K.	7 41	4 08	D. u.	12 22							
15 Sz.	7 42	4 08	12 33	1 32							
16 Cs.	7 43	4 08	12 52	2 41							
17 P.	7 44	4 08	1 15	3 50							
18 Sz.	7 45	4 08	1 43	4 57							
19 V.	7 45	4 08	2 17	6 02							
20 H.	7 46	4 08	3 00	7 02							
21 K.	7 47	4 09	3 51	7 55							
22 Sz.	7 47	4 09	4 51	8 38							
23 Cs.	7 48	4 10	5 56	9 13							
24 P.	7 48	4 10	7 2	9 41							
25 Sz.	7 48	4 11	8 12	10 03							
26 V.	7 49	4 12	9 21	10 23							
27 H.	7 49	4 13	10 30	10 41							
28 K.	7 49	4 13	11 41	10 57							
29 Sz.	7 49	4 14	D. e.	11 14							
30 Cs.	7 50	4 15	12 54	11 34							
31 P.	7 50	4 16	2 12	11 58							

A hőmérséklet

az elmúlt 10 évben

ÉV	MIN.	MAX.	ÉV	MIN.	MAX.
1904	- 8'6	9'5	1909	- 3'4	12'6
1905	- 4'5	17'2	1910	- 3'0	11'0
1906	- 11'3	11'3	1911	- 3'9	8'4
1907	- 8'0	10	1912	- 6'2	12'8
1908	- 7'0	8'8	1913	- 6'2	12'8

Időjárás.

Herschel szerint: A hónap
eleje szép, nagyon hideg;
6-13-ig változó; a hónap
második felében sok hó és
eső.

Csapadék

az elmúlt 10 évben

ÉV	M/M	NAP	ÉV	M/M	NAP
1904	43	11	1909	23'3	21
1905	39	13	1910	18'0	19
1906	47	21	1911	13'9	9
1907	17	7	1912	12'7	1
1908	23,5	11	1913	12'7	1

A bolygók járása.

E hónap elején: *Vénusz* két délelőtti
1/10 óraker, lenyugszik délután 1/6 óra-
kor; *Mars* két este 10 óraker, lenyugszik
d. u. 1/1 óraker; *Jupiter* két d. u. 1 óra-
kor, lenyugszik éjjelkor; *Szatur-nusz* két
este 3/47 óraker, lenyugszik d. e. 10 óraker.

A Hold fényváltozásai.

6-án este 7 óra 4 perckor ujhold (☉ UH.).
13-án délután 12 óra 38 perckor első ne-
gyed (☉ EN.). 21-én délután 1 óra 52 perc-
kor holdtölte (☉ HT.). 29-én délután 1 óra
56 perckor utolsó negyed (☉ UN.). — Föld-
közben 7-én reggel 2 óraker. Földtávol-
ban 21-én éjjel 1 óraker.

49. hét

1915

DECEMBER

12. hónap

31 nap

1. Szerda

Elig pk. hv.

2. Csütörtök

Bibiana sz. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

3. Péntek

Xav. Ferenc hv.

4. Szombat

Borbála sz. vt.

BEVÉTEL

KIADÁS

BEVÉTEL

KIADÁS

5. Vasárnap

Szabb. ap.

BEVÉTEL

KIADÁS

ELTALÁLÓK

ENCIKLOPÉDIÁJA

A kalendárium olvasóinak díjtalanul küldi: Molnár R. Béla okl. gépészmérnök, hites szabadalmi ügyvivő, Budapest, VIII., Rákóczi-út 11.

Vizhatlan, rugalmas, tartós!

LEGUTALP Esőben, sárban nélkülözhetetlen

Kapható mindenütt. Telefon József 14-81

Vezérképviselő: Molnár R. Béla.

160 oldal
48 ábra

(A 135. oldal folytatása.)

okt. 4-én ifjabb Ráday Gedeon gróf, 1884. jan. 2-án ismét Orczy Béla báró, 1884. okt. 28-án Fejérváry Géza báró, 1903. jún. 27-én Kolosváry Dezső, 1903. nov. 3-án Nyiry Sándor, 1905. jún. 18-án Bihar Ferenc, 1906. márc. 6-án Pap Béla, 1906. ápr. 8-án Wekerle Sándor, 1906. ápr. 14-én Jekelfalussy Lajos, 1910. jan. 17-én Hazai Samu báró. *Horvát-szlavon-dalmát miniszterek lettek:* 1868. dec. 8-án Bedekovich Kálmán, 1871. febr.

10-én Pejacevich Péter gróf, 1876. febr. 25-én Bedekovich Kálmán, 1889. aug. 23-án Josipovich Imre, 1898. dec. 10-én Cseh Ervin, 1903. jún. 27-én Tomassich Miklós, 1903. nov. 3-án Cseh Ervin, 1905. jún. 18-án Kovacssevics István, 1906. ápr. 8-án Wekerle Sándor, 1906. ápr. 23-án Josipovich Géza, 1910. jan. 16-án Khuen-Héderváry Károly gróf, 1912. ápr. 22-étől ismét Josipovich Géza, 1913. jún. 10-én Tisza István gróf, 1913. júl. 21-én Pejacevich Tivadar gróf.

1915 DECEMBER 12. hónap

50. hét

1915

12. hónap

31 nap

6. Hétfő	7. Kedd
Miklós pk. hv.	Ambrus pk. ea.
BEVÉTEL	BEVÉTEL
KIADÁS	KIADÁS
8. Szerda	9. Csütörtök
Mária szpit. fog.	Leokádia sz. vt.
BEVÉTEL	BEVÉTEL
KIADÁS	KIADÁS
10. Péntek	11. Szombat
Melchiad. p. vt.	Dániáz p. hv.
BEVÉTEL	BEVÉTEL
KIADÁS	KIADÁS
12. Vasárnap	
Szynesz vt.	
BEVÉTEL	
KIADÁS	

A halálozás ideje. Ha az emberi életet öt éves korcsoportokra osztjuk, akkor azt látjuk, hogy óriási a halandóság a 0—5 éves korban; a következő öt évben, az 5—10 éves korban igen csekély a halandóság és legkisebb a 10—15 éves korban. Budapest 1912. évi 16876 halottja közül 0—5 éves korban halt meg 4708, 5—10 éves korban 448, 10—15 éves korban 291, 15—20 éves korban 673, 20—25 éves korban 858, 25—30 éves korban 778, 30—35 éves korban 731, 35—40 éves korban 917, 40—45 éves korban 879, 45—50 éves korban 915, 50—55 éves korban 951, 55—60 éves korban 1003, 60—65 éves korban 957, 65—70 éves korban 846, 70—75 éves korban 789, 75—80 éves korban 510, 80 éven felül 635.

51. hét

1915

31 nap

13. Hétfő

Ottilia sz.

14. Kedd

Nikáz pk.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

15. Szerda

Valér. pk. Kánt. †

16. Csütörtök

Albina sz. vt.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

17. Péntek

Lázár pk.

18. Szombat

Grácián pk.

KIADÁS

KIADÁS

BEVÉTEL

BEVÉTEL

19. Vasárnap

Neméz vt.

KIADÁS

BEVÉTEL

Törvényesítés. A házasságon kívül született gyermekek törvényesítése aránylag ritka jelenség, bár újabb törvényeink már nagyon megkönnyítik a törvényesítést. A legtöbb apa nem törődik természetes gyermekének sorsával, s ezeknek átlag csak egy ötödét törvényesítik utólag. Az 1912. évben Budapesten 1442 gyermeket törvényesítettek. Érdekes, hogy a szülők nem igen sietnek a törvényesítéssel még akkor se, ha erre megvan bennük a hajlandóság, mert egy éven aluli korban csak 50 gyermeket törvényesítettek. 1-2 éves volt a törvényesítettek között 106, 2-3 éves 114, 3-4 éves 103, 4-5 éves 94, 5-6 éves 83, 6-7 éves 134, 7-8 éves 130, 8-9 éves 70, 9-10 éves 73, 10-11 éves 71, stb.

DECEMBER

1915

12. hónap

52. hét

31 nap

20. Hétfő		Amm. s Teof. vtk.		21. Kedd		Tamás aps.	
		KIADÁS				KIADÁS	
BEVÉTEL				BEVÉTEL			
22. Szerda		Zeno vt.		23. Csütörtök		Viktoria sz. vt.	
		KIADÁS				KIADÁS	
BEVÉTEL				BEVÉTEL			
24. Péntek		Ádám és Éva		25. Szombat		Nagykarácsony	
		KIADÁS				KIADÁS	
BEVÉTEL				BEVÉTEL			
26. Vasárnap		István 1 vt.		<p>Napi halandóság Budapesten. A székesfővárosban naponként átlag 46 ember hal meg a statisztika szerint. Ha azonban nem az átlagot vesszük szemügyre, hanem a tényleges halálozást, akkor azt látjuk, hogy a halálesetek száma 20 és 64 között változik. Az 1912. év folyamán a legkevesebb ember, 20, szeptember 22-én halt meg és a legtöbb, 68, január 28-án. Nem lehet azonban azt mondani, hogy valamely évszoknak egy kisebb részében különösen nagy a halálozás, mert igen kicsiny és igen nagy halálozási szám ugyanabban a hónapban is előfordul; például 1912. január 12-én Budapesten csak 30 ember halt meg, míg ugyanabban a hónapban 16 nappal később már 68.</p>			
BEVÉTEL							
		KIADÁS					

53. hét		1915 DECEMBER 12. hónap		31 nap			
27. Hétfő		János aps. ev.		28. Kedd		Aprószentek	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
29. Szerda		Dávid kir.		30. Csütörtök		Anizia vt.	
BEVÉTEL		KIADÁS		BEVÉTEL		KIADÁS	
31. Péntek		Szilveszt. p. hv.		<p>Törvényes és törvénytelen. Budapestén már szinte ijesztően nagy a törvénytelen gyermekek száma; az 1912. évben 23327 élve és 810 boltan született gyermek jött a világra Budapestén házassági köteléken kívül. Az összes születéseknek 29 százaléka törvénytelen; Budapestén átlag minden negyedik gyermek törvénytelen származású. Érdekes, hogy míg az összes újszülöttek többsége leány, a törvénytelen gyermekek között a fiúk vannak túlsúlyban. Ezer gyermek közül törvénytelen az I. kerületben 177, a II. kerületben 207, a III. kerületben 205, a Beivárosban 375, a Lipótvárosban 212, a Terézvárosban 268, az Erzsébetvárosban 322, a Józsefvárosban 310, a Ferencvárosban 254 és Kőbányán 159.</p>			
BEVÉTEL		KIADÁS					

Minden pálya jó,

ha tisztességes kenyeret ad, de a kenyérből vékony szelet jut annak, akit olyan pályára sodort a sors, amely nem neki való. A pályaválasztás előtt vajmi kevés ember tájékozódik a felől, hogy az, amit egyes életpályák nyújthatnak, neki majd elég lesz-e? Pedig ez a tájékozódás fölülte szükséges. És amily szükséges, éppen olyan nehéz mindenkinek, aki nem szerzi meg a

„PÁLYAMUTATÓ“

című könyvet, mely minden pályát ismertet. Ez a könyv 2 K 80 fill.-ért megrendelhető a Budapesti Hírlap könyvkiadóhivatalában, Bpest, József-körút 5.

A havi bevételek és kiadások összegezése.

Nap	BEVÉTEL		KIADÁS	
	<i>Átkozat</i>		<i>Átkozat</i>	
1				
2				
3				
4				
5				
6				
7				
8				
9				
10				
11				
12				
13				
14				
15				
16				
17				
18				
19				
20				
21				
22				
23				
24				
25				
26				
27				
28				
29				
30				
31				
	<i>Összesen</i>		<i>Összesen</i>	
	Készpénz.....		{ + -	

A HÁZTULAJDONOS FÖLJEGYZÉSEI.

Összegezés

Lakók	Lakások	1. negyed	2. negyed	3. negyed	4. negyed	Felmondás	Jegyzetek

Évi kiadások és terhek

	kor.		fill.		kor.		fill.	
Adó								
Biztosítás								
Javítások								
Főntartás								
Felügyelő								
Házmeister								
Vízvezeték								
Légszusz								
Szeméttelhordás								
Kéménysöprés								
Jelzálog								
Főösszeg								

A BÉRLŐ FÖLJEGYZÉSEI.

A bérlet tartama..... A bérbevétel napja.....

	Egész évre		Egész évre	
	kor.	fill.	kor.	fill.
Házbér				
Adó				
Biztosítás				
Kéménysöprés				
Vízvezeték				
Légszusz				
Fűtés				
Szőnyegtisztítás				
Házmeister				
Borralalók				
Főösszeg				

A KAMATSZÁMITÁS TÁBLÁZATA

Ezt a táblázatot úgy használjuk, hogy a tőkét megszorozzuk a napok számával. A két utolsó számot (és ha van tört, akkor azt is) figyelem kívül hagyva, a szorzás eredményeill egy számot kapunk, a mely ezresekéből, századokból, tizedesekből és egyesekből áll. Az ezeknek megfelelő kamatrovatban talál

7000-nek megfelelő kamat 67 1/2, 400-nak 3 3/5, 80-nak 0 7/67, 8-nak a táblázatban a 80-nak megfelelő szám tizedrészeit venni 0 0 77, összesen 647 1/4 korona. Ennyi kamatot hoz 23515 korona 3 1/2% mellett 287 napra. Így kell eljárni azokban az esetekben, a mikor a tőkének a napok számával való megszorozása után a kapott számban husznál több ezres van.

adása összeadása után megkapjuk a tőke után járó kamatot.

PÉLDÁUL:

Mennyi kamatot hoz 3126 korona 4 1/2% mellett 132 napra?

Megszorozzuk tehát 3126-ot 132-vel, = 412632. Elvágva a két utolsó számot, 4126-ot kapunk, a melyet így osztunk fel: 4000,

100, 20 és 6. E számok irányában a 4 1/2%-al jelzett rovásban a következő összegeket kapjuk: 49315, 1'233, 0'247, 6-nál a 60-asszám tizedrészt, 0'074, összesen 50'809 korona. Ennyi kamatot hoz 3126 korona 4 1/2% mellett 132 napra.

Különleges esetek:

I-ső példa:
Mennyi kamatot hoz 23515 korona 3 1/2% mellett 287 napra?
23.515 × 287 = 6748805, illetőleg 07488, melyet így osztunk fel: 6000 szám kamata = a 10-szer 6000-ával, vagyis 6000 kamataja 57.534 × 10 = 575'34.

Kamat-szám	1/2%	1%	1 1/2%	2%	2 1/2%	3%	Kamat-szám
10.000	0.849	27.397	41.096	54.794	68.493	82.182	10.000
9.000	6.164	24.657	36.986	49.315	61.644	73.973	9.000
8.000	5.479	21.918	32.877	43.836	54.794	65.753	8.000
7.000	4.794	19.178	28.767	38.356	47.945	57.534	7.000
6.000	4.110	16.438	24.657	32.876	41.096	49.315	6.000
5.000	3.425	13.698	20.548	27.397	34.246	41.096	5.000
4.000	2.740	10.959	16.438	21.918	27.397	32.877	4.000
3.000	2.055	8.219	12.329	16.438	20.548	24.657	3.000
2.000	1.370	5.408	8.219	10.329	13.698	16.438	2.000
1.000	0.686	2.740	4.110	5.479	6.849	8.219	1.000
900	0.616	2.466	3.699	4.932	6.164	7.397	900
800	0.548	2.192	3.288	4.384	5.479	6.575	800
700	0.479	1.918	2.877	3.836	4.794	5.753	700
600	0.411	1.644	2.466	3.288	4.110	4.931	600
500	0.343	1.370	2.055	2.740	3.425	4.110	500
400	0.274	1.096	1.644	2.192	2.740	3.288	400
300	0.205	0.822	1.233	1.644	2.055	2.466	300
200	0.137	0.548	0.832	1.096	1.370	1.644	200
100	0.068	0.274	0.411	0.548	0.685	0.822	100
90	0.062	0.247	0.370	0.493	0.616	0.740	90
80	0.055	0.219	0.329	0.438	0.548	0.657	80
70	0.048	0.192	0.288	0.384	0.479	0.575	70
60	0.041	0.164	0.247	0.329	0.411	0.493	60
50	0.034	0.137	0.205	0.274	0.342	0.411	50
40	0.027	0.110	0.164	0.219	0.274	0.329	40
30	0.020	0.082	0.123	0.164	0.205	0.247	30
20	0.014	0.055	0.082	0.110	0.137	0.164	20
10	0.007	0.027	0.041	0.055	0.068	0.082	10

Kamat-szám	3 1/2%	4%	4 1/2%	5%	5 1/2%	6%	Kamat-szám
10.000	95.890	109.589	123.288	136.986	150.685	164.383	10.000
9.000	86.301	98.630	110.959	123.288	135.616	147.945	9.000
8.000	76.712	87.671	98.630	109.589	120.548	131.507	8.000
7.000	67.123	76.712	86.301	95.890	105.479	115.068	7.000
6.000	57.534	65.753	73.973	82.192	90.411	98.630	6.000
5.000	47.945	54.794	61.644	68.493	75.342	82.192	5.000
4.000	38.356	43.835	49.315	54.794	60.274	65.753	4.000
3.000	28.767	32.877	36.986	41.096	45.205	49.315	3.000
2.000	19.178	21.918	24.657	27.397	30.137	32.877	2.000
1.000	8.589	10.959	12.329	13.699	15.068	16.438	1.000
900	8.630	9.863	11.096	12.329	13.562	14.795	900
800	7.671	8.767	9.863	10.959	12.055	13.151	800
700	6.712	7.671	8.630	9.589	10.548	11.507	700
600	5.753	6.575	7.397	8.219	9.041	9.863	600
500	4.794	5.479	6.164	6.849	7.534	8.219	500
400	3.835	4.383	4.931	5.479	6.027	6.575	400
300	2.877	3.288	3.699	4.110	4.521	4.932	300
200	1.918	2.192	2.466	2.740	3.014	3.288	200
100	0.959	1.096	1.233	1.370	1.507	1.644	100
90	0.863	0.986	1.110	1.233	1.356	1.480	90
80	0.767	0.877	0.986	1.096	1.206	1.315	80
70	0.671	0.767	0.863	0.959	1.055	1.151	70
60	0.575	0.658	0.740	0.822	0.904	0.986	60
50	0.479	0.548	0.616	0.685	0.753	0.822	50
40	0.384	0.438	0.493	0.548	0.603	0.658	40
30	0.288	0.329	0.370	0.411	0.452	0.493	30
20	0.192	0.219	0.247	0.274	0.301	0.329	20
10	0.096	0.110	0.123	0.137	0.151	0.164	10

II-ik példa:

Váltóeszmó-lásnál először fordulni, hogy több hálónféle értékű és különböző lejáratú váltó időközi kamataját kell kiszámítani egy számmal. Ilyen esetben a következőképpen járunk el.

Ki kell számítani 875 korona kamataját 75 napra, 731 koronát 85 napra és 918 koronát 105 napra 4% mellett:
875 × 73 = 638,
731 × 85 = 621,
918 × 105 = 974

összesen 2233, 2000-nek kamataja 21.918, 200-nak 2'192, 30-nak 0'329, 3-nak 0'033, összesen 24.472, A három összeg után 24 kor. 47 fill. kamata jár.

Az 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9-nek megfelelő kamatszám helyszűke miatt nincsen a táblázatban. Ugy segítünk magunkon, hogy a 10, 20, 30, 40, 50, 60, 70, 80 és 90-nek megfelelő kamatszám tizedrészt vesszük.

A KAMATOS KAMAT TÁBLÁZATA.

I.

Tudni akarjuk, hogy bizonyos számú év elteltével kamatos kamatra elhelyezett tőkénk mennyire növekedett. A táblázatban megkeresésük, hogy ugyanannyi idő múlva 100 korona mennyire növekszik. Ezt úgy találjuk meg, hogy a kamatlábnak megfelelő oszlopban lefelé haladva, annál a számnál állapodunk meg, a mely az évet mutató oszloppal vízszintes irányban van. A hánysszor nagyobb tőkénk 100 koronánál, annyiszor kell venni az oszlopban kitüntetett számot.

KÉRDÉS: Mennyire növekszik 5000 korona 4¹/₂ évi kamat mellett 12 év alatt?

FELELET: 16010×50=8005 korona — fillér.

A takarékpénztárak félévenként főkésítik a kamatot. Számításunkban tehát a kamatozás idejét kétszer vesszük, a kamatlábnak feléi. Példánkban a 12 év 24 lesz, a 4¹/₂ pedig 2. Az eredmény 842 korona.

II.

Ez a táblázat azt mutatja, hogy bizonyos idő múlva mennyire növekszik 1 korona a kamatok kamatjával együtt, ha minden évben még egy koronát teszünk hozzá. Itt is úgy járunk el, mint az első táblázatnál.

A táblázat használatának ott van jelentősége, ha például ki akarjuk számítani, hogy életbiztosítási díjunk, a mely félévenként 75 korona és 15 évig kötelező, mennyire növekednék, ha takarékpénztárba tennők 4¹/₂ kamatra.

Számításunk ez: A 15 év = 30 félév. A 4¹/₂ = 2¹/₂. Tehát a 2¹/₂-os oszlopban lemegyünk a 30 évig.

A számítás e következő:

$$\begin{array}{r} 41379 \times 75 \\ \hline 309653 \\ 206895 \\ \hline 3103425 \end{array}$$

TEHÁT: 3103 korona 42 fillér.

ÉV	2 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂
1	102	102	103	103	104	104
2	104	105	106	107	108	109
3	106	107	109	110	112	114
4	108	110	112	114	117	119
5	110	112	115	118	121	124
6	112	115	119	122	126	130
7	114	118	123	127	131	136
8	117	121	126	131	136	142
9	119	124	130	136	142	148
10	121	128	134	141	148	155
11	124	131	138	146	153	162
12	126	134	142	151	160	169
13	129	136	145	156	166	177
14	131	141	151	161	173	185
15	134	144	155	167	180	193
16	137	148	160	173	187	202
17	140	152	165	179	194	211
18	142	155	170	185	202	220
19	145	159	175	192	210	230
20	148	163	180	198	219	241
21	151	167	186	205	227	252
22	154	172	191	213	237	263
23	157	176	197	220	246	275
24	160	180	203	228	256	287
25	164	185	209	236	266	300
26	167	189	215	244	277	314
27	170	194	222	253	288	329
28	174	199	228	262	299	347
29	177	204	235	271	311	358
30	181	209	242	280	324	374
31	184	215	250	290	337	391
32	188	220	257	300	350	409
33	192	225	265	311	364	427
34	196	231	272	322	379	446
35	199	237	281	333	394	466

ÉV	2 ¹ / ₂	3 ¹ / ₂	4 ¹ / ₂	5 ¹ / ₂	6 ¹ / ₂	7 ¹ / ₂
1	1 002	1 025	1 030	1 035	1 040	1 045
2	2 060	2 076	2 091	2 106	2 122	2 137
3	3 122	3 153	3 184	3 215	3 246	3 278
4	4 204	4 256	4 309	4 362	4 416	4 471
5	5 308	5 388	5 468	5 550	5 633	5 717
6	6 434	6 547	6 662	6 779	6 898	7 014
7	7 583	7 736	7 892	8 052	8 214	8 380
8	8 754	8 955	9 159	9 368	9 583	9 802
9	9 949	10 203	10 464	10 731	11 006	11 288
10	11 169	11 483	11 808	12 142	12 486	12 841
11	12 412	12 796	13 192	13 602	14 026	14 464
12	13 680	14 140	14 618	15 113	15 627	16 160
13	14 974	15 519	16 080	16 677	17 292	17 932
14	16 293	16 932	17 596	18 296	19 024	19 784
15	17 639	18 380	19 157	19 971	20 825	21 719
16	19 012	19 865	20 762	21 705	22 698	23 742
17	20 412	21 386	22 414	23 500	24 645	25 855
18	21 841	22 946	24 117	25 357	26 671	28 064
19	23 297	24 545	25 870	27 280	28 778	30 371
20	24 783	26 183	27 676	29 269	30 969	32 783
21	26 299	27 863	29 537	31 329	33 248	35 303
22	27 845	29 584	31 453	33 460	35 618	37 937
23	29 422	31 349	33 426	35 667	38 083	40 689
24	31 030	33 158	35 459	37 950	40 646	43 565
25	32 671	35 012	37 553	40 313	43 312	46 571
26	34 344	36 912	39 710	42 759	46 084	49 711
27	36 051	38 860	41 931	45 291	48 968	52 992
28	37 792	40 856	44 218	47 911	51 966	56 423
29	39 568	42 752	46 577	50 623	55 085	60 007
30	41 379	44 006	49 004	53 429	58 328	63 757
31	43 227	45 155	51 500	56 729	61 701	67 666
32	45 112	46 354	54 078	59 341	65 210	71 756
33	47 034	47 615	56 729	62 453	68 858	76 030
34	48 994	48 927	59 462	65 672	72 652	80 497
35	50 994	50 306	62 277	69 008	76 599	85 116

IDEGEN ÉRCPÉNZEK.

Az idegen államok ércpénzeinek értéke mindenkor az árfolyam hullámzásának van alávetve; a mint nő vagy csökken az arany és az ezüst ára, a szerint nő vagy csökken az ércpénzek értéke is a mi pénzünkhöz viszonyítva. — Az egyes államok szuverén módon, tetszésük szerint állapítják meg ércpénzünek anyagát és egységét. Például az angol arany pénzekben valamivel több a tiszta szinarany, mint a német, francia vagy ujveretű magyar pénzekben. Néhány állam azonban már szerződést kötött egymással arra, hogy egyenlő anyagból és egyenlő formában vereti az ércpénzt, s egymásnak az ércpénzt készfizetés gyanánt elfogadja. Ezek az államok alkotják az úgynevezett *latin érem-uniót*. Az egyezményhez Európában Francia-, Spanyol-, Olasz-, Görögország, Belgium, Svájc, Románia, Bulgária és Szerbia, Dél-Amerikában pedig Kolumbia, Ekvádor, Peru, Uruguay és Venezuela járult hozzá. A ma használatos ércpénzek a következők:

Magyarország és Ausztria. 1 cs. és kir. arany = 11 K 24 f., 8 forintos arany = 16 K, 4 forintos arany = 8 K. 20 koronás és 10 koronás arany, 1 forintos ezüst = 2 K, 1 és 5 koronás ezüst.

Franciaország. 5, 10, 20, 50 és 100 frankos arany, értéke 4'75, 9'50, 19, 42'50 és 95 K, 0'20, 0'5, 1'2 és 5 frankos ezüst, értéke 18, 44, 88, 176, 475 fillér.

Németország. 5, 10 és 20 márkás arany, értéke 5'85, 11'70, 23'40 korona, 0'5, 1, 2 és 5 márkás ezüst, értéke 53, 103, 210, 525 fillér.

Anglia. 0'5 és 1 sovereign arany, értéke 12 és 24 K, 0'5, 1, 2, 2'5, 4 és 5 sillinges ezüst, értéke 72, 120, 240, 300, 480 és 600 fillér.

Dán-, Svéd- és Norvégország. 10 és 20 koronás arany, értéke 13'19 és 26'39 K, 10, 25 és 50 ör, s 1 és 2 koronás ezüst, értéke 0'13, 0'30, 0'61 132 és 264 fillér.

Törökország. 0'25, 0'50 és 1 livre (25, 50 és 100 piaster) s 250 500 piaster arany, értéke 6'25, 12'50, 25'00, 62'50 és 125 K, 0'5, 1, 2, 5, 10 és 20 piaster ezüst, értéke 11, 22, 44, 107, 214 és 418 fillér.

A Magyar Államvasutak pénztárainál a következő ércpénz-összehasonlító táblázatot használják:

Ország	Pénzegység	Értéke közepes árfolyam szerint	
		korona	fillér
Angolország	1 font sterling à 20 shilling à 12 pence . .	24	—
Belgium, Franciaország, Luxemburg és Svájc	1 frank à 100 centimes	—	95
Bulgária	1 lew à 100 stotinki	—	95
Dánia	1 korona à 100 oere	1	32
Görögország	1 drachma à 100 lepta	—	95
Németalföld	1 forint à 100 cents	1	99
Német birodalom	1 márka à 100 fillér	1	17
Norvégia	1 korona à 100 oere	1	32
Olaszország	1 lira à 100 centesimi	—	95
Oroszország	1 rubel à 100 kopek	3	80
Portugália	1 milreis à 1000 reis	5	32
Románia	1 lei à 100 bani	—	95
Spanyolország	1 peseta à 100 centimos	—	95
Svédország	1 korona à 100 oera	1	32
Szerbia	1 dinár à 100 para	—	95
Törökország	1 piaster à 40 para	—	21

FOGADÓ NAPOK,

Hétfő

Péntek

Kedd

Szombat

Szerda

Vasárnap

Csütörtök

AZ ÉN KÖNYVTÁRAM

Miundántalan hallunk vagy olvasunk valamely könyvről s elhatározzuk, hogy meg fogjuk venni. Ha nem írjuk föl azonnal a könyv címét és az író nevét: könnyen elfelejtjük. Ez az oldal szolgáljon figyelmeztető gyanánt.

— MEGVÁSÁRLANDÓ KÖNYVEK. —

— KÖLCSÖN ADOTT KÖNYVEK. —

— KÖNYVEIM JEGYZÉKE. —

AZ ÉV TÖRTÉNETE.

(1913 július 1-től — 1914 június 30-ikáig.)

Belső politika és társadalom.

I. A parlament eseményei.

1913.

Július. 1. A törvényhatóságok sorában Zemplénmegye bizalmat szavazott a kormánynak. — A pestmegyei munkapárt Budapesten nagygyűlését tartotta. — 2. Andrássy Gyula gróf hozzálatott új párt alakítására irányuló tervei megvalósításához. Tiszadobról levelet intézett e dologban politikai barátaihoz, melyben azt mondta a többi közt, hogy az új párt főképpen az alkotmányos rend helyreállítását, a közkormányzat morális föltételeinek megteremtését és a belső viszálykodás megszüntetését tűzte ki céljául. — 5. Az Andrássy-csoport bizalmas tanácskozást tartott az új párt alakítása dolgában. — Ama törvény hatásaként, amelyet az országgyűlés hozott a királyság védelmére s a köztársasági agitáció megfékezésére, a vidéki köztársasági pártok elnökei egymásután lemondottak tisztükről s a lapok is ott hagyták Nagy György zászlaját, aki ezért közleményt tett közzé, melyben bejelentette a köztársasági párt feloszlását. — 8. A gyomai választókerület Perényi Zsigmond bárót, az új belügyi államtitkárt óriás többséggel képviselőjévé választotta. — 9. Arad város törvényhatósági bizottsága Tisza István gróf miniszterelnököt nagy többséggel a város diszpolgárává választotta. — Perényi Zsigmond báró, az új belügyi államtitkár bemutatkozott hivatalában. — 10. Debrecen város törvényhatósága az ellenzéki pártok obstrukció szerű vitája után 101 szavazattal 62 ellenében a város diszpolgárává választotta Tisza István grófot és bizalmat szavazott a kormánynak. — 11. Összeült a függetlenségi párt elnöki tanácsa, melyen Károlyi Mihály gróf beszámolt Andrássyval folytatott tanácskozása eredményéről. A beszámolóból kitűnt, hogy az egyezség voltaképpen nem

sikerült, mert Andrássy nem fogadta el egész terjedelmében az ellenzéki választójogi tervezetet. — 14. Tisza István gróf miniszterelnök Ischlben kihallgatáson jelent meg a királynál. A felség búcsúkihallgatáson fogadta Beöthy László kereskedelmi minisztert, aki lemondott s akit a király a vaskoronarend első osztályával tüntetett ki. A király új kereskedelmi miniszterré Harkányi János báró főrendiházi tagot nevezte ki. — 15. A hivatalos lapban megjelentek a királyi kéziratok Beöthy László kereskedelmi miniszter lemondásának elfogadásáról és Harkányi János báró kinevezéséről. — A király Pejacsevich Tivadar grófot horvát miniszterré nevezte ki. — 17. Harkányi János báró elfoglalta hivatalát. — 22. A király Skerlecz Iván bárót Horvátország új királyi biztosává és titkos tanácsossá nevezte ki Cuvaj Ede helyébe, aki távozása alkalmával a bárói méltóságot kapta. — 25. A király Kálmán Gusztáv kereskedelemügyi államtitkárt állásától fölmentette s szolgálatai elismerésül a belső titkos tanácsosi méltóságot adományozta neki. — 25. A függetlenségi párt szervező bizottsága ülést tartott a párt országos szervezkedése dolgában. — A horvátországi nemzeti haladó párti képviselők Budapesten értekezletet tartottak. — 26. A király Stetina József dr. kereskedelmi államtitkárt fölmentette és sok évi buzgó szolgálatai elismerésül a Lipót-rend középkeresztjét adományozta neki. — Skerlecz báró, az új horvát királyi biztos Zágrábba érkezett és átvette hivatala vezetését. — 28. Zágrábban értekezletet tartottak az unionista politikusok az új királyi biztos meghívására. A politikusok készeknek nyilatkoztak a királyi biztos támogatására, hogy Horvát-

országban helyreállithassa a normális alkotmányos viszonyokat. — 29. Berettyóújfaluban és Huszton képviselőválasztás volt; mindkét helyen a munkapárt jelöltje győzött; az első helyen Czifra Kálmánt, a másodikon Illés József dr.-t választották képviselővé.

Augusztus. — 4. Harkányi János báró, az új kereskedelmi miniszter Nagyszentmiklóson, ahol képviselőnek jelölték, elmondotta programmbeszédét, s ezt az alkalmat felhasználta arra, hogy előadja miniszteri programját. — 7. Balthazar Dezső református püspök, akit a nyirbátori kerületben pártonkívüli programmal képviselőnek jelöltek s aki már programmbeszédét is elmondotta, a jelöltségtől visszalépett. — 8. Nyirbátoron egyhangúan képviselővé választották a függetlenségi Laehne Hugót. — 8. Gerő Vilmos századost, a parlamenti őrség tisztjét, aki egy parlamenti affér alkalmával kardját használta, a haditörvényszék fölmentette az ellene indított katonai eljárás következményei alól. — 9. A nagyszentmiklósi kerületben Harkányi János báró kereskedelmi minisztert egyhangúan képviselővé választották. — 13. A debreceni városi közgyűlés ellenzéki kisebbsége panasszal fordult a közigazgatási bírósághoz Tisza István grófnak diszpolgárrá történt megválasztása ellen. A közigazgatási bíróság leiratában a panasznak nem adott helyt, mert, ugymond, semmi alapja sincs. — 14. Vadász Lipót igazságügyi államtitkárt egyhangúan képviselővé választották Máramarosszigeten. — 17. Tisza István gróf miniszterelnök és Pallavicini György őrgróf képviselő között lovagias ügy támadt Pallavicininek egy megjegyzése miatt, mely szerint Tisza gróf a Désy-pörben tanukat kedvező vallomásra akart bírni. — 20. Tisza István gróf és Pallavicini György őrgróf kardpárbajt vívtak, melyben mindketten megsebesültek, de csak igen jelentéktelenül; a párbaj után kibékültek.

Szeptember. — 11. Győr város törvényhatósága Tisza István gróf miniszterelnököt a város diszpolgárává választotta. — 14. Andrassy Gyula gróf pártja, az Országos Alkotmánypárt alakuló gyűlését

tartotta a Ferencvárosi Polgári Kör helyiségében; Andrassy gróf megokolta az új alakulás szükségét. — 15. Az országos alkotmány-párt első értekezletét tartotta, melyről határozatban üdvözölték a többi ellenzéki pártot. — 21. Apponyi Albert gróf Jászberényben beszámoló beszédét mondott. — Zemplénmegye közgyűlésén 224 szóval 192 ellen lezavarták Andrassy Gyula grófnak Tisza István gróf ellen tett bizalmatlansági indítványát.

Október. — 5. Makón nagy függetlenségi gyűlés volt, amelyen Justh Gyula elmondotta beszámolóját. Az alkotmánypártból nem jelent meg senki sem ezen a gyűlésen, sem a tornyai tanácskozáson, amelyen a függetlenségi vezérférjak találkoztak. — 8. Megnyílt a képviselőház új ülészaka, melyen meglepetésként megjelent Andrassy Gyula gróf egész pártjával együtt. Mindjárt a napirend megállapításánál felszóltat Andrassy gróf s hosszú beszédben előadta az ellenzék sérelmeit. Tisza miniszterelnök éles hangon válaszolt s erős kritikát mondott az ellenzékéről s Andrassy megsebezhető pontjait sem kímélte. Az alkotmánypárt a miniszterelnök beszéde előtt azonban kivonult a teremből, azzal okolván meg eljárásukat, hogy nem hallgathatták meg a beszédet anélkül, hogy ne reflektáltak volna rá, aminek azután formális tárgyalás jellege lett volna. — Az ülésen még egy meglepetés történt: Balogh Jenő igazságügyminiszter benyújtotta a polgári törvénykönyvre vonatkozó javaslatát s az esküdtszéki eljárás módosításáról szóló javaslatot is, továbbá még két igazságügyi javaslatot, melyek közül az egyik az egységes bírói és ügyvédi vizsgára vonatkozik, a másik a konzuli bíráskodás szabályozásáról szóló 1891. évi XXXI. törvénycikk hatályát hosszabbítja meg. — A főrendiház is ülést tartott, melyen fölolvasták az új ülészakot egybehívó királyi kéziratot. — 9. A képviselőház elnapolta üléseit. — Hódmezővásárhely nagy küldöttsége Tisza István grófnak átadta a város diszpolgári oklevelét. — 11. Hazai Samu báró honvédelmi miniszter több képviselővel Veszprémbe érkezett s átvette a város

díszpolgári oklevelét. — 13. Politikai körökben nagy szenzációt keltett a lapok leleplezése, hogy a kormány és a Margitszigetet bérlő társaság között differenciák támadtak s hogy Tisza István gróf miniszterelnök nem engedi meg a margitszigeti játékbank megalakítását, amelyre Lukács László miniszterelnök már erre nézve határozott ígéretet tett. — 15. A lapok újabb leleplezéseket közöltek a margitszigeti játékbank dologáról s azt írták, hogy az akkori miniszterelnökség a Forgalmi Részvénytársaságtól a játékbank concessiója fejében nagy összeget, egymillió négyszázezer koronát vett föl a pártkassza céljaira, továbbá, hogy voltak kijárók, akik szintén nagy pénzeket kaptak s hogy a társaság a lapokat is megvesztette. Az ellenzék aláíráásokat gyűjtött, hogy a képviselőházat összehívja a margitszigeti játékbank botránya miatt. — 20. Mielőtt az ellenzék a Házat összehívhatta volna, a képviselőház elnöksége maga hívta össze a Házat 25-ikére. — 24. Az ellenzék elhatározta, hogy nem megy be a Ház 25-iki ülésére. — 25. A képviselőház ülésén Tisza miniszterelnök részletesen nyilatkozott a játékbankról. Elmondotta, hogy ő Lukács László cselekedetét, mellyel a bankot koncedálni akarta, nem helyeselte, de hozzátette, hogy amit Lukács tett, az se az ő egyéni becsületét nem érinti, sem azokat az érdemeket, a melyeket egy hosszú életen át szerzett. A Ház tüntetett a miniszterelnök mellett, aki még kijelentette, hogy állami üzletkért a pártkassza céljaira pénzt elfogadni nem szándékozik. Az ülésen Sándor János belügyminiszter törvényjavaslatot terjesztett elő a vármegyei választott tisztviselők megbízatásának meghosszabbításáról és egy másik javaslatot a községi jegyzők fizetésrendezéséről. — Balogh Jenő igazságügyminiszter pedig beterjesztette a sajtótörvény reformjára vonatkozó törvényjavaslatot. A Ház azután november 4-ikéig elnapolta üléseit. — 29. Az újságírótestületek megvitatták az új sajtótörvényjavaslatot s határozatot hoztak ellene. — 30. A képviselőház csak formális ülésre jött össze s váratlanul megjelent az ülésen az

egész ellenzék s a margitszigeti játékbank miatt nagy vitát és vihart támasztott. Az ellenzék lármázott és tombolt, de a parlamenti őrség beavatkozását nem provokálta. Az ellenzék a játékbank kijáróinak a nevét követelte. Az ülés vége felé föllállt Mándy Samu és összeféretlenlenségi bejelentést tett Kristóffy József képviselő ellen, aki, ugymond, a margitszigeti játékbank kijárásáért pénzt kötött ki magának és kapott. — Az ülésen a miniszterek egy csomó törvényjavaslatot terjesztettek be. Tisza gróf miniszterelnök benyújtotta az állami számszék szervezetének módosításáról, Harkányi kereskedelmi miniszter a léva-nagysurányi helyiérdekű vasut engedelmzéséről, Teleszky pénzügyminiszter pedig az 1914. év első felében viselendő közterhekről szóló törvényjavaslatot. A pénzügyminiszter két óráig tartó expozét is mondott. Hazai honvédelmi miniszter három törvényjavaslatot adott be, melyekből az első az ujoncjutalék új megállapításáról, a második az 1912. évi 31. törvény-cikk módosításáról és a harmadik az 1914. évre kiállítandó ujoncok megajánlásáról szól.

November. — 4. A képviselőház újból összeült. Az ellenzék bement az ülésre, hogy vitát provokáljon az esküdtszék reformjáról a régi házszabály alapján. Előbb leengedte csendben tárgyalni a konzuli bíraskodásról és a bírói és ügyvédi vizsgálatról szóló törvényjavaslatokat s csak akkor lépett akcióba, amikor az esküdtszéki eljárás reformja került napirendre. Apponyi az ellenzék nevében deklarációt tett a javaslat ellen, azután folytatták a vitát és Benedek János mondott beszédet a reform ellen. Már-már úgy látszott, hogy normális vita lesz, azonban csak látszott. Lovászy Márton a napirendhez szólalt föl s beszéde során kitört az ellenzéken a vihar. Az elnök Lovászytól megvonta a szót, s minthogy mindemellett pokoli láрма közt tovább beszélt, az elnök félbeszakította az ülést és bejöttek a palotaőrök, hogy Lovászyt és a leglármásabb Justh Jánost és Abrahám Dezsőt kivezessék. A palotaőrök láttára a három keresett képviselő elhagyta a ter-

met s nyomukban távozott az egész ellenzék. — 5. A Ház folytatta az esküdtzéki reform tárgyalását. Az ülés csendben kezdődött, de zűzösen folytatódott. A mentelmi bizottság javaslatára a Ház Lovászy Mártont tíz napi, Ábrahám Dezsőt és Justh Jánost pedig öt-öt napi kizárásra ítélte. Balogh igazságügyminiszter beszéde után az ellenzék soraiból Kelemen Samu szól azután a javaslat ellen, majd Bródy Ernő következik. Beszéde végzetével felállt Hédevráry Lehel s bejelentette, hogy összeférhetlenségi bejelentést tett Mándy Samu ellen. Ez volt a vihar bevezetése a margitszigeti bank miatt azon a címen, hogy ő is kijáróként szerepelt. Természetes, hogy ez óriási láрма közt történt, s a nagy zsi-vajban valaki egy pakli kártyát dobott a Ház asztalára. Kiderült, hogy ez Eitner Zsigmond volt. Rakovszky István egy törvénykönyvet dobott a Ház asztalára. Az elnök felfüggesztette az ülést s a munkapárt kivonult. Az elkövetkezőket az ellenzék nem várta be, hanem otthagya az üléstermet. Az ülés újból való megnyitása után rövid volt. — 6. A Ház mai ülésén az ellenzék nem jelent meg. A Ház a mentelmi bizottság javaslatára a tegnapi zajongók közül Eitner Zsigmondot harminc, Rakovszky Istvánt husz, Huszár Károlyt pedig tizenöt ülésről kizárta. Azután elfogadták általánosságban az esküdtzék reformjáról szóló javaslatot. — 7. A képviselőház az ellenzék távollétében részleteiben is megszavazta az esküdtzéki reformot. — 11. A Ház napirendjére került a sajtótörvény reformjáról szóló javaslat. Nagy föltűnést keltett, amikor Apponyi Albert gróf felszólalása után Tisza miniszterelnök kijelentette, hogy méltányolja Apponyinak azt az érvelését, hogy az ellenzék a sajtóreform bizottsági módosításait az idő rövidege miatt nem tanulmányozhatta át, ezért maga indítványozta, hogy a Ház szakítsa meg a sajtóreform tárgyalását és tárgyalja a vármegyei tisztújítás elhalasztásáról szóló javaslatot. — 12. A képviselőház, mint-hogy az ellenzék nem jelent meg,

csöndben letárgyalta és elfogadta a vármegyei tisztviselők megbízatásának meghosszabbításáról szóló javaslatot. — 13. A képviselőház letárgyalta és elfogadta a jegyzők fizetésének rendezéséről szóló törvényjavaslatot. — 13. A képviselőház megkezdte a sajtójavaslat tárgyalását. Az ellenzék megjelent, de az egyetlen beszédet, Kenedi előadót, sem hallgatta meg, hanem csak a napirend megállapításánál vonult be. A napirendi vitában felszólat Andrássy Gyula gróf és szólásra készítette a miniszterelnököt. Az ülés elején a Ház megválasztotta a delegáció tagjait. — A főrendiház is ülést tartott a delegáció megválasztására. — 24. A képviselőház nyolcórás ülésekkel folytatta a sajtójavaslat vitáját. Az ülésen nagy beszédet mondott a javaslat ellen Apponyi Albert gróf. — 26. Tisza a képviselőház ülésén részletesen nyilatkozott a horvátokkal folytatott tanácskozás eredményéről. — 29. A főrendiház megszavazta a képviselőház által eddig elfogadott törvényjavaslatokat. — A Forgalmi Részvénytársaság ellen nyolc fumei részvényes följelentést adott be harmadfél millió káruk miatt. — 30. Horvátországban fordulat történt. A hivatalos lap közölte, hogy a király Skerlecz Iván bárót fölmentette királyi biztos állásától, és kinevezte Horvát-Szlávon- és Dalmátországok bánjává.

December. — 2. Kristóffy József, volt darabont belügyminiszter lemondott képviselői mandátumáról (Békés-Csaba). Ezzel levonta konzekvenciáját annak az összeférhetlenségi bejelentésnek, melyet Mándy Samu tett ellene a Házban a margitszigeti banküggyel kapcsolatban. — Skerlecz Iván báró, az új horvát bán letette Bécsben esküjét a király kezébe. — Horvátországban kiúrták a szabor választását. — 5. A képviselőház az ellenzék távollétében egy ülésben letárgyalta és megszavazta a jövő év első hat hónapjára szóló költségvetést. — Polónyi Géza kilépett a függetlenségi és 48-as pártból. — 6. Harkányi János báró kereskedelmi miniszter beterjesztette a képviselőházba az új vasuti pragmatikát, amelyből a horvá-

tokkal történt megegyezés értelmében kimaradt a szolgálati nyelvre vonatkozó rendelkezés. Ghillány Imre báró földmivelésügyi miniszter törvényjavaslatot nyújtott be az ármentesítő társulatoknak adandó mintegy kilencedfél millió korona rendkívüli segítségéről. Teleszky János pénzügyminiszter előterjesztést tett a vas-ércbányák megvételeire nézve. — 7. Kolozsvárt függetlenségi nagygyűlés volt, melyen megalakították az erdélyi ellenzék szövetségét. — 9. A Forgalmi Banknak visszafizették az 1,400.000 koronát, amit annak idején a munkapárti pártkassza céljaira adott. A pénzt — bécsi jelentés szerint — Tisza István gróf és Héderváry Károly gróf együttesen adták össze. — 15. A képviselőház egy heti szünet után folytatta a sajtójavaslat tárgyalását. A vitát azután megszakították és elhatározták, hogy csak január 17-én folytatják. — 16. A képviselőház letárgyalta és elfogadta a bosnyák vasutak építéséről és az állami számvevőszék szervezetének módosításáról szóló törvényjavaslatokat. Az ellenzék távol maradt az üléstől. — Horvátországban megtörtént a képviselőválasztás, melyen a horvát-szerb koalíció nagy többséget ka-

pot; a szerb radikálisok nagy vereséget szenvedtek. — 19. A képviselőház ez évben utolsó érdelemes ülését tartotta, melyen megszavazott egy egész sereg sürgős törvényjavaslatot, köztük egyet, mely a külső kereskedelmi viszonyok rendezéséről szolt és egy másikat, amely a magyar-horvát pénzügyi egyezményre vonatkozott. — 20. A Ház formális ülést tartott s üléseit elnapolta január 12-ikéig. — 22. A békéscsabai kerületben, mely Kristóffy lemondásával üresedett meg, képviselővé választották a gazdapárti Beliczey Gézát. — 27. Az új horvát országgyűlést királyi leirattal megnyitották. Az ellenzék akadékoskodása és botránya folytán az ülés húsz óra hosszát tartott s csak akkor tudták az elnökséget megválasztani. — 29. A főrendi-ház ülést tartott s elintézte a jövő félévi állami költségvetést. — 30. A király Lers Vilmos dr. államtitkári címmel felruházott miniszteri tanácsost a kereskedelmi minisztérium valóságos államtitkárává nevezte ki. — 31. A horvát országgyűlés az ellenzék obstrukciója folytán ismét hajnali öt óráig húzódó ülést tartott.

1914.

Január. — 3. A horvát országgyűlés megszavazta a magyar-horvát pénzügyi provizóriumról szóló törvényjavaslatot. — 5. A miniszterelnök és a román nemzetiségi párt vezetői között tárgyalás folyt valamelyes megegyezés dolgában. — A horvát országgyűlés megválasztotta a magyar országgyűlésbe delegált negyven és a főrendi-házba küldött három tagját. — 12. A Ház újból összeült és folytatta a sajtóvitát. Az ülést Bakonyi Samu függetlenségi képviselő egészen kibeszélte. — Pestmegye állást foglalt a román párt vezérével folytatott tárgyalás ellen. Az E. M. K. E. is foglalkozott e tárgyalással és határozatban kimondta, hogy tiltakozik az ellen, hogy az erdélyi magyarság közművelődési birtokállománya még csak alku tárgyává is tétessék. — 13. A Ház folytatta a sajtóvitát. Az ülésen csak tíz

ellenzéki képviselő jelent meg, akik közül hat szólalt föl (köztük Székely Ferenc volt igazságügyminiszter) és az ülés végén olyan zenebonát csapott, hogy Justh Gyulát, Zlinszky Istvánt, Fernbach Károlyt, Károlyi Mihály gróft, Lovász Mártont és Beck Lajost a mentelmi bizottsághoz utasították. Még mielőtt a Ház erre vonatkozólag szavazott volna, az ellenzék fölkerekedett és kivonult a tereméből. Tisza István gróf miniszterelnök azután hosszabb beszédet mondott, amelyben megemlékezett a románokkal való tárgyalásról és kijelentette, hogy nem azért bocsátkozott velük tárgyalásba, hogy paktáljon velük, hanem hogy nacionalista politikai programjukat levegyék a napirendről. Legkevesebbé várt ezért szemrehányást Justh Gyulától és társaitól, akik annak idején tisztán

politikai célból szövetkeztek Vladdal és a legszélsőbb nemzetiségi izgatókkal. — Justh Gyula este egy nyilatkozatot adott ki, amelyben valótlanságnak mondotta azt az állítást, hogy ő valaha is pakált volna a román nemzetiségi túlzókkal. — A fővárosi szociálisták a sajtójavaslat ellen való tiltakozásképpen a mai napra nagy esti tüntetést terveztek a parlament előtt. Fölvonulást akartak oda rendezni a főkapitány megtiltó végzése ellenére is. A tüntetés azonban elmaradt, mert a nagy hidegben alig egypár száz munkás ment ki az utcára, de a parlament elé nem is jutott, hanem megelégedett azzal, hogy apró csoportokban bejárta a fő utvonalakat, abcugolva a kormányt és a sajtójavaslatot. A tüntetés teljes kudarccal végződött, aminek oka abban is rejlett, hogy az utcákat nagy rendőri és csendőri készültség szállotta meg s a munkásság nem hajlott a vezérek izgatására, hogy szálljon szembe a karhatalommal. — 14. A Ház nagy izgalom közt folytatta a sajtójavaslat tárgyalását. Még a napirend előtt fölállott Szász Pál előadó és referált a mentelmi bizottság előterjesztéséről a tegnapi zavargók dolgában. A Ház mindenben elfogadta a bizottság javaslatát s az illető képviselőket, köztük Justh Gyulát és Károlyi Mihály grófort 15—45 napra kizárta a Házból. Az elnök azután azokat a képviselőket, akiket a Ház kizárt, távozásra szólította föl. Ezek azonban a fölszólításnak nem engedelmességek, mire az elnök öt percre följűggesztette az ülést. A miniszterek és a munkapárt kivonultak az ülésteremből, azután futólépésben besiettek a palotaörök. A Ház egyik tisztviselője távozásra kérte föl az elnök rendeletére hivatkozva, a kizárt képviselőket. Ezek most sem engedelmességek. Amint azonban egy-egy őrmester eléjük állott, nyomban kivonultak. Mikor az elnök és a munkapárt ismét megjelent a teremben, az ellenzék aránylag elég nyugodtan viselkedett s a Ház áttérhetett a sajtójavaslatra. A vita háromnegyed egytől félhatig tartott. Azután Apponyi Albert gróf interpellált a

románokkal folytatott tárgyalás dolgában. Tisza miniszterelnök nyomban válaszolt s a Ház a választ tudomásul vette. Pallavicini György örgróf a Ház megsértett méltósága címén interpellált azért, hogy a Ház újévi üdvözlését nem a Ház elnöksége, hanem a miniszterelnök juttatta el a trónörökös-höz. Tisza miniszterelnök azt válaszolta, hogy csak az elnök megítéltelő kérésének tett eleget, amikor az üdvözlés tolmácsolta, nincs azonban ellenvetése, ha a jövőben a Ház elnöke fejezi ki a szerencsekívánatokat. — 15. A parlamenti őrség ma ismét szerepelt a képviselőház ülésén, még pedig mindjárt az elején és eltávolította Eitner Zsigmondot, aki kitiltása mellett is megjelent az ülésen. Eitnert a Ház határozatával való szembehelyezkedése miatt újból a mentelmi bizottsághoz utasították. A Ház azután folytatta a sajtójavaslat tárgyalását. Közben a mentelmi bizottság ülést tartott s indítványához képest a Ház Eitnert további harminc napra kizárta. Az ülés végén kisorsolták a Farkas Pál összeférhetlenségi ügyében ítélő bíróságot, melybe hat munkapárti, öt ellenzéki és egy pártönkivüli került. A zsüri Farkas Pál ügyében, akit egy italmérségi jog kijárásáért jelentettek föl, nem talál összeférhetlenséget. Az ítéletet egyhangúan hozták. — 16. A Ház sok zaj közt folytatta a sajtójavaslat tárgyalását. — 18. Tisza István gróf miniszterelnök Fiuméből, a Szent István dreadnought vízrebocsátásáról hazatérőben egy napot Zágrábban töltött, látogatást tett a bálnál, a szaborban és a pártoknál. Nagyon szimpatikusan fogadták s általánosan az a vélemény alakult ki, hogy e látogatás, amilyenre eddig egy magyar miniszterelnök sem vállalkozott, előmozdítja a horvát-magyar megegyezés ügyét. — 20. A román nemzetiségi bizottság (komité) tagjai összegyűltek Budapesten, hogy megvitassák a kiküldött hármas bizottságnak Tisza István gróf miniszterelnökkel történt eddigi tárgyalását. — 22. A sajtójavaslat általános vitája véget ért s a Ház a javaslatot izgalmas vita után, melyben az ellen-

zék is részt vett, általánosságban megszavazta. A részletes tárgyalást is nyomban megkezdték. — A román komité félbeszakította a tanácskozását s a határozathozatalt elhalasztotta, mert bizonyos felvilágosításokat akar kérni a miniszterelnöktől. — 23. Iszonyu zaj és forrongás volt a Házban. Az ellenzék megbontott minden rendet s a renitencia álláspontjára helyezkedett. A többség viszont hideg elszántsággal helyeselt minden intézkedést, amit az elnök a tumultus elfojtására és a további tárgyalás lehetőségének biztosítására tett. A közzvetlen okot a forrongásra Tisza grófnak az a múlt ülésen tett megjegyzése adta, melyben azt mondotta Lukács László volt miniszterelnök a zalainai háza ügyében, hogy ha ő valakivel szemben oly megbélyegző vádat emel, és azt bizonyítani nem tudja, elbűnjék a becsületes emberek szeme elől. Désy Zoltán, akire a megjegyzés célzott, elhatározta, hogy először lovagias uton szerez Tiszától elégtételt, azután a Ház ülésén is követel elégtételt az elnöktől. Az ülésen először Apponyi szólalt föl s követelte Tisza rendreutasítását. Beöthy Pál elnök azt felelte, hogy Tisza szubjektív fölfogását nyilvánította s nem utasítja rendre. Apponyi kijelentette, hogy ilyen körülmények közt ő nem tárgyal tovább s elment. Vele együtt kivonult az ellenzék nagy része, de csakhamar visszatért. Barabás Bélának a sajtójavaslathoz való hozzászólása kapcsán rettentés vihart támasztott s a legkeresettebb szidalmakat zúdította a kormányra. A tárgyalás lehetetlenné vált. Ekkor fölállott Andrassy Gyula gróf s bár a Ház nem adta meg neki a szólás jogát, amely Székely Ferencé volt, Andrassy beszélni kezdett. Az elnök ismételen rendreutasította Andrassyt, aki azonban ügyet sem vetve rá, nyugodtan állt a helyén. Az elnök fölfüggesztette az ülést s miután a többség távozott, bevonult a palotaőrsg Horváth alezredes vezetésével, aki a zajongók közül először Ráth Endrét vezettette ki, azután Hédervári Lehelt, majd Fráter Lórándot. Az ülés újból való megnyitása után Andrassy újból föl-

állt, hogy folytassa beszédét. Az elnök figyelmeztette újból, hogy nem beszélhet, Andrassy azonban folytatta beszédét. Az elnök erre újból fölfüggesztette az ülést, a palotaőrsg bevonult ismét Andrassy kivezetésére. Természetes, hogy ez óriás izgalom közt ment végbe. Amint a főterembiztos fölolvasta a kivezetendők névsorát, köztük Andrassy nevét, Andrassy két palotaőr kíséretében elhagyta a termet. Követték őt Haller István és Batthyány Pál gróf. A palotaőrsg azután Zichy Aladár grófot is kivezette, mire az egész ellenzék kivonult. Távozása után a Ház letárgyalta és egynémely módosítással részleteiben is elfogadta a sajtójavaslatot. — 24. Tisza István gróf és Désy Zoltán lovagias ügyét jegyzőkönyvben intézték el, mely konstátálta, hogy Tisza gróf kritikájában Désy Zoltán becsületében sérteni nem akarta. — 24. A Ház ülése nagyon csendes volt. A tegnapi ülésen való zajongás miatt több képviselőt kitiltottak, Andrassy Gyula grófot tíz ülésről zárták ki. A sajtójavaslatot harmadik olvasásban is megszavazták. Elfogadták azután a budapesti bíróságok személyzetének szaporításáról szóló javaslatot. — 28. A Ház nyolcórás ülésben letárgyalta és megszavazta az unjonclétszám újabb megállapításáról s az 1914. évi unjoncok megajánlásáról szóló törvényjavaslatokat. Az egész ellenzékkel csak Polónyi Géza volt jelen az ülésen, amelyen beszédet is mondott. — Az ülés elején Harkányi kereskedelmi miniszter törvényjavaslatot terjesztett elő a hájóstársaságok állami segítésében. A javaslat szerint ez a segítség évi 10,925.000 korona, melyből az Adriára 4,600.000, a Magyar-Horvát társaságra 2,775.000, a Magyar keleti tengerhajós társaságra 1,750.000 és a Magyar Folyam- és Tengerhajós-társaságra 1,800.000 korona esik. — 29. A képviselőház elfogadta az árvízkarosultak segítéséről és az állami vasgyárak vasérczükségletének biztosításáról szóló törvényjavaslatokat. — 31. A Ház ülésén Bethlen István gróf interpellációjára Tisza István gróf nyilatkozott Czernin gróf bukaresti osztrák és magyar követéről. Az ülés

elején Sándor János belügyminiszter beterjesztette a választókerületek új beosztásáról szóló törvényjavaslatot. — A Dunántúli Közművelődési Egyesület ülésén Széll Kálmán beszédet mondott a román tárgyalásról.

Február. — 4. A magyar országgyűlésre delegált horvát képviselők először jelentek meg a képviselőházban. A Ház megkezdte a vasúti szolgálati pragmatikáról szóló törvényjavaslat tárgyalását. A horvátok nyilatkozatot tettek, melyben kijelentik, hogy mivel a javaslatban a horvát álláspont is érvényesül, ők megszavazzák. Tisza beszéde után a Ház a javaslatot általánosságban és részleteiben is megszavazta. — 6. A miniszterelnöknek a románokkal való tárgyalása véget ért s a románok elhatározták, hogy összehívják a komitét, hogy a megegyezés kérdésében végleges határozatot hozzon. — 10. A képviselőház letárgyalta és megszavazta a váltóügyi törvényjavaslatokat. — 11. A Házban Tisza István gróf Sczitovszky Béla interpellációjára a nyilvánosság elé tárta mindazt, amit az általa elrendelt és Vadász Lipót államtitkár által végzett vizsgálat a margitszigeti játékbank kijárási kiderített. Megállapította, hogy kijárási címén a bank 775.000 koronát jegyzett föl. Ez összegből 365.000 korona olyan, amit az ügylet résztvevői közt számoltak el, a többit, vagyis 505.000 koronát sajtókiadások címén könyvelték el. Minden lap kapott általányt. Két képviselő neve szerepel a vizsgálat listáján, Kristóffy és Polónyi Dezső. Kristóffy lemondott, Polónyinak pedig ügyvédi működését érinti a dolog s nem lehet vizsgálat tárgya. A munkapárt két kütagja, Korniss Károly gróf és Horánszky Lajos kapott 50—50 ezer koronát, de olyan szolgálatokért, amit kijárási címén lehet mondani. Tolnay Lajosnak, a közmunkatanács elnökének egyik fia és veje részesült bizonyos anyagi előnyben. Tolnay Lajos lemondott állásáról. A miniszterelnök nagy elismeréssel szolt Tolnay érdemeiről, de kijelentette, hogy a lemondás elfogadását ajánlja a felségnek. Garancsy Mihálynak, a közmunkatanács alelnökének

a sógora kapott 75 ezer koronát, de Garancsy erről nem tudott, ennél fogva Garancsyt védelmébe veszi. — 13. A Forgalmi Bank fumei részvényesei az igazgatóság ellen hűtlen kezelés címén büntető följelentést tettek a budapesti rendőrségen. A rendőrség megindította a vizsgálatot. — 17. Az ellenzék bevonult a képviselőházba, hogy jelen legyen a választókerületek új beosztásáról szóló törvényjavaslat tárgyalásán. Az ülés nyugodt volt. Ellenzéki és kormánypárti szónokok váltakozva fejtették ki nézetüket. Zavar egyáltalában nem volt. — A román nemzeti komitő összeült Budapesten. — 18. A román komitő határozatban kimondotta, hogy nem fogadhatja el a megegyezésre nézve a miniszterelnök javaslatait. — A budapesti királyi ügyészség a margitszigeti följelentés dolgában megette indítványát. — 19. A képviselőház három óra hosszáig tartó izgalmas vita után elvetette az ellenzéknek az elnökség ellen irányuló bizalmatlansági indítványát s azután további három óra hosszáig tartó vita után úgy általánosságban, mint részleteiben megszavazta a választókerületek beosztásáról szóló törvényjavaslatot, amiáltal az új választótörvény befejeztetett. — 20. A Ház mai ülésén Bujanovics Gyula interpellációja kapcsán Tisza István gróf miniszterelnök részletesen nyilatkozott a román nemzetiségi párt vezéreivel folytatott tanácskozásairól. Kijelentette, hogy azokat az engedményeket, amelyeket ígért, meg fogja adni, de nemcsak a románokkal, hanem valamennyi nemzetiséggel szemben. A miniszterelnök válaszát, melyből kitűnt, hogy Tisza semmit sem paktált el a nemzetiségeknek, a Ház tárgyalásra tüzte ki. — 23. A hivatalos lap közölte, hogy a király Plósz Sándor titkos tanácsost, Tomasich Miklós volt horvát minisztert, Bujanovics Sándort, az O. M. G. E. elnökét, Pranger Józsefet, a jegybank volt vezérigazgatóját és Hatvány-Deutsch Béla nagyiparost a főrendiház tagjaivá nevezte ki. — 26. A király Vargha Gyula dr. miniszteri tanácsost, a Központi statisztikai hivatal igazgatóját a kereskedelmi minisztérium politikai államtitkárává

nevezte ki. — Plósz Sándor főrendiházi taggá való kinevezése folytán lemondott képviselői (lugosi) mandátumáról. — 27. A főrendiház megszavazta az esküdt-széki reformról szóló törvényjavaslatot. — 28. A főrendiház megszavazta a sajtójavaslatot és a választókerületek beosztását.

Március. — 5. A képviselőház az ellenzék részvétele mellett befejezte a hajóttársaságok szubven-ciójáról szóló törvényjavaslat tárgyalását. — 6. A Rosenberg Gyula halálával megüresedett abrudbányai kerületben képviselővé választották a munkapárti Lónyay Istvánt. — A Ház ülésén napirendre került a miniszterelnök nyilatkozata a román tárgyalásról. Mihályi Tivadar a román képviselők nevében szólalt föl, aki fölolvasta a románok békepontjait. Tisza felelt és azzal végezte, hogy a románok politikai érvényesülését a magyar állam nemzeti egységének terén várja. Résztvett a vitában Apponyi Albert gróf is, aki nagy beszédet mondott. — 9. Lugoson képviselővé választották Nikolics Dánielt, az ottani munkapárt elnökét. — 11. A képviselőház ma már nemcsak a román tárgyalást vitatta meg, hanem az egész nemzetiségi kérdést és résztvettek a vitában a tótok is. — 19. A Házban folyó nemzetiségi vitát pár órára megszakította Teleszky János pénzügyminiszter, aki terjedelmes expozé kíséretében be-terjesztette az 1914—1915. évi állami költségvetést. A budget összesen két milliárd és kétszáz millió koronát tesz ki. — 20. A nemzetiségi vita véget ért s a Ház a miniszterelnök nyilatkozatát tudomásul vette. — 28. A hivatalos lapban kihirdették az új sajtótörvényt. — 23. Károlyi Mihály gróf Amerikába utazott, hogy az amerikai magyarságot szervezze a függetlenségi párt számára. — 31. Az Országos Törvénytarban közzétették a képviselőválasztókerületekről szóló törvényt s a belügyminiszter egy rendeletben közzétette a kerületek részletes beosztását. Budapestet 22 kerületre osztották.

Április. — 2. A főrendiház letárgyalta és elfogadta a tengerhajóttársaságok állami segítéséről, a bosnyák vasutak építéséről és a

tengerparti területek kisajátításáról szóló törvényjavaslatokat. — 5. Károlyi Mihály gróf Amerikába érkezett s táviratban jelentette Apponyi grófnak, hogy nagyszerűen fogadták. — 21. A képviselőház a húsvéti ünnepek után első ülését tartotta, melyen fölolvasták a királyi kéziratot a harmadik ülésszak berekesztéséről és a negyedik megnyitásáról. E célból ülést tartott a főrendiház is. — A munkapárt utolsó értekezletét tartotta a Lloyd-épületben. — 22. A képviselőház negyedik ülésszaka megnyílt. Aelnökökké választották Szász Károlyt és Simontsits Elemért, háznaggyá újra Angyal Józsefet. A Ház azután elhatározta, hogy ezentúl délelőtt tíz órától délután két-ötig és négy órától este nyolcig tárgyal. — A főrendiház megválasztotta a delegátusokat is. — 23. A képviselőház az ellenzék távollétében megkezdte az 1914—1915. évi költségvetés tárgyalását s általában megszavazta. — Károlyi Mihály gróf Amerikából hazakerkezett. — 24. A képviselőház megválasztotta a delegáció tagjait s áttért azután a költségvetés részleteinek tárgyalására. — 30. A függetlenségi képviselők Pétervárra tervezett útjukról lemondottak.

Május. — 2. A képviselőház az ellenzék távollétében folytatta a költségvetés tárgyalását. — 7. Kassán képviselővé választották Vargha Gyula kereskedelmi államtitkárt. Nagyikindán szintén a munkapárti jelölt, Tabakovics József győzött nagy többséggel. — 14. A képviselőház az ellenzék távollétében befejezte a költségvetés tárgyalását s a budget megszavazta. Pop Csicsó román nemzetiségi képviselő a románok úgynevezett sérelmeiről beszélt. Beszédére Tisza gróf válaszolt. — 15. A képviselőház az ellenzék távollétében letárgyalta a választókerületek beosztásáról szóló belügyminiszteri rendeletet s megszavazta az appropriációs törvényt, továbbá elintézte a községi és kör-orvosok országos nyugdíjintézetének létesítéséről szóló belügyminiszteri jelentést. — 21. A főrendiház hosszú és élénk vita után általánosságban és részleteiben is elfogadta a költségvetést. — 28. A függetlenségi és 48-as párt Kossuth

Ferenc halálával új elnökévé választotta Károlyi Mihály grófot.

Június. — 5. A képviselőház újra összeült. Balogh Jenő igazságügy-miniszter négy törvényjavaslatot terjesztett elő, nevezetesen a becsület védelméről, a hatóságok büntetőjogi védelméről, a polgári perrendtartás életbeléptetéséről és végül a kölcsönös végrehajtási jogsegítésre vonatkozó, Ausztriával kötött szerződés becikkelyezéséről szóló törvényjavaslatokat. — Jankovich Béla kultuszminiszter törvényjavaslatot nyújtott be a nem állami tanárok, felső nép- és polgári iskolai, valamint gyógypedagógiai tanítók s özegeyek és árvaik ellátásáról. — 6. Budapesten megalakult az Országos Polgári Radikális Párt. — 7. A kolozsvári munkapárt köravató ünnepén megjelent Tisza István gróf miniszterelnök is és nagy beszédet mondott. — Nagyilondán román népgyűlés volt a román nemzetiségi képviselők jelenlétében, mely hangoztatta, hogy román kulturális szempontból egy és ugyanazon népnek érzi magát az összes és bárhol lakó románokkal. — 12. A képviselőház ülésén Sándor János belügyminiszter beterjesztette a közigazgatás államosítására vonatkozó három törvényjavaslatot. Az első a vármegyei alkalmazottak kinevezéséről szól, a második a vármegyei közigazgatási

alkalmazottak személyi és szolgálati viszonyairól, a harmadik pedig a vármegyei közigazgatásról intézkedik. Az ellenzék nem volt jellem. — Cegléden, amelynek mandátuma Kossuth Ferenc halálával gazdálanná lett, Károlyi Mihály grófot jelölték, aki elmondotta programbeszédét. — 16. A képviselőház az ellenzék távollétében elfogadta az ügyvédjelöltekről, illetve az igazságügyi szervezetek módosításáról, azután a polgári perrendtartás életbeléptetésének elhalasztásáról szóló törvényjavaslatokat. — Teleszky pénzügyminiszter törvényjavaslatot adott be a törvénykezési illetékek fölemeléséről és a szeszadóról szóló törvény módosításáról. — A becsület védelméről szóló javaslatot a Ház vita nélkül elfogadta. — 17. Az ellenzék megjelent a Házban a hatóság büntetőjogi védelméről szóló törvényjavaslat tárgyalására, de csak a saját szónokait, Bakonyi Samut és Polónyi Dezsőt hallgatta meg. A Ház a javaslatot elfogadta. — 18. A Házban Harkányi kereskedelmi miniszter törvényjavaslatot terjesztett be a körös—belovár—verőce—barcsi h. é. vasútról. A Ház június 30-ig elnapolta üléseit. — 22. Cegléden egyhanguan képviselővé választották Károlyi Mihály grófot. — 30. A képviselőház mai ülését a Szerajevóban meggyilkolt trónörökös-pár emlékezetének szentelte, éppúgy a főrendiház is.

II. Egyéb események.

1913.

Julius. — 1. A király Bécsből nyári üdülésre Ischlbe utazott. — 2. A hivatalos lap királyi kéziratot közölt, mely Náray Szabó Sándor dr. kultuszminiszteri államtitkárt szolgálatainak elismerése mellett nyugdíjazza. — 4. Budapesten megalakult az Országos Népművelődési Egyesület s elnökévé Rákosi Jenőt választotta. — 7. A hivatalos lap közölte Perényi Zsigmond bárónak belügyminiszteri államtitkárrá történt kinevezését. — A Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület Szegeden évi rendes közgyűlést tartotta. — 9. Némethy Károly belügyi államtitkárnak a király a

Ferenc József-rend nagykeresztjét adományozta. — 12. A belügyminiszter rendeletet adott ki, amelylyel megfelelő meghatalmazások kíséretében a fumei kormányzóra ruházta át a júniusban feloszlott representanza és a sztrájkoló községi állandó bizottság hatáskörét. — A Magyarországi Rendőrtisztviselők Országos Egyesülete évi közgyűlést tartotta Győrött. — 15. A király Tisza Istvánné grófnának, a miniszterelnök feleségének az I. osztályu Erzsébet-rendet adományozta. — 16. Esztergomban rendőrkutya-versenyt rendezett az Országos rendőr- és védő-kutyaegyesület, mely Eszter-

gomban alakult meg. — 18. A községi és körjegyzők országos egyesülete nagy küldöttséggel tisztelgett Tisza István miniszterelnöknél és Sándor János belügyminiszternél. —

28. A Magyar Nemzet című napilap harminckét éves fennállása után megszűnt. Utolsó szerkesztője Lándor Tivadar volt.

Augusztus. — 6. A gyorsírók budapesti nemzetközi kongresszusa alkalmából az Iparművészeti Múzeumban gyorsíró-kiállítást rendeztek. — 7. Budapesten a régi képviselőház nagytermében megkezdte tanácskozását a nemzetközi gyorsíró-kongresszus. — 9. A király Szentkreszthy Zsigmond bárónak, a nagyváradi ítélőtábla elnökének nyugdíjazása alkalmából a titkos tanácsosi méltóságot adományozta. — 12. Sárosmegye közönsége nagy ünnepséggel ülte meg a héthársi templomnak, hazánk történeti szempontból és műbcsett tekintve is, egyik nevezetességének négyszázéves jubileumát. — 15. A pancsovai lövészegyesület nagy ünnep keretében ünnepelte meg fennállásának századik évfordulóját. — A Magyar Országos Céllovó Szövetség Sopronban ötödik, országos versenyét rendezte. — 18. Zágrábban merényletet követtek el Skerlecz Iván báró, királyi biztos ellen. Egy Tojcsics István nevű mázolóságé revolverrel rálőtt az utcán a királyi biztosra, akinek a golyó átfurta a bal karját. A merénylet elfogták. Azt vallotta, hogy Amerikában biztatták föl, hogy ölje meg a királyi biztost. — A király udvari orvosának Kerzl dr.-nak a titkos tanácsosi méltóságot adományozta. — 20. Az idei Szent István-díjat, mely a 25-ik volt, Mautner V.-nek Bartek nevű lova nyerte meg. — 25. Előpatakon nyolcadik nagygyűlést tartotta a székely-társaságok szövetsége. — 31. Teplic-fürdőn leplezték azt az emléktáblát, amelyet Napoleon hadainak veresége után a két császár találkozásának emlékére állítottak.

Szeptember. — 2. A hivatalos lap közölte, hogy a király sédeni Ambrózy István báró nagybirtokosnak, továbbá Ambrózy Lajos és Ambrózy Gyula báróknak, valamint törvényes utódaiknak a magyar grófi méltóságot adományozta. — 5. Bogdano-

vics Lucián, karlócai szerb patriarka, Gastein-fürdőben, ahová üdülni ment, eltűnt. (Hetek mulva megtalálták holttestét az Ache-patakban.) — 6. Sándor János, belügyminiszter a törvényhatóságokat rendeletben értesítette a községi és körorvosok nyugdíjintézetének létesítéséről s egyúttal szétküldötte az orvosok özvegyeinek és árváinak ellátásáról szóló szabályrendeletet is. — 8. A Felvidéki Magyar Köz-művelődési Egyesület évi közgyűlést tartotta Pöstyénben. — 11. A király idősebb Neumann Adolfnak, végvári Neumann Dánielnek és ifjabb Neumann Adolfnak, valamint törvényes utódaiknak a közigazdaság terén szerzett érdemeik elismerésül a magyar bárói méltóságot adományozta. — 20. A magyarországi szociáldemokrata-párt Budapesten megtartotta a tavaszról elmaradt kongresszusát. — 25. Arad város kulturtalját nagy ünneppel föl-avatták. Az ünnepen Rákosi Jenő beszédet mondott az aradi vértanúkról. — 27. Gasteinban ma találtak meg az Ache-patak vizében Bogdanovics patriarka holttestét, amely már fölözlásnak indult. — 31. Bogdanovics patriarka holttestét hazahozták Karlócára. — A községi és körjegyzők országos egyesülete Budapesten közgyűlést tartotta s megvitatta a fizetésrendezésről szóló törvényjavaslatot.

Október. — 3. A fumei kormányzósági épület ellen bombamerénylet következett el. A bombát az épülethez csatolt irattár ablakában helyezték el. A robbanás éjféli felé történt s ereje bezúta a kormányzóság ablakait, falakat döntött össze s az irattár sok aktáját megsemmisítette. — 4. Sándor János belügyminiszter két körrendeletet adott ki, egyet a gyűlekezési jog egységes szabályozása, egyet pedig a választójog büntetőjogi védelméről szóló törvény végrehajtása tárgyában. — 6. Temesvárott együttes kongresszust tartott a Bírák és Ügyészek Országos Egyesülete, az Országos Ügyvédszövetség s az Ügyvédjelölték Országos Egyesülete. — 14. Az Asztra román közművelődési egyesület évi közgyűlést tartotta Szászvároson. — 20. Az állami tisztviselők negyedik országos kongresszusukat tartották Győrött. Ta-

nácskozásuk legfőbb tárgya a szolgálati pragmatika volt. — 25. A zágrábi bíróság Dojcsics Istvánt, Skerlec Iván báró királyi biztos merénylőjét tizenhat évi súlyos börtönrre ítélte. — 29. Nyolcvankilenc törvényhatósági és rendezett tanácsu város kiküldöttei Nagyváradon nagygyűlést tartottak, melyen főként a városok hitelügyével és az erdélyi földgáz kihasználásának kérdésével foglalkoztak. — Besztercebányán a Madách-társaság ünnepet rendezett Bóhm Károly emlékezetére s ez alkalommal leleplezte a Bóhm szülőházára illesztett emléktáblát, Wunsch Róbert szobrász alkotását.

November. — 2. Bogdanovics Lucian patriarkát nagy gyázcipőpompával eltemették Karlócán. — 8. A budapesti törvényszék egy Bravura Miklós nevű orosz embert három évi államfogházra és Velösy Lipót volt közjegyzői irnokot négy évi államfogházra ítélte kémkedésért. — 10. A Magyar Jogász-egyesület harmincegyedik évi közgyűlését tartotta Budapesten. — 17. Budapest székesfőváros egyesítésének negy-

venéves fordulóját ünnepelték a Vigadó nagytermében. — 24. Kossuth Ferenc eljegyezte özvegy Benyovszky Sándorné grófnét, született Kvassay Máriát. — 29. Komáromban fölavatták a kulturpalotát.

December. — 7. A belügyminiszter két körrendeletet adott ki a kívándorlás okai és szabályozása dolgában. — 8. Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület Kolozsvárott közgyűlését tartotta. — A Magyarországi Nőegyesületek Országos Szövetsége Szombathelyen rendes közgyűlését tartotta. — A Katolikus Népszövetség Eperjesen közgyűlését tartotta. — 13. A király Pranger Józsefet, az Osztrák és Magyar Bank főtítkárát a főrendiház tagjává nevezte ki. — 29. Az aradmegyei Kürtösön Mladin Miklós vendéglős revolverrel merényletet követett el Hámory László dr. országgyűlési képviselő ellen, aki megsebesült. — 28. A máramaroszigeti törvényszék megkezdte a rutén lázítók bűnpörének a tárgyalását. A fővádott Kabalyuk Sándor lelkész volt, aki társaival az orosz vallásra akarta téríteni a ruténeket.

1914.

Január. — 5. A Délmagyarországi Magyar Közművelődési Egyesület Szegeden évi közgyűlését tartotta. — 6. A király Horvay Lajos dr. képviselő, műegyetemi tanárt kultuszminiszteri politikai államtitkárrá és Klebelsberg Kunó gróf közigazgatási bírót adminisztratív államtitkárrá nevezte ki. Benedek Sándor államtitkár a közigazgatási bíróság másodelnöke lett. — 10. Budapesten a Margit-rakodóparton egy utazókosárban női holttestet találtak, amelyről kiderült később, hogy Turcsán Emiliáé, egy, az orfeumi világban Mágnás Elza néven ismert nőé, akit a szobalánya, Kóbori Róza és ennek a szeretője, Nick Gusztáv gyilkoltak meg. — 12. Kossuth Ferenc, aki nagy beteg volt, megesküdött özv. Benyovszky Sándorné grófné, született Kvassay Máriával. — 18. Budapesten megalakult a Magyar Vivó Szövetség s elnökévé választotta Beöthy Pált, a képviselőház elnökét. — 21. Az Országos Klub évi közgyűlését tar-

totta Dessewffy Aurél gróf elnöklésével. — 22. A Szentmarcszizigeti Gyógyító-fürdő Részvénytársaság részvényesei Korniss Károly gróf elnöklésével viharos közgyűlést tartottak, amelyen a főlzárolásra nézve beadott javaslatot elvetették. — 25. A Nemzeti Kaszinó és az Országos Kaszinó évi közgyűlésüket tartották.

Február. — 2. A Nemzeti Kaszinó Széchenyi-lakomáján az emlékbeszédet Wekerle Sándor mondta. — 3. A budapesti Lánchíd átalakítását megkezdtek. — 5. A máramaroszigeti rutén pör tárgyalása során kihallgatták Bobrinszki Vladimír orosz gróft, aki Budapesten keresztül utazott Máramaroszigetre, hogy a vádlottak érdekében vallomást tegyen. — 16. A keresztény szociálista-párt orsz. nagygyűlését tartotta Budapesten. — 21. A király Wieland Artur főispánnak és törvényes utódainak a bárói méltóságot adományozta. — 23. Debrecenben bombamerényletet követtek

el a kereskedelmi és iparkamara palotájában lakó hajdudorogi görög katolikus püspök ellen. A bomba, melyet Cernovicból küldtek egy állítólag kegyszereket tartalmazó csomagban, a csomag fölbontása közben robbant föl s darabokra tépte Jaczkovics Mihály püspöki vikáriust, Slepkovszky János dr. püspöki titkárt és Csath Sándor dr. ügyvédet, a püspök jogtanácsosát, aki történetesen éppen ott időzött. A püspöknek, aki a szomszéd szobában volt, nem történt komolyabb baja; megsebesült azonban súlyosan Kriskó Elek püspöki levéltáros és Dávid Miklós joghallgató. — 25. A debreceni bombamerénylők után Cernovitzban megindított vizsgálat kiderítette, hogy a bombát a póstán két romániai ember: Mandaseszku Szilvio és Avram Tódor adták föl. Később megállapították azt is, hogy a merénylőknek nem ez az igazi nevük.

Március. — 1. A debreceni bombamerénylők dolgában Bukarestben megindított vizsgálat kiderítette, hogy Mandaseszku és Avram bukaresti lakosok, de nem ők követték el a merényletet, hanem Katarau Ilie és Kirikov Timov oroszországi oláhok, akiknek Mandaseszku és Avram csak az útleveleiket adták át. Katarau és Kirilov azonban megszöktek Bukarestből, még mielőtt a rendőrség elfoghatta volna őket, Mandaseszkut és Avramot mindamelllett letartóztatták. — 2. A fiumei kormányzósági palota kertjében bombarobbanás történt. A bombát éjjel dobták a palota felé. A robbanás kárt nem okozott. — Vay Gábor gróf főrend és Horváth Péter alezredes, a parlamenti palotaórság parancsoka közt lovagias ügy támadt Vaynak a parlamenti őrségre tett megjegyzései miatt, amelyekben a palotaórség tisztikara sértést látott és sorsolás útján Horváth alezredest bízták meg azzal, hogy Vay gróftól elégtételt kérjen. Ebből az ügyből egy egész csomó lovagias ügy támadt. — 2. A budapesti ügyvédi kamara tisztújító közgyűlését tartotta. — 3. A máramaroszigeti törvényszék meghozta ítéletét a rutén izgatók pörében. Kabalyuk Sándort (Alexi atyát) ötödfél esztendei államfogházra, Vorobesuk Györgyöt másfél-

évi, Palkaminczi Mihályt két évi és három hónapi, Petrokoi Demetert harmadfélévi és Bocsak Illést szintén harmadfélévi államfogházra ítélték. A többi vádlott kisebb büntetést kapott. Az ötvenöt vádlottból csak huszonhárom mentettek föl. — 7. A király Vest Ede lovagnak, a temesvári kereskedelmi és iparkamara elnökének és törvényes utódainak a bárói méltóságot adományozta. — 10. Minthogy a Vay-Horváth-ügy még nem nyert elintéztést s Vay segédeinek nyilatkozatai kapcsán egész szövevény keletkezett s minthogy az első elintézetlen ügy kapcsán több törzstiszt sem intézhette el újabb lovagias ügyét Beniczky Ödönnel és Zlinszky Istvánnal, a budapesti hadtestparancsnok elhatározta, hogy mivel Beniczky és Zlinszky tagjai az Országos kaszinónak, a kaszinóból való kilépésre kényszeríti mindazokat a tiszteket, akik ennek a társaskörnek a tagjai, abban az esetben, ha Beniczky és Zlinszky a kaszinó tagjai maradnak továbbra is. — 13. Az Országos kaszinó választmányja azt a véleményét fejezte ki, hogy bár jogosnak ismeri el a tiszteknek azt a kívánságát, hogy aki sért, azért elégtételt tartozik adni, mindamelllett Beniczkyt és Zlinszkyt nem zárhatja ki tagjai sorából. Emiatt a katonatisztek kezdtek tömegesen kilépni a kaszinóból. — 19. A Szent István Társulat hatvanadik évi közgyűlését tartotta. — 20. Szekfű Gyula dr. fiatal historikus könyvet írt Rákóczi Ferencről, amely ellen, minthogy a nagy fejedelem emlékét lekicsinyítette, nagy mozgalom indult meg országszerte. A könyv az Akadémia kiadásában jelent meg. — 30. Szekfű könyve foglalkoztatta az Akadémiát, mely ülést tartott és kimondotta, hogy Rákóczi meggyalázásáról a könyvben nincs szó. Az Akadémia mint kiadó viseli a felelősséget a könyvért, de nem azonosítja magát tartalmának minden részével. — Az Otthon írók és hirlapírók köre évi közgyűlését tartotta.

Április. — 1. A budapesti törvényszék vádtanácsa a margitszigeti játékbank kijárása körül támadt bűnpörben megszüntette az ügyészségnek azt a határozatát, amely vizs-

gálatot rendel el ifjabb Tolnay Lajos, Morvay István, Mezey Gyula és Radanovics ellen. — 2. A király Rosenberg A. Oszkár bankárnak, a Rosenberg A. O. páris-londoni bankház főnökének a közgazdaság terén szerzett érdemei elismerésül a magyar bárói méltóságot adományozta. — 13. Az esküdtbíróági eljárás módosításáról szóló 1914. évi XIII. törvénycikk életbelépett. — 15. Pankhurst Szilvia angol szüffrazsett Budapestre érkezett s a Vigadóban előadást tartott. — 17. A magyar balneológusok 21. évi kongresszusukat tartották Budapesten. — 20. A király a schönbrunni kastélyban légsóhurutban megbetegedett. — Az Erdélyi Magyar Közművelődési Egyesület évi közgyűlését tartotta Kolozsvárott. — 22. A király Nikolics Vladimir dr. országgyűlési és szabói képviselőnek a magyar bárói méltóságot adományozta. — 23. A király Zanella Rikárdnak fumei polgármesterré való választását nem erősítette meg. — A szatmári törvényszék megkezdte az oláh zendülők bűnpörének a tárgyalását, akik 1913 elején a magyar görög katolikus püspökség vikáriusát inzultálták s valóságos lázadást szítottak ellene. A főbujtató Marosán György kismajtényi román pap volt.

Május. — 2. A fumei reprezentanza Corossac Ferenc első alpolgármestert podesztává választotta. — 7. Budapesten megtartották a gyermeknapot. — Nagyváradon gyermekvédelmi tanácskozás volt. — 13. Budapest közgyűlése megszavazta a Kossuth Lajos-utcai villámot, illetőleg hozzájárult ahhoz, hogy a Közúti vasút megépíthesse a vasutat. — 19. Tisza István gróf miniszterelnök és Rakovszky István kardpárbajt vívtak, mely Rakovszky megsebesülésével végződött. — 20. A Magyar Vöröskereszt Egyesület évi közgyűlését tartotta Ferenc Szalvátor kir. herceg védőhelyettes jelenlétében. — 25. Szhmrecsányi György országgyűlési képviselő és Tersztyánszky Károly budapesti hadtestparancsnok kardpárbajt vívtak, amelyben a hadtestparancsnok sebesült meg. — 29. A budapesti büntetőtörvényszék Kóbori Rózsit és Nick Gusztávot, Turcsán Elza

gyilkosait életfogytig tartó fegyházra ítélte.

Június. — 1. Magyarország szemorvosainak egyesülete évi közgyűlését tartotta Budapesten. — 6. A budapesti gyógyszerészek sztrájkba léptek, mert egyik főkövetelésüket, a nyolc órai zárást a tulajdonosok nem akarták teljesíteni. — 7. A Zsófia Országos Gyermekek-Szanatórium Egyesület ötödik évi közgyűlését tartotta Pozsonyban. — 12. A budapesti gyógyszerészek sztrájkja véget ért a segédek és a tulajdonosok meg egyezésével. — 13. A király Corossac Ferencnek fumei podesztává történt megválasztását jóváhagyta. — 15. Törökanizsán szobrot emeltek Tallián Emil főszolgabíró emlékére. — 28. Ferenc Ferdinánd kir. herceg és felesége, Hohenberg Zsófia hercegnő Szerajevóban gyilkos merényletnek áldozatul estek. A trónörökös-pár Ilidzséből, ahol a boszniai hadgyakorlatok alatt laktak, a hadgyakorlat lefuvása után Szerajevóba érkezett s miközben automobilon a városházára hajtott, egy Cabrinovics nevű szerb diák bombát dobott a kir. herceg autójára. A bomba fölrobbant, de szilánkjai csak a trónörökös szárnysegédjét, Merizzi alezredest sértették meg. A trónörökös-pár tovább ment a városházára s onnan a küldöttségek fogadása után a kórházba akart hajtatni Merizzi alezredest látogatására. Amikor autójuk egy szűk utcába fordult, egy Princip nevű szerb diák közvetlenül közelről browningból két lövést tett a trónörökös-párra. Az autó visszafordult a városházára, de a trónörökös útközben meghalt s néhány perc múlva a felesége is. A vizsgálat kiderítette, hogy a gyilkosság egy nagyszerb összeesküvés műve volt; a diákok csak eszközei voltak ennek az összeesküvésnek, amelynek szálai Belgrádba vezettek. A merénylők, akik összesen tizenbont voltak, Szerbiában kapták a bombákat és a revolvereket, kaptak sok pénzt. Vallomásuk nagyon terhelő volt a belgrádi Narodna Obranara, amelynek elnöke Pribicevics Milán vezérkari őrnagy volt. A merénylők bevallották, hogy a bombák a kragujeváci szerb ál-

lami bombagyárból valók. (A vizsgálat ez adatai alapján a monarchia július 23-án ultimátumos jegyzéket intézett a szerb kormányhoz, amely-

nek elégtelen válasza következtében támadt először az osztrák-magyar-szerb háború s nyomában a nagy, európai háború.)

Magyar-osztrák közösügyek.

1913.

Szeptember. — 5. A király Szápáry Frigyes gróf külügyi osztályfőnököt pétervári nagykövetté nevezte ki Thurn-Valsassina gróf helyébe. — 20. Kroatia lovag közös hadügyminiszter Geszten meglátogatja Tisza István gróf miniszterelnököt. A találkozáson ott volt Hazai honvédelmi miniszter is.

Október. — 3. Bécsben közös miniszteri értekezlet volt, mely a katonai reformokkal foglalkozott s a balkáni háború folytán ránk hárult katonai intézkedések költségét 435 millió koronában szabta meg. — 13. A magyar és az osztrák kormány között teljes megegyezés jött létre a katonai szervezet újabb reformja ügyében. — 14. A kormány közzétette hivatalosan, hogy az ujonclétszámemeléssel az új kontingens 31.300 emberből fog állani, ebből 18.000 jut a közös hadsereg és haditengerészetre, 6000 a honvédségre és 7300 az osztrák Landwehrre.

November. — 6. Giessl Vladimír báró altábornagyot, a monarchia cetinjei követét belgrádi követévé nevezte ki Ugron István helyébe, akit a külügyminisztériumba rendelték be. Cetinjei követ Ottó Ede rendkívüli követ lett. — 10. Bécsben közös miniszteri értekezlet volt a delegációk összehívása tárgyában. — 18. Bécsben összeültek a delegációk. A magyar delegáció elnökévé Láng Lajos bárót, alelnökévé Zichy Ágost gróftól választotta meg. Az osztrák delegáció elnöke lett Leo dr., alelnöke Sylva-Tarrucca gróf. A magyar delegációval együtt a parlamenti őrség is Bécsbe ment. — 19. A király a

Hofburgban trónbeszéddel megnyitotta a delegációkat. — A magyar külügyi albizottságban Berchtold gróf külügyminiszter elmondta exposéját. — 21. A képviselőházból kitiltott magyar képviselőket nem engedték be a delegáció ülésére kitiltásuk idejének lejárta előtt. — A magyar külügyi albizottságban az ellenzék részéről Hadik János gróf és Károlyi Mihály gróf szólaltak föl a parlamenti őrség alkalmazása ellen. — 25. A magyar ellenzék teljes ülésre hívta össze a delegációt. A munkapárti delegátusok nem mentek el az ülésre, amelyet határozatképtelenség miatt mindjárt föl is oszlattak.

December. — 1. A magyar delegáció teljes ülést tartott, hogy megvitassa a parlamenti őrségnek a delegációba való kirendelését. Hozzászólás után, melyben új argumentum nem merült föl, a többség is, az ellenzék is fönntartotta a maga álláspontját. — 2. A magyar delegáció tengerészeti albizottsága előtt Haus tengerenagy, tengerészeti parancsnok kifejtette programját. — 9. A delegációk folytatták tanácskozásait. A magyar delegáció plenáris ülésén élénk külpolitikai vita indult meg. — 15. Bécsben közös miniszteri értekezlet volt, melyen elfogadták Haus tengerenagy, tengerészeti parancsnok programját. — 18. A magyar delegáció befejezte munkásságát: az 1914. év első felére vonatkozó közös költségvetési előterjesztés minden tételét megszavazta. — 27. A delegációk teljesen befejezték munkájukat. A magyar delegáció záróülését tartotta.

1914.

Február. — 16. A király Berchtold gróf közös külügyminiszternek a Szent István-rend nagykeresztjét adta.

Március. — 25. A király Mandics Nikola dr.-t Bosznia és Hercegovina tartományi főnökhelyettesévé nevezte ki, Rohonyi Gyula titkos

tanácsos helyébe, aki az újonnan szervezett bosznia-hercegovinai tartományi számvevő-kamara elnöke lett.

Április. — 28. A delegációk összeültek Budapesten. A magyar delegáció elnöke lett Zichy Ágost gróf, alelnöke Beöthy László, az osztrák delegációé Sylva Terrucca gróf, alelnöke Leo dr. — A külügyminiszter a delegátusok elé terjesztette az 1914—15. évi költségvetést és szétosztotta a Vörös könyvet, amely a balkáni háborúra vonatkozó diplomáciai ügyiratokat foglalta magában. — 29. A királyi várpalotában Ferenc Ferdinánd kir. herceg ünnepiesen fogadta a delegációkat s a király nevében beszéddel megnyitotta a delegációk ülését. — Az osztrák külügyi albizottságban Berchtold gróf elmondotta exorzéját. — 30. Krobotin hadügyminiszter a magyar delegáció hadügyi albizottságában elmondotta exorzéját.

Május. — 7. A magyar delegáció hadügyi albizottsága megszavazta a hadügyi költségvetést. Az ülésen az ellenzéknek csak főrendi delegátusai jelentek meg. — 12. A magyar delegáció külügyi bizottságában Károlyi Mihály gróf interpellációjára Berchtold gróf külügyminiszter részletesen nyilatkozott a balkáni kérdésekről. — 18. A magyar delegáció első teljes ülését tartotta, melyen a hadügyi költségvetést tárgyalta. Az ülésen Telegdy József meginterpellálta a külügyminisztert ama sérelem dolgában, amely Mangra Vazul magyar országgyűlési képviselőt Bukarestben érte, ahol inzultáltak. A külügyminiszter azt felelte, hogy utasította Czernin gróf bukaresti követet, hogy tegye szóvá a dolgot a román kormánynál s a román kormány megígérte, hogy megvizsgálja a dolgot s a tényállás szerint eljárást indít a tettesek ellen. — 29. Mind az osztrák, mind a magyar delegáció befejezte tanácskozását.

Külföld.

1913.

EURÓPA. — **Ausztria:** Július 26. Császári pátens jelent meg, amely a cseh tartománygyűlést főlösztalta. Egy másik pátens fölfüggesztette a cseh autonómiát s kormányzó-bizottságot nevezett ki az ügyek intézésére. — Október, 18. A Canadian Pacific hajóvállalat bécsi irodáját és harminckilenc ausztriai főközletét bezárták, mert kiderült, hogy a társaság visszaéléseket követett el a kivándorlók csábítása által. — 22. A kormány a képviselőházban beterveztette az 1914. év első felére szóló költségvetést, mely 69.741 korona fölösleget tüntetett föl. — December 10. A képviselőházban a rutén képviselők nagy botrányt rendeztek a kormány ellen való tüntetésképpen. — 13. A lengyel néppártban viszálykodás tört ki. A párt kizárta tagjai sorából Dlugosz lengyel minisztert, aki a párt elnökét, Stapinszkit azzal vádolta meg, hogy megvesztegette magát és különböző címeken pénzt fogadott el. — 20. A képviselőházban nagy botrányt támadt a Dlugosz—Stapinszki-ügy miatt. — 22. Dlugosz lengyel mi-

niszter beadta lemondását. — **Németország:** Augusztus 5. A berlini katonai törvényszék ítéletet mondott ama katonatisztek és tüzemesterek bűnügyében, akik ellen Liebknecht képviselőnek a birodalmi gyűlésen a Krupp-ágyúgyár gyanús hírszerző-manipulációja miatt mondott heves támadása kapcsán a vizsgálatot megindították. A vádlottak aránylag kis büntetés árán menekedtek, a legnagyobb büntetést, félévi fogházat, Pfeiffer főhadbiztos, a hadügyminisztérium hadbiztossági osztályának titkára kapta. — Augusztus 25. A bajor Kelheim városban a németek megünnepelelték annak az eseménynek a százéves fordulóját, hogy lerázták I. Napoleon igáját. — Szeptember 15. Jenában megnyílt a szociáldemokratapárt kongresszusa. — Október 18. Egész Németországban megünnepelelték a lipcei csata századik évfordulóját s Lipcsében fölavatták a népek csatájának hatalmas emlékművét. — Október 27. Braunschweigben összehívták a rendkívüli országgyűlést, hogy előkészítse az

uralkodásban elkövetkező változást. — 28. A braunschweigi országgyűlésen fölolvasták a kumberlandi hercegnek a trónhoz való jogáról szóló lemondólevelét. — A herceg a trónra vonatkozó jogait fiára, Ernő Ágost hercegre ruházta át. — 29. Ernő Ágost herceg, aki Vilmos császár leányát, Viktória Lujzát vette feleségül, elfoglalta a braunschweigi trónt. — 30. A bajor képviselőház elfogadta a kormány javaslatát, mely megváltoztatja a bajor királyság alkotmányát, megszünteti a régensséget és az ország trónjára a beteg Ottó helyébe az eddigi régent, Lajos herceget ülteti. — November 4. A bajor birodalmi tanácsosok kamarája egyhangulag hozzájárult a régenség megszüntetéséhez. — 5. Lajos bajor régensherceg proklamációt adott ki, melyben közli, hogy a régenség megszűnt s a trónt ő foglalja el III. Lajos néven. — 12. III. Lajos bajor király elfoglalta a trónt. — November 29. Zabern elszázi városkában egy Fortsner nevű német hadnagynak a polgárságra tett becsmérő megjegyzése miatt a lakosság valóságos forradalmat támasztott. A helyzetet elmérgesítette, hogy Reutter ezredes, a helyőrség parancsnoka a polgárság ellen vezényelte a katonaságot. — December 3. A záberni események miatt a birodalmi gyűlésen nagy vihar támadt. A gyűlés állást foglalt a kancellár ellen. 6. A záberni ezredet áthelyezték Obernhofenbe. — 20. A Pózen melletti Dakovimóliában Mielczinszki Mátyás gróf agyonlőtte a feleségét, Potocki Felicia grófnőt és ennek unokaöccsét, Mirczinszki Alfréd gróft, akit a feleségével együtt bizalmas légyotton lepett meg. — **Olaszország:** Szeptember 23. Tripoliszban a szenusszi törzsszel kemény harc volt, amelyben Torelli olasz generális is elesett. — Október 27. Ma volt az általános képviselőválasztás az új választótörvény alapján, mely a választók számát 3,319.207-ről 8,672.249-re emelte. A

kormány nagy többséget szerzett. — November 27. Az új parlamentet megnyitották. — **Franciaország:** Július 21. A kamara 358 szóval 207 ellenében elfogadta a hároméves katonai szolgálat behozatalára vonatkozó törvényjavaslatot. — December 2. A Barthou-kormány lemondott, mert a hadsereg fejlesztésére kért kölcsön egy részletkérésében a kamara bizalmatlanságot szavazott neki. — 9. Sok huza-vona után az új kormányt Doumergue alakította meg. — 11. Az új kormány a parlamentben bemutatkozott. — **Országos:** November 10. A kievi törvényszék egy hónapi tárgyalás után fölmentette a rituális gyilkossággal vádolt Beilist. — **Angolország:** Július 8. Az alsóház a homerule-billt harmadik olvasásban 352 szóval 243 ellen elfogadta. — 15. A felsőház a homerulejavaslatot 302 szóval 62 ellenében elvetette. — Október 15. A connaughti herceg feleségül vette Fife hercegnőt. — **Spanyolország:** Július 10. Sancho Allegret, Alfonz király merényletjét halálra ítélték. — Augustus 3. A király Sancho Allegrenek kegyelmet adott.

AZSIA. — **Kína:** Július 24. Az országban újabb forradalom támadt, amely Juánsikkáj elnök ellen irányult. — Október 7. Juánsikkáj véglegesen köztársasági elnökké, Lijuhungot alelnökké választották. Japánország a végleges választás után elismerte a kínai köztársaságot. — 10. Juánsikkáj elnököt ünnepiesen beiktatták hivatalába.

AFRIKA. — **Fokföld:** Johannsburgban sztrájkoló bányászok és a rendőrség, meg a katonaság közt véres összetűzés támadt. Sok ember meghalt és sok megsebesült. Kétszáz ezer munkás nyílt lázadásba tört ki.

AMERIKA. — **Egyesült-Államok:** November 5. Newyorkban a polgármester és a városi tisztviselők választása során megbukott az úgynevezett Tammany Hall.

1914.

EURÓPA. — **Ausztria:** Január 30. A képviselőházat elnapolták, mint-hogy a csehek obstrukciója meg-hiusította a költségvetési provizó-

rium parlamenti elintézését. A provizóriumot a 14. szakasszal léptették életbe. — Március 5. A képviselőház ismét összeült, de a csehek

obstrukciója folytán az ülést be kellett rekeszteni és a Házat elnapolni. — 16. A Reichsratot császári főhatalmazással elnapolták. — **Németország:** Február 21. A mezei-rieci törvényszék fölmentette Mielczinski grótot, aki agyonlőtte feleségét és ennek unokaöccsét. — Április 18. A császár Wedel Károly grófnak, Elzász-Lotaringia kormányzójának a zaberni ügy miatt való lemondását elfogadta s a grófot érdemei elismerésül hercegi rangra emelte. Elzász-Lotaringia új helytartója Dallwitz porosz belügyminiszter lett. — Június 18. A Hohenzollern-csatornát, amely Berlint és Stettint összeköti, átadták a forgalomnak. — **Olaszország:** Március 10. A Giolitti-kormány a radikális pártnak a kormány ellen való állásfoglalása miatt beadta lemondását. — 18. Az új kormányt Salandra alakította meg. San-Giuliano márki megtartotta a külügyi tárcát. — Április 2. Az új kormány bemutatkozott a kamarában. — Június 2. Tiepoló grófnőt, aki lelőtte férjének hozzá betolakodott tisztiszolgáját, az oregliai esküdszék fölmentette a gyilkosság vádja alól. — 8. Ankonában nagy katonaelle-nes tüntetés volt, amely nagy arányokat öltött és nagy zavargássá fajult. A mozgalom elterjedt az egész országban s forradalmi jellegű sztrájkokat provokált. A föllázadt tömegek rombolt és zúzott. — **Franciaország:** Március 16. Caillauxné, Caillaux pénzügymin. felesége, a Figaró szerkesztőségében agyonlőtte Calmette főszerkesztőt, mert a Figaróban sorozatos támadást intézett férje ellen. — Április 26. Az általános képviselőválasztás megtörtént. — Június 2. Doumergue miniszterelnök lemondott. — 9. Sok huza-vona és kísérlet után Ribot megalakította az új kormányt. — 12. A Ribot-kormány bemutatkozott a kamarában, de a bemutatkozás napján megbukott, mert a kamara 374 szóval 187 ellen bizalmatlanságot szavazott neki. — 15. Az új kormányt a radikális többségből Viviani alakította meg. — 16. A Viviani-kormány bemutatkozott a kamarában, amely 370 szóval 137 ellenében bizalmat szavazott neki. — **Angolország:** Február 17. A parlamentet trónbeszéddel megnyitot-

ták. — Március 21. Irország protes-táns tartománya, Ulster szervez-kedvén a homerule ellen való harcba, valóban harci előkészületeket tett. — 26. Az ulsteri lázadás s a tisztikarnak a forrongással szemben tanúsított viselkedése miatt Seely hadügyminiszter lemondott. Ugyanez ok miatt lemondtak French tábornagy, a vezérkar főnöke és Eward altábornagy is. — Április 7. Az alsóház a homerule-javaslatot 356 szavazattal 276 ellen elfogadta második olvasásában. — 25. Az ulsteriek 75.000 fegyvert és 40 tonna munióciót csempésztek be önkénteseik számára. — Május 25. Az alsóház 351 szóval 274 ellenében harmadik olvasásban elfogadta a homerule-javaslatot. — Június 5. A király fogadóestjén befurakodott egy szüffrazsett és botrányos jelenetet rögtönzött a királyi pár trónja előtt. Az udvari szolgák rögtön kivitték. — A szüffrazsették folyguj-tották a bradsalei történelmi nevezetességű templomot, melyben Darwin Erasmus szobra is állott. — 11. A szüffrazsették a westminsteri apátság egyik oltára alatt is bombát helyeztek el, amely nagy dör-géssel fölrobbant és megrongálta a történelmi nevezetességű koronázó széket. — **Oroszország:** Február 12. Kokovcev miniszterelnök lemondott. A cár a lemondást elfogadta és miniszterelnökké Goremikint nevezte ki. — Május 30. A cár ukázt adott ki, mely őszre Orosz-ország egész területén behívta a tartalékosok három évfolyamát. — **Svédország:** Február 6. Stok-holmban a nép és az ország minden részéből összegyűlt parasztek tüntetést rendeztek a hadsereg fejlesztése mellett. Ott jártak a királyi palota előtt és a király beszédét intézett hozzájuk, melyben kijelen-tette, hogy szolidáris azzal a követeléssel, hogy a fegyveres erő szaporítására gyors intézkedés történjék. A király e beszéddel homlokegyenest ellentétbe került a saját kabinetjével. — 10. A kormány beadta lemondását, mert a király a kormány tudtán kívül beszélt a néphez. A király a lemondást elfogadta. — **Spanyolország:** Január 2. A parlamentet fölsozlatták. — **Portugália.** Január 27. A Costaminisztérium lemondott. Lisszabon-

ban komoly zavargás tört ki s az anarkista elemek több helyen bombákat dobtak el, melyek száznál több embert megsebesítettek. — Február 9. Az új kormányt Machado alakította meg. — **Szerbia.** Június 4. A Pasic-kormány beadta lemondását. — 11. Az új kormányt ismét Pasic alakította meg. — 24. Péter király proklamációt adott ki, amelyben közölte, hogy betegségét gyógyíttatni akarván, gyógyhasználatra idejére elrendeli, hogy nevében Sándor trónörökös uralkodjék. — **Bulgária:** Június 14. A szobranjét feloszlatták. — **Románia:** Január 13. A Majoreszku-kormányt beadta lemondását. Az új kormányt Bratianu-Jonel alakította meg. —

Törökország: Január 5. Enver bég ezredest a szultán hadügyminiszterré nevezte ki és a basa címet adta neki. Enver hozzálatott a hadsereg megreformálásához s egy egész sereg főtisztet nyugdíjazott. — Május 14. Az új parlament a szultán jelenlétében megnyitották. A trónbeszédet a szultán első titkára olvasta föl.

AZSIA. — Japánország: Február 5. Egy berlini pörrel kapcsolatban rájöttek arra, hogy nagyállású japán tengerésztesteket és hivatalnokokat megvesztegettek a külföldi gyárak.

AFRIKA. — Dél-Afriki Unió: 17. A vasutasok nagy sztrájkja véget ért. A munkásvezéreket letartóztatták.

Nemzetközi politika és diplomácia.

1913.

Julius. — 1. Az új második balkáni háború megkezdődött a nemrég még szövetséges szerbek és bolgárok harcával. A szerbek Isztiplnél áttörték a bolgárok centrumát. A háború külön hadüzenet nélkül indult meg. Belgrádi hírek szerint bolgárok kezdték a harcot, akik ugyanegy időben megtámadták a görögök hadállásait is az egész vonalon. (A háború részletes leírását közöltük mult évi kiadásunkban. *A szerkesztőség.*) — 2. Az olasz királyi pár Kielbe érkezett az ott időző német császári pár látogatására. A királyi párt San Giuliano külügyminiszter is elkísérte, aki ez alkalommal hosszasan tanácskozott Bethmann-Hollweg német kancellárral és Jagow külügyi államtitkárral. — 3. A második balkáni háború folyamán Románia is akcióba lépett s mozgósította egész hadseregét. — 7. Bulgária és Szerbia között a diplomáciai összeköttetés megszakadt s Szerbia formálisan is hadat üzent. — Az olasz királyi pár Stokholmba érkezett a svéd királyi család látogatására. — 8. A Dunagőzhajós-társaságnak Tegetthoff nevű személyszállító hajójára, amely a Bulgáriában levő Lom-Palánkából 250 bolgár katonát akart Vidindbe szállítani, Pojana román állomásnál a román patról többször rálöttek. Az

incidens miatt bonyodalom nem támadt. — 10. A négy felől szorongatott Bulgária Oroszország révén közbenjárást kért a hatalmaktól. — 11. A román hadsereg átkelt a Dunán és bevonult Bulgáriába, hogy megszállja azt a területet, amelyet Románia az első balkáni háború alatt tanúsított semlegessége jutalmául magának követelt, de amelynek átengedésébe a bolgár kormány nem egyezett bele. A román kormány nem küldött hadüzenetet Szófiába, hanem jegyzékben közölte okkupációs tervét. — 14. A török hadsereg megkezdte előnyomulását Drinápoly visszafoglalására. — 17. Románia késznek nyilatkozott tárgyalni Bulgáriával. — 21. Bulgária hajlandónak nyilatkozott a román követeléseket teljesíteni. Enver bég bevonult Drinápolyba, amelyet a bolgár katonaság kiűrt. — 30. Bukarestben megkezdődött a béketárgyalás. — Az ellenfelek öt napra fegyverszünetre léptek.

Augusztus. — 4. A bukaresti békekonferencián románok és bolgárok között teljes megegyezés jött létre. — 7. A bukaresti békekonferencián aláírták a határok megállapítására vonatkozó egyezséget s a fegyverszünetet határtalan időre meghosszabbították. — Az orosz cár Péterhofban fogadta a görög küldött-

séget, mely bejelentette Konstantin király trónralépését. — 9. A bukaresti békekonferencia letárgyalta és elfogadta az összes békepontokat. — 10. A bukaresti békét aláírták. A békekötés értelmében a leszerelés megkezdődött. Drinápoly a békekötésben nem szerepelt. — 19. Az északamerikai Egyesült-Államok és Mexikó között konfliktus támadt, mert Wilson elnök nem akarta elismerni Huerta generális mexikói elnökségét, sőt lemondását követelte. — Hágában megnyitották a huszadik békekongresszust, melyen 950 delegátus vett részt. — 25. A balkáni államok megbízottjai Bukarestben kicserélték a ratifikált békeszerződést. — 28. Hágában megnyitották a békepalotát, amely Carnegie alapítványából épült.

Szeptember. — 6. A görög királyi család Berlinbe érkezett a német császári család látogatására. A császár a görög királyt a német hadsereg tábornagyjává nevezte ki. — Hágában összeült az interparlamentaris konferencia. — 8. Konstantinápolyban összeültek a bolgárok és a törökök megbízottjai és tanácskozást kezdtek a drinápolyi kérdés békés megoldásáról. — 18. Bolgárok és törökök között teljes meg egyezés jött létre, melynek értelmében a határt rendezték. Drinápoly a törököké maradt. — 19. A török-bolgár béke jegyzőkönyvét Konstantinápolyban aláírták. — 20. A görög királyi pár Párisba érkezett s látogatást tett Poincaré elnöknel. — 24. Szerbek és albánok közt háborúság fejlődött ki; Szerbiában részleges mozgósítást rendeltek el, mert az albán fölkelők behatoltak szerb területre. — 26. A francia-angol unió kongresszusának határozataképpen megkezdték a La-Manche-alagút építését. — 29. Az albán fölkelők hatalmukba kerítették Sztruga és Gyakova szerb városokat.

Október. — 1. A szerb csapatok erősítést kapva, az albán fölkelőket kezdték lassan mindenfelől visszaszorítani. — 3. Pasic szerb miniszterelnök Bécsbe érkezett s látogatást tett Berchtold gróf külügyminiszternél, akivel egy óra hosszát tanácskozott. — 7. Poincaré francia elnök Madridba érkezett és látogatást tett a spanyol udvar-

nál. — Aténben a török kormány és a görög kormány megbízottai összeültek, hogy a vitás kérdésekről tárgyaljanak. — 9. Ausztria-Magyarország és Németország elismerte a kínai köztársaságot. — A szerb csapatok az albánok üldözése közben átlépték az albán határt s tizenöt kilométernyire benyomultak albán területre. — 15. Mínt hogy a szerbek egyre jobban benyomultak albán területre, s előkészületeket tettek, hogy az elfoglalt területeket megtartsák, Bécsből és Rómából intelmet intéztek a szerb kormányhoz, hogy tartsa tiszteletben a londoni reuniónak az albán határokra vonatkozó határozatát, és szüntesse meg az albánokkal szemben tanusított embertelen eljárását. Az intelemhez csatlakozott Németország is. — 16. A hármasszövetség hatalmainak belgrádi képviselői barátságos lépést tettek Belgrádban az albán kérdésben. A szerb kormány a lépésre negatív választ adott, kijelentvén, hogy mindaddig megszállva tart bizonyos sztratégiai pontokat, amíg biztosítékot nem kap Albániában a nyugalom és a rend fenntartására és amíg a határ kérdését végképp el nem intézték. — 17. A király Kánia Kálmán, a közös külügyminisztérium sajtófőnökét mexikói követté nevezte ki. — 18. A belgrádi osztrák és magyar követ ultimátumszerű jegyzéket adott át a szerb kormánynak, melyben követeli, hogy a szerb csapatok nyolc napon belül ürítsék ki az autonóm Albánia területét. — 21. A monarkia energikus föllépésének meg lett az eredménye. A szerb kormány elhatározta, hogy teljesíti a monarkia követelését s kiadta a parancsot, hogy a szerb csapatok kezdjék meg Albánia kiürítését. — Szasonov orosz külügyminiszter Párisba érkezett és tárgyalta a francia miniszterelnökkel és a külügyminiszterrel. — 22. Szasonov Berlinbe érkezett, a hol Bethmann-Hollweg kancellárral tanácskozott. — 23. Vilmos német császár Konopistba érkezett Ferenc Ferdinánd királyi herceg látogatására. — 25. A szerbek befejezték Albánia kiürítését. — 27. Vilmos császár Bécsbe érkezett és a schönbrunni kastélyban meglátogatta Ferenc József királyt.

November. — 2. Az albán kérdés gyorsabb megoldása érdekében Ausztria-Magyarország és Olaszország diplomáciai lépést tettek Aténben, s értésére adták a görög kormánynak azt a szilárd akarukat, hogy érvényesüljön a londoni nagyköveti reüniónak Albániára vonatkozó határozata. — 6. A bolgár király Bécsbe érkezett s miután tárgyalta Berchtold gróf külügyminiszterrel, kihallgatáson jelent meg Ferenc József királynál Schönbrunnban. — A görög kormány a hatalmaknak adott válaszában védekezik az ellen, hogy ő akadályozza az albániai határt megállapító bizottság munkáját s kijelenti, hogy őt nem lehet felelőssé tenni azért, ha a bizottság a kitűzött időre, november 30-ikára nem készül el munkájával. — Mihályi Tivadar és Vajda Sándor dr. magyar országgyűlési képviselők néhány magyarországi román vezető emberrel Bukarestben jártak és tárgyalást folytattak az ottani irányadó politikusokkal. — 10. Take Jonesku, román belügyminiszter Aténben járt, hogy a görög-török béke dolgában közvetítőként lépjen föl. Missziója eredménnyel járt, mert nyomában a tárgyaló felek közt megegyezés jött létre. — 15. Ferenc Ferdinánd királyi herceg trónörökös Londonba érkezett s látogatást tett az angol udvarnál. — 19. A hármas-szövetség hatalmai Wied Vilmos herceget jelölték az albán fejedelmi trónra. — A spanyol királyi pár Párisba érkezett. — Franklin Mártont, a berlini olasz nagykövetség tanácsosát bu-

dapesti főkonzullá nevezték ki. — 22. A spanyol királyi pár Bécsbe érkezett s meglátogatta Ferenc József királyt. — 26. A párisi Matin leleplezést köztölt egy titkos szerb-bolgár egyezményről és egy görög-bolgár szövetségről. — 30. Ferdinánd bolgár király, ki a bukaresti békekötés után külföldre ment, visszatért országába. Egy francia lap arról tudott, hogy a király le akart mondani, de külföldi tanácsra lemondott erről a tervéről.

December. — 2. A román külügyminisztérium úgynevezett „zöld könyv“-et adott ki, mely a balkáni válság diplomáciai történetének román részét foglalta magában. — 3. Az összes nagyhatalmak hozzájárultak Wied Vilmos herceg albáni trónjelöltségéhez. — 6. Jagow német külügyi államtitkár közölte Wied Vilmos herceggel, hogy az összes hatalmak Albánia fejedelmének designáltak. — 10. A norvég storting Nobel-bizottsága az 1912-ben ki nem osztott Nobel-békedíjat, valamint az idei békedíjat kiosztotta; az elsőt Root Elibu, volt amerikai államtitkár, a másodikat Lafontaine Henry belga szenátor kapta. A fizikai díjat Onnes-Leyden tanárnak, a vegyészetit Warner züriki tanárnak és az orvost Richet párisi tanárnak adták. — 16. A nagyhatalmak közt eszmecsere indult meg az égei szigetekről. — Konstantinápolyba német katonai misszió érkezett, melynek főadatául tüzték ki a török hadsereg ujjaszervezését.

1914.

Január. — 6. A mohamedán albánok Durazzóban tartott gyűlésükön fejedelmüké jelölték Izzet basa volt török hadügyminisztert. Kiderült később, hogy Izzet jelölése Esszád basa műve volt. A porta biztosította a hatalmakat, hogy ő távol áll ettől a puccstól. — 7. Valóna elé egy fegyveres emberekkel megrakott hajó érkezett. Kiderült róluk, hogy török katonák és Izzet basa emberei, akik föl akarták lázítani az albánokat Izzet basa trónjelöltsége érdekében. A fegyvereket letartóztatták. — 13. Asquith

angol miniszterelnök Párisba érkezett, hivatalos jelentés szerint magánügyben, valójában azonban politikai tárgyalást is folytatott a francia államférfiakkal. — 15. Izmaíl Kemál bég, az ideiglenes albán kormány elnöke lemondott, mert kiderült róla, hogy része volt abban a puccsban, a mely Izzet basát akarta Albánia fejedelmévé kiáltani. — A hármas-szövetségi hatalmak megadták válaszukat Grey angol külügyminiszternek Albániára és az égei szigetekre vonatkozó javaslatára és hozzájárultak ahhoz,

hogy Imbrosz és Tenedosz szigete-
ken kívül a görögök által megszá-
lott szigetek a görögök tulajdoná-
ban maradjanak. — 16. Albániá-
ban újabb nagy agitáció indult meg
Wied herceg ellen egy mohamedán
trónjelölt érdekében. — 20. Venize-
losz görög miniszterelnök Párisba
érkezett. — Schöner báró párisi né-
met nagykövet estét adott Poincaré
elnök tiszteletére, amelyen az el-
nök feleségével együtt jelent meg.
— 23. Izmail Kemál bég, az ideig-
lenes albán kormány elnöke lemond-
ott. — 29. Venizelosz görög mi-
niszterelnök Bécsbe érkezett s az
ottani irányadó körökkel tárgyalt a
Balkán összes kérdéseiről.

Február. — 3. Venizelosz görög mi-
niszterelnök Pétervárra érkezett. —
4. A hatalmak fölszólították Wied
Vilmos herceget, hogy haladéktalan-
ul utazzék Albániába. — 10. Wied
herceg Rómába érkezett, ahol ta-
nácskozott San Giuliano külügymi-
niszterrel és kihallgatáson jelent
meg Viktor Emánuel királynál. —
13. Wied Vilmos herceg Bécsbe
érkezett. — A nagyhatalmak dön-
töttek az égei szigetek kérdésében
és Imbrosz, Tenedosz és Kasztello
Rivo kivételével a szigeteket Gö-
rögországnak ítélték oda. A porta
a hatalmak döntésére azt válaszolta,
hogy a hatalmak nem vették eléggé
tekintetbe a török birodalom vitá-
lis érdekeit s kijelentette, hogy arra
fog törekedni, hogy igazságos és
törvényes követeléseit érvényre jut-
tassa. — 17. Wied Vilmos herceg
Berlinben járt. — 18. Wied her-
ceg Londonba érkezett és onnan
Párisba utazott. — 21. Az albánok
nemzeti küldöttsége Neuwiedbe ér-
kezett s ünnepiesen felajánlotta
Wied Vilmos hercegnek az albán
trónt. A küldöttség vezetője Esszád
basa, Szkutari egykori védője volt.
Vilmos herceg az ajánlatot elfog-
adta.

Március. — 2. Az Albániához csa-
tott Epirusz lakossága mozgalmat
indított önálló ország szervezésére.
Több városban proklamálták a for-
radalmat és az autonómiát. — 7.
Wied Vilmos herceg Durazzóba
érkezett Triesztből, ahonnan a Tau-
rus nevű osztrák és magyar hadi-
jajton tette meg az útát osztrák és
magyar és olasz hadihajók kísére-
tével. A fejedelmet új országában

nagy ünnepséggel fogadták. — A
novibazári szandzsák határán Me-
talka közelében incidens történt. Egy
osztrák-magyar és egy montenegrói
csapat összeütközött és fegyvert
használt egymás ellen. Az összetűzés
folytán hét montenegrói katona el-
esett, öt megsebesült. Az összeütkö-
zésre okot adott az a körülmény,
hogy a montenegrói szakasz egy
útát akart használni, amely már
osztrák és magyar terület volt s
ilyennek ismerték el a szerbek is.
— 10. Az albán fejedelem Turkhán
basát miniszterelnökké nevezte ki.
— 11. A görögök megkezdték Epi-
rusz kiűrtését. — 23. Vilmos csá-
szár korfui útjában Bécsbe érkezett
és meglátogatta Ferenc József ki-
rályt. — 25. A német császár Ve-
lencébe érkezett, ahol találkozott
Viktor Emánuel olasz királlyal. —
27. Vilmos császár a Trieszt mel-
letti Miramare kastélyban megláto-
gatta Ferenc Ferdinánd kir. herceg
trónörökösét. — 30. A bucaresti ro-
mán kulturliga gyűlésén sértő táma-
dások hangzóttak el Ausztria és kü-
lönösen Magyarország ellen.

Április. — 3. Epirusznak abban a
részében, amelyet a görögök még
nem ürítettek ki, újabb harc kelet-
kezett. A görögökből alakult ügy-
nevezett szentászlóaljok különböző
bandákkal valóságos háborút indi-
tottak az albán csendőrség ellen. —
14. San Giuliano márkai olasz kül-
ügyminiszter Abbáziába érkezett,
ahol találkozott Berchtold gróf osz-
trák és magyar külügyminiszterrel
és megtárgyalta vele a nemzetközi
helyzet összes kérdéseit. — Ferenc
Ferdinánd kir. herceg Műnkhenbe
érkezett a bajor király látogatására.
— 15. Az észak-amerikai Egyesült-
Államok és Mexikó konfliktusa ki-
élesedett, mert Szaragossa mexikói
tábornok Tampikóban ok nélkül le-
tartóztatott több amerikai matrózt
s mikor ezért elégtételt kellett volna
adnia, kijelentette, hogy csak bo-
csánatot kér, de nem hajlandó tisz-
telegni is az amerikai zászló előtt,
ahogyan az Unió kormánya köve-
telte. — 16. Az Unió ultimátumot
küldött Huerta mexikói elnöknek,
amelynek tartalma az volt, hogy ha
a mexikói csapatok nem tisztelegnek
az amerikai zászló előtt, az Egye-
sült-Államok kormánya megüzeni
a háborút. — 20. Minthogy Huerta

vonakodott az Uniónak a követelt elégtételt megadni, az amerikai kormány megtett minden intézkedést a háborúra. — 21. Az angol királyi pár Párisba érkezett. — 22. Amerika megkezdte a háborút Mexikó ellen. Amerikai csapatok partraszállottak Verakruzbán s heves harc után megszállották a vámhivatalt. — 27. A dél-amerikai köztársaságok békés közvetítést tettek az Unió és Mexikó között.

Május. — 2. Mexikó elnöke elfogadta a dél-amerikai köztársaságok közvetítését s azt az indítványt, hogy a béketárgyalás alatt a hadműveletek szüneteljenek. — 4. Mexikóiak és amerikaiak Tampikónál fegyverszünetre léptek. Karansa, a fölkelő mexikóiak vezére kijelentette, hogy ő nem írja alá a fegyverszünetet. — 5. A földközi-tengeri angol flotta egy hajórajja Trieszbe, egy másik pedig Fiuméba érkezett. — 14. Mangra Vazul magyar országgyűlési képviselőt és nagyváradi görög-keleti püspöki vikáriust inzulálták Bukarestben, mikor a román akadémián meg akart jelenni, mint rendes tag. Tüntettek ellene az akadémikusok, az utcán pedig megverték a diákok. Mindezt azért, mert Mangra tagja a munkapártnak s Tisza gróf híve. A bukaresti akadémia ki is zárta tagjai sorából. — 15. A mexikói fölkelők, akik a fegyverszünetet nem írták alá, megtámadták és elpusztították Tampikót. — 18. Turkhán basa, albán miniszterelnök, Budapestre érkezett, hogy az itt időző külügyminiszterrel tárgyaljon. — Az epiruszi kérdésben albánok és epiróták közt megegyezés jött létre. — A mexikói békedelegátusok Niagara Fallsba érkeztek, hogy az amerikai küldöttekkel a békéről tárgyaljanak. — 19. Albánia hadügyminiszterét, Esszád basát, Szkutari egykori védőjét Durazzóban letartóztatták és a kikötőben levő „Szigetvár” osztrák és magyar hajóra vitték, mert kiderült róla, hogy összeesküvést szőtt a fejedelem ellen, akinek megbuktatására törekedett. Esszád basa hívei és a csendőrség közt harc folyt, amelyben a tüzérség is részt vett. A fejedelem védelmére osztrák-magyar és olasz csapatok is partraszállottak, de közbelépésükre szükség nem volt. — 20.

Esszád basa visszakapta szabadságát, de azzal a feltétellel, hogy nem tér vissza többé Albániába a fejedelem engedelmé nélkül. A basa egy olasz hajón Brindisibe utazott. — 23. Az Esszád basa hívei által támogatott lázadás olyan nagy méreteket öltött, hogy a fölkelők Durazzó ellen vonultak. A rémhírekre a fejedelem és családja egy olasz hadihajóra menekült, de csakhamar visszatért, mert a fölkelők küldöttséget menesztettek hozzá, hogy tárgyalni akarnak vele. — Egy osztrák és magyar hajóraj Maltába érkezett, hogy viszonzja az angol flotta fumei látogatását. — 25. Az albán fölkelők vezérei és a nemzetközi ellenőrző-bizottság tagjai Sijákban tanácskozásra gyűltek össze. — 30. Az albán miniszterelnök arra kérte a hatalmakat, hogy a Szkutariiban levő nemzetközi különítményből ötszáz embert küldjenek Durazzóba.

Junius. — 5. Az albán fölkelőkkel való tárgyalás meghiúsult, mert a fölkelők a fejedelem lemondását követelték. Durazzóban kihirdették az ostromállapotot. — 12. A görög kormány nagyon energikus jegyzéket intézett a török kormányhoz, melyben tiltakozik a Kis-Azsiában élő görögök üldözése ellen. — Vilmos német császár Konopisba érkezett Ferenc Ferdinánd kir. herceg látogatására. — Kopenhágában megnyílt a XVI. nemzetközi sajtókongresszus. — 15. Az orosz cári család Konstanzba érkezett és ott találkozott a román királyi családdal. — Az albán fölkelők váratlanul támadást intéztek Durazzó ellen. A harcban Thomson, hollandiai ezredes, a fejedelem tüzérségének parancsnoka, elesett. A fölkelők a támadás után vereséget szenvedve, visszavonultak. — 18. Az albán fölkelők újból megtámadták Durazzót, de nem arattak nagyobb sikert. — 19. A török kormány a kis-ázsiai állapotok megvizsgálására delegátusok kiküldését kérte a hatalmaktól. — 23. A Nemzetközi Olimpiai Bizottság Párisban tartott ülésén kimondotta 21 szóval 9 ellen, hogy az 1920. évi olimpiászt Budapesten tartják meg. — 24. Az albán fejedelem negyvennyolc órai fegyverszünetet kötött a fölkelőkkel. — Egy angol hajóraj Kielbe érkezett.

Vallás és egyház.

1913.

Július. — 1. Lakatos Ottó dr., a minoriták rendfőnöke Aradon ezüstmiséjét mondotta. — 9. Erdély katolikus papsága zsinatra ült össze Gyulafehérvárott Majláth Gusztáv gróf püspök elnöklésével. — A minorita-rend káptalanja évi gyűlését tartotta a szegedi rendházban. — 24. Párisban összeült a vallás szabad gyakorlatának hatodik nemzetközi kongresszusa. — 30. Boromisza Tibor szatmári megyéspüspök aranymiséjét mondotta Rómában. A püspök ez alkalommal közel másfél millió korona összegű alapítványokat tett.

Augusztus. — 13. A dunáninnyi ágostai evangélikus egyházkerület rendes évi közgyűlését tartotta Pozsonyban. — 18. Németország katolikusai Metzben idei nagygyűlést tartották. — 21. A kolozsvári és kolozsmezei görög katolikus magyar hívők mozgalmat indítottak egy kolozsvári önálló magyar hitközség létesítése iránt. — 26. A dunántúli evangélikus egyházkerület Kőszegen közgyűlését tartotta.

Szeptember. — 2. Bécsben megkezdte ülésezését a cionista kongresszus, melyen ötszázötven delegátus vett részt a világ minden részéből. — 8. Hornig Károly báró veszprémi püspök püspökké szentelésének huszonötödik évfordulóját ünnepelte Veszpremben. — 11. A bányai evangélikus egyházkerület közgyűlését tartotta Budapesten. — 16. A római szentszék Ortinszky Sótér István fölszentelt püspököt rendszeres püspöki jogokkal ruházta föl s az észak-amerikai Egyesült-Államokban élő összes görög katolikusokat az ő főnhatósága alá helyezte. — 17. A tiszai evangélikus egyházkerület Miskolcon évi közgyűlését tartotta. — 30. Az Országos Református Lelkészegyesület évi közgyűlését tartotta Budapesten.

Október. — 6. A dunántúli református egyházkerület Pozsonyban közgyűlését tartotta. — Hajdudorogon fölszentelték Miklósy István görög katolikus püspököt. A föl-

szentelést Drohobeczky Gyula körösi püspök végezte Fischer-Colbriekassai püspök és Lányi József tinnini fölszentelt püspök segédletével. — 15. A király a karlócai szerb érsekség adminisztrátorává Grujics Mihály károlyvárosi püspököt nevezte ki. — A hajdudorogi püspök bevonult Debrecenbe, egyháza ideiglenes székhelyére. — A magyarországi evangélikusok egyetemes konventje Budapesten összeült. — 18. A dunamelléki református egyházkerület Budapesten őszi közgyűlését tartotta. — A király Novák István dr.-t eperjesi görög katolikus püspökké nevezte ki. — 30. Novák István püspök Bécsben letette esküjét a király kezébe.

November. — 6. Stadler szerajevói érsek és Sárics püspök a pápánál jártak és informálták Bosznia katolikusainak a viszonyairól. — A pápa megbízásából Benedetti Enrikó püspök, a kongregáció de propaganda fide főnöke Magyarországon járt és sorra meglátogatta a görög katolikus egyházfőket, hogy a görög katolikus román egyház viszonyaival személyesen megismerkedjék. — 10. Budapesten megnyílt a tizenkettedik országos katolikus nagygyűlés a Vigadó nagytermében. Zichy János gróf nyitotta meg a kongresszust, melyen ott volt Csernoch hercegprímással együtt az egész püspöki kar. — 11. A katolikus nagygyűlés ünnepségeivel kapcsolatban fölvetették a pesti Szent Imre Kollégium Ráday-utcai házát. — 20. Az erdélyi katolikus státus gyűlést tartott Kolozsvárott. Jósika Samu báró világi elnök lemondott méltóságáról, mert az igazgató-tanácsból kibuktatták Lázár István gróf addigi alelnököt. — A tiszántúli református egyházkerület Debrecenben őszi közgyűlést tartotta.

December. — 8. Budapesten a Deák-téri templomban megkezdte tanácskozását az ágostai evangélikus egyház zsinata. — 16. Az olasz katolikusok Milanóban tartották idei kongresszusukat.

1914.

Január. — 13. Novák István dr.-t, az eperjesi görög katolikus egyházmegye új főpásztorát Ungvárot püspökké szentelték. A főllesztést Papp Antal munkácsi püspök végezte Fischer-Colbrie kassai római katolikus püspök és Lányi József tinnini főllesztett püspök, nagyváradi kanonok segédletével. — 18. Novák István dr., az új eperjesi görög katolikus püspök elfoglalta tinnini főllesztett püspök, nagyváradi kanonok segédletével. — 18. Novák István dr., az új eperjesi görög katolikus püspök elfoglalta tinnini főllesztett püspök, nagyváradi kanonok segédletével. — 18. Novák István dr., az új eperjesi görög katolikus püspök elfoglalta tinnini főllesztett püspök, nagyváradi kanonok segédletével.

Február. — 19. Tüdös István dr. miskolci református esperest a tiszáninneri református egyházkerület püspökévé választották. — 27. Csernoch János hercegprimás Rott Nándor dr. prelátuskanonokot, a budapesti központi papnevelő-intézet kormányzóját budapesti érseki felügyelővé nevezte ki. — 24. A király Radny Farkas besztercebányai püspöknek a titkos tanácsosi méltóságot adományozta.

Március. — 10. A dunántúli református egyházkerület püspökévé Németh István egyházkerületi főjegyzőt választották meg. — Tüdös Istvánt, a tiszáninneri református egyházkerület új püspökét Miskolcon beiktatták méltóságába. — 18. Budapesten a központi papnevelő-intézetben konferenciát tartottak Magyarország katolikus püspökei Csernoch János hercegprimás elnöklésével. — 31. Pápán beiktatták méltóságába Németh Istvánt, a dunántúli református egyházkerület új püspökét.

Május. — 4. A király kalocsai érsekké Várady L. Árpád dr. győri

megyéspüspököt nevezte ki. — 9. Poszilovich érsek halála után a zágrábi érsekséget elfoglalta Bauer Antal koadjutor. — 13. A református egyetemes konvent Budapesten megkezdte tanácskozásait. — 22. A Katolikus Népszövetség nagygyűlést rendezett Budapesten, hogy tiltakozását fejezze ki a fővárosi tanító-ság egy részének az ellen az állásfoglalása ellen, amely a vallástani-tást ki akarja küszöbölni az iskolából. — 25. X. Pius pápa titkos konzisztóriumában több egyházfejedelemmel együtt biberossá kreálta Csernoch Jánost dr.-t, Magyarország hercegprimását és Piffel dr. bécsi hercegérseket. — 27. Hornig Károly báró veszprémi püspök Rómában a pápa kezéből átvette biberosi kalapját. — 28. Cermatori pápai neimesi testőr Esztergomba érkezett s Csernoch hercegprimásnak átadta biberosi méltóságának egyik jelvényét, a biberosi kapuciumot. Ebből az alkalomból az Országos Katolikus Szövetség kezdesére az országgyűlés, a legfőbb állami hatóságok és a katolikus egyesületek képviselői Budapestről Esztergomba érkeztek a hercegprimás üdvözlésére.

Június. — 6. Bécsben fényes ünnepség keretében adta át Ferenc Ferdinánd trónörökös a biberosi bírtumot Csernoch János magyar hercegprimásnak és Piffel bécsi hercegérseknek. — 21. Szegeden letették a fogadalmi templom alapkövét. — 23. Bauer Antal zágrábi és Várady Árpád kalocsai érsek Budapesten tették le esküjüket József kir. herceg előtt, akit a király képviselővel megbízott. — 29. Várady L. Árpád kalocsai érseket beiktatták érseki méltóságába.

Művészet és zene.

1913.

Július. — 29. A párisi Sorbonne kérelmét intézett a Múzeumok és Könyvtárak főfelügyelőségéhez, hogy egészítse ki a Sorbonne magyar könyvtárának anyagát fontosabb történelmi, nyelvtudományi és szépirodalmi munkákkal. A főfelügyelőség örömmel tel-

jesítette a kérést. — 30. Wales-trandban, Norvégiában leleplezték Frithjof szobrát, amelyet német haditengerészek kezdesére állítottak föl. A leleplezésen a norvég királyon kívül ott volt a német császár is.

Augusztus. — 5. A münkheni nem-

zetközi művészeti kiállításon a magyar művészek jelentős sikert értek el. Ferenczy Károly megkapta az első osztályú nagy aranyérmét; második osztályú aranyérmét kaptak: Bosznay István, Pentelei Molnár János, Szlányi János, Glatter Gyula, Glatz Oszkár és Csikász Imre. Lajos régensherceg megvásárolta Edvi Illés Aladárnak egy istálló belsejét ábrázoló képét. — 6. A király Popper Dávidnak, a világhírű magyar gordonkaművészek az udvari tanácsosi címet adományozta. — 7. Popper Dávid meghalt a Bécs melletti Bädenben. — 11. Budapesten a nemzetközi gyorsírókongresszus ünnepségeivel kapcsolatban leleplezték Markovics Ivánnak, a magyar gyorsírás megteremtőjének szobrát, a Szabadság-tér mellett levő Széchenyi-ligetben. A szobor Horváth Géza szobrász alkotása. — 15. Szegeden leleplezték a gyorsírók a budapesti Markovics-szobor mását. — Verdi születésének századik évfordulója alkalmából Veronában nagy ünnepséget rendeztek.

Szeptember. — 7. A Pressburger Zeitung, a legrégebb hazai lap fennállásának százötvenedik évfordulóját ünnepelte. — A Nemzeti Szalon kiállítást rendezett Sándor József és Frank Frigyes képeiből. — 8. Komáromban a dunaszigeti francia kastély kertjében leleplezték Jókai Mór szobrát, amelyet Beöthy Zoltán állíttatott és amelyet Zala György készített. — 13. A Nemzeti Színház Eötvös József báró születésének századik évfordulója alkalmából ünnepet rendezett s előadta a Falu jegyzőjét. Előadás előtt Rákosi Jenő fölolvasást tartott Eötvös báróról. — Az Ernst-múzeumban kiállítás nyílt meg a XIX. század francia művészeinek festményeiből. — 14. A Művészház megnyitotta negyedik, zsűrimentes kiállítását. — 19. A Nemzeti Színház bemutatta Birinszki Leó Bolondok tánca című tragikomédiáját, amelyet Herczeg Ferenc fordított magyarra. — 20. A Királyi Színház bemutatta a Mozi-király című operettet, amelyet Bernauer és Schanzer írt s magyarra Harsányi Zsolt fordított. — 27. Újházy Edét, a Nemzeti Színház művészt nyugdíjazták. — 29. Szacsavay Imre nyugalomba menve, elbúcsú-

zott a Nemzeti Színházról. — Nyiregyházán a Nemzeti Szalon kiállításával kapcsolatban Bessenyei-emlékünnepet rendeztek.

Október. — 1. A Múcsarnok bemutatta Coulin Artur, Löschinger Hugó, Papp Bertalan és Szmigelszki Oktáv festőművészek hagyatékát. — A Kisfaludy-Társaság Eötvös József emlékének szentelte októberi ülését. — 4. Győrben leleplezték Cziráky Béla grófnak, a Kábaszabályozó-társaság volt elnökének emléktábláját, a Duna és a Rába találkozásánál elhelyezett obeliszket, amely Horváth Adorján győri szobrász műve. — A Nemzeti Szalon kiállítást rendezett magyar grafikusok, pasztellfestők és akvarellfestők műveiből. — A Budapesti Színházban vendégszerepelt Hanako, a világhírű japán művész. — 6. A Nemzeti Színházban ötvenedszer adták Endre és Johannát, Rákosi Jenő történeti tragédiáját. — 13. Ikervárott leleplezték Batthyány Lajos grófnak, Magyarország első miniszterelnökének szobrát, az első Batthyány-szobrot. — 14. A Nemzeti Színházban háromszázadszor adták Madáchnak Az ember tragédiáját. — 17. A Nemzeti Színház előadta Bennett Arnold A megdicsőült című négyfelvonásos történetét, amelyet Sebestyén Károly fordított. — 19. Az Erzsébet királyné-emlék országos bizottsága új pályázatot írt ki. — 22. A király megengedte, hogy Benczúr Gyula festőművészt ötvenéves művészi jubileuma alkalmából a kolozsvári tudományegyetem tiszteletbeli bölcsész-doktorrá avassa és részére a tiszteletbeli doktori oklevelet kiadja. — 25. Az Ernst-múzeumban kiállítás nyílt meg Magyar-Mannheimer Gusztáv képeiből.

November. — 1. A Nemzeti Színház bemutatta Aiszkülosz A perzsák című drámáját, amelyet Rákosi Jenő fordított magyarra. — 5. A Királyi színház tíz éves főnállásának az évfordulóját ünnepelte s ez alkalomra dízelőadást rendezett. — 8. A Nemzeti Szalonban megnyílt Schmutzer Ferdinánd gyűjteményes kiállítása. — 10. Budán a Várhegy nyugati lejtőjén leleplezték Greguss Ágost esztétikus szobrát, Hollós Barnabás művészi alkotását. — 17. A statisztikai hivatal előtt levő

parkban leleplezték Mechwart Andrásnak, a Ganz-gyár volt igazgatójának szobrát, Strobl mester alkotását. — Szigetvárott leleplezték Szulejmán szultánnak, a XVI. század nagy hadvezérének emléktábláját. — 26. A Király-színház benutatta A tökéletes asszony című operettet, amelynek zenéjét Lehár Ferenc szerzette. — 28. Az Ernszt-múzeumban megnyílt Mányoky Adám, Kupeczky János és Szinyei Merse Pál gyűjteményes kiállítása. — 30. A Petőfi-Társaság az Akadémián nagy ünnepséget rendezett Kiss József, a kiváló költő hetvenedik születésnapja alkalmából.

December. — 6. A Nemzeti Szalonban megnyílt Zichy Mihály hagyatékának gyűjteményes kiállítása. — 9. A Budapesti Polgári Dalkör főnállásának negyvenedik évfordulóját ünnepelte. — 12. A Mona Liza, Lionardo da Vinci műremeke, melyet 1911 augusztus 22-ikén loptak el a párisi Louvreból, megkerült. Tolvaját, egy Perugia nevű olasz embert, elfogták, amikor a képet egy firenzei régiségkereskedőnek aján-

lotta megvételre. — 15. A Wahrenmann írói díjat a zsűri az idén Herczeg Ferencnek ítélte oda. — 18. A Petőfi-Társaság rendes évi közgyűlését tartotta, melyen Agai Adolfot tiszteleti tagjai közé iktatta és megválasztotta új rendes tagnak Krúdy Gyula író. — 19. Az Operaház bemutatta Mussorgszky Modest Godunov Boris című zenedrámáját, amelyet Hevesi S. fordított. — 20. A Művészház bécsi művészek munkáiból kiállítást rendezett. — Székesfehérvárott a város színészetének százéves jubileumát nagy ünnepséggel ülték meg. — 24. Festetich Andor gróf, a vidéki színészet felügyelője, nyugalomba vonult s helyébe ifjú Wlassics Gyula dr.-t nevezték ki. — 27. A Képzőművészeti Társulat tárlatán résztvevő művészek számára kitűzött aranyérmeket a zsűri kiosztotta. Az állami nagy aranyérmet az idén nem adták ki; kis aranyérmet kaptak Szamovolszky Ödön és Gács István szobrászok és Iványi-Grünwald Béla festőművész. — 31. A Mona Lizát visszaszállították Párisba.

1914.

Január. — 1. A Népepera bemutatta a Parzifált. — 3. A Vigaszínház bemutatta Shaw Bernát Pygmalion című vígjátékát, amelyet Hevesi S. fordított magyarra. — 6. A Petőfi-Társaság harmincyolcadik nagygyűlését tartotta az Akadémia dísztermében. — 9. Az Ernszt-múzeumban megnyílt Hatvany Ferenc báró és Boromissza Tibor gyűjteményes kiállítása. — 10. A Nemzeti Szalon kiállítást rendezett angol grafikusok műveiből. — 14. A bécsi udvari Operaházban előadták a Parzifált. — 16. A Magyar Tudományos Akadémián megnyitották a Mikszáth-szobát, amely az elhunyt író emléktárgyait őrzi. — A pozsonyi városi színház bemutatta Zichy Géza gróf II. Rákóczi Ferenc című operáját. — 18. Budapesten megalakult a Múzeumbarátok Egyesülete s elnökévé Apponyi Sándor grófort választotta meg. — 20. Az Iparművészeti Múzeum szőnyegkiállítást rendezett. —

26. A Tudományos Akadémia ülésén a Vojnits-jutalmat Farkas Pál A konventbiztos című színművének ítélték oda. — 29. Az Operaházban először adták Weber Károly Oberon című operáját, amelynek szövegét Planché írta és Hevesi Sándor fordította. — 30. A Képzőművészeti Társulat díszülésben ünnepelte Beniczúr Gyulát hetvenedik születésnapja alkalmából.

Február. — 4. A Kisfaludy-Társaság tagválasztó közgyűlését tartotta, melyen Kiss Józsefet rendes tagjává választotta. — 7. Az Ernszt-múzeumban megnyílt Batthyány Gyula gróf és Beck Ö. Fülöp gyűjteményes kiállítása. — 8. A Kisfaludy-Társaság évi nagygyűlését tartotta az Akadémia dísztermében. A nagygyűlés Kemény Zsigmond báró emlékezetének szült. Beöthy Zolt beszélt Keményről mint regényíróról és Rákosi Jenő mint publicistáról. — 12. Az Ifjú Művészek Egyesülete

harmadik kiállítását rendezte a Nemzeti Szalonban. — 16. A kultuszminiszter végleg döntött a Nemzeti Színház építése dolgában s elfogadta a pályanyertes építésznek alapterveit. — 17. A Múcsarnokban Csók István festőművész huszonöt esztendei munkálkodásának az eredményét mutatta be. — 24. A Könyves Kálmán-szalonban megnyílt Szende Dezső festőművész gyűjteményes kiállítása.

Március. — 2. Az Országos Magyar Zeneművészeti Társulat előkészítésére alakuló bizottsági ülés volt a Zeneakadémián. — A Munkácsy-szoborpályázat zsűrije döntött olyképpen, hogy a pályázatból a kivételre való megbízásra senkit sem javasol, hanem hogy négy művészt és pedig Kisfaludy-Stróbl Zsigmondot, Kolozsvári-Szeszak Ferencet, Pásztor Jánost és Pongrácz Szigfriedet szölitják föl szűkebb pályázat beadására. — 4. A Magyar Képzőművésznök Egyesülete kiállítást rendezett a Nemzeti Szalonban. — 7. A Nemzeti Színház díszelőadást rendezett Szigligeti Ede születésének századik évfordulója alkalmából. — 14. A Szépművészeti Múzeum kiállítást rendezett angol grafikusok munkáiból. — 17. Az Ernszt-Múzeum összegyűjtötte és kiállította Munkácsy Mihálynak mintegy száz képét, köztük az Ecce Homót. — Az Országos Színészegyesület közgyűlését tartotta. — 18. A Vigadóban ünnepség volt Thomán István tanári és művészi pályafutásának negyedszázados évfordulója alkalmából. — 20. A Nemzeti Színház bemutatta az Igazgató című vígjátékot, amelyet Knoblauch és Coleby írtak és magyarra Mikes Lajos fordított. — 21. Bécsben a Künstlerhausban megnyílt a magyar Művészház művészeinek kiállítása. — 28. A király a nyugalomba vonuló Kammerer helyébe a Szépművészeti Múzeum igazgatójává Petrovits Elek belügyminiszteri osztálytanácsost nevezte ki. — A Magyar Képzőművésznök Egyesülete évi közgyűlését tartotta.

Április. — 3. A Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállítása megnyílt a Múcsarnokban. — 11. A Nemzeti Szalonban megnyílt a Céhbeliek kiállítása. — 20. Az Operaházban le-

leplezték Erkel Ferenc mellszobrát, amely Strobl mester munkája és amelyet Ruszt József ajándékozott az Operának. — A bécsi Künstlerhaus kiállításán Rippl-Rónai József festőművész elnyerte az állami nagy aranyérmét. — 22. Velencében megnyílt a nemzetközi művészeti kiállítás, amelyen magyar művészek is résztvettek. — 24. A Nemzeti Színház bemutatta Lucien Népoty A kicsinyek című színűvét, amelyet Váradi Antal fordított. — 25. Az Országos Magyar Képzőművészeti Társulat évi közgyűlését tartotta.

Május. — 3. Debrecenben leleplezték Kossuth Lajos szobrát, Margó Ede és Pongrácz János szobrászok alkotását. — Tiszaföldváron is aznap leplezték le Kossuth szobrát, amelyet Poroszlay Sándor szobrász alkotott. — 4. A művészvilág nagy ünnepséggel ülte meg Hauszmann Alajos építőművész pályafutásának félszázados évfordulóját. — 6. Az Országos Magyar Zeneművészeti Társulat megalakult a Zeneakadémia nagytermében. — A Kéve kiállítást rendezett Munkhenben. — 15. A Nemzeti Színház bemutatta Ibsen a Trónkövetelők című drámáját, amelyet Puskás Endre fordított magyarra.

Június. — 4. A király Kiss Józsefnek, a költőnek, a költészet terén szerzett kiváló érdemei elismeréséül a Ferenc József-rend középkeresztjét adományozta. — 7. A pozsonyi koronázó templomban leleplezték Pázmány Péter szobrát, amely Rigele Alajos szobrászművész alkotása. — A millenáris versenypályán harmincezer főnyi gyermekserég ünnepelte Pósa Lajos, a gyermekköltőnek negyvenéves írói jubileumát. — A komáromi főgimnázium udvarán leleplezték Király József püspök szobrát. — 15. Az akvinkumi múzeumban leleplezték Hampel József emléktábláját, amely Tóth István szobrászművész alkotása. — 21. Budapesten, a Városligetben leleplezték Bartha Miklós szobrát, Istók János szobrászművész alkotását. — Magyaróvárott leleplezték Cserhádi Sándornak, a gazdasági akadémia volt tanárának a szobrát, amelyet Horvay János alkotott. — 23. A Nemzeti Szalon huszadik évi közgyűlését tartotta.

A budapesti színházak eredeti ujdonságai.

1913.

- Július.** — 1. Budapesti Színház: Az éjjeli ügyvéd, bohózatos operett 4 főlvonásban, Pordes M. és Urban G. után szabadon írta Feld Mátyás.
- Augusztus.** — 8. Fővárosi Nyári Színház: Kozáklakodalom, operett három főlvonásban, írták Orbán Dezső és Tábori Emil, zenéjét szerzette Turry Peregrin. — 28. Fővárosi Nyári Színház: Bent az erdőn, dráma három főlvonásban, írta Garvay Andor.
- September.** — 6. Magyar Színház: Az új földesúr, színmű öt főlvonásban, Jókai Mór regényéből írta Hevesi Sándor. — 19. Magyar Színház: A szerelem iskolája, színmű négy főlvonásban, írta Rákosi Jenő. — 20. Vigszínház: A hónapos szoba, vígjáték három főlvonásban, írta Farkas Imre. — 27. Magyar Színház: A feleségünk, vígjáték három főlvonásban, írta Balázs Sándor. — 30. Uránia Színház: Fekete világ, írta Atlasz Márton.
- Október.** — 3. Nemzeti Színház: Az utolsó nap, dráma három főlvonásban, írta Balázs Béla. — 23. Uránia Színház: A mi legdrágább
- kincsünk, írta Vrabély Armánd dr. — 24. Nemzeti Színház: A konventbiztos, dráma három főlvonásban, írta Farkas Pál. — 25. Magyar Színház: Halló!, vígjáték három főlvonásban, írta Földes Imre. — Népopera: Katonadolog, operett három főlvonásban, írták Mérey Andor és Beldi Izor dr., zenéjét szerzette Zerkovitz B.
- November.** — 15. Magyar Színház: Zoltánka, színjáték négy képben, írta Krúdy Gyula. — 21. Nemzeti Színház: Mária Antónia, dráma öt főlvonásban, írta Szomory Dezső. — 29. Vigszínház: Az utolsó csók, színmű három főlvonásban, írta Bíró Lajos.
- December.** — 5. Magyar Színház: A Hiresek, színjáték három főlvonásban, írta Hatvany Lajos. — 19. Nemzeti Színház: Az egyszeri királyné, mese kilenc képben, három főlvonásban, írta Szép Ernő. — Uránia Színház: A modern kincs, írta Dános Árpád dr. — 20. Magyar Színház: 1913, történelmi színmű három főlvonásban, írta Bíró Lajos.

1914.

- Január.** — 14. Király Színház: Nemtudomka, operett három főlvonásban, írta Bakonyi Károly, zenéjét Harsányi Zsolt verseire szerzette Huszka Jenő. — 15. Uránia Színház: A Cézárok, írta Pekár Gyula. — 16. Nemzeti Színház: Matyólakodalom, falusi történet három főlvonásban, írta Garamszeghy Sándor. — 17. Népopera: A kis király, operett három főlvonásban, írták Bakonyi Károly és Martos Ferenc, zenéjét szerzette Kálmán Imre. — 30. Magyar Színház: Az ezredes, vígjáték három főlvonásban, írta Herczeg Ferenc.
- Február.** — 6. Nemzeti Színház: A kölcsönkért kastély, vígjáték három főlvonásban, írta Pekár Gyula. — 14. Vigszínház: A tündérlaki lányok, színjáték három főlvonásban, írta Heltai Jenő. — 17. Uránia Színház: A jókedv birodalma, írta Tábori Kornél. — 20. Nemzeti Színház: Mr. Bobby, komédia három főlvonásban, írta Vajda Ernő. — 27. Király Színház: Szibill, operett három főlvonásban, írták Bródy Miksa és Martos Ferenc, zenéjét szerzette Jakobi Viktor.
- Március.** — 14. Népopera: Bös-kém, operett három főlvonásban, szövegét írta Szomory Emil, zenéjét szerzette Gajáry István. — 19. Vigszínház: Timár Liza, életkép három főlvonásban, írta Bródy Sándor. — 20. Népopera: Radda, opera egy főlvonásban, írta zenéjét szerzette Clement Károly.
- Április.** — 2. Uránia Színház: Dal és zene, írta Tóvölgyi Elemér dr. — 3. Nemzeti Színház: Egy karrier története, komédia négy főlvonásban, írta Pakots József. — 4. Operaház: Téli álom, táncjáték három képben, Schumann Róbert gyermekjeleneteiből szín-

padra alkalmazta Hevesi Sándor, hangszerelte Rékai Nándor. — 11. Magyar Színház: A vörös szegfű, színmű három felvonásban, írta Földes Imre.

Május. — 7. Uránia Színház: Albánia, írta Szegh Dezső. — 14. Budapesti Színház: Szőlke Pepi,

csibész-operett, idegen eszme után írta Hervay Frigyes, zenéjét szerzette Sas Náci. — 22. Uránia Színház: A cseppfolyós levegő, írta Grabovszky Kamil.

Június. — 6. Vígszínház: A cylinder, bohózat három felvonásban, írta Guthy Soma.

Pedagógia és tudomány.

1913.

Július. — 7. A Magyarországi Tanítók Országos Szövetsége Budapesten közgyűlést tartott, melyen az országból mintegy 450 tanító jött össze. A Szövetség és az Eötvös-alap a Tudományos Akadémia dísztermében Eötvös József báró születésének századik évfordulója alkalmából nagyszabású emlékünnepet rendezett. — 9. Jankovich Béla kultuszminiszter Kaszára érkezett és megtekintette a város kulturintézményeit. — 19. A Budapesti Tanítótestület meghívására a svájci tanítók egyesületének dalos osztálya Budapestre látogatott s megtekintette a főváros kulturális intézményeit.

Augusztus. — 6. Londonban összeült a XVII. nemzetközi orvoskongresszus, melyet György király nevében Artur connaughti herceg nyitott meg. A magyar orvosi kar nagy számban volt képviselve a kongresszuson. — 30. A kultuszminisztérium tervzetet készített, amely 227 új állami népiskola felállítását foglalta magában. — 31. A Zeneakadémia nagytermében megnyílt a tizedik nemzetközi kereskedelmi oktatásügyi kongresszus.

Szeptember. — 8. Az országos orvosszövetség Trencsénteplicen tizenhatodik kongresszusát tartotta. — 9. Bécsben megnyílt a nemzetközi mentőkongresszus. — 20. A budapesti tudományegyetem megkezdte idei esztendejét. — 21. A Magyar Földrajzi Társaság hetedik vándorgyűlését tartotta Aradon. — 30. Kétly Károly báró egyetemi tanár nyugalomba menve elbúcsúzott az egyetemről.

Október. — 1. Jankovich Béla kultuszminiszter rendeletet adott ki a középiskola reformja dolgában. — 6. A Múzeumok és Könyvtárak

Országos Szövetsége Sopronban tartotta évi közgyűlését s ez alkalommal felavattak a soproni múzeumot. — 11. Az eperjesi jogakadémiára fölvettek Hajnal Piroskát. Ő lett az első magyar női jogász.

November. — 13. A budapesti tudományegyetem tanácsa Nagy Konstantin egyházi jubileuma alkalmából Csernoch János dr. hercegprimást, Szmiracsányi Lajos egri érseket, továbbá Mailáth Gusztáv gróf erdélyi, Prohászka Ottokár székesfejevári és Boromisza Tibor szatmári megyéspüspököket az egyetem díszdoktoráivá választotta. — Az idei irodalmi Nobel-díjat Rabindranat Tagore indus költőnek ítélték oda. — 15. A Keleti Kereskedelmi Akadémia megnyitotta keleti múzeumát. — A középiskolai tanárság harmadik kongresszusát tartotta Budapesten, a régi képviselőház termében. — 18. Az Erzsébet-nőiskola fennállásának negyvenedik évfordulóját ünnepelte. — 26. Amundsen Roald sarkkutató Budapestre érkezett s a Zeneakadémia nagytermében előadást tartott sarki fölfedezéseiről.

December. — 4. A Magyar Történelmi Társulat az elhunyt Teleki Géza gróf helyébe Thallóczy Lajos dr.-t. közös pénzügyminisztériumi osztályfőnököt, a közös pénzügyi levéltár igazgatóját választotta elnökévé. — 13. A Néprajzi Társaság Szegeden az összes helybeli iskolák és nyolcvan tanyai tanító bevonásával megszervezte tizedik vidéki gyűjtő szövetségét. — 27. A budapesti tudományegyetem tanácsa K. Kovács Gyula dr. rektor vezetésével Esztergomba ment s ott az egyetem díszdoktorává avatta Csernoch János dr. hercegprimást.

1914.

Január. — 10. A budapesti tudományegyetem küldöttsége, amelyet Dudek János dr. hittudományi kari dékán vezetett, Egerbe ment és Szmrecsányi Lajos érseknek átadta tiszteletbeli doktori diplomáját. —

13. A budapesti tudományegyetem hittudományi karának küldöttsége átadta Székesfehérvárott Prohászka Ottokár dr. püspöknek az egyetem díszdoktori oklevelét. — 18. A budapesti tudományegyetem hittudományi karának küldöttsége átadta a díszdoktori oklevelet Gyulafehérvárott Majláth Gusztáv gróf erdélyi püspöknek. — 21. A budapesti hittudományi kar küldöttsége megjelent Szatmáron és Boromisza Tibor püspöknek átadta a díszdoktori oklevelet. — 31. A Turáni Társaság közgyűlését tartotta.

Február. — 2. A katolikus középiskolai tanáregyesület évi közgyűlését tartotta Budapesten a Szent-István-társulat dísztermében. — 5. A Nemzeti Múzeum dísztermében az angol Evans Edvárd parancsnok előadást tartott Scott kapitány utolsó délsarki expedíciójáról.

Március. — 7. Szemere Miklós tizezer korona pályadíjat tűzött ki erre a kérdésre: Történelmi és faji vonatkozások a magyar és ukránai (kisorosz) nemzet között. — 12. Az Országos Közművelődési Tanács évi rendes közgyűlését tartotta Budapesten. — A Magyar Történelmi Társulat évi közgyűlését tartotta az Akadémiában. — 19. A Földrajzi Társaság közgyűlését tartotta, amelyen Lóczy Lajos utódjául Cholnoky Jenő kolozsvári egyetemi tanárt választották meg a társaság elnökévé.

Április. — 2. A Magyar Néprajzi Társaság évi közgyűlését tartotta Budapesten. — 28. Jankovich Béla kultuszminiszter két rendeletet adott ki a népiskolák dolgában, egyet a népiskolák elhelyezéséről és építéséről, a másikat pedig a hitoktatás nyelvének a népoktatási

tanítóintézetekben való használatáról. — 30. Az Országos Magyar Iskolaegyesület évi közgyűlését tartotta Budapesten.

Május. — 5. A Magyar Tudományos Akadémia nagyhete megkezdődött a pályázatok eldöntésével és új pályatételek kiírásával. Az Akadémia nagyjutalmát Szily Kálmán kapta Nyelvújítási szótárának második kötetével, a Marczibányi-jutalmat Gombócz Zoltán; a Sámuel-díjat Thinemann Tivadar kapta. Az Ormódy Amália-díjat Jakab Ödön kapta, az Ipolyi-díjat Bajza József múzeumi őr, a Lukács Krisztina-féle jutalmat Oslay Ferenc. — 7. Az Akadémia plenáris, tagválasztó ülést tartott. Tiszteletbeli tagok lettek: Herczeg Ferenc, Pauer Imre és Galgóczy Károly, rendes tagok: Fináczy Ernő, Farkas Gyula, Kürschák József és Beke Manó, levelező tagok: Szinyei Ferenc, Buday László dr., Giesswein Sándor dr., Éber László dr. és Schaffer Károly dr., kültagok Wiklund Károly (Upszala), Erman Adolf (Berlin), Horn Ede (Páris), I. Albert monakói fejedelem, Perrier Edward (Páris), Ralcig (London), Zeemann (Hollandia) és Enger Adolf (Berlin). — 10. A Tudományos Akadémia ünnepi közgyűlést tartott, amelyet Berzeviczy Albertnek Eötvös József báró és a nemzetiségi kérdés című értekezése nyitott meg. Herczeg Ferenc emlékbeszédet mondott Jókai Mórról. — 16. A budai Ferenc József-intézet tízéves fennállásának a jubileumát ünnepelte. — 28. Az Országos Középiskolai Tanáregyesület elnökeve újból Négyesy László dr.-t választották meg.

Június. — 8. A budapesti tudományegyetem 1914—1915. évi rektorává Lenhossék Mihályt választották meg. — Az Országos Polgári Iskolai Egyesület tizenkilencedik évi közgyűlését tartotta.

Katonaság és tengerészet.

1913.

Július. — 11. Az örkényi katonai táborban leleplezték az 1912. évi júliusban szerencsétlenül járt tüzé-

rek emlékművét. — 29. Ma volt 35 éves fordulója a bosnyák okkupáció kezdetének, amikor megjelent a

parancs, hogy az okkupáló sereg lépje át a Szávát. — Az 1912—1913. évi háborús helyzetre való megemlékezésül alapított emlékművet a Vérmezőn kiosztották a 4. hadtesthez tartozó csapatok tisztikarának és legénységének.

Augusztus. — 7. A király Ferenc Ferdinánd trónörökösöt kinevezte a 4. dragonyosezred ezredparancsnokává. — 9. A hadvezetőség két új lovasezred létesítését határozta el. — 12. A király megengedte, hogy a tengerészeti parancsnok és a közös hadügyminisztérium tengerészeti osztályának főnöke székhelyét a pólai hadikikötőbe tegye át. — 14. A hadügyminisztérium nyilvánosságra hozta a balkáni válság alkalmával behívott tartalékosok elbocsátására vonatkozó részleteket. — 18. A király Ferenc Ferdinánd kir. herceg trónörökösöt az egész fegyveres erő főfelügyelőjévé nevezte ki. — 27. A Ganz-Danubius portoréi hajógyárában vízrebocsátották az Orient nevű torpedórombolót.

Szeptember. — 15. Megkezdődött

a csehországi nagy hadgyakorlat Drasics és Tabor környékén Ferenc Ferdinánd kir. herceg trónörökös részvétele és vezetése mellett.

Október. — 8. A király hötzendorfí Konrád báró vezérkari főnöknek a Szent István-rend nagykeresztjét adományozta. — 18. A király elrendelte, hogy Szebenikóban tengerészeti kerületi parancsnokságot állítsanak föl.

December. — 6. A király Rohr Ferencet, a honvédség főparancsnokságával megbízott lovassági tábornokot a 48. gyalogezred tulajdonosává nevezte ki. — 24. A király Fülöp kóburgi herceget lovassági tábornokká nevezte ki. — 29. A cs. és kir. első arciére-testőrség, az osztrák nemesi testőrség alapításának százötvenedik évfordulóját ünnepelte. — A király Boroevics Szvetozárt a kassai 6. hadtest parancsnokát az 51. gyalogezred, Appel Mihályt, a 15. hadtest parancsnokát a 70. gyalogezred és Tersztyánszky Károlyt, a budapesti 4. hadtest parancsnokát a 8. huszárezred tulajdonosáivá nevezte ki.

1914.

Január. — 1. A magyar honvédtüzérség első csapattesteit fölláttatták Budapesten és Lugoson. — 13. Ferenc József király Schönbrunnban fogadta a porosz 2. számú Ferenc császár gránátos ezred küldöttségét, amely a királyt üdvözölni ment abból az alkalomból, hogy hatvanöt év óta tulajdonosa az ezrednek. — 17. Fiumében a Ganz-Danubius hajógyárban vízrebocsátották a Szent István dreadnoughtot, az első nagy csatahajót, amely magyar hajógyárban épült. A keresztanya tisztét Mária Terézia királyi hercegnő töltötte be.

Február. — 5. Schönbrunnban összeült az évente tartani szokott marsalltanács a király elnöklésével és Ferenc Ferdinánd trónörökös jelenlétében. — 16. A király Meixner Hugó gyalogsági tábornokot, a przemisli 10. hadtest parancsnokát lovassági főfelügyelőnek nevezte ki. — 21. Jandrics Cedomir főhadnagyot a bécsi hadbíróság kémkedésért halálra ítélte. — 26. Bécsben a katonai kaszinó termei-

ben megkezdődött az évenként szokásos nagy hadijáték a trónörökös és a vezérkari főnök vezetésével.

Március. — 14. A király bélaifalvi Fekete Béla altábornagyot, a budapesti városparancsnokot fölmentette állásától és szeverini Sorsich Béla vezérőrnagyot nevezte ki helyébe. — 20. Ausztriában a reichsrat elnapolása következtében császári pátenis állapította meg az 1914. évi ujonckontingenst s ennek alapján rendelték el a sorozást.

Április. — 15. Fiume vidékén tengeri gyakorlatokkal kombinált hadgyakorlatot tartottak. — 24. A hadügyminisztérium rendeletet adott ki a fegyvergyakorlatok szabályozása dolgában. — 25. A hadügyminisztériumban elkészült a hadsereg új szolgálati szabályzata. — 27. Gerő Vilmos századost, a parlamenti őrség sokat szerepelt tisztjét a csapathoz rendelték és őrnaggyá nevezték ki.

Május. — 14. Bolfras báró, a király katonai kabinetirodájának főnöke szolgálatának negyedszázados jubí-

leumát ünnepelte. — 15. Triesztben vízrebocsátották az osztrák és magyar haditengerészet Póla nevű új hatalmas szénszállító hajóját. —

23. A király Lónyay Albert gróf címzetes lovassági tábornokot és főpálcásmestert lovassági tábornokká és a magyar testőrség kapitányává nevezte ki.

Június. — 6. A haditengerészet vezetősege szolgálatba helyezte a H.

és L. jelzésű tenger alatt járó hajókat, amelyek 270—270 tonna tartalmúak. — 25. Megkezdődtek a boszniai és hercegovinai hadgyakorlatok, amelyeken résztvett Ferenc Ferdinánd kir. herceg trónörökös is, aki később (június 28-án) Szerajevóban feleségével együtt gyilkos merénylet áldozatául esett. — 27. A boszniai hadgyakorlat véget ért.

Gazdasági szociálpolitika.

1913.

Július. — 7. A pénzügyminiszter széles alapokon munkálatokat kezdett az erdélyi földgáz országos kihasználásának tanulmányozásáról.

— 19. A Magyar Ágyúgyár Részvénytársaság Madarassy Gábor pénzügyi államtitkár elnöklésével alakuló közgyűlését tartotta.

Augusztus. — 7. A hivatalos lap közölte a július 31-én szentesített, az üzleti záróróról szóló 1913. évi XXXVI. törvénycikket, amely ma este már életbelépett. A szentesítéssel egyidőben kiadta a kereskedelmi miniszter a törvény végrehajtására vonatkozó rendeletét.

— A lipcsei kereskedelmi főiskola hallgatói Budapestre érkeztek a főváros gazdasági viszonyainak tanulmányozására. — 9. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület Galántán nemzetközi motoros talajművelő gépbemutatót rendezett.

— 12. A kereskedelmi miniszter, hogy az építő iparosok zaklatását megakadályozza, egy rendelettel szabatosabban szövegezte az ipari építőiparra érvényben levő rendelkezéseket. — 25. A Balatoni Szövetség Balatonfüreden nyári közgyűlését tartotta.

Szeptember. — 5. Az Erdélyi Gazdasági Egyesület Kolozsvárott nagygyűlést tartott s ezzel kapcsolatban mezőgazdasági kiállítást rendezett. — 16. A földművelésügyi minisztérium a zólyom megyei öhegyi völgyben, Alsószarvas fölött emléket állított Decrett József kamarai erdőmesternek. Az emléket Sidló Ferenc szobrász mintázta. — 22. Budapesten összeült a vendéglősök országos kongresszusa.

Október. — 6. A Magyar Építőiparosok Országos Szövetsége hetedik vándorgyűlését tartotta Budapesten. — 10. Panamából jelentették, hogy a Gamboa-gátat, az Atlanti-tengert és a Csendes-óceánt elválasztó utolsó földdarabot sikerrel fölrobbantották, s ezzel a Panama-csatorna építkezése kész lett, úgy, hogy a két világtenger találkozott. — 11. Megjelent a pénzügyminisztérium prospektusa a 150 millió márká összegű, 1916. április elsején lejáráó 4 $\frac{1}{2}$ százalékos állami pénztárjegyek kibocsátása dolgában. — Az Országos Magyar Kertészeti Egyesület a városligeti Iparcsarnokban kertészeti kiállítást rendezett. — 27. A német birodalmi bank a rátát 5 $\frac{1}{2}$ százalékra szállította le. — 28. A Magyar Vámpolitikai központ első rendes közgyűlését tartotta Budapesten.

November. — 3. A makói hagymaszövetkezet válságba jutott. — 15. Tisza István gróf miniszterelnök a képviselőház elé terjesztette a bosnyák vasutak építéséről szóló törvényjavaslatot. — 16. Paasche dr. titkos tanácsos, a német birodalmi gyűlés első alelnöke Budapestre érkezett s tanácskozott az illetékes körökkel egy szorosabb kereskedelempolitikai érdekközösség megteremtéséről. — 19. A Panamacsatornán átkelt az első hajó, a Louise nevű kis gőzös. — 27. Az Osztrák és Magyar Bank leszállította a kamatlatát fél százalékkal 6 százalékról 5 $\frac{1}{2}$ -re.

December. — 5. A városligeti Iparcsarnokban megnyílt az országos

baromfiállítás. — 8. Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület évi közgyűlését tartotta Budapesten. Ugyanekkor tartotta nagygyűlését a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetsége is. — 15. A régi képviselőházban összeült a szakszervezetek kongresszusa és a munka-

nelküliségről tanácskozott. — 19. Az Országos Munkásbetegsegítő és Balesetbiztosító Pénztár évi közgyűlését tartotta. — 23. Darányi Ignác és Bujanovics Sándor, a gazdatársadalom két vezértagja a karácsonyi ünnep alkalmából szótartot intézett a gazdákhöz.

1914.

Január. — 3. Az Országos Munkásbetegsegítő és Balesetbiztosító Pénztár autonómiáját ideiglenesen megszüntették s a pénztár vezetésével Diószeghy József dr. min. osztálytanácsost bízták meg. — Az Általános Forgalmi Részvénytársaság Fiumében közgyűlését tartotta. — 5. Az osztrák és magyar monarchia, Németország és Belgium közös gazdasági érdekeinek védelmére alapított Középeurópai Közgazdasági Egyesület Budapesten tartotta konferenciáját. — 12. Az állami számvevőszék közzétette az 1912. évi zárószámadását. — 20. Az Osztrák és Magyar Bank Bécsben tartott főtanácsulése a kamatlábat $5\frac{1}{2}$ százalékról 5 százalékra szállította le. — 22. A német birodalmi bank a kamatlábat 5 százalékról $4\frac{1}{2}$ -re, az angol bank $4\frac{1}{2}$ -ről 4-re szállította le. — Párisban összeültek tanácskozára az észak-amerikai üzletben érdekelt kontinentális hajóstársaságok képviselői. A Hamburg—Amerika-vonal nem küldött képviselőt az értekezletre. — 23. A minisztertanács a magyar királyi államvasutak elnökévé február elsejétől kezdődően Tolnay Kornélt nevezte ki, Marx János, a volt elnök nyugdíjba ment s távozása alkalmából a király a titkos tanácsosi méltóságot adományozta neki. — 25. A budapesti árú- és értéktőzsde főnállásának ötvenéves jubileumát ünnepelte. — 31. Tolnay Kornél, az államvasutak új elnökigazgatója, elfoglalta hivatalát.

Február. — 3. Pozsonyban országos gazdagülés volt, melyen az osztrák gazdatársadalom sok előkelő tagja is megjelent. — Az Osztrák és Magyar Bank évi közgyűlését tartotta Bécsben. A közgyűlés előtt a bank főtanácsulése a rátát leszállította fél százalékkal

$4\frac{1}{2}$ százalékra. — 7. Budapesten értekezletet tartott az új 500 milliós magyar kölcsön folyósítására szervezett bankcsoport és valamennyi fontos kérdés tekintetében megegyezett. — 9. A Magánmérnökök Országos Szövetsége évi közgyűlését tartotta Budapesten. — 16. Az 500 milliós magyar államkölcsön aláírási prospektusa megjelent.

Március. — 2. A király Schuster Rudolf dr. kuriai bírót a szabaddalmi hivatal elnökévé nevezte ki. — A magyar kormány elhatározta, hogy a Poolban egyesült hajóstársaságok szerződését fölbonthatja. — 6. A hivatalos lap közölte a Műegyetemen föllábtandó közgazdasági osztály szabályzatát. — 7. A Magyar Mezőgazdák Szövetkezete alkotmányutcai székházában első országos kukoricakiállítását rendezte. — 12. Az Osztrák és Magyar Bank a kamatlábat leszállította négy százalékra. — 28. A budapesti tőzsde évi közgyűlését tartotta.

Április. — 3. A Köztelek dísztermében országos állattenyésztő értekezletet tartottak. — 7. A Magyar Gazdaszövetség közgyűlését tartotta Budapesten. — 26. A Gyárparosok Országos Szövetsége évi közgyűlését tartotta. — 30. A városligeti Iparcsarnokban megnyílt a Tavasi Vásár.

Május. — 3. Az Országos Magyar Kereskedelmi Egyesülés tizedik évi jubiláris közgyűlését tartotta. — 4. Az O. M. K. E. közgyűlésével kapcsolatban országos kereskedelmi kongresszus ült össze Budapesten. — 10. Az Ipartestületek Országos Szövetsége évi közgyűlését tartotta. — 18. Az Országos Iparegyesület évi közgyűlését tartotta. — 22. A Pénzüntézetek Országos Egyesülése országos pénzüntézeti kongresszust rendezett Bu-

dapest. — 23. A Városligeti Iparcsarnokban borászati és pincegazdasági gépek kiállítása nyílt meg.

Június. — 17. A magyar gazdák Temesvárott idei nagygyűlésüket tartották. — 18. Párisban összeült

a hatodik nemzetközi kereskedelmi kongresszus. — 20. A Vágújhely és Vágráko között épült Vág-hídat fölavatták és átadták a közforgalomnak. — 25. A magyarországi szövetkezetek közgyűlésüket tartották Perbenyiken.

Katasztrófák és elemi csapások.

1913.

Július. — 1. Erdélyben és Krassószörény megyében napok óta tartó eszést áradást és nagy kárt okozott. — A möllersdorfi puskapormalmalomban fölrobbant és meggyulladt egy műhely és negyven bomba fölrobbant. Harminc ember többek között súlyosan megsebesült. — 3. A braziliai Kuribi nevű vasuti állomáson dinamitrobbanás történt, mely elpusztította a vasuti rakta-
rt. Ötven ember életét veszítette. — 11. Magyarország keleti részén, különösen Máramarosban, Ugocsa- és Szatmármegyében, Szolnokdobokában és Kisküküllő megyében áradás rendkívül nagy kárt okozott. Szolnokdobokában sok falu teljesen elpusztult. — 14. A franciaországi Aubinban egy kőszénbányában bányalégrobbanás következtében húsz ember életét veszítette. — Az amerikai Losz Angeleszban két zsúfolt villámos vasuti kocsi összeütközött, tizenöt ember meghalt, negyven halálosan megsebesült. — 16. Oroszországban Jekaterinoszláv vidékén ciklon pusztított; több kisebb város és falu elpusztult, közel száz ember életét veszítette. — Szerbiában kolerajárvány lépett föl, miért is az egész szerbiai hárt elzárták. — 22. A kolera Magyarországon is fölütötte fejét. Temesszigeten négy ember halt meg kolerában. — 23. Binghampton amerikai városban leégett egy gyár s hetvenkét munkásnő életét veszítette. Jacksonban a fegyencek farmján kigyult a börtön s harmincöt elítélt szénre égett. — 26. Dániában Bramingen mellett kisiklott egy gyorsvonat; tizenhat ember meghalt, sok megsebesült.

Augusztus. — 4. Az északamerikai ridingi szén- és vasbányák területén robbanás történt, mely huszonegy embert megölt. A robbanást vil-

lámcsapás idézte elő, mely nagy tömeg dinamitot meggyújtott. — A szászgorvai bányatelepen bányalégrobbanás következtében huszonhárom munkás életét veszítette. — 6. Triesztben föllépett a fekete-himlő és több áldozatot követelt. — 7. Szvinemünde partján vihar következtében fölborult egy vitorlás jatt, melynek utasaiból tizenkettő a tengerbe fult. — 8. Peruban földrengés több községet teljesen elpusztított. Száznál több ember életét veszítette. — 15. Bács-újlak községben tüzvész negyven házat elhamvasztott. — 16. A Felvidéken árvíz nagy pusztítást vitt véghez. A Rimaszombat mellett levő vasuti hid leszakadt s egy munkásokkal telt kocsi a Rima folyóba zuhant. Öt ember meghalt, hat súlyosan megsebesült. — Marosvásárhelyen leégett a Baruch-féle petróleumgyár egy műhelye; öt ember a tűzben lelte halálát. — 21. Pólában a haditengerészet lövőterén egy újfajta ágyút próbáltak ki, miközben a töltés fölrobbant, szétégett három matrózt, és Lanjus altengernagyot halálosan megsebesítette. — 21. A király az árvízkarosultak segítésére százezer koronát adományozott. — A szahadkai teherpályaudvart tüzvész elpusztította. A kár másfél millió korona volt. — 25. Az újraépült Messzinát rettenetes ciklon csaknem teljesen újból elpusztította. — 30. Gyergyóremete csikmezei községet árvíz csaknem teljesen tönkretette. Öt ember a hullámokban lelte halálát.

Szeptember. — 2. Angliában Ais Gill közelében egy expresszvonat belerohant egy személyvonatba; négy kocsi elégett s negyven ember életét veszítette. — Az amerikai Konnektikut államban Wallingford

közéleben két expresszvonat össze-
ütközött; hús ember meghalt, öt-
ven megsebesült. — 4. Magyaror-
szág több helyéről, így Újfehértó-
ról, Debrecenből, Palánkáról,
Eszékéről és Fiuméből koleraesete-
ket jelentettek. — 10. Budapesten
több koleragyanus megbetegedés
történt. — 18. Franciaországban
Toutoi közleiben egy villamos-
vasút a mélységbe zuhant; tizen-
két ember meghalt, harminc súlyo-
san megsebesült. — 30. Az orosz-
országi vladikaukázusi vasuton egy
vonat kisiklott; harminc ember
meghalt, ötven megsebesült.

Október. — 1. Konstantinápoly kör-
nyékén óriási orkán dúlt s egész
falvakat tett tönkre. A Boszporusz
partján több mint kétszáz ember
életét veszttette. — 6. A péter-
vár-kievi gyorsvonat Kíev előtt
összeütközött egy lokomotívval;
tizennégy ember meghalt, tizen-
hét súlyosan megsebesült. — 11.
A kanadai hajóstársaság Volturmo
nevű gőzöse, mely Rotterdamból
Newyork felé haladt, a nyílt ten-
geren kigyulladt és csakhamar ha-
talmatlan lánggal égett. Az utasok kö-
zül 236, köztük százötven magyar-
országi rutén elpusztult. A hajó
Markoni-jelzéseire több hajó segit-
ségül sietett s a többi utast és a
legénység egy részét megmentette.
— 13. A Bagdad-vasút egyik épülő
alagútja dinamitrobbanás követke-
ztében bedőlt és negyvennyolc em-
bert megölt. — 14. Az angolországi
Kardiff melletti szénbányában
bányalégrobbanás történt; hétszáz
ember dolgozott a bányában, akik-
ből négyszáz életét veszttette. —
23. A mexikói Dawsonban egy
szénbányában bányalégrobbanás kö-
vetkeztében mintegy kétszáz mun-

kás életét veszttette. — Walden-
burgban a teherpályaudvaron egy
vonat összeütközött egy villamos-
sal; tizennégy ember meghalt. —
A Westhusten nevű finn gőzös
Nosa közleiben nagy viharban el-
sülyedt; hús főnyi legénysége és
huszonöt utasa a tengerbe fult. —
24. Luisiana amerikai állam terü-
letén nagy orkán dühöngött, mely
házakat döntött össze; negyven
ember meghalt, háromszáznál több
megsebesült. — Franciaország déli
partjain nagy viharban több vitor-
lás elsülyedt s közel hatvan em-
ber életét veszttette.

November. — 5. Franciaországban
Melun mellett egy gyorsvonat bele-
futott egy postavonatba s ketté-
szakította. Az összeütközés foly-
tán csakhamar lángok törtek elő
s meggyújtották a vasuti kocsikat;
negyvenkét ember életét veszttette,
harmincnál több megsebesült. —
12. Aymara perui várost föld-
rengés elpusztította; több mint
kétszáz ember életét veszttette. —
13. Északamerika partjain rettenet-
es viharban több kis hajó elsü-
lyedt; kétszázkilencven ember éle-
tét veszttette. — 17. A ceglédi nagy
gőzmalmot tűzvész elpusztította.

December. — 3. Bosztonban le-
égett egy éjjeli szállás; huszon-
kilenc ember meghalt, ötven súlyo-
san megsebesült. — 8. Az ausztriai
Rydniken egy szénbányában banya-
légrobbanás történt; tizenkét ember
életét veszttette. — 25. Calumellben
(Michigan állam) kigyulladt egy
csűr, melyben karácsonyfaünnepet
rendeztek; a pánikban nyolcvankét
embert, köztük harminc asszonyt
és negyvenkét gyermeket agyon-
tapostak.

1914.

Január. — 12. A Keleti tenger
partján borzasztó vihar nagy pusztítást
vitt végbe. Kranz fürdőt a
hullámok teljesen elpusztították.
Hús ember a vízbe fult. Orosz-
országban a nagy hóviharban száz-
ötven ember életét veszttette. —
13. A Japánországot alkotó négy
nagy sziget legkisebbikének Kiu-
sziuinak déli részében a Kagoszimai
öbölben fekvő Szakuraszima-sziget

tűzhányója kitört s a szigetet tel-
jesen elpusztította. A vulkán ki-
törése hatalmas föld- és tenger-
rengéssel járt. A vulkán mázsás
köveket sodort több mint harminc
kilométer távolságra s így történt,
hogy szikraözönével és hamújával
elpusztította Kagoszima városát is.
A borzasztó nagy mennyiségű láva
forrásba hozta a tenger vizét s a
halak ezrével uszkáltak a víz színén

megfőve. A katasztrófának összes mintegy 40.000 ember esett áldozatául. Szakuraszima-sziget három falujában alig menekült meg élő ember. Kagoszima lakossága is csaknem teljesen odaveszett. — 16. Plymouth mellett a Whitesand-öbölben elsülyedt az „A. 7” nevű angol tengeralatt járó hajó; személyzete, két tiszt és tizenkét ember ott veszett a hajóval együtt a tenger fenekén. — 30. A Hogsziget közelében a Monroe gőzös összeütközött a Nautuckel gőzössel. A Monroe elsülyedt s negyvenkét ember életét veszítette.

Február. — 3. Az E. II. nevű amerikai tengeralatt járó hajó tizenhat emberével elsülyedt a mexikói öbölben. — Newyorkban egy bérházban nagy robbanás történt, mely ezt a házat és a szomszédságában egy leánynevelő intézetet és egy fiúiskolát fölgyújtott. — 5. Braziliában nagy áradás következtében körülbelül ezer ember életét vesztette. — 26. a németországi Rümelsburgban egy festégyárban robbanás történt, mely tíz embert megölt, hetet súlyosan megsebesített.

Március. — 5. A déltiroli Ortler tájéknak egy lezuhant lavina maga alá temetett egy katonai őrzőparótkát. Két tisztt és tíz közlegény életét vesztette. — 11. Három vas megyei község: Strém, Vasszécsény és Répcelak tűzvész folytán csaknem elpusztult. — 14. Az azóvi tenger partján rettenetes orkán pusztított; Stanica Acujelszkájában ezernél több, Ternjukban kétszáz és Danszkájában százötven ember életét vesztette. — 16. A japánországi Akita kerületben földrengés pusztított; 83 ember életét vesztette. — Szendroszkában nyolcvanhárom emberélet pusztult el. — 19. Velence és a Lidó közt összeütközött egy vaporetto és egy torpedónaszád; a vaporetto elsülyedt s ötvennyolc ember, majd mind olasz, a tengerbe fult.

Április. — 2. Újfundland sziget közelében a New-Foundland nevű gőzöst, melyen százhatvan rozmarvadász volt, vihar lepte meg és kid sodorta a tengerre. Ott a hajó jéghegyek közé került, melyek összeütköztek. Nyolcvannyolc ember életét

vesztette. — 17. Newyorkban leégett egy hatemeletes bérház; húsz ember életét veszítette. — 20. Debrecenben tűzvész folytán elpusztult az államvasutak egyik műhelyterme, 130 teherkocsi, negyven személykocsival és öt Pullmann-kocsival együtt. — 28. A sáros megyei Zboró község nagyrészt tűzvész elpusztította. Leégett a Rákóczi-templom és a híres Rákóczi-kastély is.

Május. — 5. Valparaisóban tűz elpusztított egy csomó házat; negyven ember életét veszítette, körülbelül száz megsebesült. — 6. A Kolumbian nevű angol hajó Anversz-ből Newyorkba menet az Atlanti óceánon robbanás következtében kigyuladt és elsülyedt. Legénységét és utasait arra járó hajók mentették meg. A menekültek közül sokan tele voltak égett sebekkel. — 9. Sziciliában, Katániától északra, földrengés dúlt az Etna kitorésével egyidőben és egész falvakat elpusztított. Teljesen elpusztultak Linere, Passepomo, Bongiaro, Malai és Arcireale községek. Közel hétszáz ember életét vesztette, igen sok megsebesült. — 12. A budapest-tapolcai gyorsvonat Balatonkenese mellett a nagy esőzéstől megromlott töltésről kisiklott és néhány kocsija a Balatonba zuhant. Emberéletben kár nem esett. — 29. Az angol-kanadai társaság Empress of Ireland nevű gőzöse Kvebekből Liverpoolba indult, a Szent Lőrinc-folyam öbölserű torkolatában azonban összeütközött a Storstad nevű svéd szénszállító gőzössel, amely nekiment és akkora léket ütött rajta, hogy az Empress of Ireland néhány perc alatt elsülyedt. 1387 főnyi utasa és legénysége közül 1032 ember a vízbe fult. Az áldozatok túlnyomó része angol alattvaló, kanadai lakos volt.

Június. — 11. Északamerikában gyilkos hóhullám vonult végig és ötvennél több emberéletet elpusztított. — 19. Skótszágban a Dulan folyó hídján egy vonat hét személykocsija kisiklott és a megáradt folyóba zuhant. Tizenkilenc ember a vízbe fult. — A Mont Grazian alatt épülő alagút egy része beomlott és tizenkét embert megölt. — 20. A kanadai Hillerest-bányában bányalégrobbanás következtében 197

munkás, köztük sok magyar ember, életét vesztette. — A Missziszippin elsüllyedt a Majestic nevű gőzös s hűsz ember a vízbe fult. — 26.

Massachussets államban Salem városát tűzvész csaknem teljesen elpusztította. Ötven ember életveszelmesen megsebesült.

Az év halottai.

1913.

Július. — 1. Dóczy József pénzügyi titkár, ismert népdalköltő (1863). — Henri Rochefort híres francia politikus és ujságíró (1830). — 5. Lyttleton Alfréd ismert angol államférfi. — 9. Kirchhoffer Alfonz híres francia vívómester. — 10. Králik Lajos jogtudós és szakíró (1849). — 11. Hrabovszky Guidó országgyűlési képviselő. — 16. Özevgy Zichy Nándorné grófné, született Zichy Livia grófnő (1839). — La Touche Gaston, francia festő (1855). — 19. Rothaus Miksa, írói nevén Ruttkay György, író (1863). — 21. Ronay Ernő, országgyűlési képviselő (1852). — Bellony László rajzolóművész. — 23. Egerváry Gyula, országos vadászati felügyelő. — 31. Milne John, angol földrengés tudós (1850).

Augusztus. — 7. Popper Dávid, a világhírű magyar gordonkaművész (1846). — 9. Idősb Szinyei József író, bibliografus (1830). — 10. Ohrwalder József, ismert misszionárius, aki kilenc évig volt a mahdi fogságában (1858). — 11. Heltai Ferenc dr., Budapest főpolgármestere (1861). — Péterffy Sándor, jeles pedagógus (1841). — 13. Bebel Ágost, a német szociáldemokrácia vezére (1840). — 14. Deák Jenő, Deák Ferenc unokaöccse, volt 48-as honvédtiszt. — 16. Vavrincez Mór, magyar zeneszerző és karnagy. — 21. Ollivier Emil, francia író és államférfi (1825). — Allaga Géza, zeneszerző (1841). — Takács Mihály opareánékes (1861). — 28. Hoffer Lipót angol sakkmeister (1842). — 31. László Zsigmond miniszteri tanácsos (1844).

September. — 2. Alexandrina Matild württembergi hercegnő (1830). — 4. Mellado André, ismert spanyol publicista (1846). — 5. Bogdanovics Lúcián dr. karlócai szerb patriárka

(1868). — Ürményi Miksa, az Ürményi család szeniorja (1833). — Zambra Péter, a budapesti tudományegyetem olasz nyelvi tanára (1856). — 6. Szabó Antal színművész (1845). — 8. Vives y Tuto biboros, a Vatikán palotakardinális. — 12. Zoltán Elek nyugalmazott altábornagy (1841). — Perlis dr., az orosz származású bécsi sakkmeister. — 15. Vámbéry Armin, a világhírű orientalista (1832). — 16. Scholtz Gyula, országos főerdőmester (1838). — 19. Zombory Gerő, református lelkész és író (1834). — 27. Teleki Géza gróf, volt belügyminiszter (1844).

Október. — 1. Diesel R. dr., a világszerte ismert német motorgyáros. — Gudenus Lipót báró, főkamrás (1844). — 5. Zilahi Simon, a Budapesti Hírlap igazgatója (1849). — 6. Hans von Bartels tanár, híres német festő (1856). — Schwarzenberg Károly herceg, az osztrák uralkodó tagja (1825). — 10. Kacsura herceg volt japán miniszterelnök és tábornok (1848). — Agnierre biboros, Spanyolország primása. — 14. Megyeri Dezső színművész (1855). — 17. Zichy Ferenc festőművész (1868). — 21. Babarci Schwartzter Ottó báró elmeorvos (1853). — 30. Braunecker Sztina bárónő, festőművész. — Rajzó Miklós festőművész (1865). — 31. Réczey Imre dr. orvostanár (1848). — Vancsó Gyula dr., volt országgyűlési képviselő (1844).

November. — 3. Bezerédj Viktor belügyi államtitkár (1855). — Gruics Száva tábornok, volt szerb miniszterelnök. — Claparède Sándor svájci tudós, nagy magyarbarát. — Cskiváry Jákó, az Allami Tisztviselők Lapja megalapítója. — 4. Sir Horace Rumbold, angol államférfi (1834). — 7. Wallace Alfréd Russel,

angol természettudós (1822). — 11. Melcer Géza, volt országgyűlési képviselő (1860). — 15. Kiamil basa volt török nagyvezér. — 17. Bilinszki Konstantin, janinai osztrák és magyar főkonzul (1874). — 19. Marchesi Matild, híres énektanárnő (1827). — 27. Adám András, a Kúria nyug. tanácselnöke (1844). — 29. Sárosi Ferenc zeneszerző (1855).

December. — 1. Fejes István református püspök (1838). — 3. Kohner Henrik, előkelő fővárosi polgár (1845). — Schönthan Ferenc, osztrák vigjátéktíró (1850). — 4. Lattour-Buillet Vince gróf, volt osztrák miniszter (1848). — 5. Wolkenstein Antal gróf, volt nagykövet (1832). — 6. Oreglia bíboros, a kardinálisok kollégiumának legidősebb tagja (1828). — 8. Rudnyánszky Gyula költő (1858). — 10. Veres József ev. főesperes, volt országgyűlési

képviselő (1851). — 12. Teleki József gróf, főrendiházi tag (1859). — 15. Aichholzi Miller Vince, az osztrák urakháza tagja, az Osztrák-Magyar Bank volt alkormányzója (1837). — 17. Rampolla Mariano bíboros, XIII. Leó pápa államtitkárja (1844). — 20. Menelik, Abisszínia császára (1844). — Gömbösné-Galamb Margit írónő. — 23. Jules Claretie, valódi nevén Arsène Arnaud, a Comédie Française igazgatója (1840). — 24. Záleszki Vencel gróf osztrák pénzügyminiszter (1868). — 26. Bacher Vilmos dr., az országos rabbiképzőintézet igazgatója (1850). — 27. Hohenzollern Antónia hercegnő, a román trónörökös anyja (1845). — 29. Draskovich Sándor gróf, horvát országgyűlési képviselő (1876). — Giampietro József, a berlini Metropol-színház híres jellemkómikusa (1839). — 30. Zsófia, II. Oszkár svéd király özvegye (1836).

1914.

Január. — 1. Bang krisztániai püspök, a norvég egyház primása (1841). — 2. Semsey Boldizsár, Sáros megye főispánja (1848). — Fragon Harry párisi énekes (1870). — 3. Solymosi Elek színművész (1847). — 5. Dedovich György főrendiházi tag (1855). — 7. Marich Ágoston ismert nyomdász és nyomdai technikai vezető (1843). — 8. Ruhland Gusztáv, a német agráriusok egyik vezére (1861). — 12. Brockhaus Henrik Eduárd, a világhírű könyvkiadó cég főnöke (1829). — 13. Özvegy Stürgkh Károlyné grófné, született Meriveglia Eleonora grófnő, Stürgkh gróf osztrák miniszterelnök édesanyja (1836). — Rombauer Emil főigazgató, a Markó-utcai reáliskola igazgatója (1854). — 14. Antal Gábor, a dunántúli református egyházkerület püspöke (1843). — 17. Széchenyi Kálmán gróf, főrendiházi tag (1824). — 19. Pallavicini Ede őrgróf, titkos tanácsos, főrendiházi tag (1845). — Picquart francia tábornok, volt hadügyminiszter, aki a Dreyfus-pörben nagy szerepet játszott (1854). — 20. Pressensé Ferenc, francia író (1853). — 21. Kacsics Péter, nyug. honvédelmi minisztériumi tanácsos (1849). — Per-

cel Ferenc, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezetének vezérigazgatója (1856). — 22. Farkasházy-Fischer D. nagyiparos (1827). — Baranyavári Ullmann Emil, udvari tanácsos (1848). — Duka Ferenc, volt országgyűlési képviselő. — 23. Csikász Imre szobrászművész (1884). — 26. Wass Armin gróf, földbirtokos (1850). — Michelin Leó, a finn szenátus volt elnöke. — Jodl Frigyes osztrák filozófus (1849). — 29. Dalnoki Béla, operaénekes (1837). — 31. Ruschek Antal, győri kanonok, katolikus író.

Február. — 12. Rosenberg Gyula, országgyűlési képviselő (1856). — 13. Bertillon Alfonz, a párisi személyazonossági hivatal főnöke (1853). — 16. Mátyus Arisztid dr. volt országgyűlési képviselő (1840). — 19. Klebelsberg Zdenkó gróf (1852). — 29. Hites Lajos, zeneművész (1830). — Rohain Alain herceg, az osztrák urakháza tagja (1850). — 25. Castrioti Juan de Aladro albán trónkövetelő (1846). — 27. Katschthaler dr. szalcburgi bíboros hercegérsek. — Sztanoj Miklós, magyar billiárdművész (1856). — 28. Czibulka Hubert báró, nyugalmazott gyalogsági tábornok (1842).

FERENC FERD.
trónörökös

HOHENBERG ZSÓFIA
hercegnő

POPPER D.
gordonkaművész

ID. SZINNYEI J.
író

HELTAI F. DR.
Bpest főpolgárm.

PÉTERFY SÁNDOR
tanfőfű

BEBEL ÁGOST
a német szec. vezére

TAKÁCS MIHÁLY
operabénaes

BOGDANOVICS L.
karlócai pátriárka

VÁMHÉNY ÁRMIN
orientalista

TELEKI GÉZA GR.
volt belügym.

ZILAHAI SIMON
a Bud. Hírl. igazg.

KÉCZY IMRE DR.
orvosstanár

BEZZERÉDY VIKTOR
államtitkár

MENELIK
Abesszínia csász.

ANTAL GÁBOR
ref. püspök

PALLAVICINI EDE
örgróf, főrend

KÚCSÜK SZAID
basa

SZÉLL IGNÁC
nyug. államtitkár

UDRÁNSZKY L.
egyetemi tanár

MISTRAL
francia költő

FEJÉRVÁRY G. BR.
táborszernagy

KOSSUTH FERENC

LECHNER ÖDÖN
építőművész

FESZTY ÁRPÁD
festőművész

Március. — 1. Friedreich István (Görcsöni Dénes), tanár és író. — 2. Kücsük Szaid basa, volt török nagyvezér (1835). — Minto Gilbert lord, volt indiai alkirály (1847). — 4. Kopp György dr. biboros, boroszlói érsek (1857). — 7. Grujics Mihály, károlyvárosi görögkeleti szerb püspök, a karlócai metropolia adminisztrátora (1859). — 13. Westinghouse György, a róla elnevezett fém föltalálója. — Pelsőci Hámos László báró, volt országgyűlési képviselő (1847). — Magnus Vilmos dr. német botanikus (1844). — Edvards Alfréd, a párisi Matin megalapítója (1857). — 16. Gobat Károly, aki 1912-ben elnyerte a Nobel-békedíjat (1843). — 21. Széll Ignác, nyugalmazott államtitkár (1846). — 23. Udránszky László, budapesti egyetemi tanár (1862). — Lator Sándor, volt országgyűlési képviselő (1859). — 25. Mistral Frederic, francia költő (1830). — 27. Tavornoki Stümmer Sándor báró nagybirtokos (1831). — Somssich Imre gróf, főrend (1843). — 30. Apor Karolina bárónő, a bécsi Rudolfinum Vöröskereszt-kórház igazgatónője, — 31. Harnon cour Hubert, bajor származású angol festőművész (1849).

Április. — 2. Heyse Pál német költő. (1830). 6. — Andrányi Károly báró nagykereskedő. — 9. De Gerando Antonina, a kolozsvári állami felsőbb leányiskola volt igazgatója (1843). — Haruko, az özvegy japán császárné (1850). — 11. Louis Bernard d'Harcourt márki, francia politikus. — 14. Tellecsky Kristóf, Nagykikinda város országgyűlési képviselője (1845). — Szokoly Tamás, volt országgyűlési képviselő. — 15. Elek Pál bankigazgató (1856). — Gossli Agoston kuriai tanácselnök (1843). — Goluhovszky Ádám gróf, Galícia tartományi marsallja. — 17. Hajdu László min. tanácsos, a központi statisztikai hivatal főnöke. — 20. Latinovics Géza, volt országgyűlési képviselő (1863). — 21. Özvegy Reményi Edéné, született Fáy Gizella (1836). — 25. Fejérváry Géza báró tábornagy, volt miniszterelnök, a darabontestőrség parancsnoka (1833). — Kuales Godofréd országgyűlési képviselő (1855). — Fenyvesi Soma dr.

volt országgyűlési képviselő. — 27. Posilovich György dr. zágrábi érsek (1834). — Pekáry József dr. nyugalmazott budapesti főkapitányhelyettes (1834). — Suess Edvárd, osztr. geológus (1831). — 28. Rohonczy György báró, nyug. lovassági tábornok, volt budapesti térparancsnok (1837).

Május. — 2. Bohus László báró nagybirtokos (1848). — 4. Argyll János angol herceg (1845). — 5. Demkó György dr. egri kanonok, a budapesti tudományegyetem volt rektora. — 8. Kanizsai Ferenc író és újságíró (1878). — 11. Schuch Ernő, a drezdai opera főzeneigazgatója (1847). — 12. Montero Rios, spanyol államférfi. — Székely Árpád festőművész (1861). — 18. Mária Immakulata, bourbon-pármái hercegnő (1884). — 20. Vojnich Oszkár világiáró magyar úr (1864). — 22. Kubik Béla, volt országgyűlési képviselő és koalíciós főispán (1860). — 25. Kossuth Ferenc (1841). — 29. Mauser Péter dr. mérnök, a Mauser-puska föltalálója (1839). — 30. Rauscher Lajos műegyetemi tanár (1845).

Június. — 2. Feszty Árpád festőművész (1856). — Juhász Árpád iparművész. — 8. Smiciklus Tádé dr., a délszláv akadémia elnöke (1853). — Shaafigosse Rudolf gróf, volt osztrák miniszter. — Jászay Géza címzetes püspök, szeged-belvárosi plébános (1857). — 10. Lechner Ödön építőművész (1846). — Lechner Gyula szobrászművész (1841). — Frenzel Károly német tanár és író (1827). — 11. Adolf Frigyes meklenburg-strelitzi nagyherceg (1848). — Szirmay Sarolta grófnő, csillagkeresztos hölgy. — 12. Palmer Ede, a Länderbank volt vezérigazgatója (1837). — Spányi Béla festőművész (1852). — 13. Nyiredy Géza tanár, kémikus (1861). — 18. Zalár József költő (1825). — 20. Festetich Gábor gróf titkos tanácsos (1836). — 22. Suttner Berta bárónő (1843). — 22. Fáy Elek történetíró. — 28. Ferenc Ferdinánd kir. herceg, az osztrák és magyar trón örököse (1863). — Hohenberg Zsófia hercegnő, Ferenc Ferdinánd trónörökös hitvese (1868). — 29. Nyáry Jenő báró főrend, akadémikus, történetíró.

AZ AVIATIKA FEJLŐDÉSE.

Az aviatika az elmúlt esztendőben is nagy haladást ért el. A léghajókkal is több eddigi rekordot javítottak meg, az az eredmény azonban, amelyet a repülőgépekkel produkáltak az aviatikusok, szinte minden remény és várakozást felülmúlt. Az alábbi adatokból, amelyeket időrend szerint csoportosítottunk, kitűnik, hogy az elmúlt évben különösen a német aviatika ért el óriási fejlődést. Adataink itt következnek :

1913.

Julius. — 1. Brindejone francia aviatikus, aki híressé lett páris—péturvári repülésével, Kopenhágából Hamburgba repült. Reggel 5 óra 30 perckor szállott föl a dán fővárosban és nyolc óraker simán leszállott a hamburgi repülőtéren. Másfél órával később újra fölszállott s egyfolytában repült Hágáig, ahol déli 12 óra 59 perckor szállott le. Hágából hamarosan tovább repült Páris felé s délután 4 óra 20 perckor simán leszállott Villa Coublayban, ahol nagy közönség élén Barthou miniszterelnök üdvözölte. — 2. Bieder Oszkár, svájci aviatikus, Bernben fölszállt s négyezer méter magasságra emelkedve, átrepülte a Jungfraut. Milánóba akart jutni, de minthogy mótora a ritka levegőben nem működött teljesen pontosan, visszafordult és simán leszállott Bernben. — 4. Bonhardio hadnagy és Rey kapitány, francia aviatikusok, Epernay mellett négyszáz méter magasságból lezuhantak és életüket veszítették. — 5. Lányi Antal hadnagy Nagyváradról Nagyszalon-tára repült. A 42 kilométeres utat 31 perc alatt tette meg. — 14. Bieder, svájci aviatikus, újból átrepülte az Alpeseket. Reggel 4 óraker szállott föl Bernben, 6 óraker repült el 3470 méter magasságban a Jungfrau fölött s 6 óra 40 perckor Domodosszolában simán leszállott. Itt kiegészítette benzinkészletét, majd folytatta útját Milánó felé, ahová érkezve, átadta a polgármesternek Bern város levelét. — Letort, francia aviatikus, hajnali 5 óraker fölszállott Párisban és közbenső leszállás nélkül 1 óra 10 perckor a Berlin melletti johannisthali repülőterre érkezett. — 15. Lányi Antal látványos repülést rendezett Gyulán. — A franciaországi Guyancourt községben Bertin aviatikus az atyjával együtt szállt föl. Nagy magasságban benzinrobbanás

következtében meggyult a repülőgép s utasai szénné égve zuhantak le. — 16. Stoll hadnagy, német aviatikus, Jüterbogban lezuhant és meghalt. — 17. Hevston tüzérszázados, angol aviatikus, a salisburyi síkon lezuhant és szörnyethalt. — 18. Dobos István pilóta Szombathelyen látványos repülést végzett. — Derove, olasz aviatikus, Milánóból Brindizibe repült és a több, mint 800 kilométeres utat 7 óra 54 perc alatt tette meg anélkül, hogy közben leszállott volna. — 19. Székely Mihály Szarvason látványos repülést végzett. — 23. Letort, francia aviatikus, Johannisthalból visszarepült Párisba. Reggel 4 óraker szállt föl, egy orosz nőt vivén magával utas gyanánt s 7 óra 20 perckor Hannover fölé érkezett, ahol a rossz idő miatt kénytelen volt leszállani. — 24. Letort párisi útjában Hannovertól Kölnig érkezett, ahol kénytelen volt mótormolással miatt leszállani. — 25. Kvasz András Szatmáron több sikeres fölszállást végzett nagy közönség előtt. — 26. Bieder, svájci aviatikus, Milánóban fölszállt, hogy visszarepüljön hazájába. 5 óra 30 perckor indult el s 6 óra 15 perckor áthaladva a Gott-hard hegycsoporton, 7 óraker Luzernben leszállott, majd néhány percnyi pihenés után folytatva útját, 8 óra 15 perckor Bazelbe érkezett. Délután 5 óraker újból fölszállt s átrepülve a Jura-havasok fölött, este 7 óra 15 perckor Bernbe érkezett. — 30. Németország és Franciaország között egyezség jött létre a léghajózásról.

Augusztus. — 2. Schoeller, német aviatikus, augusztus 1-én Berlinben egy utassal fölszállott, hogy Budapestre repüljön. Délután 5 óraker indult el s 7 óraker Kemnitzben leszállott. Augusztus 2-án délután folytatta útját s eljutott a Bécs melletti Laerbergig. — Szevaszko, olasz aviatikus, monoplánon három utassal 2

óra 38 perc alatt Milánóból Velencébe repült; összesen 260 kilométert tett meg s ezzel új világrekordot ért el. A gép súlya a bennülökkel együtt kilencszáz kilogram volt. — 5. Lányi Antal hadnagy Hódmezővásárhelyről Szegedre repült; a 26 kilométernyi útát 29 perc alatt tette meg. — 7. Székely Mihály aviatikus Szarvason látványos repülés közben motorrobbanás következtében több méter magasból lezuhant. Gépe összetört, az aviatikus súlyos égett sebeket szenvedett. — 7. Janoir, francia aviatikus, Versaillesből Berlinig repült. Útját mindössze egyszer szakította meg, Gentben. Az útát, leszámítva genti tartózkodását, 10 óra alatt tette meg. — Cody ezredes, az angol katonai repülőosztály vezetője, Aldershot közelében fölszállott egy utassal. A gép kétszáz láb magasan fölrobbant s Codyt és utasát darabokra tépte. — 8. Dobos István Siófokon látványos repülést végzett s aeroplánjával vagy 10 percig lebegett a Balaton fölött. Egy hirtelen fordulatnál lezuhant és a vízbe esett. Motorcsónakkal kimentették. Gépe tönkrement. — Janoir, francia aviatikus, Berlinből Pétervár felé indult, de Belovnál motorhiba miatt kénytelen volt leszállani. — 9. Bourbon-Orléans Alfonzó herceg spanyol infáns, a spanyol hadsereg hadnagya, Aszpernben pilótavizsgára jelentkezett, mert őt bízták meg azzal, hogy átvegye azokat a repülőgépeket, amelyeket Spanyolország osztrák gyárakban vásárolt. — 11. Rössler, német aviatikus, Stefan pilótanövendékkel Brüsszelben lezuhant. Mindkét pilóta szörnyethalt. — 12. Seguin, német aviatikus, leszállás nélkül Brémából Biarritzba repült. E repüléssel a Pommery-serlegért pályázott. — A luzerni léghajóállomáson egy hidroaero-omnibuszt készítettek, mely a pilótán kívül hat utast vihet magával. A repülőgép-szörnyeteg motorja kétszáz lóerős, propellere négyszárnyú és egész súlya kétezer kilogram. — 13. A Magyar Aero-Szövetség a magyar aviatikáért országos mozgalmat indított s fővédője József királyi herceg fordult egy fölhívással a cél érdekében az ország polgárságához. — A londoni Daily Mail kétszáz ezer koronát tűzött ki az Atlanti Óceán átrepülésére. — 14. Janoir, francia aviatikus, aki páris-pétervári repülése közben Rigába érkezett, folytatta útját és egyhuzamban

repült Bereszovóig, ahol leszállott, hogy gépét kijavítsa. — 15. A Metzler nevű német léghajó 18 órai út után Varsó közelében szállt le. A határon a léghajóra félóra hosszat lövöldöztek az oroszok, de kárt nem tettek senkiben. A léghajó leszállásakor a benne talált tárgyakat az oroszok elkobozták és az utasokat eltiltották a külső világgal való érintkezéstől. — Lindenthal mellett Kömpfer német aviatikus egy utassal lezuhant. Az aviatikus megsebesült, utasa meghalt. — 18. Janoir, francia aviatikus, Rigából egyhuzamban Pétervárig repült. — 20. A Magyar Aero-szövetség a rákosi repülőtéren repülőversenyt rendezett, melyen a legjobb magyar aviatikusok: Székely Mihály, Kvasz András, Lányi Antal, Dobos István, Prodam Guidó, Wittmann Viktor vettek részt. Ott volt Steinschneider Lilly is. Székely Mihály lezuhant és elég súlyosan megsebesült. Steinschneider Lillyt is baleset érte egyik leszállásakor, de a pilótán nem sebesült meg. — 25. A roueni hidro-aeroplán-versenyen Mont Alen aviatikus egy utassal lezuhant s mindketten szörnyet haltak. — A trouvillei repülőversenyen Montalent aviatikus lezuhant és meghalt. — 27. A Pommery-serlegért folyó versenyben Cuillaux Biarritzben fölszállott teljesen fémből készült Clément-Bayard-gépen. Reggel 4 óra 55 perckor indult el Biarritzból s 10 óra 40 perckor a Páris melletti villacoub-layi aerodromban megpihent; negyedóra múlva folytatta útját és 2 órakor Brüsszelben szállott le; itt megébedelt, aztán tovább repült s este 8 óra 30 perckor bevégezve útját, a kis német Scheml városban szállt le (Bréma mellett). Útja 1600 kilométert tett ki. — Ugyanezen a napon Letort, francia aviatikus, Párisból Danzigig repült, Berlin fölött pihenés nélkül tevéen meg az 1300 kilométeres útát. — 29. Wittmann Viktor, magyar aviatikus, Rákosról fölszállva, harmincöt percig tartó repülést végzett Budapest fölött.

Szeptember. — 2. Pégoud, francia aviatikus, Blériot tanítványa, a juvisyi repülőtéren csodás mutatványokkal ragadta bámulatra a nézőket. Ezer méter magasból siklórepüléssel leereszkedett s mikor 300 méterre lehetett a földtől, akkor hirtelen megfordította a repülőgépet, úgy, hogy a

keretek voltak fölfelé s ebben a helyzetben mintegy négyszáz métert tett meg vízszintes irányban. Ekkor a stabilizátorral a repülőgépet ismét a rendes helyzetbe hozta és simán leszállott. Ezt a mutatványt többször megismételte. — 3. Julienne Marchal, a párisi Opera Comique művésznöje, aeroplánon utazott különböző vendégszínházainak színhelyére. Leblanc aviatikus vitte különböző városokba. — 6. Budapesten a Vigadó kistermében megnyílt az első országos kis repülőgépmo-dell-verseny kiállítása. — 9. Az „L. I.“ nevű, Zeppelin rendszerű német katonai léghajó Helgolandból Wilhelmshavenbe való visszatérése közben elpusztult. Nagy orkán a léghajót a tengerbe szorította és teljesen összetörte. A léghajó egy óra múlva elsüllyedt. A rajta levő emberekből tizenhat a vízbe fullt, hatot megmentettek. — Kvasz András és a Tóth-testvérek Losoncon látványos repülést végeztek. — 11. Büchenbeuzenben egy katonai repülőgép a közönségre zuhant, négy ember meghalt, számosan súlyosan megsérültek. — 12. Az orosz katonai vezetéség Neszterov katonapilótát, aki Pégoud szédületes looping the loopját mutatta be, életének hasznontalan kockáztatása miatt harmincnapit szobafogságra ítélte. — Lorenz, német aviatikus, Borkban háromszáz méter magasról lezuhant és szörnyet halt. — 13. Vlajku Aurél, mérnök, erdélyi születésű román aviatikus Bukarestből Brassóba akart repülni; Ploesti és Kampina között a légesavarja elvált a tengelytől s az aviatikus lezuhant és halálra zúzta magát. — 15. Friedrich, osztrák pilóta, egy Etrich-féle monoplánon Párisból Londonba repült; útja közben egyszer szállt le Calaisban, ahol megebédelt. — 16. Gouilleraux, francia aviatikus, Savignyből Párisig repült óránként 230 kilométeres sebességgel, úgy, hogy a 190 kilométernyi útát ötven perc alatt tette meg. Ezzel új világrekordot teremtett. — 22. Louis Noel, angol aviatikus, a heudoni repülőtéren 17 percig és 35 másodpercig repült hét utassal és ezzel új világrekordot állított föl. — 23. A francia aviatika újabb sikert aratott: Garros, az ismert aviatikus, átrepülte a Földközi-tengert. Reggel 6 órakor szállt föl a Moser melletti St.-Rafaellen s elröpülve Szardínia fölött, 10 óra 45

perckor a tuniszi Bisertában szállott le. A kilencszáz kilométernyi útát tehát nem egészen 5 óra alatt tette meg, ami 190 kilométer óránkénti sebességnek felel meg. — 25. Frankfurtban összeült a nemzetközi levegőjogi kongresszus. — 26. Dobos István reggel Mezőtúron fölszállott, hogy egyfolytában Budapestig repüljön, Szolnokon azonban motorhiba miatt kénytelen volt megszakítani útját, este azonban a rákosi repülőtérré érkezett. — 29. A reimsi repülőtéren Guilbert 5795 méternyi magasságba emelkedett s ezzel levért minden eddigi magassági rekordot.

Október. — 1. Johannisthalban Sablatny aviatikus négy utassal 2080 méter magasra emelkedett s ezzel rekordot állított föl. — 2. A reimsi repülőtéren verseny folyt Gordon-Bennett díjáért, amelyet a leggyorsabb repülésre tűztek ki. A győztes Privost francia pilóta lett, aki a kikötött 200 kilométert 59 perc és 43 másodperc alatt repülte be. — Ugyanekkor Reimsban Guilbert egy utassal 4348 méterre és két utassal 3683 méterre emelkedett s ez utóbbi repülésével újabb világrekordot teremtett. — 6. A Magyar Aero-Szövetség Szombathelyen repülőnapot rendezett. Mindössze három pilóta: Wittmann Viktor, Dobos István és Lányi Antal vett részt különböző mutatványokkal. — 14. König, német hadnagy, aviatikus, Niederdorfbán lezuhant és szörnyet halt. Oranban ugyanez a sors érte Soleilan francia aviatikust. — 15. Stöffler német aviatikus új világrekordot teremtett, amennyiben Johannisthalból kiindulva Habsheimig különböző városok fölött elrepülve, 24 óra leforgása alatt 2220 kilométeres útát tett meg egy biplánon. — A Gordon-Bennett díjáért való léghajóversenyben a Goodyer nevű amerikai ballon, mely Párisból szállt föl, átrepülte a La Manche-csatornát; összesen 44 óráig volt a levegőben s 884 kilométer útát tett meg. — 17. A német aviatikát nagy gyász érte. A johannisthali repülőtéren a Zeppelin-típusu L. II. tengerészeti léghajó háromszáz méter magasságban fölrobant és elégett; harminc utasa is szénné égve zuhant a földre, Kirchlauserben lezuhant egy katonai biplán és két utasa, Koch főhadnagy és Mank tizedes szörnyet halt. — Scheinitzer-Forstten mellett repülés köz-

ben fölrobbant Heseler monoplánja s a százados meghalt. — 18. Pégoud bemutatta Bécsben bravuros légi mutatványait. — Kacsinszki, orosz aviatikus, Moszkvában egy monoplánnal lezuhant és szörnyet halt. — 20. Budapesten a Magyar Aero-Szövetség és a Királyi Magyar Automobil-Klub léghajóüldözési versenyt rendezett, amelyben hét léghajó és 38 autó vett részt. A verseny kitűnően sikerült. A léghajók a Tatterszáll telepéről szálltak föl nagy közönség előtt. — 23. Pisso olasz őrnagy, aviatikus, Turinban fölszállva, az Alpések fölé repült és másfél órával később a Mont Cenis csúcán simán leereszkedett. Baj nélkül tért vissza is. — 24. Dobos István Aradon nagysikerű látványos repülést végzett. — 25. Schonovszki főhadnagy és Kavalai tüzértiszt egy biplánon fölszálltak Bécs-újhelyen és délután fél 2 órakor Újvidékre repültek, ahol simán leszállottak. Útjuk 3 óra 15 percig tartott. — 31. Daucourt, francia aviatikus, aki 18-án Párisban fölszállt, hogy Konstantinápolyba repüljön, több időközben történt leszállás után a Bécs melletti aszperni repülőterre érkezett.

November. — 3. Daucourt, francia aviatikus, Roux mérnökkel, mint utassal, Aszpernből Budapestre érkezett és kevés pihenő után tovább repült dél felé. Aznap Aradig jutott. — Kvasz András Lőcsén sikerült produkciókat végzett. — 5. Daucourt Bukarestbe érkezett s egy órai pihenés után folytatta útját kelet felé. — 7. Daucourt Konstantinápolyba érkezett. — 15. Schirmmeister, német aviatikus, egy hidroplánon 6 óra és 16 perc alatt 1100 méter magasságban átrepülte a bódeni tavat. — Bonnier, francia aviatikus, keleti útra indult. Párisban szállott föl s Würzburgban való rövid megállás után Aszpernig repült. — 17. Bonnier francia aviatikus, Párisból Odesszába való repülő útjában Budapestre érkezett. — 20. Két magyar katonatiszt, Tauszig Aladár főhadnagy tábori pilóta és Csápany főhadnagy Bécsújhelyen reggel 10 órakor egy repülőgépen fölszállottak és Kőszegen és Barson át déli 12 óra 10 perckor Bródban szálltak le. A 385 kilométeres légi út egyhuzamban tették meg, óránkénti sebességük 165 kilométer volt. — Vedrines, a híres francia aviatikus, tervbe vette a Kairóig való repülést. Reggel 7

órákor Nancyben szállott föl s még aznap délután 2 óra 20 perckor Prágába érkezett, ahol megpihent. — 21. Bonnier, francia aviatikus, Budapestről tovább repült kelet felé; eznap egyhuzamban Aradig jutott. — Vedrines Prágából Aszpernbe repült, egyhuzamban téve meg az utat. — 25. Perreyon, híres francia aviatikus, Bucban lezuhant és szörnyet halt. — 27. Daucourt Konstantinápolytól Kairó felé való repülőútjában a Taurus-hegy átrepülésénél lezuhant; készüléke összetört, de sem ő, sem utasa Roux nem sérült meg.

December. — 1. A görzi repülőterén leleplezték Petrovics Arisztid főhadnagy, a szerencsétlenül járt magyar pilóta emlékszobrát, aki 1912 november 4-én zuhant le és meghalt. — 2. Két francia pilóta, Briault és Brouillard hadnagyok Bethon közelében fölszálltak, de nagy magasságban gépük fölrobbant és lezuhant. A két pilóta szénné égett. — 3. Vedrines Bécsből Magyarországon és Szerbián át röpülve Szófiáig jutott. — Bonnier Konstantinápolyba érkezett. — 4. Konstantinápolyban Elks Sefket Hani, a női jogok védelmére alakult török egyesület tagja volt az első nő, aki fölrepült egy aeroplánon. Átrepülte a várost és fölhívásokat dobott le, melyekben fölszólította a török nőket, hogy vegyenek részt egy katonai aeroplán megvásárlásáért folyó gyűjtésben. — 8. Dobos István Kőröstarcsán, ahol látványos repülést végzett, utánozta Pégoud mutatványát s több ízben megcsinálta a levegőben az S alakú figurát. — 12. Az angol hadügyminisztériumnak sikerült olyan ágyút készíteni, amelyet harminc foknyi szögben lehet az égnek irányítani és mellyel sikeresen lehet aeroplánokra lövöldözni. Az ágyút a Wight-szigeten próbálták ki. — 17. Bonnier, francia aviatikus, Konstantinápolyban fölszállt és a kisázsiai Isznikig jutott el. — 19. A német aviatika fejlesztésére alakult szövetség kuratóriumának az ülésén Henrik herceg bejelentette, hogy a megindított gyűjtés eredménye 7,234.506 márka. A herceg azután kiosztotta a díjakat a repülőgépgyárak képviselői és az aviatikusok közt. Az első díjat (100.000 márka) Stöffler kapta 2079 kilométeres útjáért, a másodikat (60.000 márka) Schlegel 1497 kilométerrel és a harmadikát (50.000 márka) Karpát, 1381

kilométerrel. — 22. Vedrines kairói útjában Kóniába érkezett. — 26. Vedrines átrepülte a kisázsiai Taurus-hegyet s ezer kilométeres út után a Beirut közelében levő Tripoliban szállott le. — 27. Legagneux, a híres

francia aviatikus, Rafaelben aeroplánjával 6150 méter magasságra emelkedett s ezzel új rekordot állított föl. — 29. Vedrines folytatta Kairó felé való útját és ma Jeruzsálembé érkezett.

1914.

Január. — 1. Vedrines kairói útjában Jaffába érkezett, ahol leszállása közben gépe megrongálódott. Vedrines eddig a Nancy—Prága—Bécs—Belgrád—Konstantinápoly—Jaffa úton összesen harminchét órát repült. — 2. Vedrines Kairóba érkezett. A heliopoliszi repülőtéren éreszkedett le óriási közönség jelenlétében, mely nagy ujjongással fogadta. Blériot-féle monoplánja a nagy úton alig rongálódott meg. Az ujjongás közben egyszerre egy pofon csattant el. Kiderült, hogy a pofon Vedrines adta Rouxnak, aki annak idején Bonnierral együtt indult el Párisból és előbb érkezett Kairóba. Az inzulust azért történt, mert Roux, csak hogy megelőzze Vedrineset, arra szólította föl útja közben a török hatóságokat, hogy őt (Vedrineset) semmiféle támogatásban ne részesítsék. És mégis, mikor Vedrines Kairóba érkezett, Roux odaszaladt hozzá, hogy üdvözölje; ezen jött dühbe Vedrines annyira, hogy Rouxot arcul vágta. Az incidens után a nép vállaira kapta Vedrineset s ünnepelve vitte az aerodrom épületébe. — 5. Didier-Musson, francia aviatikust, aki azzal lett híressé, hogy mint bombavető a mexikói fölkelők szolgálatába szegődött, a mexikói kormánycsapatok elfogták és statáriálisan agyonlőtték. — 6. Wright Orville stabilizátort talált ki, amelynek segítségével a pilóta minden veszedelem esetén siklórepüléssel biztosan leszállhat. — 9. A Magyar Aero-Szövetség félévi mérlege 12989 korona bevételt tüntetett föl; szubvenció összesen 2000 korona volt s propaganda útján mindössze 2585 korona gyűlt össze. — 10. Párisban nem kevesebb, mint húsz aviatikus egyszerre utánozta Pégoud nyaktörő mutatványait a sok ezer főnyi közönség nagy izgalma közben. — 17. Egy Spiess-féle merevrendszerű kormányozható francia léghajó próbaútját tette meg Páris közelében. Föltűnő az a hasonlóság, amely a hajó és a Zeppelin-

féle léghajók között van. — 31. Az olasz kormány a katonai aviatika céljaira tíz millió lirát irányzott elő s elhatározta a 25 repülőgép-osztály szervezését. Az 1913. év folyamán Olaszország hétszáz új repülőgépet rendelt.

Február. — 2. Az amerikai aeroklub a szanfranciskói kiállítás idejére világkörüli repülésre 100.000 dolláros díjat tűzött ki. — 3. Langer Brunó, német aviatikus, Johannisthalban reggel 8 óra 8 perckor időtartamu versenyre szállt föl és este 10 óra 15 perckor fejezte be repülését, amellyel új világrekordot ért el. — 5. Reals, francia aviatikus, Villacoublay mellett lezuhant és szörnyet halt. — 6. Schmitt Pál, francia aviatikus, egy biplán-alakú légomnibuszt szerkesztett, amelyen pilótája, Garaix hat embert vitt föl, akikkel 1700 méter magasságra emelkedett. — 7. A Z. VII. új német katonai léghajó próbaútját tette és Fridrikszháfenből egyhuzamban Potsdamig repült. Az egész útát 8 óra és 25 perc alatt tette meg. — 9. A szanfranciskói Panama-kiállítás rendező-bizottsága a föld körülrepülésére kitűzött díját egy millió dollárra emelte föl és föltételeit megkönnyítette. A repülés időtartamát is meghosszabbította százhusz napra. — Pégoud Zágrábban bemutatta bravuros looping the loopját. — Ingold Károly, német aviatikus, reggel 9 óra 5 perckor fölszállott az elzászi Mülhhausenben a nemzeti repülő díjért és ugyanaznap este 11 óra 55 perckor szállott le Münchenben. Ingold 1700 kilométert tett meg 110 kilométeres sebességgel s így a távrepülés terén leverte Langer Brunónak 14 óras és 17 perces világrekordját. Ingold összesen 16 óráig és 50 percig volt egyhuzamban a levegőben. — 10. Dobos István egy Prodam-féle monoplánon fölszállva a Rákoson, új magyar magassági rekordot teremtett. Délelőtt 10 órakor szállt föl és 16 perc alatt kétezer méter magasra emelkedett. Összesen egy óra hosszat volt a le-

vegőben és simán szállott le. — 11. Thelen, német mérnök és aviatikus, új magassági világrekordot állított föl, amennyiben négy utassal 2850 méter magasságra emelkedett Johannisthalban. — Parmelin Agenor, svájci aviatikus, délután 1 óra 30 perckor felszállt a genfi repülőtéren és 5300 méter magasságban átrepülve a Mont-Blankot, 3 óra 40 perckor Aostában leszállt. — Newbery, angol származású, argentinai aviatikus, Buenos-Airesben egy francia monoplánon 6275 méter magasságra emelkedett s ezzel tulszárnyalta a világrekordot. — 12. Fethi, török katonai pilóta, Konstantinápolyból Kairóba indult és átrepülve a Taurus-hegyet, simán leszállott Tarzusbán. — 18. Sikorsky, orosz mérnök és aviatikus, egy aeroplán-óriást szerkesztett, amelynek hordozó felülete 216 m², a gép hossza az orrtól a farkáig 21 méter, a szárnyak hossza 40.3 méter, szélessége 3 méter. A biplán négy motorja 400 HP. hajtóerőt képviselt. A gép teljes súlya 3½ tonna volt. Pétervár közelében tett első útján az „Ilia Morawitz“ (ez volt a gép neve) tíz utast vitt magával; az utasok számára volt a gépen egy valóságos szobának mondható kabin, egy hálófülke és egy toalettfülke. — 27. Sikorsky óriási aeroplánján újból felszállt és kilenc embert vive föl magával, Pétervárról elrepült Gacinába a cár rezidenciájáig, ahonnan leszállás nélkül tért vissza Pétervárra. Útját állandóan ezer méter magasságban tette meg. A hatalmas aeroplán föltétlen biztossággal szelte a levegőt.

Március. — 2. Fethi, török aviatikus, aki Szadik hadnaggyal Konstantinápolyból Kairóig akart repülni, Szamariánál lezuhant. Mindkét aviatikus meghalt. — A Selves testvérek, két spanyol aviatikus, a Páris melletti repülőtéren egy alumíniumból készült biplánon szálltak föl. Ötszáz méter magasságban a gép szárnyai eltörték; a gép lezuhant, a két aviatikus halálra zúzta magát. — Garaix, francia aviatikus, új világrekordot ért el a három utassal való repülésben. Chartresben szállt föl biplánján és három utasával 3300 méter magasra emelkedett. — 4. Konschel Ferdinánd, osztrák pilóta, Aszpernbén felszállt, hogy Budapestre repüljön; Káposztásmegyer fölélt járt, mikor motorja elromlott s a pilóta kénytelen volt le-

szállani. — 9. Az aszperni repülőtéren egy Lohner-féle biplánal lezuhant Elsner Jenő főhadnagy és szörnyet halt. Utasa, Scheer őrmester, szintén életét veszítette. — 12. Brix, angol utászhadnagy East-Chicheban 4953 méter magasságra emelkedett, de le kellett szállnia, mert gépeben befagyott a benzin. Az aviatikus teste jégcsapokkal volt tele. — Nurri, török százados, aki Jaffában Izmail Hakki-val, mint utassal, felszállott, hogy Kairóba repüljön, a tengerbe zuhant; Nurri bég a vízbe fult, Izmail Hakki úszással megmenekült. — 14. Königsbergben Lesser hadnagy aviatikus lezuhant és életét veszítette. — 20. Thelen Róbert, német aviatikus, a johannisthali repülőtéren három utassal 3750 méter magasságra emelkedett s ezzel új világrekordot ért el. — 31. Garris, francia aviatikus, a chartresi repülőtéren 160 lóerős motorral felszerelt biplánján nyolc utassal 1850 méter magasságra emelkedett s ezzel új világrekordot teremtett. — Az új VIII. számú Zeppelin-légihajó Fridrikshafenben Zeppelin gróf vezetésével felszállott. Saentis felé szállva, 3065 méter magasságot ért el s ezzel új magassági rekordot teremtett.

Április. — 1. Vadrines Emil, francia aviatikus, az ismert Vadrines testvére, a reimsi repülőtéren egy páncélos monoplánal végzett felszállása közben 100 méter magasból lezuhant és szörnyet halt. Chalons sur Marneban ugyancsak száz méterről lezuhant Testual aviatikus egy utassal. Mindketten meghaltak. A készülék kigyulladt és elégett. — 9. A Citta di Milano kormányozható olasz légihajó, amelyet közadakozásból építettek, tűz folytán elpusztult, mikor egy faluban, a Lago di Como közelében le akart szállani. A légihajó burka gyult meg ismeretlen okból. A légihajó megtekintésére odasereglett emberekből ötven megsebesült. — 10. Suren, német aviatikus, volt hadnagy, megjavította az egyfedelű repülőgépes távolsági és kitar-tási rekordját. Reggel 6 óra 12 perckor szállt föl Johannisthalban, elrepült Hannover és Eisenach fölött, majd Góta fölött három óra hosszat repdesett és 6 óra 26 perckor leereszkedett az ottani repülőtéren. 12 óra és 14 percig volt a levegőben. — Reichelt, német aviatikus, Drezdában felszállott a sógornőjével, de a repülő-

gép lezuhant; a nő is, az aviatikus is halálra zúzta magát. — Sopornovszki dűsgazdag orosz ember kétszázézer rubelnyi vagyonát arra az aviatikusra hagyta, aki az ő halála után holttestét repülőgépen kiszállítja a temetőbe. Amikor Sopornovszki meghalt, nyomban jelentkezett egy Posov Mihály nevű fiatal aviatikus, aki fölrakta a gépre a koporsót és kirepült vele a temetőbe, ahol a szokásos szertartással elhantolták. — 11. Widmer aviatikus Ravennából egyhuzamban Rómába repült. Az utat egy óra alatt tette meg. — 15. Zsélyi Aladár, az ismert magyar aviatikus, új monoplánján fölszállott a Rákoson s tíz méter magasságban hetven kilométernyi sebességgel kétszer körülpülte a pályát. Éppen leszállani akart, amikor gépe elvesztette az egyensúlyát és lezuhant. Zsélyi Aladár súlyosan megsebesült. — 16. A Párisból Monakóba való repülés első díját (25.000 frank) Garros nyerte meg, aki a legrövidebb idő alatt tette meg az utat s ezzel rekordot is teremtett. 15 óra 14 perc, 21 másodperc alatt érkezett Monakóba, ebből 10 órát, 32 percet és 53 másodpercet szábadföld fölött, 1 órát, 47 percet és 27 másodpercet pedig tenger fölött repült. — Reiterer, német aviatikus, a százezer koronás Schicht-díjért pályázva, fölszállott Johannthalban, hogy Bécsbe és onnan Ausztria és Magyarországon át repüljön. Első nap Prágáig jutott. — 20. A buci aerodromban gyorsasági versenyt rendeztek. Bidot és Deroyé aviatikusok gépei a levegőben összeütköztek és lezuhantak. Deroyé gépe meggyulladt s az aviatikus és Albin nevű utasa szénné égett. Bidot életveszedelmesen megsérült. — Egy Ehrmann nevű aviatikus Algirban 600 méter magasságból lezuhant és szörnyet halt. — Aszpernbén megkezdődött a verseny a Schicht-féle százezer koronás díjért. A verseny föltételei közt szerepelt a Bécsből Budapestre való repülés is. Az első etap iránya ez volt: Aszpern, Prága, Theresienstadt, Teplitz, Aussig, Theresienstadt, Brünn, Aszpern. A versenyen részt vett Wittmann Viktor, magyar aviatikus is. — 22. Az aszperni verseny első etapjának a győztese Wittmann Viktor lett, aki Lányi Antal aviatikussal, mint utassal, repülte be a nagy utat. — Bider, svájci aviatikus, 3900 méter magasságban

átrepülte újból a Jungfrau hegygerincét és a Brieger-hegyen szállott le. — 25. A Schicht-verseny második része a Bécsből Budapestig való repülés (egyszeri leszállással Győrben) megkezdődött. Mumb (Banfield főhadnagy álneve), Bareth (Bahr főhadnagy álneve), Wittmann Viktor, Reuterer és Konschel aviatikusok vettek benne részt. Elsőnek Mumb szállt föl 6 óra-kor Aszpernbén, 6 óra 48 perckor érkezett Győrbe és 8 óra 22 perckor Budapestre, a rákosi repülőterre. Sorban érkeztek aztán Budapestre: Wittmann, Bareth és végül Konschel. Reuterer lemaradt. — 27. A Schicht-verseny harmadik etapja a Budapesttől Bécsig egyhuzamban való repülés megkezdődött. A Budapestre érkezett aviatikusok kora reggel fölszálltak a föltételek szerint egy-egy utassal és délelőtt Aszpernbé érkeztek. Mumb, Bareth és Wittmann egyhuzamban repültek, Konschelnek Komáromban motordefektus miatt le kellett szállania. A verseny legnagyobb díját, harmincezer koronát Wittmann Viktor nyerte meg, a második díjat (húsz-ezer kor.) Bareth kapta. — 28. A bécs-ujhelyi repülőtéren lezuhant Wally György aviatikus, tábori pilóta és szörnyet halt.

Május. — 2. Nimeier hadnagy és Mayer főhadnagy német aviatikusok egy biplánon fölszálltak Döberitzben, de Halberstadt közelében szerencsétlenül jártak. Egy szélroham fölkapta gépüket és a földhöz vágta. A készülék széttroncsolódott, Mayer főhadnagy azonnal meghalt, Nimeier súlyosan megsebesült. — 3. Pasquier Róbert báró francia aviatikus, aki milliomos létere aviatikusnak csapott föl és Pégoud bukfenck-iskolájának egyik legvakmerőbb és legtehetségesebb tanítványa volt, Budapestre érkezett és a rákosi repülőtéren egy Blériot-féle monoplánon, melyre Gnome-motor volt rászerezve, bemutatta ördögös ügyességű mutatványait. Gyönyörű tavaszi időben nagy közönség lepte el a repülőter környékét. Délután félöt órakor szállt föl először Pasquier báró s előbb csak körülrepülte a pályát, majd ezer méter magasságra emelkedett, s a nagy magasságból egyszerre siklórepüléssel ereszkedett lefelé. Mikor ötszáz méter magasságban lehetett, megcsinálta az első looping the loopot. A gép orrával hirtelen fölemelkedett és megfordult a levegőben. Le-

jobb ereszkedve, Pasquier báró még vagy ötször megcsinálta ezt a mutatványt, egyszer a közönség közvetlenül közelségében. Azután újból fölemelkedett s oldalra fordította gépét, úgy hogy egyik szárnya fölfelé, másik merőlegesen lefelé, az aviatikus teste pedig vízszintesen állott. Így repült a legteljesebb biztosságban néhány száz métert, azután a gép másik szárnyát irányította fölfelé s így repült tovább. Közél háromnegyed órát töltött a levegőben, folytonosan a legizgatóbb mutatványokkal rémítgetve a nézőket, akik leszállásakor nagy ünneplésben részesítették. Negyed órai pihenés után Pasquier báró újból felszállott s ismét háromnegyed óra hosszát tartotta izgalomban bámulatos bukfcenceivel a közönséget. Nagy magasságból úgynevezett csavaros repüléssel ereszkedett le s a nézőkben megdermedt a vér, mert mindenki azt hihette, hogy a repülőgép lezuhan. A megkönnyebülés rebegő beszéde futott szét a tömegben, amikor a gép végre simán földet ért. Pasquier báró volt Budapesten az első, aki a looping the loopot bemutatta. — 4. Az osztrák és magyar hadsereg aviatikusai közül Nittner főhadnagy volt az első, aki 1912 május 3-án vértanuhalt a levegő meghódításáért. Ugyancsak ő volt az, aki a Szemmeringet átrepülte. Azon a ponton, amely fölött a Szemmeringen áthaladt, monumentumot emeltek az emlékére. Az emlékművet ma avatták föl nagy ünnepség keretében. — 6. Párisban a nemzetközi léghajósövetség értekezletet tartott, amelyen többrendbeli óhajítás hangzott föl az úgynevezett tiltott zónák ellen, amelyek a repülést nagyon megnehezítik. Az értekezlet elhatározta, hogy óhajításai érdekében lépéseket tesz az egyes kormányoknál. — 7. Döberitz és Hannover között német katonai aviatikus-versenyt rendeztek. Huszonkét versenyző gép közül átlag három órai repülés után húsz hibátlanul és baj nélkül érkezett Hannoverbe. — A török hadügyminiszter a török aviatika újjászervezésére meghívta Meseyrac francia kapitányt, aki addig a mentonei 11. repülő-osztályt vezette. — 8. Az osztrák és magyar hadügyminisztérium elhatározta egy aviatikus-czred föllállítását. Az ezredbe nyolc századot osztottak be s ki-mondották, hogy a tiszték és a legénység szolgálati, illetőleg munkapótlékok

fog kapni. — 9. Pasquier Róbert báró ismét fölrepült Budapesten a rákosi repülőtéren és újabb nagy közönség előtt bemutatta boszorkányos művészetét. A közönség a vakmerő aviatikust, aki nagy magasságból siklórepüléssel ereszkedett le, zajos ünneplésben részesítette. — A Stettin melletti kreckovi repülőtéren Faber és Kurtz hadnagyok, német aviatikusok hétszáz méter magasságból lezuhantak; mindketten azonnal meghaltak; készülékük roncsra tört. — Az osztrák és magyar hadvezetőség egy új, Albatrosz rendszerű repülőgépet rendelt Berlinben, amelyet a fiamendi repülőtéren próbáltak ki. A gyakorlatot egy német pilóta végezte. — 13. Pasquier Róbert báró megjelent Aszpernben s az osztrák és magyar katonai aviatikusok előtt két teljesen új Blériot-gépen, amelyet a hadvezetőség rendelt meg, bemutatta szerdítő mutatványait. Több szépsikerű fölszállás után a hadvezetőség átvette a repülőgépet, mire Pasquier báró maga mellé véve Knoller tanárt, a technikai főiskola professzorát, a géppel Fischamendbe repült, ahol nagy óváció közben leszállott. — 15. Verliot francia aviatikus fölszállott Párisban, hogy Berlinbe repüljön. Gelsenkirchenben rövid pihenőt tartott és este nyolc órakor simán és baj nélkül a johannisthali repülőterre érkezett. — 16. Skóciában Salisbury közelében egy egész repülőgépra szállt a levegőbe s a tengerpart felé igyekezett. Azonban a repülőgépek nagy ködbe jutottak s kénytelenek voltak leereszkedni. Leszállás közben őt gép megrongálódott, egy pedig összetört s pilotáját halva húzták ki a roncsok alól. — Szeniskva orosz katonai aviatikus Szebasztopolban lezuhant és meghalt. — Egy francia repülőgépcsapat Voisin kapitány vezetésével Dunkerqueből Havreba akart repülni, de útközben két gép tönkrement (pilotáik csak megsebesültek), több megrongálódott és csak négy gép érkezett sértetlenül Havreba. — A halberstadti (Poroszország) repülőtéren Viantt hadnagy és Pöllinger főhadnagy aviatikusok ötszáz méter magasságból lezuhantak és szörnyet haltak. Gépük összetört. — Az L. III. német katonai léghajó három óra hosszát tartó repülés után Fridrikszafenben 3125 méter magasságra emelkedett. Ez a legnagyobb magasság, amelyet léghajó eddig elért.

A léghajóban a tengerészeti átvevőbizottsággal együtt tizenhét ember ült. — 18. Wittauban Bulimbaric István spalatói származású aviatikus bemutatta a looping the loopot. Ő volt az első osztrák aviatikus, aki ezt a mutatványt megtanulta. — Pforzheimban egy biplán a motor fölrobbanása következtében lezuhant; Walz hadnagy, a gép vezetője súlyosan megsérült, utasa, Müller hadnagy pedig meghalt. — Hamel, az ismert angol aviatikus Hendonban mint utast magával vitte a levegőbe Churchill tengerészeti minisztert és nyolcszáz méter magasságban több Pégoud-féle bukfcencet vetett vele. A miniszter a földreszállás után nagyon meg volt elégedve a produkcióval. Churchill azután egyedül szállt föl és több kört írt le a levegőben. A miniszter pilóta-vizsgára készült. — 23. Chévallard ismert francia aviatikus Esszenből Düszseldorfba való repülése közben lezuhant és életveszedelemesen megsebesült. — A németországi Welldorf közelében nagy viharban 1400 méter magasságból lezuhant egy repülőgép s a bennülő két katonatiszt életét veszítette. — 25. Voisin százados, a francia hadi aviatika egyik legismertebb vezetője Vichyben egy közkatonautassal lezuhant és súlyosan megsebesült. — Hamel Gusztáv, a hírneves angol aviatikus, Churchill lord kedvelt pilótája, Boulogneban folszállt, hogy hazarepüljön a tengeren át, de nyoma veszett a tenger fölött. Hat torpedózúzó és két tengerészeti aeroplán kereste egy egész napon át, de nem találta. Hamel a tengerbe zuhant és meghalt. Holttestét hetek múlva vetette ki a vihar a tengerpartra. — 26. White angol aviatikus London mellett folszállva, magával vitte a levegőbe Carusot, a világhírű énekest. Caruso nagy elragadtatással nyilatkozott légi útjáról és elmondta, hogy a levegőben több operáriát is énekelt. — Pelletier francia aviatikus felesége a neversi mezőn a férjével együtt folszállt egy aeroplánon. Ezer méter magasban járt a gép, amikor Pelletierné repülőernyőjével lebecsárkozott. Az ernyő kitűnően működött és a bátor asszony öt perc alatt simán földre szállt. — Milánóban a vihar elragadta a P. 4. kormányozható katonai léghajót, amelyet később Golarate község közelében teljesen elpusztult állapotban találtak meg. — 28. Két német aviatikus, Schmoeger kapi-

tány és Paul főhadnagy eltévedve, az orosz határon túlment és Rypin közelében szállott le. A repülőgépre az oroszok többször rálöttek és megrogtálták. A két aviatikust orosz földön letartóztatták, de a német nagykövetet közbenjárására szabadon engedték őket.

Junius. — 2. Az Albatrosz nevű német katonai repülőgépen Kickersen és Müller hadnagyok Aszpernből Budapestre repültek egyhuzamban. Reggel 6 óra 34 perckor szállottak föl Aszpernből és 8 óra 29 perckor érkeztek a rákosi repülőterre. Ez a két aviatikus egyhuzamban repült néhány nappal ezelőtt Kölintől Münchenen át Aszpernig. Budapestre érkezett Aszpernből két másik aviatikus is: Wemker és Heumugs hadnagy egy gépen; ők is egyfolytában repültek. Ők is tettek már nagyobb útát, amennyiben budapesti útjuk előtt Berlinből egyhuzamban repültek Aszpernig. — Beaulieux porosz katonai pilótahadnagy Hannoverből egyhuzamban Aszpernig repült. — 3. A Magyar Aero-Szövetség elhatározta, hogy az országban aviatikai állomásokat létesít és hetven várost vont be az akcióba, amelyeknek mindegyikében hangárt akar építeni. — Cevasco Fülöp, ismert olasz aviatikus, egy új szerkezetű hidroplánt próbált ki. Motorrobbanás következtében a gép lezuhant a Lago Maggioreba és az aviatikus a vízbe fult. Cevasco volt az, aki három utassal Milánóból Velencébe repült. — 4. Ingold, német aviatikus, egy utassal Münchenből egyhuzamban Aszpernig repült. — 5. A Budapestre érkezett német pilóták visszarepültek Kispeszt irányába, hogy hazatérjenek. — Hempe, német aviatikus, egy utassal Boroszlóából Aszpernbe repült. 7 óra 50 perckor szállt föl s 3 óra 40 perc alatt megszakítás nélkül Aszpernbe érkezett. — 6. Guillaux, ausztráliai aviatikus Sidneyben egy hidroplánon tízezer láb magasságra emelkedett s ezzel túlszárnyalta a hidroplánok valamennyi eddigi rekordját. — 7. Budapesten, a Vigadó nagytermében megnyílt a Magyar Aero-Szövetség repülőgépmodell-kiállítása. — 9. Ingold Károly, német aviatikus, Budapestre repült. Reggel 7 órakor szállott föl Fischamendben és 9 órakor a rákosi repülőterre érkezett. Utas-ként magával hozta repülőgépén Steinschneider Lillyt és Meyer szerelőt. —

10. Gilbert, francia aviatikus, körülrepülte Franciaországot és 39 óra alatt 300 kilométer utat tett meg. — 11. A Rákoson megtartották a kis repülőgépek cross-country-versenyét, melyben harminc gép vett részt, azok közül az ifjusági repülőgép-modellek közül, amelyek a Vigadóban voltak kiállítva. Az apró gépeknek végig kellett repülniök a versenyteret s teljesítésük arányában kaptak díjakat. — 13. A Z. I. német katonai léghajó Kölnből Metzbe repülében szerencsétlenül járt. Diedenhofban leszállása közben egy szélroham úgy vágta a földhöz, hogy kormánykészüléke és hátsó gondolája összetört. A bennülők közül egy főhadnagy megsebesült. A léghajót teljesen szét kellett szedni és ujjáépíteni. — 18. Félix, francia őrnagy, aviatikus, Chartresben egy új gép kipróbálása közben lezuhant és szörnyet halt. — 19. Prodám Guidó, magyar aviatikus, a rákosi repülőtéren lezuhant és a motor alá került. Allkapocs- és arccsonttörést szenvedett. — 20. A fischamendi repülőtér közelében nagy szerencsétlenség érte az osztrák és magyar aviatikát, Schwadorf és Kleinschwechat között mintegy hétszáz méter magasságban egy nemrég vásárolt Fahrman-rendszerű kettősfedelű repülőgép összeütközött a közös hadsereg egyik leghatalmasabb kormányozható léghajójával, a Körtinggel. A gép két utasával, Flatz főhadnaggyal és Buchta fregatthadnaggyal szányszeretesen bukott a földre, a léghajó pedig, amelyen heten ültek, az összeütközés pillanatában fölrobant s utána nagy lánggal lobogva követte bukásában a repülőgépet. Mind a kilenc ember szörnyet halt. A léghajón ültek Hauswirth kapitány parancsnok, Hochstädter főhadnagy, Haidinger főhadnagy, Breuer vadász főhadnagy, Kammerer mérnök és két motorosoffőr. A vizsgálat során kitünt, hogy a szerencsétlenséget Flatz főhadnagy okozta, aki gyakorlatozván a levegőben a léghajóval, nem látta jól a léghajótól való távolságot s fölébe repülve, a burkába ütközött. A légi utasok legtöbbje a fölismerhetetlenségig összeégett. — 21. Aszpernben megkezdődött a nemzetközi repülőverseny, melyre 130.000 korona értékű díjakat tűztek ki. A versenyen több német és francia aviatikus vett részt, a magyar aviatikát Wittmann Viktor és Steinschneider Lilly képviselték.

Összesen 31 versenyző volt, akik közül tizen egyszerre produkáltak a legvakmerőbb légi bukfenecet, rémületbe ejtve a százezer főnyi közönséget. Az első repülés díját Garros nyerte, az időtartam versenydíját Bier hadnagy, a sebességben Prévost lett győztes. Poulet, aki a magassági díjért pályázott, olyan magasra kapott, hogy egyszerre eltűnt. Bier hadnagy különben 4100 méter magasra emelkedett három utassal s ezzel világrekordot ért el. — 23. Koch főhadnagy és Bronsart hadnagy, német aviatikusok, Berlinből Bécsen át, ott történt rövid pihenő után Budapestre repültek. — 24. Basser, német aviatikus, a johannisthali repülőtéren délután 3 óra 50 perctől másnap délelőtt 11 óráig, tehát összesen 18 óra hosszat egyfolytában a levegőben volt s ezzel új világrekordot állított föl. — Kolbe, német katonai aviatikus, Schwerinben lezuhant és szörnyet halt. — 25. Schrötter, német tengerésztiszt, Kielben egy hidroplánnal lezuhant a tengerbe; kimentették, de oly súlyos sérüléseket szenvedett, hogy röviden meghalt. — 26. Az aszperni repülőversenyben Bier főhadnagy újabb rekordot állított föl, amennyiben egy utassal 5600 méter magasra emelkedett. Lössl két utassal 4240 méter magasra jutott, de nem kaphattak díjat, mert repülésük a repülőtér határán kívül esett. — A metzi repülőtéren lezuhant és meghalt Runov katonai aviatikus. Ez a sors érte Bitschben Buchner őrnagyot. — 29. Landmann, német aviatikus, új rekordot állított föl, amennyiben huszonegy óráig megszakítás nélkül repült a levegőben. 28-án este 8 óra 35 perckor szállott föl a johannisthali repülőtéren kétfedelű gépjével és 29-én este 6 óra 35 perccig repült egyhuzamban, pontosan a főlzállás helyén szállva le. — 30. Porte, amerikai hadnagy és aviatikus egy óriás méretű aeroplán szerkesztett, mellyel át akarja repülni az Atlanti-óceánt. — Schuller, német aviatikus és Székács mérnök egy biplánon Berlinből Budapestre repültek. Útjuk közben egyszer szálltak le Sensterbergben, ahol két órát pihentek. A két aviatikus rövid budapesti pihenés után tovább repült Szófia felé. — Sikorsky, orosz aviatikus, pétérvár—kievi útján a pétérvár—orsai 611 versznyi utat 8 óra alatt tette meg s ezzel új világrekordot teremtett.

HUSVÉTI TÁBLÁZAT (1800—1999).

E két táblázat segítségével 1800—1999. évek között bármely esztendő husvétjét rögtön megkaphatjuk.

Pl. Mikor lesz 1923-ban husvét vasárnapja?

A II-ik táblázatban a 3-ik vízszintes és 4-ik függőleges oszlop találkozásánál 1-est találunk, vagyis április 1-jét; akkor lesz 1923-ban husvét vasárnapja.

1948-ban március hó 28-án lesz husvét, mert ha kövér számot látunk, nem április, hanem március hónap veendő.

Ha husvét vasárnapját ismerjük, akkor már könnyen megállapíthatjuk a többi változó ünnepet is, mert husvét után 40 napra van *áldozócsütörtök*, 50 napra *pünkösöd* és 61 napra *Úrnapja*. Husvét vasárnapja előtti vasárnap a *Virágvasárnap*. Negyven nappal virágvasárnapja előtt van *hamvazószerda*, amelyet ha ismerünk, már azt is tudjuk, hogy abban az esztendőben meddig tart a farsang; mert farsang kezdődik Vízkereszt napján, január 7-én és tart hamvazószerdáig.

Tehát 1923-ban

IV/1-én lesz husvétvasárnap,

V/10-én áldozócsütörtök,

V/20-án pünkösdvasárnap,

1800	E g y e s										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
T i z e s	0	13	5	18	10	1	14	6	29	17	2
	1	22	14	29	18	10	26	14	6	22	11
	2	2	22	7	30	18	3	26	15	6	19
	3	11	3	22	7	30	19	3	26	15	31
	4	19	11	27	16	7	23	12	4	23	8
	5	31	20	11	27	16	8	23	12	4	24
	6	8	31	14	5	27	16	1	21	12	28
	7	17	9	31	13	5	28	16	1	21	13
	8	28	17	9	25	13	5	25	10	1	21
	9	6	29	17	2	25	14	5	18	10	2

A kövér számoknál márciusban van husvét, a többi számok április havi dátumok.

1900	E g y e s										
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	
T i z e s	0	15	7	30	12	3	23	15	31	19	11
	1	27	16	7	23	12	4	23	8	31	20
	2	4	27	6	1	20	12	4	17	8	31
	3	20	5	27	16	1	21	12	28	17	9
	4	24	13	5	25	9	1	21	6	28	17
	5	9	25	13	5	18	10	1	21	6	29
	6	17	2	22	14	29	18	10	26	14	6
	7	29	11	2	22	14	30	18	10	26	15
	8	6	19	11	3	22	7	30	19	3	26
	9	15	31	19	11	3	16	7	30	12	4

V/31-én úrnapja,

III/25-én virágvasárnap,

II/14-én hamvazószerda,

I/7—II/14 = 39 napig tart a farsang.

A TENGER UTJAI.

A tengeri hajózásban az általánosan elfogadott mérték: a tengeri mérföld. Egy tengeri mérföld a Föld gömbje körül húzott legnagyobb kör egy percnyi hosszúságú íve, amelynek métermértékben kifejezett nagysága 1852 méter. *Fiumétől* a magyar és az osztrák tengerpart főbb kikötői a következő távolságokra vannak, tengeri mérföldben kifejezve:

Abbazia	5 t. mf.
Almissa	165 " "
Arbe	41 " "
Budua	285 " "
Carober	149 " "
Castelnuovo	270 " "
Cattaro	281 " "
Cherso	26 " "
Cittavecchia	166 " "
Comisa	160 " "
Curzola	195 " "
Fortopus	211 " "
Gelsa	171 " "
Gradac	199 " "
Gravosa	241 " "
Lagosta	193 " "
Lesina	162 " "
Lissa	161 " "
Lussinpiccolo	54 " "
Lussingrande	50 " "
Makarska	182 " "
Malinska	13 " "
Melada	75 " "
Meleda	221 " "
Metkovics	216 " "
Milna	156 " "
Orebics	197 " "
Parenzo	75 " "
Perasto	277 " "
Perzagno	279 " "
Pola	54 " "
Postire	163 " "
Puciscse	169 " "
Rabaz	19 " "
Ragusa vecchia	248 " "
Risano	278 " "
Rogoznica	132 " "
Rovigno	65 " "
S. Giorgio (Lesina)	193 " "
S. Martino (Brazza)	177 " "
S. Pietro (Brazza)	160 " "
Sebenico	123 " "
Selve	60 " "
Spalato	155 " "
Spizza	295 " "
Teodo	275 " "
Trstenik	208 " "

Trappano	199 t. mf.
Trau	147 " "
Trieszt	106 " "
Valcossion	66 " "
Vallegrande	180 " "
Veglia	24 " "
Zara	83 " "
Zara Vecchia	97 " "

Az idegen tengereken való nagy hajózásnak nem Fiume, hanem Trieszt a kiinduló pontja. *Triesztből* a Földközi-tenger főbb kikötői a következő távolságokra vannak:

Alexandria	1213 t. mf.
Ancona	126 " "
Antivari	345 " "
Argostoli	575 " "
Bari	315 " "
Beirut	1382 " "
Bizerta	914 " "
Brindisi	369 " "
Dardanellák	944 " "
Dulcigno	354 " "
Durazzo	293 " "
Gibraltár	1681 " "
Kalamatta	715 " "
Kandia	870 " "
Kanea	814 " "
Konstantinápoly	1073 " "
Korfu	486 " "
Malta	734 " "
Messina	631 " "
Nápoly	780 " "
Otranto	414 " "
Patrasz	617 " "
Pireusz	720 " "
Port Said	1305 " "
Preveza	540 " "
Ródusz	1012 " "
Szaloniki	992 " "
Szmirna	932 " "
Syra	787 " "
Taranto	507 " "
Tripolisz	924 " "
Vathy (Számosz)	937 " "
Velence	63 " "
Zante	603 " "

Konstantinápolytól a Fekete-tenger főbb kikötői a következő távolságokra vannak:

Batum	582 t. mī.
Burgasz	126 " "
Feodosia	380 " "
Galac	337 " "
Kercs	432 " "

Küszten্দe	192 „ „	Vladivosztok	3040 „ „
Mariapol	549 „ „	Yokobama	2960 „ „
Nikolajev	403 „ „	<i>Hongkongból</i> kiindulva	a nagyobb
Novorosszisk	455 „ „	kikötők távolsága:	
Poti	579 „ „	Amoy	296 t. mf.
Rostow	638 „ „	Hakodate	1825 „ „
Samsun	369 „ „	Honolulu	4917 „ „
Szebasztopol	298 „ „	Kanton	80 „ „
Szinope	305 „ „	Kobe	1363 „ „
Szulina	259 „ „	San Francisco	6086 „ „
Trapezunt	510 „ „	Vancouver	5716 „ „
Várna	147 „ „	<i>Sanghaiból</i> kiindulva	a főbb kikö-

A keleti tengeri utak kiinduló pontja Aden. Port Saidtól Suez 87, Suez-től Aden pedig 1310 tengeri mérföldnyire van. *Aden-től* a Kelet nagy kikötői a következő távolságokra vannak:

Albany	5084 t. mf.
Auckland	8000 „ „
Batavia	3902 „ „
Bombay	1652 „ „
Dares Salam	1775 „ „
Dsidda	630 „ „
Freemantle	4923 „ „
Fokváros	4085 „ „
Karachi	1472 „ „
Kolombo	2094 „ „
Laurenzo Marques	2952 „ „
Mahé	1412 „ „
Maskat	1217 „ „
Massaua	417 „ „
Mauritius	2345 „ „
Melbourne	6420 „ „
Minikoi	1686 „ „
Mozambik	2136 „ „
Mombasa	1610 „ „
Port Elisabeth	3562 „ „
Natal	3190 „ „
Singapore	3629 „ „
Suakin	686 „ „
Sydney	6876 „ „
Tamatave	2212 „ „
Zanzibár	1775 „ „

A keleti utak további kiinduló pontjai: Singapore, Hongkong, Shanghai és Yokohama. *Singaporeból* kiindulva:

Adelaide	3588 t. mf.
Bangkok	855 „ „
Hongkong	1383 „ „
Kalkutta	1660 „ „
Manila	1386 „ „
Nagaszaki	2444 „ „
Penang	360 „ „
Rangoon	1110 „ „
Shanghai	2238 „ „
Surabaya	784 „ „
Taku	2805 „ „
Csifu	2618 „ „

tők távolsága:

Amoy	610 t. m.
Hankau	598 „ „
Nanking	207 „ „
Saigon	1731 „ „
Tiencin	729 „ „
Csimulpo	490 „ „

Yokohamából kiindulva a főbb távolságok:

Dui (Szakhalin)	1151 t. mf.
Hakodate	546 „ „
Honolulu	3400 „ „
Kobe	330 „ „
Nagaszaki	696 „ „
Oszaka	335 „ „
S. Francisco	4532 „ „
Vladivosztok	957 „ „
Yedo	12 „ „

A nyugati útvonalban, *Gibraltartól* kiindulva:

Bordeaux	940 t. mf.
Cardiff	1148 „ „
Lissabon	303 „ „
London	1308 „ „

Ugyancsak ebben az irányban, *Lissabonból* kiindulva:

Hamburg	1340 t. mf.
Havre	888 „ „
Liverpool	1000 „ „

Liverpoolból kiindulva a főbb kikötők távolsága a következő:

Antwerpen	708 t. mf.
Dublin	121 „ „
Plymouth	315 „ „

Hamburgtól a főbb távolságok:

Antwerpen	385 t. mf.
Helgoland	90 „ „
Reykjavik	1195 „ „

Newyork távolsága az egyes főbb kikötőktől a következő:

Baltimore	404 t. mf.
Bordeaux	3187 „ „
Gibraltar	3190 „ „
Havre	3130 „ „
Liverpool	3040 „ „

CIMEK ÉS RANGOK.

A címeket, rangokat és a szertartásosságot a demokrácia szempontjából szokás kifogásolni, pedig a címek és rangok a demokráciával nagyon jól összeférnek mindaddig, amíg olyan kiváltságokkal nem járnak, amelyek másokra nézve ártalmasak. Hogy ez így van, azt eléggé bizonyítják a modern köztársaságok, melyekben többé-kevésbé virágnak a címek, rangok és különféle kitüntetések.

Mivel teljes egyenlőség sohase volt és sohase lesz az emberek között, bizonyos, hogy az előkelőségek, akár rangon, akár pénzen, akár a nyers erőn alapul az előkelőségük, mindenkor bizonyos megtiszteltetésekben fognak részesülni a kevésbé előkelők részéről. Ez a természet rendje, amelyen sohase fog erőt venni semmiféle politika. És ennek a természetes rendnek a járuléka az, hogy bizonyos szertartásosság mindenütt van a társadalomban, minden népnél. Ha egymásnak „jó napot” kívánunk, az is ceremónia; nem a jó kívánság lényeges benne, hanem a tiszteletnek nyilvánítása embertársunk iránt. Így fogva föl a dolgot, a szertartásosság volta-képpen: kulturális érték.

A magyar paraszt nagyon szertartásos. Hiszen már magának a reggeli üdvözlésnek egész skáláját ismeri.

— Adjon Isten jó reggelt.

— Fogadj Isten.

— Egészségükre kívánom az éjszakai nyugodalmat.

— Köszönöm; hasonlóképpen kívánom.

— Hogy szolgál az egészsége?

— Köszönöm szíves kérdését, csak megvagyok.

Tipikus a következő köszöntésmód is:

— Adjon Isten!

— Adjon Isten!

— Mire végzik?

— Hát csak így...

Nyilvánvaló, hogy a kérdés éppen úgy csupa formalitás, mint amikor azt kérdezzük felebarátunktól:

— Hogy van?

Egyáltalán nem vagyunk kíváncsiak a feleletre: a kérdést kizárólag azért tettük föl, hogy érdeklődést mutatva jelezzük azt, hogy megkérdéztük felebarátunk iránt tiszteletet tanúsítunk.

Tiszteljük őt, de becses egészsége valóban nem érdekel bennünket.

A tisztességutadás, mely a magyar parasztnak — különösen régebben — kiváló ékessége volt, ilyen apró szertartásosságokban is megnyilatkozott. Minél tovább haladunk azonban az idővel: a mindennapi érintkezés udvariassága, sajnos, egyre jobban csökken és félt, hogy utóbb egészen megszűnik. Nagyon józanok vagyunk már, — nem mondjuk, hogy „jó napot kívánok”, ha valójában nem kívánunk jó napot felebarátunknak, s a költői, képletes beszédet lenézve szó szerint értelmezzük egymás beszédét. Így azután eljutottunk oda, hogy ha azt mondjuk a cselédnek, hogy „legyen szíves” ezt vagy azt tenni: a cseléd megesküdnék rá, hogy valóban csak szíveség volt, amit tett, — nem pedig kötelesség; és ha egy pohár vizet kapunk és azt mondjuk érte, hogy „köszönöm”, — az, aki a vizet adta, a legtöbb esetben már azt hiszi, hogy mély hála kötelezett le bennünket, — hiszen még meg is köszöntük, amit tett!

Nos, ez mind — nem kultúra, sőt a kultúra ellentéte. Az a nagyon nagy józanság, a szertartásos formáknak az a mellőzése, mely egyre jobban hódít a társadalomban, nemcsak rideggé teszi az életet, de egyszermind gyökereiben támadja meg a kultúrát.

Franciaország bizonyára demokratikus ország, hiszen éppen azért köztársaság. És a franciák mégis nagyon nagy gondot fordítanak a szertartásosság fönntartására, nem csupán a magán- és társadalmi életben, de még az államéletben is. A francia köztársaság elnökének éppen úgy van szertartásmestere, mint akár a spanyol királynak. Korántsem azért, mintha az elnököt mint államfőt a fejedelmi udvarok pompájával akarnák körülvenni, hanem azért, mert a jó és szép, azaz kellemes érintkezési formák mindenkiére jó hatással vannak, a legegyszerűbb emberre éppen úgy, mint az uralkodókra és képviselőikre: a nagykövetekre. Külön tisztviselője van tehát a köztársaság elnökének, a hivatalos személyekkel való érintkezés előkészítése és megkönnyítése céljából. Talán kevesen tudják nálunk, hogy

Franciaországban valósággal kódexbe foglalták össze azokat az udvariasági rendszabályokat, amelyekhez az állami tisztviselőknek alkalmazkodniok kell. Nálunk az állami hatalom képviselői és a társadalom előkelőségei alig érintkeznek egymással. E tekintetben a főispán, a pénzügyigazgató, a püspök stbi úgy jár el nálunk, ahogyan egyéni izlése, szeszélye vagy műveltsége diktálja neki, s ebből a rendezetlenségéből különösen kisvárosokban a kellemetlenségek egész sorozata keletkezhetik. A franciáknál másként van: ott a mihez tartási szabályok, melyek egy könyvbé vannak összegyűjtve, pontosan megszabják, hogy az új préfet, az új adószedő, az új csendőr-örsparancsnok, stb. állomáshelyén kihez tartozik ellátogatni, kinek a látogatását hogyan és mikor kell viszonznia, a látogatásnak hány percig kell tartania, sőt formulák vannak arra is, hogy ilyenkor mit kell mondani? Mindenki tudja, hogy udvariasság dolgában mire van kötelezve másokkal szemben és mások mire vannak kötelezve övele szemben. Ennek azután igen természetes következménye az, hogy az emberek egymás iránt figyelmesek és udvariassak (a figyelmetlenség és udvariatlanság fegyelmi vétség!) és az egy-egy kis város egész társadalmi életét fölforgató konfliktusoknak még a lehetősége is ki van zárva. Magyarországon e tekintetben még csak fél úton vagyunk: *fölfelé* már megvan a figyelem és udvariasság, de *lefelé*, sajnos, még nagyon sok helyen hiányzik. Ezen a bajon bizonyára segíteni fog majd az iskola is, melynek nevelési föladatait egyre sűrűbben hangoztatják. A jellemnevelést már mindenki sürgeti; eljön az idő, amikor majd a modor-nevelést is sürgetni fogják.

A társas érintkezés kellemessége érdekében szükséges az is, hogy tisztában legyünk egymás társadalmi helyzetével és egymás címével, rangjával. Ez első sorban nem is társadalmi érdek, hanem magánérdek, amint ezt egy példával mindjárt igazoljuk. A főispán „méltóságos úr“. Tegyük föl, hogy valakinek dolga van a főispánnal és a főispán címét nem ismerve, őt folyton „nagyaságos úrnak“ szólítja. Még abban az esetben is, ha a főispán demokrata érzelmű és a külsőségekre nem ad semmit. végül idegessé lesz és bosszantani fogja őt az, hogy ime,

ez az ember, aki kér tőle valamit, még annyira se figyelmes iránta, hogy a címét megtudakolta volna, ha már magától nem tudta. Milyen sokszor megtörténik, hogy az embernek vesztett ügye van ily — reá nézve — csekély dolgok miatt!

Vizont az is igaz, hogy a címek dolgában általában azért igen nagy a tájékozatlanság nálunk, mert nincs, aki a címeket szabályozza, és sok esetben a hivatalos címezés más, mint amit a társadalom már megszokott. Néhány példát erre is fölhozhatunk.

Azok a királyi diplomák, melyekben a király nagy udvari vagy állami méltóságokat adományoz, vagy valakit a főrendiházba tagnak meghív, bizonyára irányadók a címезések tekintetében. Nos, ezek a királyi oklevelek a címekkel igen szűkmáruan bannak. A *tekinetes* cím csak annak jár ki, aki nemes ember. Aki nem nemes, az még a tekinetes címet se kapja, még akkor se, ha különben valóságos belső titkos tanácsos. Egy ilyen előkelő urat nemrég a főrendiház alelnökévé nevezett ki a király; kinevező iratában még a „tekinetes“ címzés se volt benne; ő excellenciája, csak „doktor úr“, de nem „tekinetes“. Vizont az egész magyar társadalom még a régi rendi világban is megadta a tekinetes (*spectabilis*) címet a nem-nemes származású diplomás embereknek.

Az országos méltóságok adományozásáról szóló királyi okiratok a *nagyaságos* címet senki másnak nem adják meg, csak a báróknak. Ugyanczebben a királyi okiratokban a grófok címезése: *tekinetes és nagyaságos*. A *méltóságos* címzés a királyi okiratokban nem használatos.

A címезésekben, különösen régebben, szokás volt az udvari szokáshoz igazodni. Az a gyakorlat, melyet az udvari hivatalok követtek, irányadó lett a társadalomra és lassankint a hivatalos körökre nézve is.

Az *országgyűlési képviselők* úgy lettek nagyaságos urak, hogy 1865-ben, mikor az udvar először került érintkezésbe a képviselőkkel, az udvarmesteri hivatal a képviselőket a nevére szóló meghívókon nagyaságos uraknak címезte. Ezen az alapon így címезték őket az első minisztérium ki nevezése (1867. február 18.) után az összes hatóságok is.

A *cs. és kir. kamarások* méltóságos

címe szintén csak a szokásjogon alapszik és tulajdonképpen csak Magyarországon szokásos. Ausztriában méltóságos cím tulajdonképpen nincs is; az a megkülönböztetés, hogy a „nagyságos“-t „hochwohlgeboren“-nek, a „méltóságos“-t pedig „hochgeboren“-nek hívják, teljesen alaptalan. Ausztriában a cs. és kir. kamarás is, a miniszteri tanácsos is egyaránt „hochwohlgeboren“. Mivel pedig Ausztriában a cs. és kir. kamarással egyenlően „hochwohlgeboren“ a cs. és kir. asztalnok, — ha a kamarás lehet nálunk méltóságos úr, — miért ne lehetne méltóságos az asztalnok is? Valóban, ma méltóságos cím illeti meg a szokás alapján az asztalnokokat is. Húsz-harminc évvel ezelőtt még oly afféke voltak e miatt, hogy az újságok is foglalkoztak egy-egy méltóságos címmel ellátott vagy méltóságos cím nélkül küldött asztalnoki meghívó ügyével. A kamarás és az asztalnok megkülönböztetésének volt is értelme: míg ugyanis a kamarásnak harminckét kifogástalan nemes őst kell igazolnia, addig az asztalnoknak csak egyet. Kifejezésre jut a különbség abban is, hogy a kamarás az úgynevezett belső udvartartáshoz, az asztalnok pedig csak a külső udvarhoz tartozik; a kamarás egyenruhájának sujtása arany, az asztalnoké ezüst.

A cs. és kir. kamarások csak újabban mintegy félszázad óta viselik e címet Magyarországon; a XVIII. század végén cs. és kir. komornyik volt a nevük, a XIX. század első felében pedig aranykulcsos vitéz.

Az aransarkantyús vitézek nincsenek az udvari ranglistába beosztva. Ezek tulajdonképpen jelvény- és cím nélküli lovagrendet alkotnak; egyéb jelvényük nincs, mint az arany sarkantyú. (Ma már a tábornokok is viselhetnek aranyozott sarkantyút.) Sok szádós szokás szerint aransarkantyús vitézeket csak a koronázás alkalmával avathat föl a király; rendszert a közéletben szereplő, a köznevesi renchez tartozó urakat avat föl az új király aransarkantyús vitézkekké.

A csillagkeresztes hölgyek kvalifikációja és rangja ugyanaz, mint a cs. és kir. kamarásoké; a méltóságos cím tehát kétségtelenül megilleti őket. Ellenben az alapítványi hölgyeket éppen olyan kevéssé illeti meg ez a cím, mint például a máltai lovagrend vagy

a német lovagrend tagjait. Mivel ezek a lovagok egyszersmind jobbára cs. és kir. kamarások is, csak kamarási jogon viselik a méltóságos címet.

A palotahölgyek férjük rangját és címezését viselik. Hogy ki nevezhető ki palotahölgygé, erre nézve a születés szempontjából korlátozás nincs. Például a miniszterelnök feleségét rendszerint kinevezik palotahölgygé, tekintet nélkül a származására.

Az egyházi rendben meg lehetőszen szabályozva vannak a címek. A pápa e címet viseli: „ő szentsége“. Ujabbban a görög-keleti szerbek hazánkban a karlócai érsek-metropolitát is „ő szentsége“ címezzel illetik. Az ökményi örmény patriárka címe: „ő boldogsága“. Magyarország katolikus egyházaának feje: az esztergomi érsek, aki már régóta viseli a „primás“ címet, a „hercegprimás“ (princeps primas) elnevezés azonban, mely a német Fürsterzbischof elnevezés értelmetlen utánzata (mert az esztergomi érseknek sohase voltak oly fejedelmek, mint a német Fürstbischöfe), — egészen új keletű. Az esztergomi érsek címe: „főmagasságú“, vagy „nagyméltóságú“; „ő eminenciájává“ akkor válik a primás, ha biboros lesz, vagy helyesebben: ha kardinális lesz; ugyanis privilégiuma van arra, hogy akkor is viselhesen biboros ruhát, ha még nem kardinális. A biborosok fejedelmi rangját az udvar elismeri: minden rangosztályt megelőznek, a miniszterelnököt is.

Az érsek, s a valóságos és címzetes (vagy választott) püspökök mind méltóságos urak; nagyméltóságú urakká akkor válnak, ha titkos tanácsosok lesznek. A ref. és az ev. püspökök (superintendensek) méltóságos urak, úgyszintén az egyetemes és egyházközségi főgondnokok és főfelügyelők is.

Méltóságosak továbbá a pápai prelátusok is: „ő szentsége házi főpapjai“. Szokás ezek közé sorolni az „apostoli főjegyzőket“ is, ez azonban nem jogos, hanem csak túrt dolog. Az esztergomi főkáptalan minden tagja prelátus, tehát minden esztergomi kanonok méltóságos úr.

A pápai kamarás a világi életben „nagyságos“, az egyházi életben azonban éppen úgy csak „főtisztelendő“, mint a szentszéki ülnök (újabbban ezeket szentszéki tanácsosnak szeretik nevezni), a szentszéki jegyző vagy az

alesperes. Külön rangjuk és címük (clarissimus = hírneves) van a theológia doktorainak; az a pap azonban, aki nem a theológiának, hanem például a filozófiának doktora, — már nem „clarissimus“. A plébános a hivatalos egyházi sematizmusban éppen úgy csak tisztelendő, mint a káplán.

Általában a kanonokok (akár valószínűságosak, akár csak tiszteletbeliek), s az apátok és prépostok mind nagyságos urak, föltéve, hogy nagyobb címük nincs. A káptalani nagyprépostok rendszeren vagy címzetes püspökök, vagy prelátusok, tehát ezen a réven méltóságos urak.

A szerzetesrendek tagjai közül a pannonhalmi főapát méltóságos, mert prelátus és állásánál fogva főrendiházi tag; ugyanezen a két jogcímen méltóságos a premontrei rend jászói provinciájának feje, a jászói prépost is. A vranai perjel mint főrendiházi tag, méltóságos úr. A premontrei rend csornai tartományának feje, a csornai prépost ezen a címen még nem méltóságos; a mai prépost azért méltóságos, mert kinevezett főrendiházi tag. A cisztercita rend feje, a zirci apát csak nagyságos; a mai apát azonban, mivel mint egyetemi tanár elérte az V. rangosztályt, méltóságos úr. Az összes többi szerzetesrendek tartományi főnökeit csak a „főtisztelendő“ cím illeti meg e hivataluk alapján.

A katonaságnál a lovassági és a gyalogsági tábornok, a tábornagynagy és az altábornagy kegyelmes (excellenciás), a vezérőrnagy és az ezredes méltóságos, az alezredes és az őrnagy nagyságos, a többi tiszt pedig csak tekintetes úr. A címezésben tehát a katonák előnyben vannak a polgári tisztviselőkkel szemben; míg ugyanis a IV. rangosztályban minden altábornagy excellenciás, a III. rangosztályba tartozó államtitkár csak akkor excellenciás, ha titkos tanácsos. A polgári tisztviselő a VI. rangosztályban csak nagyságos, míg ugyancs rangosztályban az ezredes már méltóságos. Az állami tisztviselő csak a VI. rangosztályban nagyságos, de a VIII. rangosztályba tartozó őrnagy is nagyságos.

A katonai tisztviselők (lelkészek, orvosok, hadbírák, hadbiztosok, stb.) a IX. fizetési osztályig tekintetesek, a VIII—VII. rangosztályban nagyságosak, a VI. és V. osztályban méltóságosak, s a IV—III. osztályban kegyelmesek.

A bíróságoknál a kir. kúria és a közigazgatási bíróság elnöke: kegyelmes; e legfőbb bíróságok másodelnökei, tanácselnökei és bírái méltóságosak. A kir. tábíák elnökei és tanácselnökei méltóságosak, bírái nagyságosak. A kir. törvényszék elnöke nagyságos, de mivel rendszeren kúriai bírói címe és jellege van: méltóságos. Ugyancs méltóságos cím illeti meg a koronaügyészt, a koronaügyész-helyetteseket és a kir. főügyészeket. A kir. főügyész-helyettes: nagyságos úr.

Az állami tisztviselők címeivel nagyjában már tisztában van a nagy közönség is, de még nem mindenki ismeri azt az alapelvet, hogy aki hivatala révén valamely címhez jutott: megtartja a címet akkor is, ha a hivataláról már rég lemondott. Például Polónyi Géza mint miniszter kegyelmes úr volt, ha nem lett is titkos tanácsos és a kegyelmes címről nincs is módjában lemondani. Justh Gyula ellenben lemondhatott a titkos tanácsosságról, mely tisztán csak cím volt és nem adott neki hivatali jelleget, mely után a címe megmaradhatott volna. Ellenben Justhnak, mint a képviselőház elnökének hivatali jellege volt, a képviselőházi elnököt megillető „méltóságos“ címről tehát nem mondhat le. A képviselőház alelnökei is méltóságos címet viselnek az alelnökségről való lemondásuk után is.

Az állami tisztviselők a VII. fizetési osztályig „tekintetes“, a VI. osztályban „nagyságos“, az V—III. osztályban pedig „méltóságos“ címet viselnek.

A postatanácsost, pénzügyi tanácsost és műszaki tanácsost ennél fogva, mivel a VII. fizetési osztályba tartoznak, nem illeti még a nagyságos címezés; nem lehetnek nagyobb urak, mint a szintén VII. fizetési osztályba tartozó miniszteri titkár, aki még nem „nagyságos“. Igaz, hogy az említett urak kinevező dekrétumukban rendszeren már „nagyságos“ uraknak vannak címezve, — de aki az iratot aláírta, annak nincsen címadozó jogja, csak kinevezési joga. Udvariasságból, de nem jogszokásból, meg kell azonban adni a nagyságos címet a postatanácsosnak, műszaki tanácsosnak és a pénzügyi tanácsosnak is. A kir. tanfelügyelő csak akkor nagyságos, ha elérte a VI. fizetési osztályt, vagy ha királyi tanácsos,

Az egyetemi és műegyetemi tanárok, míg a VI. fizetési osztályba tartoznak, addig nagyságos urak, az V. fizetési osztályban pedig már méltóságos urak. Az egyetemi rendkívüli tanárt, címzetes rendkívüli tanárt és a magántanárt a jogszokás alapján szintén megilleti a nagyságos címezés.

A királyi tanácsosok mind nagyságos urak, a kereskedelmi tanácsosok azonban nem. Az udvari tanácsosok mind méltóságos urak.

A diplomáciai testületben a nagykövet mind titkos tanácsos, tehát kegyelmes úr; a nemzetközi jogszokás alapján kegyelmes úr minden követ (másként: meghatalmazott miniszter) is, noha csak a IV. fizetési osztályba tartozik és kisebb rangú a külügyi osztályfőnöknél, aki csak akkor excelenciás, ha már titkos tanácsos, vagy ha követ volt. A konzulok közül az I. osztályú főkonzul méltóságos, a II. osztályú főkonzul, a konzul és az alkonzul pedig nagyságos, — pedig ez utóbbi csak a VIII. fizetési osztályba tartozik.

A *rendjelekkel* nem jár együtt semmi címezés; de a rendjeleket mindig rang szerint adományozzák.

Általános szokás a rendjelek jelentőségét szinte lekicsinyelni, — de rossz szokás. Nincs benne őszinteség. A rendjel-vadászat csak mese: korántsem oly könnyű rendjeleket kieszközölni, mint ahogy ezt demokrata körökben beszélnek. Egy-egy miniszternek sokszor nehéz küzdelmet kell vívnia, míg egy rendjelet tud juttatni valakinek. Igaz, hogy a rendjelet nem mindig a legérdemesebb ember kapja, sőt igaz, hogy akárhányszor érdemtelen ember jut hozzá. De a közhivatalban élő tisztviselőre nem közömbös a kitüntetés: nő vele a tekintélye, gyorsul az előlépése, hamarabb jut fontos hatáskörbe, — ami se az illető egyénnek és családjának sorsára, se pedig a közérdekre nézve nem közömbös dolog. Bizonyos, hogy a hivatalos körök respektálják a rendjeleket, sőt a nagyközönség is; ha minden érdemes tisztviselő lenézne a rendjeleket, csupa érdemtelenek jutnának hozzájuk s ezek jutnának hivatali és társadalmi előnyökhöz, ami azután valóban nem volna közérdek. A legtöbb rendjel a demokrata Franciaországban van.

A rendjelek adományozása nálunk meglehetősen rendezve van, — de

nincs oly igazságosan rendezve, mint Németországban vagy Ausztriában.

A rendjel-adományozásban nálunk más az eljárás, a szerint, amint az ember 1. udvari tisztviselő vagy alkalmazott, 2. katonatiszt, 3. közös minisztériumi tisztviselő, 4. magyar állami vagy törvényhatósági tisztviselő vagy magánember.

Az udvari tisztviselők és alkalmazottak kitüntetése ügyében hivatali főnökök, rendszeren a főudvarmester közvetlenül tesz előterjesztést a királynak.

A közös hadsereg tagjainak kitüntetése ügyében a közös hadügyminisztérium elnöki osztálya, a honvédek ügyében pedig a honvédelmi minisztérium elnöki osztálya tesz előterjesztést.

A közös minisztériumok alá tartozó tisztviselők és alkalmazottak kitüntetése ügyében az illető minisztérium tett előterjesztést.

A közös minisztériumok tisztviselői és a katonatisztek kapják a legtöbb rendjelet.

A magyar állami tisztviselők és a magánemberek kitüntetése egy miniszter javaslatára történik; a javaslat azonban csak akkor terjeszthető a király elé, ha a minisztertanács is hozzájárult a kitüntetéshez.

A minisztériumok belső személyzetéhez tartozók ügyében a minisztérium elnöki osztálya tesz előterjesztést a miniszternek; a külső személyzet, valamint a törvényhatósági és községi tisztviselők, valamint a magán-egyének kitüntetése ügyében a főispánnak kell javaslatot terjesztenie a miniszter elé. Minden javaslatához mellékelni kell a kitüntetendőnek rövid életrajzát, melyben ki kell emelni kiváló érdemeit.

A polgári egyének számára adományozható rendjeleket két kategóriába kell sorolnunk; az egyikbe tartozik a Szent István-rend, a Lipót-rend és a Vaskorona-rend. Ezek mindegyikének három osztálya van: nagykereszt, középkereszt és kis- (vagy lovag-) kereszt. Mindenik rendjel magasabb osztálya előkelőbb mint a többi rendjelek alacsonyabb osztálya; például a Vaskorona-rend II. osztálya nagyobb kitüntetés, mint a Szent István-rend kiskeresztje. A sorrend tehát rang dolgában a következő:

Szent István-rend nagykeresztje.

Lipót-rend nagykeresztje.
 Vaskorona-rend nagykeresztje.
 Szent István-rend középkeresztje.
 Lipót-rend középkeresztje.
 Vaskorona-rend II. osztálya.
 Szent István-rend kiskeresztje.
 Lipót-rend lovagkeresztje.
 Vaskorona-rend III. osztálya.

Ezekből különböző rendjel és külön kategóriába tartozik a Ferenc József-rend. Ennek négy osztálya van: nagykereszt, középkereszt, tiszti kereszt és lovagkereszt. A Ferenc József-rend nagykeresztje rang dolgában közvetlenül a Vaskorona-rend nagykeresztje után, középkeresztje a Lipót-rend lovagkeresztje után, tiszti keresztje a Vaskorona-rend III. osztálya után, lovagkeresztje pedig a Ferenc József-rend tiszti keresztje után következik.

Nagykeresztet csak miniszter, megyéspüspök vagy velük egyenlő rangú úr kaphat. A Szent István-rend és a Lipót-rend középkeresztje államtitkári rangnak megfelelő kitüntetés. A Vaskorona-rend II. osztályát protésztáns püspökök vagy kath. nagyprépostok szokták kapni. A Szent István-rend kiskeresztje olyan rangú embernek felel meg, mint aminő egy nagyon tekintélyes főispán vagy nagyon kiváló kúriai bíró, vagy nagynevű miniszteri tanácsos. A Lipót-rend lovagkeresztje a nyugalomba vonuló kúriai bírák és miniszteri tanácsosok kitüntetése. A Ferenc József-rend középkeresztjét még szolgálatban levő miniszteri tanácsos kapja. A Ferenc József-rend tiszti keresztjét a közélet kiváló egyéniségeinek adja a király, tisztviselőnek ritkán. A III. osztályú Vaskorona-rend az osztálytanácsosok és VI. fizetési osztályú tisztviselők kitüntetése. A Ferenc József-rend lovagkeresztje miniszteri titkárok, segédtitkárok és fogalmazók számára, valamint a VIII—VII. fizetési osztályba tartozó tisztviselőknél való rendjel.

A Pro literis et artibus (Tudományért és művészetért), melyet nagyon kiváló művészeknek, íróknak és tudósoknak adományoz a király, nem rendjel, hanem díszjelvény.

Valamennyi rendjel nagykeresztjével csillag is jár együtt, melyet a bal mellen viselnek. A Szent István-rend és Lipót-rend középkeresztjes vitézei s a Vaskorona-rend II. osztályának tulajdonosai szintén viselnek

csillagot is, de kisebbet, mint a nagykeresztések. A Ferenc József-rend középkeresztjei is viselhetnek csillagot, de csak külön adományozás alapján, ha a középkereszthez a csillagot külön adományozza a király.

Minden rendjel nagykeresztjét a bal csipőn viseli az ember, széles szalagon, mely a jobb váll fölött megy át. Aki frakkhoz viseli a nagykeresztet, a szalagot a frakk alatt, a mellény fölött köti át. Egyszerre csak egy nagykeresztet tehet föl az ember, de valamennyi nagykeresztjének a csillagját egyszerre is fölveheti. Egyszerre viselhető valamennyi közép- és lovagkereszt is. A középkeresztet a nyakba akasztott szalagon kell viselni.

Talán célszerű lesz megemlékeznünk itt még a tudományos címekről is. Ezek között legismertebb és legnépszerűbb a *doktori* cím. Doktor csak az lehet, aki valamely főiskolai tanfolyam befejezése után valamely egyetemen doktori szigorlatot (vagy szigorlatokat) tesz és akit ennek alapján doktorrá bizonyos ünnepi szertartások között fölavatnak. Vannak *tiszteletbeli* doktorok is, akiknek e címet kitüntetés gyanánt adományozta az egyetem, mindenkor a király külön engedelmével, melyet miniszteri ellenjegyzéssel ellátva hivatalosan közzétesznek. A tiszteletbeli (honoris causa) doktorok közé sorolhatók azok a római katolikus papok is, akik Rómából kapnak doktori címet anélkül, hogy valaha ott tanultak volna; ezek nem csupán teológiai doktorok, hanem lehetnek esetleg a „bibliai tanulmányok doktorai” is. Magyarországon csak a hazai egyetemen szerzett oklevél érvényes; a külföldi oklevelet valamelyik egyetemünkön honosítani kell, — kivéve a külföldi róm. kat. egyetemek teológiai okleveleit. Azonban a ritkább esetek közé tartozik, amikor valaki külföldi doktori oklevelének honosításáért folyamodik.

A doktori cím a legnagyobb tudományos cím; régente ennek alsóbb fokozatai is voltak, amelyek ma már csak a teológiai fakultásokon vannak meg. A kat. teológus első szigorlata után „baccalaureus” azaz „borostyánkoszorús”, — a második szigorlat után „licenciátus” és csak a harmadik után „doktor”, ami régente főiskolai tanári képesítést jelentett.

FÖLDÜNK TERMÉSZETI VISZONYAI.

A Föld geográfiai viszonyai már meglehetősen ismeretesek; a sarkvidékeket nem számítva, alig van már a Föld felületén olyan rész, melyet a geografusok már föl ne kutattak volna, s a sarkok sem misztikus régiók többé, amióta egy-egy bátor utazónak sikerült úgy a déli, mint az északi sarkra eljutni.

A Föld nagysága. Az egyenlítő félátmérője 6,378.388 m.; a föld tengelyének fele 6,356.912 m. Mivel a fél-tengely az egyenlítő félátmérőjénél 21.476 méterrel kisebb, világos ebből, hogy a Föld nem gömbalakú, és hogy a sarkok lapultsága 21.476 m. Az egyenlítő hossza 40,070.368 m., a délkör hossza pedig 40,003.423 m. A ráktérítő (vagy baktérítő) köre (23 fok 27 percnél) 36,778.000 m., a sarkkör pedig (66 fok 33 percnél) 15,996.280 m. Egy foknak a hossza az egyenlítőnél 111.307, a térítőnél 102.129, a sark-körnél 44.508 m. Egy délköri fok a 89—90 foknál 111.680 m., a sarkoknál 110.564 m. A Föld egész felülete 509,950.714 négyszögkilométer. Ebből a forró égöv alá esik 202,240.184 négyszögkilométer (39.7%), a mérsékelt égövek alá 265,230.957 négyszögkilométer (52%), és a hideg égövek alá 42,479.573 négyszögkilométer (8.3%). A Föld felületéből szárazföld 148,671.500 négyszögkilométer (29.2%), míg 361,279.200 négyszögkilométert (70.8%) víz borít. A Föld köbtartalma 1,082.841.315.400 köbkilométer. A Föld közép-sűrűsége 5505. A Föld egész súlya 5960 trillió tonna. A Föld pályája 934,100.000 km. A Földnek a Naptól való közép-távolsága 149,471.000 km. A Földnek a Holdtól való közép-távolsága 392.098 km. A Föld saját tengelye körül 23h 56m 4s alatt, a Nap körül pedig 365d 5h 48m 46s alatt fordul meg.

A Föld népei. Milliókban kifejezve az emberfajok így oszlanak meg: Maláj-polinéziai 47 (3%), amerikai és keresztény fajok 41 (2.6%), mongol 478 (30.6%), afrikai 104 (6.6%), dravida 60 (3.8%), pápua és ausztráliai 3 (0.2%), fehérbőrű 832 (53.2%). Valás szerint így oszlanak meg az emberek (szintén milliókban kifejezve): egyistenhívő 795 (50.8%), többistenhívő 770 (49.2%). A keresztények

száma 560 millió (35.8%), a mohamedánoké 223 millió (14.2%), az izraelitáké 12 millió (0.8%). A keresztények a következő felekezetekre oszlanak: róm. kat. 273 millió, evangélikus 167 millió, görög-keleti 120 millió. Az egész emberiség 17.4%-a katolikus, 10.7%-a protestáns és 7.7%-a görög-keleti vallású. A többistenhívők közül hindu 210 millió (13.4%), buddhista és szintoista 394 millió (25.2%), egyéb pogány 166 millió (49.2%). Az egész emberiség összes száma a legújabb statisztikai könyvek szerint 1565 millió.

A legnagyobb hegyek. A szárazföldek átlagos magassága a tenger színe fölött 700 m. Az egyes kontinensek és szigetek legnagyobb kiemelkedései a következők (méterben számítva):

<i>Assia:</i> Mount Everest	8840
<i>D.-Amerika:</i> Aconcagua	7040
<i>É.-Amerika:</i> Mc Kinley-hegy	6240
<i>Afrika:</i> Kilima Ndsaro	5890
<i>Európa:</i> Montblanc	4810
<i>Új-Guinea:</i> Vilma-csúcs	4700
<i>Antarktisz:</i> Markham-hegy	4600
<i>Hawaii:</i> Mauna Kea	4210
<i>Borneo:</i> Kinibalu	4175
<i>Szumatra:</i> Gunung Korintji	3805
<i>Japán:</i> Fusi-no-Jama	3780
<i>Új-Zéland:</i> Cook-hegy	3770
<i>Kanári szigetek:</i> Pico de Teide	3720
<i>Jáva:</i> Gunung Szemeru	3670
<i>Celebess:</i> Rante Kombola	3450
<i>Szicília:</i> Etna	3274
<i>Grönland:</i> Petermann-csúcs	2800
<i>Korzika:</i> Cinto	2710
<i>Madagaszkár:</i> Cifajavona	2610
<i>Ceylon:</i> Pedrotanegalla	2540
<i>Kréta:</i> Ida	2457
<i>Ausztrália:</i> Koszciuszkó-hegy	2206
<i>Island:</i> Hvannadalsnuko	2120
<i>Spitzbergi szigetek:</i> Chydenius	1730
<i>Tasmania:</i> Cradle-hegy	1545
<i>Nagy-Britannia:</i> Ben Nevis	1343

Összehasonlítással megemlítjük, hogy a Tatra legmagasabb csúcsa 2654 m.

A nagy tengerek mélysége. A nagy tengerek átlagos mélysége, méterekben kifejezve, a következő:

Atlanti óceán	3860
Jeges tenger	1170
Északi tenger	94
Keleti tenger	55

Földközi tenger	1430	Oldau	33.9 m
Hudson öböl	128	Schladebach	40.9 „
Indiai óceán	3930	Parusovic	34.1 „
Vörös tenger	488	Cuhov	31.8 „
Perzsa öböl	25		
Csendes óceán	4100		
Bering-tenger	1440		
Ohoczi tenger	1270		
Japán tenger	1530		
Kinai tenger	180		

A tengerszínél mélyebb síkságok. Bár a szárazföldek átlagos magassága (700 m.) elég jelentékeny, vannak oly vidékek is, amelyek sokkal mélyebben fekszenek, mint a tenger színe. A Földnek e bemélyedései közül nevezetesebbek a következők (a számok a tengerszín alatti mélységet jelzik méterekben):

A Jordán völgye	304
Assal-tó, Kelet-Afrika	174
Lukcsun-Kyr, Ázsia	130
Colorado sivatag	87
Arads oázis, Lybia	75
Fayum	40
Kaspi tó	26
Eyre-tó, Ausztrália	12

A föld legmélyebb pontjai. A bányákban és ártézi kútak fúrása alkalmával keletkezett lyukak fenekéi a Föld eddig ismert legmélyebb pontjai. A felülettől számítva a következő mélységéig fúrtak le eddig:

Sperenberg, Berlin mellett	1390 m.
Wheeling, Virginia	1500 „
Oldau, Celle mellett	1613 „
Schladebach, Lipcsénél	1910 „
Parusovic, Rybniknél	2003 „
Cuhov, Sziléziában	2240 „

E fúrások alkalmával a következő hőmérsékletet állapították meg (Celsius fokokban) a lyuk fenekén:

Sperenberg	49
Wheeling	43.5
Oldau	46
Schladebach	57.5
Parusovic	69.3
Cuhov	83.4

Minden fúrásnál azt tapasztalták, hogy minél mélyebbre érnek, annál nagyobb hőmérsékletet találnak. Az említett hat fúrásnál az a mélység, amelyet elérve egy-egy fokkal emelkedett a hő, a következő volt:

Sperenberg	34.9 m.
Wheeling	45.7 „

Ezek az adatok mind a mellett szólnak, hogy a Föld belsejében igen nagy hőségnek kell lennie; ebből valószínű az is, hogy a Föld belseje még izzó, cseppfolyós állapotban van.

A legnagyobb szigetek. A Föld legnagyobb szigete Grönland, mely körülbelül egy harmadrész-akkora, mint Európa. Négyszögkilométerekben kifejezve a legnagyobb szigetek a következők:

Grönland	2,102,100
Új-Guinea	771,900
Borneo	745,950
Madagaszkár	591,560
Szumatra	433,800
Nipon	226,500
Nagy-Britannia	217,720
Celebes	179,400
Új-Zéland (déli sziget)	149,900
Jáva	126,100
Kuba	118,830
Új-Zéland (északi sziget)	115,100
Új-Fundland	110,670
Luzon	106,200
Izland	104,780
Mindanao	96,310
Jesso	94,000
Irland	83,750
Haiti	77,250
Szakhalin	75,360
Tazmánia	67,500
Ceylon	65,600
Novaja Zemlya (északi sz.)	50,100
Tűzföld	48,100
Novaja Zemlya (déli sziget)	41,700
Spitzbergák	39,500
Kiushiu	35,600
Formosa	34,750
Hainan	34,000
Vancouver	33,100
Szicília	25,740
Új-Pomeránia	24,900
Szárdinia	24,075
Shikoku	18,010

A Föld félszigetei is sok helyütt igen jelentékeny területűek; az alábbi kimutatásban a legnagyobb félszigeteket soroljuk föl, területüket négyszög-kilométerekben jelczve:

Arábia	2,730,000
Elő-India	2,088,000
Labrador	1,300,000
Skandinávia	800,000

Pyrenéi félsziget	584.000	Balaton	635
Kis-Ázsia	506.000	Genfi-tó	578
Balkán	468.000	Bodeni-tó	538
Kamcsatka	264.000	Garda-tó	370
Malakka	237.000	Skutari-tó	356
York	195.000	Lago Maggiore	214
Korea	152.000		
Apennini félsziget	149.000		
Alsó-Kalifornia	143.000		
Szamojéd félsziget	132.750		
Kola	120.000		
Florida	110.000		
Yukatan	73.000		
Kathiawar	60.300		
Szinai	59.000		
Csukcs félsziget	49.000		
Uj-Skócia	44.000		
Jüt félsziget	39.500		
Santung	29.400		
Krim	25.700		
Betagne	23.700		
Peloponnesz	22.200		
Alaszka	6400		

A Föld legnagyobb tavai (nagyságukat négyzetkilométerekben jelezve) a következők:

Kaspi-tó	438.700
Felső-tó	82.360
Viktória Nyanza	68.500
Aral	67.800
Huron	60.090
Michigan	58.140
Bajkál	37.000
Tanganyika	35.100
Nagy Medve-tó	30.590
Nagy Rabszolga-tó	27.760
Nyassza	26.500
Erie	25.900
Winnipeg	24.590
Balkhas	20.600
Ontario	18.650
Ladoga	18.130
Marakaibó	16.800
Csád	13.000
Rudolf-tó	10.000
Onega	9550
Titicaca	8330
Nikaragua	7700
Gaizduek	7360
Athabasca	7000
Koku-nor	6170
Torrens-tó	6170
Wener	5570
Eyre	5000
Nagy Sóstó	4600
Albert-Nyanza	4500
Pejpusz	3600
Vihar-tó	1960
Málar-tó	1686
Holttenger	915

Európa területe 9,913.400 négyzetkilométer; népessége 446,133.000. Minden négyzetkilométerre 45 lakos esik. Legészakibb pontja: Mageró-szigete; legdélibb pontja: a Lithinosz-fok Krétában; legnyugatibb pontja: a Dunmore Head-sziget. Területéből síkság 6,700.000, hegyes vidék 3,300.000 négyzetkilométer. Középmagassága 300 m. a tenger színe fölött. Az egyes hegyláncok legmagasabb hegyei: az Alpokban a Mont Blanc 4810 m., a Sierra Nevadában a Mulhacen 3480, a Pyrenéi hegyekben a Pico de Nethon 3404 m., Sziciliában az Etna 3274 m., a macedon hegyekben a Olymp 2985 m., az Apenninekben a Gran Sasso 2914 m., a Balkán hegyláncban a Rilo Dag 2673 m., a Kárpátokban a Tatra 2654 m., a Skandináv hegyekben a Galdhöpig 2520 m., Auvergneben a Mont Doré 1886 m., a Jurában a Crêt de la Neige 1724 m., az Uralban a Töll-posz-isz 1656 m., az Oriás-hegységben a Schneekoppe 1605 m., a Krimben a Roman kos 1570 m., a skót hegyekben a Ben Nevis 1343 m., a Harzban a Brocken 1141 m.

Volga	3570 km.
Duna	2850 "
Dnyepr	2150 "
Don	1860 "
Dvina	1780 "
Pecsora	1580 "
Rajna	1326 "
Visztula	1125 "
Elbe	1154 "
Loire	1020 "
Odera	903 "
Memel	788 "
Rhône	759 "
Düna	930 "
Tajo	1010 "
Szajna	700 "
Dnyesztr	1370 "
Gvadiana	830 "
Po	680 "
Weser	712 "
Tiberis	393 "
Themse	405 "

Assia területe 44,309.800 négyzetkilométer, népessége 863,265.000 lélek. Egy négyzetkilométer területre 19 la-

kos esik. A kontinens legészakibb pontja a Cseljuszkin-fok (77 fok 40 perc), legdélőbb pontja a Baru-fok a Malakka-félszigeten, legkeletibb pontja a Desnev-fok a Csukcs-félszigeten és legnyugatibb pontja a Baba-fok Kis-Azsiában. A kontinens egész területéből síkság 16 millió négyszögkilométer (37%), hegyes vidék 28 millió négyszögkilométer (63%). A kontinens átlagos magassága 950 m. a tenger színe fölött.

Ázsia legnagyobb hegyei közül megemlítjük itt a következőket:

	méter
Mount Everest, a Himalajában	8840
Godwin Austen, Karakorumban	8620
Dupleix-hegy, Tibetben	8000
Musz-tag-ata, Pamirban	7860
Tiracsmir, a Hindukusban	7750
Khan Tengri, a Tian-Sanban	6950
Demavend	5670
Elbrusz, a Kaukázusban	5630
Czi-Houg-Ho, Szecsvánban	5200
Ararát, Örményországban	5160
Kasbek, a Kaukázusban	5040
Kinibalu, Borneóban	4175
Nitakayama, Formózában	4145
Ergyigaz-Dag, Anatóliában	3960
Aidosz-Dag, a Tauruszban	3505
Bjeluka, az Altájban	3350
Hadhur, Jemenben	3150
Dahar-ed-Khodib, a Libanonban	3070
Gyebel-Zebir, Szinaiban	2830
Pei-San, Mandsuriában	2400
Adams Pik, Ceylonban	2240
Troodosz, Ciprusban	1950

Ázsia legnagyobb folyói a következők:

Ob	5200 km.
Jeniszei	5200 ..
Lena	4600 ..
Amur	4480 ..
Jangcekiang	5200 ..
Gangesz és Bramaputra	3000 ..
Hoangho	4100 ..
Indus	3180 ..
Eufrát	2000 ..
Szir-Darja	2860 ..
Amu-Darja	2500 ..
Íravadi	2000 ..
Ural	2379 ..

Az európai államok ázsiai birtokai területre nézve a következő nagyságok:

Nagy-Britannia	5,270.000 km ²
Hollandia	1,520.630 ..
Oroszország	17,425.700 ..
Franciaország	664.200 ..

Törökország	1,765.000 km ²
Egyesült-Államok	296.310 ..
Portugália	22.800 ..
Német birodalom	500 ..

Ugyanezen területeknek lélekszáma a következő:

Angol gyarmatokon	324,319.000
Hollandi	38,720.000
Orosz	32,229.000
Francia	17,301.000
Török	16,954.000
Amerika	8,277.000
Portugál	980.000
Német	169.000

Afrika területe 29,817.800 négyszögkilométer; népessége 137,500.000; egy négyszögkilométerre 4 lakos esik. Az egész kontinens területéből csak 21,4% kulturterület és erdő. A kontinens legészakibb csúcsa a Blanco-fok, legdélőbb az Agulhas(=Tű-)fok, legkeletibb pontja a Rasz Hafun, legnyugatibb pontja a Verde(=Zöld-)fok.

Afrika legnagyobb hegyei a következők:

	méter
Kilima-Ndsaro (Kelet-Afrikában)	5890
Kenid (Kelet-Afrika)	5520
Ruvenzori	5120
Meru (Kelet-Afrika)	4730
Tasin-Tamdjurt (Atlasz)	4700
Rasz Dasan (Abesszinia)	4620
Fako (Kamerunban)	4070
Pico de Teide (Tenerifa)	3720
Champagne Castle (Sárkány-hegység)	3650
Piton des Neiges (Réunion szigetén)	3150
Caratanana (Madagaszkár)	2860
Omatako (Német-Nyugat-Afrika)	2680
Mauch-csúcs	2660
Iránytű-hegy (Fokföld)	2640
Táblahegy (Fokföld)	1080

Afrika legnagyobb folyói a következők:

Kongó	4200 km.
Nilus	5760 ..
Niger	4160 ..
Zambezi	2660 ..
Oranje	1860 ..
Sári	1400 ..
Kubango	1800 ..
Szenegál	1430 ..
Limpopo	1600 ..
Juba	1500 ..
Ogove	850 ..
Kuanza	630 ..

Az európai államok afrikai gyarmatainak területe:

Nagy-Britannia	5,675.800 km ²
Franciaország	9,620.000 „
Belgium	2,382.800 „
Németország	2,667.900 „
Törökország	3,029.300 „
Portugália	2,070.000 „
Spanyolország	230.000 „
Olaszország	484.000 „

Ugyancsak az afrikai gyarmatok népessége a következő:

Angol gyarmatok	34,200.000
Francia „	36,315.000
Belga „	15,500.000
Német „	14,860.000
Török „	14,687.600
Portugál „	8,300.000
Spanyol „	659.000
Olasz „	580.000

Amerika területe 42,102.600 négyszögkilométer, népessége 182,417.000; egy négyszögkilométer területre 4,3 lakos esik. Észak-Amerika területe 24,357.700 négyszögkilométer, népessége 128,528.000. Dél-Amerika területe 17,744.900 négyszögkilométer, népessége 53,889.000. Amerika legészakibb pontja a Morris Jesup-fok Grönlandban, legdélibb pontja a Hoorn-fok a Tüzföldön. Amerika közép-magassága 680 m. a tenger színe fölött.

Amerika legmagasabb hegyei közül megemlítjük a következőket:

Aconcagua (Argentina)	7040 m.
Ampato (Peru)	6950 „
Cumbre de Fres Cruces (Csile)	6790 „
Jorata (Bolivia)	6620 „
Csimborazo (Ekvádor)	6310 „
Mc. Kinley-hegy (Alaszka)	6240 „
Tolima (Kolumbia)	5620 „
Orizaba (Mexikó)	5550 „
Sierra Nevada de Santa Marta	5300 „
Humboldt-csúcs (Kordillerák)	4940 „
Massive-hegy (Rocky Mountains)	4390 „
Fuego (Guatemala)	3900 „
S. Valentin (Patagonia)	3870 „
Ivazu (Kosztarika)	3500 „
Tina (Domingo)	3140 „
Petermann-csúcs (Grönland)	2800 „
Kék-hegy (Jamaica)	2240 „
Darwin-hegy (Tüzföld)	2130 „
Pelé-hegy (Martinique)	1350 „

Amerika folyói közül legnagyobbak a következők:

Amazon	6200 km.
Mississippi	6530 „

Rio de la Plata	4700 km.
Mackenzie	3700 „
Szt. Lőrinc	3800 „
Winnipeg	2400 „
Orinoco	2220 „
Yukon	3600 „
Kolumbia	2000 „
Colorado	2000 „
Rio Grande del Norte	2800 „

Amerika gyarmatai. Az európai államok közül Nagybritanniának 10,542.000 négyszögkilométernyi gyarmata van Amerikában 9,368.300 lakossal. A francia gyarmatok területe 82.000 négyszögkilométer, 452.000 lakossal, a hollandi gyarmatoké 130.230 négyszögkilométer, 147.600 lakossal, a dán gyarmatoké pedig 88.460 négyszögkilométer, 39.000 lakossal. Az amerikai államok közül az Észak-amerikai Egyesült-Államoknak vannak gyarmatai és pedig: Amerikában Portorico, 9310 négyszögkilométer, 1,135.780 lakossal és a Panama-zóna, 1230 négyszögkilométer, 154.250 lakossal, Ázsiában a Fülöp-szigetek, 296.300 négyszögkilométer, 8,368.400 lakossal, Polinéziában pedig Hawaii, 16.700 négyszögkilométer, 191.910 lakossal. Guam 510 négyszögkilométer, 11.950 lakossal és Samoa, 200 négyszögkilométer, 7250 lakossal.

Ausztrália és Océánia egész területe 8,962.500 négyszögkilométer, 7,493.000 lakossal; ebből a kontinens 7,636.000 négyszögkilométer, 4,465.000 lakossal. A kontinens közép-magassága a tenger színe fölött 280 m.

Ausztrália és Océánia legmagasabb hegyei:

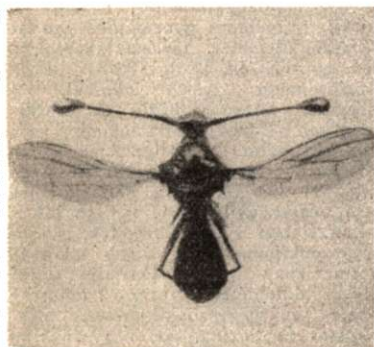
Vilma-csúcs (Új-Guinea)	4700 m.
Mauna Kea (Hawaii)	4210 „
Mauna Loa (Hawaii)	4170 „
Cook-hegy (Új-Zéland)	3770 „
Orohena (Tahiti)	2240 „
Kosciusko (Új-Dél-Wales)	2200 „

Idegen birtokok Ausztrália és Océánia területén: angol birtok 8,267.000 négyszögkilométer, 6,508.000 lakossal; német védelmi terület 243.900 négyszögkilométer 420.000 lakossal; hollandi gyarmat 394.800 négyszögkilométer, 240.000 lakossal; amerikai birtok 17.400 négyszögkilométer, 211.000 lakossal; francia gyarmat 24.200 négyszögkilométer, 88.000 lakossal; japán gyarmat 20 négyszögkilométer, 4500 lakossal és csilei gyarmat 120 négyszögkilométer, 250 lakossal.

A TERMESZET REJTÉLYEIBŐL.

A természetben a leghitványabb féreg is úgy van megalkotva, hogy rendeltetésének a legjobban megfelelhessen. Az élőlények szervezetében domináló célszerűségi elvet már fölfedezték a tudósok, de hogy az adott viszonyok között miért a legcélszerűbb valamely meglevő szerv még akkor is, ha a legbizarrabbnak látszik, — erre a kérdésre még nem tudnak a természettudósok felelni.

Ennek rendkívül hosszúak a csápjai: a test hosszúságát három-négyszeresen is fölülmúlják. Hogy e bogárkának

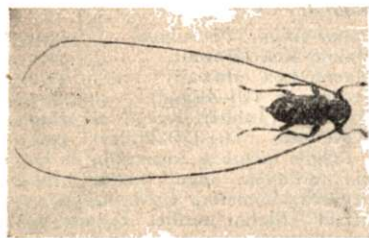

NYELESSZEMŰ LÉGY.

LEVÉL-BOGÁR.

Itt van például a nyeles-szemű légy, a trópusi Afrikából; ennek a fejéből két hosszú, erős csáp indul ki jobbra és balra, s e csápoknak a ki-

AZ ÁCSBOGÁR.

gömbölyödő végén van az állatnak a szeme. Hogy miért célszerű a szemeknek ez az elhelyezése: a tudósok még nem tudják.

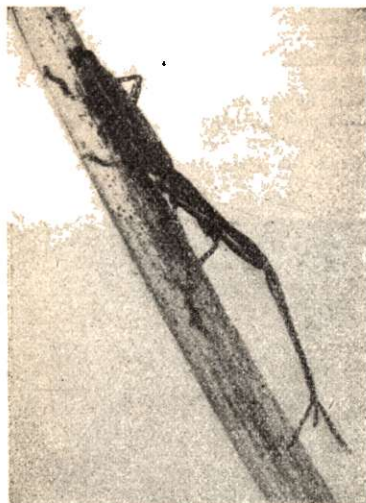
Vagy itt van az ú. n. ács-bogár, mely Skóciában van nagyon elterjedve.

DŰHÖS-BOGÁR.

miért van szüksége erre a rendkívül érzékeny tapogató csápra, mely a levegőnek minden kis rezzenését már távolról megérzi: ma még ez is rejtély.

A délamerikai ú. n. levél-bogár ar-

KESKENY-FEJŰ BOGÁR.

lességükkel tűnnek ki. Napernyő alakban kiterjeszthetők.

A természet csodája a délamerikai keskenyfejű bogár is, melynek feje csaknem olyan hosszú, mint a teste, de a fej vastagsága alig nagyobb, mint egy jó erős varrótű.

Nubia egyik legveszedelmesebb állata az ú. n. seroot-légy, melynek igen hosszú és erős a fullánkja; valamennyi vérszopó légynek rövid a fullánkja, csak ezé az egy fajé hosszú.

VÉRSZOPÓ LÉGY.

ról nevezetes, hogy hosszú hátsó lábainak alsó szára annyira kiszélesedik, hogy még a bogár testénél is szé-

Az ú. n. neuropterák között is sok érdekes faj található. Dél-Európában él pl. a hosszúsárnyú szitakötő, mely-

HOSSZUSZÁRNYÚ SZITAKÖTŐ.

ÉGERFA-LÉGY.

lebbek ezek a vitorlák. Valószínű, hogy ezek a különös lábak az állat elleplezésére valók: hogy az ellenség figyelmét magáról a bogárról eltereljék.

A mexikói „dühös bogár“ csápjai nem a hosszúságukkal, hanem a szé-

nek hátsó pár szárnya rendkívül hosszú.

A közép-amerikai égerfa-légynek hatalmas agyarai vannak, de hogy miért: senki se tudja, mert a légy ezeket az agyarakat vadászatra nem használja.

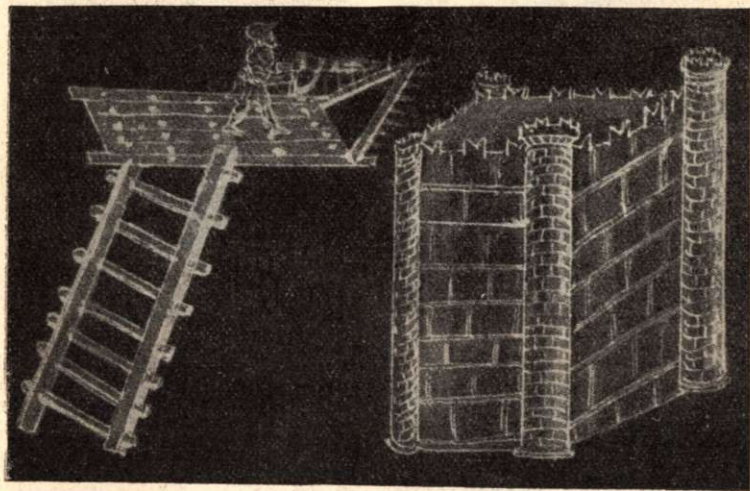
A PUSKAPOR FELTALÁLÁSA.

A tudomány a hagyományoknak nagyon sokszor a gyilkosává válik; sok olyan tétel, mely évszázadok folyamán igazság gyanánt általánosan el volt fogadva, az idők multával teljeseen értelmetlen, ósdi, babonás dologgá válik, amelyben már csak a műveletlen emberek hisznek. Nemcsak a bámulatosan fejlődő természettudományok terén tapasztaljuk ezt, hanem a történettudományban is, ahol nem egy „igazság” vált már hamissággá vagy alaptalan mesévé.

tudunk, meg egy kép, mely e kéziratban az alkimista barátot ábrázolja, amint éppen valami égő és füstölő anyaggal kísérletezik egy asztalnál.

Elvégre lehet, hogy valaha csakugyan élt egy Schwarz Bertold nevű alkimista, lehet az is, hogy ez kortársaihoz képest nagyon okos ember volt, de az bizonyos, hogy azért a puskaport mégsem ő találta föl.

A vatikáni könyvtárban van egy kódex (az 1605. számú), amelyet kétségtelenül a XI. században írtak. Eb-

RAJZ EGY XI. SZÁZADBELI VATIKÁNI KÓDEXBŐL.

Igy a közhitben még ma is benne van, hogy a puskaport valami Schwarz Bertold nevű német barát találta föl, pedig még az síncs bebizonyítva, hogy ez a Schwarz Bertold valaha csakugyan élt a világon. A nürnbergi Germán Múzeumban van egy 1410-ből való kézirat, amely említi, hogy huszonkét esztendővel azelőtt meghalt egy Schwarz Bertold nevű barát, aki Szent Benedek rendjéhez tartozott, nagyon sokat foglalkozott az alkimiával és egy alkalommal, amikor kísérleteket végzett, az életét veszítette. Ennyi az, amit Schwarz Bertoldról

ben a kódexben az egyik rajz egy várnak az ostromát ábrázolja, igen primitív módon. A várfalakkal egyenlő magasságu létra tetejére deszkapadló van erősítve, s ezen a padlón áll a várat ostromló harcosok egyike. A vitéznek valami fegyver van a kezében, mely igen hasonlít a XV. századbeli hátultöltő puskákhoz. A titokzatos fegyvernek a csővéből a képen lángok esapnak ki. A kódex a képhez magyarázatul a következőket írja:

„A vár ostroma alkalmával a katonák közül némelyek fönn a hídon állnak s tüzet hányó kézi csőveikből

az ellenség arcára tüzet lövelnek; ily módon a falaknak védelmezőit annyira megrémítik, hogy azok csakhamar eltakarodnak, mert az ostromlók támadását és ezzel egyidejűleg a tűznek hevét nem bírják kiállani."

Érdekes, hogy ebben a leírásban egy szóval sincs említve, hogy ez a titokzatos régi fegyver durrant-e? Egyes-egyedül csak azt említi a kódex írója, hogy a fegyver tüzet lövelt ki.

A vatikáni kódexnél valamivel régiebb Böles Leó bizanci császár iratainak egy rövid megjegyzése, melyben ezt mondja:

SCHWARZ BERTOLD KÉPE A GERMÁN MUZEUM 1410-IKI KÉZIRATÁBÓL.

„A görög tüzet mennydörgéssel süttötem el.”

Azonban nem tudjuk, hogy miből állott ez a görög tűz, melyet a Boszporus mellett már a IX. század végén ismertek? Lehetséges, hogy kén, kősó, gyanta, aszfalt és égetett mész keverékéből állott, mert ez az anyag meggyullad, ha a vízbe dobják, s a gyulladás alkalmával kifejelt hő a levegőt szétrepeszt; a durrulás azonban ilyenkor nem oly nagy, mint a puszkapor fölrobbanásakor.

Valószínű, hogy a görög tűz föltalálása után hosszú idő múlt el, amíg valaki rájött a puszkapor helyes összetételére és arra, hogy ezt a keveréket

valamely harci fegyverrel kapcsolatban is föl lehetne használni.

Ugy látszik, hogy valahol a távol keleten találták föl a puszkaport. Talán valami pásztornak föltűnhetett, hogy ha salétromos kőzet fölött gyújt tüzet, akkor a tűz lángja sokkal élénkebb és sokkal jobban világít. Mivel pedig régente azt hitték az emberek, hogy az a láng, amely nagyon világít, egyszersmind nagyon hevít is, valószínű, hogy a salétromot mint a tűzhely rakásához kiválóan alkalmas kőzetet kereskedelmi forgalomba is hozták. Ha pedig az ember elkezdett a tüzelésnél a salétrom megfigyelésével foglalkozni, idővel rájöhetett a puszkapor előállítására is.

A puszkaporról a legrégebbi biztos adatunk 1242-ből való. Ebben az évben írta Roger Baco híres munkáját „A művészet és a természet titokzatos erőiről”. Ez a könyv a természet-

EGY ÁGVU RAJZA KYESER KONRÁD HAGYATÉKÁBÓL.

tudományok történetében nagyon nevezetes jelenség; Baco e művével messze megelőzte korát, — s emiatt eleget kellett is szenvednie. Baco említett művében a következőket olvassuk:

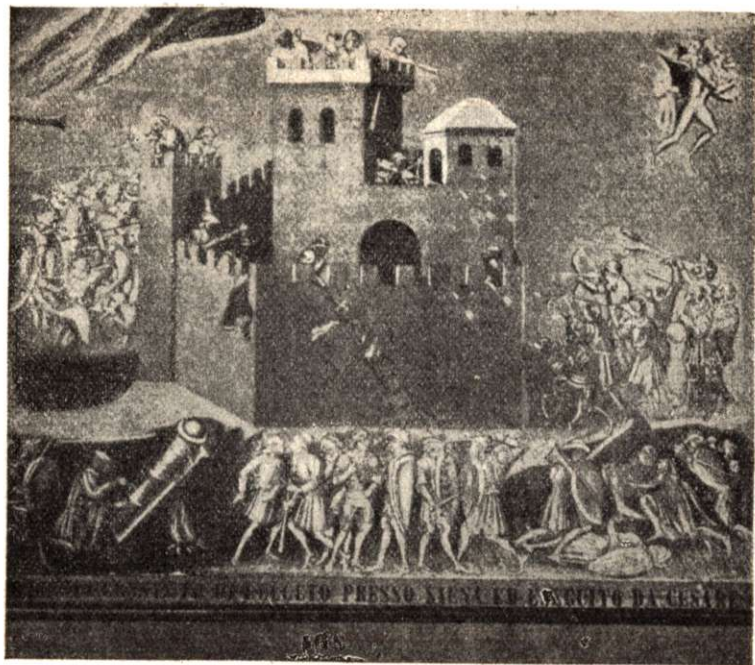
„Vigyázz, hogy az egész keverék összesen 30 részből álljon; ebből 7 rész legyen salétrom, 5 rész legyen mogyorófaág és 5 rész kén; ezzel a keverékkel mennydörgést csinálhatsz és nagy pusztítást okozhatsz, ha értesz a művészetéhez.”

Szintén a XIII. századból valók, de valamivel későbbiek azok az adatok, amelyek arra vallanak, hogy a puszkaport már a kínaiak is ismerték.

Lőfegyvereket azonban csak a XIV. századtól kezdve készítettek. Az első időkben úgy látszik, az emberek még nem tudtak mit kezdeni a puskaporral. Albertus Magnus 1255-ben írott, „A világ csodáiról“ szóló művében elég pontosan leírja a puskapor készítését, de használatáról csak annyit mond, hogy ez a por kicsiny lüvelybe téve és meggyújtva nagyot

első puskák mindenestre az ágyúk utánezatai voltak; a legrégebb puska nem egyéb, mint egy kicsiny, egy ember által is hordozható ágyú.

Az eichstädti Kyaser Konrádnak fönmaradt egy 1405 előtről való rajza, mely egy puskás vitézt ábrázol; valószínű, hogy az e rajzon szereplő fegyver a puska legrégebb típusa.

VÁRTORONY A LECCETOI FRESKÓN.

durran. De hogy mikor készült az első puska vagy az első ágyú, azt nem tudjuk.

Lecceto olaszországi városkában van egy 1340-ből való falfestmény, amelynek bal sarkában már minden kétséget kizáró módon fölismerhetünk egy várostromló ágyút. Ugyanezen a képen néhány katonánál olyan fegyvert látunk, mely puskához hasonlít; de hogy ez csakugyan puska volt-e, azt a kép rongált állapota miatt már nem lehet teljes biztossággal eldönteni. Az

Francesco Petrarca, a nagy költő egy barátjának, aki hozzá intézett levelében dicsekedve sorolta föl a birtokában levő gépeket, ezeket írta:

„Nagyon csodálom, hogy neked nincsenek olyan érc-csőveid, amelyekből borzasztó dörgéssel tüzet lehet kilövelni. Nem volt elég, hogy a haragos Isten az égről villámokat szórt reánk, — még mi, kicsiny emberkék is mennydörögni akarunk e földről! Az ember dühe utánozza még a villám- lást is, és ami eddig csak a felhőkől

csapott az emberek közé, azt most fából vagy ércből való, de pokoli hatású szerszámból lövelik az emberekre. Némelyek azt állítják, hogy ezt a pokoli szerszámot Arkimedes találta föl. Igen, de Arkimedes e szerszámot arra használta föl, hogy polgártársainak a szabadságát védelmezze, ti pedig szabad népeket nyomtok el vele! Ez a pestishez hasonló veszedelem eddig oly ritka volt, hogy megbámulták az emberek; ma azonban, mivel a rossz dolgokban mindig a legtanulékonyabbak vagyunk, már ezek is oly gyakoriak, mint bármely más fegyver."

Petrarca valószínűleg tévedett, amikor fa-puskát emlegetett, amint-hogy nagy tévedés az az állítása is, hogy a lőfegyvereket Arkimedes találta föl.

A XIV. század közepétől kezdve okiratokban is gyakran emlegetik a puskát. Aachen város számadásai között 1346-ban föl van jegyezve egy, a város részére vásárolt puskának s a hozzávaló salétromnak költsége. A belga Doornick község 1346-ban ágyút rendelt egy ön-öntőnél. Nürnberg városa 1356-ban Saenger mesternek ágyúért és puskaporért fizetett.

1386 óta már minden európai ország seregében használták a puskát, de még sokáig használatban maradt az íjj is. Az utolsó íjjász-csapatot 1507-ben oszlatta föl Miksa császár.

Bárczai Oszkár haditörténeti író szerint a XIV. század második és a XV. század első felére lehet tenni a puskaporral töltött fegyverek általános elterjedésének kezdetét. Hasznukat eleinte nem igen becsülték nagyra. Ennek oka leginkább az, hogy az első puskaporos fegyvereket nehéz volt kezelni és nem is sok kárt tettek az ellenségben. A puskapor harcászati érvényesítésére különben elmondhatjuk III. Napoleon szavait: „A korszakukat sokban fölülmuló találmányoknak addig rendesen nincs hasznuk, míg az általános tudás színvonalá el nem éri őket."

Valószínű, hogy Európában legelőször Olaszországban használtak löporral töltött fegyvereket. Firenze városának egy 1326-ból való irata szerint két tisztet megbíztak, hogy ércágyúkat és vas-golyókat készítsenek.

Franciaországban az eddig ismert adatok szerint 1338-ban készítették az első puskaporral töltött fegyvereket.

A kézi lőfegyverek és az ágyúk szerkezete között eleinte nem igen volt különbség; a régi vetőgépek használatban is maradtak egész a XV. századig.

A szentpétervári ázsiai múzeumban van egy a XIII. század első feléből való arab kézirat, melyben egy hosszú, hengeres, csőhöz hasonló lőfegyver rajza is látható. A leírás szerint a cső belsejének átmérője 5 hüvelyk volt; a cső oldala meg volt fúrva és egy selyemzsinór lógott ki a lyukon. Hogy ezt a szerszámot hogyan töltötték meg és hogyan sütötték el, azt nem tudjuk.

Az első puskák csöve kovácsolt vasból készült; a cső egyenes fa-agyba volt ékelve, s a csövön egy gyújtólyuk volt, amelyen keresztül vagy parázzsal, vagy kanóccal gyújtották meg a puskaport. Ezt a fegyvert célzáskor nem lehetett a vállhoz és az archoz szorítani. A gyújtólyukon, mely rendszeren a gyújtókamara fölött volt alkalmazva, gyakran egy csappal ellátott kis fedő volt, hogy nedvesség ne érje a puskaport. Ezt a fegyvert annak idején „petrinál"-nak hívták, s a lovasok lánccal a vértükhöz erősítve viselték. A gyalogosok villa-állványra támasztották a petrinál csövet és úgy löttek belőle.

A XV. század vége felé már olyan fegyvereket is készítettek, amelyeknek tusáját célzáskor a vállhoz és az archoz lehetett támasztani; ezeknek a gyújtólyuka a cső jobboldalán volt, s az elsütéshez kanócot használtak.

A sárkányhoz hasonló kalapáccsal (sárkánnyal, kakással) a XV. század első felében készítették az első puskákat; ezeknél az égő kanóc a puska kakasához volt erősítve; amikor a puska billentyűjét megnyomták és a kakas lecsapódott, a kakasoz erősített égő kanóc beleért a gyújtólyukba és fölrobbantotta a puskaport. Ugyanakkoriban alkalmazták a puskák csövére a legelső irányzó készülékeket. A kováspuskát csak 1640-ben találták föl a franciák.

Említésre méltónak tartjuk még, hogy Favé és Renaud hadtörténeti írók véleménye szerint a puskaport Európában a Fekete-tenger vidékén ismerték legelőször, hadi célokra pedig legelőször a magyar hadseregben használták föl. Hogy ez igaz-e, nem-e, nem mi vagyunk hivatottak eldönteni,

MENEKÜLÉS DEBRECENBE.

Kossuth egész életében alig van oly esemény, melyet annyira elítélt volna a jelen, s annyira igazolt volna a jövő, — mint a kormányának és az országgyűlésnek menekülése a fővárosból Debrecenbe.

Ez a menekülés valósággal meglepetésszerű volt; rohamos gyorsasággal halmozódtak egymásra az események, — háborús időben ez bizony nem ritka dolog, — gyors volt a menekülés elhatározása és kivitele is.

Windischgraetz herceg hadseregének Budapest felé való közelgése csak december 28-ikán kezdte kissé nyugtalanítani a főváros népét és a képviselőket. Ezen a napon délután öt órakor ülést tartott a képviselőház; az ülés elején Pázmándy Dénes elnök a honvédelmi bizottmány elnökének, Kossuth Lajosnak jelentése alapján előadta, hogy a feldunai tábor (Görgei hadteste) Győrből kivonult; a Duna befagyott, s ennek következtében Görgei a győri pozíciót nem tartotta elég erősnek; Görgei erősebb pozíciót keresett tehát, a maga tervei szerint. Így előadva a dolgot, katonai dolgokhoz nem értő emberek semmi aggodalmas jelenséget nem láttak a feldunai hadtest hátrálásában, s így teljes nyugalommal fogadták az elnöknek azt a további jelentését is, hogy „az ellenség, híhető, bevonult tegnap Győrbe”. A képviselő urak nyugodtan folytatták tovább munkájukat, — az urbéri kármentesítés tárgyalását. Nagy vita kerekedett e javaslat miatt, mert a legtöbb képviselő igényt tarthatott személyesen is a kármentesítésre, s igen sokan mindent elkövettek, hogy a földek osztályozásánál a maguk vidékének földjét az értékesebb termőföldek valamelyik osztályába juttatva, minél nagyobb váltásösszeg birtokába jussanak úgy maguk, mint az azon a vidéken birtokos társaik. Az ülés folyamán, estefelé azonban nyugtalanító hírek érkeztek Győr felől, amelyek szerint a győri visszavonulás tulajdonképpen menekülés volt, s hogy az elnök által említett „erősebb pozíciót” Görgei keresheti ugyan, de aligha fogja megtalálni. Az ülés végén, háromnegyed hétkor, a vita folytatását már másnapra halasztották, de a képviselők még nem akartak szétoszlani.

Az elnök, Pázmándy Dénes, látva az általános várakozást, az ülés berekesztése helyett így szólt:

— A honvédelmi bizottmány elnöke kíván valamit előterjeszteni.

— Halljuk! Halljuk! — zúgta az egész képviselőház.

Kossuth meglepetve körülnézett, s egy pillanat alatt áttekintve és megértve a helyzetet, föllállott és így szólt:

— Én ugyan nem jelentettem magamat, de ha méltóztatnak fölhívni, egypár szót mondhatok. Azt gondolom, hogy a felső tábornak Győrből való kivonulása iránt bizonyosan tett már jelentést a Háznak elnöke, és a tisztelt Ház kétségtelenül azon elhatározottsággal van, hogy a kedves vagy kedvetlennek látszó eseményeket, egyébiránt ezt nem is lehet megítélni a stratégiánál fogva, bátor lélekkel fogja fogadni és semmi szerencse által elkapadni, vagy pedig ha veszteség lenne, azáltal magát az ország szabadsága védelmének készségében megtántorítani nem engedi.

— Nem! Nem! — kiáltják mindenfelől.

— Én legalább úgy érzem magamat, — folytatta Kossuth, — és ez az általános érzelem minden magyar szívben. Ha szerencsétlenség talál is érni, maradunk, kik tegnap voltunk, megtesszük kötelességünket, és ha az igazságos Istennek szerencséje velünk lesz, talán minél közelebb vívatik meg a harc, annál nagyobb következése lesz. Egyéb jelentésem a felső táborról nincs. Azon intézkedések nyomán, melyeket a kormány tett, a reserv-armadiának itten összegyűjtése és alakítása sikeresen halad elő, úgy hogy itt helyben már nevezetes erő van, s az mindinkább szaporodik.

Majd az erdélyi hadsereg győzelméről tett jelentést Kossuth, elmondta, hogy Bem már visszafoglalta Deést, — „Deés pedig kulcsa Erdélynek”.

A rövid beszédnek az erdélyi diadalokról szóló része új bizalmat és új lelkesedést keltett, s a képviselők Kossuthot éljenzve és megnyugodva, hét óra tájon szétoszlottak.

Másnap, huszonkilencedikén ismét nyugodtan folytatta a képviselőház az

úrbéri kármentesítés tárgyalását, — Deák Ferenc azonban véget vetett a vitának egy rövid fölszólalással:

— Halasszuk el a dolgot, folytassuk, ha majd higgadtabb lesz a keblünk. Ne piszkoljuk be a história lapját azáltal, hogy most olyan tárgyat veszünk elő, mely a képviselőket különösen érdekli. Valami bántó van abban, hogy most zsebeinkről tanácskozunk...

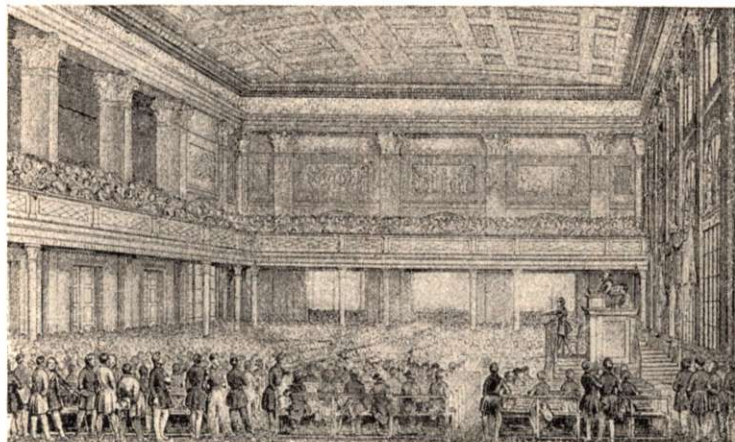
Egy másik képviselő, Somogyi Antal, az újabb nyugtalanító hírek hatása alatt indítványt tesz:

— Utasíttatni kívánám a honvé-

szerre élénk visszhangot kelt mindekben.

Az elnök, Pázmány Dénes igéri, hogy a Ház e kívánságáról értesíteni fogja a honvédelmi bizottmányt (mivel Kossuth nem volt jelen az ülésen), de talán elég volna, úgymond az elnök, ha a bizottmány csak holnap teljesítené a Ház kívánságát.

Nagy zaj támadt e szavakra: a Ház sokkal türelmetlenebb volt, semhogy belenyugodott volna abba, hogy másnapig várjon. Asztalos Pál megpróbálta, hogy szembeszáll a többség hangulatával:

A KÉPVISELŐHÁZ ÜLÉSTERME 1848-BAN.

delmi bizottmányt, hogy a ma délutáni, vagy a holnapi ülésben terjesse elő az ország állapotát, hogy a szükségesegek iránt intézkedhessünk.

— Még ma! Még ma! — zúgják mindenfelől.

Különös dolog: az előbb még látszólag a legnagyobb nyugalommal tárgyalták az úrbéri kármentesítést, s most már az egész képviselőház sürgetve követeli, hogy azonnal terjeszenek elő jelentést arról, hogy mekkora a veszedelem, és hogy mit kellene tenni. Vannak helyzetek, mikor mindenkinek a lelkén ott ül az aggodalom, — de ezt senki se akarja mutatni; amikor aztán valaki hangot mer adni aggodalmának: szava egy-

— Somogyi fölszólalása nem mutat egyébre, — kezdi, — mint újságvágyra...

De nem is beszélhetett tovább: akkora láрма kerekedett, hogy elfojtotta Asztalos szavait. Nyilvánvaló volt, hogy nemcsak Somogyi volt „újságvágyó“. Egy képviselő, akinek nevét nem örökítette meg az országgyűlés naplója, szintén fölszólalt:

— Napról-napra látszik, hogy Pózsony, Győr ott maradt az ellenség kezében, ma-holnap már itt van az ellenség, s még azt se tudjuk, hogy mit csinál a honvédelmi, bizottmány.

Az elnök véget vetett a vitának azáltal, hogy bízzák a honvédelmi bizottmányra, mikor akar jelentést tenni;

az elnökség a jövő ülés idejét majd tábla útján hirdeti ki, ma vagy holnap.

A képviselő urak azonban ezen a napon is, másnap is hiába mentek el a Redout elé, hogy megnézzék, nem lóg-e künn a kapun az ülés idejét hirdető tábla. December harmincadikán már meg volt róla győződve Kossuth, hogy talán csak órák válasszják el a seregeket a nagy, döntő ütközettől, — a helyzet most nem volt alkalmas a parlamenti vitakozásra. A képviselőház ezen a napon nem tartott ülést. Estefelé megérkezett a fővárosba a szomorú hír: Perczel Mór nagy vereséget szenvedett Moórnál. Ez a vereség sokat változtatott a helyzeten. A következő éjszaka haditanácsot tartott a honvédelmi bizottmány, s Vetter tábornok véleményének meghallgatása után lemondott arról a tervről, hogy a főváros közelében vívják meg a döntő csatát. Ez annyit jelentett, hogy Windischgraetz ütközet nélkül elfoglalhatja az ország fővárosát, s hogy a kormánynak és az országgyűlésnek menekülnie kell a fővárosból. Elhatározták azt is, hogy az országgyűlés próbálja meg a békeegyezkedést Windischgraetz-cel, — „föltétlen megadásról azonban szó se lehet“, mondotta Vetter tábornok.

Ez a határozat hirtelen jött, de nagyon természetes volt. Vetter tábornok hozzájárulása már maga is igazolja azt, hogy katonai szempontból is szükséges volt a Tétény és Bia között megvívandó nagy csata tervének elejtése. A nép azonban ezt a szükségességet nem értette meg, ami baj volt: még nagyobb baj, hogy a politikusok sem értették meg, s a legnagyobb baj volt, hogy a legközelebről érdekelt ember, Görgei, a feladmai hadtest parancsnoka, nem ismerte el. Ha nyíltan nem is adtak ennek kifejezést: a csata tervének elejtését, s a kormány és az országgyűlés menekülését gyáva-ságnak, sőt az első percekben árulás-nak tartották.

Hogy ez az elhatározás Kossuth nélkül nem jöhetett létre, s hogy ez tulajdonképpen Kossuth határozata, az egészen nyilvánvaló volt mindenki előtt, s így ő reá hárult e határozatnak minden ódiuma. S ezt az ódiomot neki *némán* kellett viselnie, mert kisebb így a csüggedés, mintha Kossuth Lajos, a honvédelmi bizottmány

elnöke, nyíltan kimondja az országgyűlésen, hogy döntő csatára gondolni sem lehet, mert a vereség szinte több, mint bizonyos. És ha ilyen a helyzet: lehet-e a csata vívásához hozzájárulni, s lehet-e a kormánynak és az országgyűlésnek bevárni a fővárosban az ország leigázására küldött *győztes* hadvezér bevonulását? Bizonyos, hogy nem lehet.

Legfőleg csak az lehet tehát kérdéses, hogy Kossuth jól ítélte-e meg a helyzetet? Nem volt-e túlságosan pesszimista? Nem volt az. Görgei serege nem volt alkalmas Windischgraetz föltartóztatására. Az osztrák részen negyvenezer ember volt, a magyar részen harmincezer. A számbeli különbség nem jelentékeny, az igaz, de az osztrák katonák gyakorlottak voltak, a magyarok pedig gyakorlatlan ujoncok, akiknek fele része sem volt alkalmas katonai szolgálatra. Az osztrákok kitünően föl voltak szerelve és elég pihentek voltak, — Görgei serege pedig hónapok óta a legfárasztóbb előőrsi szolgálatokat teljesítette, a föld népének részvétlensége következtében szinte hihetetlen nélkülözésekben volt része, s tisztességes ruházata sem volt, — pedig e napokban húsz-huszonnégy fokos hidegek voltak. S ezt a halálrafaradt, kiéhezett, rongyos sereget a legutóbbi napok eseményei: a sarkukban járó osztrákok, bábolnai és moóri vérengzései nagy mértékben izgatottá tették. A magyar hadsereg hátránya oly óriási volt, hogy Kossuth a Budapest előtti csata tervéről lemondott. Ma már kétségtelen katonai szempontból is, hogy Kossuth helyesen cselekedett, de azokban a napokban a szabadságharc legderekabb és legképzettebb tisztjei között is voltak, akik ezt a határozatot érthetetlennek tartották, s nyíltan is hibáztatták. Szabadságharcunk *katonai* történetének német írója, Rüstow, így ír Kossuthról:

„Minél pártatlanabban és alaposabban követi az ember a nagy izgatott működését, annál inkább kénytelen elismerni, hogy katonai tekintetben is fölülmulta Kossuth a legjobb magyar tábornokokat. Ha nem is volt bátorsága a csatatéren, ha egyáltalában nem ismerte is a katonai szolgálat részleteit, ha végül képtelen volt is a magyar hadseregben szolgáló régi osztrák tisztnek sajátos politikai és hadá-

szati bogarait megérteni, amit mind szívesen megengedünk, de tagadhatatlan, hogy *kitűnő katonai áttekintő tehetsége volt.*"

Kossuth ezuttal kétségtelenül helyesebben ítélte meg a helyzetet, mint Görgei; s különben is őt a megütökésznek nemcsak katonai része, de politikai következményei is érdekelték.

A haditanács határozata nem került azonnal nyilvánosságra; Kossuth még az országgyűlés 31-iki esti ülésén is fönn akarta tartani azt a közhitet, hogy Budapest közelében néhány nap, vagy talán már néhány óra múlva döntő csata lesz. Hogy mire való volt e titkolózás: nem nehéz kitalálni. Az ellenség egy napi járásnyira volt csak a fővárostól, s ha hírt hallja, hogy ellenállásra nem talál, s hogy a kormány és az országgyűlés menekül: előbb Budapesten lehet, mint még a menekülés megtörténik. S azonnal indulni nem lehetett: előbb az országgyűlés mindkét házának a törvényes formák megtartásával el kellett határoznia a menekülést.

December 31-ikén, — vasárnap volt, — valahogyan híre járt, hogy az országgyűlés és a kormány menekülni szándékozik. A hír meglehetősen nyugtalanságot keltett, mert a menekülés kétségtelen jele annak, hogy Windischgraetz bevonulását valószínűnek kell tartani. Már suttogtak arról is, hogy hiába ásta a főváros népe a megelőző napokon a Gellérthegy tövében, a Kelenföldön a védelmi sáncokat, — nem lesz itt most csata, — kardsapás nélkül foglalhatja el a várost az ellenség. Az emberek nem igen tudták, megrémüljenek-e amiatt, hogy a kormány és az országgyűlés a sorsukra bizza őket, vagy pedig örüljenek, hogy megmenekülnek a közvetlen közelben vívó csata borzalmaitól s esetleg a város bombázásától és utcai harcoktól.

A nap igen izgalmasan telt el. Este felé négy-ötezer ember gyűlt össze a Vigadó elé, ahol ekkorra (vasárnap este hat órára) *együtt*es ülésre volt összehíva a képviselőház és a főrendiház.

A képviselők elég nagy számmal jelentek meg, a főrendek közül azonban kevesen. Az ülést megelőző beszélgetések alkalmával természetesen minden csoportban a menekülés volt a beszéd tárgya. A honvédelmi bizott-

mány menekülését mindenki elkerülhetetlen szükségesnek tartotta, — nagyon is nyilvánvaló volt, hogy e férfiak életének hamarosan vége szakad, ha Windischgraetz kezébe kerülnek. Tudta ezt maga Kossuth is; Kemény Zsigmond báró följegyezte emlékirataiban, hogy Kossuth egy alkalommal a bizottmány ülésén arról beszélt, hogy Windischgraetznek első dolga lesz őt fölakasztatni, ha hatalmába jut. Az országgyűlés menekülését azonban sokan elleneztek. Nem tudták összeegyeztetni az országgyűlés méltóságával a megfutamodást; inkább, mint a római szenátorok, ők is székeiken ülve akarták megvárni az ellenség bevonulását. A jog, a törvényesség szinte varázslatos erejében s mindent legyőző hatalmában mindig babonás hittel bízott a magyar; az országgyűlés tagjai ekkor is szinte el se tudták képzelni, hogy Windischgraetz talán az országgyűlés ellen is merne tenni valamit, s azt hitték, hogy talán majd valami tiltakozó nyilatkozattal megbénítják Windischgraetz egész akcióját.

Az ülést hat órakor nyitotta meg Pázmándy Dénes, és fölszólította Perényi Zsigmond bárót, a főrendiház elnökét, hogy foglaljon helyet mellette. Kossuthot, aki ekkor lépett a terembe, zajos éljenzéssel fogadták.

— Az országgyűlésnek határozatait, — szól Pázmándy, — lehet mondani: órákhoz és percekhez kell mérnie, ezért a képviselőház és a főrendiház együtt ülésezik. Az ülés egyik tárgya: Vajjon nem volna-e szükséges az országgyűlésnek, mielőtt az eldöntő csata a fővárosnak közelében megvitatnák, a főváros kebeléből a kormánnyal együtt biztosabb helyre távozni? A másik tárgy: az országgyűlés által küldessék ki néhány tag az ellenség táborába, minden speciális fölhatalmazás nélkül fölszólítandó annak fővezérét arra, hogy az országgyűlés oly békefeltételeket, melyek az ország függetlenségével, szabadságával és a nemzet becsületével és jólétével megegyeznek, elfogadni hajlandó, — következőleg nyilatkozzék: mi szándékban van, mert a képviselőház a harc okát nem ismeri.

Most fölemelkedett Kossuth Lajos és így szólott:

— Tökéletes hittel és reménnyel vagyok igazságos ügyünk győzelmé-

íránt, hiszek Istenben és hiszek vitéz seregeink kitérésében, bátor, férfias, hű magokivételében; azonban a csatának kimenetele Isten kezében van, és mivel táborunk most már úgyszólván itt, csaknem a fővárosban, holnap pedig egy részben Budának környékén tartózkodandók, azon vélekedésben vagyok, hogy ha az országgyűlés és a kormány a maga székhelyét, mielőtt a csata itt a főváros közelében megvívatik, máshova át nem tenné, megtörténhetnék, hogy a csata rossz kimenetele esetében zavarba jöjjön az ország kormánya és képviselője. Pedig annak zavarba jönnie nem kell, nem szabad, ha csak az országot egy csatavesztés miatt valaki mindjárt elvesztének és az ország igazságos védelmének nem folytatandónak nem tartja. És mivel úgy vagyok meggyőződve, hogy ha bár egy, két, vagy tíz csatavesztés következne is, a nemzetnek igazságos ügyéről mindaddig lemondani nem kell, valameddig annak védelmére van erő és van akarat még a nemzetben; tanácsosnak tartom, hogy ezen eventualitásnak az ország képviselője és kormánya ne legyen kitéve, hanem balesemények esetére is biztosítva legyen az ország védelmének főnkadás nélküli folytathatása és az ország kormányzása. Ezzel tartozunk vélekedésem szerint a hazának, mely haza habár szívének ismeri is el és méltán a fővárost, kétségtelenül nem gondolja azt, hogy Budapestnek netalán történhető elcsévével már az ország is elveszett; mert nemcsak itt, más helyen is van Magyarország; 152 évig bírta Budapestet a török és Magyarország mégis volt. Most is megtörténhetik, hogy ideiglenesen megszállhatja az ellenség Budapestet; szándékosan mondom: megszállhatja, mert e város nem ostromra való, de azért ha a kormány együtt lesz, működhetik folytonosan s a haza nincs elveszve. Tartozunk ezzel a hadseregnek is, mert hogy itt egy történetes csatavesztésből az első percben rögtön minő zavarok következhetnek, nem lehet előre kiszámítani; mi pedig a hadsereg iránt általában s különösen a hadseregnek azon tagjai iránt, kik vérüket Magyarország szent ügyének oltalmára szánták, tartozunk nemcsak hazánk érdekében, hanem saját becsületünk érdekében is azzal, hogy

bizonytalanságnak ne tegyük ki, és hogy ha egy csatát el találunk veszteni, ne legyünk kénytelenek új kormányt alakítani, mert ezen idők nem alkalmasok arra, hogy új kormány alakításáról gondoskodjunk; van kormány, s ezt olyan karban szükségessé tartani, miszerint a hadseregek lássák, hogy csatavesztések következzenek bár, ha már az isteni gondviselés azt mérte ránk, de azért nem adta föl az ország és a kormány a hadsereget, s akkor a hadsereg sem fogja magát földadni. Majd a béke-küldöttségről kezdett beszélni:

— Magyarország nem támadó harcot visel, nem akar aquirálni semmit, csak megtartani, amire a király megesküdött. Miután pedig a szerencsétlenségek egyik legnagyobbika a háború, bizonyosan én örülnék leginkább annak, ha a nemzet igazságos és törvényes jogait, becsületét, szabadságát, azon viszonyokat tekintetbe véve, amelyek közöttünk és az ausztriai monarchia között főnnforognak, a méltányos kiegyenlítést béke útján biztosíthatjuk... Reménye nem csálhatja meg e nemzetet, csak úgy, ha nem volna Isten az egekben, aki az igazságot védelmezzé.

A beszédet éljenzéssel fogadták ugyan, de nyomban fölszólt ellene Batthyány Lajos gróf, majd Bezerédy István.

— Ám menjen a kormány Debrecenbe, — mondotta Batthyány, — de az országgyűlésnek, ily nagyszámu testületnek egyik helyről a másikra való áttelepítése ily háborús időben sok bajjal jár s nehezíti magának a kormánynak a lépéseit is, minthogy az országgyűlés az executiv hatalmat már átruházta a honvédelmi bizottmányra, mely a bizalmat a legnagyobb mértékben bírja. Legcélszerűbb volna, ha az országgyűlés maradna itt addig, míg úgyszólván itt maradhatásának végperce el nem érkezett, a kormány pedig rögtön távozzék Debrecenbe, hogy ottan biztosságban intézkedhessék azokra nézve, amik a nemzet védelmére megkívántatnak. Az országgyűlés itt várja meg a (béke-) küldöttséget, bírálja meg a jelentését, határozzon a teendők fölött s tőle függ majd, vajjon át akar-e menni Debrecenbe, amit most nem tartok gyakorlatilag szükségesnek és fontosnak, hanem akadályos dolognak.

Batthyányt még csak türelemmel hallgatták, hanem Bezerédj, a következő szónokot, ki szintén ily értelembe beszélt, már zajos közbeszólásokkal zavarták.

— Az országgyűlés áthelyezése, a rögtöni távozás vajjon nem idézne-e elő zavart? kérdi Bezerédj.

— Nem! Nem! zúgja rá a karzatok közönsége, melyet a fontosabb ülésekre Kossuth legbuzgóbb híve, Madarász László rendőrminiszter szervezett.

— A hadsereget sokkal inkább bátorítja az a tudat, folytatta Bezerédj, hogy az országgyűlést is kell védenie, mint ha észrevenné a hadsereg, hogy az országgyűlés nem bizván a győzelemben, előre eltávozott.

Ebben igaza volt Bezerédjnek, — de ő persze még nem tudta, hogy nem lesz csata, s hogy ennek következtében a hadsereg kisebb vagy nagyobb fokú lelkesedése most, e pillanatban és ebben a kérdésben nem sokat nyom a latban.

Most Madarász László mondott igen heves, szinte terrorizáló beszédet a menekülés mellett.

— Aki azt kívánja a jelen percben, úgymond, hogy az országgyűlés Pesten maradjon, az meggyőződésem szerint félénk ember; s aki azt kívánja, hogy a harc veszélyei közt az országgyűlés tanácskozzék s ezt lehetőknek hiszi, nagyon téved. Teszem Windischgraetz egy proklamációt bocsájt ki, hogy minden képviselő tartozik itt megjelenni, — mi fog történni? Nincs más mód: idejönni, vagy megszökní. Utolsó Lajos alatt a francia kamara háromszor húzta vissza végzéseit. Azt gondolják, merészel valaki kimaradni, ha élet-halál büntetés alatt ide van rendelve? Vagy elszökik, vagy idejön, mert abban nincs okosság, ha azt mondom: hazámat meg akarom menteni, tehát kötelel veszek és fölfüggesztem magamat. Az ilyen életföldrőlázás nem hazafiúi tett s az országgyűlés nem lenne más, mint registratora azon hatalomnak, mely zsarnokságával jön ide. Debrecenből ellenben magából tízezer ember kiállna és összesereglenének a népek védeni a képviselőket. Az országgyűlés ne különödjék el a kormánytól; mi, kik képviselők és magyarok vagyunk, küzdünk együtt a hazáért. *Azt, aki a másikat elhagyja, löje föbe a legközelebbi.*

Nagy éljenzéssel fogadták e beszédet; s miután Simonyi és Perényi Zsigmond báró pártolta az átköltözést, Hunkár Antal veszprémi főispán, aki a táborba rendelt veszprémi szekerek útján a legjobban volt értesülve az ellenséges sereg mozdulatairól, így szólt:

— Menjünk minél hamarabb, mert holnap az ellenség Buda határában lesz. Holnap reggel hét óráig el kell mennünk innen biztosabb helyre.

Most már megvolt a teljes egyetértés a tekintetben, hogy meneküljön az országgyűlés is. Csak Batthyány Lajos gróf tiltakozott még Madarász László terrorizáló beszéde ellen, s azt mondotta, hogy az országgyűlés tagjai közül senkit sem kellene arra kényszeríteni, hogy elmenjen Debrecenbe.

— Nekem, szólt most Kossuth, egy oly ember szolidaritása felelősség dolgában, kit csaknem bottal kell odaverni, nem kell; inkább viselem magam az egész terhet.

E nyilatkozatot általános éljenzéssel fogadták, s most már hamarosan véget ért a vita. Az országgyűlés és a kormány elköltözését kimondották, s a Windischgraetz táborába induló küldöttség tagjaiul kijelölték Batthyány Lajos grófot, Lonovics József egri érseket, Mailáth Györgyöt és Deák Ferencet.

Éjjel tizenegy óra tájon ért véget az ülés. Kint a Vigadó előtt a Dunaparton néhány ezer ember várta az országgyűlés határozatát, — noha rendkívül hideg, szinte metsző szél süvített az utcákon. A Vigadóból kijövő képviselőket egyszerre megrohanták kérdésekkel:

— Mi történt? Mit határoztak? Igaz, hogy elmennek?

A felelet meglehetősen rémületet keltett.

— Meneküljünk mi is! — hangzott mindenfelől és valóban meg is mozgult a főváros népe még azon az éjszakán.

Sokan a reggelt se várták be: családjukkal és legértékesebb holmijukkal kocsin menekültek a közelgő ellenség elől még azon az éjszakán.

A menekülésre el volt készülve Kossuth Lajos is. A fővárosban egyelőre otthagya kormánybiztosnak Csányi Lászlót, akinek az volt a legelső kötelessége, hogy másnap osztassa szét Kossuth proklamációját (mely ja-

nuár 1-i dátummal már előre ki volt nyomtatva), s hogy a hatóságokat értesítse a kormány és az országgyűlés elköltözéséről. A proklamáció így szövelt:

Az ország népéhez!

Magyarország kormánya kimozdult Budapestről, mert az országgyűlés nemese kötelességének hitte még a zavar és megakadás lehetőségétől is megóvni azon férfiakat, kiket parancsa a kormány élére állított, s akiknek zavartalan egységben, s szíveikben hordva a drága hont: működni, gondolni, tenni s rendelni kell mindazt, mit a haza java és szabadsága kíván. Egyetlen megakadása a kormány gépének vérbe döntheti a hazát. Megakadás pedig nemcsak veszély által okoztathatik, hanem azon sürgés által is, melyet egy közeli, bár legszerencsésebb csatázás is okozhat.

Magyarország kormánya Debrecenbe tette át székhelyét; onnan fog éppén úgy, mint eddig Budapestről, mindent a haza javára elintézni.

Bárhol legyen különben, mindenütt Magyarországon van, mindenhol Magyarország népei és érdekei közepett. A kormány szeretetében és buzgóságában Magyarország minden városa egyenlően osztozik.

Azért, polgárai, hű fiai széles Magyarországnak, midőn innen a kormány kimozdul, azt a hon érdekében teszi. Azért éledjen föl szíveitekben a haza szeretete. Azért szenvedett volna ez a szegény haza annyit, hogy most, midőn lelke egész erejében fölbredett, azon ellenség martaléka legyen, ki a legistentelenebb ármányt idézte föl: a polgárháborút s kivel annyiszor érezte már fegyvere súlyát? — Nem — nem! Ezt Magyarország tenni nem fogja.

Ne rémíttessétek el magatokat azon hírek által, melyeket ármány és gyávaság részint a nép lehangelésére koholnak, részint annyira nagyítanak, mekkora saját gyávaságuk és rosszakaratjuk.

Seregünk buzgón kívánja a haza megmentését, nem szól igazat, ki mondja, hogy a sereg le van hangolva, s ha veszített is itt, vagy amott, négy-szeres erővel volt dolga. Seregünk Budapest közelében oly erős állásban van, s oly bizodalommal saját erejében, hogy Isten segedelmével győzni fog.

Nem fél e sereg, csak azok, kik egy vagy más csatában elsők voltak a futásban, rémítenek el másokat, s festik a veszélyt nagyinak, saját gyávaságuk mentségére.

Erdélyben egyik győzelem a másikat éri, az alduai tábor nagyobb részben már nyakára hágott a lázadásnak. Derék tábornokunk, Mészáros, Schlicknek sarkában van, szóval csak a gyávák tarthatják vesztettnek ügyünket.

Ezt akarjuk nektek megmondani, Magyarország népei! Legyetek bátrak és kitűrők; mert ha maga Budapest kevés időre az ellenség kezébe jutna, mit nem hiszünk, ez is előnyére és hasznára fordulhat hadi működéseinknek.

Eddig 9—10 táborban kisebb, de véres és fárasztó csatában kellett seregeinknek szétdarabolva működni; most mindinkább összegyűlnek seregeink, pedig sokan vannak, kik e honért fegyvert fogtak; erőnk egyesül, s így egész seregünkkel támadjuk meg az ellenséget.

Él még a magyarok Istene! S a kormány reméli, hogy a tért, melyet az ellenség eddig nyert, nemsokára visszazszerzi a hazának.

Legyetek kitűrők. Isten sok bajból kivette már szerencsésen e hazát, nem fog bennünket elhagyni most sem.

Budapest, 1849 jan. 1.

A honvédelmi bizottmány elnöke:
Kossuth.

Az a rendelet, melyben a hatóságokat értesítette Kossuth a kormány és az országgyűlés Debrecenbe költözéséről, így szövelt:

Nyílt rendelet minden törvényhatóságoknak, tisztviselőknak, sereg- és várparancsnokoknak, s az ország bármely részeiben működő kormánybiztosoknak.

Hazánk jogszertű szabadságát védő vitéz seregeink a fővárosnál állanak.

Isten igaz ügyünkben győzelemmel áldandja meg vitéz fegyvereseinket.

De ha úgy akarná is a Gondviselés, hogy még több küzdelemmel és hosszabb kitérővel lehessen csak biztosítható hazánk szent szabadsága: ez a nemzet nem lesz, nem lehet oly gyáva, hogy egy-két veszített csata miatt ezeréves élet és háromszáz esztendő szenvedés után földadja hazánk szabad, önálló jövődjét, s gyermekeinek örökségül szolgásgot hagyjon.

Ha tehát a főváros közelében vivendő csata kedvezőtlenül találna is kiütni, s ennek következtében a főváros pillanatnyira a hazánkat jogtalanul megtámadott ellenség kezébe kerülné is, azért még az ország nem veszne, nem veszhetne el.

Budát másfél századon túl bírta a török, s azért Magyarország volt és Magyarország lesz, ha mindjárt az önkény zsoldosai néhány napra bitorolnák is hazánk fővárosát.

Az országgyűlés tehát érezvén azon kötelességet, hogy egy csatavesztés lehetősége által az ország szabadságának védelmét nemcsak földnia nem szabad, sőt inkább férnias kinttartását meg kell kettőzöztetni: mulhatatlanul szükségesnek tartá akként intézkedni, hogy ha kedvezőtlenül ütne is ki a főváros közelében csata, ez által a nemzet képvisellete s az ország kormányzata legkisebb fönnakadást vagy zavart ne szenvedjen.

Es azért az országgyűlés tegnapi napon tartott ülésében elhatározá az országgyűlésnek s az ország kormányának székhelyét ideiglenesen Pestről Debrecenbe által tenni.

Ezzel tartozott a hazának, a nemzet szabadságának, tartozott a szabadság védelmében kiömlött hazafi-vérnek, De tartozott vitéz hadseregeinknek is, melyek ellátásáról, fizetéséről, ruházataról, fegyverzetéről gondoskodni: legszentebb kötelesség, s mely gondoskodás egy időre valószínűleg zavaró fönnakadást szenvedett volna, ha a kormány s országgyűlés a maga működésének szakadatlan folyamat Pesten egy csatavesztés által megakadás veszélyének kitétte volna.

Annálfogva, midőn a honvédelmi bizottmány az országgyűlésnek ezen intézkedését az ország hatóságainak, hadvezéreinek s várparancsnokainak s minden katonai és polgári tisztviselőinek ezennel tudtul adja; egyszerűs mind megvárja a nemzet nevében mindenkitől, hogy hazafiai kötelességét tovább is híven teljesítendi.

Minden jelentések, fölterjesztések s hivatalos levelezések ezentúl az ország kormányához: Debrecenbe intézendők és utasítandók.

1849. jan. 1.

A honvédelmi bizottmány.

Intézkedett továbbá Kossuth arról is, hogy a szent koronát és a hadifelszerelési cikkeket Nagyváradra száll-

ítsák, oly gyorsan, amint lehet, a bankó-prést, s a kormány nyomdáját pedig Debrecenbe. A szállításnak még azon az éjszakán meg kellett kezdődnie, — oly gyorsan, amint lehetséges.

A honvédelmi bizottmány tagjai az országgyűlésből egyenesen a vasúthoz mentek. A cegléd—szolnoki vasút állomása körülbelül ott volt, ahol a mostani nyugati pályaudvar, — a mai nagy csarnokkal szemben, a mai Teréz-körút másik oldalán, ahol most az államvasúti üzletvezetőség épülete van.

Féltizenkettő tájon érkezett Kossuth a nyugati pályaudvarra, ahol már nagy volt a sürgés-forgás. Az elsőszaltályú váróteremben a honvédelmi bizottmány tagjain kívül ott volt már Kossuthné is három gyermekével, akiket nevelőjük s egy livrés inas is kísért, s Kossuthné néhány barátja.

A vonat indulására nagyon sokáig kellett várakozni; igen nagy volt a fejetlenség, s azok, akik intézkedtek, nem tudtak megegyezni, hogy minek és kinek az elszállítása a legsürgősebb. Az országgyűlés tagjai lemondtak róla, hogy az első vonattal utazzanak, — az ő vonatuk csak újév napján reggel hét órákor indult.

Kossuth nyugodtnak látszott, de igen komor volt.

A vasúti vendéglős, régi szokas szerint, éjfélkor, az újesztendő beköszöntésekor puncsot szolgált föl a vendégeinek. Fölemelt egy poharat Kossuth is:

— Boldogabb újesztendőt a hazának!

Összecsendültek a poharak, de az újévet üdvözlő szokásos vidámság helyett most mélységes aggodalom ült mindenkinek az arcán.

A vonat indulására hajnali három óráig kellett várakozni, s indulás után minden állomáson sokáig kellett állnia a vonatnak; nagyon rendetlen volt a vasúti forgalom lebonyolítása, a különvonatok megzavarták a szolgálatban különben is még járatlan vasúti személyzetet. Talán a harmadik állomásnál járt Kossuth különvonata, mikor szemközt jött velük egy másik különvonat, mely egy ezred katonaságot vitt a fővárosba. A Dom Miguel-bakák voltak, akik a szörnyű hidegben is nagy vígan voltak, s a két vonat találkozásakor torkuk szakadtából daloltak, talán hogy egy

kissé kimelegedjenek: „Ég a kunyhó, ropog a nád...” A katonák jókedve egy kissé földerítette Kossuth kíséretét is. A jókedv azonban nem tartott sokáig: egyszerre a nyílt pályán megállt a vonat. A gépész tehetetlen volt, a mozdony megtagadta a szolgálatot. A vonat utasai, akiket már az is nyugtalanított, hogy negyedfél óra késéssel indult el a vonat, már valami merényletre gondoltak, mikor a vonatkísérő személyzet kiderítette, hogy a nagy hideg állította meg a vonatot. A hőmérő 24 fokot mutatott

vendégek elhelyezését; a városházán külön irodát szerveztek, amelynek nem volt egyéb földadata, mint hogy az elfoglalható szállásokat nyilvánartsa. Kossuth egyenesen a városházára ment érkezésekor, s mindjárt ott, a városházán foglalt le a maga és családja részére néhány szobát.

Ettől a naptól kezdve a debreceni városháza történeti nevezetességű hely lett. Kossuth lakása volt az egész ország kormányzásának középpontja; innen indultak ki azok a rendelkezések, melyek nemcsak a kormányt és

MENEKÜLÉS DEBRECENBE.

(Réaumur szerint), s valahol a mozdonyban megfagyott a víz, vagy a lecsapódó fáradt-gőz. Nem lehetett egyebet tenni: hasábfákból tüzet raktak a mozdony alá, s mikor a befagyott csövek kiengedtek, csak akkor indulhatott el újra a vonat. Reggelre Ceglédre, s még délelőtt Szolnokra értek. Abban az időben még csak eddig járt a vonat; Szolnokról, rövid pihenő után, kocsikon ment tovább Kossuth kíséretével Debrecen felé, ahová kíséretével együtt január 2-án érkezett meg. A városi hatóságot már eleve értesítették a kormány és az országgyűlés érkezéséről, s a magisztrátus mindenben igyekezett elősegíteni a

az országgyűlést, hanem a hadműveleteket is irányították, már amennyire az egyes hadvezérek ambíciói engedték. A kormány eleintén „honvédelmi bizottmány” néven szerepelt, később azonban a minisztérium nevét viselte.

A debreceni országgyűlés történetét a Kincses Kalendárium 1913. évi kötetében részletesen ismertettük. Ennél fogva elég, ha itt megemlítjük, hogy a magyar kormány május végéig maradt Debrecenben. Buda visszavétele után az egész kormány Pestre költözött, ahonnan azonban, sajnos, pár hét múlva már ismét menekülnie kellett Szegedre, s onnan Aradra, ahol a kormány augusztus 12-én föloszlott.

A HAMISÍTOTT KÉPEK FELISMERÉSE.

A műtárgyak hamisítása oly régi, mint maga a művészet, és ma, amikor a művészeti ismeretek terjesztésével olyan sokan foglalkoznak, éppen olyan gyakori a hamisítás, mint régebben, amikor még csupán a művészek értettek a művészetekhez. Nincs olyan kitűnő szakértő, aki csalhatatlan volna, és nincs olyan múzeum, amelyet valami hamisítással még soha be nem csaptak volna.

Néhány évvel ezelőtt a franciák megvették a párisi Louvre számára Szaitafernesz szittyá király hármaskoronáját — egy millió frankért. A német Furtwängler tanár azonban alig hogy megnézte a drága tiarát, napnál fényesebben bizonyította, hogy egészen modern hamisítvány. Csakhamar kézre is került a hamisító egy nagyon tehetséges orosz aranyműves-legény személyében.

Viszont a franciáknak is megvolt az az öröme, hogy a németek a berlini múzeum számára megvették egy drága Rubens-képet, amelyről kiderült, hogy hamisítvány.

Körülbelül harminc éve, hogy a műtörténettudósok revízió alá vettek egy német képtárat és megállapították, hogy az ott elhelyezett 141 kép közül 61 hamisított volt.

Németországban különösen Snyder, Potter, Brueghel és Teniers flamand festők műveit, Angliában pedig Ruysdael és Hobbema képeit hamisítják. Az angoloknak ezidő szerint a tájképek iránt van kiváló érzékük, azért divatos náluk ez a két régi mester. Az amerikaiak viszont túl akarnak tenni az egész Európán a „modern” irányok kultuszában. A francia impresszionista festők, akik a tárgyakkal nem a vonalait, hanem a színeiket festették meg és mindent elkövettek, hogy a „levegőt” érvényesíthessék a képeiken, seholy sem olyan kapósak mostanában, mint Amerikában. S az impresszionisták közül is a legjobbakat kívánják, nekik Courbet kell és Corot, mindenáron. Mivel pedig a két francia mester nem festett annyit, hogy minden amerikai milliomosnak jutna belőle: „csináltatnak” a másodrangú francia műkereskedők Courbet- és Corot-képeket az amerikaiak részére. Mivel az amerikai milliomosok

ifjúságukat és legszebb férfikorukat nem a művészetek tanulmányozásával töltötték el, hanem pénzszerzéssel: nem is valami nehéz becsapni őket hamisított festményekkel.

De különben az európai műbarátokat sem valami nagyon nehéz lépésre csalni. Nemrég a müncheni törvényszék elé került egy műkereskedő, aki nem kevesebb, mint négyszáz Lenbach-képet hozott forgalomba, és ezek közül valamennyi hamisítvány volt.

A nagy Böcklin fia is a bíróság elé jutott, mert atyja halála után ennek a neve alatt olyan képeket árusított, amelyeket nem Böcklin festett.

Az különben, hogy becsaphatnak-e valakit, vagy nem, nem annyira az áldozat tudományától függ, mint inkább a hamisítótól. És egy-egy hamisítónak a furfangját ki lehet ugyan tanulni, de ezzel még nincs védve az ember valamennyi hamisítónak a furfangjával szemben.

Hogy valamely festmény értékes-e vagy sem, azt már elég biztossággal megmondja bármely műértő ember, s ebből a szempontból a szakvélemények már nem igen szoktak eltérni egymástól. De hogy valamely képnek a festési módora rávall-e erre vagy arra a mesterre, azt már igazán csak a kiváló szaktekintélyek tudják biztossággal megállapítani.

Az volna persze az ideális dolog, ha az e téren fölmerülő vitákat is természettudományos bizonyossággal lehetne elintézni. Ez azonban utópisztikus gondolat, mert a műalkotásra a természettudományok tapasztalati törvényei aligha lesznek valaha alkalmazhatók. Történnék azonban ezen a téren is olyan kísérletek, amelyek, ha a nagy problémát nem oldják is meg, mégis nagyon figyelemreméltóak és alkalmilag, egyes esetekben eredménnyel is járnak.

Igy Laurie tanár fotografikus úton, nálunk egy fiatal tudós, Gasparez nemzeti múzeumi őr pedig kémiai úton ellenőrzi egyes régi festményeknek az eredetiségét.

Laurie a londoni királyi művészeti akadémia tanára. Az ő módszere abban áll, hogy a megvizsgálandó képnek valamely kis részecskéjét lefotografálja — nagyban oly módon, hogy

a kép festési módjának minden kis részletét óriási nagyságban láthassa a kutató. Ily módon nagyon könnyű megállapítani, hogy a vizsgált képnek milyen az *ecsetkezelése*. Az ecsetkezelés, azaz az a mód, amely szerint a

vésznek az ecsetkezelését, meg tudja mondani azt is, hogy valamely kép az illető művéstől való-e vagy sem? Egy példán bemutatjuk, hogy hogyan történik az ecsetkezelés vizsgálata.

POTTER: A SZÜRKE VADÁSZ.

művész a festéket fölrakja a vászonra, nagyon egyéni dolog, úgy szólván minden festőnél más és más, de egyazon művésznél meglehetősen állandó. Az, aki képes arra, hogy fölismerje egy mű-

Itt van előttünk Paul Potternek, a világhírű állatfestőnek egy képe, mely a londoni National Galleryben van kifüggesztve. A kép címe: „A szürke vadász”. Laurie gyanakodott, hogy

vajjon ez a kép csakugyan Pottertől való-e? Laurie tehát lefotografálta, nagyon nagyítva, a lónak a fejét, s azután ugyancsak nagyítva lefotografálta egy tehénnek a fejét egy oly képről is, mely kétségtelenül Potter-

től származik. Bemutatjuk itt mindkét állatfejnek a fotografiáját, természetesen csak kicsinyítve.

Első tekintetre meg lehet állapítani, hogy a két képen az esetkezelés nem egyezik. Potter egészen másként bánt

. POTTER EGY ÁLLAT-KÉPÉNEK RÉSZLETE.

az ecsettel, mint az ismeretlen művész, aki „A szürke vadász” lovát festette, sőt Laurie megállapíthatta azt is, hogy az egész kép két művésznek a munkája: az egyik a tájképet festette és az alvó vadászt, a másik pe-

dig a már kész képre még ráfestette a lovat.

„A szürke vadász” értékes kép akkor is, ha nem hamisítvány. — de Paul Potter nevével nem hozható többé kapcsolatba.

A „SZÜRKE VADÁSZ” LOVÁNAK RÉSZLETE.

MÁS VILÁGOK, MINT A MIÉNK.

Mintha más égitesten élnének: sok tekintetben annyira különböznek tőlünk a vad néptörzsek. A „vad“ jelzővel azonban nagyon sokszor méltatlanul illetjük őket; mert vannak közöttük nagyon is szelid néptörzsek, míg a legfehérebb bőrű és legcivilizáltabb népekből is kitör néha, ha alkalom van rá, a vad ember. A kultúra alacsonyabb fokán élő népekben nem kell mindjárt emberevőket és rablókat látnunk, sőt nem kell teljesen műveletleneknek se tartanunk őket, mert a legtöbb esetben nekik is van kulturájuk, mely azonban eltér a mienktől. A maguk állami, társadalmi, erkölcsi és vallási szabályait legalább is oly híven követik, mint mi a mi réánk nézve kötelező szabályokat. Legnagyobb büszkesége lehet az emberi nemnek, hogy a legfőbb erkölcsi szabályokra nézve (ne ölj, ne lopj, ne paráználkodjál) szelid népek és vad népek általában egyetértenek; e fő bűnököt minden nép elítéli, csak a megítélés módja és a büntetés mértéke különbözik egyes népeknél.

Azoknál a nagy különbségeknél fogva, melyek az európai népek és például a középfrikai népek életviszonyai között vannak, talán nem is lehet az afrikai „vadakat“ annyira civilizálni, hogy erkölcsben és szokásokban hozzájuk teljesen hasonlóak legyenek. Vagy ha ezt el lehet is érni, bizonyára nagyon sok évszázad kell még hozzá. De vajjon a mai európai erkölcsök és társadalmi szokások, valamint az állami jogrendek is nem évezredekig tartó fejlődésnek az eredményei-e?

Afrikának más az éghajlata, az embereknek más a vére, más az egész életmódja, más az egész gondolatvilága; az emberi nem egysége az érzelem-világban jut legjobban kifejezésre; a néger anya is úgy szereti gyermekét, mint a magyar anya, az afrikai leány éppen úgy szeret dalolni, mint az európai, s a szerelem a földkerekségnek minden pontján egyforma. A férfiak mindenütt a bátorságukra és erejükre büszkék (akár joggal, akár ok nélkül), a nők pedig a — szépségükre.

Csak hogy szépség alatt is mást ér-

tenek Afrikában, mint Közép-Európában.

A padaung néptörzsnél a nő annál szebb, minél hosszabb a nyaka. Ennél fogva a gondos anyák igyekeznek megnyújtani a leányaik nyakát már akkor, amikor még kicsiny a gyermek. A nyújtáshoz egy igen elmes szerkezetű szerszámot használnak: egy vastag drótból összecsavart nyakperecet, mely rugalmas és e tulajdonságánál fogva a lehetőségig fölpeckeli a leálynak az állát. A folytonos feszültség következtében tényleg nyúlni kezd a nyak. Pár év múlva, amikor a nyak már kinyult s ennek következtében a nyakperec rugalmas feszítő ereje megszűnik: a leányzó új nyakperecet kap, amelyen egy-kettővel már több a gyűrű. Ezt a nyak-nyújtást azután annyira viszik, hogy mire a leány egészen kifejlődik, akkorra már körülbelül 30 cm. hosszú a nyaka. Akinek még hosszabbra sikerült kinyújtania a nyakát, az már azután nagyon szép és nagyon könnyen férjhez is mehet.

Ez az európai ember szemében értelmetlenül barbár dolog; de nem ugyanily barbár dolog-e az, hogy a kínaiak elnyomorítják a nők lábát?! A kínai népről mégse mondjuk, hogy teljesen műveletlen; róla már elismerjük, hogy van kulturája, mely más ugyan, mint a miénk, de azért mégis kultúra, s a kínai nő nyomorék lába nem oly borzalmas nekünk, mint a padaungi nők megnyújtott nyaka.

Ennél persze okosabb intézményeket is lehet találni az afrikai népeknél. A mecklenburgi nagyherceg pár évvel ezelőtt keresztül utazott Közép-Afrikán s ez alkalommal a *nielim* népnél alkalma volt megbámulnia a hadszervezetet. Ha a szultán „mozgósítani“ akarja hadseregét: pár perc alatt össze tudja gyűjteni egy-egy falu hősöseit. Megszólaltatják a „harci dobot“, s e vészjelre mindenki fegyvert fog. A harci dob egy nagy fatörzs, amelynek a belseje ki van vájva. E hordóhoz hasonló hengernek a végére marhabőrt feszítenek ki, s ezt a nagy dobót veri két ember tenyerével; minden ütés a dobra olyan, mint egy-egy tompa ágyúdörrenés, — meghallják még

azok is, akik nincsenek otthon a faluban, hanem künn a mezőn, a szántóföldeken foglalatostkodnak.

Valaha, nagyon régen dobszó útján hívták harcba a magyarokat is; a „véres kard” körülhordozásakor

annyi vad már Afrikában sínes, hogy egész népek megélhetnének belőlük), hanem szánt, vet és arat. A mundang szercesenek például mintaszzerű granáriumokat tartanak a falvak végén. A fahánesből és gyékényből font mag-

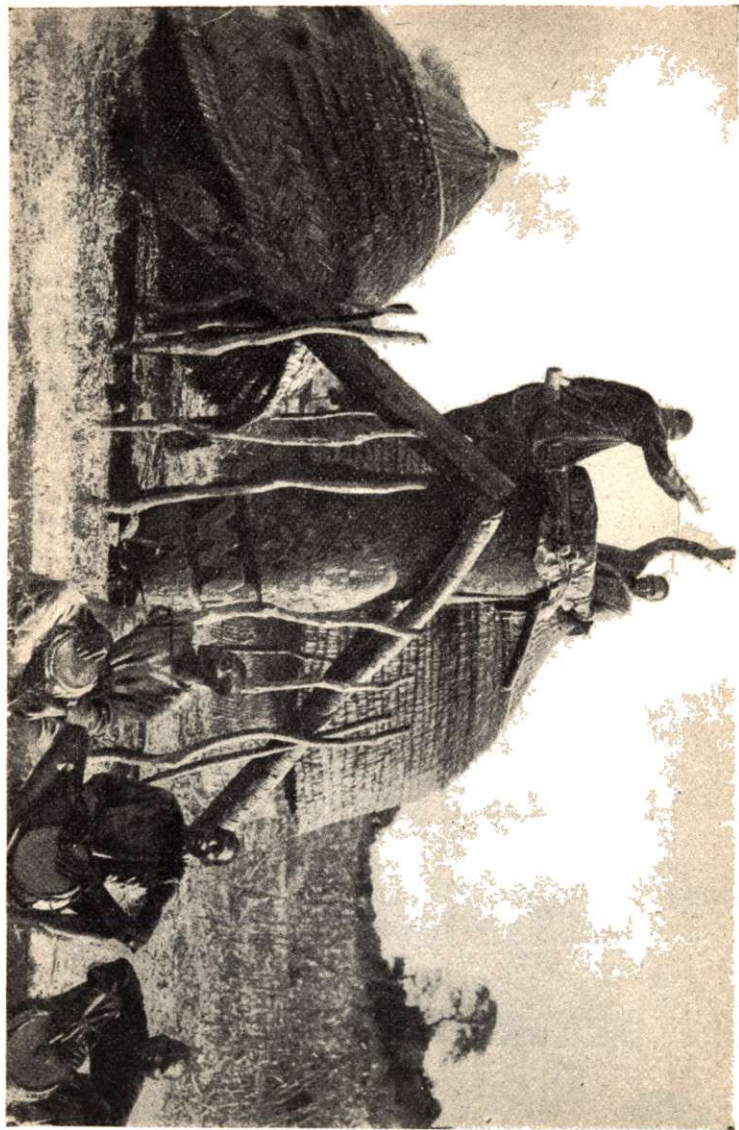
dobszóval hívták össze a népet, hogy meglássa a hadüzenet jelvényét, melyet a király hordoztatott szerte az országban; a véres kardot. A régi nyelvemlékekben számtalan ősi nyomát találjuk ennek a szokásnak.

Mert az afrikai nem emberhúst eszik, nem is mindig vadászik (mert

táruk olyanok, mint a nagy gőzhajók szellőztető kurtói; fölül van csak rajtuk nyílás, amelyet szintén gyékényből font fedővel le lehet borítani. Minden raktárhoz létra van támasztva, amelyen át be lehet jutni a magtárba. Ezeket az óriás kosarakat nem közvetlenül a földre helyezik,

hanem facölöpökre vagy cövekekre; lözés következtében igen gyorsan ki-
 így a gabona nem szívhatja magába szárad.
 a talaj nedvességét és nem csirázik A termésnek ez a gondos magtáro-
 ki már a magtárban, hanem a jó szel- zása már mindenesetre magasabbrendü

kulturának a bizonyítéka, bármennyire különbözik is ez a kultúra a miunktól. A mundang szerezésen, aki így elraktározza a gabonáját, kultúra tekente-

telen mindenestre magasabb fokon áll, mint az európai földműves, aki még a vetőmagot is elköttyavetyéli és az árat elissza.

RÉGI DALMÁT VÁROSOK.

Ma még oly kevés magyar fordul meg a dalmát városokban, ősi dicsőségünknek e ritka érdekességű emlékei még oly kevés magyart érdekelnek, hogy Európának talán minden országát jobban ismeri a magyar közönség, mint Dalmáciát. Nagyra vagyunk vele, hogy ez a szép ország *jogilag* mi hozzánk tartozik, de egyébként ügyet se vetünk reá. Nemhogy keresnők a gazdasági, kulturális és társadalmi kapcsolatokat, de igazán

szenpontjából követünk el mulasztást, ha Dalmáciát érdeklődésünk köréből kikapcsoljuk, hanem egyszersmind érdekes látni- és tudnivalóknak a megismeréséről mondunk le általa.

Arbe.

Az Adrián a legszebb sziget; legnagyobb a történelme valamennyi dalmát sziget között, legtöbb a természeti szépsége s a fölvirágzás lehető-

A RÉGI ARBE.

még csak — rá se nézünk Dalmáciára. Arbéban, a legszebb dalmát városban egy nyáron megfordul harminc-negyvenezer fűrdővendég és turista, de magyar legfőlegbb tíz-húsz ha találkozik közöttük.

Minden politikai és gazdasági vonatkozást mellőzünk e lapokon, amikor Dalmácia néhány érdekes városát írásban és képen bemutatjuk, hanem tisztán csak a történelmi múltból beszélünk el egyet-mást, többnyire oly dolgokat, melyeknek forrásához a laikusnak nem könnyű hozzáférnie. Ez a vázlatos, rapszodikus leírás is igazolni fogja talán azt a véleményünket, hogy nem csupán nemzetünk

ségének itt van meg a legtöbb tényezője. Hozzánk valamennyi dalmát sziget közül a legközelebb van. Mivel pedig minden ok megvan arra, hogy nagyon érdeklődjünk iránta, — nem tudunk róla jóformán semmit.

Arbe, mint már a nevének a hangzása is elárulja, eredetileg görög telepítés volt. Plinius azt írja, hogy a trójai háború után Idomeneus és Diomedes alapította Arbe városát a szikuli görögökkel. A rómaiak Lucius Aurelius Palus alatt hódították meg Arbet Isztriával és a mai magyar-horvát tengerparttal együtt. A rómaiak nemcsak névlegesen uralkodók voltak Arbében, hanem kulturájukat

is odavitték és Felső-Olaszországból vitt telepésekkel benépesítettek tíz egész szigetet. 531—1103 között a görög birodalomhoz tartozott Arbe, de Biborban született Konstantin még 949-ben is azt írta róla, hogy nem görög-bizánci, hanem római kultúrája van. A római kultúra okozta, hogy bár Kelet felől már a IX. századtól kezdve nagyon terjeszkedtek a horvátok, Arbeban a szláv elem csak jóval később tudott gyökeret verni. A X. századtól kezdve a bizánci ura-

a szerzetes éppen arbei származású volt. Lehet, hogy ugyanez a barát a szülőföldjére is vitt selyemhernyókat, de lehet az is, hogy nem Bizáncból, hanem egyenesen a szülőföldjéről, a Quarneronak e kis szigetéről vitte az első selyemhernyókat Itáliába, ahol ezzel ma is hatalmas iparágak vetette meg az alapját.

Mi magyarok, Giorgio Ermolai arbei püspöknek 1308-ban írott legendája szerint, Domana vagy Dabrana püspök idejében, 1080—1086 idejében

A MAI ARBE.

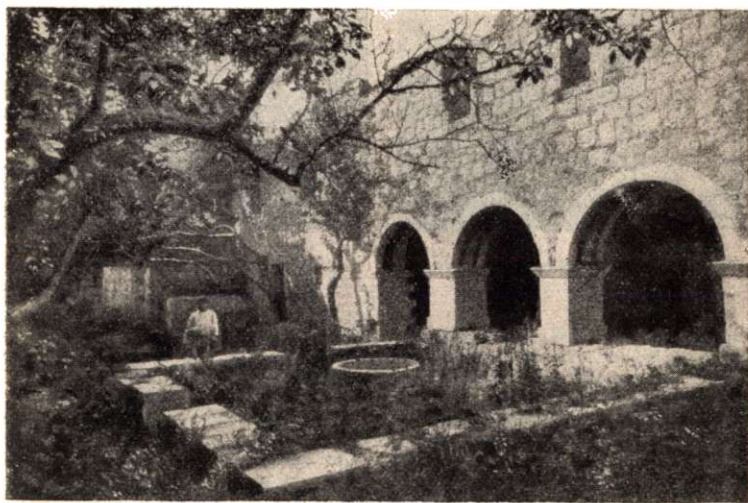
lom Arbeban már csak névleges volt. Arbe 998-ban hűséget esküdött II. Pietro Orseolo velencei dogenak, 1018-ban pedig Ottone Orseolonak. Ottó dogenak már hűbért is fizettek: minden esztendőben karácsony napjára tíz font selymet kellett beszállítaniok a dogenak, vagy ha selyem nem volt, öt font aranyat. A történetírók váltig vitatkoznak rajta, hogy az arbeiek honnan vették a selymet: maguk tenyésztettek-e selyemhernyót, vagy pedig bizánci kereskedők útján szereztek meg a kész selymet? A hagyomány szerint egy franciskánus szerzetes vitte Konstantinápolyból az első selyemhernyókat Itáliába, és ez

jelentünk meg legelőször Arbe szigeten. Mivel azonban legelső megjelenésünk idején éppen olyan kevésbé kedveltek bennünket, magyarokat, a tengerpart és a dalmát szigetvilág lakói, mint most, — lehetséges, hogy összetévesztettek bennünket valamely más népnek (talán a normanoknak vagy a horvátoknak) a portyázó csapataival. A legenda szerint tömérdek magyar szállott partra a szigeten, és megtámadta a várost, mely már akkor is hatalmas bástyafalakkal volt körülvéve. Az arbeiek nagyon meg voltak ijedve, és védőszentjükhöz, Szent Kristófhoz fordultak oltalomért. A városnak egyik tornyába föl vitték

Szent Kristóf relikviáit (a szentnek egy ládikában őrzött fejét), és a szent esodát tön: a magyaroknak a város ostromot abbahagyni és a szigetről szégyen-szemre eltakarodni. Hasonlóképpen, 1097-ben, amikor Kálmán ki-

AZ ARBEL KIKÖTŐ.

KOLOSTOR-ROM AZ ARBELI TEMETŐBEN.

falai felé lőtt nyilai megfordultak a rály tizennégy gályán támadta meg levegőben, és visszahullottak a nyilazó magyarok fejére. Ennélfogva a magyarok kénytelenek voltak az Arbét, Lupus püspök megint kitette Szent Kristóf relikviáit a város falaira, és a hirtelen támadt szélvész

elsöpörte Arbe elől Kálmánnak az ostromló flottáját. Kálmán király azonban, úgy látszik, fejébe vette, hogy mindenáron meghódítja Arbet. (Ambátor maga Dalmáciának a legnagyobb történetírója, Farlati is megvallja, hogy György püspök szavaiban, mikor legendájában azt írta, hogy a magyarok mily nagy jelentőséget tulajdonítottak Arbenak, több volt a lokális patriotizmus, mint a történeti igazság.) 1105-ben Könyves

részüket foglyul ejtették; a magyarok alig tudtak menekülni. A foglyul ejtett horvát zsoldosokat az arbiek nem mészárolták le, hanem egy iga alatt keresztülbujtatva kiűzték a szigetről. Ezt az igát még a XIV. században is mutogatták az arbei székesegyház bajáratánál. A következő évben, 1106-ban Kálmán király már akadály nélkül elfoglalta és birtokba vette Arbe szigetét. A sziget lakóinak kiváltságlevelet is adott, amelynek

AZ ARBEI SZÉKESEGYHÁZ TORNYA.

LOGGIA (MA BOLKOVICS-KÁVÉHÁZ) ARBEDAN.

Kálmán egyik vezére, Sergius Comes megint Arbedan termett, ezúttal már nem csupán magyar vitézekkel, hanem egy zsoldos csapatot is vitt magával, melyet Veglia, Ossero és Pago szigeten toborzott. Az arbiek ezúttal már nem csupán Szent Kristófhöz fordultak segedelemért, hanem a velencei dogehez is, akinek két hajója éppen ott volt Arbe kikötőjében. A magyarok akadálytalanul partra szálltak, és rögtön elszéledtek a városban és a szigeten zsákmányolni; ezalatt az arbiek a velenceiek segítségével a magyarok néhány hajóját felégették, a zsoldosokat szétverték és egy

birtokában az arbiek sok századon át a különböző nemzetek, dogék, köztársaságok és fejedelmek váltakozó uralma alatt nagy szabadságokat élveztek. Azonban Fejérpataky László napnál fényesebben bebizonyította nagy királyunknak ez érdekes okiratáról, hogy — közönséges hamisítvány. Ami persze az arbiekre nézve mindegy volt, nekik így is értékes szolgálatokat tett ez az okmány egy félezredéven át.

1115-ben, mikor Ordelafo Faliero Velence részére meghódította Dalmáciát, Arbe is meghódolt Velencének, mely biztosította az arbieknek mind-

azokat a kiváltságokat, melyeket a görög császároktól és Kálmán magyar királytól kaptak. A velenceiek meghagyták az arbeiéknek azt a jogot, hogy maguk válasszák grófjukat és püspöküket, a doge számára fenntartván a választás megerősítésének jogát.

A XII. században az arbeiék nagy küzdelmet folytattak Pago sziget birtokaért a Morosini-családdal és a záraiakkal. Valaha régen Pago szí-

tak, visszaadta az arbeiéknek Quessa és Novaglia városát. Ezért az arbeiék hálából megválasztották őt Arbe grófjának. A XIII. századtól kezdve Pago nemcsak egyházi tekintetben s a világi uralom szempontjából volt ketté választva, hanem etnografiai szempontból is nagyon különbözött egymástól: a keleti fél elhorvátosodott, míg a nyugati fél megtartotta latin fajának tisztaságát: hamisítatlan olasz maradt, ami Arbe érdeme.

PATRICIUS-HÁZ KAPUJA ARBEBAN.

A NENURA-PALOTA ROMJA (MA SZAMÁR-ISTÁLLÓ) ARBEBAN.

gete az arbeieké volt, és az arbei püspök egyházmegyéjéhez tartozott az egész Pago. Krezimir horvát király azonban Pago keleti felét a nonai egyházmegyéhez csatolta s a sziget keleti felén lassankint a záriaiak szereztek meg az uralmat. A sziget nyugati felét a sziget régi fővárosával, Quessával együtt 1174-ben Sebastiano Ziani doge odaajándékozta Ruggiero Morosininék és utódainak. Az arbeiék birtokuk eladományozása miatt nagyon elkeseredtek Velence ellen. Hetvenkét évvel később, 1236-ban a Marosini család egyik tagja, akit szintén Ruggieronak hív-

Velence uralma alatt 1357-ig maradt Arbe; ebben az évben Jacopo Corner arbei gróf meghódolt Nagy Lajos magyar király hadai előtt. 1378-ban, mikor Ludovico Loredano tíz velencei gályával megjelent Arbe előtt, az arbeiék ismét Velencének fogadtak hűséget. Azonban már három év múlva, az 1381-iki torinói békekötés értelmében Arbe az egész Dalmáciával visszakerült a magyar korona országai közé. 1401-ben Nápolyi László vette birtokba Arbe szigetét; az arbeiék László admirálisát, Aloiso Aldemariscot megválasztották grófjuknak. 1403-ban Nápolyi László

megerősítette a város privilégiumait. Úgy látszik azonban, hogy ekkor már Zsigmond királynak is voltak hívei Arbeban; ezek a nápolyi párthoz tartozókkal folytonos harcban állottak és minthogy kisebbségben voltak, kivándoroltak Arbeből. Ezek a kivándoroltak (akiket „fuor-usciti“ = „kimentek“ néven emlegettek) Veglia, Zeng és Modrus urához, Frangipáni Miklós grófhöz menekültek, aki megostromolta Arbet és a szigetet Zsigmond magyar király uralma alá vetette.

turájának és gazdagságának régi pompáját azonban soha nem szerezhette többé vissza.

Velence birtokából Arbe 1797-ben Ausztriához, Ausztria birtokából pedig 1809-ben a franciákhoz került. 1813-ban Dalmáciával együtt ismét osztrák kézre jutott és ámbár jogilag az egész Dalmáciával együtt Magyarországhoz tartozik, tényleg osztrák birtok ma is.

Az egykori magyar uralomnak ma már csak egy élő emléke van: az arbei püspöki cím, melyet a magyar

A TRAU I ÖRTORONY.

A magyar uralmat ismét megzavarta Giovanni di Lusignan nápolyi admirális, de csak rövid időre vette birtokba a szigetet, mely már 1409-ben, Nápolyi László árulása következtében Velence kezére került Dalmácia nagy részével együtt.

Arbe ekkor, a XV. században élte fénykorát, 1456-ban azonban lehanyatlott a csillaga: a dögvész a sziget lakosságának nagy részét elragadta. Aki életben maradt, sietett elmene-külni e pestis-fészekből. Arbe fényes palotáinak legnagyobb része lakatlanná vált és csak hosszú idő múlva, lassan szállingózott vissza Arbe népének egy része régi lakóhelyére. Kul-

király adományoz és amelyet ez idő szerint Fraknoi Vilmos, a híres történetíró visel.

Trau.

Talán az egész Dalmáciának legrégibb városa Trau, amelyet, miként Arbét is, még a római uralom előtt alapítottak a görögök. Polybius szerint a Lyssa szigetéről érkezett görög gyarmatosok alapították Trau városát a Kr. e. 380. évben. Trau városa e szerint már több, mint kétezer éves. A görögök idejében Tetrangurisz vagy Tetrangurion, a római uralom idejében és a középkorban pedig Tra-

gurium volt a neve. A város területe valamikor régen egy keskeny földnyelv volt, ezt a földnyelvet azonban úgy a szárazföld felé, mint Bua szigete felé elvágták, úgy, hogy most Trau külön sziget, melyet a szárazfölddel is, Bua szigetével is egy-egy áhíd köt össze.

A középkor első felében a bizánci császársághoz tartozott, ha csak névleg is, Trau városa. 998-ban azonban, amikor II. Orseolo Péter velencei doge hadjáratot viselt a Trauval

vették; a velenceseknek sokkal fontosabb volt akkoriban a szentföldi hadjárat, mint az adriai városok védelme, és így megtörtént, hogy 1123-ban a szaracénok megrohanták és teljesen kifosztották a várost.

Trau romokban hevert és jóformán lakatlan volt, amikor II. István magyar király seregével megjelent Dalmáciában és Traut a többi dalmát városokkal együtt ismét birtokba vette. II. István a város régebbi lakóit visszatelepítette Trau falai közé, s a

A TRAU JÁRÁSBIRÓSÁG.

szomszédos narentánok ellen. Trau városa éppen úgy, mint az egész Dalmácia elismerte Velence főhatóságát.

Miután Kálmán király 1102-ben meghódította Horvátországot: a magyar hódítók csakhamar megjelentek a tengerparti városokban is. Trau városa 1105-ben elismerte a magyar uralmat s nem sokkal később, 1108-ban Kálmán király megerősítette a város kiváltságait.

Mikor Kálmán király meghalt, a trauiak elpártoltak a magyaroktól s 1117-ben hűséget esküdtek Faliero Ordelafó velencei dogának. A velencei uralomnak azonban nem sok hasznát

város ősi kiváltságait II. Géza király 1151-ben újra megerősítette.

Ettől kezdve ismét gyakran cserélt gazdát Trau városa. 1171-ben elismerte Mánuel bizánci császár uralmát, minck az lett a következménye, hogy a velenceiek még az évben megrohanták Traut, s mivel a szaracén pusztítás után még nem épültek föl teljesen a város falai, el is foglalták a várost.

III. Béla magyar király egy ma is meglevő okirat szerint 1182-ben megerősítette Trau kiváltságait. Ekkor tehát már megint magyar kézen kellett lennie Trau városának. A következő évben velencei hajók jelen-

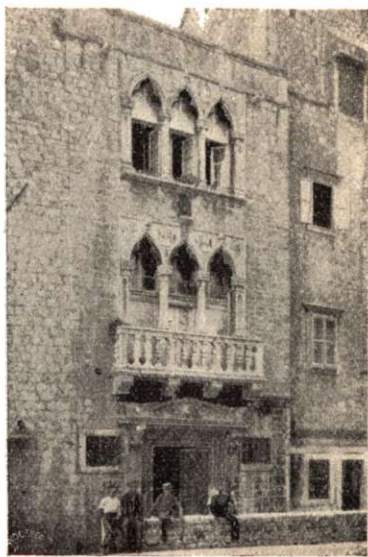
tek meg Trau előtt s a város lakói hűséget esküdtek a velencei dogának. De alig vitorláztak el a velencei hajók, a trauiak ismét elpártoltak Velencétől és ettől kezdve, úgy látszik, évtizedekig magyar uralom alatt maradtak.

Tudjuk, hogy IV. Béla király a tatárok elől Dalmáciába menekült, de a tatárok oda is követték. Mikor a bujdosó király Spalatóban húzta meg magát, Kajdán tatár vezér ott is üzöbe vette s a király Trau városába

Alighogy IV. Béla király elköltözött Trauból, Trau, Sebenico és Spalato városok független köztársaságok lettek. Az új államcskák azonban folyton civakodtak és már 1244-ben annyira mentek, hogy Spalato Ninoszkláv bosnyák bánt hívta segítségül a trauiak ellen, Trau pedig IV. Béla királyt a spalatóiak ellen. A magyar király Szlavónia és Dalmácia bánját, Dénest bízta meg a rendcsinálással, aki igen hamarosan véget vetett a rövid életű trau, spalatói és sebenicói

A TRAU SZÉKESEGYHÁZ BELSEJE.

GÓTTSTILŰ HÁZ TRAUAN.

menekült. A várost a szárazfölddel összekötő csatorna akkor már el volt vágva, s az ily módon keletkezett csatornán a tatárok nem tudtak átkelni. IV. Béla még itt sem érezte magát teljes biztosságban, a városból át is költözött a szemközti levő kis szigetre, mely Bua szigetének végénél van és amelyet a király huzamos ott-tartózkodásának emlékére ma is Kraljevának (Király-lak) neveznek. A király leányának, Margitnak völegénye, Vilmos herceg, Balduin császár fia, Trauban van eltemetve a székesegyházban.

köztársaságoknak. Dénes bán a békeséget tökéletesen helyreállította és Csemei Ugrin személyében olyan embert ültetett a spalatói érseki székre, aki a világi és katonai hatalmat is erősen tartotta a kezében, IV. Béla 1244-ben megosztotta Velencével Dalmácia birtokán; átengedte ugyan Velencének Zárát és a dalmát szigeteket, de Traut, Sebenicot és Spalatót megtartotta a magyar korona számára.

A magyarok révén a brebiri grófok kezére került Trau, akik éppen olyan sokat szenvedtek a grófok zsar-

noksága, mint az almissaiak kalózkodása miatt, 1322-ben a velencei köztársaság oltalma alá helyezkedtek tehát.

Nagy Lajos idejében a magyarok ismét visszahódították Dalmáciát, s 1357-ben Trau és Spalato önként meghódolt a magyar királynak.

1398-ban nagy tengeri csata volt Trau előtt: a génuai flotta a chioggiái csatavesztés után ide menekült és itt újra megmérkőzött a velencei flottával.

kori jellegét. A városnak legérdekesebb nevezetessége a IV. Déla király korából való székesegyház, mely építészeti szempontból sok rokonságot mutat a vas megyei jáki templommal. A műtörténetírók vitatják is, hogy nem volt-e valami kölcsönhatás e két templom építése között? A XIII. században Dalmáciában, mint ezt a meglévő iratok bizonyítják, azokban a céhekben, amelyek a művészi ipart kultiválták, nagy számmal voltak magyarok is; az aranyozók, lakato-

A SEBENICOI DÓM.

A SEBENICOI DÓM BELSEJE.

Zsigmond király és a velenceiek harcában Trau a magyarok pártján volt és három nagy gályát és több kisebb hajót bocsájtott a magyar király rendelkezésére. Loredano Pietro hajórajja e miatt ostrom alá vette a várost és miután két napig bombázták Traut, 1420 június 22-ikén a trauiak kapituláltak.

Ettől az időtől kezdve mindig Velencéhez tartozott Trau 1806-ig, amikor a franciák elfoglalták a várost. 1813-ban — a magyar korona jogán — Dalmáciával együtt Ausztriához került Trau városa is.

Valamennyi dalmát város közül Trau őrizte meg leginkább közép-

sok, festők, fafaragók, kőfaragók, szobrászok és építészek akkoriban jobbára Magyarországból kerültek Dalmáciába.

Manapság legkönnyebben úgy lehet Trauba jutni, ha az ember Spalatoba hajózik és onnan a part mentén átkocszik Trauba.

Sebenico.

Dalmácia egyik kis, zárt öblében. Zára és Spalato között, szorosan a tengerparton terül el Sebenico városa. Lakosai igen büszkék a város római eredetére, de nem jogosan, mert a történikusok nem hajlandók nekik el-

hinni, hogy a mai Sebeniconak volna valami köze a rómaiak Sicum városához, ahova Claudius császár valamikor veteránokat telepített le. Plinius, aki jobban ismerte Sicum városát, azt írta róla, hogy Trau és Salona városok között fekszik; ez a hely légvonalban körülbelül 40, a part mentén pedig legalább 70 kilométernyire van a mai Sebenicotól. Sokkal valószínűbb, hogy Sebenicot nem a rómaiak, hanem az uszkókok alapították. Ezek a balkán belsejéből menekült népek voltak. me-

erősségét, *Tengerfehérvárat* tette a föld színével egyenlővé. Tengerfehérvár (horvátul: Belgrad, olaszul: Zara Vecchia) püspöke Scardonába menekült, a nép nagyrésze pedig Sebenicoba, mely palánkokkal úgy-ahogy meg volt erősítve.

A tengerfehérváriak bevándorlása után Sebenico, az előbb nem nagy uszkók-telep jelentékeny várossá fejlődött, melyet III. István magyar király 1167-ben *szabad királyi városi rangra* emelt és egyszersmind ugyan-

A SEBENICOI DÓM SZÓSZÉKE.

A SEBENICOI DÓM KAPUJA.

lyek főképpen rablással és tengeri kalózkodással foglalkoztak, és évszázadokon át rémei voltak az Adria partjain lakó civilizáltabb népeknek.

Sebeniconak már a horvát királyok idejében is volt bizonyos jelentősége, ami abból tűnik ki, hogy a horvát királyok több oklevele a sebenicoi várból van keltezve. Dalmácia meghódítása után Kálmán magyar király Sebenicoban is járt (1105-ben). A magyar uralom azonban első ízben nem sokáig tartott; a velencei Ordelafo Faliero 1117-ben már elpusztította a sebenicoi várat, tíz évvel később pedig Domenico Michieli velencei doge a magyar uralomnak egyik legfőbb

olyan jogokat és kiváltságokat adott neki, aminőket a közelben levő két nagyobb város, Trau és Spalato élvezett. Attól kezdve, hogy a magyar királyok így fölkarolták Sebenicot, az előbb szláv jellegű telep dalmát, azaz olasz jellegű várossá fejlődött. A város népét rendkívül nehezen és csak részben sikerült ugyan leszoktatni a kalózkodásról, de, — sajátságos, — a magyar uralomhoz Sebenico mégis jobban tudott simulni, mint a többi dalmát város. A tengerparton egyetlen városban sem volt a horvát-szlavon-dalmát bánnak, mint magyar zászlósúrnak oly széleskörű joghatósága, mint éppen Sebenicoban,

melynek adminisztrációja abban is eltért a többi dalmát városétól, hogy a város élén álló grófokat életfogytig választották.

1171—1180-ban bizánci uralom alá került Sebenico. A tatárjárás után, amikor az egész tengerparton megsemmisültek a hitték a magyar államot, Sebenico ha jogilag nem is, de valósággal függetlenségre tett szert; szabadságával azonban nem tudott élni. A sebenicóiak köztársasági alapon szervezkedtek és a közeli Trauval háborúba bocsájtottak. A záraiak ezt az alkalmat ügyesen felhasználva, elfoglalták a sebenicóiak fölszebb birtokait, Morter, Zuri és Arte szigeteket.

Püspöki székhellyé 1298-ban vált Sebenico, amit főként Nápolyi Mária királynénak és Gergely brebiri grófnak, a Zrinyiek egyik ősenek köszönhetett. A traui püspök, akinek egyházmegyéjéből Sebenicot kiszakították, hiába hangoztatta a maga jogait, VIII. Bonifác pápa 1298-ban kinevezte az első sebenicói püspököt, egy Márton nevű ferencrendi szerzetes személyében, aki arbei származású szalmata volt.

A brebiri grófok azonban nem mindig jövevői voltak Sebeniconak, hanem akárhányszor zsarnokai is. A XIV. század elején Mladin gróf anynyira sanyargatta a sebenicóiakat, hogy ezek szövetséget kötöttek a trauiakkal és együtt folyomadtak Velence segítségéért. A doge küldött is gályákat és hadakat segítségükre, és 1322-ben szerencsésen el is üzték a brebiri gróft Sebenico és Trau környékéről; a trauiak a brebiri-család almissai, a sebenicóiak pedig a grófnak szardonai várát földülták és kirabolták. A győzelem után azonban mind a két város velencei főnhatóság alá került; a velencei doge Dardi Bembot nevezte ki Sebenico grófjává. Dardi Bembo nagyon derék és tehetős ember volt, a pártviszályokat megszüntette, s Morter, Zuri és Arte szigeteket 1324-ben Sebenicohoz visszacsatolta, — amivel a szigetek eddig birtokoló záraiak a velencei köztársaság halálos ellenségeivé tette ugyan, de a dalmát városoknak Velencéhez való hűsége enélkül is mindenkor oly ingatag volt, hogy maguk a velenceiek sem nagy értéket tulajdonítottak neki.

Nagy Lajos magyar király idejében a sebenicóiak tárt karokkal vár-

ták a hódító magyar seregeket; mikor a magyarok a közeli Nona várát ostromolták, táborukban megjelent a sebenicóiak küldöttsége, mely a magyarok segítségét kérte, hogy a városukban állomásozó velencei katonaságot eltávolíthassák. Grófjukat, a velencei Giustiniani Andrást nyomban el is üzték, és ezzel — egyelőre — ismét megszabadultak a velencei uralomtól. A velenceiek és a magyarok háborújának tudvalevően az 1358-iki zárai békekötés vetett véget, amelynek értelmében az egész Dalmácia ismét a magyar király jogára alá került. A magyarok uralma azonban nem sokáig volt zavartalan; húsz évvel a zárai békekötés után, 1378-ban már megostromolta és fölégette Sebenicot a velencei Vittore Pisani, és azután megrakta velencei katonasággal. Három év múlva, az 1381-iki turini békekötés azonban ismét a magyar király uralmát biztosította, ha csak rövid időre is, Sebenicóban.

Nagy Lajos királyunk elhunytával vége volt a magyar birodalom nagyságának is. A trónért való viszálykodások közben az anyaországtól távol eső tengerparti városok nem igen tudták, kihez csatlakozzanak, de kétségtelenül mindenkor az volt a szándékuk, hogy ahhoz pártoljanak, akinek legtöbb reménye lehetett arra, hogy uralmát megszilárdítsa. Mintegy három évtizeddel Nagy Lajos halála után Sebenicóban két párt állott egymással szemben: a nemesség pártja és a nép pártja. A nemes urak Velence hívei voltak, egyrészt azért, mert nemességük velencei eredetű volt, maguk is többnyire Velencéből származtak át Sebenicoba és kultúrájuk közelebb volt a velencei, mint a magyar kultúrához. A nép ellenben a magyarokkal tartott. A nép pártja volt erősebb, és ez a párt 1410-ben a nemeseket ki is üzte a városból. A nemesek a kikötőben levő erődben húzták meg magukat, és ott várták meg Zsigmond magyar királynak a seregét. Az urak, bár Velencéhez szítottak, Zsigmondtól kértek oltalmat; a dalmát dolgokban tájékozatlan Zsigmond a nemeseket visszahelyezte korábbi birtokaikba, a nép vezéreit pedig lefejeztette. Ezzel a szerencsétlen cselekedettel azután végképpen megszűnt a sebenicóiakban minden rokonérzés a magyarok iránt, és a magyar sereg elvonulása után, 1412

okt. 30-án az egész város meghódolt Velencének.

A velenceiek ettől fogva nagyon fölkarolták Sebenico érdekeit; azt a szerződést, melyet a meghódolás alkalmával kötöttek a sebenicoiakkal, és amelynek az volt a lényege, hogy a várost meg kell hagyni mindazokban a kiváltságokban és birtokokban, melyeket a magyar királyoktól kaptak, pontosan megtartották és a sebenicoi kereskedőket mindenben támogatták. Így csakhamar gyors fejlődésnek indult a város, melyet a törökök ellen való védelemül erős faakkal vettek körül. A törökök 1647-ben jelentek meg Sebenico előtt, de a várost eredménytelenül ostromolták, bár az ostrom oly heves volt, hogy mintegy négyezer török elesett.

A velencei köztársaságnak 1797-ben bekövetkezett bukása után a campoformioi béke Ausztria részére biztosította Dalmácia fölött az uralmat. A sebenicoiak természetesen nem örültek neki, hogy róluk, de nélkülük így határoztak, és mint a többi dalmát városok, tüntetéseket rendeztek Ausztria ellen. Amint azonban az osztrák csapatok és az osztrák hivatalnokok megjelentek a városban, Sebenico attól kezdve lelkes híve lett a Habsburgoknak. Néhány évvel később, az austerlitz-i csata után, Auszria az 1805-iki pozsonyi békében kénytelen volt Sebenicot az egész Dalmáciával együtt átengedni Napoleonnak. Francia helyőrség ült Sebenicoba, ami azonban még a kisebb baj volt a városra nézve; a nagyobb baj az volt, hogy francia uralom alá kerülven, ellenségeivé váltak az egész Európának, melynek hatalmai a kikötőikbe kerülő dalmát hajókat hadi zsákmánnyul elkobozták. Sebenico és a többi dalmát városok kereskedelme egyszerre tönkre volt téve. Az 1807-iki tilsiti béke megerősítette a franciákat Dalmácia birtokában; a franciák ettől kezdve oly zsarnoki módon uralkodtak a dalmát városokban, hogy erőszakoskodásaikat és kegyetlenkedéseiket a történelem előtt még csak mentegetni is alig lehet.

1809-ben és 1810-ben az egész Dalmáciában nagyon sokat emlegették Sebenicot, melyhez ettől az időtől kezdve számtalan dalmát családot igen keserű emlékek fűznek.

Sebeniconak legnagyobb nevezetes-

sége a székesegyház, mely a különben építészeti műemlékekben annyira bővelkedő Dalmáciának is egyik legértékesebb kincse. A kései velencei gót stílusnak ez a székesegyház mindenestre a legnagyobb méretű emléke az Adria egész keleti partján.

A templom építése abba a korba esik, amikor Sebenico már a legelső dalmát városok sorába emelkedett és már meglehetősen kulturális multtal is dicsekedett, — nevezetesen a XV. századba. Az építkezés története az akkori viszonyokhoz képest bámulatos pontossággal és részletességgel meg van írva a városi jegyzőkönyvekben, a Libro Rosso del Commune név alatt ismert gyűjteményben. 1402-ben a város közgyűlésén a város grófia indítványozta, hogy a régi Szent Jakab egyházat, mely szűknek bizonyult és különben sem volt már méltó a gazdagságból és tekintélyben egyre emelkedő városhoz, bővítsék ki, vagy építsék újra. A gyűlés ehhez az indítványhoz hozzájárult és nyomban bizottságot alakított az építkezés előkészítésére. Egyúttal elhatározták, hogy a Sebenicoban és a hozzátartozó területen termelt borkak tizede a templomépítési alapé. Huszonhat évig szedték már ezt az adót, amikor 1428-ban elhatározták, hogy egészen új templomot fognak építeni.

A templom építésére Antonio mestert szerződtették. Ez az Antonio velencei építész volt, fia annak a Pietro Paolo Massegne-nek, aki a velencei Szent Márk-templom korusát építette. Antonio mester azonban csak megkezdte, de be nem fejezte az építést; utóda a zárai születésű Giorgio mester volt, aki a római Orsini hercegi családból származott és korának egyik legkiválóbb építőművésze volt. Az ő halála után a firenzei Nicolo, majd a mestrei Bartolommeo vezette az építést, melyet 1555-ben a zárai Masticovich János fejezett be.

A sebenicoi dómnak egyik nevezetessége, hogy tisztán csak kőből, márványból és ércből van építve. Ily nagyméretű templom a fa-anyag és a téglakövével mellőzéseivel nem épült még sehol az egész Európában.

Ami pedig a templomnak művészi értékét illeti, erről elmondhatjuk, hogy a sebenicoi dóm bizvást kiállja a versenyt a művészi szempontból is a vele egykorú és egystílusú legszebb itáliai építményekkel.

HIDAK, ALAGUTAK, NAGY ÉPÜLETEK.

A világ legnagyobb hidjai és legnagyobb alagútjai a technika csodái közé tartoznak; a hidépítés azonban nem annyira új dolog, mint az alagút-fúrás, mert az európai fogalmak szerint műveletlen népek is tudnak, sőt tudtak már az ó-korban is nagyszerű hidakat építeni. A világ legnagyobb hidjai ez idő szerint a következők:

A csernavodai Duna-híd . . . 3850 m.
A galvestoni öböl hídja

(Texas)	3390 „
Ohio-híd Cairónál	3219 „
Toy-híd Dundeenél	3214 „
Godaveri-híd Rajamahendinél	2772 „
Sz. Lőrinc-híd Montrealnál	2637 „
Firth of Forth-híd	2466 „
Nilus-híd Assuannál	1960 „
Biobio-híd, Csile	1889 „
East River-híd Brooklynnál	1826 „
Amu-Darja-híd Csardsiunál	1713 „
Szongkoi-híd Hanoinál	1683 „
Zürich-tavi híd Rapperswilnél	1600 „
Volga-híd Szsizránánál	1484 „
Vaal-híd Moerdijknál	1478 „
Visztula-híd Fordonnál	1325 „
Rajna-híd Mainznál	1290 „
Dnyeper-híd Jekaterinoszlvannál	1264 „
Visztula-híd Greudenznál	1092 „
Dnyeper-híd Kievnél	1082 „

A modern hidak közül némelyiknek már igen nagy a feszítő-távolsága, azaz az a legnagyobb távolság, amennyire két szomszédos pillér áll egymástól. A budapesti Erzsébet-híd e tekintetben az egész világ összes hidjai között a második helyen áll. A hidakon a legnagyobb átívelések (feszítő-távolságok) a következők:

East River-híd	305 m.
Erzsébet-híd Budapest	290 „
Niagara-híd	256 „
Rajna-híd Rührortnál	203 „
„ Bonnánál	188 „
„ Düsseldorfnál	181 „
Vilmos-híd a Wupperen, Müngsten mellett	180 „
Luiz-híd a Douro-folyón, Porto mellett	172 „
Az északkeleti csatorna hídja Levensaunál	165 „
Garabit-híd St. Flournál	164 „
Maria Pia-híd a Douro fölött, Portonánál	160 „

A Mississipp-híd középső íve, St. Louisnál	159 „
Az északkeleti csatorna hídja Holtenaunál	156 „
Washington-híd a Haarlem-folyó fölött, Newyorkban	156 „
A világ legnagyobb alagútja, a Simplon-alagút, kevés híján húsz kilométer hosszúságú; ehhez képest a mi alagútjaink mind nagyon eltörpülnek. A világ leghosszabb alagútjai (megnyitásuk évszámát is jelölve,) a következők:	
Simplon, Svájcban, 1905	19.730 m.
Szent Gotthárd-alagút, Svájcban, 1882	14.990 „
Lötschberg, Svájc, 1911	14.536 „
Mont Cenis-alagút, a Nyugati Alpsekben, 1871	12.233 „
Arlberg-alagút, Tirolban, 1884	10.270 „
Ricken-alagút, Svájcban, 1912	8.604 „
Tauern-alagút, Karintiában, 1908	8.550 „
Giovi-Galleria, Novi és Genova között, 1889	8.270 „
Col di Tenda-alagút, Piemontban	8.100 „
Karavanken-alagút, Karintiában, 1906	8.016 „
Pyrenei alagút, Franciaországban, 1912	7.800 „
Hoosac-alagút, Massachusettsben, 1874	7.640 „
Severn-alagút, Bristol és Newport között, 1888	7.260 „
Marianopoli alagút, Catania és Palermo közt	6.480 „
Wocheini alagút, Krajna, 1906	6.300 „
Sutro-alagút, Nevadában	6.000 „
Totley-alagút, a Midlandvasúton, Sheffield és Manchester közt	5.693 „
Gravehals-alagút, Christiania és Bergen között	5.311 „
Nertlie-alagút, Marseille és Avignon között	4.638 „
Bosruc-alagút, a Pyrintalvasúton, 1905	4.763 „
Belbo-alagút, Turin és Savona között	4.240 „
Vilmos-alagút, Cochennél, a Mosel-vasúton	4.220 „
Blaisy-alagút, Páris és Lyon között	4.100 „

Suram-alagút, a transkaukázusi vasúton, 1890	3.927 "	Revalban a Szent Olaf-templom tornya	139 "	
Weissenstein-alagút, Svájc, 1910	3.700 "	Egyiptomban a Keopsz piramisának a csúcsa	138 "	
Uspallata-alagút, Buenos Aires és Santiago közt, 1910	3.461 "	Rómában a Szent Péter-templom kupolája	138 "	
Krehberg-alagút, Odenwald	3.100 "	Bécsben a Szent István-templom tornya	137 "	
Brandleite-alagút, Tübingi erdő, 1882	3.030 "	Rigában a Péter-templom tornyának csúcsa	134 "	
Arzweili alagút, Saarburg és Straszburg között	2.670 "	Egyiptomban a Kefren piramisának csúcsa	133 "	
Hauenstein-alagút, Basel és Bern között, 1857	2.490 "	Landshutban a Szent Márton-templom tornya	132 "	
Sommerau-alagút, a Fekete-erdőben	1.696 "	Caenben a Szent István-apátság tornya	127 "	
Semmering-alagút, Bécs és Trieszt között, 1854	1.431 "	Rostockban a Szent Péter-templom tornya	126 "	
Galera-alagút, az Orogavasúton, Peruban	1.175 "	A breisgauti Freiburgban a székesegyház tornya	125 "	
Mühlbach-alagút, a Brenner-vasúton, 1867	855 "	Az antwerpeni székesegyház tornyának csúcsa	123 "	
Az óriási méretű építmények mindenkor az emberiség bámulatának tárgyai voltak; a bábeli torony vagy Szemiramisz híres függökertje nagy méreteivel vonta magára az emberek csodálatát. A modern építészetnek akárhány olyan alkotása van, mely nagyság dolgában bizonyára túlélt a bibliában is említett bábeli toronyon. A világ legmagasabb építményei ez idő szerint a következők:		A Lübecki Mária-templom tornya	122 "	
Párisban az Eiffel-toronynak magassága	300 m.	Novarában Szent Gaudencius templomának tornya	122 "	
Newyorkban legmagasabb építmény a Woolworth Building	235 "	Salzburgban a székesegyház tornya	122 "	
Ugyancsak Newyorkban a Singer varrógépgyár	205 "	Crémóban a Torazzo-csúcsa	121 "	
Nauenben, Németországban, a szikra-távíró állomás	200 "	Lübeckben a székesegyház tornya	120 "	
Newyorkban a Hudson-híd kábel tornya	173 "	Newyorkban a legmagasabb lakóház teteje	117 "	
Washingtonban a Washington-emlék magassága	169 "	Londonban a Szent Pál-székesegyház tornya	111 "	
Turinban a Nemzeti Múzeum tornyának csúcsa	164 "	Berlinben a székesegyház (dóm) kupolája	110 "	
Filadelfiában a városháza tornyának csúcsa	163 "	Milanóban a dóm legmagasabb pontja	109 "	
Ulmban a székesegyház tornya	161 "	Párisban az invalidusok székesegyházának kupolája	105 "	
A kölni dóm tornya	156 "	Newyorkban a Szabadság-szobrának csúcsa	94 "	
A roueni székesegyház tornya	151 "	Washingtonban a Kapitolium csúcsa	93 "	
Hamburgban a Szent Miklós-templom tornyának csúcsa	147 "	Budapesten az új országháza kupolája	108 "	
A strasszburgi székesegyház tornyának csúcsa	142 "	Budapesten a Szent István-bazilika kupolája	96 "	
Sevillában a Giraldo-templom tornya	141 "	Budapesten a Ferencvárosi-templom tornya	67 "	
		Terjedelemre nézve a világ legnagyobb építményének egyike a budapesti országháza, melynek hossza 268 méter, legnagyobb szélessége 118 méter, magassága 27 méter, területe az udvarok nélkül 15.327 négyzetméter, 18 udvar, 27 lépcső és 100 terem van benne. A budai királyi várpalota dunai homlokzata 178 méter. Az egész palotában 203 szoba van.		

HAZUG GYERMEKEK.

A legnehezebb pedagógiai feladatok egyike: a hazudozásról leszoktatni egy gyermeket. A nevelőnek minden tudására és művészetére szüksége van, ha egy olyan gyermeket akar megjavítani, aki makacs hazudó.

Nem szabad, nem lehet beérni azzal, hogy minél gyakrabban és minél nyomatékosabban hangoztatjuk a gyermekek előtt, hogy a hazudozás rút dolog; ezzel a figyelmeztetéssel semmit sem érünk el.

Legelőször is meg kell tanulnunk: *mikor és miért* hazudik a gyermek? Az első kérdésre könnyű a felelet: akkor hazudik, mikor tudatosan nem mond igazat. De ha megfelelünk a második kérdésre is, hogy *miért* hazudik a gyermek — meg kell vallanunk, hogy a hazudozás nem mindig rossz szándékkal történik, és hogy sokszor nincs is valami nagy erkölcsi jelentősége. A hazudozást nem csupán erkölcsi, de pszichológiai szempontból is meg kell figyelnünk.

Elég gyakori eset, különösen kisebb gyermekeknél, hogy teljesen *érdek nélkül* hazudnak, csupán azért, mert a *közlési vágy* kitor belőlük: valami eseményt, nagy újságot akarnak közölni velünk, hogy beszédbe elegyedhessenek, és mivel nem történt semmi esemény vagy új dolog: koholnak valamit. Különösen élénk fantáziájú gyermekeknél gyakran tapasztalhatjuk ezt a jelenséget. Ha egy gyermek csak azért hazudja, hogy „delelőtt sebes vágatva erre futott egy ló!”, — hogy beszédbe elegyedhessen velünk, ez a hazugság egészen más elbirálás alá esik, mintha valami bűn vagy mulasztás elpárolgása céljából hazudik a kis nebuló.

Szó sincs róla; a hazudozásnak amaz enyhébb formája is elítélendő, és le kell róla szoktatni a gyermeket, — de más eszközökkel; a *nem gonosz célzattal* hazudozó gyermeket másként kell értékelni, mint a rossz szándékút, vagy aki jogosulatlan érdekből hazudik.

Nehézzé teszi a hazudozás problémáját az is, hogy a legtöbb gyermek, különösen a városokban, a családi életben mindennap ezer hazugságot lát és hall. Számítalan olyan eset van, amikor a gyermeknek atyja vagy anyja hazug természetű. Az ilyen

esetben, ha a tanítónak sikerül a gyermekét meggyőznie arról, hogy a hazugság igen csúf és megvetendő dolog, — ezzel az eredménnyel az a kellemetlen mellékhatás is jár, hogy a gyermek a hazudozó szülő iránt csekélyebb tiszteletet érez és esetleg lenézi, vagy éppen megveti őt.

A hazugság bűnét rendkívül rútnek festeni tehát kevésbé jó módszer a hazudozásról való leszoktatásra, mint amily jó az igaz, egyeneslelkű és egyenesszavú embernek példaként való magasztalása. Ezzel a módszerrel a tanítónak könnyebb munkája is van, mert így — hogy hasonlittal éljünk, — fájdalom nélkül gyógyít. Lehet, hogy talán radikálisabb a kúra, ha a gyermeknek megszegényítésével vagy megszegényülésével jár, de az eredmény ilyenkor mindig veszedelemben forog, a *szegényérzet mindig fájdalom* és sokkal többször végződik megátalkodottsággal, konoksággal, nyílt daccal, mint ahányszor javulással. Ellenben a hazug gyermeket nem érinti fájdalmasan, ha az igaz ember ideálját festik eléje, a szegényérzet esetleg ilyenkor is fölébredhet benne, de szeliden, és mindenestre úgy, hogy nem válik nyilvánossá, legalább a gyermek azt hiszi, hogy szegényértének fölébredése az ő legbelső titka, s a jobbulásnak talán csak érzett, gondolatá még ki sem formálódott fogadalma könnyen létrejön a lelkében.

A hazudozás dolgában nem vigasztalhatjuk magunkat azzal, hogy hiszen *úgyis mindenki hazudik többet-kevésbé* és hogy a hazudozás ellen való védekezésnek a pedagógia terén úgy sincsen semmi eredménye. Ez a fölfogás nagyon téves. A hazudozás a művelt népeknél éppen olyan kevésbé általános rossz szokás, mint a káromkodás. Vannak nem káromkodó nemzetek és vannak káromkodók és viszont ez utóbbiak között is vannak fokozatok. A hazudozás sem mindenütt általános és nem mindenütt egyformán elterjedt baj.

Nálunk, Magyarországon igen elterjedt a szociális viszonyok következtében. Például köztudomású, hogy az úgynevezett *adómorál* nálunk nagyon gyenge lábón áll. A jövedelem eltitkolása, kisebbitése az államkincstár

előtt, általános szokás, sőt annyira általános, hogy már szinte nem is diffamáló. Az állampolgár hazudik, mikor jövedelmét be kell vallania az adókövető-bizottságnak: az apa elhazudja, hogy otthon van, ha kellemetlen látogató érkezik, az anya a családfő előtt kisebbre hazudja az új kalap árát és egyéb, ehhez hasonló eset számtalanszor történik. A gyermek mindezt látja és szinte meggyőződésé éri el, hogy a hazudozás tulajdonképpen *társadalmi kényszer*, amely alól nem igen szabadúlhat az ember.

A tanítónak ezzel szemben nagyon nehéz a munkája és tapintat nélkül nem fog sikert aratni.

Legelőször is különbségeket kell tennie a hazugságok között. A legkíméletlenebbül kell üldöznie a hazugságot, ha az másnak kárt okozott vagy okozhat; valamivel enyhébb megbírálás alá esik az önérdékből, de másnak kára nélkül elkövetett hazugság. Az érdekhazugságok között ismét disztingválni kell a jogosulatlan érdekből és a jogos érdekből elkövetett hazugság között. Lehet jogos érdekből is hazudni; például ha Péter, aki valami sürgős és közhasznú munkán dolgozik, az inasával kiüzen Pálnak, aki valami tolakodó kéréssel akarja őt zaklatni, hogy „most nincs itthon”. Péter hazudott ugyan, de nemde jogos érdekből hazudott? Még enyhébb elbírálás alá kell, hogy esék az olyan hazugság, melyet bárkinek kára nélkül és teljesen érdektelenül követ el a hazudozó. Ez talán már nem is erkölcsi hiba, mint inkább a lelki életnek egy hibás, egészségtelen megnyilatkozása.

A gondos tanulmányozásnak itt igen tág tere van. Mi hozzánk képest nagyon irigylésreméltó helyzetben vannak az angol pedagógusok, akiknek hazug gyermekekkel kevés dolgot van. Például az angol kollégiumi életben egy fiú, aki rosszhiszeműen hazudott, a megvetés tárgya a társai előtt, mert olyasmit tett, amit egy gentleman nem tehet meg; az ilyen fiúval a társai nem is akarnak tovább érintkezni, s ennek a következményeként a hazug fiút az intézetből egyszerűen eltávolítják, ha még oly gazdag vagy befolyásos úrnak a fia is. Természetes azonban, hogy az ilyen fiúk előtt a tanítóknak kell a legelső gentlemannek lennie, azaz sohasem szabad magáról

és földatának óriási fontosságáról megfélemedkeznie.

Sajnálni való a tanító, akinek tanítványa *félelemből* hazudik. Az ilyen eset mindig intő példa a tanítónak, hogy ő is javuljon meg. Ahol a gyermeknek a büntetéstől való félelme nagyobb, mint a hazugságtól való tartózkodása, ott a nevelésnek nincs igazi, maradandó eredménye, ott a tanító még nem érte el azt a célt, ami legfőbb rendeltetése. Ilyen esetben célszerű a büntetést, amelytől való félelmében a gyermek a hazugságot elkövette, elengedni és a gyermeket, egyéniségéhez mérten, szelid vagy kemény, de mindig teljesen határozott és energikus szavakkal fölvilágosítani, hogy a büntetéstől való félelemből hazudni jellemtelenség és hogy nagyobb hiba, mint az a mulasztás, amely miatt büntetéstől fél.

Föltétlenül súlyosan büntetendő (természetesen csak a fegyelmezésnek megengedett eszközeivel) a *ragalmazó szándékkal* elkövetett hazugság.

Nagy figyelmet érdemelnek az iskolai társaséletből folyó hazugságok. Megtörténik, hogy a gyermek csak azért hazudik, mert azt reméli, hogy ezzel a társát a büntetéstől menti. Ilyenkor vizsgálandó, hogy a hazugság pajtáságból történt-e, vagy csupán *általános emberi részvétből*? Ez utóbbi akkor történt, ha a gyermek, akinek az érdekében hazudott a társa, ennek nem pajtása, nem barátja, nem rokona, tőle a hazug nem kapott és nem vár semmit. Ez enyhébb eset, mintha *pajtáságból* történt a hazugság. De ha rájön a tanító, hogy pajtáságból vagy részvétből történt a hazugság, mindkét felet egyenlően büntesse, azt is, akinek érdekében a hazugság történt, és azt is, aki a hazugságot elkövette. Az iskolai életben legveszedelmesebb és legnagyobb figyelemreméltó az az eset, mikor a tanító azt tapasztalja, hogy a gyermekek *összebeszélés* következtében hazudnak. Ilyenkor végére kell járni a dolognak, bármennyi időbe és fáradságba kerül is, az *igazságnak föltétlenül diadalmaskodnia kell* és mivel a társadalmi és az állami életben is a *tömegbűnök* veszedelmesebbek az egyéni bűnökénél, a büntetésnek az iskolában is szigorúbbnak kell lennie, ha többen részesek ugyanabban a bűncselekményben, mintha csak egy részes benne.

FILE PUSZTULÁSA.

A régi Egyiptomból lassankint elpusztul minden, amit nem lehet műzeumokba elraktározni. Talán csak a legnagyobb piramisok állnak még ellen az új-kor pusztításának, de már azokat is keresztül-kasúl fúrják és ássák az archeológusok és mérnökök, hogy megfosszák őket tudományos kincseiktől és hogy rájöjjenek még mindig misztikus építési módjukra. A híres Szfinksz vagy négyezer évig dacolt az idők viharával és Afrika számum-förgetegeivel, de amint az alkirály mamelukjai céltáblának kezd-

dozatot Izisz és Ozirisz tiszteletére. Az egyiptomi faj már régen teljesen kiveszett, nyelvével és vallásával együtt, de a philaei templom nagyjában fönmaradt egész napjainkig.

Képünkön a felső bal-sarokban jól látható a templom hatalmas homlokzata: a két hatalmas fal, a két „pilon”, mely fölül keskenyedik, és amely közé be van építve a templomnak főbejárata. E homlokzat mögött következett a több udvarból és oszlopos csarnokokból álló épület-labirint, mely nem csupán templom volt, hanem

ték fölhasználni érdekes fejt: romlásnak indult ez is.

Legújabban a filei híres építmények kezdenek összeroskadni.

File egy kis sziget a Felső-Nilus közepén. A Krisztus előtti 286. évben ezen a szigeten Ptolemeusz Filadelfusz egyiptomi király, meg a felesége, Arsinoe, templomot építtetett Izisz és Ozirisz tiszteletére. Úgy látszik, nagyon szeretett itt tartózkodni a királyi pár.

File ettől kezdve az egyiptomi kultusznak igen nevezetes helye volt; Alsó-Egyiptom már régen fölvette a keresztiséget, amikor Felső-Egyiptomban még mindig élt az ősi egyiptomi vallás, és a philaei híres templomban még Kr. u. 453-ban is mutattak be ál-

diszterem, kincstár, magtár és a papok lakása is. Mindebből azonban ma már csak a fő-falak és az oszlopok vannak meg és nemsokára elenyésznek már ezek is.

A kép jobboldalán levő, magasabb alapra helyezett oszlopos építmény semmi összefüggésben nem volt Izisz és Ozirisz templomával, hanem vagy valami különálló templomocska volt, vagy pedig valamely rombadólt világi építménynek egyik része. Az egyiptomiak „a fáraó ágyának” nevezik. Bizonyos, hogy ez az oszlopos csarnok sok száz évvel újabb Izisz és Ozirisz templománál.

A régi egyiptomiak építőművészetének e szép emlékeit azonban most átadják a pusztulásnak, mert a jelen-

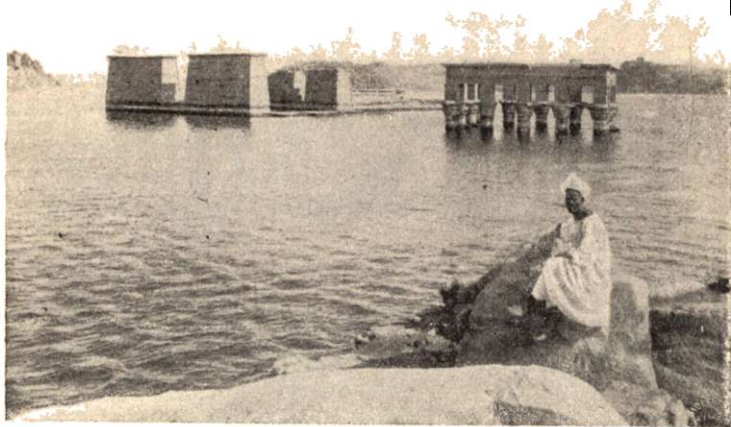
nek érdeke ezt így kívánja. Sőt nemcsak pusztulni engedik, hanem valósággal pusztítják is: a Nilus vize alá merítik.

Egyiptom sorsa elválaszthatatlanul össze van kapcsolva a Nilus sorsával. A Nilus iszapjából nőtt ki az egyiptomi kultúra, s a Nilus iszapja fogja most eltemetni a régi egyiptomi kultúra számos emlékét, s ezek között File szigetének építményeit is.

A Nilus völgye a Földnek legújabb geológiai alakulata: ú. n. alluvium, — azaz ennek a vidéknek a talaja közvetlenül a történeti korszakot megelőző időkben rakódott le. S ebben a legújabb geológiai alakulásban fej-

az egyiptomiak érdekében, hanem a maguk hasznára és javára. Sok próbálgatás után rájöttek, hogy nem kell egyebet tenniük, mint a régiek nyomdokait követni: folytatni kell, vagy helyesebben: újra kell kezdeni a Nilus vízének szabályozását.

A modern technika legnagyobb alkotásai az egyiptomi óriási töltések és zsilipek. Ezek között is leghatalmasabb az assouani óriási zsilip, melynek segítségével tetszés szerint lehet szabályozni az Alsó-Nilus vízmennyiségét. A víznek egyenletes elosztása a földművelés szempontjából rendkívül nagyfontosságú. Az egyiptomi földműves nincs többé kitéve a

lődött ki a legrégebb emberi kultúra! A Nilus árja hordta be termékenyítő iszappal az egyiptomi szántóföldeket, amelyeket trágyázni nem kellett, s a Nilus látta el a szükséges vízzel a talajt. A Nilusnak ez életet jelentőségét már évezredekkel ezelőtt fölismerték az egyiptomi királyok s hatalmas csatornákat és víz-tartókat építettek az Alsó-Nilus mentén. A középkorban és az új-korban azonban elhanyagolták Egyiptomot, melynek folytonos pusztulás és koldusszegénység lett a sorsa.

Legújabban azonban az angolok, akik nagyon rátették a kezüket Egyiptomra, hozzáláttak ennek az egykor oly gazdag és művelt országnak a talpraállításához — persze korántsem

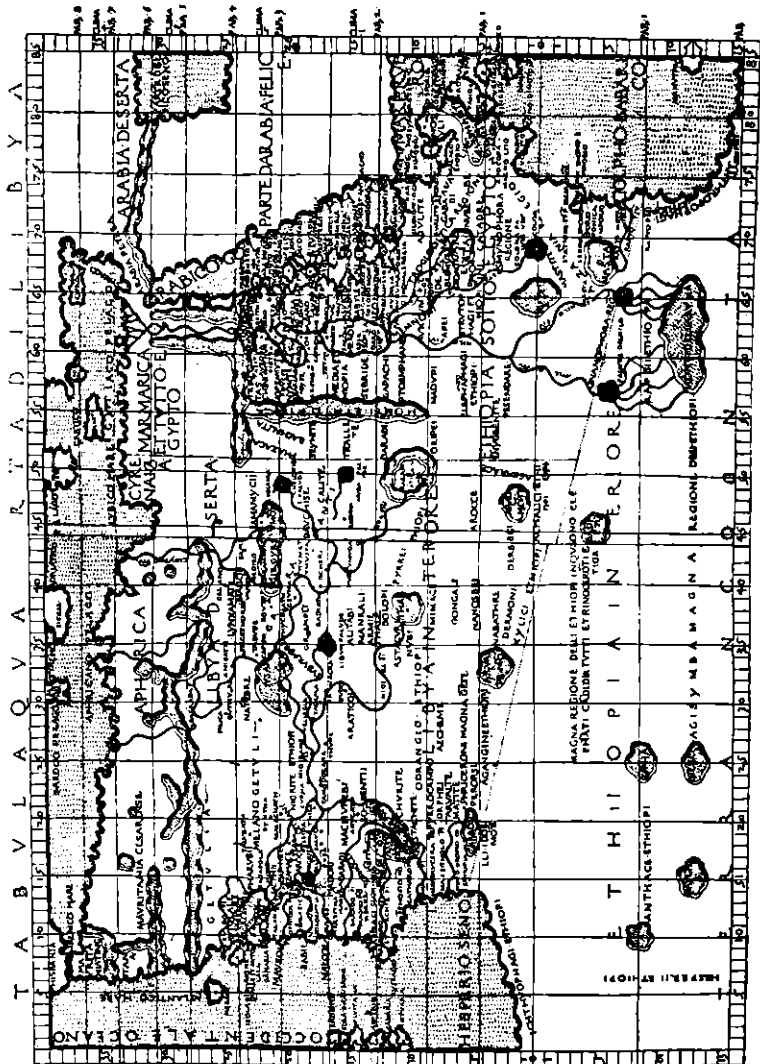
nilusi vízállás szeszélyeinek; az öntöző csatornák bőven szolgáltatják neki a vizet az esőtlen hónapokban is. Ez az angolok számítása szerint évi 78,125.000 korona hasznot jelent Egyiptomra nézve.

A hatalmas assouani zsilip azonban állandóan bőven látja el vízzel a Nilusnak azt az ágát, mely File szigetnek partjait mossa: víz alá kerül az egész sziget, s Izisz és Ozirisz templomának és a „fáraó ágyának“ csak a teteje látszik ki a vízből júliustól októberig, — míg októbertől júliusig a víz alatt lesz az ősi építményeknek még a legmagasabb pontja is.

Igy amit az idő több mint kétezer évig megkímélt: hamarosan el fogják mosni a Nilus hullámai.

RÉGI TÉRKÉPEK.

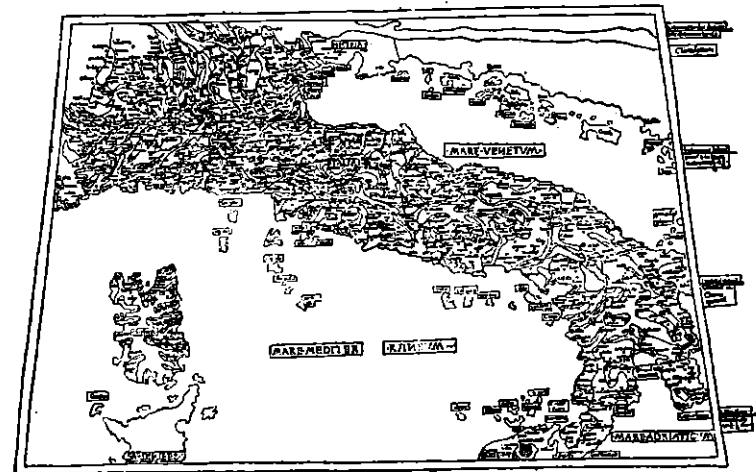
A térkép-készítés tudománya sokkal ősbib eredetű, mint a laikusok gondolnák. Krisztus születése után 150-ben egy alexandriai csillagász, Claudius Ptolemaeus már igen jó és hasznavehető térképet készített és

BERLINGHIERI VILÁGTÉRKÉPE 1478-BÓL.

könyvet is írt „a föld-rajzolás oktatásáról“. Ptolemaeusnak egészen helyes földrajzi fogalmai voltak, ami nem is csoda, mert a tudósok már 600 évvel ő előtte tisztában voltak azzal, hogy a Föld gömbalaku. Ptolemaeus, a kitűnő csillagász a szélességi és hosszúsági fokokkal is teljesen tisztában volt s ezer meg ezer helynek a földrajzi fekvését (fokok szerint) pontosan följegyezte csillagászati számításainak alapján. Térképe nemcsak azért volt használható, mert a hosszúsági és szélességi fokok hálózata is rajta volt, hanem

megfelelően előbb-utóbb ki kellett alakulnia a térkép-rajzolásnak is. Úgy a hajózásban, mint általában a földrajzi ismeretek gyarapodásában igen nagyjelentőségű esemény volt az iránytű föltalálása Kr. u. 1300 körül. Az ebből a korból való térképek az iránytű alapján készültek. Teljesen hiányzott róluk a szélességi és hosszúsági 'fokok szerinti' hálózatos beosztás; ehelyett az irányok voltak a térképekbe belerajzolva tájékoztatóul, úgy hogy a kép középpontjából sugarak arányában futottak szét a segítővonalak.

ITALIA TÉRKÉPE PTOLEMAEUS XVI. SZÁZADBELI KIADÁSÁBAN.

főként azért, mert minden helynek a pontos fekvését csillagászati számítások alapján állapította meg.

Ptolemaeus után nagyon hanyatlott a földrajz tudománya. Mikor a kereszténység vette át a vezető szerepet a tudományokban, a vallási szempontok domináltak még a földrajzban is; a Szentföld és Jeruzsálem volt a világ közepe, és a Szentföld helyrajzán (topografiáján) kívül semmi más országnak a földrajza nem volt többé elsőrendű fontosságú.

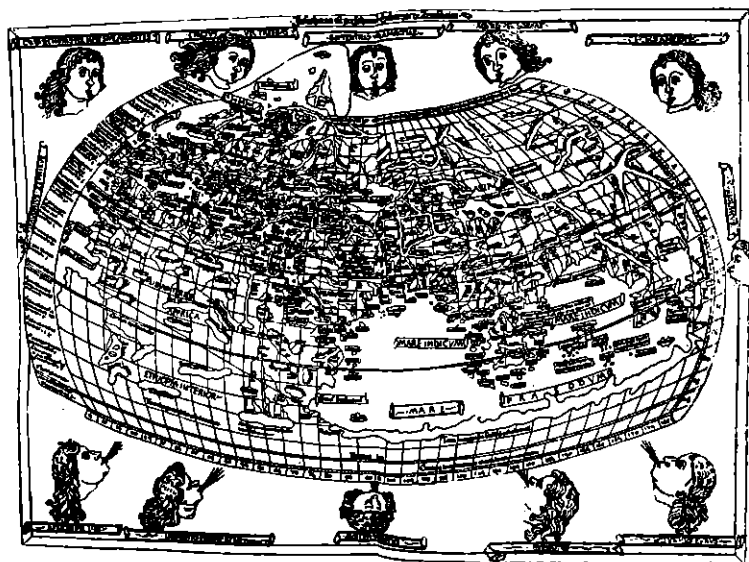
Amíg azonban a földrajz mint tudomány megállott, sőt elmaradt: az élet rohamosan haladt tovább. A kereskedelem nagyarányú fejlődésével egymást érték a fölfedezések, s ennek

A régi, u. n. kompassz-térképeket a középkor hajósai használták; eleintén csak egyes partvidékekről rajzoltak ily térképeket, később az egész ismert földkerekségről.

A középkor végén, mint tudjuk, új életre keltették a humanisták a régi görögök és rómaiak kulturáját. A régi írók divatba jöttek és előkerült a közel másfél évezredes feledésből Ptolemaeus is. Az emberek ámulva látták, hogy a régiek földrajzi ismeretei mennyivel szélesebb körűek és mennyivel rendszeresebbek voltak, mint a középkor ismeretei. Ptolemaeus földrajzi műve is divatba jött, s 1500-ig hat, 1570-ig pedig harminchárom új kiadást ért meg. Az emberek szinte

esküdtek mindenre, amit Ptolemaeus megírt, — még a hibáira is. Mert Ptolemaeus nagyon pontosan jegyezte ugyan föl azt, amit maga tudott és alaposan kiszámított, de följegyezte egyszermind azokat az alaptalan, mesés dolgokat is, amelyeket másoktól hallott vagy olvasott. Így például Ptolemaeus azt hitte és azt írta, hogy az Indiai óceánt délről egy nagy szárazföld határolja, mely összefügg Zanzibárral, Elő-Indiával és Malakkafélszigettel.

kát csak a híres Hold-hegységig ábrázolja, melyről azt hitték, hogy ott ered a Nilus, és a kép szélére oda írta a térképrajzoló: „Ebben az irányban még tovább is terjed Afrika, egész a tizennegyedik fokig“. A Ptolemaeus-féle déli kontinens helyére pedig ezt írta a térképrajzoló: „Itt nincs szárazföld, csak tenger, és ebben a tengerben több nagy sziget van, melyet Ptolemaeus még nem ismert“. Ennek a térképnek a rajzolója még, nem vette tudomásul Amerika fölfedezését.

PTOLEMAEUS VILÁGTÉRKÉPE.

Az új fölfedezések azonban, melyek a XV. századtól kezdve úgyszólván egymást érték, természetszerűleg a térképek alapos revízióját tették szükségessé. Különösen tarthatatlanná váltak a régi térképek Amerika fölfedezése után. A hiányokon eleinte úgy segítettek, hogy Ptolemaeus régi térképeinek hibáit javították; sokkal óvatosabbak voltak az új vidékek följegyzésében, mint a régi tévedések kiigazításában. S az újabb térképrajzolóknak igen sokszor nagyon könnyedén oldották meg a földadatukat; pl. egy XVI. századbeli térkép Afri-

Pedig Ptolemaeus térképének már egy 1508-iki, „a legújabb megfigyelések alapján kiegészített“ kiadásában már benn van Amerika, ezzel a fölírással: „A Szent Kereszt országa, vagy az Új Világ“. Mivel akkoriban Amerika nyugati partja még teljesen ismeretlen volt, a térkép nyugati szélén földleírás helyett egy szépen összegyögyöltített papírszalag rajza fut végig, s ezen a szalagon jegyzi föl a térképrajzoló, hogy „nem lehet tudni, milyen ennek a világrésznek a nyugati folytatása, de bizonyos, hogy nyugat felé még messze terjed ez a

földrész, és hogy nyugatról már megkerülték Ferdinánd spanyol királynak a hajói.

Az első térképek, amelyek Ameriká-

ról tudomást szereztek, sokkal több írott szöveget közöltek, mint rajzot. Ha a térképrajzolónak elfogyott a földrajzi tudománya, fantasztikus le-

KÖZÉP-EURÓPA TÉRKÉPE 1493-BÓL.

írásokat jegyzett a térképre azoknak a népeknek a szokásairól, melyek az újonnan fölfedezett szigeteken laktak. Nagyon sokáig nehéz probléma volt

rült, aminek alkalmasint Marco Polo volt az oka. Ez a derék ázsiai utazó ugyanis följegyezte, hogy Japán mily messze van az ázsiai szárazföldtől ke-

AMERIKA TÉRKÉPE PTOLEMAEUS 1540-IKI KIADÁSÁBAN.

a térképrajzolókra nézve Japán is. A Zampagu vagy Zipangu néven szereplő Japán az első térképeken Kuba szigetének szomszédságába ke-

ltre, de följegyzését félreértették. Marco Polo ugyanis kínai mérőföldekben jelezte a távolságot, azok pedig, akik művét olvasták, európai mérőföld-

deket értettek és így az a távolság, melybe az olvasó helyezte Azzsiától Japánt, a valóságnál vagy hétszeresre nagyobb volt. A Japánról és több képzelt sziget gazdagságáról szóló leírások azután nagyban hozzájárultak a fölfedezésekhez: a hajósokra nézve nagyon kecsgetető volt e leírások után az Atlanti-óceánban nyugat felé indulni és szerencsét próbálni. Ez a szerencse-próbálás annál inkább kecsgetető volt, mert a XVI. század elején még nagyon helytelenül ítélték meg a földrajzi távolságot. Arra nézve, hogy egy hosszúsági fok milyen hosszú, az ó-korban kétféle vélemény uralkodott; az egyik Ptolemaeusnak a mértéke volt, a másik a sokkal kevésbé ismert Eratoszthenészé. Ptolemaeus a valósághoz képest nagyon kicsinynek tartotta egy foknak a hosszúságát, míg Eratoszthenész körülbelül helyesen ítélte meg.

Abból a néhány térképből, mely a középkor végéről és az újkor elejéről megmaradt, megítélhetjük e korszaknak egész kartografáját. Nyilvánvaló rajtuk az igyekezet, hogy minél pontosabban tájékoztassák az idegen földrészek iránt érdeklődőket, de nyilvánvaló a térképszinálók tudásának és eszközeinek fogyatékosága is. Nem úgy jártak el, mint Ptolemaeus, aki az egyes helyek fekvését csillagászati számítással megállapította s ezeket a pontokat egymással összekötötte, hanem amerre elhajóztak, szemmérték szerint rajzolták meg a partok vonalát.

Ez az eljárás pedig nagyon csál, mert mindig csak egy kis partrészt látunk helyesen, a távolabb eső partok vonalait pedig már elmosódnak, eltorzulnak. Hogy egyes térképeken, pl. Amerika 1540-iki rajzán nagyjában mégis helyes a kontinensek körvonala: ez csak becsületére válik a rajzolónak. Ezen a térképen nyilvánvaló, hogy a keleti partokat és Nyugat-Indiát hamarabb ismerték meg az utazók, mint Amerika nyugati partjait: Dél-Amerika felső részével nem tudtak mit kezdeni, Észak-Amerika nyugati partjáról pedig Mexikótól felfelé már nem volt tudomásuk. Fel-tűnő, hogy a Csendes Óceán északi feléről, amelyben pedig ekkor már több utazó megfordult, szintén nem volt tudomása a térképrajzolónak. Ellenben elismerésünket érdemli ki Florida helyes rajza, Brazília kör-

vonala és a La-Plata folyó mederszélességének feltüntetése.

Igen jellemző a kor földrajzi tudására nézve Közép-Európának 1493-ból való térképe. Ezen a főhelyet miután a rajzoló alkalmasint német volt, természetesen Németország foglalja el.

Nagynémetországot a mai német birodalom keleti részében találjuk, míg tőle Prussia, azaz Poroszország meg van különböztetve. A poroszok eredetileg épp oly kevéssé voltak németek, mint keleti szomszédaik, a livónok és a litvánok: az ősi szláv néptörzsek a foszladekai voltak. Lengyelországtól keletre Masoviát és Tatárországot látjuk: az oroszok akkor még a mai Oroszországnak csak északi részében laktak. A keleti tenger és Skandinávia, valamint Dánia rajza egészen fantasztikus: Norvégiát nagyon is közel tették Skóciához és mindkettőnek a szomszédságába helyezték Island szigetét. Ennek a körvonalait azonban nagyjában már ismerték. A Németországtól nyugatra fekvő országok rajza nagyon gyámoltalan. Nem tudtak megbirkózni az Alpek problémájával se: a nagy hegylánc egészen megzavarta szemmértéküket. A folyók rajza kivétel nélkül mindenütt rossz, pedig a vízrendszer legtermészetesebb váza minden térképek.

Magyarországról annyit már tudtak, hogy a Kárpátok körülövezik, de hogy hazánk az Adriáig nyúlik, azt már nem tudták. Ismerték a Dunát, a Morvát, a Vágot, a Lajtat, Rábát, a Balatont (ennek két lefolyást is rajzoltak), a Drávát, Szávát, Tiszát és a Körösnek két ágát, de valamennyit rosszul rajzoltak és városaink közül csak Budát, Veszprémet és Váradot tartották följegyzésre méltónak.

Úgy látszik, hogy a térképet a közlekedési utak szerint készítették; amerre jártak, azt a vidéket figyelembe vették, a nagyforgalmú utaktól félreeső területek fekvésével és nagyságával azonban már nem sokat törődtek. Ez magyarázza meg a régi térképeken lépten-nyomon tapasztalható nagy eltulodásokat. Ami pedig a városokat illeti: hazánkban azokat jegezték föl, amelyeket leggyakrabban emlegettek; így egy-egy régi térképből a városok kulturális fejlettségére vagy stratégiai jelentőségére következtethetünk.

PEST — NYOLCVAN ÉVVEL EZELŐTT.

Egy kis német könyvecskéből, melyet „Pest szabad királyi város leírása” címmel *Palisz* Károly városi helyettes expeditor 1833-ban tett közzé, érdekes dolgokat tudunk meg a nyolcvan évvel ezelőtti Pestről. A városnak rendezett, utcákra osztott területe a múlt század harmincas éveinek elején csak 2068 hold volt, tehát csak harmadrésze az akkori Bécsnek. A városnak mindössze 269 utcája volt, s ezek közül csak 116 volt kikövezve; büszkén említi azonban a leírás, hogy néhány utca már „szögletes kövekkel” van kirakva. A Belvárosban 5, a Lipótvárosban 26, a Terézvárosban, amelyhez akkor hozzátartozott a mai Erzsébetváros is, 37, a Józsefvárosban 61, a Ferencvárosban pedig 25 utca volt kövezetlen. Az egész Józsefvárosban csak 6, a Ferencvárosban pedig 5 utca volt kikövezve, noha a kövezetvámért már 1832-ben 60.612 frtot fizetett egy évre a bérlője.

Pesten az első utcai lámpást csak 1796-ban állították föl, s még abban az évben 600-ra emelkedett a lámpások száma. 1832-ben már 1535 lámpás világított a pestieknek, de a 269 utca közül még ekkor is csak 112-ben volt lámpás. Április elsejétől azonban szeptember végéig a holdtöltét megelőző és követő öt napon át nem gyújtották meg az utcai lámpásokat, ha be is volt borulva. Minden lámpás 1 frt 11 krba került havonként. A Lipótvárosban már 51 gázlámpás is volt (Argaud-gázfejlesztővel), ezeknek darabja havonként 5 frt 50 krba került.

A pesti házak száma 1832-ben 3573 volt, még pedig a Belvárosban 677, a Lipótvárosban 297, a Teréz- (és Erzsébet-) városban 1121, a Józsefvárosban 1015, a Ferencvárosban pedig 463; az összes házak közül földszintes volt 2866, egyemeletes 495, kétemeletes 178, háromeemeletes 30, négyemeletes 3.

A nevezetesebb középületek közül (nem számítva a templomokat) már megvolt az Invalidusok háza (a későbbi Károly-kaszárnya), melyet 1727-ben építettek, az Újépület (Neugebäude), melyet II. József 1786-ban építtetett ismeretlen célra, a régi városháza a Városház-téren, a megyeház, melynek a középső részét 1689-ben vásárolta, mai homlokzatát pedig

1832-ben építtette a vármegye, a régi Kuria a Ferenciek-terén (melyben egykor az egyetem volt) a városi színház (német színház) a mai Erzsébet-téren, melynek építését 1812-ben fejezték be, 3.139.710 frt költséggel, a Nemzeti Múzeum, a Nemzeti Lovarda, az egyetem középponti épülete (a mai homlokzat nélkül), a királyi zálogház (ma raktár) a Szerb-utca sarkán, mely régente a Klarissza-apácák kolostora volt, a városi kórház, 1796-ból, a középponti szeminárium, mely a XVIII. században a pálosok kolostora volt, s a Ludoviceum, melynek alapkövét 1830-ban tette le a nádor.

A magánépületek közül legnevezetesebbek voltak: a későbbi Lloyd-épület, 1828-ból, melyben 1832-ben a Nemzeti Kaszinó is székel, Brudern báró háza, a későbbi Párisi-ház, melyet néhány évvel ezelőtt bontottak le, a Wurm-ház a Dunaparton, mely ma is megvan, a Valero-féle selyemgyár a Király-utcában, a Cziráky-ház a mainak helyén, a Ferenciek-terén, a Károlyi-palota, amelyben akkoriban a nádor lakott, az Orczy-ház, mely arról volt nevezetes, hogy akkoriban az volt a legnépesebb pesti ház (284 lélekkel), a Festetits-ház (ma is megvan az Erzsébet-tér és Fürdő-utca sarkán), s a Marczibányi-ház a mai Bálvány-utcában. A Károly-körut elején megvolt már a Huszár-ház is.

A lakosok száma.

II. József császár korában, 1780-ban Pestnek mindössze csak 13.550 lakosa volt; ez a szám 1799-ben már 29.870-re emelkedett, 1832-ben pedig már 63.134 lakosa volt Pestnek. Ez a szám kevélenként így oszlott meg:

Belváros	13.281
Lipótváros	8.185
Terézváros	23.293
Józsefváros	12.878
Ferencváros	5.497

Vallás szerint így oszlott meg Pest lakossága:

Római katolikus	52.572
Protestáns	4.208
Görög-keleti	828
Zsidó	5.526

A városi hivatalok.

A város élén állott a polgármester, a városbíró, a városkapitány és tizenkét tanácsos. Ezek együttvéve alkoták a teljes tanácsot (magistratus in pleno), mely csak a város fontosabb ügyeivel foglalkozott. A teljes tanácsülés, melyet rendszerint szombatón tartottak, egyszersmind a város büntető törvényszéke is volt.

A teljes tanács két kisebb tanácsra oszlott, az egyik a közigazgatási és gazdasági ügyekkel foglalkozott, a másik polgári perekben ítél. A kisebb tanácsok szintén a polgármester elnöklésével minden hétfőn, szerdán és pénteken tartottak ülést. A közigazgatási kisebb tanácsot magistrátusnak, a polgári perekben ítélő kisebb tanácsot pedig törvényszéknek is hívták. Mindkét kisebb tanácsnak külön ietét-pénztára volt, melyet két-két tanács tag kezel.

A városi tanács tisztviselői voltak: két főjegyző, két aljegyző, két irattáros és négy tiszteletbeli jegyző.

A városi ügyészség személyzete volt: egy főügyész, egy alügyész és öt tiszteletbeli ügyész; ez utóbbiak közül egy az árvák ügyésze volt.

A büntető ügyekben a kihallgatást s a kisebb büntető perekben az ítélezést is a kriminális kommisszió végzte; ennek minden hónapban másik városi tanácsos volt az elnöke, tagjai pedig: a városkapitány, egy tiszteletbeli ügyész és egy jegyző. A bizottság ügyész- és jegyző-tagja is havonként változott.

A büntetéseket a városkapitány hajtotta végre; a városi fogháznak egy őrmester volt a parancsnoka. A foglyok száma 1832-ben 763 volt.

A levéltárban két tisztviselő dolgozott; egyik a közigazgatási, másik a bírósági ügyek iratait tartotta rendben.

A kancellária személyzete volt: egy kiadó, négy kancellista, négy akceszista, tíz napdíjas, tizenöt gyakoronok, két pertáros, egy közigazgatási és egy bírósági iktató és egy jelzőnyilvántartó. Mindezek jogvégeztett tisztviselők voltak.

A könyvelést és pénztárat egy könyvelő és két számtiszt kezelte. Az egész adóhivatal egy adószedőből és egy ellenőrből állott.

A pénzügyi hivatal személyzete: egy kamarás, egy ellenőr, egy adjunk-

tus és egy kancellista. Az árvaszék személyzete: egy árvaatya, egy ellenőr és egy kancellista. A telekkönyvi hivatalban egy telekkönyves, egy ellenőr és egy kancellista dolgozott. A gazdasági hivatal tisztviselői: egy gazda, egy al-gazda és egy földmérő.

A városkapitányi hivatal személyzete: a kapitány, az alkaptány, két hadnagy, egy irattáros, egy fizetéstelen irattáros, két kancellista, egy trabant-hadnagy, 6 kerületi biztos, 26 őrsvezető, 1 őrmester, 6 káplár, 130 városi trabant, 12 éjjeli őr és egy dobos.

A bagatell-ügyeket minden városrészben külön bíróság intézte el. E bíróságok 7—7 tagból álltak; mind a hét tagot az illető kerület háztulajdonosai választották.

A városi képviselő-testületnek (electa communitas) 125 tagja volt.

A polgárok.

1832-ben, a régi rendi világban nem volt még mindenki pesti polgár, aki Pesten lakott, hanem csak az, akit a városi tanács a pesti polgárok sorába fölvett. A fölvétel alkalmából esküt kellett tenni és díjat kellett fizetni. Azokat, akik pesti polgárok fia voltak, hat forintért vették föl a polgárok listájába; a kereskedők és iparosok 12 forintot, a háztulajdonosok pedig 50 forintot fizettek. Ezen kívül külön kellett adakozni a felvétel alkalmával a kórházra, a dologházra és a tűzoltóságra.

A pesti polgárnak különös jogai voltak; ezek között a legfőbb az volt, hogy a pesti törvényszék illetékesége alá tartozott, nagy jogsegélyben részesült, italmérési joggal bírt, adósság miatt bírói ítélet nélkül nem lehetett letartóztatni s a nemesek elleni pereiben a városi ügyész képviselte.

A múlt század elején átlag 70—80 embert iktattak be évenként a polgárok lajstromába. 1832-ben, bár a lakosok száma már hatvanháromezer volt, a pesti polgárok száma csak 1703-ra rúgott. A XVII. század végéig csak katolikusok szerezheték meg a pesti polgárjogot; a törökök kiűzése után fölvették a polgárok közé már a görögöket és rácokat is. Az első ágostai evangélikus ember, akit 1783-ban beiktattak a polgárok sorába, nemes Glosius Sámuel, Pestvármegyei tiszti orvos volt. Az első

református polgárt szintén 1783-ban vették föl, Teleki József gróf személyében.

Széchenyi István gróf is fölvétette magát a pesti polgárok közé.

A kereskedők.

Pest már a mult század elején is legjelentékenyebb kereskedő-városa volt az országnak. Nagy vásárja József, Medárd, János fővétele és Lipót napján kezdődött és mindegyik vásár két hétig tartott; az első héten nagyban, a második héten pedig kicsinyben folyt az eladás. Az állandóan letelepedett kereskedőkről a következő adatokat közölhetjük:

A nagykereskedők száma 94 volt, a fűszereseké 50, a szatócsoké 258; érdekes, hogy a szatócsok közül csak 12 volt zsidó. A rövidáru-üzletek száma 25 volt, a vaskereskedéseké 23, a posztókereskedőké 15, a vászonkereskedőké 12. Női divatáru-üzlet 40, uri divatárukereskedő pedig csak 7 volt Pesten. Volt a városban 7 papir- és 9 könyvkereskedő, 8 gyapjúkereskedő, 14 kalap- és 51 dohánykereskedő. A borkereskedők száma 7, a lisztkereskedőké 31 volt, de dolgozott a városban 6 borsókereskedő is. A lókereskedéssel 3, a marhakereskedéssel pedig 21 ember foglalkozott. Ugy látszik, nagyon jövedelmező volt a fakereskedés, mert az 1832. évi jegyzékben 13 épületfa-, 31 ládafa- és 9 tűzifa-kereskedőt találunk. A sajtosok száma 15, a káposzta-kereskedők pedig 17 volt. A hölgyek 2 selymkereskedőnél, 31 szalagkereskedőnél és 6 illatszer-kereskedőnél vásárolhattak. Az ócskaságok adásvételével 6 keresztény és 23 zsidó zsiбарus foglalkozott.

Az iparosok.

Az ipari viszonyokat a következő adatokból ismerjük meg: Volt ez időben Pesten 13 ecsetelő (mázoló), 9 gyógyszeres (gyógyszerész), 7 építőmester, 9 kalácsütő, 78 pék (ezek közül 44 fehér-, 22 fekete- és 12 kenyérsütő), 7 képfaragó (szobrász), 1 írón-öntő, 8 virágcsináló, 26 pálinkaégető, 4 serfőző, 12 könyvkötő, 3 könyvnyomtató, 9 kútcsináló, 9 puska-műves, 3 puskaagycsináló, 6 kefekötő, 4 csokoládé-készítő, 100 csizmadia, 12 paplanos, 2 dróthúzó, 10 esztergá-

lyos, 15 bocskorcsináló, 10 ecetfőző, 30 kádár, 4 ráspolycsináló, 91 bérkocsis (143 bérkocsival), 27 halász, 46 mészáros, 92 hentes, 3 folttisztító, 4 pacalfőző, 7 fátyol- és matéria-szővő, 35 kertész, 2 óratokcsináló, 5 hegedűkészítő, 7 rézöntő, 15 üveges, 4 harangöntő, 28 arany- és ezüstműves. 2 aranyfonó, 2 aranylapító, 2 arany-szővő, 6 vargaeszközkészítő, 7 gombkötő, 3 hajfonó, 7 fazekas, 14 keztyűs, 12 német kalapos, 3 magyar kalapos, 21 muzsikaeszköz-csináló, 11 fésűs, 10 sapkacsináló, 228 német szabó, 29 magyar szabó, 12 bádogos, 3 iskátulacsináló, 8 kártyafestő, 28 szűcs, 42 kávé, 8 kosárkötő, 14 kordoványos. 3 krepényverő, 7 rézműves, 3 rézmetsző, 3 réznyomtató, 17 lakirozó, 14 fuvaros, 6 bábsütő, 16 timár, 14 magyar timár (cserző), 9 bőrfestő, 4 enyvfestő, 4 vászonfestő, 7 sámfamező, 2 kőíró (könyvnyomtató), 17 képi-író, 2 tézta-csináló, 4 késes, 32 molnár, 8 tücsináló, 8 szegcsináló, 1 orgonakészítő, 1 pépes papiroscsináló, 3 papirosnyomtató, 7 pipafaragó, 2 kőpadoló (kövező), 14 hajfodorító, 5 ércborító, 7 paszomántverő, 2 esernyőkészítő, 3 csattos, 4 kéményseprő, 11 német szijgyártó, 4 magyar szijgyártó, 3 szűrszabó, 14 nyerges, 2 kardcsináló, 5 húr-csináló, 3 selyemfestő, 21 szappanos, 13 kötélgyártó, 9 szítás, 6 hajósmester, 6 köszörűs, 38 lakatos, 16 gombkötő, 20 kovács, 189 varga (cipész), 1 betűmetsző és öntő, 1 serétöntő, 5 csiszár, 4 sarkantyús, 4 acélműves, 8 keményítő-csináló, 4 kofaragó, 2 harisnyakötő, 6 harisnyaszövő, 16 kárpos, 5 börszekrényes (hőrdöndős), 70 asztalos, 7 dohány-metsző, 11 posztócsináló, 6 posztónyíró, 9 nagyóracsináló, 17 kisóracsináló, 2 faóracsináló, 9 aranyozó, 13 kerékgyártó, 16 vattakészítő, 12 takács, 3 írhasználó (fehércserző), 22 borbélyműhelyt tartó seb orvos, 9 cirkalmos (műszerész), 14 cserepes, 6 ács, 6 cinóntó, 10 cukrász, 2. Az abban az időben üzött iparágak közül nem volt képviselője Pesten a pokróc-csináló, papiroscsináló, bográcsos, puska-porcsináló, salétromfőző és tükröcsináló iparnak.

Az egyetem.

A pesti egyetemen már nyolcvan évvel ezelőtt is négy fakultása volt, a tanároknak és hallgatóknak száma

azonban elenyészően csekély volt a maihoz képest.

A teológiai fakultáson 6 tanár és 2 helyettes adott elő.

A jogi fakultásnak 4 rendes és 2 helyettes tanára volt.

Az orvosi fakultáson 14 rendes és 1 helyettes tanár működött.

A filozófiai karon a tanárok száma 12, a helyetteseké 7, az adjunktusoké 3 és az asszisztenseké 8 volt.

A hallgatóság így oszlott meg: a teológiai karon 91, a jogi karon 248, az orvosi karon 353, a filozófiai karon pedig 546 volt. Ez utóbbiak közül 26 geometer, azaz mérnök-jelölt volt. A teológiai kar tanfolyama 4, az orvosié 5, a jogié 3, a bölcsészetié pedig 2 éves volt. Az orvosi fakultással kapcsolatban volt két seborvosi tanfolyam is, külön a magyar és külön a német ifjak számára; az előbbinek 138, az utóbbinak 229 hallgatója volt; ezek nem végeztek középiskolát és összes orvosi ismereteiket két év alatt sajátították el.

Az egyetemmel kapcsolatos volt még a gyógyszerészek tanfolyama 37, a bábáké 48 és a gyógykovácsoké (állatorvosoké) 27 hallgatóval.

Kávéházak.

Pest akkoriban még nem volt a kávéházak városa; a kávéházakról csak ennyit olvasunk Patisznál:

„Pesten több, nagy költséggel berendezett kávéház van; ezekhez tartoznak: a Kemnitzer-féle, a Wurmféle, a Korona- és a 2 Kaszinó-kávéház. De a legszebb és legdíszesebb a városi kávéház a Vigadó-épületben a Dunaparton. Pesten összesen 28 kávéház van.“

Beszálló fogadók.

A nevezetesebb beszálló fogadók a Belvárosban: a Fehér hajó, a Hét választófejedelem, a Vadászkürt, az Arany sas és a Zrinyi. Az Újvárosban (azaz: a Lipótvárosban): a Magyar király, a Tigris (a Nádor-utcában), az Arany kereszt és a Barna oroszlán. A Terézvárosban (a mai Erzsébetvárosban), a Fehér hattyú, (a mai Rákóczi-út elején), a Vörös ökör, a Három szív és a Három korona, a Józsefvárosban: a Griff, a Két pisztoly, az Öt pacsirta, az Arany nap és az Arany csillag. A Ferenc-

városban: a Két arany oroszlán, a Három király és a Két fekete medve.

Tánctermekek.

Régekte sokkal többet táncoltak a pestiek, mint manapság. A Dunaparton a harmincas évek elején épült föl a régi Vigadó, melynek táncterme 32 m. hosszú és 18 m. széles volt. (Itt tartotta üléseit az 1848-iki képviselőház.) Négyezer ember elfért a teremben — Patiszer szerint, a valóságban azonban már kétezer is nagyon szoronghatott volna benne. „A terem belseje oly pompás, írja Patisz, hogy a legnagyobb mértékben fényűzőnek nevezhető.“ 18 nagy csillár volt benne, 2500 gyertyával. Az épület a „királyi szépitőalapé“, (a közmunkatanács elődé) volt, a bérlő évenként 3600 frtot fizetett érte. Nagy tánctermekek voltak még: a kereskedelmi csarnokban (a későbbi Lloyd-épületben), s a Hét választófejedelemhez, a Két oroszlánhoz és a Hattyúhoz címzett fogadóknak.

A korcsmák.

A mult század elején a bormérés polgári jog volt. Minden polgárnak joga volt a saját házában bort mérni, Volt is a városban már 1833-ban nem kevesebb, mint 687. „Ez nem is nagyon sok, írja Patisz, tekintettel arra, hogy itt 4 országos- és 104 hetivásár van, és figyelembe kell vennünk azt is, hogy Pest az ország középpontja.“ *Sörház* az egész Pesten csak kettő volt, de a legtöbb beszálló fogadónak az éttermében is lehetett sört kapni.

A fürdők.

Noha a szomszéd városban, Budán nagy számmal voltak fürdők, a pestieknek már 1833-ban nem kellett Budára járni fürdőbe. Nem is említve a dunai fürdőt, mely akkoriban a Pfeffer-család tulajdona volt, már 1806 óta főnnállott „a Városliget baloldalán“ a Rombach-féle vasfürdő, mely 1832-ben leégett, de csakhamar újra fölépítették. „Tiszta levegője miatt, írja Patisz, főként azok keresik föl, akik a zöldet szeretik.“ A Gampel-féle vasfürdő az akkori Terézvárosban (ma Erzsébetvárosban) volt, a Nyár-utca 215. sz. házában. A pesti orvosi fakultás hivatalosan megvizsgálta

e fürdő vizét s azt „erősítőnek“ találta. Megemlíti Patissz, hogy a fürdő „belső berendezése szép és kiszolgálása pontos“. Egy másik fürdőről csak ennyit olvasunk: „A Messetits-féle fürdőbe a Két szerecsen-utcában többnyire zsidók járnak.“ Az Orczy-házban ekkor már szintén épült egy fürdő-intézet, melynek vízzel való ellátása céljából 1833-ban már megkezdtek a híres artézi-kút fúrását. Megemlítjük még, hogy az első dunai uszodát 1829-ben nyitotta meg a tulajdonosa, Pfeffer Ignác, és hogy a pestiek eleintén csak a legforróbb nyári napokon mentek az uszodába fürödni.

A Városliget.

Érdekes képet kapunk a régi Városligetről is: „A Király-utca végén kezdődik egy fasor, ennek mindkét oldalán szép magánkertek vannak; ez az út a 308 hold nagyságú, úgynevezett Városligethez vezet, mely Rebien Henrik, úr tervei szerint van rendezve. Figyelemreméltó itt az a vasdrót-híd, amelyet 1826-ban egy bécsi szítakötőmester készített, és a mely a szigetre visz; a híd 2340 forintba került. A Városligetben sok, a közönség szórakoztatására való mulatóhely van, nevezetesen: egy táncterem, több hinta, egy körhinta, egy csúszóhegy stb.“

A temetők.

Pest legrégebbi temetője a belvárosi plébánia-templom környékén volt. Később a mai Erzsébet-tér helyén, majd a mai Váci-ut mentén nyitottak temetőt. A mult század elején azonban már a kerepesi-uti temetőt is használták, valamint az Üllői-ut és Soroksári-ut közötti régi temetőt is. A papokat rendszerint a templomok kriptáiba temették; itt világiak is kaphattak helyet — ötven ezüst forintért. A nyitott halottas kocsi díja 1832-ben 2 forint volt, a csukotté 4 forint; ha a lovakra fekete terítőt borítottak, a kocsi díja 6 forint volt, míg a négylovas kocsiért 24 forint, a hatlovasért pedig 50 forint járt.

Kőbánya.

A mai Kőbánya még akkoriban nem volt állandóan lakott városrész, hanem csak egy nagy szőlőtelep. Már

akkor is Kőbányának hívták az akkor már rég abbahagyott kötőhelyek után. Az egész Kőbányát egy körülbelül száz lépés széles völgy két részre osztotta; a baloldalon volt az úgynevezett Ohegy 843¹/₂ hold s a jobboldalon az Ujhegy, 117¹/₄ hold. Az egész Kőbánya 1833-ban legnagyobb-részt szőlővel volt beültetve; évi termése 20—30.000 akó volt. Ritka kivétel volt az a pesti polgár, aki borkezelőnek eladta a maga borát; mindenképpen maga itta meg a termését, vagy ha nagy volt a fölösleg: pesti házában kimérte.

A posta.

A pesti posta egész hivatalnokszemélyzete egy kezelő, egy ellenőr és négy őrnek volt. Bécsből minden este 5—6 óra között érkezett meg a posta. Kassáról, Grácból és Zágrábból hétfőn és csütörtökön, Temesvárról és Erdély déli részéből kedden és pénteken, Debrecenből és Kolozsvárról szerdán és szombaton, Zimonyból pedig csütörtökön és vasárnap jött a posta. Bécs felé mindennap délelőtt feltizenegykor, Debrecen, Temesvár, Arad és Zimony felé vasárnap és csütörtökön este, Kassa, Gács, Selmec, Léva, Nyitra és Nagyszombat felé kedden és szombaton délelőtt 11 órakor. Eszék felé csütörtökön és vasárnap feltizenegykor, Pécs, Mohács, Földvár, Szekesfehérvár, Veszprém, Varasd, Zágráb, Nagykanizsa és Sümeg felé pedig minden szerdán és szombaton délelőtt feltizenegykor indult a posta.

A szegények intézete.

Szegényekháza még nem volt Pesten, de már II. József császár óta működött „a szegények intézete“ néven megszervezett városi szegényalap, mely jámbor polgárok hagyatékaiból és adományaiból, elbíráspenzéből, s a templomokban elhelyezett perselyek tartalmából 1830-ban már 98761 forint 15 egész és 6 huszadkrajcára szaporodott. Ennek a pénznek a kamataiból 50 szegény ember részesült állandó segélyben. A segélykiosztás részint a városházán, részint az egyes plébániákon történt. A szegények intézetének egyik városi tanácsos volt az igazgatója, akinek 1 városi jegyző és 3 szegények atyja segédkezett.

A VILÁG LEGRÉGIBB BÖLCSE.

Kétezernégyszáz éve már, hogy filozófus és vallás-alapító templomá-
meghalt Konfucse, a világ legrégibb ban. Oltárának fölirata ez: „Élő em-
bölce, akinek még mindig százmilliók ber még soha nem ért föl hozzá.” A

hisznek. Érdekes, hogy nemcsak a ta-
nitása, hanem még a családja is él:
egyik leszármazottja Weihaiweiben la-
kik. Konfucse szobra, amelyet itt be-
mutatunk, Weihaiweiben van, a nagy

mennyezet fölirata: „Konfucse, a tel-
jes bölcsesség szekrénye.” A kínai val-
lás összes tanításait Konfucse foglalta
formulákba; Kína legfőbb szentje ma
is Konfucse.

AZ EMLÉKEZÉS.

A lelki élet tüneményei közül talán egy sem oly fontos, mint az emlékezés. Emlékezés nélkül a lélek tulajdonképpen nem is él. A tanulás maga is, emlékezet nélkül, tökéletes lehetetlenség; minden tanulás: bizonyos képzeteknek a lélekben, a tudatban való megrögzítése, hogy szükség esetén reprodukálhatók legyenek.

Hogy mi az emlékezés: nem könnyű megmondani. Wundt szerint az emlékezet az a képesség, amellyel bizonyos benyomásokat, melyek tudatunkra hatást gyakoroltak, későbbi használatra megőrünk. A tudati jelenségeknek megvan az a tulajdonságuk, hogy bizonyos diszpozíciót, bizonyos készséget vagy hajlandóságot hagynak hátra a lélekben arra nézve, hogy a tudatba ismét visszatérhessenek. Mondhatnók azt is, hogy az a tény, amelynél fogva a tudatra gyakorolt hatások után bizonyos diszpozíció marad a lélekben, amely diszpozíciónál fogva ezek a hatások a tudatba visszatérhetnek, — ez a tény maga az emlékezet.

Miként jön létre az emberi lélekben az emlékezés: erre nézve egyelőre csak elméletek vannak, amelyek két csoportba oszthatók: spiritualisztikus és fiziológiai elméletekre. A spiritualisztikus elméletek megelégszenek azval, hogy az emlékezés a léleknek egyik teljesen meg nem magyarázható sajátsága, a fiziológiai elméleteknek pedig az az alapja, hogy a tudatra gyakorolt behatásoknak megmaradása az ideg-anyagban végbemenő eseményektől függ. Az ideg-anyag rendkívül rugalmas valami, — gyakorlás útján különösen képessé lehet tenni arra, hogy bizonyos ingereket fölfogjon. A fiziológiai elméletek szerint a nagy agykéregben a molekuláknak különféle csoportosulása jön létre a tudatra gyakorolt behatások következtében: ezek a hatások nemcsak akkor existálnak, amikor tudomásul vesszük őket, hanem tovább is megmaradnak az agyunkban, bár a tudatunkban nincsenek ébren. Ezeknek az öntudatlan benyomásoknak a tudatba való visszatérése az emlékezés és az agynak az a működési (funkcionális) képessége, hajlandósága, diszpozíciója, melynél fogva ez a visszatérés lehetséges, nem más, mint maga az emlékezet.

Ez persze csak elmélet, mert hogy mi történik az agyban akkor, amikor az emlékezetünkben valamit megrögzítünk, azt bizony nem tudjuk.

Az azonban egészen bizonyos, hogy az agy és az emlékezés között igen szoros összefüggés van; ha valamely betegség, vagy az öregség miatt az agy visszafejlődik, az emlékezet nagyon meggyengül, és az agy bizonyos részeinek megbetegedésével mindig együtt járnak az emlékezetnek a zavarai is.

Az emlékezés általában igen bonyolódott funkciója a léleknek, és emlékezés alatt a mindennapi életben oly dolgokat értünk, melyek egymástól igen különböznek. Például az egyszerű fölismerés még nem emlékezés. Hallok valamely melódiát, és egészen bizonyos vagyok benne, hogy ezt a melódiát már hallottam valamikor, valahol, de hiába erőltetem az eszemet: se azt nem tudom, hogy hol hallottam, se azt, hogy mikor. Ha valaki kisegít (megnevezi a helyet, ahol hallottam, vagy azt az embert, akivel ezt a melódiát valaha együtt hallottam), akkor már több-kevesebb gyorsasággal föléled bennem a melódiának egész emlékezete. Az egyszerű fölismerés a reprodukáló emlékezéstől tehát különbözik, de kétségtelenül szintén az emlékezeti tünemények körébe tartozik.

Eppen így vagyunk a kívülről tudással is. Tudom a Miatyánkat, tudom, hogy háromszor három kilenc, — de hogy mikor, hol, hogyan kerültek ennek a képzetek az én tudatomba: azt már nem tudom. Különbözik ettől a szűkebb értelemben vett emlékezés: amikor tudom azt, hogy a szóbanforgó dolgot ekkor és itt meg itt láttam, így és így ismertem meg, stb. Mondhatnók azt is, hogy a szűkebb értelemben vett emlékezés tudatos reprodukálás, amelynél tudatomban egész képzet-sort, a képzeteknek egész láncolatát megmozdítom és időben vagy térben lokalizálom, — mindig az asszociáció segítségével.

Az emlékezetnek egyik legfontosabb alkotórésze a *megrögzítő képesség*. Ezalatt azt a képességet értjük, amelynél fogva az új benyomásokat, az ujonnan látott vagy hallott, vagy tanult dolgokat emlékezetünkben meg-

rögzítjük, hogy vagy azonnal, vagy bizonyos idő múlva reprodukálni tudjuk. A megőrzítő képesség nincs mindig egyenes arányban az általános emlékezőképességgel; az öreg embereknel a megőrzítőképesség többnyire igen gyenge, míg a régebbi dolgokra igen sok öreg ember kitűnően emlékezik. Hogy pedagógiai szempontból igen nagy fontossága van a megőrzítőképességnek: a tanulás egész munkája ezen alapszik.

Régi és általános tapasztalat, hogy még a hasonló koru és körülbelül hasonló műveltségű emberek között is igen nagy különbségek vannak emlékezőtehetség dolgában. A fő-különbség az, hogy az egyik embernek jobb, a másiknak gyengébb az emlékezőtehetsége. A megkülönböztetés szabátossága érdekében abból indulunk ki, hogy az emlékezőtetek tárgyait osztályozzuk; nevezetesen emlékezünk egyes személyekre, állatokra, növényekre vagy egyéb természeti tárgyakra, emlékezünk a helyekre, melyeket már láttunk, bizonyos alakokra, színekre, bizonyos hangokra, dallamokra, nevekre, számokra, stbire. Aszerint azután, amint emlékezőképességünk tárgyai közül bizonyos csoportokra jobban vagy könnyebben emlékezünk, mint más csoportokra, — specializálódik az emlékezőtehetség. Vannak emberek, akiknek egyébként igen jó az emlékezőtehetségük, de nevére vagy évszámokra nem igen tudnak emlékezni, és vannak emberek, akik pompás emlékezőtehetséggel dicsekedhetnek, de egy-egy dalnak a melódiáját nem tudják az emlékeztükben megőrizni. Vagy nem ismerünk-e embereket, akik valóságos anekdota-tárok, annyi adomát tudnak elmondani, és viszont nem ismerünk-e olyan embereket, akik már ezer anekdotát hallottak, de ha arra kerülne a sor, hogy mondjanak el egy, csak egyetlenegy anekdotát, — a legnagyobb zavarba jönnének. A lélektani kísérletek azt bizonyítják, hogy az ember speciális emlékezőtehetsége rendkívül sokféle.

Az emlékezésnek legprimitívabb és legszűkebb jelenségei: az *érzéki emlékezések*; aszerint, amint az érzéki emlékezés jól funkcionál vagy rosszul, a gyermek általános tehetségére vagy tehetőségére követeltethetünk belőle. Meg kell azon-

ban itt említenünk, hogy a *speciális emlékezőtehetségnek* valamely téren való rendkívüli kiválósága még éppen nem bizonyítja azt, hogy az illető ember *általában* igen nagy tehetség; ellenkezőleg, a tapasztalat azt bizonyítja, hogy a csodálatosan kifejlett speciális emlékezőtehetséggel bíró emberek (pl. számoló-művészek) minden más téren igen közepes, vagy éppen szegényes szellemi képességekkel bírnak. Lélektani tekintetben újabban a képzet-típusok szerint állapítanak meg bizonyos emlékezőti típusokat. Eszerint az optikai (*vizuális*) típushoz tartoznak azok, akiknek emlékezőtehetsége különösen jó az alakok, színek, helyi viszonyok, stbi dolgában. Ez a típus nagyon ki van fejlődve különösen a festők és szobrászok között, néha a számoló- és sakkművészek között is; akik sakktábla nélkül, csupán emlékezetből is tudnak sakkozni, azok a vizuális típushoz tartoznak. Az auditív (*akusztikus*) típusnál igen élénk az emlékezőtehetség hangok, hangszínek és melódiák dolgában; ide tartoznak azok, akik a hangjukról azonnal fölismerik az embereket, és ide tartoznak főként a zenészek. A *motorikus* típushoz tartozókat főként az jellemzi, hogy mozgási érzetek segítségével rögzítik meg és reprodukálják a képzeteket; azokat, akiknek szóbeli tehetségük van, vagy különös érzékük van az idegen nyelvek iránt, a motorikus típushoz sorolják. Megkülönböztetnek némelyek még egy negyedik, *asszociatív* típust is, amelynek az a sajátja, hogy az új anyagot a réginek segítségével tudatosan kapcsolja be az öntudatába, és a reprodukálásnál is egész logikai műveletet végez, hogy a keresett képzetet a tudatában lappangó óriási képzettömegeből előhozza. A legtöbb embernél nem egy emlékezőti-típus van kifejlődve, hanem a legtöbb ember vegyes típusu, legtöbbnyire auditív-motorikus típusu, ritkábban vizuális-motorikus típusu az emberek emlékezőtehetsége; aszerint, amint valamely emberben két vagy három típus egyesül, és aszerint, amint egyik vagy másik típus kisebb vagy nagyobb fejlettségű: az emlékezőti-típusoknak igen sokféle kombinációja lehetséges — és ez a magyarázata annak, hogy emlékezőti dolgában oly igen nagyon különböznek egymástól az emberek.

MILYEN VOLT A RÓMAI SZANDÁL?

A régi rómaiak lábbeli-viseletét egészen napjainkig csak leírásokból és rajzokból ismertük. A leírások a dolog természeténél fogva mindig tökéletlenek, s a jelen esetben nem sokat értek a rajzok sem, mert a régi szobrokon és domborműveken több-

két különböző fél-párból áll az érdekes lelet; szerencsés véletlen, hogy a régi saruk közül az egyik bal lábra, a másik pedig jobb lábra való.

Mind a két szandál Londonban került felszínre, az egyik a mai Moor-gate Streeten, a másik pedig London

nyire éppen a lábak vannak megsérülve, s így rajtuk a lábbeli-viselet rajza nem eléggé világos és nem eléggé megbízható.

Az idén azonban sikerült fölfedezni egypár igazi római lábbelit, meglehetősen ép állapotban; tulajdonképpen nem is egy párból, hanem

régi várfalának helyén, ásatás alkalmával. E régi cipőnek „calceus” volt a neve; voltaképpen csak talpból állott a cipő, s a talpat igen ügyes szíjazás szorította a lábfejhez. A befűzéshez egyetlen szíj elég volt, a cipőt tehát gyorsan föl lehetett húzni és gyorsan le lehetett vetni.

A FÁRADTSÁG ÉS ELFÁRADÁS.

A fáradtság szervezetünknek az az állapota, melyben szellemi vagy testi munkálkodásunk következtében munkakedvünk és munkaerőnk csökken. Testi vagy szellemi munka egyaránt okozhatja a fáradtságot, és a fáradtság következtében úgy testi, mint szellemi munkaerőnk csökkenhet.

Eszerint a fáradtságnak négyféle nemét különböztethetjük meg: 1. testi munka által okozott fáradtságot, 2. szellemi munka által okozott fáradtságot, 3. testi munkaerőt csökkentő fáradtságot, 4. szellemi munkaerőt gyengítő fáradtságot.

A szellemi munkaerőt a testi szervezet fáradtsága is lényegesen csökkentheti, valamint a testi munkaerőt is lényegesen csökkentheti a szellemnek kifáradása.

A testi munka által okozott fáradtság tünetei: a lélegzetvétel erősödése és szaporasága és az érverés gyorsulása; — igen nagy megerőltetésnél azonban mindennek éppen az ellenkezője tapasztalható; emellett a hőmérséklet emelkedik, izzadni kezd előbb a dolgozó testrésze, majd az egész testre kiterjed a hőemelkedés; majd a munka-teljesítmény is csökkenni kezd, és fokozatosan lassabban dolgozunk, azaz ugyanannyi idő alatt egyre kevesebb munkát végeztünk. A fáradtság nem csupán a leginkább megerőltetett testrésze terjed ki, hanem a test többi részeire is; pl. igen hosszú gyaloglás után legelőször a lábak fáradnak el, de utánuk csakhamar a karok is; az az üdéség, melyet a munka megkezdésekor érzünk, eltűnik, majd bizonyos kellemetlen érzés támad bennünk a végzett munkával szemben, majd egyáltalán minden munkával szemben, és végezetül vágyódni kezdünk a pihenésre. Minden mozdulat egyre nagyobb nehézséggel jár és egyre több akaraterőt követel. Egyidejűleg ezzel a gondolatmenetünk is lassúbbá és egyhangúbbá válik, beszélgetésünk elsőkélyesedik, eszmékben egyre szegényebbé és fölületesebbé válik, míg végül egészen elhallgatunk, és a külső ingerek iránt is egyre érzéketlenebbekké válunk. Az a turista, aki teljesen kifáradva, kimerülve ér föl egy hegytetőre, a táj remek szépségeit rendszeren csak

akkor kezdi igazán élvezni, amikor egy kissé már kipihente magát. A nagy fáradtság útján elért hegycsúcsokról látott tájakat többnyire még a jó emlékezőtehetségű emberek is hamarosan elfelejtik. Az igen nagy testi fáradtság elég gyakran még komoly zavarokat is okoz a lelki életben. Hogy a testi fáradtsággal együtt jár az általános szellemi kifáradás, ezt már a legrégebb időkben is megfigyelték a filozófusok. A fáradtságnak magasabb fokain már fájdalmat is érez az ember a leginkább megerőltetett testrészekben, és végül bekövetkezik a kimerülés: teljesen fölmondják tagjaink a szolgálatot.

A fáradtságnak az izmokra gyakorolt fiziológiai hatását már csaknem egy félszázad óta tanulmányozzák a tudósok. A fáradtság következtében az izmokban tejsav és savanyú foszforsavas káli képződik; ezek az izmokban kiváló anyagok mérgek (toxink). Ha a fáradtság toxinjait pihent izmok közé fecskendezzük, akkor ezek is azonnal fáradtakká, szinte bénákká válnak, anélkül, hogy dolgoztak volna. Ha a fáradtság mérget 0,7—1%-os hígított konyhasóoldattal kimossuk az izmok közül, akkor az izmok ismét visszakapják munkaerejüket. De bármilyen módon távolítjuk is el a kifáradt izmaink közül a fáradtság mérgeit, egy időre ismét visszanyerjük munkaerőnket; pl. ha az irászközből kifáradt karunkat jól megrázzuk, mindjárt könnyebben dolgozunk, a kimerült kerékpáros pedig alapos masszázsa után ismét azonnal munkaképessé válik. A pihenés alatt a nyirok és az arteriák vére eltávolítja az izmokban a mérgeanyagot, mely rendszeren a bőrön és a veséken keresztül távozik a szervezetből. Weichardt német orvos szerint a fáradtság mérgeinek ellenmérge is van, melyet szintén az emberi szervezet termel; neki állítólag sikerült is ezt az ellenmérget előállítani, és egy egéren végzett kísérletei azt bizonyítják, hogy ezzel az ellenméreggel talán ellenállóvá lehetne tenni egy ideig a szervezetet a fáradtsággal szemben; de a fáradtságot teljesen megszüntetni semmi esetre sem lehetne, mert a mérgező anyagok kiválasztása csak egyik oka a fáradt-

ságnak, — másik oka: az izmok között levő zsirnak, és részben az izmokat alkotó anyagoknak fokozatos elégése, fölemésztese.

Munka közben az izmokban két folyamat megy végbe: a vér által hordott táplálóanyagoknak fölszívása (asszimilációja) az izmokban, és ezzel egyidejűleg az izmot alkotó anyagok szétoldódása, szétválása (disszimilációja). Mivel a disszimiláció a kifáradástó munkában nagyobb, mint az asszimiláció, természetes, hogy a fáradtságot okozó mérgezőanyagok nélkül is folyton csökken az izmok munkaereje, és végül egészen megszűnhetnek. A mérgezőanyagoknak az izmokból való kiválasztása a *pozitív kifáradás*, — az izomszerkezet szétoszlása és fölhasználása (disszimilációja) a *negatív kifáradás*. Verworn göttingai tanár a pozitív kifáradást nevezi csak fáradtságnak, míg a negatív kifáradást *kimerülésnek* nevezi. Ezt a terminológiát a modern fiziológusok egy része már elfogadta. A negatív kifáradás alatt elhasznált anyagokat a táplálkozás és az alvás pótolja; alvás közben ugyanis az anyagfogyasztás (disszimiláció) jóval csekélyebb, mint az anyagpótlás (asszimiláció, restitúció) és így az alvás ideje alatt bizonyos anyagfölösleg jön létre a szervezetben.

A szellemi munka közben szintén gyengül a munkaerőnk a fáradtság beállta után, előbb minőség tekintetében, később mennyiség tekintetében is. Figyelmünknek az ereje egyre gyöngül, könnyen elterelődik a tárgytól a figyelem, és gondolatainkat rendbentartani, munkánkba elmélyedni nehezünkre esik. Figyelmünk a dolgoknak egyre kisebb és kisebb körébe terjed ki, érzéki észrevevésünk (érzet-szerzésünk) egyre lassúbbá és egyre pontatlanabbá válik; érzeiteink megbízhatatlanokká lesznek és a különbségek észrevevése egyre tökéletlenebb. A fáradt tanuló egyre kevesebbet és egyre hibásabban tanul meg bizonyos idő-egység alatt. De a már régebben szerzett ismereteknek a reprodukciója, az emlékezetbe való visszaidézése is lassúbbá és hibásabbá válik. A fáradt ember általában *lassabban* és hibásabban ír, olvas és számol, és fantáziája nehezkessé és tartalmatlanává válik.

A szellemi kifáradás következtében lassan kifáradnak az izmok is, még

akkor is, ha a szellemi munka alatt esetleg meg sem mozdultak; ezt számtalan kísérlet igazolja. Különbö mindenki megfigyelhette, hogy annak az embernek, aki hosszú ideig egyhuzamban nehéz szellemi munkát végzett, mily nehezkés, szinte merev a lépése; és ha valami szellemi munkában nagyon kifáradtunk, magunkon is észrevesszük, hogy nehezünkre esik még az írás, sőt még a beszéd is. A szellemi kifáradás következtében változások állnak be a fiziológiai folyamatokban is; lélegzétvételünk elcsúsztatott és gyors a szellemi munka alatt, a szellemi munka után pedig mélyebb, mint a munka előtt; az igen nagy fáradtság állapotában fölületes és lassú a lélegzés. Szellemi munka alatt az érverés gyorsabbodik, sőt a szívdobogásig fokozódhatik. Mivel a szellemi munkában elfoglalt szervnek, az agynak növekedik a vér-szükséglete és ezzel együtt a vérbőrsége, a fej hőmérséklete emelkedik, és ennek megfelelően a végtagoknak, különösen a láboknak a hőmérséklete csökken.

A szellemi kifáradás szubjektív tünete (éppen úgy, mint a testi kifáradásé) a *köszönynék az érzése*, majd csakhamar a bennünket foglalkoztató munkától való idegenkedés, és az a vágy, hogy valami mással foglalkozzunk, mert ebbe már „belefáradtunk“. Majd a szellemi erőnk bizonyos lankadása tapasztalható, érezzük, hogy a munkát már nem tudjuk folytatni, és végül egyáltalán minden munkára képteleneinknek érezzük magunkat, — a kimerültség érzése erőt vesz rajtunk, és már csak nyugvást és alvást óhajtunk. Bizonyos nyugtalanság, izgalom, fokozott ingerlékenység (ny-peraesthesia) különösen a hang-ingerrekl szemben, és szenvedélyes kitörésekre való hajlam jellemzi ezt az állapotot, amelyben vajmi gyakran kellemetlen fejfájás is jelentkezik. A beteg, lábadozó, vagy ideges embernél a szellemi kifáradás jelei rendszerint sokkal gyorsabban és erősebben jelentkeznek, mint a teljesen egészséges embernél.

A fáradtság mértéke: a munkaképesség kisebb vagy nagyobb foku csökkenése. A csökkenés természetesen csak a fáradtság tüneteiből ítélhető meg; ezek a tünetek részint szubjektívek (azaz olyanok, hogy csak maga a kifáradt egyén veszi észre

őket), részint objektívek, azaz olyanok, hogy belőlük a fiziológiai funkciók és a testi és szellemi munkabírás csökkenését nemcsak a kifáradt egyén, hanem más is észreveheti. A fáradtság mértékének megállapítására a szubjektív tünetek nem alkalmasak, mert a fáradtság szubjektív érzelmének létrehozásában nemcsak az erőelhasználásnak van szerepe, hanem más tényezőknek is, amelyeket a „hangulat” gyűjtőnév alá kényelmesen összefoglalhatunk (a „hangulat” ugyanis a leghatározatlanabb tartalmu kifejezések egyike, mert a lelki élet igen számos tényezőjének a tevékenységéből komponálóódik össze). A kedély-hullámzások óriási módon nyújthatják vagy kicsinyíthetik a fáradtság tüneteit; pl. ha vidámak vagyunk, a fáradtság szubjektív tünetei eltörpülnek, ha pedig valami gond bánt bennünket, nagyon megnövekednek, — sőt bárminő munka-teljesítés nélkül is létrejöhet bennünk a fáradtság érzése. Tudjuk továbbá azt is, hogy mesterséges eszközökkel (egy pohár bor, egy csésze feketekávé stb.) a fáradtság szubjektív érzetét egy-egy kis időre el lehet tüntetni, — ellenben három pohár sör minden munka nélkül is fölkelti az emberben a kifáradásnak a szubjektív érzelmét. Igen sok ember van, aki munkájának a megkezdésekor a fáradtság összes szubjektív tüneteit érzi és igen kedvetlenül fog hozzá a munkához, lassankint azonban belemelegedik a dologba, a fáradtság szubjektív tünetei elmúlnak és egész vígan dolgozik az ember tovább. Ez is azt mutatja, hogy mennyire megbízhatatlanok a szubjektív tünetek, mert hiszen a munka megkezdésekor valóságos fáradtságról, és a munka előrehaladtával az erő folytonos fokozódásáról szó sem lehet. Előfordul az is, hogy a munkaképesség átlagos határát messze meghaladva a fáradtság minden szubjektív érzése nélkül dolgozik az ember, míg végül a kimerültség legnagyobb fokán egyszerre összeesik, anélkül, hogy ezt megelőzően a fáradtság szubjektív tünetei fokozódó erősséggel jelentkeztek volna. Van tehát szubjektív fáradtság-érzés valóságos fáradtság nélkül, és van valóságos fáradtság szubjektív fáradtságerzés nélkül.

A fáradtságot tehát nem lehet a szubjektív tünetek alapján mérni, és a szubjektív tünetekből nem is lehet

a fáradtságot valósággal megismerni. A fáradtság megismerésére és megmérésére sokkal alkalmasabbak az objektív tünetek: az ember fiziológiai funkcióiban és testi és szellemi munkabírásában beálló nyilvánvaló, mások által is észrevehető változások. Az objektív tüneteknek két csoportját különböztethetjük meg; egyikbe a fiziológiai, másikba a pszichológiai tünetek tartoznak. Eszerint a fáradtság mérésének a módszerei is két nagy csoportba oszthatók, — az egyikbe tartoznak a fiziológiai módszerek, a másikba pedig a pszichológiaiak. A fiziológiai módszerekkel a testi munkabírásnak és egyes fiziológiai funkcióknak a változásait mérik a fáradtság különböző stádiumaiban, a pszichológiai módszerekkel pedig az ember szellemi munkabírásának a változásait állapítják meg, többnyire próbamunkák alapján, melyet a kísérleti alannyal a fáradtság különböző stádiumaiban végeztenek. E mérések azonban nem föltétlenül megbízhatók; mert sohasem egészen bizonyos, hogy az ember valóban a munkának tökéletesen ugyanazt a mennyiségét bírja-e produkálni, mint amennyit a kísérlet mutat; — ez mindig csak nagyon valószínű, de sohasem föltétlenül bizonyos; másrészt nagyon nehéz dolog az egyes ember munkabírásán végzett kísérletekből biztos következtetéseket vonni le másoknak a munkaejére vonatkozólag; nem lehet továbbá azt sem figyelmen kívül hagyni, hogy a fáradtságot mindenkor a munkaképesség csökkenésével mérjük, — holott a munkaképességet legtöbbször és legnagyobb mértékben a fáradtság csökkenti ugyan, de nem csupán kizárólag ez csökkentheti.

A fáradtságon kívül egyéb tényezők is nagy befolyással vannak az egyénnek a munkabírására, — így pl. a gyakorlás; azt a munkát, amelyben gyakorlottak vagyunk, több célszerűséggel, gyorsabban, biztosabban és kevesebb erőpazarlással végezzük, mint amely munka ránk nézve egészen új. Nagy szerepe van a szokásnak is; az a munka, amely újsággal vagy különösségével föl se tűnik, sokkal kevesebb erőt követel; bizonyos dolgok kezdetben igen kellemetlenek, és emiatt igen kényelmetlenül, ellenérzésekkel fogunk hozzá, — nagy erőfeszítéssel és bizonyos elszántsággal; a megszokás bekövetkezése után ugyan-

ezt a munkát egész könnyűséggel végzzük. Minden munkánál szükséges továbbá bizonyos „elindulás”, ami sokszor nehezünkre esik, de ha már benne vagyunk a dologban (ha „belemelegedtünk”), akkor már jól halad a munka. Ez az indulás, a munka megkezdése a gyermekeknél sokkal nehezebb művellet, mint a felnőtteknél. Nagyon sok függ továbbá a munkakészségtől is; mindenki tapasztalhatta, hogyha reggel az ágyból és a reggelitől fölkelve azonnal munkához lát, sokkal nehezebben dolgozik, mint ha előbb egy keveset sétált. Az iskolába jövő gyermek 1—2 kilométernyi gyaloglás után teljes munkakészséggel lép a tanterembe, míg annak, aki 2 kilométernél messzebről jön, a szellemi munkaképessége számos kísérlet tanúsága szerint már jelentékenyen korlátozva van. Az érdeklődés, a figyelem és az akarat kisebb-nagyobb fokának a munkaképességre való befolyása oly természetes dolog, hogy nem is tartjuk szükségesnek ezt itt fejtegetni. Bizonyos továbbá az is, hogy az emberi energia naponként bizonyos hullámzásnak van kitéve; e hullámnak két kiemelkedő pontja van, és e kettő között van egy nagy süllyedés, mely a déli és a kora délutáni órákra esik. Az energiának ez a hullámos ingadozása egyaránt megvan, akár dolgozunk, akár pihenünk, és e hullámzásnak is kétségtelenül elősegítő vagy korlátozó befolyása van munkaképességünkre, a hullámvonal emelkedése vagy esése szerint.

A kifáradás törvényeinek rendszerbe foglalását már többen megkísérelték ugyan, de törvényekről beszélni e téren még korai; a kísérletezést még tovább kell folytatni, mielőtt a végérvényességű következtetéseket törvények alakjában levonhatnók belőlük; igazságosan a kísérletezés eredményeiről egyelőre még csak mint érdekes jelenségekről beszélhetünk. Úgy látszik, hogy a kifáradásban bizonyos *fejlődési fokozatok* vannak.

Amint elkezdzünk valamely munkát, kezdetben a munkának úgy mennyisége, mint minősége emelkedik, de bizonyos idő múlva megkezdődik a visszaesés. Ez a hanyatlás a fáradtságnak *első stádiuma*, amelyben eleintén még növekedhetik a munka mennyisége és gyorsasága, de a munka minősége már silányabb.

A kifáradás második stádiumában már nemcsak a munka minősége, de a munka mennyisége is hanyatlik.

A harmadik stádiumban a hanyatlás tovább fart egész a munka megszüntetéséig. Ebben a harmadik stádiumban némely embernél alkalmilag ideges izgatottság jelentkezik (amelyet Féré francia pszichológus ivresse de fatigue-nak, fáradtsági mámornak nevezett el), amelynek hatása alatt a munkamennyiség és gyorsaság ismét emelkedik némileg, de az ember érverésének gyengülése és gyorsulása és az egész szervezet fokozott érzékenysége, a mozdulatok bizonytalansága már jelzi, hogy e stádiumban a munka már ártalmára van a szervezetnek. A harmadik stádiumban általános tünet az érzékenység fokozódása, különösen a hallószerv rendkívüli érzékenysége. A valóságban azonban nem különböztethető meg minden ember munkájában a kifáradásnak ez a három stádiuma, mert magára a munkára nem csupán a fáradtság, hanem más tényezők is befolyással vannak.

Egybevetve a munka és a fáradtság tüneteit, az emberek között általában *négy munka-típust* különböztetnek meg. Ezek a következők: 1. *Hanyatló típus.* A munkateljesítmény folytonosan csökken úgy mennyiség, mint minőség tekintetében. 2. *Emelkedő típus:* Amelynél a kísérleti próba-munkák alkalmával az idő előrehaladtával egyre kevesebb a hiba. 3. *Konvex típus,* amelynél a munkateljesítmény minősége kezdetben emelkedik (a hibák száma kevesbedik), később azonban állandóan és fokozatosan hanyatlik. 4. *Konkáv típus,* melynél a hibák száma eleintén szaporodik, később azonban állandóan és fokozatosan fogy. (A kísérletek eredményeit négyzetes hálózatra följegyezve, és az egyes eredményeket egyenes vonalban egymással összekötve, megkapjuk e négy típusnak az ú. n. *munka-görbéit.*)

Természetesen ahány ember, annyi-féle a munkabírása, a fáradtsággal szemben való ellenállás annyiféle.

A fáradtság után a felüdüléshez, a munkabírás visszanyeréséhez első sorban *pihenés* kell, másodsorban *táplálék és alvás.*

Tapasztalhatjuk, hogy igen nagyfokú fáradtság után a teljes felüdülés csak úgy lehetséges, ha az ember jól kialussza magát, amihez az alvás kellő nyugalma és mélysége szükséges.

ÁRNYÉK-RAJZOK.

Száz, százötven esztendővel ezelőtt nagyon divatosak voltak az árnyék-rajzok, vagy mint ahogy akkoriban nevezték őket: a silhouettek. Mint ez az elnevezés is mutatja: az árnyék-rajzokat legelőször a franciák kezdték divatba hozni. Különös véletlen,

Az szinte magától értetődik, hogy a rajznak kifogástalannak, azaz abszolút jónak kell lennie. A művésznek itt csak egyetlenegy kifejezési eszköze van: a vonal; ennek a kezelésében tehát tökéletesen biztosnak kell lennie. A vonallal fejez ki a

hogy ez a divat éppen onnan indult ki, ahol ennek a művész: iránynak a homlokegyenest ellenkezője: az impresszionizmus lábrakapott.

Az árnyékrajz az ábrázolt tárgyak-

művész mindent, éppen úgy, mint ahogyan az ellenkező iránynak művelője, az impresszionista festő csak a színekkel, a színfoltokkal és a fényhatásokkal dolgozik. S amint az im-

nek csak a körvonalait mutatja: mindent, ami a körvonalak közé esik, egyhangú, fokozat nélküli feketeség borítja, míg a körvonalakon kívül minden fehér. A körvonalak rajza csak akkor szép, ha az ábrázolt tárgynak vagy alaknak elhelyezkedése is szép: változatos és harmonikus.

presszionista megveti a rajzot és nem törődik a körvonalakkal, melyek a levegőben elmosódnak, úgy a silhouette-rajzoló is megveti a színeket és fényhatásokat, melyek szerinte nem lényegesek, hanem neki csak mellékes járulékok a képeken.

A XVIII. század végén és a XIX.

század elején divatozott árnyékrajzok újabban ismét divatba jöttek Angliában és Oroszországban. Az orosz hölgyek annyira kedvelik ezeket, hogy Pétervárott a múlt szezomban még

mekeket ábrázolnak, akik valami képzelet meseországban hancúrozva élnek végig ifjúságuknak soha vissza nem térő aranynapjait. E képeken, melyek közül néhányat bemutatunk.

az arcukra és nyakukra is festettek apró árnyékrajzokat, még pedig nem csupán növényi ábrázolásokat, hanem madarakat, sőt — elefántot is.

nemcsak az egyes alakok rajzának tökéletessége, hanem az alakok ritmikája is bámulatraméltó. Diefenbach árnyékrajzainak hamarosan nagy

A német művészek közül Diefenbach Vilmos tett nagy hírré azért mint árnyékrajzoló. Diefenbach, aki a múlt esztendőben hunyt el, élete utolsó éveit Capri-szigetén töltötte, ahol villájának falaira fríz gyanánt esodálatos finomságú silhouette-képeket festett. A képek mindvégig gyer-

híre támadt az egész Németországban: a képeslapok reprodukálták a rajzokat, s ettől fogva Diefenbach híres illusztrátorrá vált. Árnyékrajzait később könyvalakban is kiadta „Per aspera ad astra” címmel. Ebbe a sorozatba azután fölvetette capri-szigeti villájának a freskó-képeit is.

A FERTŐZŐ BETEGSÉGEK.

Még nem bizonyos ugyan, de igen valószínű, hogy valamennyi fertőző betegséget az ú. n. baktériumok okozák, ezek az igen apró, csak nagyítóval látható lények, melyek az emberi szervezetbe valami módon belejutva azt megfertőzik, s az embert beteggé teszik. A tuberkulózis, a diftéria, a tifusz és kolera baktériumait már jól ismerik az orvosok, és remélhető, hogy közel van az az idő, amikor minden fertőző betegségnek a baktériumait fogják ismerni.

A baktériumnak az emberi szervezetbe való bejutása azonban nem mindig okoz betegséget, és ha okoz is, a betegség lefolyása, a megbetegedésnek a foka egyénenkint és esetenként különböző. Az emberi szervezet nedveiben ugyanis vannak olyan anyagok, melyek egyes baktériumokat megölnék; ha ezek az ellenmérgek bőséggel vannak szervezetünkben, akkor bizonyos fertőzésekkel szemben mentesek, immunisok vagyunk. Az orvosi tudományok egyik legszebb diadala az volt, mikor rájött arra, hogy ezeket az ellenmérgeket mint lehet mesterségesen is az emberi szervezetbe juttatni; ilyen eljárás az immunizáció, amellyel a betegség kitörése előtt, a fertőzésnek hosszabb időn át lehetnéne tétele céljából beoltják az embert például himlő ellen, és ilyen az utólagos oltás, a fertőzés megtörténte, például veszett kutya marása után, továbbá minden sérüléskor, diftéria, stb. fertőzés után.

Nem mondhatjuk, hogy minél erősebb, vagy minél egészségesebb valaki, annál mentesebb a fertőző betegségekkel szemben; a mentesség nincs szoros összefüggésben az egészségi állapottal; sokszor az olyan ember, aki egészséges, mint a makk, könnyebben fertőződik, mint egy másik, vézna ember. Amint vannak egyes fertőző betegségekkel szemben egészen mentes, immunis emberek, éppen úgy vannak olyanok is, akik rendkívül fogékonyak irántuk; ezekre azt mondják az orvosok, hogy nagy a diszpozíciójuk valamely betegségre. Úgy az immunitásnak, mint a diszpozíciónak a tana még meglehetősen tisztázatlan az orvosi tudományban, és talán egykor még igen üdvös vívmányokat fog biztosítani az emberiségnek.

Akik közelebbről foglalkoznak a kérdésekkel, azoktól nem ritkán olvashatunk oly nyilatkozatokat, melyek valóssággal meglepik a laikusokat. Pl. Gottstein német orvos azt állítja, hogy az újszülöttek 90—98 százaléka annyira immunis a diftériával szemben, hogy tíz éves koráig két-három fertőzést is kiáll komolyabb megbetegedés nélkül. A fertőzés után nem tör ki azonnal a betegség, hanem egy ideig lappang a szervezetben.

A lappangási időszak a betegség természeté, a fertőzés nagysága, a betegnek diszpozíciója és a külső körülmények szerint is igen változó; a kanyaró lappangási időszaka 9—10 nap, a bárányhimlőé 15—17 nap, a hólyagos himlőé 8—14 nap; a skarlát lappangási idejének minimuma 2—3 óra, maximuma 8 nap. A lappangási időszak befejeztével jelentkeznek a betegség tünetei; az általános tünetek: általános levertség, ingerültség, gyermekeknél dacosság, rosszullét, sápadtság, majd pirulás, az étvágy elmúlása, fejfájás, éremlyégés, láz.

Alig van fertőző betegség, amely lázzal ne járna. Lázás gyermeknek az iskolában nincs helye; aki lázas, azt azonnal haza kell küldeni azzal az üzenettel, hogy otthon tartsák szemmel, nem lesz-e valami komoly betegsége? A tanítónak nem kell okvetlenül testhőmérőt is tartania (bár ez minden intelligens családban igen hasznos szerszám, mert betegség esetén nagy segítség az orvosnak, ha a beteg környezete számot tud adni saját mérései és följegyzései alapján a hőmérséklet ingadozásairól); elég egy tapintás a gyermek homlokára vagy a nyakára, hogy megtudja a tanító, valóban lázas-e a gyermek. Az ilyen vizsgálat után természetesen alapos kézmosás a tanító legelső dolga. Ha egy gyermeket fertőzés gyanúja miatt hazaküldött a tanító, ne mulassza el azonnal figyelmeztetni a többi gyermekeket az óvatosságra; a hazaküldött gyermek szomszédait ültesse külön padba, a beteg gyermek helyét hagyja üresen, és figyelmeztesse a gyermekeket, hogy a beteggel és szomszédáikkal 8—10 napig ne fogjanak kezét, ezeknek a könyveit és írószereit ne érintsék. Azt a gyermeket, aki fertőző betegséget állott ki,

csak akkor bocsássa be ismét az iskolába a tanító, ha a gyermek orvosi bizonyítványt hoz, hogy már járhat az iskolába. A gyakrabban előforduló fertőző betegségekről a legszükségesebb tudnivalókat az alábbiakban adjuk.

Bárányhimlő. Nem nagyon veszedelmes (a valódi himlőtől teljesen különböző, de rendkívül ragadós betegség. Vele szemben az iskola nem sokat tehet, mert lappangási ideje igen hosszú, a fertőzés után csak 10—15 nap múlva mutatkoznak az első tünetek, és e hosszú lappangási idő alatt a fertőzött beteg rendszeren már tovább terjeszti a betegséget. A bárányhimlő nyilvánvaló tünetei a mindenki által ismert apró piros foltok, amelyeknek a közepén igen piciny hólyagocskák emelkednek ki; a hólyagok nedvvel telnek meg, majd pár nap alatt besüppednek, elszáradnak, és a hólyagocskák felülete lehámlik a bőrről, jókora gombostűfejnyi területen; a hámlás helyén egy ideig még rózsaszínű, csakhamar elhalványuló folt marad. Néha csak tíz-tizenöt ilyen himlő-folt mutatkozik a betegen, néha azonban az egész test tele van vele. Mivel mint a legtöbb fertőző betegségben, úgy a bárányhimlőben is igen fogékony a gyermek más betegségek (pl. tüdőgyulladás és vesebaj iránt), bármily enyhe lefolyású is a betegség, a bárányhimlőben levő gyermek mindaddig maradjon ágyban, amíg a testén meg lehet látni, hogy hol voltak a himlőfoltok. Azt a gyermeket, aki bárányhimlőben volt, természetesen nem szabad az iskolába bebocsájtani már akkor, amikor még talán meglátszik rajta a bárányhimlőnek a nyoma is.

Diftéria. A legveszedelmesebb betegségek egyike, amelybe még tizenöt-husz évvel ezelőtt is minden második gyermek belehalt, aki megkapta, ma azonban már igen sok esetben gyógyítható, ha az orvos már a betegség kezdetén jelen van. Általános tünetei: levertség, fejfájás, hányás, torokfájás; a gyermek torkában gyuladás. Biztos tünet: szürkésfehér réteg a mandulákon, a garaton és a nyelvcsapon. Ez a szürkésfehér réteg eleintén kicsiny, néha csak lencse nagyságú, de óráról-óra meg lehet figyelni a növekedését, illetőleg tovább terjedését fölfelé a szájadlásra és az

orrba; a betegség előrehaladtával ez a szürke réteg zöldesszürkévé és igen bőséggé válhatik; a nyakmirigyek az állkapocs alatt gyakran megduzzadnak, a beteg nehezen lélekedik, ajka kicserepededik, nyelve száraz; a láz egyre fokozódó. Ha ez a betegség a gégeire is kiterjed, vagy ha a gégeben keletkezik, akkor torokgyík (krup) a neve. A torokgyík ugyanaz a betegség, ami a diftéria, csak a megbetegedés helye más. Ha a torokban kezdődik a betegség, akkor néha nem terjed ki a mandulákra és a nyelvcsapra és szájadlásra, hanem csak rekedtség, nehéz, majd zörejes lélegzés és sajátságos, ugatáshoz hasonló köhögés jelzi a betegség kitérését. A gégeben jelentkező diftéria, a torokgyík, rendkívül veszedelmes, mert a gégeben a szürke diftéria-bártya egyre terjed és duzzad, és végül elzárhatja a légutát és így a gyermeket megfojthatja. Ha ez a veszedelem fenyegeti a gyermeket, az orvos esetleg a légcső fölmetészésével egy ércsövet helyezhet még a légcsőbe és ezzel némely esetben megmenti a betegnek az életét; legújabban operáció nélkül is tudnak már ércsövet helyezni a gégebe, az ú. n. intubációs készülékkel. Igen sok diftériás beteget megmentenek az orvosok a Behring német orvostanár által 1894-ben főtálat diftériás-oltással. Ehhez az ú. n. diftériaszérum szükséges. Ez úgy készül, hogy a szérumot termelő intézetben egy lovat immunissá tesznek a diftéria ellen; amikor már kétségtelen, hogy ez a ló diftériával nem fertőzhető, mert a vérében levő ellenmérgek a diftéria baktériumait megölik, a lónak az erét megcsapolják, és ennek a vérnek a savója az ú. n. szérum; ha ezt a szérumot a beteg gyermeknek a vérébe juttatják, a bőr alá fecskendezés (vagy közvetlenül egy nagyobb érbe való belövellés útján), akkor a szérumban levő ellenmérgek igen gyorsan szaporodnak és tovább terjednek a beteg gyermek vérében és megölik benne a diftéria baktériumait. Természetesen nagyon fontos, hogy az oltás még idejében történjék és ne akkor, amikor a beteg testben már nagyon elszaporodtak a diftéria baktériumai. A diftéria csecsemőket és a felnőtteket ritkán támadja meg, leggyakrabban az 1—5 éves korban jelentkezik, de azért a 12—14 éves

korig állandóan fenyegeti a diftéria réme a gyermekeket, akik közül most már csak 10—15 százalék hal bele ebbe a betegségbe, ha megkapja. Vannak igen enyhe lefolyású esetek is, amikor se a beteg, se a környezete nem is tudja, hogy a gyermek diftériát állott ki, de az ily eset ritka. A lappangási idő ennél a fertőzésnél az egyéni diszpozíció szerint igen különböző; néha a fertőzés után már pár óra múlva jelentkeznek a tünetek, de arra is van eset, hogy a fertőzés után csak tizennégy nap múlva mutatkozik a diftéria. A diftériás gyermeket rendszeren négy hétre tiltják ki az iskolából az orvosok, ezt a határidőt a tanító egy héttel még bizvást megtoldhatja. A védekezés szempontjából ajánlani kell a tanulóknak a száj tisztántartását és a gyakori toroköblögetést. A beteget folyógyógyulása után alaposan meg kell fürösztetni és a ruháit, valamint az egész lakást alaposan fertőtleníteni kell, mert a diftéria baktériumai még hónapok múlva is fertőznek.

Hastifusz. Az iskolaköteles korban levő gyermekek ezt a betegséget sokkal ritkábban kapják meg, mint a 15—30 évesek, de ők sem általánosan mentesek alóla; tünetei csak igen lassan, fokozatosan mutatkoznak; eleinte csak levert a beteg, a feje fáj, nehézkiesen mozdul, pár nap múlva nagy lázba esik (rendszen este), ágyba fekszik, és a tulajdonképpeni tünetek csak ezután mutatkoznak, amikor a beteg már nem bír fölkelni az ágyból. Az iskola szempontjából tehát a betegség fölismerése nem fontos, — a hastifusz ellen már eléggé védünk az iskolát, ha a lázas gyermeket betegségének idejére eltávolítjuk az iskola falai közül. Az ágybadólt hastifuszos beteg láza egy hétig folyton emelkedik, a következő héten állandó és azután egy-két hétig, a folyógyógyulásig fokozatosan csökken. A beteg nyelven szürkésbarna, száraz réteg támad, a beteg szinte mámorosan érzéketlen az első héten, majd izgatott, ki akar ugrani az ágyból, magánkívül van, és a szó szoros értelmében bele kell kötözni az ágyba, hogy kárt ne tegyen magában. A betegségnek a fészke a belekben van; itt gyuladás, daganat, majd fekélyek támadnak, a belek véreirei megrepedezhetnek, s a bélvérzés vagy a hashártyagyuladás

vet véget a hastifuszban elpusztuló beteg életének. Miután a belekben van a baj, nagyon fontos a beleknek a kimélése; a betegnek forrált tej és húsleves a tápláléka, amit egy ideig tűr, de 8—10 nap múlva már annyira kiéhezik, hogy mindenáron valami tartalmasabb táplálékot követel, ami rá nézve biztos halál. A teljes folyógyógyulásig (amelynek napját csak az orvos állapíthatja meg), kizárólag az orvos által ajánlott táplálékot szabad adni a betegnek. Valószínű, hogy az ivóvíz, a tej és az élelmiszerek útján terjed a tifusz; a betegnek főként az ürületek fertőző hatású, és ennek következtében a ruházata is. Az egész környezet fertőtlenítéséről alig lehet eléggé gondoskodni.

Himlő. Igen veszedelmes és nagyon könnyen fertőző betegség, amely ellen azonban kitűnő védelmet nyújt a törvény által is elrendelt himlőoltás. (L. e cím alatt.) A himlő lappangási ideje 10—18 nap; a betegség kitérésakor az első tünet a hidegletlés, nagy lázzal; a beteg nyelvét sűrű, szürkés réteg borítja; hányás következik be igen gyakran fej- és derékfájással, és a beteg gyakran félrebeszél. Három-négy nap múlva a hidegletlés után apró, piros foltok jelennek meg a betegnek a hasán és a comb belső oldalán; ezek a foltok annyira növekednek, hogy egybe is olvadnak; majd az arcon, a fejbőrön, derékon, karokon, végül a lábakon mutatkoznak vörös foltok, amelyek csakhamar vizenyős anyaggal telt hólyagokká alakulnak át; 7—9 nap múlva e hólyagok gennyedni kezdenek, s a 11—12. naptól kezdve lassan beszáradnak; helyükön nem ritkán apró gödröcskék maradnak; ez a ragya. Amikor a himlő oly erősen tör ki a betegben, hogy a bőrből apró erecskék megrepedése következtében vér is ömlik a himlő-hólyagokba, a betegségnek ezt az alakját, mely csaknem mindig halállal végződik, fekete himlőnek hívják. A himlős beteg természetesen szigorúan elkülönítendő és egész környezetét gondosan fertőtleníteni kell.

Influenza. Egyike a leggyakoribb betegségeknek, különösen ősszel és télen, de mibenlétéről és gyógyításáról még keveset tudunk. Úgy látszik, hogy ennek a fertőző betegségnek a lappangási ideje igen rövid, gyakran csak pár óra; a beteg kimerülést, fej-

fájást, lázat érez, néha zúgást a fülben; vagy az izmokban és ízületekben jelentkező fájdalom, vagy pedig nagyfokú nátha jelentkezik az influenzában, a szemek könnyezésével és köhögéssel együtt. Legjobb orvosszere az ágyban maradás és az izzasztás. Az iskolából a lázas gyermeket, mint már említettük, föltétlenül haza kell küldeni; ha a lázas gyermek még náthás is, igen valószínű, hogy influenzája van; tanácsoljuk neki az ágybafekvést, és különösen az óvatosságot, nehogy meghűljön.

Kanyaró. A fertőző betegségek közül egy sem oly gyakori a gyermekek között, mint a kanyaró, és egyikéről sem mondhatjuk annyi joggal, hogy az iskola terjeszti, mint erről. Ennek az az oka, hogy a kanyaró már lapangási időszakában is nagyon fertőző, úgy, hogy mire a gyermekek a kanyarónak az első jelei mutatkoznak, akkorra már egész sereg gyermeket fertőzhetett a beteg gyermek. A legelső tünetek: bégvadtság, kelletlenség, étvágy-hiány, fejfájás. — erre hajlamos gyermekeknél hányás, éjjel nyugtalan alvás: a testnek váltakozó hevülése és lehülése, gvenge köhögés, tüszentés; a gyermek arca sápadt, szeme fáradt tekintetű, bégvadt, könnyező. Ezek a tünetek csaknem teljesen azonosak az influenza tünetivel, és ezért a betegségek ebben a stádiumában nem is ismerhető föl egész biztosan a kanyaró. Körülbelül egy héttel a fertőzés után (de néha pár nappal előbb) vagy pár nappal később), a gyermek szájpadrólásán vagy belül a szájban az archús nyálkahártyáján apró piros foltok mutatkoznak, és ettől kezdve a gyermek láza állandóan emelkedik: 3—5 nap múlva a gyermek arcán, majd a nyakán, mellén, hátán, karján, végül a hasán és a lábain is apró, kiemelkedő piros kis foltocskák támadnak, melyek néha összefolynak. Mikor a kiütések terjedése véget ért, attól kezdve már egy nap múlva kezdenek eltűnni, először az arcról, majd a nyakról, mellről, a karokról, a hasról és a lábokról. Attól kezdve, hogy a kiütések kezdenek visszafejlődni, a láz is csökken, és többnyire már egy nap alatt el is mulik. Néhány nap alatt az összes kiütések megszűnnek, de a beteg már előbb is, a láz csökkenésétől fogva jól érzi magát. Rendkívül fontos

azonban, hogy a kanyaróban szenvedő gyermekekre a legnaövvbb óvatossággal ügyeljünk, úgy betegsége alatt, mint a felgyógyulása után még egypár héttig. Mért a kanyaró, bár többnyire igen enyhe lefolyású, járvány és halálózási aránya kedvező, — igen gyakran komplikálódik más betegséggel, a gyermek meghűlése vagy helytelen táplálkozása és részben még ismeretlen okok miatt. Leggyakrabban jár együtt a kanyaróval a tüdőgyulladás és a fülgyulladás; a tüdőgyuladással komplikált kanyaró igen gyakran halálos végű, a kanyaróban szerzett fülgyulladás pedig gyakran végződik a dobhártya átfürödésével, a hallásnak kisebb-nagyobbfoku zavarásával. Az iskola a kanyaróval szemben tehetetlen, mert mint említettük, a kanyaró még teljességgel fölismerhetetlen, amikor már veszedelmesen fertőz. Ezért hangsúlyozzuk ismételten és ismételten, hogy amint a fertőző betegségek legelső általános ismertető jelei mutatkoznak a gyermekek (leverttség, láz), azonnal küldjük haza; inkább mulasztson a gyermek egypár napot, ha utóbb kiderül is, hogy nem volt fertőző képessége, minthogy egy valóban fertőző betegségekben szenvedő gyermek inficiáljon egy egész osztályt. A kanyaró ellen való védekezés megkívánja még azt is, hogy intsük a gyermekeket: ne szokjanak rá a minduntalan való kézzorításra (parolázásra), egymáshoz ne nyúljanak, és amikor alkalmuk van rá: a kezüket mossák meg. Azt a gyermeket, aki kanyaróban volt, főlgyógyulása után még legalább két héttig ne bocsássuk be az iskolába.

Rubeola. Magyarosan: rózsaszínű kiütés; a legenyhébb lefolyású kiütéses betegség, amelyet nem okvetlenül szükséges a hatóságoknak bejelenteni; mivel azonban előre sohasem tudhatja az, aki nem orvos, hogy a jelentkező tünetekből csak rubeola fog kifejlődni és nem más, veszedelmesebb betegség, — a tanító igen helyesen cselekszik, ha a rubeola föllépéséről is jelentést tesz a járási (vagy városi) orvosnak, illetőleg a közigazgatási hatóságoknak. A rubeola lappangási ideje 8—10 nap; kezdő tünetei: leverttség, étvágy-hiány; apró, később lencse-nagyságúra megnövv rózsaszínű foltok, melyek fölképpen abban különböznek a kanyaró ismer-

tető jeleitől, hogy nem járnak lázzal, vagy csak igen csekély láz jelentkezik velük, és hogy a piros foltok nem lepik el egyszerre az egész testet, hanem amikor a test egyik részén jelentkeznek, akkorra a test másik részén már eltűntek.

Szamárköhögés. Igen makacs, nagyon kellemetlen fertőző betegség, mely nem ritkán véget vet a gyermek életének (különösen ha a gyermek gyenge), de csaknem mindig annyira lerontja a főleggyógyuló gyermek testi erejét is, hogy ezt a rombolást csak évek multával pótolhatja a már egészséges szervezet. Lappangási ideje 4—10 nap, kezdő tünetei: nátha, rekedt köhögés, majd hosszas köhögési ingerek, melyek görcsös köhögésre készítetik a beteget. Ezek a köhögések egyre hosszabbakká, valóságos rohamokká válnak; a betegnek az arca elpirul, ajka elkékül, a szeme kidülled, s a köhögés közben időnkint végzett mély lélegzetvételnek különös tisztító, hosszasan ziháló hangja van. A szamárköhögésben szenvedő betegnek a nyálkaváladéka egész bő, és mivel az egész nyálkakészlet kiköhögése igen nehéz, erőlködés közben gyakran hány is a beteg, sőt az orra vére is megereghet. A kiköhögött nyálka rendkívül fertőző. A szamárköhögésben szenvedő gyermeket tehát minden más gyermektől gondosan el kell különíteni. A köhögési rohamok száma naponként (24 óránként) 20—30, de néha 60-ig is emelkedik. Felnöttek ritkán kapják meg a szamárköhögést; a betegség lefolyása szerencsés esetben 4—6 hét, de hónapokig, sőt egy fél-évig is húzódhatik a szamárköhögés, mely az ily különösen makacs esetekben rendkívül kimeríti a gyermeket. A szamárköhögéshez elég gyakran tüdőgyulladás is járul; általában az a gyermek, aki szamárköhögésben szenvedett, nagyon hajlamos a tüdő számos betegségére és a tüdő-tuberkulózisra is.

Tüdővész. Valamennyi betegség közül a tüdővész szedi a legtöbb áldozatot. A tüdővész a tüdőnek gümőkóros (tuberkulotikus) megbetegedése. A gümőkór fertőző betegség, melynek fertőző anyaga a Koch-féle bacillus, igen apró gomba. Ez a gomba okozza a betegséget. A fertőzés elkerülése érdekében mindenképp megelőzni kell akadályozni azt, hogy

a tüdőből kiköhögött vagy a csont- és mirigy-gümőkór, másképp görvélkór genyijében levő bacillusok szét ne szórassanak, vagyis a beteg testéből az egészségesekek testébe ne juthassanak. Evégből arra kell szoktatni a gyermekeket, amit egyébként a jó izlés is előír, hogy köhögés alkalmával kezüket vagy zsebkendőjüket szájuk elé tartsák és hogy a nyálkát semmiesetre se a földre köpjék, hanem a köpöcsészébe, vagy ha az nincs kezük ügyében, akkor a zsebkendőjükbe. A fertőző csirák a porral kerülnek a levegőbe, és pedig úgy, hogy a porzemecskékre tapadván, azokkal együtt fölszállnak a levegőbe, majd a testbe, vagy testre. A por ellen való küzdelemnek állandónak kellene tehát lenni. A szülőtől örökölt hajlamosság ellen nem tehet a család semmit, de minden erejével küzdjön a hajlamosság megszerzése ellen. A hajlamosságot előidézi, különösen irás alatt, a görnyedt testtartás, huzamosabb időn keresztül a karok szoros összekulcsolása, a huzamosabb ülés, mert mindezen okok megakadályozzák a mellkas kitágulását és így a tüdők teljes és alapos kiszellőzését. Hasonlóképp ártalmas a rossz levegő, melyben sok a szén-sav és a testből légzés, izzadás stb. által eltávozott gáznemű, szerves anyag. Fontos tudni azt is, hogy a tüdőt minden köhögés gyengíti: akár meghűlésből, akár fertőzésből (kanyaró, szamárhurut, influenza) eredt légyen. Régi orvosi tapasztalat, hogy a kanyarót, szamárköhögést, influenzát kiállott egyének sokkal könnyebben kapják meg a tüdővést, mint mások. A friss levegőhöz hozzászoktatott gyermek ritkábban hül meg, mert ennek bőre és tüdeje megedződött, megerősödött. Azonkívül a friss levegőn folytatott élénk mozgás legjobban tágitja a tüdőt, fejleszti a test erejét és így ellenállóképességét. A tartós, egészséges élet egyik fő feltétele a lakás, világos, nagy ablakokkal, kellőleg szellőztetve és állandóan tisztán tartva. Különösen a leányokat kellene az ezen irányban folytatott állandó szorgoskodás hasznáról fölvilágosítani és érzéküket az iskolában mutatott jó példával és következetes gyakorlattal kifejleszteni. Hangsúlyozni kell a célszerűtlen és rendet-

len életmódnak, nevezetesen a kevés alvásnak, a sok szesz élvezetének káros hatását és rombolását. Ki kell emelni, hogy ezek a testnek a tüdővésszel szemben való ellenállóképességét legelőbb tönkreteszik. A test-edzés szempontjából nem lehet eléggé ajánlani, hogy a gyermekek felső testüket minden nap állott vízben mossák meg. Akik ezt teszik, védve vannak a meghűlések és a tüdőt gyengítő köhögések ellen. A testnek minden túlzástól ment fejlesztését különösen az olyan gyermekeknek kell ajánlani, kiknek családjában a betegség befészkelte magát, akiknek családtagjai tehát a betegségre velük születt hajlandósággal bírnak. A tüdőgümőkór éppenséggel nem gyógyíthatatlan betegség, sőt kigyógyítása nagyon valószínűvé válik, ha mindjárt kezdetben orvoshoz fordulnak, amikor a gyengébb forróság, báyadság, munkához való kedvetlenség, sápadtság, a testsúly fogyása, esetleg enyhe, de makacs, tartós köhögés stb. jelentkezik.

Vörheny. Másként: skarlát. Igen gonosz betegség, amely ellen szintén nagyon nehéz védekezni, és amelyben sokan elpusztulnak, még többen pedig egyéb veszedelmes betegséget is szenvednek általa. Lappangási ideje igen bizonytalan; van rá eset, hogy a fertőzés megtörténte után 24 óra múlva már jelentkeznek a tünetek, de megtörténik az is, hogy a fertőzés után csak tíz nap múlva tör ki a betegség. Kezdő tünetei: émelygés, hányás, borzongás, torokfájás és láz. A láz kitörése után csakhamar magas fokra emelkedik, és a beteg vagy elkábul tőle, vagy nagyon nyugtalanává válik, néha félre is beszél. A skarlát legelső biztos jelei: a torokban a gyuladós nyálkahártyán látható apró, sötétvörös pontok. Pár nap múlva a betegnek a nyakán és a mellén apró, piros foltok mutatkoznak, melyek a hátra, a karokra és az arcra is kiterjednek és gyakran egészen összefolynak. Súlyosabb esetekben a torok is nagyon megbetegedik, a mandulák megduzzadnak, sűrűs-zöld nyálka borítja őket, s a nyakmirigyek is megdagadnak, néha tojásmagyságúvá, és vagy elgennyesednek, vagy megkeményednek; az ilyen torok-megbetegedés a skarlátban gyakran előjele a beteg elhalálzásának, és ha a gyermek élet-

ben marad is, gyakran kiterjed a betegség az orra és a fülre is. Vannak azonban olyan enyhe lefolyású vörheny-megbetegedések is, amikor a torokban fájdalmat sem érez a beteg, kiütések sem mutatkoznak, és a beteg anélkül, hogy tudomása volna arról, hogy vörhenye van, fönn jár-kei, még iskolába is megy, és ott fertőz másokat, akiket talán sokkal nagyobb mértékben tör ki a betegség, mint azon, aki inficiálta őket. A vörheny piros kiütése 5—6 nap múlva elhalványodik, és a bőr lehámlik. Ez a lehámló bőr rendkívül alkalmas a vörheny továbbterjesztésére; ezért mulhatatlanul el kell égetni. A vörhenynek, sajnos, elég gyakori utókövetkevénye a vesebaj és az u. n. vizebetegege. Amig a vörhenybeteg bőrének a hámlása véget nem ért, a betegnek ágyban kell maradnia; a fölkelés után 2—3 hétig még a legnagyobb óvatosságra van szükség.

Egyéb fertőző betegségek. A többi fertőző betegségek közül jelentendő a hatóságnak: az orbánc, a járványos agy- és gerincvelőgyuladás, a fültömirigygyuladás. esete, valamint természetesen a ritkább és súlyosabb esetek is, ha netalán előfordulnának: pl. a kolera, pestis, pellagra, stbi.

A védekezés legfőbb szabálya minden fertőző betegséggel szemben: a tisztaság. Gerlőczy egyetemi tanár írja: Az, aki a beteget ápolja, nemcsak a mások érdekében, de a maga egészsége védelme érdekében is gondosan tartsa tisztán a kezét. Valahányszor a beteghez nyúlt, utána alaposan mossa meg a kezét szappannal. Az is célszerű, hogy szájukat gyakran öblögessük valami fertőtlenítő szájvízzel. Úgy a kéz mosása, mint a száj gyakori öblítése nem csupán olyankor ajánlatos, amikor fertőző beteg közelében vagyunk, vagy olyant ápolunk, hanem egyékor is. Nevezetesen *ne mulasszuk el sohasem azt, hogy kezünket minden étkezés előtt gondosan megmossuk szappannal, különösen pedig, hogy a kis gyermekek kezét minél többször mossuk meg.* A gyermek sok mindenhez hozzányul a kezével, a földön csúszkál és bekeni magát minduntalan, aztán piszkos kézzel eszik vajjas-, mézes-, lekvároskenyeret, süteményt, cukrot stb. Nem lehet csodálkozni azon, ha fertőződik.

RÉGI PÉNZEK.

A régi, nagy kulturáknak legszebb és legerdekesebb emlékei a régi pénzek. Népek kihálnak, városok annyira elpusztulnak, hogy csak a nevök marad meg a régi írásokban, — de ott, ahol egykor egy kulturnép élt, mélyen a föld alatt megmaradtak annak a népnek az apró iparművészeti tárgyai és főként a pénzei. Ha egy régi görög városnak romjai, melyekből csak egy-egy oszlopfej kerül elő a föld mélyéből éppen a sok törmelék

ágaiban járatlanok voltak, — ezekből az apró pénzdarabokból bizvást következtethetünk arra, hogy kétezer évvel ezelőtt is a kényelemnek nagyon sok olyan eszköze környezte a kultur-embert, amilyen eszközök ma pl. a művelt középosztály kényelmét szolgálják.

Feltűnő a régi pénzekben az állat-ábrázolások gyakorisága. Tudjuk azt is, hogy régebben a magyar nyelvben pl. az ezüst pénznek „ezüst marha“

közül, bizonyos melankóliát keltenek az elgondolkodó emberben; mennyivel inkább fölébreszti gondolatainkat, a messze multba visszaroppenő fantáziánkat egy-egy szép pénzdarab, melyet finomlelkű művész tervezhetett és finom kezű, finom szerszámokkal rendelkező ember valósíthatott csak meg. Pár ezer év óta a pénzverés mestersége nem sokat haladt; Krisztus előtt egy félezred évvel a pénzverő volt olyan jeles művész, mint ma élő legkiválóbb utódai. Mivel pedig lehetetlen föltételeznünk, hogy azok a régi emberek éppen csak a pénzverésben jutottak el a tőkéletesség magas fokára, de a műipar többi

volt az elnevezése. Hallottuk ifjúkorunkban az iskolában azt a magyarázatot, hogy egy ilyen régi ezüstpéNZ értéke egyenlő volt egy marha értékével, — innen az „ezüst marha“ elnevezés. Ez azonban éppen úgy nem igaz, mint az a másik, tudáلكos magyarázat, mely a pénz latin nevét, a *pecunia*-t a barom latin nevéből, a *pecus*-ból származtatja. Mert ha ez a magyarázat alapos és az igazságnak megfelelő volna, akkor régi ezüst pénzünkön egy marhának a képét kellene látnunk, s a régi római pénzen is marhátkellene keresnünk. Ehelyett azonban azt tapasztaljuk, hogy nagyon sokféle más

állatot is ábrázoltak a régi numizmatikusok, nem mindig szimbolikus céllal. Ha volt is valami jelentősége az ábrázolásnak, ez sohasem a pénzdarab értékével volt összefüggésben, hanem legfőleg mitológiai jelentősége lehetett az állat-ábrázolásnak. A legtöbbször azonban bizonyára semmi különös dolgot nem akart kifejezni a művész, — a pénzen az állat-ábrázolás pusztán csak dísz, csak ornamentika volt, minden jelentőség nélkül.

Bemutatunk itt hat darab régi pénzt. Mind a hatnak a rajzát (az

A 2. számú pénzdarab szintén görög tetradrakma, egyik görög gyarmatról, Sziciliából, e szigetnek Gela nevű városából, mely pár száz évvel Krisztus előtt egészen önálló volt és külön pénzt veretett. A gelai tetradrakma egyik oldalán emberfejű bika van, a másik oldalán pedig kettős harci fogat (biga), és e mögött egy ión stílusú oszlop.

Harmadik pénzünk kisázsiai, régi efezusi érem, egyik oldalán méhecskével, a másikon szarvassal és pálmával.

A negyedik pénz Thuriumból való

érem mindkét oldaláról) egy angol könyvből vettük, amelynek Burgess Frederic William a szerzője; a könyv címe: *Chats on old Coins*, ami magyarul annyit jelent, mint „Csevegések a régi pénzekről.” A régi pénzek gyűjtői bizonyára jól ismerik e nagy szorgalommal készült művet.

Az első pénzdarab egy görög négydrakmás pénz (tetradrakma), amelyet a Kr. e. 400—310 évek között készítettek. A pénz egyik oldalán Perzefone arcképe látható, hármass fülönfüggővel; körülötte négy delfinnek az alakját látjuk; az érem másik oldalán egy lófej van és ennek sörénye mögött egy pálmafa.

distatér, amelyet körülbelül Kr. e. 390 táján vertek; az érem egyik oldalán bika és hal látható, a másik oldalán pedig Pallas Athéné arcképe.

Az 5. számú pénz ezüst statér Eliszből, egyik felén Hera képe, a másikon szárnyas mennykő és olajfaág.

Az utolsó pénz szintén Sziciliából, Szelinuszából való kéttrakmás (didrakma), az egyik oldalon bika, a másikon ibisz-madár és Hyszasz folyó-isten látható, amint egy oltáron áldozatot mutat be. Az áldozatot bemutató, aránytalanul magas férfi-alak mellett egy egyiptomi ibisz-madár képe is jól észrevehető.

A RÉGI MAGYAR VÁRMEGYE.

Most, mikor a vármegyei közigazgatás gyökeres reformja, melyet igen tévesen államosítsanak neveznek, küszöbön van, talán nem lesz érdektelen egy pillantást vetni a régi vármegyére, annál is inkább, mert még a publicisztikában is sok téves nézet lát napvilágot alkotmányosságunk ez ősi bástyáinak eredetéről és multjáról.

Meglehetősen meddő eddig az a tudományos vita, hogy mennyiben eredeti magyar alkotás a vármegye és mennyiben külföldi, hasonló intézményeknek utánezata? Szent István korában, amikor kezdve a vármegyék-ről tudomásunk van, csaknem Európászerte szokásos volt az egyes országoknak megyék szerinti fölosztása. Németországban Gau, Angliában County volt az ilyen területi fölosztás neve; mindkettő fölött egy gróf állott, akinek tiszte volt az országos jövedelmek behajtása, a szükséges katonaságnak kiállítására háború esetére, s az igazságszolgáltatás ellátására. Nagyjában ez volt nálunk is a várispán jogköre. Az akkori nyugati szláv törzseknél, a csehknél, morváknál és horvátoknál szintén voltak zsupának nevezett megyék, melyek megerősített helyek vagy várak körül terültek el és amelyeknek körülbelül ugyanaz volt a rendeltetése, mint nálunk a vármegyének. De elvégre hasonló intézményeket a régi rómaiaknál is találhatunk; a római *castrum* például nem csupán egy várat jelentett, hanem a hozzátartozó népet is, összes külső telepeivel és községeivel együtt. De a magyar vármegye a külföldi hasonló intézményektől különbözött abban, hogy legelső sorban katonai intézmény volt, és hogy nem természetes akadályok (folyók, hegyek, stb.) szabták ki a határait, hanem a politikai célszerűség. A magyar vármegye, úgy látszik, az ősi törzs-rendszerből fejlődött. Szent István előtt nemzetiségek szerint volt fölosztva az ország területe; ez azonban akkor, amikor már nemcsak a honfoglalók utódai laktak az országban, hanem a meghódoltakon kívül nagyon sok bevándorolt is, — nem volt többé célszerű honvédelmi beosztás. A honfoglalók leszármazottjain kívül igénybe lehetett, sőt kellett is venni a hódol-

tak és bevándoroltak közreműködését is a hon védelmében. Erre az az út, hogy ezeket az eredetileg idegen elemeket beolvasszák a nemzetiségekbe, nem mutatkozott célszerűnek, mert ez az egyenjogúsítással egyértelmű lett volna, amire pedig abban a korban még gondolni sem lehetett.

Az ország területének vármegyékre való fölosztása kezdettől fogva felségjog volt. 1009-től fogva vannak történeti emlékeink a vármegyék létezéséről, s ettől fogva mindig a király állapította meg a megyék területét, kivéve az újabb időket, amikor ez a jog a törvényhozás körébe ment át. Megyéink jobbára ugyanazok, mint Szent István idejében voltak. Már az Árpádok korában is megvolt, a váradi Regestrum tanúsága szerint, Somogy, Fehér, Bács, Bihar, Borsod, Vas, Nógrád, Bars, Zala, Bodrog, Pozsony, Sopron, Moson, Abauj, Hont, Esztergom, Csanád, Veszprém, Alsófehér, Tolna, Baranya, Szolnok, Varrasd, Nyitra, Trencsén, Kolozs, Szepes, Temes, Gömör, Győr, Krassó, Komárom, Arad, Zemplén, Ung, Szabolcs, Szatmár, Békés, Pozsega, Zágráb, Zólyom, Csongrád, Sáros, Körös, Pilis, Szerém, Ugocsa, Doboka, Bereg és Verőce vármegyék, továbbá a nemrég eltörölt Zaránd vármegye, s ezeken kívül néhány már rég megszűnt megye, nevezetesen Keve, Patak, Sempte és Újvár vármegyék. Nem a váradi Regestrumból, de más okleveles forrásokból tudjuk, hogy már az Árpádok idejében megvolt Máramaros, Liptó, Arva, Túróc, Hunyad, Küküllő, Torda, Torna és Torontál vármegye, valamint a már rég eltűnt vármegyék közül is Borsova, Galgóc, Karakó és Szolgalyór vármegyék.

Az ősi vármegye tisztviselői: a várispán (*comes castri*), alispán vagy udvarbíró (*comes curialis*), várnagy (*castellanus*, *praefectus*), hadnagy (*dux princeps*, vagy *major exercitus*, ki a váron kívül parancsnokolt), a századosok és tizedesek mint alantastisztek s a főhírvivők (*archipraeco*).

A régi vármegye főképpen mint nemzeti intézmény, mint az egy területen élő nemesség szervezete él a köztudatban, — holott eredetileg a vármegye nem a nemesség közössége volt.

Szent István király idejében nem a nemesek, hanem éppen ellenkezőleg, a nem nemesek alkották a vármegyét: helyesebben szólva a nem nemesek közül azok, akik közvetett királyi hatóság alatt állottak. A vármegye élén a várispán állott, akit e tisztségére a király nevezett ki. A megye területén lakó birtokos nemesek nem tartoztak a várispán hatósága alá, hanem csak a várjobbágyokkal és a várnéppel rendelkezett a várispán. (A várjobbágyok vagy várkatonák Kézai krónikája szerint szegényebb nemesek voltak, kik a várföldek használatában a királyok által azért részesítettek, hogy háború esetén a várakban fegyveres szolgálatot teljesítsenek a várispán zászlója alatt. A XIII. század végén már határozottan el voltak ismerve nemeseknek. Nem részesültek a nemesek minden szabadságával; például szabad költözködési joguk nem volt, hanem nemzedékről-nemzedékre ugyanazon vár szolgálatában állottak. A várnépek nem tartoztak se a nemességhez, se a várjobbágyokhoz, se a városi polgárokhoz, hanem a vármegye tisztviselőinek a földjein laktak, és bizonyos szolgálatokra voltak kötelezve: a vár-földeket művelték, az erődök falait fölépítették és rendben tartották, utakat és hidakat készítettek s a várispánnak pénzbeli és természetbeli adót fizettek.) A várjobbágyok és a várnépek fölött a várispán által kinevezett *udvarbíró* ítélkezett.

A vármegye elsősorban honvédelmi intézmény volt. A vármegye *területe*, amelyhez eleintén a nemesi birtokok nem tartoztak hozzá, a várjobbágyok és várnépek megélhetésének biztos támasza volt; a megyei földek élvezetének fejében azután a nép katonai szolgálatot teljesített, éppen úgy, mint a nemesség.

Amikor az első királyok, Szent István-tól kezdve, idegeneket telepítettek be: földet is kellett nekik adniok. Mivel pedig a nemesi magántulajdont a királynak is tisztelnie kellett: az idegenek vagy maguk is nemesi birtokot kaptak, vagy a megyék területére voltak utalva. A királyoknak a megyei területeket, azaz a várbirtokokat a telepítésre való tekintettel, folyton gyarapítaniok kellett, ami csak a királyi család igen terjedelmes földbirtokainak, valamint a hűtlenség címen elkobzott birtokoknak átengedésével volt lehetséges. A vármegyé-

nek birtokviszonyai tehát folyton ingadoztak és nem voltak mindig egyensúlyban a nemesség birtokviszonyaival. Voltak királyok, akik a vármegyei birtokokat elidegenítették, elajándékozták, vagy eladták. Ezzel a saját hatalmukat csorbitották, mert amily mértékben összezsugorodott a vármegye, oly mértékben nőtt a nemesség ereje és hatalma.

A XIII. század közepén a főurak zsarnokoskodtak a köznemességgel szemben. A nemesség a vármegyékben keresett szövetséges társat: közös gyűléseket tartott a várjobbágyokkal és várnépekkel.

A XIII. század végén a vármegye már önkormányzati testület, melyet a nemesség alkot a várnéppel és a várjobbágyokkal együtt. Ebben a korban a vármegye élén már nem a várispán, hanem a főispán áll, s az udvarbíró mellett már a nemesi bíró is ítélkezik a nemesek pöreiben. A nemesi bírót a nemesség maga választotta.

A XIII. század előtt a várispánt megillette a bíraskodási jog a vármegyéhez tartozó nem nemes személyek ügyeiben; az ispán ezt a jogot udvarbírája által gyakorolta, akinek alkalmasint már ekkor *szolgabíró* volt a neve. Ez a bíraskodás II. Endre király korában már, úgy látszik, csak a polgári perekre terjedt ki, mert ebben az időben már külön büntetőbíró is szerepel az okiratokban *bilochus* (billogos?) névvel. Mikor a tájárjárás után a várszerkezet és a vármegye nagy átalakuláson ment át: a vármegye bíráját már nem az ispán nevezte ki, hanem a megyei nemesség választotta: a szolgabíró név továbbra is megmaradt, de a szolgabíró most már a nemesek kisebb ügyeiben is ítélkezett.

Az Anjou királyok korában mint önkormányzati testület fejlődött tovább a vármegye, melynek mint politikai testületnek Zsigmond idejében alakult ki az a nagy jelentősége, mellyel azután évszázadokig bírt. A nemesek ügyeiben ez időszakban a főispán által kinevezett alispán intézkedett. Zsigmond király korában kezdődött az a jogszokás, hogy nem jelent meg az egész nemesség az országgyűlésen, hanem egyes vármegyék csak követekkel képviseltették magukat. A mohácsi vész után alispánját, valamint többi önkormányzati tiszt-

viselőjét már maga választotta a vármegye és a főispánnak a közgyűlés színe előtt esküt kellett tennie, hogy védelmezni fogja a megye jogait. A törvényhozásra közvetlen befolyást gyakorolt a vármegye, melynek közgyűlése előre megvitatta az országgyűlés tárgyait, e tárgyakra vonatkozólag utasításokat adott országgyűlési követeknek, s a követeket, ha az utasítást nem tartották meg, visszahívhatta és helyettük másokat küldhetett az országgyűlésre. A megyei utasítással ellenkezően szavazó követnek a szavazata érvényes volt akkor is, ha őt a megye később visszahívta.

A vármegye nagy ereje abban állott, hogy a megye területén a törvényeket és királyi rendeleteket maga a vármegye hajtotta végre. Nagyon természetes dolog volt ez, mert állami adminisztráció nem volt, egyáltalán nem létezett más hatóság a vidéken, mint a vármegye, és így a végrehajtás szükségképpen a vármegyére hárult. A XVI. századtól kezdve azonban a vármegye nemcsak végrehajtó, hanem egyszersmind ellenőrző hatalom is volt. Az 1545. évi XXXIII. t.-c. úgy rendelkezett, hogy a kapitányok, fő- és alispánok *ne engedelmesskedjenek öfelsége és helytartója oly rendeleteinek, melyek országgyűlési végzemények ellenére adatnak ki.* Ez a törvénycikk ugyan csak a birtokok visszaadásáról intézkedett s az volt az intenciója, hogy e tárgyban a beszercebányai országgyűlés végzeményei megtartassanak, de a vármegyék az 1545. évi XXXIII. t.-cikket állandóan kiterjesztően magyarázták s azt következtették belőle, hogy a vármegyének joga van bármely királyi rendelet törvényességét megvizsgálni. Ezzel a joggal éltek is elég gyakran, s az oly királyi leiratokat és kormányrendeleteket, melyeket az alkotmányra nézve sérelmeseknek tartottak, nem hajtották végre, hanem félretették. A vármegyének e passzív ellenállásában rejlik erő, a *vis inertiae* ily módon valóssággal az alkotmányosságának biztosítéka volt.

Az 1848-iki nagy átalakulás után, amikor a rendi alkotmány helyébe modern, demokratikus alkotmány lépett, a vármegye sem maradhatott fenn többé régi alakjában. Az 1848-iki alkotmány megalkotói nem gon-

doltak ugyan a megyék eltörlésére, hanem csak arra, hogy a nemesség helyett az egész adófizető népet tessék a megye közönségévé, de már ezzel is alapjaiból forgatták ki a régi vármegyét. A vármegyék fokozatos átalakulásának és hatáskörük állandó szűkülésének azonban korántsem a rendiség megszűnése és a demokrácia érvényesülése volt az oka, hanem legfőképpen az államkormányzati hatalom külső szerveinek a kifejlődése. Mint már utaltunk rá: a rendiség idejében csak nagyon kevés királyi (azaz állami) hivatal volt az országban, nem volt más végrehajtó szerv, mint a megyei és városi municipium és legalsófokon a község, mely a megyétől még jobban függött, mint ma. A modern államban azonban a végrehajtó szervezetek, a hivataloknak és hivatalnokoknak nagy sokaságával rendelkezik a középponti kormányzat, s azoknak a törvényeknek és rendeleteknek a száma, amelyeket a vármegye közreműködése nélkül is végre lehet hajtani, egyre szaporodik. És ezek amily mértékben szaporodnak, oly mértékben csökken a vármegye alkotmánybiztosítéki és alkotmányvédelmi jelentősége.

A kormányzásnak egyöntetűsége és egysége érdekében a megyei és városi törvényhatóságok körébe utalt feladatok egyrészt már rég kivette a törvényhozás a törvényhatóságok kezéből. Így pl. a bíraskodás, kivéve némi jelentéktelen ügyeket, az 1871. évi XXXI. törvénycikk megalkotása óta teljesen független a vármegyétől. Az erdészet, vízügyek, iskolaügy stb. terén is a vármegyék rovására terjeszkedett az állami adminisztráció; majd a Széll-kormány kivette a megyék kezéből a pénzkezelést; azután egységessé tették és országosan rendezték a megyei tisztviselőkilletményeit. Innen már csak egy lépés volt a megyei tisztviselőknek állami tisztviselőkké tétele és a szabad tisztviselő-választási rendszernek a kinevezési rendszerrel való helyettesítése.

Alkotmányos szempontból már csak két jelentős joga van a vármegyének: az országgyűlés által meg nem szavazott adóknak s a meg nem szavazott ujoncnak megtagadása, ami annyit jelent, hogy a törvénytelen adószedésben és ujoncozásban való közreműködését megtagadhatja a vármegye.

A HAZAI ÖRMÉNYEK EREDETE.

Magyarországon az örmények a legrégibb nemzetiségek közé tartoznak; csaknem oly régen laktak itt, mint a magyarok, tömegesen azonban csak a XVII. század végén telepedtek le.

Mivel a kazárok között mindig nagy számban voltak örmény harcosok a IX—X. században, a kazárok egy része pedig a magyarokhoz csatlakozva részt vett a mai haza megalapításában: már a honfoglalók között is lehettek örmények is. Úgy Kézai, mint Turóczy krónikája megemlíti, hogy már Géza fejedelem és Szent István idejében a cseh, lengyel, görög, spanyol, izmaelita és bessenyő telepelesen kívül örmények is voltak Magyarországon, a magyarokkal házasság útján elkeveredtek és nemeségre is emelkedtek. A XIII. században nagyobb számmal laktak örmények Esztergomban. 1249-ben IV. Béla megújította kiváltság-levelüket, melyben megemlíti, hogy már a korábbi magyar királyok is adtak az örményeknek hasonló privilégiumokat, de az ezekre vonatkozó okiratok a tárdulás alkalmával elvesztek. Kún László király 1281-ben az esztergomi örmények telkét az Agoston-rendnek adományozta. Örmények azonban tovább is, a XV. század közepén is laktak Esztergomban. Erdélyben néhány ősrégi helynévből az örmények korai letelepedésére következtethetünk. (Alsó-Fehérmegyében Örményszékes, Küküllőmegyében Szász-Örményes, a régi Közép-Szolnokmegyében Örményes, Kolozs megye alsó részében szintén Örményes, a régi Belső-Szolnokmegyében, a dési járásban Örmány, a régi Aranyosszékesben pedig nemcsak Örményes község, de Örményes patak is van.) A szép vízi temetőben van egy 1573-ból való örmény fölíratú sírkő. 1600 október 25-én a lécfalvi országgyűlés törvényt hozott, mellyel az örmény kereskedőket Erdélyországból kitiltotta.

A hazai örmények nagyobb tömege azonban csak 1672-ben vándorolt be Erdélybe a szomszéd Moldvából. Ezek a bevándoroltak az Ararat-hegy tövéből, Ani városából valók.

Ani városa Nagy-Örményország Sírág nevű tartományában volt. Mikor az örmények a IX. században az arabok igáját lerázták magukról, két

nagy királyságot alapítottak. A déli-nek Vaszpurakáni volt a neve, Van a fővárosa; az Arzeruni-családból való királyok uralkodtak benne. Az északi királyságnak Ararat volt a neve, Ani a fővárosa. Itt a Pakradita-család uralkodott.

Ani mint valami mesebeli nagy város él az örmények fantáziájában; szerintük százezer család lakott e városban, amelynek ezer temploma volt. Az mindenesetre valószínű, hogy Ani egyike volt Kis-Azsia legnagyobb és leggazdagabb városainak, mert az örmény már a középkorban is igen kiváló kereskedő-nép volt, s abban az útvonalban lakott, amelyen át Európának Ázsiával való kereskedelmét lebonyolították. Nagyon természetes ennél fogva, hogy abban a sok háborúban, mely a középkorban Kis-Azsia népeit pusztította, Örményország és Ani városa is sokat szenvedett. 1046-ban Konstantin Monomakhosz görög császár, 1062-ben pedig a szeldzsuk szultán foglalta el Anit. A szeldzsuk-törököktől 1072-ben az arabok, tőlük 1086-ban a perzsák, ezektől ismét 1124-ben a georgiaiak foglalták el. Két év múlva a perzsák megint kiverették a georgiaiakat Aniból, 1131-ben pedig a georgiaiak a perzsákat és így tovább. 1239-ben Dzsingisz kán meghódította az egész Örményországot és Ani városában nagy mészárlást vitt véghez.

E szomorú esemény után az örmények egy része kivándorolt Ani városából s Kazán és Asztrakán között, a kipcsák-tatárok földjén telepedett le. Mivel azonban a tatárok itt is folyton sanyargatták őket, 1330-ban tovább vándoroltak a krimi félszigetre.

Abban az időben a krimi félsziget a genovai köztársaság birtoka volt; az olaszok nagyon szívesen látták a mintegy negyvenezer főből álló bevándorló csapatot, melynek nagyrésze a félsziget fővárosában, Kaffában telepedett le, külön városrészt alkotva. A XIV—XV. században Genova gazdaságának főtényezője a krimi kereskedelem volt, melyet az örmények közvetítettek.

Mikor a törökök a krimi félszigetet is elfoglalták, a gazdag örmény népet kirabolták, egy részét le is ölték.

Azok, akik megmenekülhettek, Lengyelországba futottak, ahol egy ideig Kamenic, Lemberg, Mohilov és Sztaniszlav városokban találtak menedéket. Innen a XVI. század elején mentek Moldvába, ahol azonban nagyon sokat szenvedtek a nemzetiségek iránt nagyon türelmetlen István vajda, majd Duka vajda kormányzása alatt. 1668-ban föl is lázadtak Duka ellen, s a fejedelem Szucsava várába menekült előlük.

1669-ben a fejedelem a törökökkel szövetekezett, s ettől kezdve az örményeknek nem volt többé maradásuk Moldvában. Apafi Mihály erdélyi fejedelemmel bocsájtkoztak tárgyalásba, aki 1672-ben be is bocsájtotta őket országába. A havasok alján telepedtek meg az örmények, majd tovább húzódtak keletre, mikor különféle kereskedelmi kiváltságokat kaptak. Szamosújvár és Erzsébetváros városát ők alapították. A „városalapító” családok e mivoltukra nagyon büszkék és magukat a többi örményeknél sokkal többre becsülik.

Apafi Mihály fejedelem nagyon szívesen látta az örményeket országában, melynek népessége a belső villongások, s a törökök és tatárok dúlása folytán megritkult; azonban se Erdélynek, se Magyarországnak az alkotmánya nem olyan volt még abban az időben, hogy a bevándorolt elemek itt, új hazájukban teljes joggal lehettek volna fölruházva. Nevezetesen az örmények, mivel nemesek nem voltak, földbirtokot nem szerezhettek, hanem csak zálogba vagy bérbe vehették a földeket. Mivel nem volt földbirtokszerzési képességük, közülök azok, akik kereskedők vagy iparosok nem akartak lenni, az úgynevezett értelmiségi pályára mentek és papok, katonák vagy orvosok lettek, — ehhez nem volt szükséges a nemesi származás. Hogy az örmények kis városokban szívesen tömörültek, ennek az a magyarázata, hogy a városi polgár csaknem annyi jogot élvezett már, mint a nemesség. A királyok nagyon szívesen látták, hogy az örmények apró városaikban élénk kereskedelmet teremtenek, és egyik városukat, Szamosújvárat 1726-ban, Erzsébetvárost pedig 1738-ban szabad királyi városi rangra emelték. Ez a két város máig is fő széke a hazai örménységnek; Szamosújváron és Er-

zsébetvároson kívül Gyergyószentmiklóson, továbbá Görgény, Petele, Bátos, Felfalu és Csíkszépvíz községekben laknak még nagyobb számmal örmények.

Az 1840-iki erdélyi országgyűlés honosította az örményeket; de teljes egyenjogúságot csak az 1848-iki nagy alkotmányreform alkalmával nyertek. Azok az örmény családok, melyek főként Mária Terézia korában és azóta nemességet kaptak, természetesen mindenben teljesen egyenlő jogokat élveztek a többi magyar nemesi családokkal.

A XVIII. század derekán különben még egy örmény bevándorlás volt; amikor a törökök 1739-ben elfoglalták Belgrádot, az ott lakó negyven örmény család, mely Kis-Ázsiából közvetlenül jutott oda, Erzerumi Jakab vezetése alatt a törökök elől Újvidékre menekült. 1746-ban már templomot is építettek az újvidéki örmények; 1849-ben leégett a templom, de 1891-ben újra fölépítették.

Az Erdélybe betelepedett örmények bejövetelük alkalmával görögkeletiek voltak; 1690-ben térítette őket a katolikus vallásra Verzereszkul Oxendius, aki a hazai örményeknek utolsó püspöke volt. Azóta az örmények az erdélyi püspök egyházmegyéjéhez tartoznak, papjaikat azonban nem szentelheti föl az erdélyi püspök, hanem csak a bécsi vagy a lemergi örmény érsek. Govrik, a mostani bécsi örmény érsek, erdélyi származású magyar-örmény.

A magyarságba különben teljesen beolvadtak; ma már alig van közöttük, aki még tud örményül, faji jellegük és ezzel együtt kiváló üzleti érzékük azonban még ma is megvan.

Az egész magyarországi örménységnek még ma is főfoglalkozása a kereskedés; azok az örmények, akik már földbirtokra tettek szert, nem maguk művelik, hanem rendesen bérbeadják a földjeiket; az örmény csak az adás-vevésnek él, s e téren az ügyessége és élelmessége éppen olyan közmondásos, mint a takarékosága. Az örmények amióta közöttünk élnek, mindig velünk tartottak és mindig a magyar nemzeti iránynak lelkes hívei voltak. Antropológiai tekintetben azonban még nem asszimilálódtak: faji jellegük ma is nagyon meglátszik rajtuk.

A TEJ MINT TÁPLÁLÉK

A tej összes tápszereink között a legelső helyet foglalja el és a legnagyobb fontossággal bír, nemcsak azért, mert mindnyájunknak mindennapi eledel, hanem azért is, mert nagy tápláló értékét tekintve a legolcsóbb eledelünk.

A tej nagy tápláló értéke és ennélfogva nagy élettani fontossága abban rejlik, hogy elemi alkotórészei, nevezetesen: a kén, hidrogén, oxigén, nitrogén, továbbá a foszfor, kén, kalcium: oly csoportosításban fordulnak benne elő, hogy elégsük alkalmával nagy hőt képesek fejleszteni és így könnyen pótolhatják a testben folyton föllépő melegvesztéseket.

A tejnek csoportosított alkotórészei a hidrogén és oxigénből álló víz; a szénből, hidrogénből és oxigénből álló tejcukor; a zsír, melynek részei szintén a szén, hidrogén és oxigén; azonkívül a kazein és albumin, végül a szuspendált és oldott sók, melyek különböző szeretlen elemekből állanak és melyek között legfontosabb a trikalcium és trimagnézium foszfát.

E vegyületek a következő átlagos mennyiségben vannak a tejben:

Víz	87.20	százalék
Zsír	3.80	„
Kazein	3.00	„
Albumin	0.50	„
Tejcukor	4.75	„
Szuspendált sók ..	0.20	„
Oldott sók	0.55	„

Ez alkotórészek közül a zsír, kazein, albumin és tejcukor az, mely a tápérték szempontjából elsősorban jön tekintetbe, mert ezek képesek elégsük alkalmával meleget fejleszteni.

Tudjuk, hogy az emberi élet nem más, mint lassú égési folyamat, az elfogyasztott táplálék adja a fűtőanyagot és a fejlődő meleg az erőt, hogy munkát végezhessünk; a munka következtében folytonos meleg- és anyagvesztés éketkeznek szervezetünkben, melyet kellő táplálékkal kell pótolnunk, hogy erőnket és életünket fönntarthassuk.

E körülmény következtében a tápszerek értékét tudományosan szempontból az úgynevezett kalorikus értékük szerint fejezzük ki, ahol kalória vagy hőanyag alatt azt a hőmennyiséget értjük, amely 1 klgr. 0 fokú víz hő-

mérséklétének 1 fokkal való fölmelegítésére szükséges.

Egy liter tej átlagban 690 kalória meleget képes fejleszteni, egy felnőtt embernek átlagos napi melegvesztése 3000 kalória, tehát egy liter tej e melegvesztésnek több mint egyötödét képes pótolni.

Ha kiszámítjuk, hogy egy koronáért hány kalóriát kaphatunk és ezt az értéket a más tápláló anyagokból hasonlóképp számított értékkel összehasonlítjuk, rögtön szembeötlik a tejnek mint tápláló anyagnak fontossága, mert egyetlen egy tápanyagból sem kapunk annyi kalóriát egy koronáért.

Egy német professzor különben a következő népszerű hasonlattal világította meg a tej tápláló értékét: egy liter teljes tejnek annyi tápértéke van, mint 200 gr. csontmentes borjúhúsnak, 200 gr. zsírban főzött burgonyának és 1½ vajás zsemlyének együttvéve.

De sajnos, éppen nagy fontossága miatt egyrészt, nagy hamisításoknak is ki van téve, másrészt pedig a legelőből belekerülő baktériumoknak is jó tápanyaga lévén, helytelen kezelés esetén nagyon könnyen megromlik, amikor is nem erőt nyújt, hanem igen sok betegségnek válhatik okozójává. Ennélfogva mindennapra szükséges tejszövet csak oly forrásból szerezzük be, mely elég garanciát nyújt arra, hogy a tej, melyet fogyasztani akarunk, a legjobb minőségű és már a fejestől kezdve a legnagyobb szakértelemmel van kezelve.

A tejkészítés és tejhigiénia ma már kifejlett tudomány és a tejjgazdaság a vele foglalkozóktól széleskörű és alapos tudást igényel. Azonkívül egy modern és a közegészségügy követelményeinek megfelelő tehenészet és tejszarnok igen nagy tőke befektetését is igényeli, minélfogva a kis termelő vagy pláne falusi milimári, aki a tehenkezelő, fejő és elárúsító egy személyben, soha sem rendelkezhetik azokkal a szükséges eszközökkel és szakértelemmel, amit ez a fontos ügy megkíván.

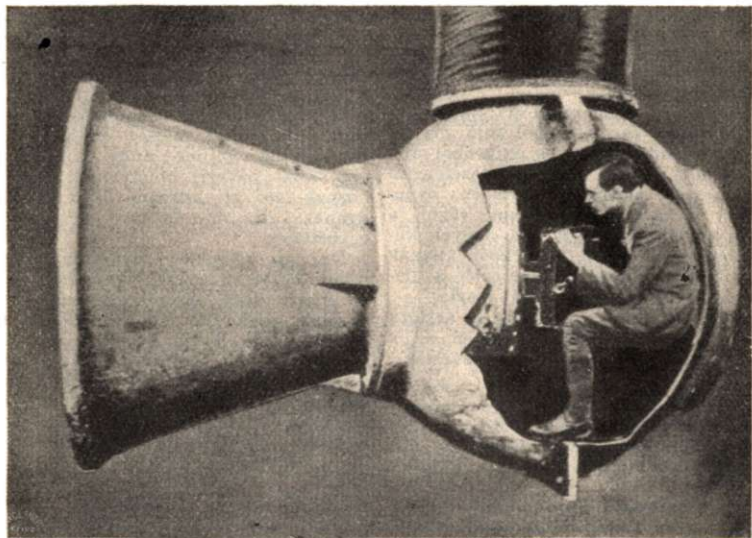
Egészséges és jó tej produkálásánál a szakszerű kezelés már a tejelő állatok takarmányozásánál kezdődik; a kezelésben természetesen a tisztaság a fő.

MOZGÓKÉPEK A TENGER FENEKÉRŐL.

Mindnyájan emlékezünk ifjúkorunknak egyik kedves olvasmányára, Jules Verne „Húszezer mérföld a tenger színe alatt” című regényére. A regény rejtelmes hőse, a csodálatos Nemo kapitány víz alatt járó hajójával, a Nautilussal a tenger színe alá kalauzolta ifjújai fantáziánkat, hogy föltárja előttünk a tenger mélységeinek titkait. Az egész regény persze csak arra való volt, hogy

mozgófényképfólvételeket is készíteni? A kérdés megoldása, ha sok nehézségbe ütközött is; nem volt lehetetlen. És valóban, ma már vannak is a tenger mélységeiben készített filmek, amelyeket az amerikai mozgófénykép-színházak már be is mutatnak közönségüknek.

Mivel igen nagy és költséges berendezkedés kell a tengerszín-alatti fényképfólvételekhez, ezekkel egy-

AZ OPERÁTOR ELHELYEZKEDÉSE A VIZALATTI FÉNYKÉPEZŐ-KÉSZÜLÉKBEN.

Verne, aki inkább tudós volt, mint író, vonzó módon, szinte észrevétlenül, nem tanítva, hanem szórakoztatva oktasson ki bennünket arra, hogy mi van a tengerben.

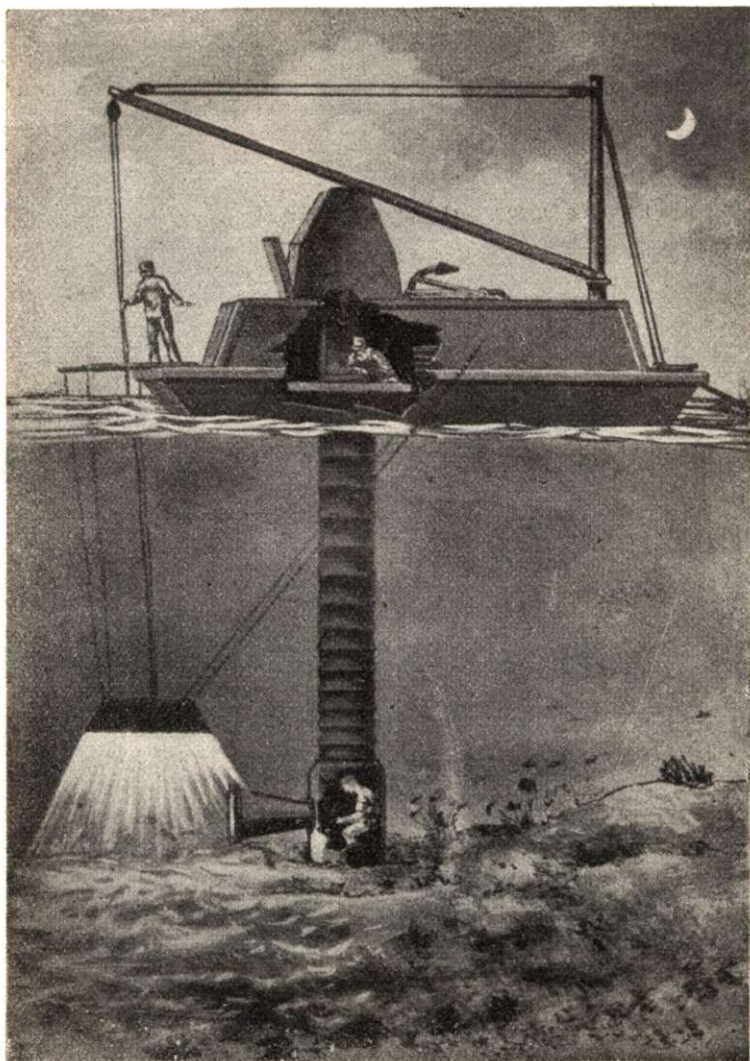
Nos, ami Verne idejében még fantasztikus dolog volt, az ma, a XX. században már valóság. Ma már tényleg vannak a víz alatt járó hajók, ha nem is lehet velük húszezer mérföldet megtenni és ha nem is egészen olyanok, mint aminőknek Verne képzelte őket. És ha le lehet szállni hajóval a tenger színe alá, miért ne lehetne ott fényképfólvételeket, sőt

előre nem foglalkozik más, mint az amerikai Submarine Film Company (Tengeralatti Film Társaság), amelynek Charles Williamson a megalapítója és elnöke. Az igazgatóságban az alapítónak két fia, J. E. és G. M. Williamson szerepel: a társaság főoperátora, aki a fólvételeket készíti, C. L. Gregory, aki nemzetiségére nézve német.

Az első kísérleteket ezen a téren, alkalmasint Verne eszméje után, egy francia tudós, Louis Boutan végezte mintegy húsz évvel ezelőtt; az ő kísérleteit Reighard, az amerikai

Michigan-egyetem tanára, majd Peau havrei és Ward ipswichi tudós folytatta. Mindezeknek a kísérleteknek azonban vajmi csekély volt a tudományos értékük. — a világosság

hiánya miatt. Ugyanis rendes körülmények között a világosság csak néhány méternyire hatol le a vízbe, s oly mélységben, ahol már volna mit fotografálni, csaknem teljes a

WILLIAMSON VIZALATTI FÉNYKÉPEZŐ-KÉSZÜLÉKE.

sötétség. A filmlemezek érzékenysége bármennyire fokozható volt is az utolsó években: minden főlvétel sokkal homályosabb volt, semhogy élvezhető képet lehetett volna róla készíteni.

A probléma nagy nehézségeit Williamson úgy oldotta meg, hogy nemcsak igen finom fotografáló gépet, hanem nagyon erős fényforrást is vitt le a víz alá. Maga a készülék, amelyben a fotografáló operátor a gépével együtt elhelyezkedik, egy

levegőt kap az operátor akkor is, ha a mélységbe leereszkedik. De természetesen nem ereszkedhetik lejjebb, mint amily hosszú a készülék csöve.

A készülék lebocsajjtásához és felhúzásához külön erre a célra szerkesztett hajó szükséges. Ezen nemcsak egy erős felhúzógépet kell elhelyezni, hanem egy erős villamfejlesztő gépet is, amely nem csupán a készülékhez szolgáltatja az áramot, hanem egy másik, alacsony henger-

EGY BENSZÜLÖTT TIZ MÉTER MÉLYSÉGBŐL FELVESZI A HORGONYT. (VIZALATTI FÉNYKÉP-FELVÉTEL.)

BENSZÜLÖTTK VERSENYEZNEK A VIZBE DOBOTT PÉNZDARABÉRT. (VIZALATTI FÉNYKÉP-FELVÉTEL.)

körülbelül 130 cm. átmérőjű ércgömb, amely elé hatalmas tölcser van illesztve. A tölcser szűkebb végénél van elhelyezve egy villamos ívlámpás, a tölcser tág nyílását pedig vastag, de teljes tisztaságú üveglemez zárja el, hogy a víz a tölcserbe és a gömbbe bele ne hatolhasson. A gömb fölött, amelyben az operátor elhelyezkedik, egy vaslemezből készült, gyárkéményhez hasonló cső van, mely éppen úgy összerolható és kihúzható, mint a messzelátónak a csöve. A cső felső nyílása mindig a szabad levegőn van, s így a csövön át friss

hez hasonló készülékhez is, amelyben csupán egy villamoslámpás van elhelyezve. Ezt a második készüléket a fotografáló gömb közelében bocsajjtják le a mélybe, hogy a lefotografálandó területnek felső világítása is legyen.

A vízalatti mozgófénykép-főlvételeket Nyugat-Indiában készítették, Nassauban. Nassau a Bahama-szigetek fővárosa, amelyet rendkívül enyhe klímája miatt az amerikai milliommások egész télen át megszállva tartanak. Williamsonék az első kísérletükre azért választották ki ezt a vi-

déket, mert a nassauai öbölben csodálatosan tiszta és színtelen a víz. A fényképező-készülék előtt körülbelül

venni: a halak olyanok, mintha nem a vízben, hanem a levegőben úsznának.

EGY BŰVÁR A HAJÓRONCSOK KÖZÖTT. (VIZALATTI FÉNYKÉP-FELVÉTEL)

negyven-ötven méternyire szabad szemmel is ellát az ember. Lenn a fenéken korall-sziklákat lát az ember, amelyek között a vizet észre sem lehet

A Williamson-társaság eddig mintegy 3000 m. vizalatti filmet készített: a fölvételeknek átlag 50 %-a nemcsak használhatónak, de kitűnőnek bizonyult.

ÁLLAMFŐK

Az ország neve	Az államfő neve	Címe	Szüle- tési éve	Kor- mánya- lépelt
Abesszina	Lids Jeasu	négusz	1896	1913
Afganisztán	Habib Ullah	emir	1873	1901
Albánia	Vilmos	mbret	1876	1914
Andorra	P. Moles	szindikusz	—	—
Anhalt	II. Frigyes	herceg	1851	1904
Annam	Duy Ton	király	1899	1907
Argentína	—	elnök	—	—
Ausztria	Ferenc József	császár	1830	1848
Baden	II. Frigyes	nagyherceg	1857	1907
Bajorország	III. Lajos	király	1845	1914
Belgium	Albert	király	1875	1910
Beludzsisztán	Mir Mahmud	khán	—	1893
Butan	Ngien Van Csuk	nagy razsa	—	1907
Bokhara	Száid Mir Alim	emir	1880	1911
Bolivia	Eliodoro Villazon	elnök	—	1909
Braunschweig	Ernö Agost	nagyherceg	1887	1913
Brazília	Hermes da Fonseca	elnök	—	1910
Bréma	C. Barkhausen	polgármester	—	1911
Brunei	Mohamed Dzsemal	szultán	1889	1906
Bulgária	Ferdinánd	király	1861	1887
Csile	Ramon Barros Luco	elnök	—	1910
Dánia	X. Keresztély	király	1870	1912
Egyesült Államok	Woodrow Wilson	elnök	1863	1913
Egyházi állam	XV. Benedek	pápa	1854	1914
Egyiptom	I. Abbasz Hilmi	kidiv	1874	1892
Ekvádor	Leonidas Plaza	elnök	—	1913
Franciaország	F. Poincaré	elnök	—	1913
Görögország	Konstantin	király	1845	1913
Guatemala	I. E. Cabrera	elnök	1837	1905
Haiti	Tankred Auguste	elnök	—	1913
Hamburg	M. Predöhl	polgármester	—	1911
Hessen	Ernö Lajos	nagyherceg	1868	1892
Hollandia	Vilma	királynő	1880	1890
Hondurasz	Manuel Bonilla	elnök	—	1911
India	V. György	császár	1865	1910
Japán	Josihito	császár	1879	1912
Khiva	Szeid Mohamed Rahim	kán	1845	1865
Kína	Pu-Ji	császár	1906	1908
Kolumbia	Carlos E. Restrepo	elnök	—	1913
Kórea	Ji Csök	császár	1874	1907
Kosztariká	Ricardo Jimenez	elnök	—	1910
Kuba	Menocal Mario	elnök	—	1913
Libéria	D. E. Howard	elnök	—	1912
Liechtenstein	II. János	fejedelem	1840	1858
Lippe	IV. Lipót	herceg	1871	1904
Luxemburg	Mária	nagyhercegnő	1896	1912
Lübeck	T. G. Eschenburg	polgármester	—	1910
Magyarország	I. Ferenc József	király	1830	1867
Marokkó	Jussuf	szultán	—	1912
Mecklenburg-Schwerin	IV. Frigyes Ferenc	nagyherceg	1882	1887
Mecklenburg-Strelitz	Adolf Frigyes	nagyherceg	1848	1904
Mexikó	J. Huerta	elnök	—	1913
Monakó	Albert	fejedelem	1848	1889
Montenegró	Miklós	király	1841	1860
Moresnet	—	polgármester	—	—
Nagy-Britannia	V. György	király	1865	1910
Nepal	Szurendra Bikram	maharadzsa	1875	1881
Nikaragua	Adolfo Diaz	elnök	—	1913
Norvégia	VII. Hakon	király	1872	1905
Olaszország	III. Viktor Emánuel	király	1869	1900
Oldenburg	Frigyes Agost	nagyherceg	1852	1900
Omán	Szejid Fejszal	szultán	—	1889
Oroszország	II. Miklós	császár	1868	1894
Panama	Blisario Porras	elnök	—	1913
Paraguay	Ed. Schaerer	elnök	—	1913
Peru	G. Billinghurst	elnök	—	1913
Perzsia	Ahmed Kádzsar	sah	1898	1903
Poroszország	II. Vilmos	király	1859	1888
Portugália	Manoel d'Arriaga	elnök	—	1911

ÁLLAMFŐK

Az ország neve	Az államfő neve	Címe	Születési éve	Kormányra lépett
Reuss-Greiz.....	XXIV. Henrik	fejedelem	1878	1902
Reuss-Schleiz-Gera.....	XIV. Henrik	fejedelem	1832	1867
Románia.....	Károly	király	1839	1881
Saravak.....	C. J. Brooke	razsa	1829	1888
Spanyolország.....	XIII. Alfonz	király	1886	1886
Schaumburg-Lippe.....	Adolf	fejedelem	1868	1911
Schwarzburg-Rudolstadt.....	Günter Viktor	fejedelem	1852	1891
Schwarzburg-Sondershausen.....	Károly Günter	fejedelem	1830	1889
Svájc.....	L. Forrer	elnök	—	1914
Svédország.....	V. Gusztáv	király	1958	1906
Szalvador.....	M. E. Aranjo	elnök	—	1911
Szamosz.....	Begley	fejedelem	—	1912
Szan-Domingó.....	Eladio Victoria	elnök	—	1912
Szan-Marinó.....	Hathavonkint más	2 kapitány	—	1909
Szász-Altenburg.....	II. Ernő	herceg	1871	1908
Szász-Köburg-Gotha.....	Károly Edvárd	herceg	1884	1900
Szász-Meiningen.....	II. György	herceg	1826	1866
Szászország.....	Frigyes Ágost	király	1865	1904
Szász-Weimar-Eisenach.....	Vilmos Ernő	nagyherceg	1876	1901
Szerbia.....	Péter	király	1846	1903
Sziam.....	Maha Vajiravud	király	1881	1911
Tonga.....	II. György	király	1874	1898
Törökország.....	V. Mohamed	szultán	1844	1909
Tunisz.....	Mohamed el Naszir	bej	1855	1906
Uruguay.....	J. Battle y Ordenez	elnök	—	1911
Venezuela.....	I. V. Gomez	elnök	—	1909
Waldeck.....	Frigyes Adolf	fejedelem	1865	1893
Württemberg.....	II. Vilmos	király	1848	1891
Zanzibár.....	Szejid Ali	szultán	1856	1902

Trónkövetelő családok. Ez idő szerint három trónkövetelő család van Európában: ezek közül kettő a Bourbon és a Bonaparte a francia, és egy a spanyol trónra tart jogot. *Franciaország* trónjára a Bonaparte és a Bourbon-Orléans család formál jogot. A *Bonaparte* család feje *Viktor Napoleon* herceg (Jerome unokája), Napoleon hercegnek (1822–1891) és Klótid szavójai hercegnőnek, néhai Umberto olasz király nőtestvérének a fia; 1862-ben született és Brüsszelben lakik. Négy évvel ezelőtt nőül vette néhai II. Lipót belga király legifjabb leányát, Klementinát (sz. 1870.), akitől egy leánygyermek van. A *Bourbon-Orléans* család feje *Fülöp* herceg, született 1869., a néhai párisi grófnak és Bourbon Lujza spanyol királyi hercegnőnek fia, a ki néhai József magyar királyi hercegnek leányát, Mária Dorottya vette nőül. Fülöpnek nincs gyermeke. A *spanyol* trónra igényt tart a *Bourbon* család karlistá a, a melynek feje *Don Jaime*, Madrid hercege, néhai Carlos hercegnek és egy Bourbon-Parma hercegnőnek a fia, született 1870-ben Veveyben, Svájcban. Jaime herceg nem nősült meg. Csak négy leánytestvére van: Blanka, Lipót Szalvador királyi herceg felesége, Elvira, aki hajadon, Beatrix, aki Massimo olasz herceg felesége, és Alicia, aki Del Prete olasz hadnagyhoz ment feleségül. Don Jaimeval tehát, hacsak meg nem nősül, családja kihal.

Egyenrangú családok. *Arenberg* hercegek. *Auersperg* hercegek és grófok, *Bentheim* hercegek, *Bentinck* grófok, *Castel* hercegek, *Colloredo-Mannsfeld* hercegek, *Croy-Dülmén* hercegek, *Diétrichstein* hercegi család, *Erbach* grófi család, *Esterházy* hercegi család, *Fugger* hercegi család, *Fürstenberg* hercegi család, *Giech* grófi család, *Harrach* grófi család, *Hohenlohe* hercegi család, *Ysenburg* hercegi család, *Khevenhüller-Metsch* hercegi család, *Königsge-Aulendorf* grófi család, *Kueffstein* grófi család, *Leiningen* hercegi és grófi család, *Leiningen-Westerburg* grófi család, *Leyen* hercegi család, *Lobkowitz* hercegi család, *Loos-Corswarem* hercegi család, *Löwenstein-Wertheim* hercegek, *Metternich-Winneburg* hercegek, *Neipperg* hercegek, *Oettingen* hercegek, *Ortenburg* grófok, *Pappenheim* grófok, *Platen-Hallermund* grófi család, *Pückler-Limpurg* grófok, *Quadt-Wykradt-Isny* hercegek, *Rechberg-Rothenlöwen* grófok, *Rechleren-Limpurg* grófok, *Rosenberg-Orsini* hercegek, *Salm* hercegi és grófi család, *Sayn-Wittgenstein* hercegi és grófi család, *Schaesberg* grófi család, *Schlitz-Görtz* grófi család, *Schönborn* grófi család, *Schönburg* hercegi és grófi család, *Schwarzenberg* hercegi család, *Salm* hercegi család, *Stadion* grófi család, *Starhemberg* hercegi és grófi család, *Stolberg* hercegi és grófi család, *Thurn-Taxis* hercegi család, *Törring* grófi család, *Traut-mansdorff* hercegi és grófi család, *Waldbott-Bassenheim* grófi család, *Waldburg* hercegi és grófi család, *Wied* hercegi, *Windischgrätz* hercegi család, *Wurmbrand-Stuppach* grófi család.

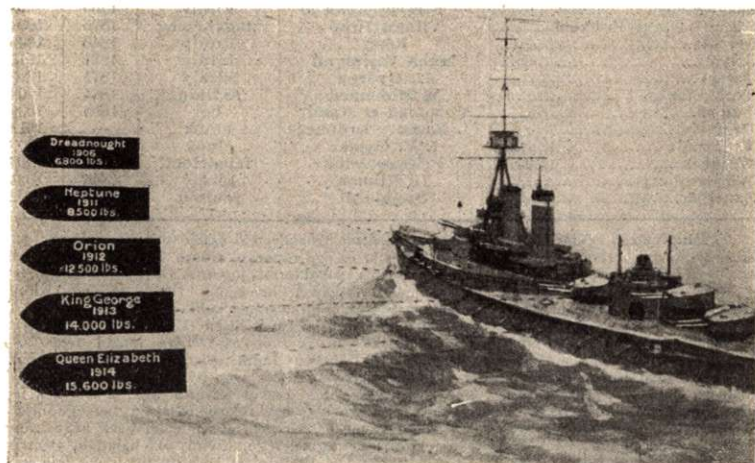
Nem egyenrangú hercegi családok. Magyar családok: *Batthyány-Strattmann*, *Pálffy*, *Odescalchi*. Angol családok: *Abercorn*, *Argyll*, *Atholl*, *Bedford*, *Berwick*, *Bucleuch*, *Buckingham*, *Devonshire*, *Fife*, *Grafton*, *Hamilton*, *Leeds*, *Leinster*, *Manchester*, *Marlborough*, *Montrose*, *Newcastle*, *Norfolk*, *Northumberland*, *Portland*, *Richmond*, *Rutland*, *Saint-Albans*, *Sutherland*, *Teck*, *Wellington*, *Westminster*. Osztrák családok: *Brancovan*, *Clary-Aldringen*, *Collalto*, *Czartoryski*, *Diétrichstein*, *Hanau*, *Hohenberg*, *Kinsky*, *Lubomirsky*, *Montenuovo*, *Paar*, *Porcia*, *Sapieha*, *Sulkowsky*, *Wrede*.

A DREADNOUGHTOK LÖVEDÉKEI.

Az utolsó tíz esztendő korszakalkotó az egész világ minden haditengerészetének történetében; attól kezdve, hogy Anglia 1906-ban megépíttette az első Dreadnought-hajót, egészen új korszakot számíthatunk.

Úgy látszik, hogy a tengerészet fejlesztésében nincsenek többé technikai lehetetlenségek; megépíthetők a leg-hatalmasabb páncélatú hajóóriások és gépeik az erőknél hihetetlen mennyiségét fejthetik ki, — de amint valahol elkészül egy új hajószörnyeteg:

visz a hadihajó ágyúja; a haditengerészetben az a hajó, melynek ágyúgolyója 12 kilométerre repül, nincs nagy előnyben azzal a hajóval, amelynek ágyúgolyója például csak 8 kilométerre repül, mert a négy kilométernyi differenciát pár perc alatt befutja a hajó, ellenben 8—12 kilométer távolságra löni oly aránylag kicsiny célpontra, mint egy hajó, — vajmi nehéz: a találati valószínűség oly csekély, hogy szinte számba se jöhet.

A DREADNOUGHTOK LÖVEDÉKÉNEK NAGYSÁGA.

egy másik országban már készül az új, minden eddigit föltümlő ágyúszörnyeteg is, amelyet egyetlen golyója elég, hogy megfúrja és elszelje a legyőzhetetlennek vélt hajóóriást.

A haditengerészetben nem a hajó nagysága és nem is a hajó gyorsasága, mozgékonyasága a döntő, hanem a hajó páncéljának vastagsága és ágyújának ereje. Nagyság és gyorsaság dolgában szintén oly nagy ugyan a haladás, hogy ezt egy negyed századdal ezelőtt a tengerészek el sem képelték volna, de ezek csak másodrendű tényezők. Sőt nem döntő fontosságú az sem, hogy mily messze

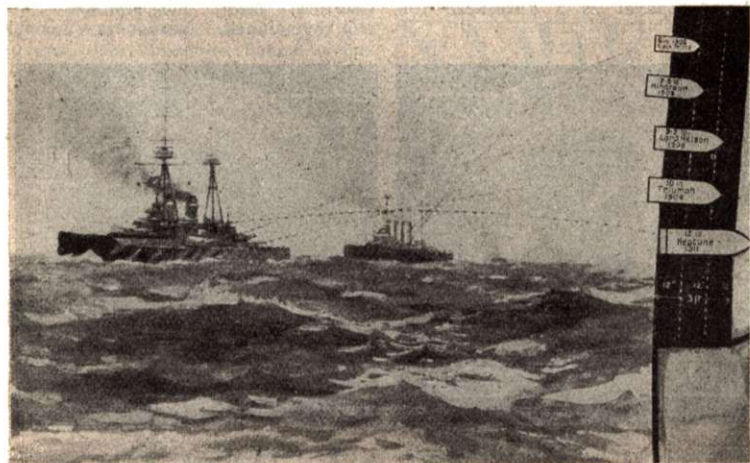
Ellenben döntő fontosságú az acélpáncél, s az ágyúk röpitő ereje. A milléniumi kiállításon ki volt állítva néhány hajópáncél, amelyet próbáléssel kilyukasztottak; némelyikben még benne volt a beleragadt ágyúgolyó is. Akkoriban szinte szörnyűkódve bámultuk meg, hogy még a 15 cm. vastagságú páncél is kifúrható. Nos, ma már az ilyen páncél egyáltalán semmi védelmet nem nyújt a modern ágyúgolyókkal szemben, amelyek már az egy méter vastag hengerelt páncélt is úgy fúrják át, mintha csak papirosból volna!

Egyik képünk az angol haditengerészet ágyúinak fejlődését mutatja be

1906 óta. Tudvalevő, hogy ebben az évben készült el az első *Dreadnought* (olvasd: Drédnaut) nevű hajóóriás, amelynek neve azóta gyűjtőnévvé lett. A *Dreadnought* olyan ágyúlövedéket röpített ki, amelynek súlya 6800 angol font, azaz a mi mértékrendszerünkre átszámítva, egy-egy golyójának súlya 3080 kilogram. Mint mindig, valahányszor valami nagy találmánnyal, vagy merész újítással lepi meg a világot a modern technika, úgy ezúttal is pár évi szünet következett az első *Dreadnought* után; az emberek szinte maguk se hitték, hogy ezt a hallatlan dolgot még fölül lehet múlni.

ki, amelyeknek darabja már 3850 kilogram. Mivel a németek azonnal rendeltek hasonló erősségű ágyúkat, az angolok 1912-ben már megépítették az *Oriont*, melynek egy ágyúgolyója 5662 kilogram, 1913-ban elkészült a *King George*, ennek egy golyója 6342 kilogram, s 1914-ben a *Queen Elizabeth*, amelynek egy golyója 7067 kilogram. Egyelőre nincs tovább, — de szinte bizonyos, hogy a jövő években még szörnyűbb ágyúkat fognak szerkeszteni.

Másik képünk ezeknek a rettenetes lövedékeknek a hatását tünteti föl. Az 1906. évi *Black Prince* egy-egy ágyúgolyójának átmérője 15 cm. volt; ez a golyó ötödfél kilométer távolság-

A DREADNOUGHTOK LÖVEDÉKÉNEK EREJE.

Amikor azonban a többi nemzetek egymásután követték Anglia példáját a *Dreadnought*ok építésében, és annyira mentünk, hogy már egyes dél-amerikai köztársaságok is építettek *Dreadnought*-hajókat (bár egy-egy ily hajóóriás építési költsége 40—50 millió korona), Anglia kénytelen volt úgy ezeket, mint önmagát túllícitálni és hajóóriásainak tüzérségi felszerelését tetemesen javítani.

Tehát öt év múlva a *Dreadnought* után megépült a *Neptune*, amely már sokkal jobb ágyúkkal volt felszerelve; ezek már olyan golyókat röpítenek

ról átfúrta a 30 cm. vastag hajópáncélt. 1908-ban a *Minotaur* 20.7 cm. átmérőjű golyója ugyancsak 4500 méter távolságról 40 cm. vastag hajópáncélt. 1908-ban a *Lord Nelson* 23 cm. átmérőjű golyója a 65 cm. vastag páncélt, 1911-ben pedig a *Neptune* 30 cm. átmérőjű golyója a 91 cm. vastag páncélt is megfúrta.

A *Dreadnought*nak és a *Neptune*-nak 10 darab 30 cm. kaliberű, az *Orion*nak és *King George V.*-nek 10—10 darab 33 cm. kaliberű, s a *Queen Elizabeth*nek nyolc darab 37.5 cm. kaliberű ágyúja van.

A MAGYAR KORONA EGY GÖRÖG ÉRMEN.

A második balkáni háború emlékére Konstantin görög király érmet alapított, amelyet meg fog kapni minden görög, aki a hadjáratban részt vett. Amint még mindnyájan emlékezhetünk rá, ezt a második hadjáratot Törökország leveretése után a bolgárok ellen viselték a szerbek és görögök, akik az osztozkodásnál a bolgárokkal nem tudtak megegyezni.

Bemutatjuk itt a görög hadiérem képét, mert az érmet egyik oldala bennünket közvetlenül érdekel. Az érmet egyik oldalán szakállas férfi mellképe látható, fején a magyar királyi koronával és a következő fölirattal:

volt. A történelemből annyit tudunk róla, hogy 964-ben született, II. Rómán császárnak és a császár nagyon gonosz és erkölcstelen feleségének, Teofanonak volt a fia. Ötéves volt Bazil, amikor az atyja meghalt. Rómán után Zimiszesz János hadvezér ragadta magához a hatalmat, aki hogy császár lehessen, Teofanot nőül is vette. 976-ban, Zimiszesz János után II. Bazil került a bizanci trónra és félszázadon át nagyon okosan és szerencsés kézzel kormányozta a birodalmat. Az udvari intrikákat, melyeknek annyi előkelő ember élete áldozatul esett, megszüntette; két trónkövetelőnek, Bardanesz Leonak

Basileios II. ho Boulgaroktonos
976—1025.)

(Magyarul: II. Bazil, a Bolgárölő,
976—1025.)

Az érmet másik oldalán Konstantin király feje látható ezzel a fölirattal: *Konstantinos basyleys ton Hellénon* 1913.

(Magyarul: Konstantin, a hellének királya, 1913.)

Hogyan került a magyar királyi korona II. Bazil fejére?

Nyilvánvaló, hogy teljesen jogtalanul.

Az a II. Bazil, akinek emlékét ez az érmet fölleveníti, történeti személy volt és valóban 976—1025 között uralkodott; tehát kortársa volt Szent István magyar királynak, aki-nél azonban már valamivel öregebb

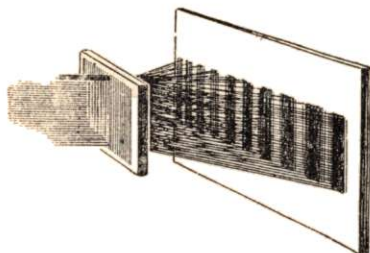
és Leó Fókaszak seregét tönkretverte. 983-ban megverte II. Ottó császár seregét is Basantellónál és több eredményes hadjáratot viselt a bolgárok ellen is. Népét nagyon igazságosan kormányozta és mintaszerű közigazgatást teremtett. Egyike volt kora legtekintélyesebb fejedelmeinek.

De hogyan jut a magyar koronához? Az érmet tervezőjének neve rajta van az érmen: G. Jakóbidész. Megtudtuk, hogy Jakóbidész úr az athéni műegyetem tanára. Hozzáfordultunk s azt a fölvilágosítást kaptuk, hogy ő II. Bazil fejére vele egykorú és bizanci stílusú koronát keresett, ilyen pedig csak egy van a világon: a magyar korona. Tisztán csak ezért került a magyar korona a görög hadi éremre.

A MOLEKULÁK LEFOTOGRAFÁLÁSA.

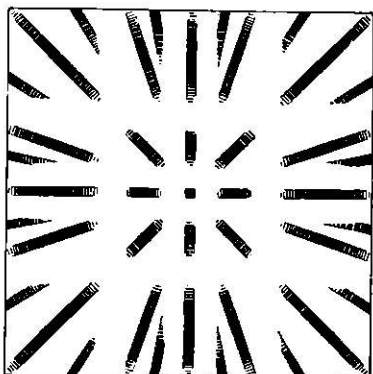
A molekulák az anyagnak igen apró, reánk nézve már láthatatlan részecskéi, amelyek azonban mégis lefotografálhatók és ezen a réven érzékelhetők is. Hogy azonban e lehetetlenségnek látszó dolgot megértjük, egy analógiára kell hivatkoznunk.

Ha tél idején villamos vasúton utazunk, amelynek nagy üveglablakait beleperte a jégvirág, — amint egy-egy lámpás mellett elhaladunk, azt tapasztalhatjuk, hogy a lámpa fényének, amint az ablakon áthatol, olyan udvara támad, mint a Holdnak, amikor vízpárával telt levegőn bocsátja át a sugarait; az udvar azonban, mely a fényt a villamos ablakán körülveszi, nem homályos, hanem a szivárvány minden színében csillog. Nagyon tisztán látjuk ezt a jelenséget, ha villamos ívlámpás mellett hala-

A rácson átbocsájtott fénysugarak elhajlása.

nálják föl. Erre a célra való a rácskészülék. Az ilyen „rác” egy fa vagy érc-keret, amelyen keresztül igen finom drótszálakat húznak, úgy, hogy a párhuzamos drót-szálak között a hézag minimális. Még alkalmasabb erre a célra egy üveglap, amelynek rendkívül simára csiszolt felületére gyémánttal vékony árkokat karcolnak egymással párhuzamosan, oly sűrűn, hogy egy centiméternyi területen ezer árkot is szántanak. Ha az ilyen „rác”-ra egy keskeny hasadékon át fénysugarat bocsátunk, a fény színes legyezőként szétszóródik. Ha a rácst

A kereszt-rácson átbocsájtott sugarak elhajlási képe.

dunk el, — kevésbé tisztán, ha gázlámpással találkozunk — de még az egyszerű petróleum-lámpás fénye körül is ilyen udvart látunk, ha a jégvirág az ablakon finom szemcsékből van és elég sűrűn lepi el az üveget.

Ez a tünemény „a fény elhajlása”; ezt akkor is tapasztaljuk, ha pl. valamely finom szövésű vászon- vagy muszlin-darabon át nézünk valamely fényforrásra. Ha finom muszlin-függöny van az ablakon s a velünk szemben levő ház előtt villamos ívlámpás ég, — ha tiszta a levegő, akkor a muszlin-függöny finom kis lyukacsai a szivárvány minden színében tündökölnék.

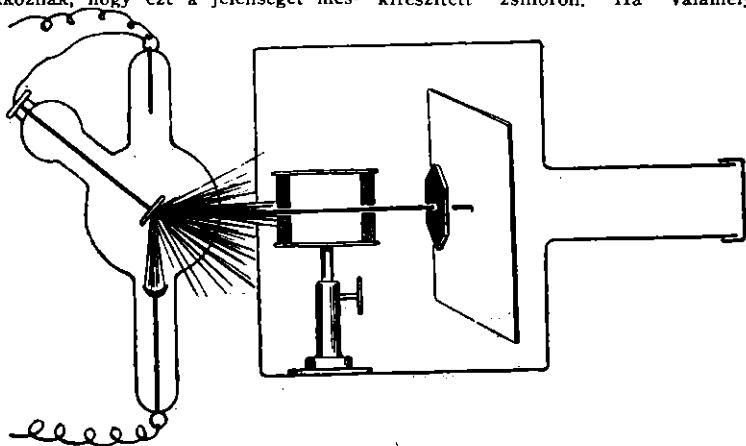
A fizikusok ezt a fényelhajlást a fény színképének elemzésére hasz-

egyszínű fénnel világítjuk meg, például a nátrium sárga fényével, akkor a szétszóródott fényben világos és sötét sávok váltakozását látjuk. Ha az első rácsmögé még egy második rácst is állítunk, amelynek hasadékai az első rácsnak hasadékaival derékszögben találkoznak, akkor ugyanezt a jelenséget látjuk, mint ha finom muszlin-szöveten néznénk keresztül. A két rácsvonalai együttvéve megfelelnek a szövet szálainak; és ha egyazon rácstra karcoljuk be a vízszintes és a függőleges párhuzamos vonalakat, akkor egyetlen rácson is tapasztalhatjuk ugyanezt a tüneményt. Az át nem látszó hasadékok megfelelnek a muszlin-szövet szálai-

nak, az üveg fölületének érintetlenül maradt, átlátszó részecskéi pedig a muszlin-szövet lyukacsainak. S ugyanez a jelenség következne be akkor is, ha az üveglemezre szép sorjában át nem látszó fonalakat ragasztanánk rá, oly sűrűn, hogy közöttük csak nagyon keskeny, átlátszó hézagok maradjanak. Nos, a jégvirágos ablak éppen ilyen beragasztott üveglemez; mivel pedig a jégvirág lemezkéi sokkal finomabbak, semhogy emberi kéz utánozni bírná azokat, az ablakon átverődő színes fénypontok is oly sűrűn és oly szabályos körben sorakoznak, hogy ezt a jelenséget mes-

A kristályok felületén nagyon finom sík lapok vannak, s ezek a sík fölületek csak úgy keletkezhetnek, ha a kristály anyagának legfinomabb alkotórészei, a molekulák és atomok, bizonyos geometriai formák szerint helyezkednek el. Ezen alapszik a kristályok „kettős rács-szerkezetének elmélete“.

E szerint a kristályt alkotó legkisebb részecskék egyenes vonalakban sorakoznak, melyek a kristály élével párhuzamosan haladnak; azaz úgy sorakoznak a molekulák, mintha gyöngyszemek volnának egy egyenesre kifeszített zsinóron. Ha valamely

Készülék a Röntgen-sugarakkal való fotografáláshoz.

teréséges úton nem is tudjuk ily tökéletességgel előidézni.

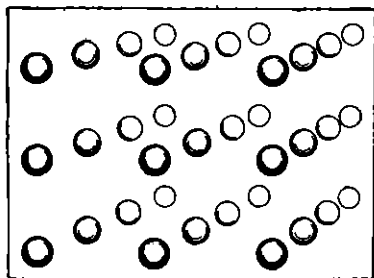
A természet, mely az emberi ügyességnél összehasonlíthatatlanul nagyobb művész, az ablaküveg jégvirágaihoz hasonló módon, de még sokkalta finomabban sorakoztatja egymás mellé magában az üvegtábla belsejében a molekulákat és atomokat. S nemcsak az üvegtáblában, hanem minden anyagban.

A legtöbb anyagban a molekulák elhelyezkedése sokkal szabálytalanabb és egyszerűsége sokkal vastagabb rétegekben is történik, semhogy a tanulmányozásukhoz hozzáférközhethetnének. Azonban kétségtelen, hogy vannak olyan testek, amelyekben a molekulák elhelyezkedése nagyon szabályos és egyszerű. Ezek a testek a kristályok.

kristály fölületéről végtelen finomságú szeletet lehetne levágni, akkor ez a végtelenül finom lemez egy sor ilyen képzelet zsinórból állna, amely sornak tagjai egymással párhuzamosak, s amelyekre föl vannak fűzve a molekulák. E párhuzamos gyöngyfűzések együttvéve megfelelnek egy olyan „rács“-nak, mint aminőt a fényhajlási kísérleteknél használnak. Persze, ha még oly finom lemezt vágnak is le a kristályból, már több oly sík réteg van benne, mint aminőről az imént szóltunk, s az ily finom lemez fénytani jelenségei már nagyon komplikáltak volnának.

Ama hatások közül, amelyeket a kristályszerkezet a rajta keresztül sugárzó fényre gyakorol, némelyek már régóta ismeretesek „a fény pola-

rizációja" (sarkítása) néven: a fény-sugárban egymáson keresztülhatoló lengések a kettős „rác” szűk falai között két síkba szorúlnak össze; de ha csak egy „rácson” bocsájtjuk át a sugarakat, akkor a fény befolyásolása, „interferenciája” nem következik be. És ez egészen természetesnek is tűnik föl, ha jól megfontoljuk a dolgot. A fény sugarak hullámai ugyanis igen kicsinyek, — a milliméternek tízezredrészével mérhetjük csak őket; igen, de a kristály-molekuláknak a szövedéke még tízezerszerre finomabb, mint a fény sugarának hullámai. Az a fény sugar, mely egy rácsnak vagy egy darab muszlin-szövetnek a fölületére esve számos külön sugárrá forgácsolódik szét, minden finomsága mellett is még mindig sokkal nagyobb és durvább, semhogy egy kristály-„rác” befolyásolhatná; ke-

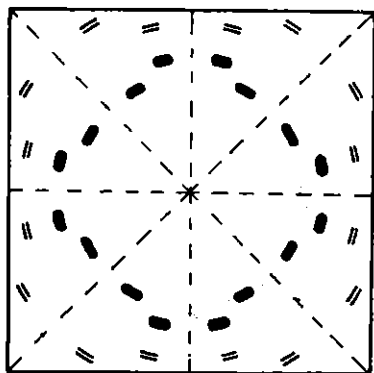

A molekulák elhelyezkedése egy kristályos tér-rácban.

Éppen e finomságukból származik az a tulajdonságuk, hogy az át nem látó anyagokon is átnatolnak.

Laue tanár Zürichben a Röntgen-sugarakkal tette tehát vizsgálat tárgyává a kristályos szerkezeteket, abból indulva ki, hogy a régóta keresett interferenciális jelenségeket, melyeket közönséges fényvel nem lehetett elérni, elő fogja idézni, ha Röntgen-sugarak segítségével fotografálja a kristályokat. És valóban, kísérleteinek eredményei meglepően szépek voltak.

Egy Röntgen-csőnek a sugaraiból vastag ólomlemezen át egy vékony, alig egy milliméter széles sugár-köte-

A sugarak elhajlása négytagu szimmetria szerint.

resztülmegy tehát a molekulák között, de ezek éppen olyan kevésbé zavarják, mint ahogyan a folyóvíz folyását nem zavarjuk meg, ha egy botnak a végét beletartjuk.

Nem igen volt tehát remélhető, hogy a kristályok tér-rács-szerkezetét a fény útján bebizonyíthatjuk, mindaddig, amíg a közönségesnél sokkal finomabb hullámú fényt nem tudunk előállítani. De ez is bekövetkezett az 1895. évben, a Röntgen-sugarak felfedezésével. A Röntgen-sugarak tulajdonképpen nem fény sugarak a szó közönséges értelmében, de mégis éterhullámok, ugyanolyanok, mint a fény sugarak, csak sokkal finomabbak: százezerszer rövidebbek a hullámai, és így tízszer kisebbek, mint a tér-rács egyes vonalai közötti hézagok.

get elkülönített Laue tanár, és egy réz-vitriol kristályt állított az útjába, a kristály köré pedig fotografáló lemezeket helyezett el. Abból a föltevéseből indult ki, hogy a Röntgen-sugár a kristály anyagában éppen úgy szétszóródik, mint a napsugár a ködben; és amint a ködnek egyes cseppecskéin a napsugár hatása következtében „önsugárzás”, fluoreszcencia mutatkozik, azonképpen a Röntgen-sugarak hatása alatt a réz-vitriol kristály apró alkatrészei, a molekulák is fluoreszkálni kezdenek, — ez esetben pedig a fényérzékeny lemezeket nyomon kell előidézniük.

Ez valóban be is következett már a legelső kísérletek alkalmával is. A fényérzékeny lemezeket sötét foltok keletkeztek, amelyeknek elhelyezkedé-

sében bizonyos *szabályszerűség* mutatkozott; a foltok keletkezését tehát nem lehetett a véletlennek tulajdonítani.

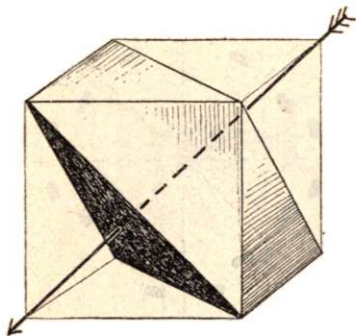
Laue tanár egy réz-vitriol kristályt porrá tört, s ezen a liszten is megismételte a kísérletet; ezáltal azonban a fényérzékeny lemezeken az előbbi foltok nem mutatkoztak. Világos volt ebből, hogy a fényérzékeny lemezeken mutatkozó és szabályosan elhelyezkedő foltok a réz-vitriol anyag kristályszerkezetétől függenek és csak akkor mutatkoznak, ha a kristályok épek.

A kísérletezést Laue cink-csillámmal folytatta, mert ennek a kristályai nagyon szabályosak. A cink-csillámból egy körülbelül egy négyzetcentiméter nagyságú és fél milliméter

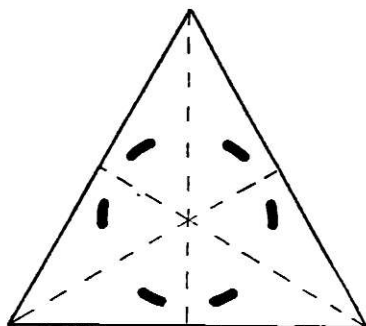
tatnia. Ezt a föltevést igazolták is a kísérletek. Például a konyhasó kristály kocka; amikor a konyhasó kristályából a kocka egyik sarkából kiindulva egyenlőszárú háromszögű lemezt vágtak le, s a lemezen Röntgen-sugarat bocsájtottak át: a fényérzékeny lemezeken jelentkező foltok hármasszimmetriát tüntettek föl.

Teljesen hasonló jelenség mutatkozott akkor is, amikor ugyanezt a kísérletet az u. n. folypáttal végezték; mivel a folypát kristályai szintén kockaalakúak, a rajtuk keresztülbocsájtott Röntgen-sugarak hatása alatt a fényérzékeny lemezek foltjai tehát szintén hármasszimmetriát mutatnak.

Mindezek a kísérletek, amelyeket

A hármasszimmetriájú lemez helyzete a kockában.

A sugarak elhajlása a háromtaguszimmetria szerint.

vastagságú darabot gondosan lemetstett s a fölületét finoman csiszolta. A szabályos kristályok között legyszerűbb alak a kocka. A kísérleti lemezt Laue egy kockának a fölületével párhuzamosan metszette le. A lemez tehát egy négyzettel szimmetrikus volt, és minden pont szimmetrikus volt ahhoz a két pár tengelyhez, mely az illető kockát meghatározza. (Ábránkon pontozott vonalakkal vannak ezek a tengelyek jelezve.) De a kockát nem csupán fölületi lapjával párhuzamosan, hanem valamelyik sarkától kezdve is metszhetjük, úgy, hogy a metszési sík egyenlőszárú háromszöget alkosson. Az ily módon metszett lemezeknek, ha a kocka átmérőjének irányában Röntgen-sugarat bocsájtunk át rajta, hármasszimmetriát kell mu-

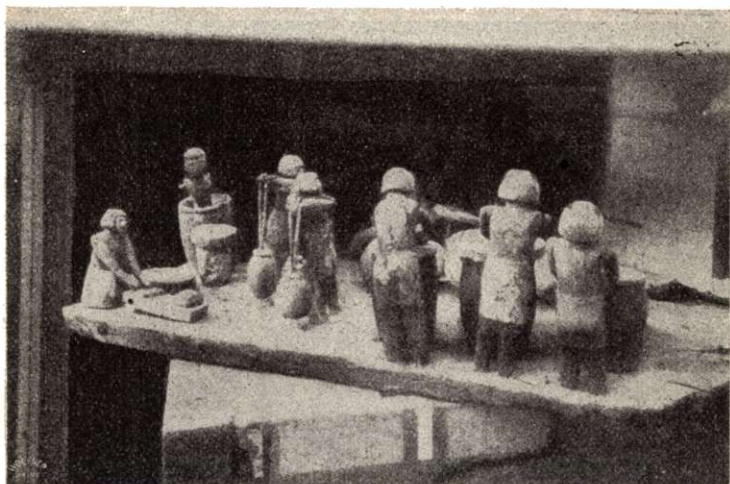
csak az tud méltatni, akinek némi fizikai ismeretei vannak, még korántsem befejezettek; nem a végét jelzik egy nagy természettudományi probléma megoldásának, hanem csak a kezdetét. De minden nagy tudományos fölfedezésnek igen szerények a kezdetei, s a legszebb eredményeket csak nagyon fáradságos, lépésről-lépésre haladó munkával érik el. Nem egy nagyszerű idea hirtelen fölvilánása a tudománynak egy-egy alapvető tétele, hanem fáradhatatlan szorgalommal végzett ezer meg ezer kísérletnek és számításnak az eredménye.

A molekulák első fotografikus nyomain is az első lépést jelzik egy nagy fölfedezéshez: az anyag belső szerkezetének megismeréséhez.

KÉPEK AZ Ó-EGYIPTOMI KULTURÁBÓL.

A régi Egyiptomot ma már egészen más szemmel nézi a tudományos világ, mint csak néhány évtizeddel ezelőtt is. Nagyon sok dolognak, ami a régi egyiptomi kultúrában különös vagy éppen érthetetlen volt, már megtaláltuk a magyarázatát. S a tudományok előrehaladtával ez az ősi ország nem hogy veszített volna érdekességéből, hanem még jobban ma-

Annak a népnek az eredetéről, mely oly csodálatosan nagy kulturát tudott teremteni a Nilus völgyében már akkor, amikor a föld többi részein még nem igen emelkedett ki az emberiség a kő-korszak kezdetleges életviszonyaiból, — még ma is nagyon eltérők a vélemények. Nagyon valószínűnek látszik azonban az a föltevés, hogy az egyiptomi faj a né-

Ó-EGYIPTOMI PÉKNŰHELY.

gára vonta az emberi kultúra múltja iránt érdeklődőknek figyelmét.

Nagy szerencse a tudományra nézve, hogy Egyiptomban a rég multaknak oly sok emléke maradt meg aránylag jó állapotban. Ma már ennek a ritka jelenségnek is ismerjük a nyitját: az ország száraz klímája lehetővé tette a növényi, sőt az állati anyagok könnyű konzerválását. A nagy afrikai sivatagnak, a Szaharának köszönhetjük a sok kulturtörténeti emléket, mert meleg, mindent kiszárító szelei a legügyesebb és leggondosabb múzeumi konzervátornál is jobban és hathatósabban megóvták a pusztulástól Egyiptom őslakóinak alkotásait.

gernek és a libiai berber fajnak a keveréke. Az emberiségnek egész története azt bizonyítja, hogy valahányszor két faj keveredett, az új, keverékfajnak a kulturája mindenkor emelkedett. Hogy mikor történt meg ez a fajkeveredés: nem tudjuk. De az bizonyos, hogy a Kr. e. 2600 év körül az egyiptomi már egységes faj volt, rendezett állami szervezetben, kulturált társadalmi viszonyok között élt és kulturájára annyira büszke volt, hogy csak önmagát számította az emberiséghez és minden más népet alsóbbrendű lények sokaságának tekintett.

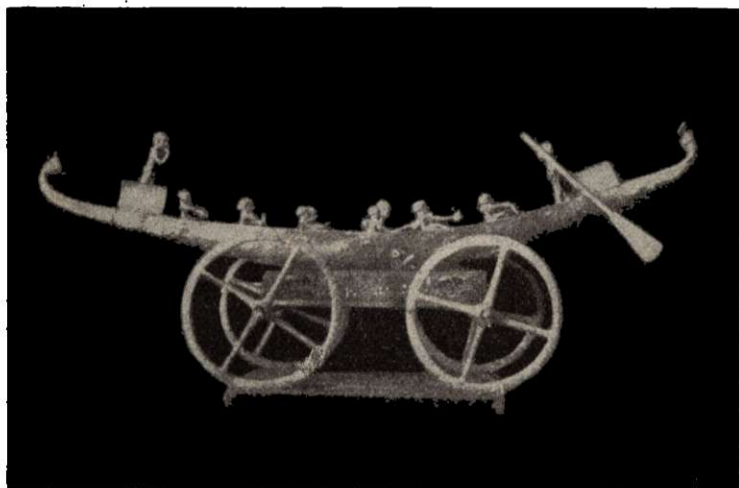
Művészi alkotás képzelő erő nélkül nincsen. Az első nép, melynek

képzelőereje nagyon ki volt fejlődve, az egyiptomi volt. Látjuk ezt mindabból, amit csak az ősnépnek a szellemi életéből tudunk. Vallásuknak egész koncepciója sokkal nagyobb szabásu, mint a többi őskori népeké, és a művészetök is sokkal változatosabb és fejlettebb, mint bármely más őskori népé.

Kairó egyik külvárosában, Gizehen van egy remek múzeum, melyben a régi egyiptomi művészet emlékei vannak összegyűjtve. A gizehi gyűjteményből néhány ősrégi műemléket

A bárka egy szekérre van téve. A hajó orrához közel áll a kapitány, aki a párosával elhelyezett evezősöket vezényli, míg a kormánys halmas evező-lapátjával a hajó farán foglal helyet.

Megérdemli figyelmünket egy másik szobor-csoport is, mely az egyiptomi gyalogság fölvonulását ábrázolja. Vagy harminc egyiptomi vitéz halad hármas sorokban, mindegyiknek lándzsa a kezében. Ezek az apró faszobrocskák egy katonatisztnak a sírjáról valók, a XI. dinasztia korá-

BÁRKA MASSZIV ARANYBÓL.

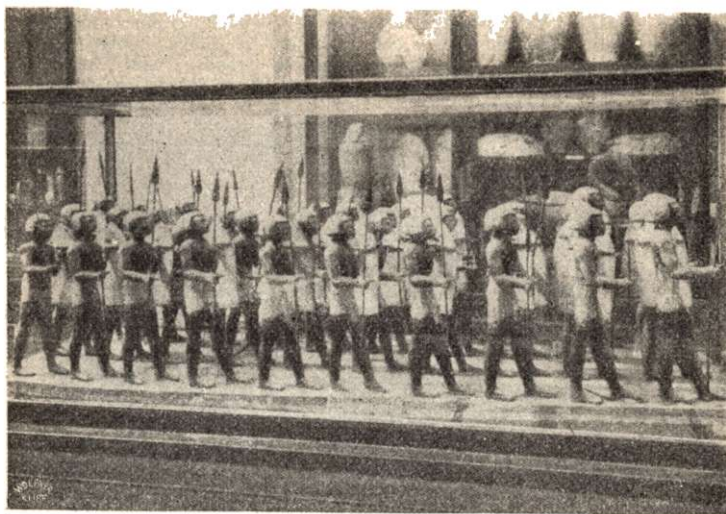
bemutatunk itt, az egyiptomi őskultura és művészet jellemzéséül. Itt van például egy pékműhelynek a képe, jól sikerült apró faszobrokban bemutatva. A gabonának mozsarakban való megörlése és főként a tészta dagasztása teljes realizmussal van itt bemutatva. A természetességre való törekvés, a realizmus általán igen erős jellemvonása az egyiptomi művészetnek; ezen a téren azonban csak nagyon sok próbálgatás és tanulmányozás útján érhetek el komoly sikereket.

A realizmusnak nagyon szép megnyilatkozása egy masszív aranyból öntött szoborcsoport, mely egy bárkát ábrázol egész személyzetével együtt.

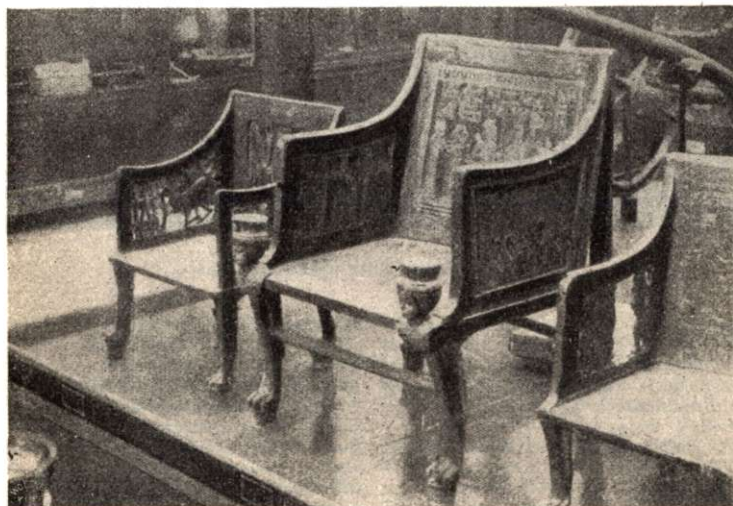
ból, azaz a Kr. e. 2100—2000. évből. Az egyiptomiaknál ugyanis szokás volt a sír fölé az elhunyt cselédségének vagy szolganépének az apró szobrocskáit is elhelyezni. Ez azért volt, mert az egyiptomiak már hittek a föltámadásban, amelyhez azonban szükségesnek tartották, hogy a halottnak a teste vagy legalább a szobra megmaradjon. Ezért készítettek mumiákat is. A föltámadást úgy képelték, hogy a visszatérő lélek a testet vagy annak szobrászati másolatát megeleveníti.

A régi egyiptomiak nagy kulturájának bizonyítéka az is, hogy pl. bútoriparunk bámulatosan ki volt fejlődve. Erre nemesak rajzaik után kö-

vetkeztetünk, hanem az újabb időben a sziklasírokból egyes bútordarabok is előkerültek. Ezeknek kényelmes volta és faragott ornamentikája becsületére válnék bármelyik ma élő kulturnépnek is.

EGYIPTOMI KATONASÁG A XI. DINASZTIA KORÁBÓL.

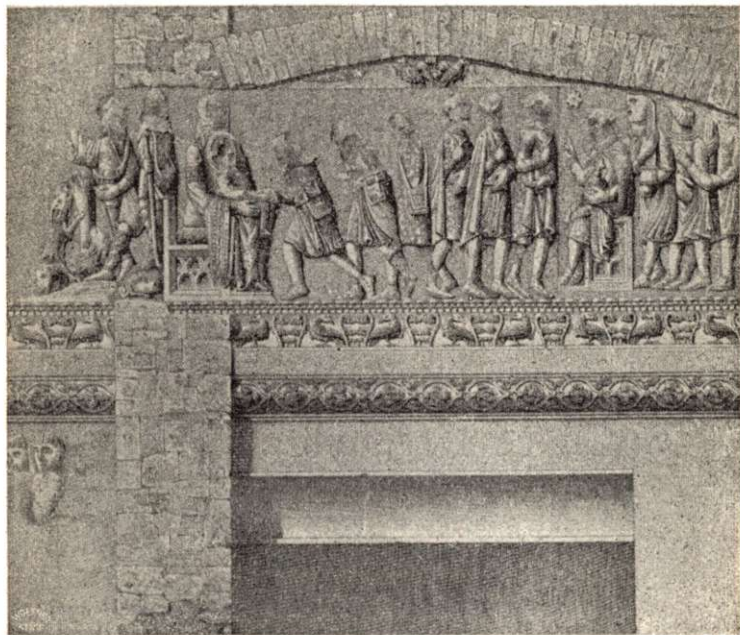

Ó-EGYIPTOMI KAROSSZÉKEK FARAGVÁNYOKKAL.

RÉGI MAGYAR SZOBROK.

A Kincses Kalendárium mult évi kötetében hetvennél több magyar festményt közöltünk a középkorból, annak bizonyosságául, hogy a mi képzőművészetünk van olyan régi, mint a ma élő európai nemzetek bármilyekeé, — ha a mai görögöket és olaszokat nem tartjuk egy nemzetnek a régi hellén és a római néppel. Ezúttal a régi

kötésait az egyházak őrizték meg. A legrégebb emlék egy püspöknek a domborművü mellképe, mely az arácsi templom romjai alól került napvilágra. Nem lehetetlen, hogy ez az emlék, mely most a nemzeti múzeumban van, régebb, mint a magyar kereszténység. A gyulafehérvári székesegyház déli kapuja fölött (belülről)

DOMBORMŰ A PÉCSI RÉGI SZÉKESEGYHÁZBÓL.

magyar szobrászat termékeiből mutatunk be egy gyűjteményt, hogy az ily dolgokkal szakszerűen nem foglalkozó közönség is tudomást szerezzen régi kulturánknak ez érdekes bizonyítékairól.

A középkorban a szobrászat éppen úgy az egyházi célok szolgálatában állott, mint a festészet, nemcsak nálunk, hanem minden európai népnél. Nincs tehát semmi föltűnő dolog abban, hogy szobrászatunk legrégebb al-

is van egy félköralakú dombormű, mely a Megváltót ábrázolja két angyal társaságában; ez a dombormű alkalmasint a XI. századból való.

Már jóval újabb, de egyszersmind finomabb és művészibb munka is a pécsi székesegyház két domborműve. Ezek a márvány faragványok a régi, 1881-ben lebontott székesegyháznak az altemplomba vivő lejárójában, a lépcső fölött voltak a falba illesztve. Ma már meglehetősen meg vannak

rongálva, de művészi értékük a töredékekből is megállapítható. Az egyik dombormű, melyet itt rajzban bemutatunk, az ú. n. „három királyok“ bibliai jelenetét ábrázolja. A kép baloldálán a pásztorok ajándékot visznek a kised Jézusnak; Mária, a pásztoroknak hátat fordítva, támlás szé-

poroszló jelzi. A dombormű baloldálán látható pásztorok már nem ugyanazon a falon, hanem az első képpel derékszögben érintkező falon voltak. Itt a domborműképeknek már csak egy töredéke maradt meg: a felső sorban a pásztorok fejetlen alakjai, egyiknek a lábánál egy összekuporodó

DOMBORMŰ A PÉCSI RÉGI SZÉKESEGYHÁZBÓL.

ken ül, ölében Jézussal. A három napkeleti király (vagy bölcs, „mágus“), hódolattal közeleg a kised felé; az első térdet hajt és megfogja a gyermek kezét, nyilván azért, hogy megcsókolja. A dombormű jobb felén ugyanez a három király már távozik (az utolsónak lábai még keresztelik is egymást), — Heródeshez siet, akinek kilétét a napkeleti királyokat vezető csillag, a Heródes kezében levő országalma és a mögötte álló három

kutya, a másik előtt pedig három kecske. Az alsó sor dombormű-képéből csak néhány fejnek a töredéke maradt meg; ez a kép talán Szűz Máriának Szent Erzsébetnél való látogatását ábrázolta. A lépcsőház másik falán két dombormű maradt meg; ezeket szintén bemutatjuk. Az egyik (rajzunk felső részén) balról a három napkeleti király álma van ábrázolva. Itt a három király egy ágyban, közös takaró alatt alszik; az

angyal, aki álmukban megjelenik és inti őket, hogy Heródesnek ne árulják el a kisded Jézus hollétét, már nem látható. A következő jelenet: a betlehemi gyermek-gyilkolás. Heródes a trónuson ül, ország-almájával a kezében és előtte a poroszlói lefejezik a kisdedeket. A harmadik kép: a menekülés Egyiptomba. Csak a szamar teste maradt meg, fej nélkül; Mária alakjának a körvonala és József alakja is látható még, a fej és a jobb kar nélkül. A dombormű alsó részén

son talán az erőszakosság jelképe, éppen úgy, mint fölötté a gyermeket öldöklő Heródes; a fa lombjai közül menekülő madarak talán a szent család menekülését jelképezik. Ugyancsak a szent család menekülésével hozható kapcsolatba az alsó kép jobboldala is, melyen Sámson oszlopokat dönt le. Az első oszlop ledöntése talán Sámson menekülését jelzi Gáza városából, a második oszlopdöntés pedig azt a jelenetet ábrázolja, amikor Sámson, a kinek a filiszteusokat mulattatnia kel-

PÉTER ÉS PÁL APOSTOLOK A GYULA-FEHÉRVÁRI SZÉKESEGYHÁZBAN.

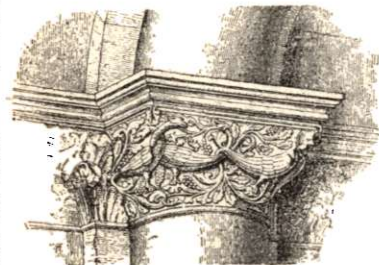
A BŰNRECSÁBÍTÁS ALLEGÓRIÁJA A GYULA-FEHÉRVÁRI SZÉKESEGYHÁZBAN.

ugyane történeteknek az ó-szövetségi párja van ábrázolva, ha ugyan elfogadjuk az erre vonatkozó, kétségtelesen erőszakolt magyarázatot. (A középkorban a képzőművészetben is érvényesült a tipológia, azaz a tudomány, mellyel az Újszövetség minden történetéről be akarták bizonyítani, hogy egy megfelelő vagy hozzá hasonló történet megvolt írva már az Ó-Szövetség könyveiben is.) E szerint a napkeleti királyok álmának megfelelné a megvakított Sámson, akit egy gyermek vezet. Az alvó királyok és a vak Sámson között persze nincs egyéb kapcsolat, mint hogy egyik se lát. Az alsó részben a fát kitépő Sám-

son lett volna, ledöntötte az épületet. Jobbról a legszélső alak talán Gedeon a gyapjával. A Birák VI. könyvében meg van írva, hogy Gedeon egy fürt gyapjat vitt ki a szérűre, hogy az Isten csodát tegyen vele és csoda révén megtudja, hogy neki kell megszabadítania Izraelt. A Gedeonnal történt csodát az Egyiptomból való kijövetellel hozzák kapcsolatba. A pécsi domborművek művészi értékét igen nagyra tartotta Henszlmann Imre, aki nagy könyvet írt róluk. Ipolyi Arnold már kevesebbre becsülte őket. Viszont míg Henszlmann francia szobrásznak tulajdonította e faragványokat, Ipolyi kifejezte azt a sejtését, hogy a pécsi

dombormű „talán egyetlen tisztán nemzetinek nevezhető szobrászati emlékünkné”. Azonban már Henszlmannak is föltűnt, hogy az alakok egy részén „az akkori magyar öltözetnek némely részeit látjuk; az egyik pásztornak szűk juhászbunda van a vállán és a három keleti bölcs a mai tót nemzet-beliekéhez igen hasonló utitáskát hord pompás mustrás ruhája fölött. De az, amit Henszlmann „tót nemzetbeli uti táskának” nevez, nem egyéb, mint magyar tarisznya. Nem igen valószínű, hogy egy francia szobrász az útrakelő napkeleti királyoknak tarisznyát akasztott volna a nyakába; ilyesmi bizony csak magyar szobrásztól telhetett ki.

A gyulafehérvári székesegyház leg-
régibb domborművét föntebb már em-
lítettük. Van azonban azonkívül még
egynéhány oly domborműve is a szé-

OSZLOPFŐ A GYULAFEHÉRVÁRI SZÉKES-
EGYHÁZBAN.

Ez a dombormű állítólag a kísértést vagy bűnrecsábítást ábrázolja. Ha a ruha redőzetét és a lábak elhelyezését vesszük szemügyre, úgy valószínűnek kell tartanunk, hogy ezt a domborművet ugyanaz a szobrász faragta, akinek a munkája volt Péter és Pál apostol gyulafehérvári domborműve.

Mindezek persze inkább csak dekoratív faragványok voltak és nem ön-
álló műveszi alkotások. A díszítő-
kőfaragás általában igen nagy becs-
ben volt és szépen kifejlődött nálunk.
Bizonyosságai ennek azok a szép oszlop-
fejek, amelyeket nagy számmal találunk régi templomainkban. A híres jáki templom egyik oszlopfejen sár-

OSZLOPFŐ A BENCÉSEK RÉGI JÁKI
TEPLOMÁBÓL.

kesegyháznak, amely domborművek a XII—XIII. századból erednek. Ezek közül egypárat szintén bemutatunk. A kereszthajó külső, északi oldalán látjuk két apostol alakját; az egyik bizonyára Szent Péter, mert könyvet és kulcsot tart a kezében. A másik alkalmasint Szent Pál, mert iratot tart a kezében, s az apostolok közül Szent Pál volt a buzgó levélíró. Mindkét alak igen bő felső ruhát s ez alatt ujjas alsóruhát visel. Ugyancsak a külső falba van beillesztve annak a két nőnek a szobra is, amelyet itt szintén bemutatunk. Mind a kettő hosszuhajú; köpenyük az övnél össze van szorítva, az egyiknek az alsó ruhája valamivel rövidebb, mint a másiké. Az egyik alak a másiknak az állát enyelegve megfogja vagy simogatja.

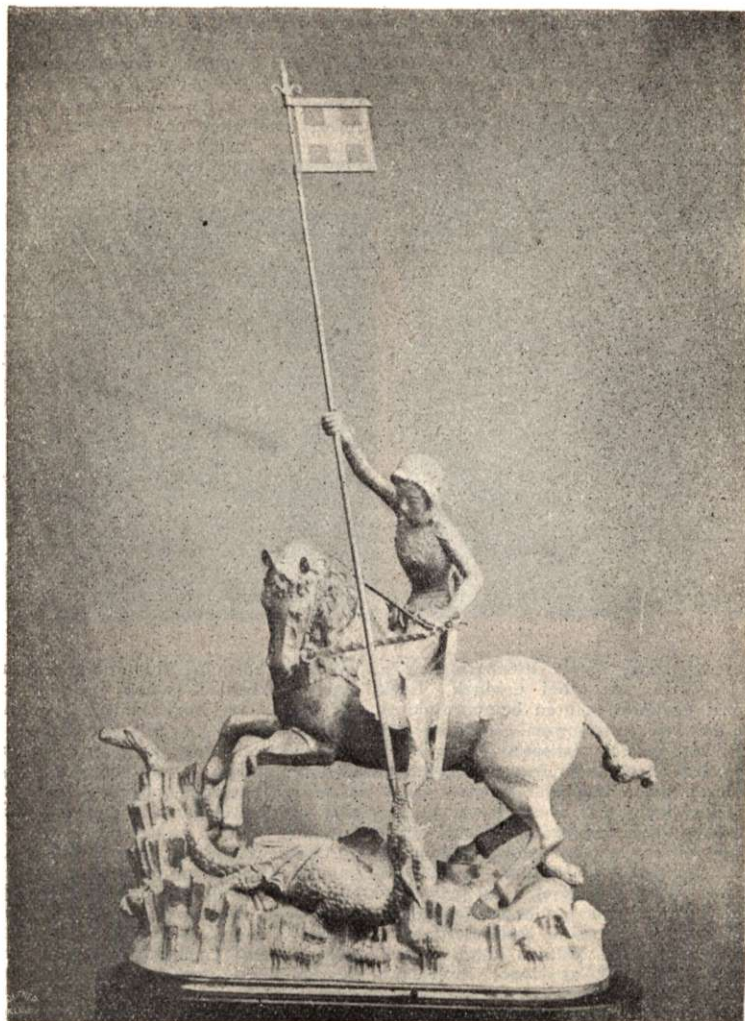
kányhoz hasonló khimérákat látunk, amelyek közül kettőnek van egy közös feje, úgy, hogy előlről és oldalt nézve ugyanaz a fej egészíti ki a szőrnyalakat. Nagyon finom, állítólag francia munka Gyulafehérvárott egy oszlopfej, melynek növényfonatai között nagyon elegáns rajzú madarakat látunk.

Az imént említett jáki templom főkapuját tizenhárom életnagyságú szobor díszíti: külön-külön fülkékben Jézus áll ott a tizenkét apostollal. Ezek a XIII. század közepéről való szobrok. Műveszi értékükről azonban nem beszélhetünk, mert a szobrok fejeit a jáki ifjúság már századokkal ezelőtt leparittyázta; valamennyi szobornak a feje ujonnan készült pár évvel ezelőtt, mikor ezt a ritka szép-

ségű templomot az állam költségén restaurálták.

Középkori szobrászatunknak egyik legszebb és legértékesebb emléke Szent György lovasszobra Prágában a királyi várak harmadik udvarában. Ezt a szobrot IV. Károly császár készít-

tette, akinek Prágában volt fényes udvartartása. Egy XVII. századbeli jezsuita 1667-ben kiadott művében írja, hogy a prágai Szent Györgyszobor pajzsán fölírás van, amely szerint e szobrot 1373-ban Clussenberch Márton és György mesterek ké-

A PRÁGAI SZENT GYÖRGY-SZOBOR.

sztették. Mivel Clussenberch alatt más nem érhető, mint Kolozsvár, egészen nyilvánvaló, hogy a Szent György-szobor művészei nem lehettek mások, mint Kolozsvári Márton és György magyar képfaragók, akik a történelmi dokumentumok szerint egy magyarországi festőnek voltak a fiai. Bár hetedfélszáz esztendő elmúlt már a prágai Szent György-szobor megalakítása óta, ez a nagyszerű műemlék még ma is elég jó állapotban van. A XVI. század elején a prágai királyi vár leégett; akkor egy leहुlló gerenda a szobor főlemelt karját letörte. 1562-ben pedig, Miksa koronázása alkalmával, oly nagy tolongás volt a prágai királyi palota udvarán, hogy a sokaság a Szent György-szobor nyakát letörte. Ezt a hibát azonban azóta már kiigazították. Az időjárás viszontagságai persze meglátszanak a vékony bronzlemezből készült szobron: néhol lyukak és repedések is mutatkoznak rajta. Mi mindenesetre jobban gondolnók, mint a csehek, de nekünk a szobrot nem adják vissza. A British Museum állítólag már négyszázezer koronát ígért érte, de nem adták az angoloknak sem. Budán a Halászbástyán látható a prágai Szent György-szobornak egyik kitünő másolata.

A prágai Szent György-szobor műtörténeti jelentősége abban áll, hogy az alkotó művész korát messze megelőzte naturalisztikus fölfogásával. Bámulatunkat már maga a lova is méltán fölkelte, mert bár kissé kövér ugyan, — egész mozdulata természetes; korántsem nyugalmat áru el, hanem egy heves mozdulat pillanatnyi megörökítése az a pozíció, amelyben a művész elének állítja. A sárkány nagyon sablonos, de a valóságnak igen megfelelő a lovasnak elhelyezkedése: Szent György egy kissé fölemelkedik, hogy lándzsáját minél nagyobb erővel döfhesse a sárkány torkába. Bár a páncél és a mellvért magukat az izmoktól nem engedni közvetlenül érvényesülni: a páncélon meglátszik, hogy valóságot takar. Az arkifejezés is eredeti és reális: visszatükröződik rajta az iszonyat, mellyel a lovag a sárkányt nézi, s az elszántság, amelyel végez vele.

Sajnos, a Kolozsváriak egyéb munkái megsemmisültek vagy elvesztek; közülük egyiknek, a nagyváradi Szent László-lovaszobornak csak az emlékezete maradt meg írott följegyzések-

ben. Nem lehetetlen persze, hogy amint a Szent György szobra Prágába került, azonképpen a Kolozsváriak más művei is külföldre kerültek. A templomok és múzeumok olyan műtárgyai között, amelyeknek a szerzője nem ismeretes, bizonyára lappang néhány darab a Kolozsváriak alkotásai közül is.

Középkori szobrászatunk legtöbb emléket a felvidéki szárnyasoltárok őrizték meg. Ezeknek fa-faragványai nagyon sok esetben kiállják a versenyt az egykorú német fa-faragás termékeivel. A felvidék német telepítvényei nemcsak azért választották szobrászatuk anyagául a fát, mert ennek nagy bőségében voltak, hanem alkalmasint azért is, mert bevándorlásuk előtt, eredeti hazájukban is nagyon divatos volt a fa-szobrászat.

A XV. század végén és a XVI. század elején, amikor Németországban is virágjában volt a fa-szobrászat, nálunk is volt néhány kiváló mester, aki megérdemelné, hogy neve oly ismert legyen, mint Stössé vagy Riemenschneideré, amikkel oly sokat foglalkozik a műtörténelem. Így Lőcsein nagyon tekintélyes műhelye volt a német Stöss egyik kortársának, Lőcsei Pál mesternek.

Pál mester iskolájának egyik kiváló alkotása a lőcsei Szent György-szobor, mely a Szent Jakab-templom Szent György-kápolnájának egyik sarkában látható. „Formai szempontból, írja róla Diváld Kornél, a sárkányt ölé Szent György vitéz szobra szinte tökéletes, a ló és lovas arányai pompásak, a kompozíció is kifogástalan, de nincs benne semmi élet.” Valóban, ha összehasonlítjuk a lőcsei Szent György arcát a prágai Szent Györgyével: óriási különbséget látunk; a lőcsei Szent Györgyben nincs semmi érzés, semmi indulat; még a lova is túlságosan hidegvérű.

A szepesszombati Szent György-szobor, mely a templom főoltárán áll, szintén Lőcsei Pál valamelyik tanítványától származik, de ez már hasonlíthatatlanul tehetségesebb embernek a munkája. A szepesszombati főoltár 1503—1516 között készült, már reneszánsz stílusban. A Szent György-szobor rajta az elbeszélő-szobrászat alkotásai közé tartozik: nemcsak egy csoportozatnak az alakjai vannak rajta, hanem a mellékes járulékok is, tájképi háttérrel. Az előtérben

Szent György vitéz, aki pompás vértet visel, lándzsáját már beledöfte a sárkány torkába és most fölemeli hosszú, egyenes kardját, hogy a sárkánynak a fejét levágja, Divald Kor-

körülmény, hogy úgy a lószerszám, mint a vértzet mindkét szobron hasonló; a szépezzombati Szent György arca azonban már sokkal fiatalabb, természetesebb, sőt életteljesnek mond-

A LŐCSEI SZENT GYÖRGY-SZOBOR.

nél szerint ezen a szobron a ló és lovasa kissé fáradt, de mindkettőnek a formái klasszikusak; szerintünk nem a fáradtság látszik rajtuk, hanem a német hidegvér. Hogy a lőcsei és a szépezzombati lovaszobrok alkotói egy iskolában tanultak, arról eléggé tanúskodik az a

ható. Nagyon figyelemreméltó a sárkány alakja is; a fájdalmat és dühöt nagyon jól fejezi ki a fej és a kidülledt szem, és nagyon jó ötlet volt a szobrásztól, hogy a sárkány egyik karmával a torkába döfött lándzsát megfogja. A kép háttere, amelyben a sárkányöléssel megszaba-

dítendő libiai királykisasszony tér-
delve imádkozik, hogy a küzdelemben
lovagja legyen a győztes, éppen olyan

sablonos, mint a város, melynek falai
látszanak mögötte. A kép kerete azon-
ban elsőrangú művészi munka.

A SZEPESSZOMBATI SZENT GYÖRGY-SZOBOR.

A CSÜTÖRTÖKHELYI PIETA.

A reneszánsz szobrászat legjelentősebb alkotása Magyarországon egy domborművű fafaragvány, amelynek szélessége csak 68 cm., magassága pedig 85 cm. Ez az úgynevezett „csütörtökhegyi Pieta“. „A csütörtökhegyi fadombormű, írja róla Divald Kornél, fafaragásunk történetében a megalkuvást nem ismerő realizmus dia-

dalát jelzi. Krisztus siratását ábrázoló kompozíciója mesteri. A térdig ábrázolt alakoknak a szűk keretbe való beállítását szinte zseniális. Az idősebb asszony képében ábrázolt Mária s Krisztus meggyötört teste és nyitott száju arca távolról sem szép: mégsem tagadhatjuk el a mester nemes fölfogását, amellyel meg-

AZ URVACSORA A LŐCSEI FŐOLTÁRON.

rúzó drámai tartalmat lehelt kompozíciójába. Nemes fölfogása mentette meg attól, hogy Mária és Krisztus arcában s a szinte durvának ábrázolt kezek mozdulatában megnyilatkozó fájdalom merész visszatükrözése nem sodorta a karrikatura világába, amelybe a német mesterek legmagasztosabb tárgyaik földolgozása közben is akaratlanul ugyan, de nem egyszer elkalandoznak.“ A csütörtök-helyi Pieta valaha bizonyára egy szárnyas oltárnak az alkotórésze volt; ma a templom szentélyében a keresztelő kút fölé van befalazva. Annyi valószínűnek látszik, hogy ez a szárnyas oltár, és vele a szóbanforgó dombormű Zápolya István nádor özvegyének adományaként került Csütörtök-helyre, de hogy ez a faragvány már előbb, a XV. század végén jött-e létre vagy csak a XVI. század elején, azt már aligha lehet eldönteni.

A lőcsei Szent Jakab-templom hatalmas főoltára, amelynek magassága több, mint tizenhét méter, festményeivel és faragványival „egész” múzeum. Az oltár-szekrény alatt végig húzódó alacsony predella domborműve Veit Stosz egyik tanítványának, Lőcsei Pál mesternek műve. A predellán levő szoborcsoport az Utolsó vacsorát ábrázolja; maguk az emberi alakok kevésbé kötik le figyelmünket, mint e dombormű-képnek a faragott kerete; a nagyszerűen hajlított szőlő-indákon dús gerezdeket lá-

ZÁPOLYA J. SIREMLÉKE.

tunk s a levelek között madarakat, melyek a szőlőfürtökről egy-egy szemet csipegetnek. A gneseni székesegyházban van Veit Stosznak egy híres műve: Olesniczky érsek síremléke. Mivel a gneseni síremléken

A TÁJÓI SZ. JÁNOS-FEJ.

A SELMECBÁNYAI SZENT KATALIN.

A középkori síremlékeken gyakran találunk érdekes dombormű-faragványokat: mint a külföldön, úgy nálunk is virágzott különösen a XV. században a síremlék-szobrászat. A legszebb síremlékek egyike Zápolya Imre nádoré a szépesi székesegyház szentélyének falába volt illesztve; onnan a Zápolya-kápolnába került a XVII. században. A síremlék esztergomi vörös márványból készült, igen jó technikával. Zápolya alakja féldombormű; a régi hagyományok szerint nyugvó oroszlánon áll a páncélos vitéz, akinek fejét bámulatos realizmussal ábrázolta a művész. A sírkő fölírata ez: *Hic iacet illustris ac excellens Dominus*

A HÉTHÁRSI MADONNA.

csaknem ugyanaz a mennyezet díszítése, mint a lőcsei főoltár predelláján; nem alaptalan Divald Kornél-nak az a föltevése, hogy a gneseni síremlék ornamentikája talán szintén Lőcsei Pál mesternek a rajza után készült.

Emericus comes perpetuus Sepesiensis et palatinus regni Pannoniae, qui obiit MCCCCXXXVII. (Itt nyugszik méltóságos és nagyméltóságú Imre úr, Szepes vármegye örökös főispánja és Magyarország nádora, aki 1487-ben halt meg.)

A besztercebányai múzeumban van egy érdekes Szent János-fej, amely a tájói templomból került oda. A város közelében levő tájói templomnak valamikor Besztercebánya volt a kegyura, és valószínűleg a város gondoskodott annak idején a patronátusa alá tartozó falusi templom fölsereléséről is. A tájói templom főoltára a XV. században készülhetett; a szárnyas oltár középső szekrényében alkalmosint Szent János szobra állott; e szobornak a fejét később, talán a XVIII.

Lehetséges azonban, hogy Divald tévesen értelmezi ezeket a dolgokat; a félig nyitott szem és száj még nem bizonyítéka annak, hogy a fej él, sőt ellenkezőleg: éppen ez a halálnak igazi réalisztikus ábrázolása. Abban az időben, amikor ez a szobor készült, a szobrászok elég gyakran láthattak levágott emberfejeket. Lehetséges, hogy a tájói Szent János-fej nem egy nagy álló szobornak a lefűrészt feje, hanem már eredetileg is levágott fej gyanánt készült.

A LŐCSEI CSÁKY-OLTÁR SZOBRAI.

század folyamán, a templom restaurálása alkalmával lefűrészték s azután egy kerek fa-tátra szögezték. Ily módon ez a műemlék Szent János levágott fejét ábrázolja, a biblia Salome-epizódjának megfelelően. Divald Kornél legalább így értelmezi e műemléket, abból indulva ki, hogy valamennyi hasonló emlék behúnyt szemmel, véresen és holtan tárja elénk a szent fejét, míg a tájói Szent János-fej „nemes réalizmussal s pompás jellemző erővel ábrázolt férfifej... a szent szeme lefelé néz, ajka beszédre nyílik, mint olyan szobrokon, amelyek karján az Isten bárányával ábrázol-

A selmecebányai múzeum Szent Katalin-szobra bizonyára a város Szent Katalin-templomából került mai helyére. A szobor fiatal leányt ábrázol, valószínűleg olyan ruhában, mint amint a XV. században viseltek a selmeci bányász-családok leányai. A mester, aki e szobrot faragta, bizonyára kiváló művész volt, mert noha a szobrot két méternél magasabbra készítette, a szertelen méretek nem rontottak le semmit az alak kedves-ségéből és bájosságából. A leány arca tipikusnak mondható; a túlságosan magas homlok jellemző nemcsak felső-magyarországi szobrászati emlékeink-

re, hanem az egész XIV—XV. század német szobrászatára. A szemekben és az orrban lehetett legföljebb némi egyéniségre, arckép-hűségekre való törekvés. A szent hajadon díszes pártát viseli, olyat, mint aminőt a XV—XVI. században viseltek a selmeci leányok; haja dús fürtökben omlik le; vállára palást van borítva; ruhája kivágott,

tűnik föl, mert e faragványok finomságait tönkretette a többszöri befestés; különben is a szentély, melyben a főoltár áll, oly homályos, hogy művészeti látnivalóit csak gyakorlott szem veszi észre. Az oltárnak körülbelül két méter széles szekrényének közepén a Madonna áll, mellette Szent Márton és Szent Miklós; az egyes

AZ EPERJESI SZ. ADALBERT.

AZ EPERJESI SZ. MIKLÓS.

felső szegélye gyöngyökkel himezett; alatta előtűnik az ing-nyak is.

A sárosvármegyei Héthárs plébánia-templomát kegyura, Tarczay Miklós, a XVI. század elején átalakította. Ebben az időben készült a templom főoltára, az 1516. évben. Igen valószínű, hogy a főoltárral együtt készültek el a szobrok is, amelyeknek művészeti értéke talán csak azért nem

szobrok magassága körülbelül 190 cm. Divald Kornél, aki a héthársi Szent Márton-templom ujjaépítésének negyvenéves évfordulója alkalmából a Műemlékek Országos Bizottságának megbízásából érdekes és díszes monografiát írt és adott ki, e munkájában így értékeli a héthársi Madonna-szobrot: A Madonna alakja tele van méltósággal, ruhájának redőzése mesterei és

bájos arca teljesen egyéni hatást kelt, ami egykorú Madonna-szobrainkon ritkaság.

A Krisztus születését ábrázoló szoborcsoport egy érdekes művészettörténeti probléma. Ma ez a hét darabból álló csoportzat a lőcsei templom ú. n. Csáky-oltárán van elhelyezve, összerakva. A szobrok 1698-ban kerültek napfényre a lőcsei városháza egyik elrejtett fülkéjéből, ahol valami elvesztett okmányt kerestek. Némelyek szerint a szobrokat a protestántizmus

rán levő haldokló Szűznek, de típusa más és szelíden lehajló arca, ha mint női szobraink általában, kissé üres is, valósággal képmás hatásával van ránk". Nagyon figyelemreméltó egy imádkozó pásztor alakja is.

Az eperjesi Szent Miklós-templom főoltára 1490-ben készült el; szekrényében három nagy szobor van: Mária, Szent Adalbert és Szent Miklós szobra; mindegyik szobor 210 cm. magas. Divald igen sokra becsüli e faragványok ismeretlen művészt,

ANGYAL-SZOBROK A LŐCSEI GIMN. TEMPLOMÁBAN.

térhódításakor rejtették el a buzgó katolikusok, nehogy a protestánsok elpusztítsák őket. Divald szerint e szobrok nem templomi célokra, hanem a középkorban divatos karácsonyi misztériumok céljaira készültek a város költségén. A szobrok Divald szerint „nemcsak a Szepesség, de egész Európa fafaragásának legkiválóbb emlékei közé tartoznak”; Divald Lőcsei Pálnak tulajdonítja őket, bár neki is feltűnt, hogy e szobrok közül Máriának „tartása, ruhája, a vállain általvetett kendő és haja szinte szakasztott mása a Stoss krakkói nagy oltá-

A középkor végén oly szépen virágzó faszobrászat további sorsáról egyelőre még nem sokat tudunk.

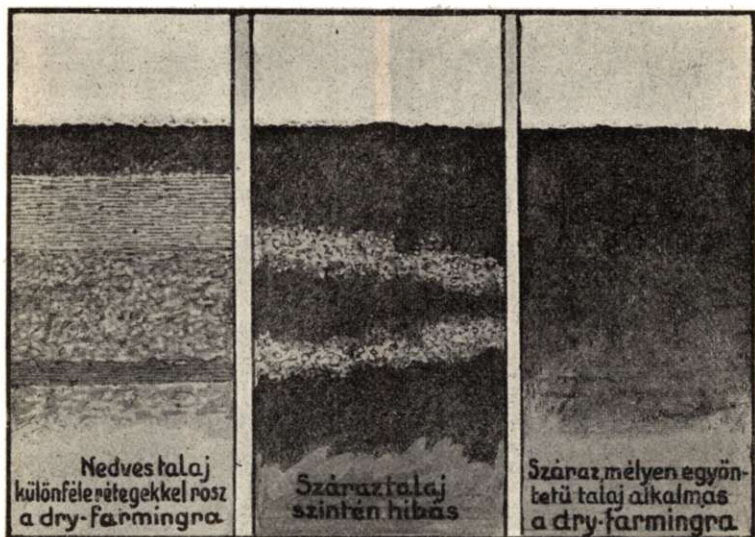
Hogy maga a művészet nem hanyatlott gyorsan a felvidéken, hanem a XV. század-végi és a XVI. század- eleji virágzás még hosszú idő múlva is érezte jótékony hatását, erre nézve biznysággal szolgálhatnak a lőcsei gümnaázium templomának angyalai. Ezek a fából faragott angyalok kariatidok gyanánt szerepelnek az oltáron; a két métert meghaladó alakok pompás minták után készültek a XVII. század folyamán.

A DRY-FARMING CSODÁI.

A magyar gazdaközönség előtt már évek óta ismeretes az amerikaiak és angolok által kultivált ú. n. *dry-farming* gazdálkodás. Szóról-szóra lefordítva, ez az angol kifejezés annyit jelent, mint „száraz-tanyázás“, a lényege pedig az új eljárásnak az, hogy okkal-móddal a száraz, nedvességben szűkölködő területen is lehet szép termést hozni létre. Mivel Magyarországon is vannak meglehetősen nagyszágú területek, melyeket a szárazság miatt

is megokoltnak tartaná a *dry-farming*-gal való kísérletezést.

Nálunk persze más a helyzet, mint Amerikában vagy Délafrikában, ahol a *dry-farming* kitünően bevált; mert míg ezeken a területeken csakis a *dry-farming*gal lehet termést elérni: nálunk csak a nagyon száraz években silány a termés, míg normális vagy közel-normális viszonyok között jól fizet a föld. A mi földünk átlag-termése a régi gazdálkodási mód mel-

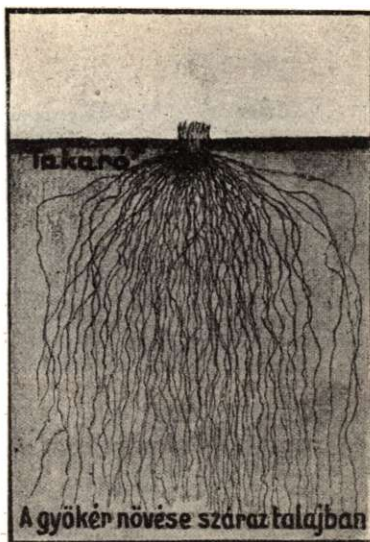
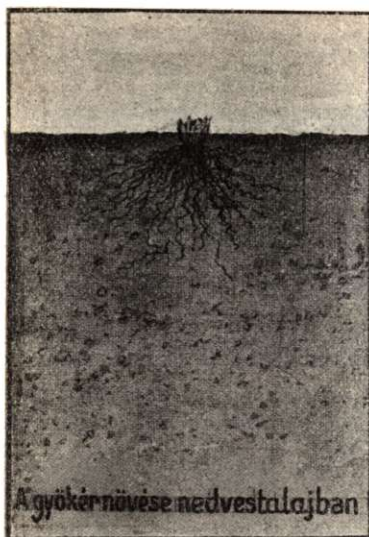
nem lehet kellően értékesíteni: a *dry-farming* kérdése mezőgazdaságunkra nézve nem csekély fontosságú.

De különben is Magyarország klímája inkább száraznak mondható, mint nedvesnek; sokkal gyakrabban panaszkodnak gazdáink az eső hiánya miatt, mint a sok eső miatt. A *dry-farming*-nak egyik kitünő ismerője és propagálója, dr. Macdonald úgy vélekedik, hogy száraznak tekintendő az a földterület, melyen a csapadék évi mennyisége nem haladja meg a huszonöt hüvelyket. Nos, nálunk is vannak olyan száraz esztendőik, amelyekben ennél jóval kisebb, a csapadék, azaz Macdonald a mi magyar alföldünkön

lett is sokkal jobb, mint a *dry-farming* eljárás átlagtermése. Ennélfogva az új termelőjárásnak *csakis oly területeken* van értelme, amelyek eddig a talaj szárazsága miatt hasznavehetetlenek vagy kevésbé értékesek voltak.

Előre kell bocsájtanunk, hogy a *dry-farming* lényege: a *csapadék elraktározása*. Gyűjteni kell a talajban a csapadékot és meg kell akadályozni, hogy elpárologjon belőle. Már most hogy hogyan történjék ez a gyűjtés, az a legfontosabb gyakorlati kérdés.

Nem minden talaj alkalmas a *dry-farming*ra. Legelőször is meg kell tehát vizsgálnunk a talajt, ami úgy történik, hogy leásunk körülbelül egy

méternyire és megnézzük a föld rétegződését. Ha a talajban nedves rétegek vannak, vagy ha a talaj bár teljesen száraz, különböző rétegek mutatkoznak benne (pl. homok, agyag, kavics, stb.), akkor már nem alkalmas a dry-farmingra. Az új eljárásra az a talaj alkalmas, amely nem réteges, ha-

nem teljesen egyöntetű és egyenletesen száraz is.

A gyakorlat azt mutatja, hogy a földnek nem kell nedvesnek lennie: nagyon kevés nedvesség is elegendő a növényi élet fejlődéséhez, ha a nedvesség kellően kihasználható. A nedves talajban a gabonaféle csak igen

hitvány gyökeret ereszt, míg a száraz talajban, ha valami kis nedvesség mégis biztosítva van benne, igen dús és erős a növény gyökere.

A probléma tehát, amelyet meg kell oldani, az, hogy a száraz talajt, miután a csekély csapadék beleszívár-gott, valahogyan be kell takarni, hogy

a nedvesség el ne párologjon belőle. Ezt el is lehet érni a következő módon.

A dry-farming első szabálya, hogy mélyen szántunk. A mély szántással elérjük, hogy a csapadék mélyen bele-megy a földbe. Ha a szántás után már volt csapadék: a talajt lehengerel-

BÚZAVETÉS A DRY-FARMINGBAN.

MINTASZERŰ DRY-FARMINGTELEP DÉL-AFRIKÁBAN.

jük, majd másodszor is meghengereljük. Ennek az eljárásnak a nyomában egyenletesen síma, meglehetősen kemény *kéreg* keletkezik a szántás felületén, és ez a kéreg az a jó takaró, amely megakadályozza, hogy a talajból a belefolyt csapadék elpárologjon. Erre az eljárásra az angolok ezt a kifejezést használják: „elpalackozzák az esőt”. Valóban, a cél az eső elraktározása.

A gazdálkodás beosztása pedig a következőképpen történik:

Az első esztendőben csak szántás,

és az eső után a hengerelés következik. (Őszi szántás után lehet a tavasz elején is hengerelni.) A következő évben a már előkészített terület *felét* bevetik, a másik felén pedig megújítják az elraktározási eljárást, szántással és hengereléssel. A harmadik évben a földnek azt a részét vetik be, mely az előbbi évben ugar volt, azaz: ezen a területen már két évnek a csapadékát élvezi a vetés. A negyedik évben ismét az előző évi ugarba vetnek, míg az előző évi termésnek a helyén újból raktározzák a

VETÉS EGY TRANSVAALI DRY-FARMON.

csapadékot, — és így folytatják ezt tovább, akár a végtelenségig. Látnivaló, hogy a dry-farming alá vett területnek mindig csak a fele van bevetve, azaz ugyanaz a terület csak minden második évben hasznosítható.

A dry-farming mindenesetre megdöntötte azt a tételt, hogy csak bizonyos nedvességgel bíró talajban lehet termést elérni. Amíg ez a tétel fennállott, addig a száraz- és sivatag-területek fölhasználását öntözgetés útján

se lehetett, mert az öntöző-csatornák létesítése százmilliókba került volna. A dry-farminggal azonban sikerült ezer meg ezer holdas területeket művelés alá venni, s ahol eddig sivatag volt, ott most minden második évben nagyon szép termést aratnak. Macdonald, aki Délafrikában meghonosította az új eljárást, büszkén mondhatta:

— Mi Délafrikában eső nélküli búzát termelünk... Olyan búzát ara-

DOHÁNYTERMÉS A DRY-FARMINGBAN.

próbálgatták. Öntözéssel azonban nem sokra lehet menni, mert az többnyire nagyon költséges dolog. Egy-egy kis területet sikerült a mezőgazdasági kultúra részére megnyerni, de nagy területeken nem lehetett az öntözést megvalósítani. A dry-farminghoz azonban nem kellene se költséges csatornák, se ártézi kútak: elég az a gyér csapadék, amelyet a felhők szolgáltatnak. A gyakorlatban egyes vidékeken fényesen bevált ez a rendszer, pl. Transvaal összes provinciáiban és Rhodesiában, ahol csatornázásra gondolni

tunk, amelyre a vetés napjától az aratás napjáig egyetlenegy csöpp eső sem esett!

Ez a búza-faj, mellyel a dry-farming igen jó eredményeket ért el, az úgynevezett durum-búza. Az első vetőmagot, mellyel ezt a búza-fajt Délafrikában meghonosították, Itália elsőben szegény vidékein szereztek be.

Az új eljárással mindenesetre bebizonyították, hogy a gabona-termelésben nem annyira a talaj „termékenysége” a fő, mint inkább a nedvesség megőrzése és helyes fölhasználása.

FŐURI ÉS ŐSRÉGI CSALÁDOK.

Bár a demokrácia korát éljük és egyenlők vagyunk a hivatalviselés képessége tekintetében is: azt tapasztaljuk, hogy főuri és ősrégi családink sarjai közül sokkal többen szerepelnek a közéletben, mint amily arányt képviselnek a családok a nemzet összességéhez képest. E jelenség magyarázatával minden gondolkodó ember tisztában van: ezek a családok a legtöbb esetben nagy vagyoni előnyben vannak, ami a közpályára való készülésüket és a közéletben való érvényesülésüket nagyon megkönnyíti, másrészt pedig családi hagyományok, sőt nemzedékeken át kifejlett képességek szinte predestinálják őket az általuk elfoglalt pozíciókra. A legtöbb esetben jó közigazgatási talentum és bizonyos politikai érzék nyilatkozik meg bennük, ami talán éppen úgy nem egyéni, hanem fajbéli tulajdonság, mint ahogyan pl. a pénzzel a legtöbb esetben nem tudnak bánni.

Bármint van is a dolog: e családok érdeklik a nagy közönséget mindaddig, míg nagy szerepük van a közéletben s azért jónak látjuk pár sorban ismertetni őket.

A főrangú családok mellett néhány köznemesi rendű, de szintén ősi család is szerepel e jegyzékben. Nem jelenti ez azt, hogy kivétel nélkül ezek a legrégebbiek, sem azt, hogy ugyanolyan érdemes családok nincsenek nagy számmal — a szintén nemes familiák között, — hanem azokat válogattuk ki a sok ezer közül, akik a közelebbi multban vagy a jelenben akár egy ország életében, akár egy-egy vidék életében nagyobb szerephez jutottak.

Almássy. A Zsadányi és Török-szentmiklósi Almássy-család egyik ága köznemesi, a másik ága pedig grófi rangú. A család a Kálmán király idejében élt Eörsi és Kukolyi Péter vitéztől vezeti le a származását. Az Almássyak a XVII. század elejéig a Kukolyi előnevet használták és csak később szereztek Zsadányt és Törökszentmiklóst.

Ambrózy. A Sédeni Ambrózy-család egy része grófi, más része köznemesi rangú. A család árva megyei eredetű, ahol a XVII. században az

evangelikus egyháznak jeles papokat adott. A XVIII. század közepén a család egyik ága Nógrádba szakadt; ez gazdagodott el, s ebből származtak az 1838-ban bárói rangra emelt Ambrózyak; ezek egy része Temesbe került. Az Ambrózy bárók 1913-ban grófok lettek.

Andreánszky. A lipótmegyei Szent Andrásról eredő régi nemesi familia, mely a XVIII. század folyamán előkelő hivatalnok-családdá emelkedett. A család egyik ága a XIX. század közepén bárói rangot kapott.

Andrássy. A Csikszentkirályi és Krasznahorkai Andrássy grófi család székely familia. A családi hagyományok szerint az Andrássyak az Ázsiából bejött honfoglaló Andorás vitéztől származnak; ez azonban csak legenda. A család első hiteles őse Andrássy Márton, aki a XVI. század közepén élt s a szentkirályi birtokot adományként kapta. Ennek egyik utóda, Péter, a királyhoz való hűségeért 1585-ben kapta Krasznahorka várát uradalmával együtt; ettől kezdve az erdélyi székely familia Magyarországon szerepel; 1676-ban bárói, 1780-ban pedig grófi rangot kaptak. Andrássy Gyula gróf a család betleri ágából származik; anyja Kendeffy grófnő, nagyanyja Szapáry Etelka grófnő, dédanyja Csáky Valburga grófnő, szépanyja Nádasdy Rebeka grófnő, ósanyja Balassa Erzsé grófnő, ósanyja pedig Serédy Zsófia volt.

Apor. Az Altorjai Apor-családnak grófi ága is volt, bárói és köznemesi ágai még ma is élnek. Régi székely család, melynek leszármazása a XIV. század óta tisztázva van.

Apponyi. A Nagypapponyi Apponyi grófi család a honfoglaló 108 magyar nemzetség egyikéből, a Pécz-nemzetségből ered. A XIII. század vége óta előkelő szerepe van az ország életében e családnak, melynek egyik sarja, Apponyi Lázár 1718-ban bárói, 1739-ben pedig grófi rangra emelkedett. Ennek az ivadéka Apponyi Albert gróf, akinek anyja Sztáray Julia grófnő, nagyanyja Zichy Anna grófnő, dédanyja Laudron-Laterano Karolina grófnő, szépanyja pedig Lamberg-Spritzenstein Franciska grófnő volt.

Asbóth. Sopronmegyei eredetű család, mely 1715-ben szerzett nemesiséget. Több evangélikus pap származott belőle. E családból való volt Asbóth Lajos 1848—49-iki tábornok is.

Babarczy. Talán Baranyavármegyéből származó család, mely Csongrád-megyében tűnt fel a XIX. század elején. Babarczy Antal Csongrád-megyénél kezdte hivatali pályáját. A Bach-korszakban császári királyi biztos és báró lett.

Bay. A Bai és Ladányi Bay-család nógrádmegyei eredetű; a XVI. század óta szerepel.

Balás. Nagyon elterjedt közbirtokos család, mely a nógrádmegyei Sipekről származik; egy része Galiciába szakadt.

Bálintith. A Tóvisi Bálintith bárói család nem hiteles oklevelek szerint már Nagy Lajos olaszországi hadjárataiban szerepelt. A XVI. század óta Erdélyben élt e család, mely 1755-ben emelkedett bárói rangra.

Baloghy. Ősi nógrádi familia, melynek leszármazása a XIV. századtól fogva tisztázva van.

Barcsay. A Nagybarcsai Barcsay-család ősrégi hunyadmegyei család, melynek egyik őse, Márk, 1216-ban horvát bán volt. Barcsay Akos a XVII. században hunyadi főispán, majd rövid ideig (1658—1661) Erdély fejedelme volt.

Barkóczy. A Szalai és Tavarnai Barkóczy-család, melynek grófi ága kihalt, de bárói ága még él, a XVI. század közepén tűnt föl Zemplén-megyében. Barkóczy László beregi főispán 1655-ben báró lett.

Barna. A Melléthei Barna-család a gömörmegei Melléthe községből származik; már a XVI. században virágzott, Gömörmegyének alispánokat adott. Egy része Nógrádba, más része Abaujba szakadt.

Batthyány. A Németújvári Batthyány hercegi és grófi család állítólag a hét vezér egyikétől, Öröstől származik. 1160 óta a család leszármazása tisztázva van; az időtájt Kővágóórs volt a családi birtok. Batthyány községet Zsigmond király adta a családnak 1398-ban. A XVI. század elején vasmegei főispánok voltak; a család több tagja horvát bán, bosnyák bán stb.

Bánffy. Az Alsó-Lindvai Bánffy

család az orlamundi grófoktól származik, akiknek egyik sarja III. István korában (1161—1173) vándorolt be és itt hamarosan nagy szerephez jutott.

Bánffy. A Losonczy Bánffy grófi és bárói család első ismert őse, Dénes, 1383-ban horvát bán volt; a család egyik tagja, III. László 1490-ben erdélyi vajda volt.

Bánó. Sárosmegyében IV. Béla óta birtokos család.

Beesky. A Tasnádszántói Beesky család a XVI—XVII. században Közép-Szolnok-, Szabolcs-, Szatmár- és Ugocsa-megyékben nagyon el volt terjedve. Az időben Peleskén lakott a család törzse, melynek története a Hunyadiak kora óta ismeretes.

Bedekovich. A Komori Bedekovich bárói család Tamás mestertől, IV. Béla király magántitkárától származik. A zagorjei Komor földét IV. Béla adta a családnak, mely 1822-ben emelkedett bárói rangra.

Beniczky. A Beniczey és Micsinyei Beniczky-család állítólag a turócmegei Bene földéről vette nevét; a család legrégibb ismeretes tagja a turócmegei Pribócon volt birtokos 1235-ben. Benic községet 1413 óta bírta a család.

Benyovszky. A Benyói és Urbanói Benyovszky grófi család az Aba Sámuel király korában élt Miczk bántól származtatja magát. A család 1423-ban kapott nemesi címet. A benyói és urbanói földek birtokában 1566-ban Miksa király megerősítette őket. Beniczky Emánuel, a nyitrai főkelő sereg ezredese, később tábornok, 1797-ben grófi rangot kapott.

Békássy. A veszprémegei Békás helység ős időktől fogva e családé volt, mely a legismertebbek egyike a Dunántúl.

Béldy. Az Uzoni Béldy-család, melynek egyik ága 1771 óta grófi rangot visel, a marosmenti Béldről került Háromszékbe. A XV. század óta szerepelnek Erdély történetében.

Beöthy. A Bessenyoí és Örvendi Beöthy-család régi bihari familia, mely a megye történetében a XV. század közepe óta szerepel.

Berényi. A Karancsberényi Berényi-család alkalmasint nógrádi eredetű. A XIII. század elején ez a család alapította a dominikánusok pesti templomát és kolostorát, az angol

kisasszonyok mai templomának helyén. A család 1642-ben bárói, a család trencsényi ága pedig a XVI. század végén a grófi rangra emelkedett.

Bernáth. A Bernáthfalvi Bernáth-család abauji eredetű, de már a XVI. századtól fogva az egész országban elterjedt. Legjobb módban a család zempléni ága élt.

Berzeviczy. A Berzeviczi és Kakas-lomnici Berzeviczy-család első ismert őse, Rudgerus Comes, II. Endre király feleségének, Gertrud királynénak udvarával a XIII. század elején költözött be Tirolból. A család a Tátra legmagasabb csúcsát kapta adományul a Poprád vize mellett elterülő földekkel.

Bethlen. A Bethlen grófi családnak Iktári és Bethleni ága egyaránt Aba Sámuel király nejétől, Saroltától származtatja magát. A család a XVI. század elejétől fogva játszott nagy szerepet; hunyadmegyei illyei birtokát a XVI. század végén szerezte.

Bezerédj. A Bezerédi Bezerédj-család a Lőrente-nemzetségből származik; a XIII. század óta a család Veszprém- és Zalamegyében birtokos.

Bohus. A Világosi Bohus-család a XVIII. század közepén tűnt föl Aradmegyében, ahol a világi uradalmat megszerezte. A XIX. század közepén bárói rangra emelkedett.

Bónis. A Tolcsvai Bónis-család, mint előneve is mutatja, zempléni eredetű; a család zöme később Szabolcsba került.

Bory. A Bori és Borfői Bory-család még IV. Béla idejében kapta vitézsége jutalmául Hontmegyében Bori nevű földet.

Bornemissza. Az Artánházi és Kőlcsei Bornemissza-család Szatmármegyében szerepelt a XV. század óta. Velük aligha volt rokon a Pécsi, a Kálnói és az Adámföldi Bornemissza-család; a Kálnói és Adámföldi ág, mely a XVI. század óta Sáros vármegyében birtokos, közös eredetű. Valamennyitől különbözik a biharmegyei eredetű Borosjenői, Berhidai és Petrelini Bornemissza-családok. Ezekon kívül még egész sereg Bornemissza-család van; a Kászoni Bornemissza bárói család csikmegyei székelési familia.

Bossányi. A Nagybossányi és Nagyugróci Bossányi-család, melynek grófi ága is volt, a Divék-nemzetségből

származik. Fészke: Nyitra és Trencsén vármegye.

Botka. A Szántói és Széplaki Botka-család a XIV. század közepén tűnt föl Somogy megyében, ahol a mai Szántód volt ősi birtoka. (Több más Botka-család is van.)

Burián. A Rajeci Burián-család 1604-ben kapta nemességét Rudolf királytól. Pozsonymegyében van elterjedve. Burián István kir. személye körüli miniszter néhány évvel ezelőtt bárói rangra emelkedett.

Chernel. A Chernelházi Chernel-család a marcheggi csatában tanúsított vitézségeért IV. Béla királytól kapta nemességét s a mai Chernelháza községet, melynek akkoriban Gólya-Damonya volt a neve. A család zöme Vas megyében maradt.

Csáky. A Kőrösszegi Csáky-család a hagyomány szerint a hét vezér egyikétől, Elődtől származik. A grófi család leszármazása a XIV. század közepéig hiteles, amikor is a család Szatmármegyében lakott. A biharmegyei Kőrösszeget, ahonnan előnevét vette, 1393-ban szerezte a család.

Csányi. Már Mátyás király kora előtt nagybirtokos familia volt Zala-, Vas- és Somogy megyében.

Csaplovics. A Jeszenovai Csaplovics-család állítólag délvidéki eredetű; a XVII. században Árva megyében tűnt föl, ahol Jeszenova községet szerezte. Innen terjedt azután szét a felvidéki megyékben.

Császár. A Kolgyári Császár-család a XV. század közepe óta, Albert király ideje óta ismeretes Zalamegyében.

Csekonics. A Csekonics grófi család legelső ismert őse Csekonics Pál, aki mint kőszegi ügyvéd 1753-ban szerzett nemességet; ennek fia tábornok volt és nagy vagyont szerzett; ő alapította a mezőhegyesi ménest.

Csery. A hontmegyei Csery-család a Hunt-Pázmán nemzetségből származik; leszármazása IV. Béla király koráig tisztázva van.

Csúzy. A Csuzi és Pusztaszentmihályi Csúzy-család IV. László király óta szerepel Komárom megyében.

Czirák. A Czirák és Dienesfalvai Czirák-család Zsigmond király ideje óta szerepel az oklevelekben. 1723-ban emelkedett grófi rangra. A család Sopron megyében birtokos. Dienesfalva Zalamegyében volt.

Dacsó. A Dacsólamai és Keszihőczi

Dacsó-familia a Luka-családdal egy törzsből származik, Nyitra megyéből, ahol már IV. Béla idejében birtokos volt. Később Hont megyébe kerültek.

Dalmady. Hont megyében tüntek föl a XIII. század utolsó éveiben.

Damó. Székely család; a háromszéki Lisznyó községből ered; egyik ága a XVII. században került Nógrádba.

Dániel. Két bárói család viseli e nevet; az egyik, a Vargyasi, székely eredetű, ez már a XIV. században virágzott. A másik örmény eredetű; bárói rangját Dániel Ernő kereskedelmi miniszter szerezte 1896-ban.

Darvas. A Hanvai Darvasok Gömör megye egyik legrégebb családjához tartoznak, mely a XVI. század közepén már birtokos volt e megyében.

Dávid. A Turóc-szentpéteri és Isztebnyei Dávid-család a tatárjárás óta birtokos Turócbán.

Dedinszky. Árva megye egyik legrégebb családjá; Nagy Lajos király óta ismeretes.

Degenfeld-Schomburg. Svájci eredetű család, mely Mária Terézia idején jött be.

Dessewffy. A Cserneki és Tarkeóy Dessewffy-családnak grófi és köznemesi ága van; mindkettő egy törzsből ered, mely a XIII. században a szlavóniai Csernek-vár ura volt.

Detrich. A Benedekfalvi Detrich-család lipót megyei, ahol a XVI. század óta birtokos.

Desasse. Pozsony megyei család, mely Mária Terézia idejében jött be Franciaországból; grófi rangját már itt kapta.

Dobay. Sáros megyei ősrégi család, melynek egyik sarja már Róbert Károly király idejében főispán volt. A család egyik ága a XVII. században Nógrád megyébe szakadt. Különbözik tőle a szintén ősrégi Kis- és Nagydobai Dobay-család, mely a Szilágy-ságban volt törzsszökös familia.

Domahidy. A Kraszna-parti Domahida községből való, ősrégi család, mely 1369-ben már birtokosa volt e községnek.

Dósa. A XIII. század óta ismeretes székely család; belőle származott az 1514-iki néplázadás vezére, Dósa György is. Előneve: Makfalvi. Több más Dósa-család is van, melyek más eredetűek (Kibédi, Farkasfalvi, stb.

Dósa-családok), ezek nem oly régi familiák.

Dőry. Sopron vármegyei eredetű család, mely 1360-ban kapott nemesiséget; Dőr helységet, ahonnan a nevük származik, 1407-ben kapták a győri püspöktől. A család egy része bárói, más része grófi rangra emelkedett; a grófi ág már kihalt.

Draskóczy. A Draskóczi és Dolinai Draskóczy-család nemessége 1242-ből való; ezidőtől fogva turóc megyei birtokosok voltak, később az egész országban elterjedtek.

Draskovich. A Trakostyáni Draskovich grófi család balkáni eredetű; Cetinában voltak birtokosok a XIII. században; a család egyik őse, Dragos, kitől a család neve is származik, III. Endre királytól a horvátországi Tinin vármegyét kapta adományul. A család 1567-ben báróságra emelkedett, s 1569-ben kapta a trakostyáni várat. Grófi rangjuk 1635-ből való.

Egerváry. Vas megyei ősrégi család, mely az Anjouk idejében már tekintélyes szerepet játszott; a XV. században váruk is volt; a család egyik tagja Szilézia és Lausitz kormányzója volt Mátyás király korában.

Egry. Ez a család már az utolsó Árpádok idejében birtokosa volt a szatmármegyei Egri községnek.

Elefánti. A XIII. század óta birtokos Nyitra megyében. A család egyik tagja a hagyomány szerint Kálmán királynak egy elefántot adományozott s ezért kapta azt a nyitra megyei falut, melyet azóta Elefántnak neveznek.

Elta. Németországból a Mosel vidékéről bevándorolt család; grófságát III. Károlytól kapta. Szerém megyei birtokos Vukováron.

Emödy. A XIII. század óta szerepel Nyitra megyében.

Enesey. A legrégebb győrmegyei családok egyike.

Eötvös. A Vásárosnaményi Eötvös bárói család Bereg megyéből származott át Szatmármegyébe, ahol a XVII. század végén tünt föl. A család számára a bárói rangot Eötvös Miklós tábornok szerezte 1742-ben.

Erdödy. A Monyorókeréki Erdödy grófi család a XV. század végén tünt föl. Erdödi Bakócz Tamás, a későbbi bibornok, szerezte 1496-ban a

vasmegeyi Monyorókereket egyik testvére számára; a bibornoknak e testvérétől származnak az Erdődyek, akiknek családjából számosan viselték a horvát báni méltóságot.

Esterházy. A Galanthal Esterházy hercegi és grófi család a Salomon-nemzettségéből származik, mely a XII. században a Csalóközben volt birtokos. A XIII. században Szerházi volt a nevük. A galanthal birtokot anyjától örökölte Esterházy Ferenc, aki 1584-ben pozsonyi alispán volt, s aki először viselte az Esterházy nevet. Ennek az Esterházy Ferencnek fia volt Miklós (1582—1645.), a nádor, aki grófi rangra emelkedett s a mai fraknoi hercegi ág megalapítója volt; Miklósnak öccse, Dániel, bárói rangra emelkedett s a család cseszneki ágát, ennek öccse Pál, a család zólyomi ágát alapította meg. Esterházy Pál tábornagy, országbíró azért az érdemeért, hogy a Habsburg-család férfiágának örökösödését az 1687. évben törvénybe iktattatta az országgyűléssel, római szent birodalmi hercegi rangra emelkedett. Esterházy Miklós herceg (1765—1833.) szerezte a bajorországi edelstetteni grófságot, mely valaha önálló országoska volt; ezen a révén a családot az 1815-iki bécsi kongresszus a fejedelmekkel egyenlőrangú családnak elismerte.

Farkas. A Szkárosi Farkas Gömör-megye egyik legrégebb családjá, mely a XIII. század óta ismeretes.

Fáy. A Fái Fáy-család a sajátj ütközetben szerepelt Rugacs vitéztől származik, akinek két fia IV. Bélától kapta Abaujmegyében a Fáy nevű birtokot.

Fejérpataky. Régi ugocsamegyei eredetű család.

Fejérváry. A Komlóskeresztesi Fejérváry bárói család első ismert őse Nándorfejérvárnál esett el 1521-ben; innen a család neve. Komlóskeresztest Miksa királytól kapta a család 1570-ben; bárói rangját Fejérváry Géza volt honvédelmi miniszter szerezte.

Fényes. Ósrégi bihari család.

Festetich. A Turopolyei Festetich-család II. Mátyástól kapta nemességét. Festetich Pál a XVII. század közepén költözött át Magyarországra, ahol feleségével a tolnai uradalmat kapta hozományul. Innen az előneve: Tolnai. A grófi rangot Festetich József kapta 1749-ben. Festetich Tasziló

néhány évvel ezelőtt hercegi rangra emelkedett.

Fiáth. Az Eörményesi Fiáth-család a szörényi bánságból való; eredeti neve Eörményesi; a Fiáth nevet 1480 óta viselik. A báróságot Fiáth József szerezte 1858-ban.

Fodróczy. Ósrégi horvátországi család, melynek 1446-ban a cillei grófságot adományozta a király.

Forgách. A Ghymesí és Gácsi Forgách grófi család a Hunt-Pázmán nemzettségéből származó Ivanch ispán (1200.) ivadéka. A család 1250-ben építette Ghimes és Znió várát. A család grófi rangja a XVII. századból való.

Földváry. Számos nemesi családunk viseli e nevet; régebbiek a Bernáthfalvi és a Földvári előnevet viselő családok.

Fráter. Az Ippi, Érkeserüi és Bélmezei Fráter-család a honfoglaló Dobra-nemzettségéből származtatja magát. Nemessége V. István király óta kétségtelen.

Füzeséry. A XV. század óta szereplő zemlénmegyei család.

Gaál. Számos ily nevű családunk közül legrégebb a Gyulai Gaál-familia, mely Hunyadi János kora óta szerepel.

Gancs. A Gancsházy Gancs-család 1390 óta ismeretes Pozsonymegyében, a Csalóközben.

Géczy. A Kisgéczi és Garamszegi Géczy-család a XIV. században már birtokos volt Nógrádmegyében.

Gencsy. Már 1420-ban e család birtokában volt a szatmármegyei Gencs község fele.

Geréb. Az Arapataki Geréb-család 1404 óta szerepel Erdélyben.

Gerlicsy. Valószínűleg bosnyák eredetű család, mely Krassó megyében telepedett le legelőször a XV. században. Báróságát 1777-ben szerezte. Most Torontálban birtokos.

Ghyczy. A Ghyczy és Assa-Ablanczkürthi Ghyczy-család nevét a veszprémmegyei Gicz-pusztától kapta, mely valaha falu volt és amelynek ez a család már a tatárjárás előtt birtokosa volt.

Ghillányi. A Lázi és Bernichei Ghillányi bárói család a XIII. században tűnt föl Liptó megyében; most Sárosban birtokos. Bárói rangját 1688-ban szerezte Ghillányi György pozsonyi kamarai tanácsos.

Glós. Nagyon elterjedt, zólyommegeyi eredetű család, mely 1563-ban kapta nemességét I. Ferdinándtól.

Gosztonyi. A Gosztonyi és Krencsi Gosztonyi-család nemessége 1269-ből való; nyitramegyei és nógrádi familia; a család egyik ága Hevesbe szakadt, — ezek Kövesszarvi előnevet viselnek.

Görgey. A Görgői és Toporczy Görgey-család Szepesvármegye egyik legrégibb családjá. Görgő községet 1278-ban kapták IV. Lászlótól.

Guary. A Guari és Felsőszelestei Guary-család vas megyei familia, mely ősidők óta bírja Guar (olv. Gó) községet.

Gyulay. A Marosnémeti és Nádas-kai Gyulay grófi család eredete ismeretlen. A család a XVII. század elején került Magyarországból Erdélybe, ahol Gyulay Ferenc udvarhelyi főkirálybíró volt a nemzeti fejedelem-ség megszűnése után; 1694-ben báró, 1701-ben pedig gróf lett. A család több vitéz, nagyhírű tábornokot adott a hazának.

Gyürky. Ősrégi honti család, mely már a XIII. században birtokosa volt a hasonlónevű községnek. A család egy ága a múlt század derekán grófi rangra emelkedett.

Hadik. A Futaki Hadik grófi család a XVI. században a túróci köznemességhez tartozott. Hadik András, a vitéz tábornok (1710—1790) emelte föl a családot, aki hadi érdemeiért gróf lett. András gróf szerezte a futaki uradalmat.

Haller. A Hallerkői Haller grófi család a XV. században vándorolt be Nürnbergből Zólyommegyébe. A család egyik őse mint I. Ferdinánd ágense került Erdélybe. Mikor Erdély a Habsburgok uralma alá került, Haller István báró lett; ő szerezte családjá részére a grófi címet is.

Hamvay. A Hamvai és Szkárosi Hamvay-család Gömör egyik legősibb familiája; az előnevében szereplő két községnek már IV. Béla idejében birtokosa volt.

Hatfaludy. A Hattmansdorfi Hatfaludy-család V. László királytól kapta nemességét 1454-ben; régi Hattmansdorfer nevüket 1736-ban magyarosították meg. Szolnokdombokai család.

Hedry. Sárosmegye egyik legrégebbi családjá, mely az Aba-nemzetségből

ered. Nagy Lajos idejében az övék volt Szalánc vára.

Herepey. Régi erdélyi család, melyből a XVI. század óta számos kiváló ref. pap és tanár származott.

Hertelendy. A Hertelendi és Vindornyalaki Hertelendyek már a mohácsi vész előtt birtokosok voltak Zalamegyében.

Hettyey. A Makoshettyei Hettyey-család sopronmegyei eredetű; egy részük Vasba költözött. A XV. század óta szerepelnek.

Hindy. Nyitrai eredetű család, melynek nemessége a XV. századból származik.

Hollaky. A Kishalmágyi Hollaky-család a régi Zarándmegyéből származik; egyik, már kihalt ága bárói rangra emelkedett.

Horváth. A Széplaki Horváth, vagy Petricsevich-Horvát bárói család a XVI. században került Horvátországból Erdélybe.

Hoyos. A Hoyos-Sprinzenstein-család állítólag a spanyolországi Hoyos városából származik; a XVI. században tűnt föl Németországban, ahol 1549-ben bárói, 1674-ben pedig grófi rangot kapott. Magyarországon 1827-ben kaptak honfúsitást.

Hugonnay. A Hugonnay grófi család első őse Szentgyörgyi Horváth Zsigmond somogyeyi követ, aki 1810-ben nevét Hugonnayra változtatta és ugyanakkor gróf lett.

Hunyady. A Kéthelyi Hunyady grófi család a kiskeresztyeni Hunyady bars megyei köznemesi családból származik. Hunyady Antal barsi alispán 1753-ban báró lett és királyi adományként kapta Kéthelyt Somogy megyében; ennek fia, János, 1797-ben gróf lett.

Huszár. A Kövesdi Huszár bárói család őse Boér József tordai főispán, aki 1730-ban báróságot kapott és fölvette a Huszár nevet.

Ilosvay. A Nagyilosvai Ilosvay-család a XIII. század óta szerepel Beregben.

Inkey. A Pallini Inkey-család a XV. század óta nagy szerepet játszik a Dunántúl. Inkey Ede ezredes 1856-ban báróságot szerzett a család számára.

Ivánka. A Draskóczy és Jordánföldi Ivánka-család túróci eredetű; a Hunt, Pázmán nemzetségből származtatja magát.

Jakab. A Szentgericei Jakabok a XIII—XIV. század óta szerepelnek Erdélyben.

Jankovich. A Daruvári Jankovich grófi család első őse Jankovich Bonaventura volt, aki 1722-ben kapott nemességet.

Jánoky. A Jánoki és Nagyszuhai Jánoky-család is a Hunt-Pázmán-családból származik; ősi nógrádi familia.

Jármy. A Szolnoki és Magyardéllői Jármy-család 1329-ben már birtokosa volt a szatmármegyei Jármí községnek.

Jekelfalussy. A Jekelfalusi és Margittfalvai Jekelfalussy-család első őse, Hekkul gölnicbányai polgár, 1284-ben kapott királyi adományt; ezen a birtokon alapította a család Jekelfalva községet.

Jeszenák. A Királyfai Jeszenák bárói család első őse, Jeszeniczky Balázs, 1540-ben került Temesmegyéből Nyitra megyébe, majd onnan Erdélybe. A bárói rangot 1781-ben szerezte Jeszenák Pál cs. és kir. tanácsos.

Jeszenszky. A Negyjeszeni Jeszenszky-család első ismert tagja, Temérdek András, a XII. században már nemes volt és birtokosa a túrócmegyei Jeszenföldnek.

Joób. A Fancsali Joób-család már az Arpádok idejében szerepelt Fanch név alatt, Szatmármegyei familia.

Jósika. A Branyiszikai Jósika bárói család karánsebesi eredetű, Branyiszikát és a báróságot Jósika István szerezte 1595-ben. 1598-ban lefejezték.

Justh. A Neczpáli Justh-család túrócmegyei eredetű; első őse Kusani Justh Jodok véglesi várkapitány, aki 1451-ben kapott nemességet.

Kabós. A Magyargyerőmonostori Kabós-család már a XIV. század végén nagybirtokos volt Erdélyben.

Kállay. A Nagykállói Kállay-család a honfoglaló Balog-Sömjén nemzetségből származik; első őse a II. Endre idejében élt Ubul.

Kálnássy. Sárosmegyei család, mely a tatárok ellen harcolt Vízibor vitéztől származik.

Kálnoky. A Körispataki Kálnoky grófi család székely eredetű familia, mely már a XIV. században bírta Kálnok községet. Grófi rangját Kálnoky Simon erdélyi főkancellár szerezte 1697-ben.

Kapy. A Kapivári Kapy-család sárosmegyei ősi familia, melynek egy

ága a XVI. században Erdélybe szakadt. A család erdélyi ágának feje, Kapy András, 1575-ben kolozsmegyei főispán volt.

Karácsonyi. A Hodosi Karácsonyi-család a XIII. század óta szerepel Pozsonymegyében.

Karácsonyi. A Beodrai Karácsonyi-család grófi rangját 1859-ben szerezte.

Károlyi. A Nagykárolyi Károlyi grófi család a honfoglaló Kaplony-nemzetségből származik. A Károlyi nevet 1387 óta viselik. Bárói rangját 1609-ben, grófi rangját 1712-ben szerezte.

Keczer. A Lipóczi Keczer-család sárosmegyei; állítólag a honfoglaló Aba-nemzetségből származik.

Keglevich. A Buzini Keglevich grófi család a boszniai Buzinból származik; első ismert őse 1300 körül élt. Magyarországra 1526-ban költöztek be. Grófi rangját Keglevich Péter pozsegai főispán szerezte 1708-ban.

Kemechey. Szabolcsvármegye hasonló nevű községében a XIV. század közepén már birtokos család volt.

Kemény. A Gyerőmonostori Kemény grófi és bárói család a Kabós-családdal egy törzsből származik. A közös törzsnek Kemény nevet viselő ága már a XV. században külön vált. Kemény János 1660—62-ben Erdély fejedelme volt. Bárói rangja 1704-ből való; a grófi ág alapítója Kemény Farkas (1806).

Kende. A Kölcsey-családdal közös származású; a XIV. században vált külön a két ág, de mindkettő Szatmármegyében maradt. A Kendék a Kölcsei előnevet viselik.

Kenessey. A XIII. század óta szereplő dunántúli család. Birtokai Veszprém- és Fehérmegyében voltak; e két megyében ma is virágzik a család.

Kisfaludy. Állítólag a Csák-nemzetségből származó dunántúli család; belőle származik a két költő, Kisfaludy Sándor és Kisfaludy Károly.

Kiszely. A Benedekfalvi Kiszely-család ősi lipitói familia; közös eredetű az Andreánszky- és Dettrich-családdal.

Klobusiczky. Trencsénmegyében a XV. század óta birtokosok; a családnak volt egy grófi ága is, amely már kihalt.

Komlóssy. A Komlósi Komlóssy-család a beregmegyei Komlós község-

ben már a XIII. század óta birtokos.

Konkoly-Thege. Ezen család első őse, Máté, kir. tárnok volt IV. Béla idejében; a család már Mátyás király idejében birtokos volt Komárom-megyében.

Korniss. A Gönczruszkai Korniss-család a XIV. században vált ki az abaujmezei Thobajdi-családból. A család egyik ága a XVI. század közepén Erdélybe költözött. Grófi címét Korniss Zsigmond erdélyi főkancellár szerezte 1712-ben.

Kossuth. A Kossuthfalvi és Udvardi-család első őse, Kossuth, 1350 táján élt Turóc-megyében.

Kosztka. A Zedlitz és Liethavai Kosztka-család a XV. század folyamán költözött be Csehországból.

Kölcsey. A Kölcsei Kölcsey-család öt idők óta Szatmár-megyében birtokos; állítólag a honfoglaló Ond vezértől származik.

Königsegg. A Rothenfelsi és Aulendorf Königsegg grófi család elzászi eredetű. Bárói rangja 1470-ből, grófi rangja 1665-ből való. A magyar indigena-családok közé 1751-ben iktatták be.

Kubinyi. A Felsőkubini, Nagyolaszi és Deményfalvi Kubinyi-családok 1233 óta birtokosok Liptó vármegyében.

Khuen-Héderváry. A Khuen grófi család tiroli eredetű; magyar indigenátusa 1647-ből való; körülbelül ez idő óta birtokosok a szlavóniai Nustár községben. Khuen Károly gróf (szül. 1849) a király engedelmével fölvette a Héderváry nevet, azon a címen, hogy anyja, Izoluczy Angelika bárónő a Héderváryakkal rokon Viczay grófokkal rokonságban volt.

Kuún. Az Osdolai Kuún grófi család háromszéki eredetű; első őse, Kuún Antal a Kézdi-szék követe volt az 1506-iki agyagfalvi országgyűlésen. Grófi rangját Kuún Miklós szerezte a XVIII. század végén.

Kükemezey. Ósrégi sárosmezei család, mely a megyében a XIII. század óta birtokos.

Kürthy. A Fajkürthi és Kolthay Kürthy-család az ősi Kaluz-nemzet-ségből származott, mely a XIV. században egy leánynak, Fajkürthi Margitnak fiúsítása által volt csak fönn tartható. A család egyik ága néhány évvel ezelőtt bárói rangra emelkedett.

Lasskóry. Régi honti család, melynek tagjai e megyében már a XVI. században hivatalt viseltek.

Latkóczy. Ősi trencsényi familia, melyet az egész Latkóc község birtokában 1557-ben megerősítettek.

Lázár. A Szárhegyi Lázár grófi család a régi Gyergyó székéből ered; a XIV. században már előkelő szerepe volt Gyergyóban és Csikban. Grófi rangját Lázár János királyi táblai elnök szerezte 1745-ben.

Lehotzky. Turóc-megye legrégibb családainak egyike; nemességét IV. Béla királytól kapta.

Lieszkovszky. A Lieszkői Lieszkovszky trencsénmezei család nemessége Róbert Károly idejéből származik.

Lipcsey. Beregmezei eredetű család, melynek első ismert őse, Lipcsey Bilkei Karánon 1260 táján élt.

Lipovniczky. A Szent István idejében élt. Bokontól származtatja magát. A nyitramezei Lipovnok községet a XIII. század óta bírja.

Lipthay. A Kisfaludi Lipthay-család a lipcse megyei Lubelle községből ered; 1263 óta szerepel a régi okiratokban. A család egyik ága bárói familia; ennek alapítója, Lipthay Antal altábornagy, a Mária Terézia-rend lovagja, aki 1791-ben a torontálmezei Gottlob és Lovrin helységeket királyi adományként kapta.

Lónyay. A Nagylónyai és Vásárosnaményi Lónyay-család a honfoglaló Keme-nemzetségből ered. A család egyik ága grófi rangra emelkedett.

Luby. A Benedekfalvi Luby-család ősi lipcse megyei familia, mely Benedekfalván 1570 óta birtokos.

Luka. A Lukanényei Luka régi honti család, mely már IV. Béla idejében birta Hernoch helységet.

Madách. A Sztrégovai és Kiskelecsényi Madách-család Turócból származik, hol első ismert őse, Radun, már II. Endre korában birtokos volt; a Madách nevet a XIV. század óta viselik; a nógrádmegyei Sztrégovának a XV. század óta birtokosai.

Madocsányi. Liptói eredetű család, melynek leszármazása 1573 óta ismeretes; a család egy ága Trencsénbe, egy másik ága pedig Hont-megyébe került.

Mailáth. A Székelyi Mailáth grófi familia ósrégi. A XVII. században Bars- és Hont-megyében szerepeltek.

Grófi rangját Mailáth József főkan-
cellár (1760—1820) szerezte.

Majthényi. A Kesselőkeői Majthé-
nyiak a honfoglaló Dívék-nemzettség-
ből származnak. A család egyik ága
1631-ben, egy másik ága pedig a múlt
század közepén bárói rangra emel-
kedett.

Makray. A Felpestesi és Vizszen-
györgyi Makray-család Hunyadvár-
megye legrégibb familiáinak egyike.
Felpestezt királyi adományként még
1300 előtt kapták.

Mándy. Már 1379-ben bírták a szat-
mármegyei Mánd helységet.

Mara. A Felsőzálláspataki Marák
Hunyadmegye legrégibb családjai közé
tartoznak; e megyében a XV. század
elején már birtokosok voltak.

Máriássy. A Márkus- és Batizfalvi
Máriássy-család már a XII. század-
ban bírta a szepesmegyei Márkus- és
Batizfalvát és a gömörmegyei Ber-
zétét.

Marsovszky. A Marsófalvi Mar-
sovszky-család már Zsigmond király
idejében tekintélyes birtokos volt
Trencsénmegyében; a család feje akko-
riban Vágbeszterce örökös bírása volt.

Márton. A Zsarolyáni és Mándi
Mártonok a XIV. században már bir-
tokosok voltak Szatmármegyében; egy
részük a XVI. században a Dunán-
túlra költözött.

Mattyasovszky. A Felsőmattyasóczi
Mattyasovszky-család Liptóvármegyé-
ben ősi adományos familia.

Máttys. Az Alistáli és Padányi
Máttys-család már a tatárjárás után
birtokos volt a Csallóközben.

Mednyánszky. A Mednyei és Med-
gyesi Mednyánszky-család Trencsén-
megyében 1312 óta szerepel. Egyik
ága, mely azonban kihalt, már 1688-
ban bárói rangra emelkedett; a mai
bárói ág e rangot 1750-ben kapta.

Medveczky. A Medveczei és Kis-
besztercei Medveczky-család alkalm-
sint már a honfoglalás óta birtokos
volt Árva megyében.

Medzihradzsky. A Mezihradnei
Medzihradzsky-család 1354-ben Nagy
Lajos királytól kapta Árva megyében
a Medzihradne patak két partján levő
erdő egy részét; ez időtől kezdve a
család árva megyei birtokos.

Melczér. A Kellemesi Melczerek,
akik rége óta a Gönczi előnevet is
használták, Sáros megye legrégibb csa-
ládjai közé tartoznak.

Mérey. A Kaposmérői Mérey-család
ősi birtokát, a somogy megyei Mére
községet 1246-ban kapta IV. Béla ki-
rálytól.

Merse. A Szinyei Merse-család őse,
Merse vitéz IV. Béla idejében a tatá-
rok elleni harcban tüntette ki magát
és ezért kapta Janefalva községet, mel-
lyet később Szinyének neveztek el.
A család ezóta sárosi birtokos.

Meskó. A Kubinyiakkal egy törzs-
ből eredő ősrégi liptó- és árva megyei
család.

Mikes. A Zabolai Mikes grófi csa-
lád ősrégi székely familia, grófi rangra
1698-ban emelkedett.

Miklós. A Miklósvári Miklós-család
székely eredetű; a Rákócziak idején
jöttek át Magyarországra.

Mikó. A Hidvégi Mikó grófi család
ősrégi székely familia; a XIII. szá-
zadban élt Mikótól származik a Mikó-
család, Mikó testvérétől, Domokos-
tól pedig a Nemess grófi család. Mikók
grófi rangja Mária Terézia korából
való.

Mikos. A Tarródházi Mikos bárói
család vas megyei eredetű; báróságát
a XVIII. század végén szerezte.

Miksa. A Diódvállaljai Miksa ősré-
gi familia a XVII. század elején
költözött át Karánsebesről Erdélybe.

Miskolczy. A Mezőtelegi Miskolczy-
család neve a XIV. században Csu-
lyák volt, de már akkor is viselték a
Miskolczi előnevet. A XVII. század
középe óta birtokosok Bihar megyében.

Mocsáry. A Bocsári Mocsáry-család
már a XV. században birtokosa volt
a nógrádmegyei Bocsár községnek.

Motesiczky. A Motesiczki és Kesze-
leőkői Motesiczkyek Trencsén megye
legrégibb nemességéhez tartoznak; a
Majthényiekkel egy törzsből erednek.

Nadányi. A Körösnadányi Nadányi-
család a XIII. század elején már bir-
tokos volt Békés megyében, ahonnan
a család néhány ága Bihar-, Arad- és
Nógrádmegyébe és Erdélybe szakadt.

Nádásdy. A Nádásdy grófok a hon-
foglaló Nádásd-nemzetsegből erednek,
s azóta a Dunántúl birtokosok. A
család 1553-ban bárói, 1625-ben pedig
grófi rangra emelkedett.

Nagy. A számos Nagy-család közül
a legrégibbek egyike a Szopori Nagy-
család, mely a XIII. század óta bir-
tokos Sopron megyében, — a Felsőeőri
Nagy-család, mely a XIV. század óta
birtokos Vas megyében.

Nákó. A Nagyszentmiklósi Nákó grófi család 1780-ban költözött be Macedóniából; 1813-ban már grófi rangra emelkedett.

Náthafalussy. Zemplénmegyei ősi familia, mely Náta községnek már a honfoglalás óta birtokosa volt.

Nedeczky. Trencsénmegye egyik legrégibb családja, mely 1223-ban szerezte Nedece községet.

Nemess. A Hidvégi Nemess grófok a Mikó-családdal egy törzsből erednek; 1755-ben emelkedtek grófi rangra.

Niczky. A Niczky-grófok a honfoglaló Ják-nemzetségből erednek. Grófi rangra 1765-ben emelkedtek.

Nopcsa. A hunyadmegyei ősi Szilvássy-nemzetségből származik a Felsőszilvási Nopcsa bárói család, mely 1855-ben emelkedett báróságra.

Noszlopy. Veszprém megye egyik ősi családja, mely a XIII. század óta birtokos Noszlopon.

Nozdroviczky. E család már 1250-ben birtokosa volt a trencsénmegyei Nozdrovic községnek.

Nyáry. A Bedeghi Nyáry grófi család a tolnamegyei Bedegh községben Mátyás király idejében kezdett szerepelni. Később Nyitrába került a család. 1535-ben bárói, 1723-ban grófi rangra emelkedett.

Ocskay. Már a XV. században birtokosai voltak a nyitramegyei Ocskó községnek.

Odescalchi. A Szerémi Odescalchi hercegi család olasz eredetű. Magyarországra a XV. század közepén költöztek be.

Okolicsányi. Már IV. Béla korában örökségi jogon bírták a lipótmezei Okolicsnó községet.

Olgyay. A XIII. század óta birtokos a csallóközi Olgya községben.

Orbán. A Lengyelfalvi Orbán-bárok ősnemes székeiek és udvarhelyszéki birtokosok; bárói rangjuk 1742-ből való.

Orczy. Az Orczy bárói család valószínűleg somogy megyei eredetű; első ismert őse 1550 körül élt. Bárói rangját 1736-ban szerezte Orczy István jász-kun kapitány.

Ordódy. Valószínűleg bereg megyei eredetű család, mely a régi okiratokban Mátyás király kora óta szerepel.

Ormós. Ung megye egyik ősi családja, mely már 1216-ban birtokos volt Csicsér községben.

Orosz. A Csicséri Orosz-család az

imént említett Ormós-családdal közös eredetű.

Orsich. A Szlavetichi Orsich grófi familia horvát; az ősi Lapsan-nemzetségből ered. Grófi rangra 1744-ben emelkedett.

Ostffy. Az Asszonyfalui Ostffy-család a honfoglaló Ost-nemzetségből származik és a honfoglalás óta birtokos Vas megyében.

Osztroluczky. Az Osztrolukai Osztroluczky-család ősi zólyomi familia, melynek tagjai a XVI. században már előkelő hivatalokat viseltek.

Ottlyk. A Felsőozoróci és Kohánózi Ottlyk-család, mely régenté Ozoróczy nevet viselt, Mátyás király idejében telepedett le Trencsén megyében.

Palásthy. A Palásti és Keszhóci Palásthyak ősei a XIII. században a honti vár jobbágyai voltak és 1281-ben emelkedtek nemességre.

Pálffy. Az Erdődi Pálffy hercegi és grófi családok a Hédervári-nemzetség Kont-ágából származnak. Pálffy Miklós 1599-ben grófi rangra emelkedett s a pozsonyi vár örökös főkapitánya lett. Hercegi rangját Pálffy Károly főkancellár szerezte 1807-ben.

Pallavicini. Olaszországban már 1360-ban őrgroffok voltak a Pallaviciniak. Ausztriába a XVIII. században, Magyarországra pedig 1826-ban költöztek be.

Palugyay. A Nagypalugyai és Boda-falvi Palugyaiak Róbert Károly királytól kapták 1317-ben a lipótmezei Nagypalugya helységet.

Pázmándy. A Szomori és Somodori Pázmándyak régi veszprém- és fehérmegyei birtokosok; a közéletben csak a XVIII. században kezdtek szerepelni.

Péchy. A Pécsujfalusi Péchy-család dunántúli eredetű, ahonnan a XVI. században Erdélybe került, majd egy század múlva Sárosba. Péchy József a mult században grófi rangra emelkedett.

Pejacsevich. A Verőcei Pejacsevich grófi család a XVII. században jutott csak nagyobb szerephez Szlavóniában. Grófi rangját Pejacsevich János gróf szerezte 1772-ben.

Perényi. A Perényi bárói család Dobosi Orbántól származik, aki az abaujmezei Perényi várát 1292-ben kapta III. András királytól. Perényi Imre 1504-ben nádor lett és római szent birodalmi hercegi rangra emelkedett. Bárói ága a XVII. században

kezdődik Perényi Györggyel. Ugocsa-ban birtokosok.

Plathy. A Turóczdivéki és Nagypalugyai Plathyak Árva-, Liptó- és Turócsmegyében terjeszkedtek; a család törzse Nagypalugyán lakott már a XIV. század elején.

Podhradszky. A Nemespodhragyi Podhradszky-család első őse 1246-ban kapta királyi adományul a trencsénmegyei Szulov községet.

Podmaniczky. A Podmanini és Aszódi Podmaniczky-bárok a trencsénmegyei Podmaninból erednek, ahol elődeik a XIV. század végéig a vágbesztercei vár dárda őrségéhez tartoztak. 1450-ben már az övék volt a besztercei vár. Bárói rangra Mária Terézia emelte őket.

Pogány. A Csebi Pogány-család ősrégi zalai familia, a XIII. század óta ismeretes.

Pongrácz. A Szentmiklósi és Óvári Pongráczok első őse 1230-ban kapta II. Endrétől a liptómezei Magyarfalut. A család bárói ágai 1608-ból Pongrácz Dánieltől, grófi ága pedig az 1743-ból Pongrácz Gáspártól származik.

Prileszky. A trencsénmegyei Prilesz községben a XV. században már régi birtokosok voltak a Prileszkyek.

Prónay. A Tótrónai és Blatniczai Prónayak IV. Béla korában csere útján szereztek a turócsmegyei Tótrónát. A család egyik ága 1770-ben bárói rangra emelkedett.

Putnoky. Gömörmegyében 1344-ben már birtokos volt ez a család.

Radák. A Bényei Radák bárói család a XVI. században Szatmárból került Erdélybe. Báróságát a XVIII. század végén szerezte.

Ráday. Az állítólag olasz eredetű Ratold-nemzetségből származik a Ráday-család, mely 1782-ben bárói, 1792-ben pedig grófi rangra emelkedett.

Radvánszky. A Radvánszkyak Zólyom megyében már a tatárjárás előtt birtokosok voltak. Bárói rangjukat a XIX. században kapták.

Ragályi. A Ragályi és Kiscsoltói Ragályi-család a XIV. század végén már birtokos volt Gömörmegyében.

Rakovszky. A Nagyzákói, Kelemenfalvi és Nagyselmeczi Rakovszkyak a XIII. század óta szerepelnek Turócsmegyében.

Ráthonyi. Ősrégi ugoccai család,

mely a régi krasznamegyei Rátóny községből származik.

Rédl. A Rottenhauseni és Rasztinai Rédl bárói család osztrák nemességre 1749-ben, magyar nemességre 1780-ban, bárói rangra pedig 1808-ban emelkedett.

Révay. A Szklabinai és Blatniczai Révay bárói család állítólag szerémségi Réva várából származik és a mohácsi vész után költözött Turócba. 1635-ben emelkedtek bárói rangra.

Revicsky. Ősrégi család, mely 1772-ben kapta IV. Rádlól az árvamegyei Revisnyét.

Roskoványi. Sárosmegyében a XIII. század óta szereplő család.

Rudnay. A Rudnai és Divékujfalusi Rudnay-család a Divék-nemzetségből származó ősi nyitrai familia.

Rudnyánszky. Közös eredetű a Rudnay-családdal. Régente Jókuthi volt a nevük. A Dezseri előnevet a XVI. század óta viselik. Bárói rangja 1773-ból való.

Ruttkay. Ősi turóci család.

Salamon. Az Alapi Salamon-család a XV. század óta birtokos volt Fehérmegyében.

Sárközy. A Nádasdi Sárközy dunántúli familia, melynek tagjai már a XVI. század elején előkelő hivatalokat viseltek.

Schönborn. 1715-ben indigenált család, mely II. Rákóczi Ferenc fejedelem óriási birtokait kapta királyi adományul.

Sembery. A Semberi és Derzsenyei Semberyek már 1310-ben birtokosai voltak a hontmegyei Sember községnek.

Semsey. Idegen eredetű család, mely a XIII. században vándorolt be Abaujba. Semsey László 1907-ben grófi rangra emelkedett.

Sennyey. Valószínűleg vas megyei eredetű család; egyik, már kihalt ága 1767-ben grófi rangra emelkedett; a bárói család e rangot a XVIII. század közepén szerezte.

Serényi. A Kisserényi Serényiek II. Lajos idejében, 1516 táján kezdenek szerepelni. Nemességüket állítólag Ottó királytól kapták 1310-ben. A XVI—XVII. században katonáskodtak; egy részük a XVII. század végén Morvaországba szakadt. Grófi rangjukat Serényi Gábor morva tartományi kapitány szerezte 1656-ban.

Sibrik. A Szarvaskendi Sibrik-család

a XV. század elején kezdett szerepelni Vas megyében, ahol a Körmen mellett levő Szarvaskenden birtokos volt.

Sigray. Az Alsó- és Felsőuranyi Sigrayak szépebbé, ahol már a XIII. században templomot építettek ősi birtokukon, a mai Zsegra községben. A XVIII. században kerültek a Dunántúlra. Bárai rangja 1725-ből, grófi rangja 1787-ből való.

Simonyi. A Simonyi és Varsányi Simonyi-familia ősrégi bars megyei család, mely a tatárjárás óta ismeretes. Varsányi birtokuk Hont megyében volt.

Skerlecz. A Lomniczi Skerlecz-család zágrábmegyei; a család egyik ága Baranyába költözött a múlt században. Bárai rangjuk a múlt század közepéről való.

Skrabák. A Zászkali Skrabákok a felvidék legrégibb családjai közé tartoznak. Nagy Lajos olaszországi hadjáratában tűntek ki annyira, hogy Arvamegyében királyi adományt kaptak.

Soldos. A Runyai Soldos-család egy törzsből származik a Hanvay-családdal és Gömör megye legrégibb nemességéhez tartozik.

Sombory. A Magyarnagyszombori Sombory-család Erdély egyik legrégibb családja, mely a XIII. században már Kolozsmegyében volt birtokos.

Somssich. A Sárdi Somssich-grófok horvát eredetűek; a XVII. század végén jöttek át Zalába. Nemességük 1716-ból való. A sárdi birtokot Mária Teréziától kapták. Grófi rangját a XIX. században szerezte Somssich János dsidásszázados.

Splényi. A Mihályi Splényi-bárok állítólag tiroli eredetűek; hazánkban az első ősök evangélikus papok voltak. Bárai rangját Splényi Gábor lovassági tábornok kapta meg 1735-ben, de e rangot és a szabolcs megyei Mihályi községet még az atyja, Splényi László tábornok szerezte 1722-ben.

Stubenbergh. Stiriái grófi család, melyet nálunk 1655-ben honfűsítottak. Most Biharban birtokos.

Szapáry. A Szapáry-család alkalmasint a veszprémi megyei Szapárról származik; első ismert őse a XVI. század derekán élt Győr megyében. Bárai rangra 1690-ben, grófi rangra pedig Mária Terézia idejében emelkedett.

Széchenyi. Valószínűleg a nógrád megyei Szécsényből származik a Sárvári és Felsővidéki Széchenyi grófi család, melynek tagjai csak a XVII. században jutottak nevezetesebb szerephez. A családot Széchenyi György emelte föl, aki 1675-ben, 92 éves korában hercegprímás lett. Ennek unokaöccse, Széchenyi György várkapitány, 1697-ben grófi rangra emelkedett.

Szécsen. A Temerini Szécsen grófi család horvát eredetű; nemessége 1763-ból, grófi rangja 1811-ből való.

Szecsödy. Ősi familia, mely a hasonlónevű vas megyei helységet 1205-ben kapta királyi adományként.

Szemere. A honfoglaló Huba vezértől származik.

Szentiványi. A Pongrácz- és Szmracsányi-családokkal közös eredetű lipótmezei család.

Szentkereszthy. A Zagoni Szentkereszthy bárói család első ismert őse a XVII. század végén került Erdélybe mint orgonista. Utóbb ügyvéd lett, majd kancelláriai titkár; 1713-ban bárai rangra emelkedett.

Szilassy. A Szilasi és Pilisi Szilassy-család ősi nemesség, mely a XV. században V. Lászlótól kapta Pándot és Pilist.

Szirmay. Állítólag szerémségi eredetű család, mely már a tatárjárás idején szerepelt. A borsodmegyei Szirma községet talán e család alapította, úgyszintén az ugoccai Szirma községet is. Szirma István nádori itélőmester 1693-ban bárói, 1707-ben pedig grófi méltóságra emelkedett.

Szmracsányi. Ősi lipótmezei család, melynek első ismert őse a XIII. század közepén élt.

Szontag. E nevet számos régi család viseli a felvidéken. Egy részüknek száz lovagi rangja volt már a XIII—XIV. századbeli beköltözése alkalmával. Legrégibbek az Iglói és a Zabari Szontagok.

Sztáray. A Sztárai és Nagymihályi Sztáray grófi család a honfoglaló Kaplony-nemzetségből származik. Grófi rangját Mária Teréziától kapta.

Szunyogh. A Szunyogdi Szunyogh-család bihari familia, mely már Zsigmond király idejében nevezetes szerepet játszott.

Tahy. A Tahvári és Tarkói Tahy-család szlavóniai eredetű; a XVI. században már nagyon előkelő család

volt, a Zrinyiekkal és Dessewffyekkel közel rokon.

Tajnay. A Tajnai és Tiszahegyesi Tajnay-család Mátyás király idejében tűnt föl Bars megyében.

Tallián. A Vizeki Tallián bárói család dunántúli eredetű; története csak a XVII. század óta ismeretes. Bárói rangra a múlt század végén emelkedett.

Tarnóczy. Az Alsóelölci és Jezericei Tarnóczy-család rutén eredetű; a tőröcmegyei Tarnócot IV. Bélától kapta.

Teleki. A Széki Teleki grófi család a bolgár eredetű Garázda-családból vált ki; a XV. század elején szerezte a békésmegyei Telek-pusztát, ahonnan a nevért vette. Grófi rangra Teleki Mihály erdélyi kancellár emelkedett 1697-ben.

Terstyánszky. II. Endre király óta szereplő trencsénmegyei család.

Tholdalaghy. Középkori eredetű család, melynek a tordamegyei Tholdalag volt az ősi birtoka. Grófi rangra 1746-ban emelkedett.

Tisza. A Borosjenői Tisza-család a XVII. század derekán költözött Bihar megyébe ősi lakóhelyéről, Borosjenőről. Tisza Lajos 1883-ban grófi rangra emelkedett; rangját unokaöccsei örökölték.

Tolvay. A XVII. század végén élt Tolvay Gábor ügyvéd fia, János szeptemvir 1754-ben grófi rangra emelkedett. Takács honvédszázados néhány évvel ezelőtt e családból való leszármazását igazolván, a Takács-Tolvay grófi név viselésére a királytól engedelmet kapott.

Torma. A Csicsókeresztúri Tormák Erdély legrégebbi családai közé tartoznak; Magyarországból a XV. század közepén vándoroltak Erdélybe.

Tornallyay. Gömör megye egyik legrégebbi családja, mely e megyében a XIII. században már birtokos volt.

Toroczkay. A Toroczkószentgyörgyi Toroczkay-család már a tatárjárás idején birtokosa volt Toroczkó várnak és az Aranyos vidékének. A bárói család e rangra a XVIII. század elején emelkedett. A grófi ág őse Toroczkay Zsigmond, aki 1745-ben lett gróffá.

Török. A Szendrői Török grófi család eredete ismeretlen. Török Bálint a Sárvíz mellől került a XVI. században Egerbe, majd Szendrő várába,

ahol vajda lett. Grófi rangját Török József kamarai elnök szerezte 1774-ben. **Turcsányi.** A Divék-nemzetéből eredő ősrégi felvidéki familia.

Ugray. Ősi bihari familia, mely már a XIV. század elején birtokosa volt Ugra községnek.

Ugron. Az Abrahamfalvi Ugron-család régi székely familia, mely már a XV. században nagyon előkelő volt.

Ujfalussy. A Divékujfalusi Ujfalussy-család a honfoglaló Divék-nemzetéből származik. Trencsén és Nyitra megyében volt eleinte elterjedve; később sokfelé elágazott.

Uray. A XIV. században már birtokosa volt a szatmármegyei Ura községnek. Uray Bálint cs. és kir. főispán 1864-ben bárói rangra emelkedett.

Uss. Az Uszfalvi Uss-család már a XIII. században szereplő sárosmegyei familia.

Urményi. Hajdan Ilméri nevet viselt e család, mely IV. Béla idejében már birtokos volt Nyitra megyében.

Vad. Az Ölyvedi Vad a XV. század óta ismeretes család Borsodmegyében, mely azonban a török idők óta nem jutott nevezetesebb szerephez.

Vay. A szabolcsmegyei Vaja községből eredő ősrégi familia a Vajai és Luskodi Vay-család, melynek egyik ága bárói, másik ága grófi. A grófi ág őse Vay Ábrahám, ki mint beregi főispáni helytartó 1830-ban lett gróffá.

Várady. A Kéméndi Várady-család Hunyad megye legrégebbi birtokosai közé tartozik. A család első ismert őse, Kéméndi Farkas 1230 táján élt. Tót-Várad községet, melytől családnevük származik, 1497-ben kapták Arad megyében.

Vásárhelyi. E nevet számos nemesi család viseli; legrégebbi közöttük a Kézdivásárhelyi Vásárhelyi székely familia, mely a tatárjárás alkalmával szerzett érdemeiért 1289-ben IV. Lászlótól Aranyosszéket királyi adományként kapta. A család egyik ága a XVI. század végén Magyarországra szakadt.

Vécsey. A Vécsei és Hajnácskői Vécsey-család a XVI. század elején az abaujmegyei Vécseán birtokos volt. Vécsey Sándor tábornok 1692-ben báró, Vécsey Ferenc Mária Terézia idejében gróf lett.

Veér. A Kőröstarcsai Veér-család Békésmegyében volt birtokos a XV.

században; innen került Erdélybe, Közép-Szolnok megyébe.

Velics. A Lászlófalvi Velics-család IV. Bélától kapta a túrócmegyei Bobornokot, most Lászlófalva a neve.

Végh. A Nyéki Végh-család ősei a XII. századig a pozsonyi királyi vár szolgálói voltak; 1284-ben már nemesi birtokaik voltak a Csallóközben.

Vékey. A Vékei Vékey-család ősei idők óta birta a zemplénmegyei Véke községet, ahol 1245-ben már határjárás tartott a család. A XVI. században előkelő szerepet játszottak a Vékeyek.

Vlád. A Szelistyei Vládok már az Árpádok idején birtokosok voltak Máramarosmegyében.

Vladár. A Nagycsepcsényi és Muthnai Vladárok a Besztercebánya melletti Cserneken letelepített szászok ivadékai; nemességüket a túrócmegyei Muthna erdőséggel együtt 1263-ban kapták.

Wass. A Czegei Wass-grófok ősei a XII. században a görögök elleni harcokban tűntek ki és ezért kilenc községet kaptak Dobokamegyében.

Wattay. A Felsőwattai Wattay-család állítólag Watta pogány vezértől származik. A család ősi birtoka a borsodmegyei Felső-Watta község, ahonnan a XV. században kerültek a Dunántúlra, majd később Pest-, Nógrád- és Szabolcsmegyébe.

Wenckheim. Stájerországi eredetű család, melyet Mária Terézia lovagi, majd bárói rangra, I. Ferenc pedig 1802-ben grófi rangra emelt. A már kihalt Harnokern-családba házasságra szereztek békésmegyei birtokaikat.

Wesselényi. A Hadadi Wesselényi bárói család nógrádi eredetű, hol a XVI. század folyamán tűnt föl. Wesselényi Ferenc az oroszok elleni háborúban tűnt ki annyira, hogy 1582-ben bárói rangra emelkedett.

Wilczek. Lengyel eredetű család, mely Szilézián és Ausztrián át jutott hozzánk. Wilczek Henrik államminiszter 1714-ben emelkedett grófi rangra és 1715-ben lett magyar indigena.

Windischgraetz. Ósrégi osztrák hercegi család, melynek egyes ágait Magyarország a századok folyamán többször honfűsítették.

Záborszky. E család a túrócmegyei Zábor községet 1263-ban kapta IV. Béla királytól.

Zámbó. A Felsőőri Zámbó-család már a XIV. században birtokos volt Vas megyében.

Zarka. A Lukafalvi Zarka-család 1329-ben kapta Róbert Károly királytól vasmegyei valti és sármásdi birtokait.

Zathureczky. A Zaturcsai Zathureczky-család Uzda királyi halász leszármazottja, ki IV. Bélától kapta a Túróc vize melletti Vendég községet.

Zay. A Csömöri Zay grófi család a honfoglaló Loja-nemzetségből ered; már a XIV. században birtokosa volt a pestmegyei Csömör községnek. Zay Ferenc 1560-ban báró lett; birtokai huszonhárom vármegyében voltak. Zay Imre volt ezredes 1830-ban grófi rangra emelkedett.

Zerdahelyi. A Nyitraszerdahelyi Zerdahelyi-család fehérmegyei eredetű, ahonnan a XV. század elején került Nyitra megyébe.

Zeyk. A Zeykfalvi Zeyk-család Hunyad megyében a XIII. század óta szerepel.

Zichy. A Zichi és Vásonkeői Zichy grófi család a legkiterjedtebb magyar arisztokrata familia. A XIII. században tűnt föl Somogy megyében. Zichy István tábornok, koronaőr 1676-ban grófi rangra emelkedett. A családnak két fő-vonalon, a palotai és orozsvári vonalon, számos ága virágzik. A palotai vonal a XVIII. század elején élt Zichy János gróf, királyi tanácsostól származik. Ennek a fia volt a nagylángi ág megalapítója, Zichy V. János, aki 1737-ben született. A nagylángi ág alapítójának testvére, Zichy Zsigmond volt az adonyi és szentmiklósi ág megalapítója, és ugyanannak egyik mostohatestvére, Zichy Miklós alapította a palotai ágat. Az orozsvári vonal megalapítója Zichy István, aki 1715-ben született, katonatiszt volt és 1761-ben komárommegyei főispáni helytartó lett. A vázsonyi és pécsei Zichy grófok a család orozsvári vonalához tartoznak.

Zmeskál. A Domanoveci és Lestinei Zmeskál-család ősrégi sziléziai familia, ahol grófi és bárói ága is van; a XVI. század elején költöztek be Arvába.

Zsuffa. Az árvamegyei Zsuffa-család közös eredetű a Reviczkyekkel; Árvában a XIV. században már birtokosok voltak.

A VILÁGHÁBORÚ.

A világtörténelem legnagyobb háborújának napjait éljük, de addig, amíg el nem hallgatnak a fegyverek, csak nagyjából tudjuk, hogy mi történik körülöttünk. Az orosz-japán háború tanulságain okulva, az összes hadviselő felek gondosan örködnék azon, hogy az ujságok indiszkrét közlésekkel el ne árulhassák a seregek mozdulatait, s így a fölötté szükszavú hivatalos jelentéseken kívül csak nagyon kevés háborús hír láthat a sajtó

A háború előzményei.

A nagy háború története 1914 június 28-án kezdődik, azon a napon, amelyen Ferenc Ferdinánd trónörökös és neje Szerajevóban egy szerb összeesküvésnek áldozata lett. A közvélemény már az első órákban a szerbeket okozta a merényletért, s Szerajevóban és Mosztárban valóságos zendülés tört ki a szerbek ellen.

Július 1-én Berchtold gróf külügy-

II. VILMOS CSÁSZÁR.

A NÉMET TRÓNÖRÖKÖS.

tóban napvilágot. Ennélfogva csak majd a béke helyreállta után fogjuk megtudni nagyon sok dologról, hogy mi és hogyan történt. — akkor, amikor a hadviselő felek vezérkarai az ütközetek előtt és alatt kiadott parancsok és a csatákról szóló hivatalos jelentések alapján meg fogják írni és közzé fogják majd tenni a nagy hadjárat történetét. Azonban addig is, amíg ez megtörténik, a már közzétett hivatalos dokumentumok és jelentések alapján a következő általános áttekintést nyújthatjuk a nagy háborúnak eddig lefolyt, bevezető szakaszáról.

miniszter közölte a hadügyminiszterrel, hogy a szerb kormányt föl fogja szolítani arra, hogy az összeesküvők ellen Szerbia területén indítsa meg a vizsgálatot.

Az a nap tehát, amelyen a hadügyminisztérium hivatalos formában fölszólítást kapott, hogy háború esetére legyen készen: július 1.

Július 3-án megállapították, hogy 1. Péter király közvetlenül a merénylet előtt adta át a kormányt fiának; 2. hogy Nikita montenegrói király németországi útját félbeszakítva, a merénylet előtt hirtelen hazautazott; 3. hogy Pasic szerb miniszterelnök jú-

RUPPRECHT HAJOR TRÓNÖRÖKÖS.

ALBRECHT WÜRTEMBERGI HERCEG.

nus végén már minden évben Marienbadban volt, csak az idén maradt ott-hon Belgrádban, és 4. hogy a szerajevói bombák a krajeváci szerb arzenálból származtak.

Július első három hete a szerajevói összeesküvők ügyének kinyomozásával telt el.

Július 23-án délután hat órakor Giesl báró, belgrádi osztrák-magyar követ egy jegyzéket adott át a szerb kormánynak. E jegyzék Szerbiát teszi felelőssé a monarchia-ellenes izgatásokért és a merényletért. A jegyzék többféle dolgot követelt a szerb kormánytól; nevezetesen:

1. Jelentse ki a szerb kormány hivatalos lapjának élén, hogy sajnálja, hogy szerb tisztok és hivatalnokok részt vettek a monarchia-ellenes propagandában, és hogy a legszigorúbban meg fogja büntetni azokat, akik Bosznia ügyeibe bele akarnak avatkozni;

2. ezeket a nyilatkozatokat a szerb király napiparancsban hozza a hadsereg tudomására;

3. tiltson be a szerb kormány minden monarchia-ellenes nyomtatványt;

4. oszlassa föl a szerb kormány a Narodna Obrana egyesületet;

5. a közoktatásból eltávolítandó minden, ami a monarchia ellen irányul;

FRIGYES VILMOS LIPPEI HERCEG,
LÜTTICHNÉL ELESETT.

6. a szolgálatból eltávolítandók azok a tisztok és hivatalnokok, akik a monarchia-ellenes propagandában részt vettek;

7. osztrák-magyar tisztviselők is nyomozhassák Szerbiában az összeesküvést;

EMMICH TÁBORNOK.

JOAKIM POROSZ KIR. HERCEG.

A NÉMET TRÓNÖRÖKÖS.

8. az összeesküvők ellen indítsák meg a bírói eljárást;

9. a kormány fogassa el Tankosics Voja őrnagyot és Ciganovics Milánt, akik a szerb összeesküvésben kompromittálva vannak;

10. a szerb kormány gátolja meg a

határon a fegyver- és bomba-csempészést;

11. szerb előkelőségek a sajtóban nyilatkozzanak a monarchiáról ellenséges hangon.

Mindezekre nézve július 25-én délután hat óráig kért választ Giesl báró.

Az osztrák-magyar nagykövetek mindezeket azonnal tudomására hozták a német, francia, angol, olasz, orosz és török kormánynak.

Július 24-én Sándor szerb trónörökös segítséget kért a cártól.

Miklós cár július 25-én azt táviratozta a szerb trónörökösnek, hogy érzelmei Szerbia iránt nem változtak és hogy a szerb nép sorsa rá nézve nem közömbös. Ezzel egyidejűleg az orosz kormány pár napi halasztást kért a bécsi kormánytól, de nem kapott.

Amint a cár biztató távirata megérkezett Belgrádba, a háború kitörését nem lehetett többé megakadályozni.

Az ultimátumra Pasics miniszterelnök július 25-én este háromnegyed hatkor átadta a szerb kormány válaszáat, mely *nem volt kielégítő*.

Giesl báró a követség személyzetével még aznap este elhagyta Belgrádot.

Július 26-án reggel megjelent a hivatalos lapban a részleges mozgósi-

KLUCK TÁBORNOK, A NÉMET JOBBSZÁRNY
PARANCSONKA.

MOLTKE TÁBORNOK, A NÉMET VEZÉRKAR
FŐNÖKE.

tásról s a népfölkelők behívásáról szóló királyi fölhatalmazás.

Július 28-án megtörtént a *hadüzenet* Szerbiának. Július 29-ikén a király manifesztumot intézett népeihez.

Ezekkel az eseményekkel egyidejűleg munkában volt az egész Európa diplomáciája.

Angliában már az ultimátum előtt, július 22-én királyi parancsal *próbamozgósítást* rendeltek el a haditengerészetben; a király elrendelte, hogy a tengerészet hadi készenlétkben legyen.

Július 27-én Grey angol külügyminiszter a béke érdekében európai konferenciát javasolt. A francia és az orosz kormány helyeselte ezt az eszmét; Olaszország kitérő választ adott; Németország kijelentette, hogy a konferenciától semmi gyakorlati eredményt nem vár; Ausztria-Magyarország azt válaszolta, hogy hajlandó a konferencia eszméjét megfontolni, de egyelőre folytatja katonai intézkedéseit.

A konferencia terve tehát meghiúsult: nem békére, hanem harcra készült az egész Európa.

Oroszország július 26-án hazahívta a Bécsben levő tiszteket és tartalékosokat; július 28-án részleges mozgósítást rendelt el a cár; július 30-án 23 kormányzóságban és ezenkívül 80

FRANK SZOCIÁLISTA-KÉPVISELŐ, ELESETT
A HARCTÉREN.

kerületben, valamint az egész tengerészetben mozgósították a tartalékosokat. Július 31-ikén megtörtént az orosz mozgósítás a német határon is.

DUBAIL FRANCIA TÁBORNOK.

JOFFRE TÁBORNOK, A FRANCIA FŐPARANCSNOK.

MILLERAND FRANCIA HADÜGYMINISZTER.

Ausztria-Magyarország augusztus 1-én általános mozgósítást rendelt el. Oroszországban aug. 1-én kihírdették az ostromállapotot a finneknél és

egész sereg kormányzóságban. Aug. 3-án a cár kinevezte az orosz hadsereg főparancsnokává Nikolajevics Miklós nagyherceget.

Franciaországban július 28-án délután megkezdődött a részleges mozgósítás; augusztus 2-án délután 5 órakor kihírdették az általános mozgósítást. Augusztus 3-án Poincaré elnök egy rendelettel az egész Franciaországot és Algirt ostromállapotba helyezte.

Németországnak mindezekről a dolgokról természetesen tudomása volt. Július 29-án a császár az északi tengeri flottát Wilhelmshavenbe, a keleti tengeri flottát pedig Kielbe rendelte. Július 31-én Bajorország kivételével az egész német birodalom területén kihírdették a hadi állapotot. Ugyanez nap a német kormány kijelentette az orosz kormánynak, hogy ha hadi készülődéseit 12 óra alatt be nem szünteti, akkor a német birodalmi kormány is mozgósít. Ezzel egyidejűleg a német kormány megkérdezte a francia kormányt, hogy milyen magatartást fog tanúsítani német-orosz háború esetén? Mivel egyik kormány sem adott kielégítő választ, a pétervári német nagykövet aug. 1-én este félnolckor átadta az orosz külügyminiszternek a hadüzenetet. Augusz-

KITCHENER LORD, ANGOL HADÜGY-
MINISZTER.

FRENCK TÁBORNOK, AZ ANGOL FŐ-
PARANCSNOK.

tus 1-én a német császár elrendelte az egész német hadsereg mozgósítását.

Augusztus 1-én este 7 órakor a német kormány a belga kormánynak ultimátumot adott át, hogy aug. 3-án este 7 óráig jelentse ki, hajlandó-e a német hadművelőket megkönnyíteni (azaz: német csapatokat Belgium területén átengedni?). A belga kormány tagadó választ adott.

Ettől az időponttól kezdve már nyilvánvaló volt, hogy a háborúk egész halmazával állunk szemben, és gyors egymásutánban meg is kezdődött az ellenségeskedés több csataterén. A könnyebb áttekintés céljából innen kezdve csataterenkint fogjuk tárgyalni az eseményeket: nevezetesen röviden elmondjuk: mi történt 1. a belga-francia harctéren, 2. a német-orosz harctéren, 3. az osztrák-magyar-orosz harctéren, 4. a déli harctéren és 5. a tengeren.

A német-belga-francia-angol háború.

A francia kormány augusztus 1-én megígérte a német kormánynak, hogy a határ mentén végighúzódnó 10 km. széles zónát nem fogja megszállani.

Augusztus 2-án kisebb francia csapatok keltek át a határon, bár had-

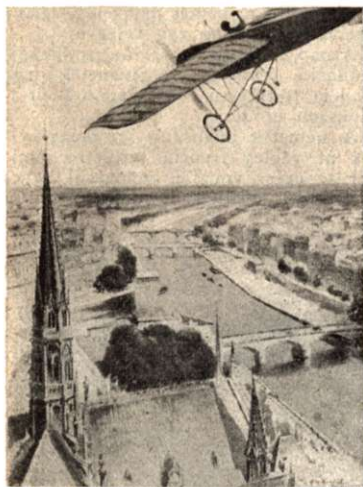

MANOURY, FRANCIA TÁBORNOK.

üzenet még nem történt, s egyes német községeket, melyek teljesen védetlenek voltak, elfoglaltak. Ugyanez nap francia aviatikusok jelentek meg Németország fölött, egész Nürnbergig elkalandoztak és bombákat dobtak le

azzal a nyilvánvaló szándékkal, hogy egyes vasúti pályaudvarokat szétrombáljanak. A francia köztársaság ezzel Németországgal szemben hadi állapotba lépett. Aug. 3-án a császár utasította párisi nagykövetét, hogy kérje el útlevelét a francia kormánytól. Schön báró nagykövet e napon este

ülésén fölolvasta Grey külügyminiszter és Cambon berlini francia nagykövet 1912. szept. 22—23-iki levélváltását, melyből kitűnt, hogy Anglia aktív támogatásra kötelezte magát arra az esetre, ha Franciaország háborút kezdene Németországgal. Ugyanez nap a német császár rendkívül lel-

NÉMET REPÜLŐGÉPRŐL BOMBÁT DOBNAK PÁRISRA.

MAX, BRÜSSZELI POLGÁRMESTER.

BORDEAUX.

10 óraker a nagykövetség személyzetével együtt el is utazott Párisból.

Aug. 4-én a francia kormány utasította berlini nagykövetét, hogy szintén kérje el útlevelét. E napon Joffre tábornok, a francia hadsereg főparancsnoka az észak-keleti határra utazott. Viviani miniszterelnök a kamara

kes trónbeszédet mondott a birodalmi gyűlésben, a birodalmi gyűlés egyhangulag a háború mellett nyilatkozott és öt milliárd márkát megszavazott a háború céljaira.

Anglia, mivel Belgium semlegességét a németek részéről fenyegetve látta, augusztus 4-ikén este hat óra-

kor Goschen berlini nagykövet útján megüzente a háborút Németországnak.

Augusztus 6-án a német csapatok átkeltek a francia határon és megszállták Briey városát, mely a határtól 7 km-re van.

Már ezt megelőzően, aug. 4-én bevonultak a német csapatok Belgiumba; az első csapatok automobilon mentek. Egy lovascapat belovagolt Lütlichbe, de onnan nyomban vissza is vonult.

Augusztus 8-ikán a németek bevették Lüttichet, melynek ostromában csak hat ezredük vett részt. Emmich tábornok, a város meghódítója, megkapta a császártól a legnagyobb katonai kitüntetést: a Pour le Mérite rendjelet.

Augusztus 15-én játszódott le a háborúnak egyik legszomorúbb epizódja. Visé belga városkában, melyet a németek meghódítottak, éjjel a lakosság orvul megtámadta a németeket; egy tisztet és egy altisztet megöltök, öt katonát pedig megsebesítettek.

Augusztus 17-én a császár a főhadiszállásra utazott, ami azt jelentette, hogy a német hadsereg fölvonulása teljesen be van fejezve.

Aznap, mikor a császár a főhadiszállásra érkezett, a németek már francia területen bombázták Pont-à-Mousson erődöt.

A németek augusztus 19-ikén keltek át végleg francia területre, amikor az egész vonalon rendkívül heves támadásba kezdtek. Ez alkalommal a

NAMUR VÁROSA.

Az előző napon, aug. 7-én a franciáknak Elzászban voltak időleges sikerei: elfoglalták Altkirchet.

Augusztus 11-ikén az első angol csapatok partra szálltak Belgiumban. Ugyanez nap a németek az első nagy csatát nyerték a franciákkal szemben Lagardenál, ahonnan a franciákat Parroy erődbe szorították vissza.

Augusztus 12-én a franciák megszakították velünk is az összeköttetést: Széchen gróf nagykövetnek kiadták az útlevelét.

Aug. 14-én „alkalmi csata” fejlődött ki a németek és franciák között Mühlhausennél, Elzászban. A franciák vereséget szenvedtek és visszavonultak Belfort felé. Ugyanez nap a Dononból kirohanó franciák elfogtak két német zászlóaljbat.

németek már bevették Dinant és Gembloux is. A franciák Perveznél e napon nagy vereséget szenvedtek.

Augusztus 15-én French angol tábornok egész vezérkarával Párisba érkezett, ahol nagy ünneplésben vett része.

Augusztus 20-án este a németek bevonultak Brüsszelbe, melyet a belga katonaság teljesen elhagyott.

Másnap, augusztus 21-ikén igen nagy csata volt Metz és a Vogézek között; a franciák részéről több, mint tíz hadtest vett részt a harcban, mely Dieuzetől keletre a franciák nagy vereségével végződött. Ez alkalommal tízezer francia került német hadi fogságba.

Három nap múlva, aug. 24-én ismét előre nyomultak a németek.

Ruprecht bajor trónörökös 21-ik hadtestete bevonult Lunevillebe, a német trónörökös serege pedig Longwy irányában nyomult előre. Ugyanekkor Albert württembergi herceg a Semois mellett vert meg egy francia sereget. A németek megkezdték a fölvonulást a hatalmas Maubeuge erőd felé. Ezekkel az eseményekkel egyidejűleg, ugyancsak augusztus 24-ikén a német hadsereg Roubaix-Tourcoing vidékén Belgiumból benyomult Franciaországba.

Augusztus 25-én a németek bevettek Longwyt és áttörték a verduni erődítési övet.

Augusztus 29-ikén a franciák kivonultak Felső-Elszászból.

Augusztus 30-án a németek már csak 120 kilométernyire voltak Páristól.

A francia kormány már aug. 29-ikén elhatározta, hogy Párisból átteszi a székhelyét Bordeauxba; ez az elhatározás azonban csak augusztus 30-án került nyilvánosságra.

Augusztus utolsó napjaiban történt, hogy Louvain városában egy éjszaka orgyilkos módon megöltek ötven német katonát és több házból rálöttek a németekre. Ennek megtorlásául a németek a város lakóit eltávolították

A NAMURI ERŐD.

Ugyanez nap a németek bevonultak Lille városába is.

Augusztus 26-án rendkívül heves támadás és elszánt ellenállás után elcsett Namur, melynek páncélos beton-erődítményeit az új, 42 cm-es német ágyúmozsarok rommá lötték.

Augusztus 28-án már a Cambraitól a Vogézekig húzódó vonal jelezte a németek hadállását; a franciák visszavonulóban voltak, és Kluck tábornok Maubeugenél megverte az angol sereget. Ezen a napon kezdődött meg a németek előnyomulása Belgiumban észak felé, Antwerpen ellen.

és azután pár óráig bombázták a várost; a világhírű városháza sértetlen maradt.

Augusztus 28—30-án Mecheln (Malines) körül voltak harcok, melyek a város elfoglalásával végződtek. E harcok egyikében Albert belga király balkezét egy gránát-szilánk megsebezte.

Augusztus 30-án a németek ostrom alá vették Belfort erődeit; Belchen erődöt e napon már el is foglalták.

Augusztus 31-én egy német léghajó megjelent Antwerpen fölött és bombákat dobott le a városra; ez alkalommal nyolcszáz ház megrongálódott.

EGY ZEPPELIN-LÉGHAJÓ RÉSZVÉTELE LIÉGE (LÜTTICH) OSTROMÁBAN.

Szeptember 1-én angol csapatok szálltak partra Ostendében.

Ugyanez nap Párisból menekülni kezdett a nép. Szeptember 2-án a francia kormány kiáltványban szólí-

totta föl a párisiakat a menekülésre.

Ezen a napon a francia kormány a hadműveletek kiterjedésére hivatkozva szintén elhagyta Páris-t és székhelyét áttette Bordeauxba. Ugyanez nap a

németek már elérték Compiègne városát.

Szeptember 3-án a németek Franciaország északi erőd-vonalában elfoglalták Givet záróerődöt, az osztrák-magyar tüzérség kitűnő motor-ütegeinek segítségével. Maubeuge kivételével most már valamennyi északi erőd a németek birtokában volt. Szeptember 3-án a németek megkezdték a felvonulást Rheims ellen. Kluck tábornok hadseregének lovassága Párisig portyázott. Egyes elővéd-csapatok elérték a Marne folyót. A franciák a Marnetól délre foglaltak állást. E napon a francia kormány már megérkezett Bordeauxba.

ték a franciák utolsó északi erődjét, Maubeuget. Negyvenezer foglyot ejtettek itt a németek. Ugyanez nap nyilvánosságra került, hogy Montmédy erődben a németek nagymennyiségű dum-dumgolyót találtak, és hogy a franciák a nemzetközi egyezményekben eltiltott dum-dumgolyókat gyárilag készítették. Londonban kiadták az angol hadsereg első veszteség-listáját, mely 15.000 sebesültről és halottól számolt be.

Szeptember 9-én a németek Belgiumban megszállották Gent városát.

Szeptember 10-én a német sereg ugyancsak Belgiumban elérte Brügget. Szeptember 11-én egy német lovas-

LÜTTICH (LIÉGE).

Szeptember 4-én Kluck tábornok serege megjelent Creil és Nancy között és így negyven kilométernyire közelítette meg Páris. E napon a németek elfoglalták Arras városát. A következő napon semmi nevezetes esemény nem történt.

Szeptember 6-án a németek bevonultak Rheims városába. E napon a császár a német trónörökösét altábornaggyá nevezte ki.

Szeptember 7-én a német trónörökös Nancy város erődait ostrom alá vette. Megkezdték e napon Maubeuge ostromát is, amelyben Ernő szász-meiningeni herceg súlyosan megsebesült.

Szeptember 8-án a németek bevet-

csapat már megjelent Troyes városában.

Szeptember 12-én a német trónörökös hadtestének nehéz tüzérsége Verdun erődait ostromolta.

Szeptember 12-én a franciák Meaux és Montmirail között vereséget szenvedtek.

Szeptember 13-án már 250 km. hosszú vonalon folyt a harc a franciák és németek között. A gigászi küzdelemben a két fél részéről összesen mintegy három millió harcos vett részt.

Szeptember 13-án három belga hadosztály kirohant az antwerpeni erőd-övezetből és támadást intézett a né-

A 42-ES MOZSARAK HATÁSA NAMÛRBEN.

metek ellen, akik azonban a támadást visszaverték.

Ugyane napon megkezdődött a németek és franciák óriási csatája, rendkívül kiterjedt vonalon, le egészen Verdunig.

Szeptember 15-én, két napi csata után a németeknek már részleges sikereik voltak.

Szeptember 17-én az Oise és Meuse között a franciák ereje gyengülni kezdett.

Szeptember 19-én este jelentette a német vezérkar, hogy a támadás lassan halad előre. Ekkoriban, úgy látszik, leghevesebb volt a támadás a Verduntól délre eső záróerődök ellen. Elzász határán a németek és franciák

egészen a határ közelében állottak egymással szemben.

Szeptember 20-án egyes pontokon ismét némi eredményeket jelzett a német vezérkar. Rheims városa ekkor már a harc vonalba esett.

Szeptember 21-én elesett Batailles francia tábornok. E napon zárták le Németországban az új hadikölcsön jegyzését. A németek 4200 millió márkát jegyeztek.

Szeptember 22-én a rheimsi székesegyház már lángokban volt. A francia kormány a hatalmakhoz emiatt tiltakozó jegyzéket intézett. A németek ezzel szemben arra hivatkoztak, hogy

Argonnesoktól keletre a németek bevették Varennest.

Szept. 25-én Verduntól délre egyik záróerőd, Champs-des-Romains, elesett.

Szeptember 26-án az 1895. évi korosztályt is behívták a franciák katonai szolgálatra. A Verduntól délre eső erődök a tüzelést beszüntették.

Szeptember 27-én német repülőgépek bombázták Párist, Gentet és Ostendet.

Szeptember 29-én azt jelentették az olasz lapok a Franciaországban folyó nagy csatáról, hogy a franciák vesztesége már több, mint százezer ember.

E napon a németek újra elfoglalták

MIKLÓS NIKOLAJEVICS NAGYHERCEG, AZ OROSZ HADSÉREG FŐVEZÉRE.

JUNASKEVICVS TÁBORNOK, AZ OROSZ VEZÉRKAR FŐNÖKE.

a francia tüzérség a székesegyházat használta fedezékül. — E napon a német tüzérségnek sikere volt Toul-tól északra.

Marsillesben ötvenezer hindu katonára szállt partra.

Szeptember 23-án két német repülőgépről bombákat dobtak le Páris városára azzal a céllal, hogy az Eiffeltornyon berendezett radiotelegraf állomást elpusztítsák. Egyik bomba megölt egy öreg embert.

Szeptember 24-én jelentette a nagy csatáról a német vezérkar, hogy a nyugati szárnyon a németek átkarolási kísérletei sikertelenek voltak. Az

Mecheln (Malines) városát Belgiumban, Antwerpen körülzárták és megkezdtek Waelhen, St. Catérine és Waver erődök ostromát.

Szeptember 30-án a francia harctéren a németek Noyontól északra elfoglalták a royei és fresnoyi magaslatokat.

Október 2-án a németek Royetól délre kiűzték a franciákat hadállásaikból. Az Antwerpen előtt levő erődök közül Wavre, St. Catérine és Dorped, továbbá Antwerpen-től dél-nyugatra Termonde elesett. A németek elfoglalták Mons és Tournai városokat is.

Október 3-án a németek áttörték Antwerpen külső erődgyűrűjét.

Október 6-án a belga kormány Antwerpenből Ostendeba menekült. E napon a németek megkezdték Antwerpen belső erődeinek ostromát.

Október 9-én délután a németek elfoglalták Antwerpen városát is.

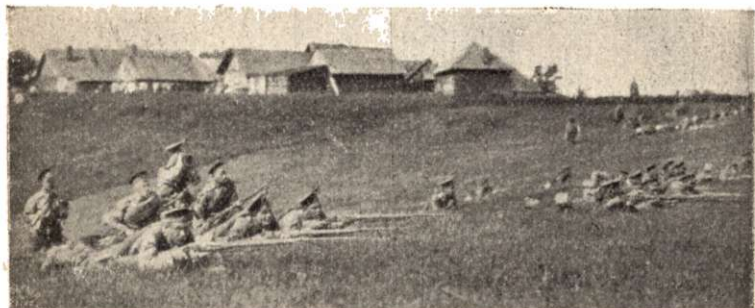
A német-orosz háború.

Az oroszok az aug. 2. és 3. között éjszakán átlépték a német határt Eichenried mellett s a Warthe folyó vasúti hidja ellen támadást intéztek. Schwiddernnél és Johannsburgnál szintén nagyobb orosz csapatok léptek német területre. Eydkuhnennél elválták a telefont, és Bilderwait-

Augusztus 20-án Gumbinnennél volt nagy csata; itt nyolcezer oroszot fogtak el a németek.

Ettől kezdve néhány napig nem volt nevezetes esemény a német-orosz harctéren. Mivel azonban az orosz előnyomulása már aggasztó volt: a belga-francia harctérről csapatokat rendeltek Kelet-Poroszországba. E csapatok augusztus 31-én érkeztek meg és már aznap akcióba léptek. Tannenbergről, Hohenstein és Ortelsburg környékén Hindenburg tábornok már az első nap harmincezer foglyot ejtett.

Szeptember 1-én a németek az Allenstein felől előnyomuló oroszokat visszazoritották a mazuri tavak közé. Egyidejűleg Neidenburg irányából egy

OROSZ VADÁSZ-SZÁZAD A TŰZVONALBAN.

schen faluban elpusztították a postahivatalt. Ez alkalommal az oroszok harminc kilométernyire nyomultak be a német területre.

Augusztus 3-án a németek csekély ellenállás után elfoglalták az orosz-lengyelországi Kalis, Censtohova és Bendzin városokat. A németek megszállották Alexandrovót is.

Augusztus 4-én a németek rohammal bevették Kibartyt.

Augusztus 7-én az oroszok lerombolták a német nagykövetség pétervári palotáját.

E napon nagy ütközet volt Schwidder és Soldau között; több mint ezer orosz halott maradt a csatatéren.

Augusztus 18-án a németek megszállották Mlavat és Szallopunen mellett megverték az oroszokat, akik közül háromezren kerültek német hadifogságba.

másik német hadtest, északról pedig több honvédhadosztály lépett akcióba, és így az oroszokat három oldalról bekerítették. E napon hatvanezer orosz került német fogságba. Vilmos császár Hindenburgot tábornaggyá léptette elő.

Szeptember 3-án már csak apróbb harcok voltak.

Szeptember 13-án az oroszok ismét betörték Kelet-Poroszországba. Hindenburg tábornagy, aki visszaverte őket, ismét tízezer foglyot ejtett. Másnap az orosz hadsereg szétverve, rendetlenül menekült keletre.

Szeptember 15-én a suwalki kormányzósg német kormányzat alá került. Hindenburg jelentette a császárnak, hogy az előző napi csatákban hat orosz hadtestet vert meg.

Szeptember 17-én a németek Augusov mellett visszaverték négy orosz

vadászbanda támadását és elfoglalták Grajevót és Szezucynt.

Szeptember 22-én Hindenburg serege dél felé kezdett vonulni.

Szeptember 29-én a németek újból megkezdték az offenzívát és Osszoviczet bombázták.

Október 3-án a német hadseregnek az oroszok ellen küzdő része közvetlen összeköttetésbe jutott az osztrák-magyar hadsereggel.

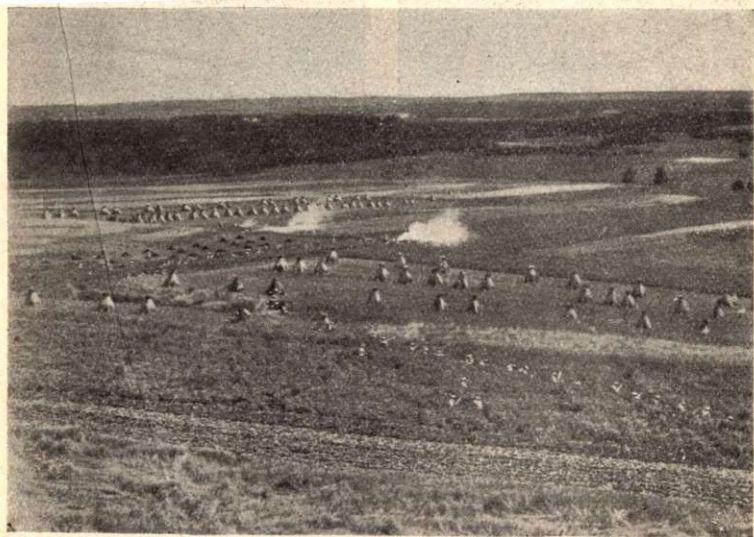
A mi háborúnk az oroszokkal.

Az oroszok már jóval a hadüzenet előtt tisztában voltak vele, hogy a

pétervári nagykövetünket utasították, hogy ő is kérje útlevelét az orosz kormánytól.

Augusztus 7-én csapataink átkeltek az orosz határon s elfoglalták Olkusz és Wolbrom határszéli orosz városokat. Ugyanaznap az oroszok betörték Bukovinába; Novoszielica mellett jelentéktelen összeütközés volt.

Augusztus 9-én a lengyel önkéntes legionáriusok heves harc után elfoglalták Miechow városát. — Ezen a napon került nyilvánosságra, hogy Dimitriev Ratkó, Bulgária pétervári követe, állandóan összejátszott az orosz kormánnyal. Dimitriev, akit

OROSZ GYALOGSÁG AZ ÜTKÖZETBEN.

háború elkerülhetetlen. Augusztus 2-án Granica és Scakova között fölrobbantották a vasúti hidat, hogy a bécs—varsói vonalon a vasúti összeköttetést megszakítsák.

Mivel a mozgósítás ügyében Oroszország nem adott kielégítő választ külügyi képviselőnk kérdésére, a monarchia augusztus 6-án hadat üzent Oroszországnak. Ezt a hírt augusztus 6-án este a hivatalos lap rendkívüli kiadásban jelentette. Ugyanaznap Bécsben kiadták Sebeko orosz nagykövet útlevelét és Szápáry grófot,

követi állásából azonnal elmozdítottak, tábornok lett az orosz hadseregben.

E naptól kezdve egy ideig nagyon kevés hírt hallottunk az északi harctérről. Augusztus 12-én jelentették, hogy csapataink Jedrzejovóig nyomultak előre. Augusztus 16-ikán már benn voltak az oroszok Galiciában, mert e napon jelentették, hogy Zalosce és Brody mellett apró összeütközések voltak és hogy Sokal mellett, Lembergől északra, visszavertük az oroszok támadását, Augusztus 17-én

DANKL TÁBORNOK, A LUBLINI TÁMADÁS
VEZETŐJE.

HINDENBURG-BENECKENDORFF,
POROSZ TÁBORNOK.

ismét hivatalosan jelentették, hogy az orosz-galíciai határon kisebb csatározások voltak. Az oroszok Zalosce mellett vereséget szenvedtek és menekülés közben fölrobbantották a Zbrucs folyó hídját.

Augusztus 19-én az oroszok menekültek Novoszeliacáról; előbb azonban fölgyújtották a várost.

Augusztus 20-án Okna mellett megvertük az oroszokat s a Balamutovka és Ruhavenzy között levő orosz területet elfoglaltuk.

Augusztus 21-én Radziehov mellett visszavertük az oroszokat. Kielcét elfoglalták a lengyel legionáriusok. E napon megkezdődött az oroszok erőteljes előrenyomulása dél felé; heves ütközetek voltak Turiukánál, Brodynál és Kamionka-Strumilovánál.

Augusztus 22-én csapataink egy kozák hadosztályt megverték Sokalnál.

Augusztus 23-án seregeink Kraszniknál megütköztek két orosz hadtesttel.

Augusztus 23-án egyik seregünk Kielce és Radom közt átkelt a Lysagora hegyláncon és Ivangorod felé nyomult előre. Csapataink ekkor már

DIMITRIEFF OROSZ TÁBORNOK, VOLT
BOLGÁR KÖVET.

180 kilométerre jártak benn Oroszországban. Ezen a napon Csernovic közelében is ütközet volt.

Augusztus 25-én a kraszni ki csata, melyben előbb két, majd négy orosz hadtest vett részt, teljes győzelmünkkel végződött: az oroszok rendetlenül menekültek északra Lublin felé.

Más csapataink augusztus 24—26 között kemény harcokat vívtak az oroszokkal a Visztula és a Dnyeszter között. Zolkiewnél és Ravaruskánál nagy csata volt.

nagy csata volt; ezek közt, úgy látszik, legnagyobb volt a komarovi ütközet.

Szeptember 3-án csapataink kivonultak Lembergéből.

Szeptember 5-én plakátok jelentettek, hogy Budapest erődítését megkezdték.

Galiciai csapataink nagy visszavonulása szeptember 5-én véget ért; e nagy hadműveletről később a következő magyarázatot adták ki:

Grodekre visszavonult csapataink kipihevve a lemergi csata fáradaimait,

AZ OROSZOKTÓL ELFOGLALT ÁGYÚK.

Augusztus 28-án seregeink a Lemberg előtti hegyeken foglaltak állást.

Augusztus 30-án érkezett meg Rákosra az első orosz fogoly-szállítmány: 1600 ember

Augusztus 31-én jelentették, hogy a Lublin felé es Zamoscetól északra előtörő csapatainkhoz egy harmadik sereg is csatlakozott, mely Sokal irányában, Vladimir-Volyszkij felé nyomult előre, az oroszok hadvonalát csapataink áttörték. A balszárnyon Nisniov körül már napok óta nagy harcok folytak.

Szeptember első napjaiban több

erősítéseket kaptak és megtámadták az orosz pozíciókat. Dankl tábornok hadserege ekkor már megindult dél felé, mivel mindig újabb orosz csapatok nyomultak előre. Ugyanekkor léptünk támadásba Grodeknél, hogy így az oroszokat északról és nyugatról két tűz közé fogjuk. Az oroszok azonban túlnyomó erejüket arra használták föl, hogy főtömegeikkel Auffenberg és Dankl hadserege ellen fordultak. Szeptember 10-én már világos volt, hogy egy erős orosz sereg törtet az elvonuló Dankl-hadsereg nyomába, egy újabb orosz sereg pedig

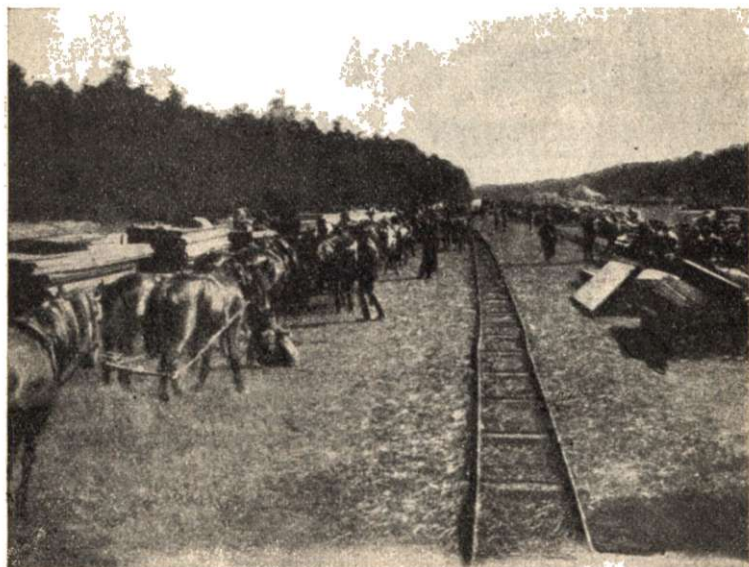
AZ OROSZOKTÓL LEMBERG MELLETT ELFOGLALT REPÜLŐGÉP.

észak felől Dankl serege és Lemberg közt nyomul előre. Ugyanekkor folytak a harcok a Lemberg körüli orosz sereggel is, ahol lassan bár, de egyre teret nyertünk. Ekkor azonban Grodek előtt elért szép sikereink

tarthatatlanokká váltak és csapataink kedvezőbb pozícióba vonultak vissza.

Már ezt megelőzőleg, szeptember 5-én délután 3 órakor az oroszok bevonultak Lembergbe.

Szeptember 16-án a kopenhágai la-

OSZTRÁK-MAGYAR TÁBORI VONAT LUBLIN ELŐTT.

pok jelentették, hogy az egész orosz haderő megindult Galicia felé.

Szeptember 22-én csapataink kivonultak Csernovicból, melyet az oroszok még aznap elfoglaltak.

Szeptember 25-én a zürichi lapok londoni forrásból jelentették, hogy az oroszok részéről már százezer ember halt meg a galíciai harcokban. E napon hivatalosan jelentették, hogy a lembergi csata után a San-folyótól nyugatra, kedvező pozícióban gyülekeztek seregeink.

Október 2-án Máramaros megye főispánja jelentette, hogy csapataink Ökörmezőnél megverték az oroszokat és hogy Körösmezőnél még folyik a harc.

Október 3-án Bereg megye főispánja jelentette, hogy a megyét az oroszoktól teljesen megtisztították, és hogy a közigazgatás most már zavartalanul működik.

Ugyanaznap seregeink megkezdték az előnyomulást az északi harctéren is.

Október 4-én Máramarosba küldött

EGY ELŐRSÜNK PIHENŐJE AZ OROSZ HARCTÉREN.

Szeptember 25-én, pénteken, egy orosz csapat az ungmegyei uzsoki szoroson benyomult Magyarorszáig területére. Ugyanekkor Beregbe és Toronyánál Máramarosba is betörték az oroszok.

Szept. 27-én a budapesti lapok is közölték a határszéli „csetepaték” hírét.

Szeptember 29-én Körösmező határában ütközet volt. Ugyanakkor csapataink Ökörmezőnél visszaszorították az oroszokat.

Szeptember 30-án Uzsoknál kiverjük az oroszokat és Siankiig szorították vissza őket.

csapataink Hosszmezőnél gyülekeztek. Máramarosszigetet kiürítették, s a megye hatóságai Husztra költöztek. Ugyanezen a napon az oroszok bevonultak Máramarosszigetre.

Október 6-án Máramarosban megkezdődött a harc az oroszok ellen: másnap az ütközet győzelmünkkel végződött: az oroszok október 7-én kivonultak Máramarosszigetről, ahová a magyar hatóságok azonnal visszaköltöztek. E napon Nagybocksónál véres harc volt, mely az oroszok menekülésével végződött.

Október 7-én jelentették, hogy ki-

LUBLIN.

sebb orosz csapatok Beszterce-Naszódba és a szomszédos megyékbe is betörték. Egy e napon közzétett hivatalos jelentés szerint az oroszoknak Uzsocknál nyolcezernél több halottjuk volt.

Október 8-án Beszterce és Máramaros között, Telcs falunál is megvertük az oroszokat; ez alkalommal négyszáz orosz esett fogságba.

Október 9-én az oroszokat Lonkáról Rahóra szorítottuk vissza. E napon jött az első hír arról, hogy az oroszok Przemysl elleni támadása megghiúsult.

Október 11-én az oroszok a máramarosmegyei Majdankánál súlyos vereséget szenvedtek és azután Toronyán át kimenekültek az országból.

Október 12-én jelentették, hogy az

oroszok Przemyslnél ötvenezer embert veszítettek és hogy az ostromot abbahagyva tovább vonultak visszafelé, keletre.

Háborunk a szerbekkel.

A szerbekkel és montenegróiakkal vívott harcainkról sokkal kevesebb dolgot tudunk *hitelesen*, mint az északi harctér eseményeiről; a hivatalos jelentések feltűnően szűkszavúak, a hírlapok magánértesülései pedig nagyon szigorú megrostáláson mentek keresztül.

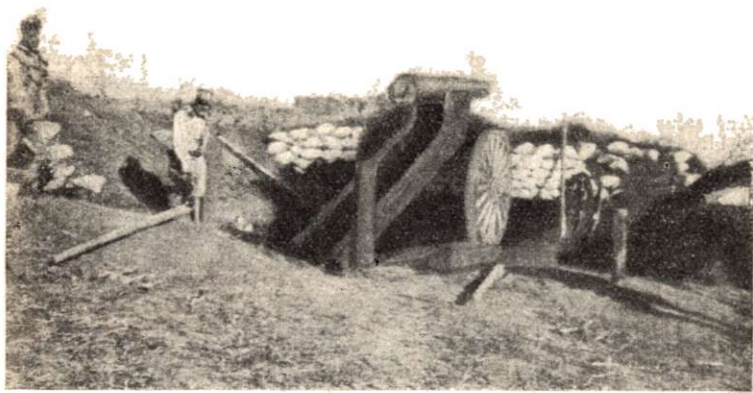
Az ellenségeskedést kétségtelenül Szerbia kezdte meg, amikor július

A ZIMONYI VASÚTI HÍD.

AZ OROSZ HATÁR ÁTLÉPÉSE.

EGY TŰZÉR-ÜTEG MUNKÁBAN.

29-én a szerb katonaság rálőtt egy békés kereskedelmi hajóra, az Alkotmány gőzösre. A golyózáporban a hajó kapitánya és első kormányosa életét veszítette.

Julius 30-án Montenegro is mozgósított ellenünk.

Julius 30-án egy határőr-vadászszakaszunk a Száva mellett, Klotievácnál a szerbek támadását visszaverte.

E támadás után természetesen megszóltak dunai monitoraink ágyúi is.

Augusztus 1-én már azt jelentették a lapok, hogy Belgrád erődje, a Kallimegdán romokban hever.

Augusztus 6-án Szerbia hadat üzent Németországnak, Montenegro pedig a monarkiának. Ugyane napon csendőrségünk három szerb hajót elfogott az Al-Dunán. E napon a monte-

EGY TŰZÉRÜTEGÜNK A SZÁVA PARTJÁN.

negróiak betörték Hercegovinába, Trebinje felé, csapataink azonban visszavetették őket.

Augusztus 7-én a szerbek Vardiste és Rado között betörték Boszniába, de csapataink onnan is kiverték őket.

Augusztus 12-én Montenegró a német birodalomnak is hadat üzent.

Augusztus 14-én csapataink heves harcok után megszállták a Loznica és Ljesnica közti magaslatokat. 14. és 15. közti éjjel a montenegróiak

mulást, hogy miután Oroszország beleavatkozott a háborúba, egész erőnket az északi harctérre kell vinni. Szerbiai offenzívánk augusztus 13-ikától 18-ikáig tartott; augusztus 19-én este csapataink parancsot kaptak, hogy térjenek vissza a Drina és a Száva mellé. A jelentés szerint csapataink teljesen kimerült ellenséget hagytak hátra, csapataink a Sabác körüli területet és a szerb területen levő magaslatokat megszállva tartják. — Dél-Szerbiába bevonult csapataink pedig

TŰZÉREINK BIZTOS FEDEZÉK ALATT.

betörték Boszniába, de csakhamar kivertük őket.

Augusztus 15-én este 10 órakor hivatalosan jelentették, hogy csapataink több helyen bevonultak Szerbiába és az ellenséges haderőket visszavetették. E napon Sabác városa birtokunkba került.

Augusztus 18-án csapataink Prognánál is átkeltek a Száván és elfoglalták Obrenovácot.

Néhány nap múlva azonban megtörtént csapataink visszavonulása Szerbiából. Erről augusztus 22-én hivatalos jelentést is adtak ki. A jelentés azzal okolta meg a visszavo-

tovább nyomulnak előre Valjevo felé.

Augusztus 25-én a szerbek betörték a Szerémségbe, de csapataink hamarosan visszazoritották őket. Ugyane napon az Esztergom melletti kenyérmezei fogoly-táborba 3500 szerb fogoly érkezett.

A következő két hét eseményeiről egyelőre még nincsenek tudósítások.

Szeptember 6-án a szerbek több helyen átkeltek a Száván és előre nyomultak a Szerémségben. Csapataink azonban csakhamar bekerítették őket; ez alkalommal a szerb hadsereg Timok-hadosztálya megsemmisült Mitro-

LEMBERG.

vica közelében. Négyezeröttszáz szerb hadifogságba jutott. E napon a szerb főhadiszállást áthelyezték Kragujevácból Valjevóba.

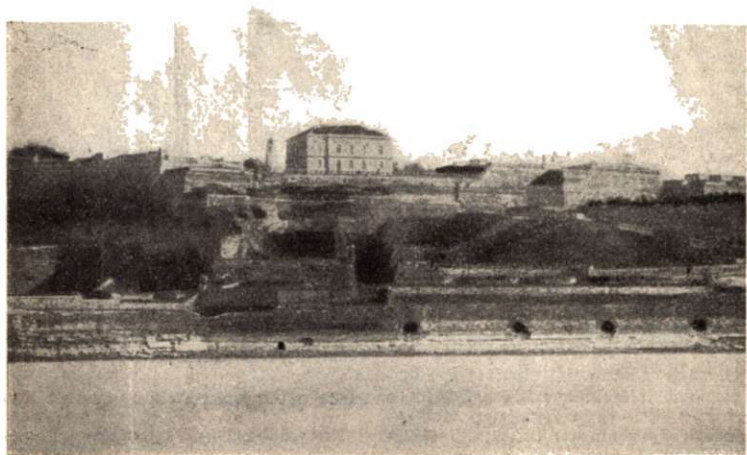
Szeptember 7-én a novibazári szandzsákság területén és Bosznia déli részében egyesült a szerb és montenegrói hadsereg.

Szeptember 10-én a következő hivatalos jelentést adták ki: Mialatt csapataink a Drinán átkeltek, a szerb hadsereg egyes részei betörték a Szerémségbe, ahol a támadás elhárítása megindult.

Szeptember 15-én már azt jelentették hivatalosan, hogy a Száván át betört szerb haderőt csapataink mindent visszaverték, „a Szerémség és a Bánság ellenségtől teljesen mentes”.

Szeptember 18-án Stepanovics tábornokot a szerb hadsereg főparancsnokává és vajdájává nevezték ki.

Szeptember 23-án hivatalos jelentést adtak ki arról, hogy Krupanjétől nyugatra Jagodaja, Biljeg és Crni Vrh magaslatokat csapataink napokig tartó heves küzdelem után elfoglalták. Aznap győztek a montenegróiak ellen is.

BELGRÁD VÁRA, A KALIMEGDÁN.

Szeptember 26-án Hideghéthy főispán, szerémségi kormánybiztos, közölte, hogy a szerbek a Szerémségből végleg eltakarodtak, a lakosság visszatérhet.

Szeptember 28-án hivatalos jelentést adtak ki, melyben Potiorek tábornagy arról számolt be, hogy tizenégy napi makacs küzdelem után, amelynek folyamán csapataink a Drá-

bekkel; offenzívánk az ellenség megerősített pozíciói ellen sikeresen halad előre; Bosznia egyes részeinek a betört szerb és montenegrói csapatoktól való végleges megtisztítását energikusan megkezdtük.

Október 3-én jelenti Potiorek tábornagy, hogy két montenegrói dandárt, mely Boszniába betört, csapataink megverték. Az ellenség min-

A SZERB TŰZÉRSÉG MUNKÁBAN.

vát és a Szávát újból átlépték, a déli harctéren rövid szünet állott be; összes csapataink szerb területen vannak.

Október 2-án a déli hadsereg főparancsnoka jelentette, hogy seregünk a Drinától keletre elfoglalt pozíciókat nemcsak győzelmesen tartja, de támadásaival újabb területet is szerez.

Október 3-án jelentették, hogy két nap óta támadó harcban állunk a szer-

ben készletét hátrahagyva menekült; ez alkalommal egy fél zászlóalj magyar gyalogos elfogott egy szerb zászlóaljot.

Harc a tengeren és a gyarmatokban.

Nagyszabású ütközet még eddig nem volt se a tengeren, se a gyarmatokban. A flották mindenütt óvakodtak attól, hogy nagyszabású támadó-

akcióba fogjanak; e helyett biztos pozícióba helyezkedve várják a fejleményeket. A gyarmatokban szintén nem voltak nagyobb jelentőségű események.

A tengeren az első akciót a ni flottánk végezte.

Július 30-án Casa Antal sorhajókapitány megjelent néhány hajóval Antivari előtt és a kikötőt blokád alá vette.

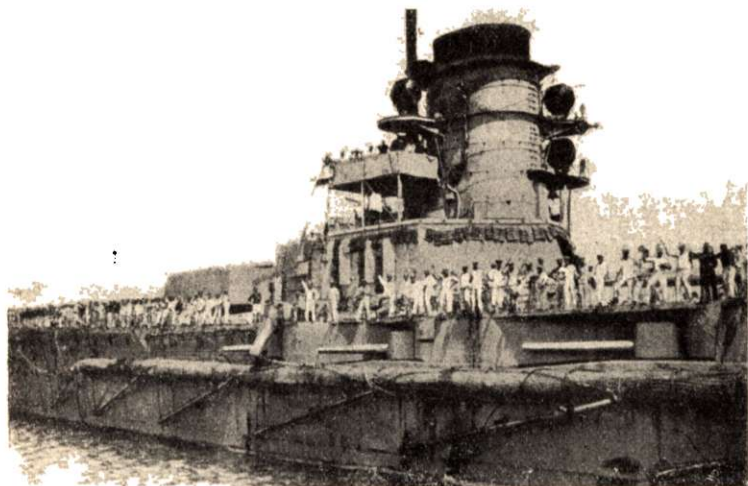
Augusztus 3-án egy kis német cirkáló, az *Augsburg*, bombázta Libau orosz kikötőt és a környéken aknákat rakott le,

földközi tengeri flotta parancsnoka pedig Boné de Lapeyrière francia admirális lett.

Augusztus 9–10. táján vagy egy úszó akna, vagy a Goeben német cirkáló az Ioni tengeren megsemmisítette a Warrior angol páncéloshajót.

Augusztus 8-án az oroszok érthetetlen okból elpusztították saját kikötőjüket Hangöben; a mólókat légberöpítették. Ez állítólag azért történt, hogy rá ne jöhessenek a kikötőparancsnok sikkasztásaira.

Augusztus 9-én a *Szigetvár* nevű csatahajó megjelent Antivari előtt és

A GOEBEN. NÉMET CSATAHAJÓ.

Augusztus 5-én két német cirkáló, a *Breslau* és a *Goeben*, Algírban megtámadta a franciákat és rommá lőtte a bonai és filippevillei kikötőket.

Augusztus 7-én az *Amphion* angol páncélos aknába ütközött, melyet egy német hajó helyezett el és elmerült; 151 tengerész vesztette életét. E napon az angol kormány az *Ozman Szultán* nevű csatahajót, melyet Törökország részére építettek, lefoglalta.

Augusztus 8-án egy német hajóraj bombázta Viborgot.

Augusztus 9-én az angol és a francia flottát közös parancsnokság alá helyezték; az északi tengeri flotta parancsnoka Jellicoe angol admirális, a

egy ideig lövöldözött, hogy elpusztítsa a franciák által létesített szikratávíró-állomást.

Augusztus 10-én Casa Antal sorhajókapitány kihirdette a blokád Antivari előtt.

Augusztus 11-én a *Dresden* német cirkálóhajó Halifaxba üldözött egy Mauretania-típusú angol hajót.

Augusztus 14-én az angol tengerészeti parancsnoksága utasította az angol flottát, hogy kezdje meg az ellenségeskedést Ausztria és Magyarország tengeri hajói ellen.

Augusztus 17-én tengerészeti hatóságaink összes vizeinken beszüntették a hajózást.

CSINGTAU.

Augusztus 17-én az *U 15* jelzésű német tengeralattjáró hajó elsüllyedt.

E napon ért bennünket is egyetlen tengerészeti veszteségünk. A *Zenta* nevű cirkálóhajónk Antivari előtt harcba bocsájtkozott a franciákkal. Hat nagy francia hajó vette üldözőbe a Zentát, mely hőiesen védekezett s egyik francia hajót (melynek állítólag Edgar Quinet volt a neve), jelentékenyen megrongálta. A harc folyamán a *Zenta* kazánrobbanás következtében elmerült. A még életben maradt legénység hadifogságba került: a franciák Montenegróba internálták őket.

Augusztus 18-án meglepetéssel ol-

vastuk a lapokban, hogy a Goeben és Breslau német cirkálóhajókat, melyek eredményes harcot folytattak a franciák ellen, a török kormány megvásárolta. E naptól kezdve az említett két hajó a török flottához tartozik.

Augusztus 19-én újabb komplikáció támadt a háborúban: Japán ultimátumot küldött Németországnak, melytől azt követelte, hogy hajói távozzanak el Keletázsiaiból, és hogy adják át a németek Kiaocsaut Japánnak. Németország az ultimátumra nem is válaszolt, és így pár nap alatt kitört a háború Németország és Japán között is.

Augusztus 28-án a német császár

POLA, LEGNAGYOBB HADI KIKÖTŐNK.

táviratban fölszólította a csingtaui helyőrséget, hogy tartson ki a harcban. A parancsnok rövid táviratban válaszolt: „Felelősséget vállalok érte, hogy itt mindenki a legvégsőig teljesíteni fogja kötelességét.”

Augusztus 29-én a japánok már megkezdtek Csingtau bombázását. A helyőrség már ekkor meg volt erősítve önkéntesekkel és azokkal a német hadkötelesekkel, akik a nagy háború kezdetén Keletáziában tartózkodtak és akiknek Csingtauba kellett bevonulniuk.

Szeptember 1-én a német gyarmati csapatok bevonultak a belga Kongóba.

és bombázta a montenegrói hadállást, főként azzal a céllal, hogy elpusztítsa a szikratáviró-állomást, amelynek segítségével a Lovcen-hegy tetején levő francia tüzérség állandó összeköttetésben volt a francia hajórajjal.

Október első napjaiban nem csekély izgalmat keltett Olaszországban az az esemény, hogy a haditengerészetünk által az Adria keleti partjai előtt elhelyezett aknák közül egynéhány elszabadult, s ezek az úszó aknák az olasz partok elé jutva, néhány olasz halászhajót levegőbe röptettek. A nyomban megindult diplomáciai tár-

ANTIVARI.

Szeptember 7-én a *Pathfinder* angol cirkálóhajó Anglia keleti partjai előtt német aknára futott és elsüllyedt.

Szeptember 22-én következett be a tengeri háborúnak egyik legnagyobb eseménye. Az *U 9* jelzésű német viz alatt járó naszád, melynek Weddigen kapitány a parancsnoka, Hoek van Hollandtól mintegy harminc kilométernyire megtámadta az *Aboukir*, *Hogue* és *Cressy* angol csatahajókat, és egy-egy torpedólövéssel mindegyiket elsüllyesztette.

Szept. 23-án a nyugatafrikai német csapatok benyomultak a Fokföldre.

Szeptember 25-én néhány hadihajónk újból megjelent Antivari előtt

gyalás során az olaszok belátták, hogy vis major (a vihar) okozta az aknák elszabadulását, és hogy ennél fogva sem a szerencsétlenségekért, sem az okozott kárért nem felelős az osztrák-magyar flotta.

A tengeri háború általában sokkal több meglepetést keltett, mint a szárazföldi. Mindenki, aki a tengerészeti viszonyokkal csak némileg is ismerős, tudja, hogy a szövetséges francia, angol és orosz flotta együttvéve messze túlszárnyalja az osztrák-magyar-német flottát. Hiába túlnyomó azonban a szövetségesek hadi ereje: támadó célokra a haditengerészet csak a nyílt tengeren alkalmas; védekezni kisebb

A POLAI KIKÖTŐ.

flotta is tud a partok mentén a nagyobb flottával szemben, mert a kikötői és szárazföldi védőművek nagyon megnehezítik a támadó-fél helyzetét. Az eddig történtek azt bizonyítják, hogy a jó flotta-bázis szinte bevehetetlen. Az angolok meg sem közelítették a németek védekező-hadálásait, s a mieinkkel szemben az egyesült angol-francia flotta szintén tehetetlen.

Nekünk két, teljességgel bevehetetlen védelmi pozíciónk van: az egyik Pola, Isztriában, a másik: Cattaro. Dalmácia déli csücskében. Pola a világ egyik legnagyobb kikötője, melyet nemcsak a szárazföldről s a közeli apró szigetektől könnyű védelmezni, hanem amelyet hosszú idő óta gondosan kiszámított helyekre lerakott aknák egész lánc-sorai teljes biztossággal védenek, mert megközelít-

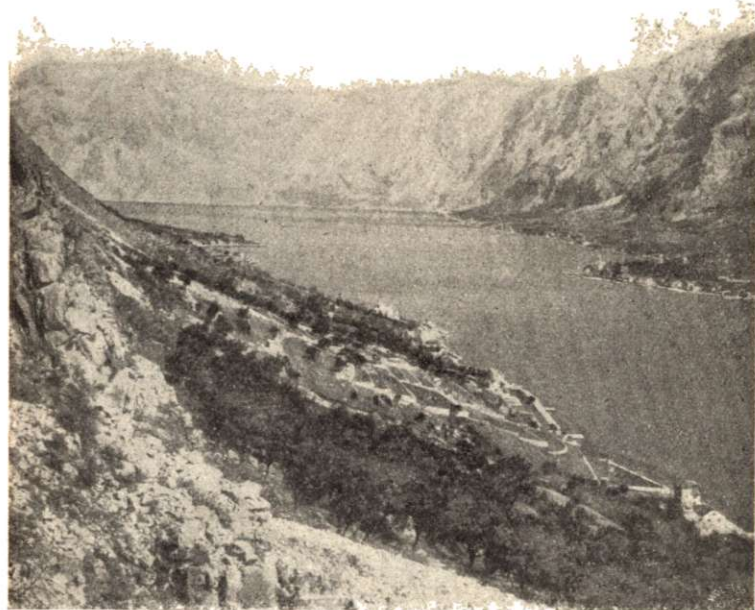

CATTARO A LOVCEN-HEGGVEL.

hetetlenné teszik a kikötőt. Viszont oly nagy flotta helyezkedhetik el ebben a kikötőben, hogy a trieszti öbölbe vagy a Kvarneróba esetleg bemerészkedő flottát innen bármikor hátba támadhatná és megsemmisíthetné a mi flottánk. Mi sem természetesebb tehát, hogy sem a kikötő támadását, sem az Adria északi vizeibe való előrenyomulást az angol-francia flotta még csak meg sem kísérelte.

Egy másik, rendkívül fontos pozi-

van mindkét parton bevájva, E hatalmas erődöknek a nyílásain csak a hatalmas ágyúcsövek tátonganak kifelé. Az erődöket hiába lőnék akár a leghatalmasabb ágyúval is, viszont a teljesen biztos, védett pozícióban levő erődök pár perc lefolyása alatt megsemmisítenék akár a leghatalmasabb hadihajót is, mely a cattarói öbölbe való behatolást erőszakolni akarná. Az öböl legbelső részén, Cattaro fölött emelkedik a híres Lovcen-hegy, mely-

A CATTAROI ÖBÖL BEJÁRATA.

ciónk a cattarói öböl. Ez egy igen hosszú és nagyon keskeny, tekervényes öböl, melynek egészen a legbelső szélén van Cattaro városa. Az öböl bejárata oly zergúgos, hogy a város a nyílt tengerről nem látható. A tengerről nem is lehet lőni a városra, mert az öböl mindkét partján óriási hegyek emelkednek, s ezeknek az öböl felé eső fala oly meredek, hogy még a leggyakorlottabb turista sem másznék föl rajtuk. Magába az öbölbe bemenni nem lehet, mert a hatalmas sziklafalakba az erődök egész sora

nek a teteje már Montenegróhoz tartozik. Erről a hegyről Cattarót lőni nem lehet, mert a hegyoldal emelkedése oly meredek, s a tető elérése előtt szögben annyira meghajlik, hogy a hegytetőről lőtt ágyugolyó se a várost, se a kikötőt el nem érheti. Ily módon a cattarói öböl kanyarulatai egy egész hajórajnak nyújtanak föltétlenül biztos védelmet. Az öbölnek nagyon kevés oly pontja van, mely a Lovcen tetejéről támadható: ilyen pont például a Teodo-erőd, mely ennek megfelelően van építve.

FÖLDÜNK PORFELHŐBEN VÁNDOROL.

Egy angol csillagász, Scriven Bol- szüntelenül hullanak le a Földre és ton szerint Földünk állandóan egész szaporítják az Óceánok fenekének ho-

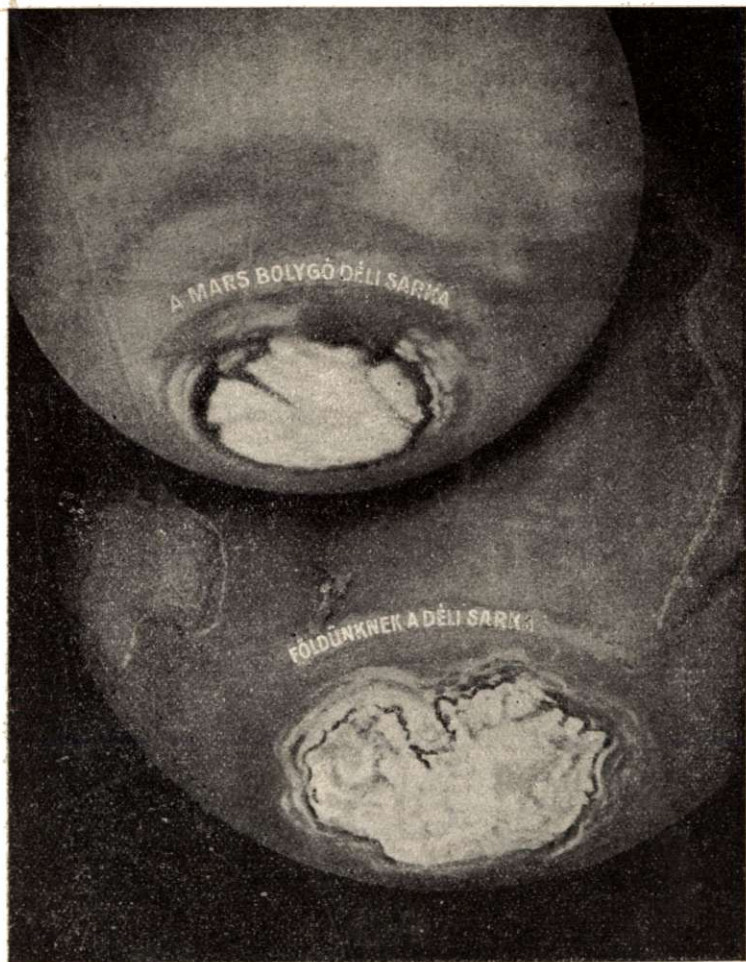

porfelhőben végzi pályafutását. E por- felhők a szétzúzódtott égitestek marad- ványai, melyek bár észrevétlenül, de

mokját éppen úgy, mint a Szahara- sivatag homokját. Ezért vonja be vé-kony porréteg a sarkvidék hóleplét is,

VAN-E VIZ A MARSON?

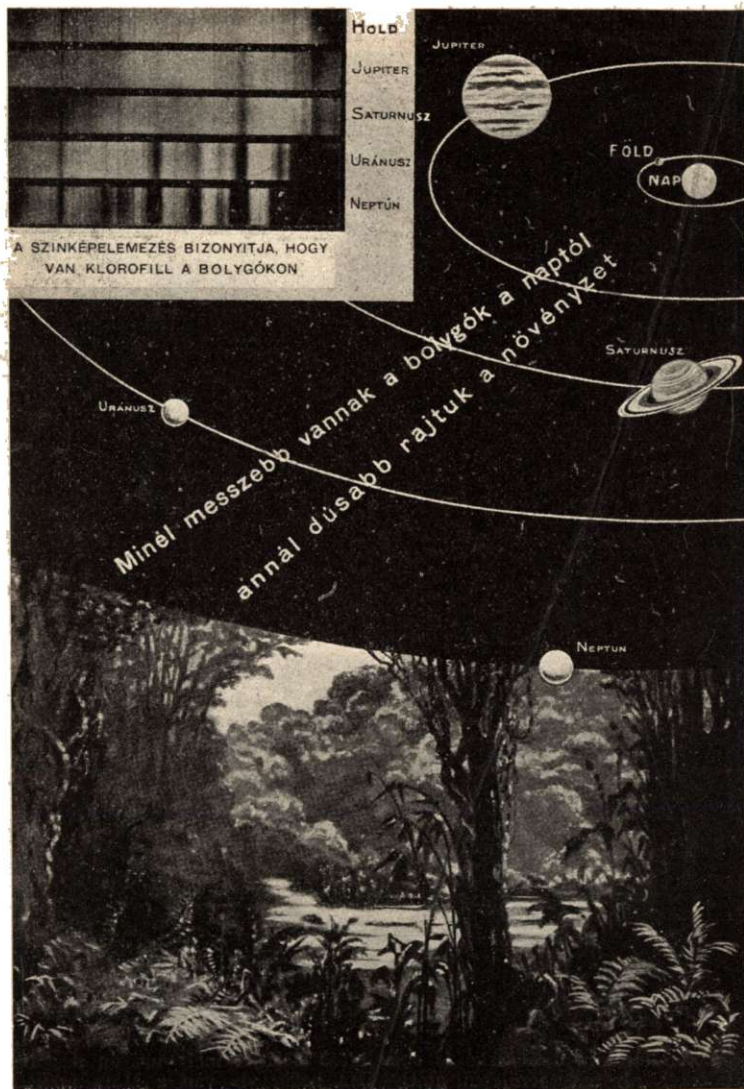
A csillagászok már régen észrevették, hogy a Mars bolygó déli sarka nagyon hasonlít a Föld déli sarkához: tünik és sötétkék a helye. Ebből né- melyek azt következtetik, hogy a Mars sarkvidékét télen szintén hó- és jég-

tél idején a Mars déli sarka is egészen fehér, oly nagy területen, amelynek átmérője körülbelül 1900 km. A nyár közeledtével egyre kisebbedik ez a fehér mező, míg a nyár derekán el-

mező borítja, mely nyáron megolvad. Ha pedig víz van a Mars felületén, akkor okszerűen föl kell tennünk azt, hogy levegő, és ezzel együtt szerves élet is van a Mars bolygón.

NÖVÉNYZET A BOLYGÓKON.

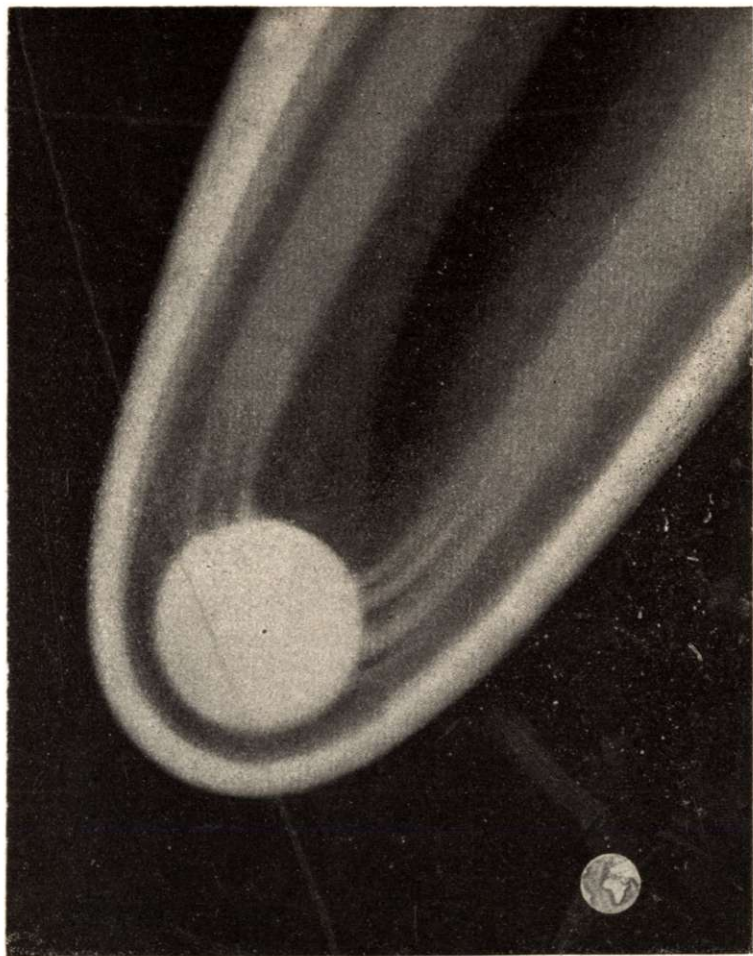

A SZINKÉPELEMEZÉS BIZONYÍTJA, HOGY VAN KLOROFILL A BOLYGÓKON

Minél messzebb vannak a bolygók a naptól
annál dúsabb rajtuk a növényzet

Ujabbán a csillagászok kimutatták, hogy klórofill is van a bolygók anyagában. Ebből okszerűen következik, hogy növényzet is lehetséges a bolygókon.

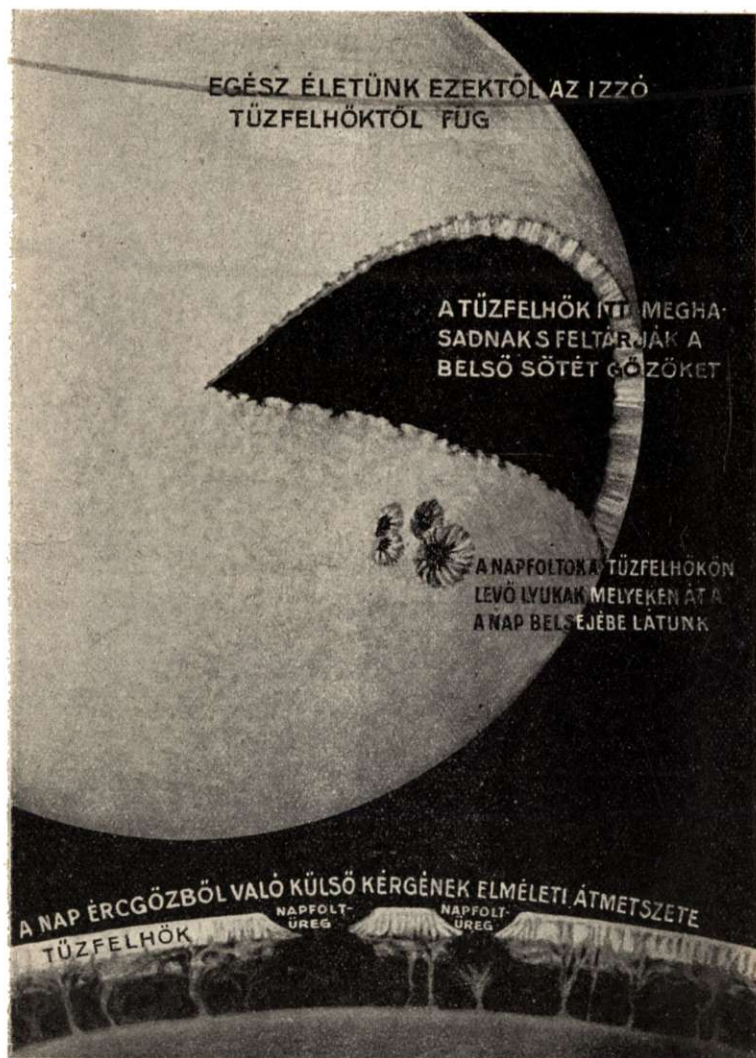
DAMOKLES KARDJA AZ ÉGEN.

A világűrben oly sok az üstökös, mint az óceánban a hal. Minden irányban haladnak üstökösök, amelyekről azonban csak akkor szerzünk tudomást, ha közelünkbe érnek. Némelyikkel már össze is ütköztünk. A legtöbb üstökösnek, mint ezt már Herschel is megállapította, oly ritka a csóvája, hogy velünk való összeütközése teljesen ártalmatlan. Van-

nak azonban olyan üstökösök is, amelyeknek csóvája hidrokarbon tartalmú: ezek a levegővel érintkezve tüzet foghatnak vagy megnehezíthetnek lélegzésünket. Egy ilyen gyanús üstökös a Delavan, mely 1914 márciustól októberig elég közel. — 600 millió kilométerre járt hozzánk. Képünk a Földnek a Delavan nagyságához mért viszonyát ábrázolja.

A NAP BELSEJE.

Legnagyobb jöltevünk a Nap, mely
hővel éltet bennünket. Rajzunk,
mely Scriven Bolton amerikai esillio-

gásztól származik, uttekinthetően fel-
tünteti a Nap belsejének és a kérge-
nek egész szerkezetét.

A NAP FOLTJAI.

A Nap egész felületét a fehér izzá-
sig hevült felhők borítják, amelyeknek
hősege nem kevesebb, mint 17.000 fok
ják a Nap gömbjének egész tömegét.
A külső, fehér gőzfelhők meghasadá-
sának, azaz a napfoltoknak széle egé-

Fahrenheit szerint. A Nap felületén
látható sötét foltok légnemű halmaz-
állapotba jutott érceknek a felhői,
azaz valóságos ércgöbök. Ezek alkot-

szen tipikus: mindig rojt-alakban ha-
sadozik le, s e rojtnak egyes szálai,
a lángnyelvek, egymással többé-
vésbé párhuzamosak.

A NAPFOLTOKAT METEOROK OKOZZÁK ?

Turner H. H. angol csillagász új elméletet konstruált a napfoltok eredetének megmagyarázására. Szerinte a napfoltok úgy keletkeznek, hogy a Leonidák néven ismert meteor-raj összeütközik a Szaturnusz gyűrűjével, amely szintén nem egyéb, mint egy meteorraj; mivel a Leonidák és a

Szaturnusz gyűrűje egymással ellenkező irányban haladnak, a fizika törvényeinél fogva az összeütközés által szétmorzszolt meteorrajnak a Napba kell hullania. A másodpercenként 600 kilométer gyorsasággal eső meteor-törmeléknek a Nap felületére hullása okozza a napfoltokat.

GROTESZK ÁLLAT-FAJOK.

A természet szeszélye sok rút dolgot hoz létre az állat-világban, — e rút-ság azonban nagyon sokszor az illető állatfajnak a legnagyobb védelme. A

bölcs és jó természet minden állatot olyan formára teremt, amely forma leginkább alkalmazkodik életföltételeihez.

Az ausztráliai galléros gyík nagy köpenye rút ugyan, de ernyőként kinyitható és védi az egész testét. A kaméleon nagy feje idomtalan, de egész szerkezete alkalmazkodik hosszán kinyújtható, rovarfogó nyelvének funkciójához. A borneói és szumatrai oráng-után és a nyugatafrikai gorilla rettenetes állkapcsai nem szorulnak magyarázatra. Vannak azonban a természetnek olyan szeszélyei, amelyeket ma még a legnagyobb tudósok sem tudnak megmagyarázni.

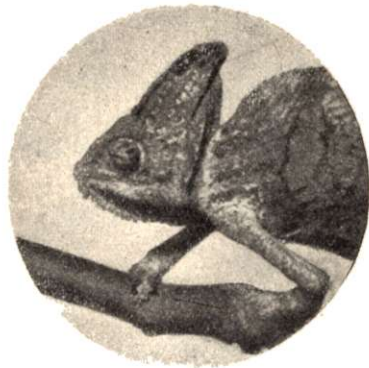
Még nem tudjuk, hogy a borneoi vadkannak miért van oly rendkívül hosszúra nyúlt, vékony feje, se azt, hogy a kelet- és délafrikai szemölcsös sertésnek miért vannak oly hatalmas

HIM ORANGUTÁN.

GALLÉROS GYÍK.

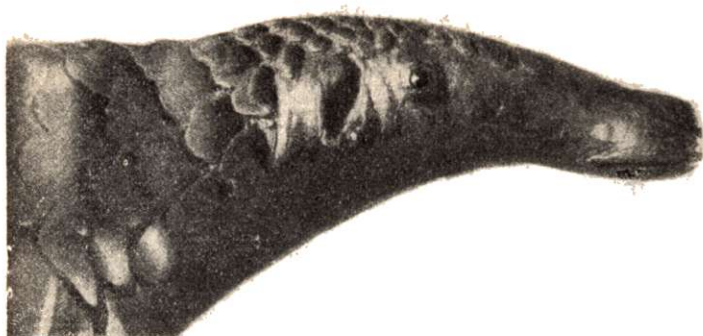
KAMÉLEON.

BORNEÓI VADKAN

SZEMÖLCÖS VADKAN.

ÓRIÁS PANGOLIN (HANGYAEVŐ.)

GORILLA.

bőresomók a fején, de bizonyára megvan a maguk komoly jelentősége és feladata ezeknek is.

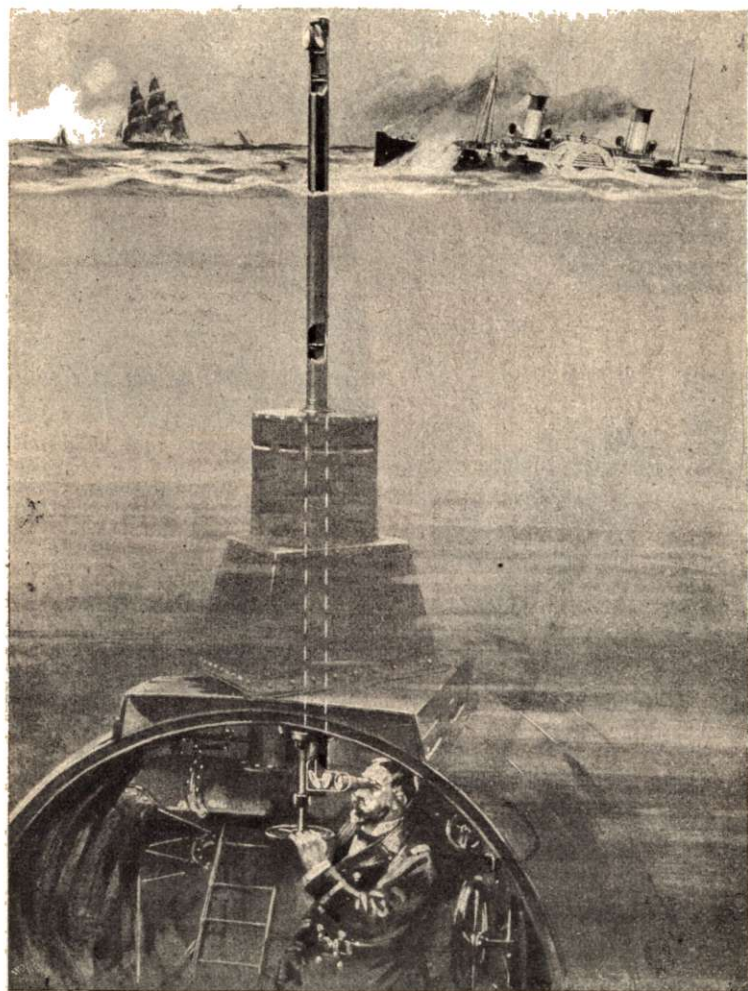
Groteszk alakjával még különösebb és érthetlenebb állat az óriás-pangolin (*manis gigantea*), mely Afrika nyugati partjain él. A páncélos hangyaevők közé tartozik, még a Föld őskorából megmaradt, most már kihaltban levő állatfaj.

Az összes halfajok között legrutább a japáni orrszarvú cápa, mely a japán meseköltők és művészek fantáziáját gyakran foglalkoztatja. A cápának mindenestre elég erős támadó és védő fegyvere a fogazata, az orrszarvú jelentőségét nála még nem ismerjük.

JAPÁNI ORRSZARVÚ-CÁPA.

A PERISKOP.

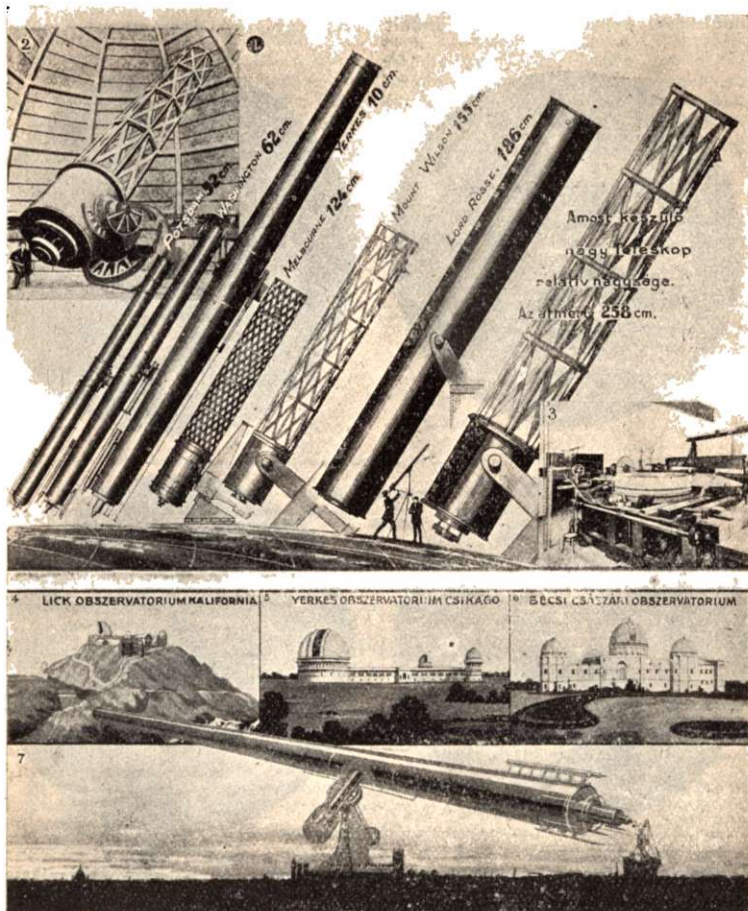
A nagy világháborúnak egyik nagy eseménye az volt, mikor 1914 szeptember 22-én az *U 9* német tengeralattjáró hajó három angol cirkálóhajót elsüllyesztett. Az a készülék, amelynek segítségével a vízalattjáró hajóról látni lehet, hogy mi van fenn a víz felszínén, — a periskop.

Ez egy igen egyszerű és elmés szerkezet. — egy vékony cső, mely a víz alatt úszó hajóból felnyúlik a víz felszínére. A cső végén tükrök vannak elhelyezve, melyek a fent látható képet lenn, a cső alsó végén, a vízalattjáró hajóban is láthatóvá teszik. — úgy, amint ezt a képünk is mutatja.

A VILÁG LEGNAGYOBB MESSZELÁTÓI.

A világ legnagyobb messzelátóját most készítetteti Carnegie, a világhírű amerikai milliárdos, a dél-kaliforniai Carnegie Solar Observatory (Carnegie Nap-vizsgáló intézet) számára. Ké-

kora lesz, hogy egy ember-nagyságú tárgyat meg lehet vele látni a Hold felületén. A 3. szám alatt látjuk az új teleszkóp lencséjének köszörülését: a 258 cm. átmérőjű lencse súlya négy

pünkön az 1. szám alatt látjuk a világ legnagyobb csillagvizsgáló teleszkópjait, összehasonlítva a most készülő Carnegie-teleszkóppal. Fenn a bal sarokban, 2. szám alatt látjuk az új teleszkópot, melynek nagyító ereje ak-

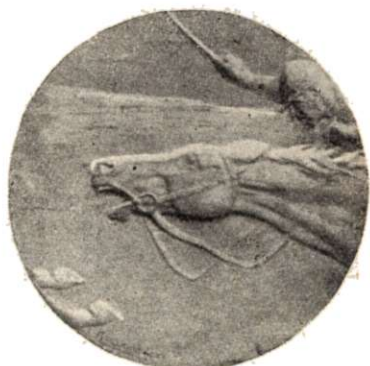
tonna. A 4., 5. és 6. szám alatt három híres csillagvizsgáló intézet képét látjuk. A legelső (7) óriási teleszkóp 5 km. hosszú lenne: csak ily eszközzel tudnók megoldani azt a kérdést, hogy van-e élet a Marson?

MŰVÉSZI SPORT-ÉRMEK.

A reneszánsz idején virág-korát érte az éremművészet. Az újabb korban készült érmek már többnyire hitvány vásári munkák, amelyeken művészi tehetségnek semmi nyoma. A XIX. század végén a sport-élet föllendülésével végre fejlődésnek indult

szépségü érmekeket létrehozni; nálunk több sportegyesület számára egy fiatal szobrászművész, Sződy Szilárd készített valóban művészi szépségü verseny-érmekeket és plaketteket.

Az itt bemutatott néhány modern érem egy svájci iparművészeti műhely-

az érem-művészet is. De még a sportversenyek számára is évtizedeken át igen közönséges, gyakran izléstelen érmeket készítettek. Csak legújabban, a legutolsó években szentelnek a sportkörök az érmeknek is némi figyelmet. A német művészek közül Netza, Kaufmann, Römer, Bosselt, Wrba és Dasio igyekezett művészi

ben készült, oly jellemző ábrázolással, hogy az érem rendeltetését, illetőleg a sport-verseny mivoltát az első tekintetre mindenki láthatja róluk.

Az aránylag kis területen az alak szabad mozgása nagyon sikerült, s az illető ágbeli sport-tevékenységnek minden esetben a döntő pillanatát tárja szemeink elé.

A TESTGYAKORLÁS BUDAPEST ISKOLÁIBAN.

Budapest elemi iskoláiban a testgyakorlásra és testnevelésre aránylag több gondot fordítanak, mint a vidéki, főképpen falusi iskolákban, mert a fővárosban már minden iskolának van tornaterme, sőt a modern iskolák tornafőlszerelése még a gyógyító tornára is alkalmas.

A budapesti gyerek általában szeret tornászni. Ritka eset, ha valamilyik szülő gyermekének a torna alól való fölmentését kéri anélkül, hogy a gyermek szemmel láthatóan nyomorék lenne. Ezért a torna alóli fölmentések száma minimálisnak mondható. A tornázó és a torna alól fölmentett gyermekek statisztikája az 1911—12. évben a következő volt:

	Tornázó	Fölmentett
I. kerület	5784	114
II. „	3472	38
III. „	4346	39
IV. „	1067	16
V. „	1990	35
VI. „	10383	289
VII. „	15268	216
VIII. „	8758	168
IX. „	6575	50
X. „	6253	75

Érdekes, hogy a felmentettek közül néhányan csak részben voltak fölmentve: ezeknek a szertornázásban nem kellett részt venniök, hanem csak a szabad gyakorlatokban. E részletes felmentések száma kerületenkint a következő volt:

Az I. kerületben 9; a II. kerületben 8; a III. kerületben 16; a IV. kerületben 1; az V. kerületben 11; a VI. kerületben 95; a VII. kerületben 32; a VIII. kerületben 4; a IX. kerületben 4; a X. kerületben 1 gyermek.

A torna alól való fölmentések leggyakoribb okai a következők:

Csontbántalom	205	esetben
Angol- v. görvélykór	64	„
Gerincoszlop-ferdülés	61	„
Izületi bajok	80	„
Vérszegénység	71	„
Szervi szívbjaj	65	„
Általános gyengesség	60	„
Légzési betegségek	37	„
Sérv	130	„
Fülbaj	73	„
Szembaj	59	„
Idegbjaj	55	„

! Az anyához!

NESTLÉ-féle gyermekliszt.

Rég bevált,
mindig megbízható.

Akarja, hogy gyermekei egészségesek legyenek és jól fejlődjenek? Akarja őket betegségektől megóvni és sok gondot és bánatot elhárítani?

Akkor táplálja kedvenceit a már 50 év óta legjobban bevált tejtartalmu **Nestlé-féle gyermekliszt**-tel, mely Nestlé, a híres svájci vegyész által feltalálva, az alpesi tehének legjobb teljes tejét tartalmazza és vízzel főzve igen izletes és erősítő táplálékot ad. Egy doboz, mely 25 adagnak felel meg, minden gyógyszerárban és drogériában **1 korona 80 fillérért kapható.**

Próbadozokat díjtalanul küld

a Henri Nestlé-cég
Wien, Biberstrasse 97K.

A SPORT ÉS A HÁBORU.

Nagyon hálás feladat lesz a sport-írók számára a most folyó nagy háború után megírni és a világ elé tárni, hogy a hadviselő felek mennyi hasznát vették a sportoknak? Tíz évvel ezelőtt, az orosz-japán háború befejezése után az egész művelt világ a legnagyobb figyelmet szentelte a testi és erkölcsi nevelés japán rendszerének. Pedagógusok, publicisták, filozófusok és írók kutatták azokat a tényezőket, melyekből a japánoknak az oroszokénál nagyobb lelkesedése, lelki ereje, energiája és fegyelmezettsége fakadt, s a világ összes sportemberei és katonai nevelői beható tanulmányok tárgyává tették a japán testnevelést. Akkoriban jött divatba a japán birkózás, a dsiu-dsucu is. Bizonyos, hogy a most folyó harcokból is igyekezni fognak levonni az értékesíthető tanulságokat azok, akik a testnevelés problémáival akár hvatalból, akár passzióból foglalkoznak. De egészen mellőzve azt az általánosan ismert és bizonyításra már egyáltalán nem szoruló tévelt, hogy a sport-ember a há-

ború fáradalmait természetesen sokkal jobban bírja, mint a testgyakorlással nem edzett ember, tartunk egy kis szemlét a sportoknak a háborúhoz való konkrét viszonya fölött.

Az egyén szempontjából az *atlétikának* van legnagyobb jelentősége. Igaz, hogy a buta ölomgolyó az atlétát éppen úgy leteríti, mint a nyomorék-embert, — de csak ha eltalálja. Az atléta ügyesebben mozog a harctéren; ha gyalogos: könnyebben és gyorsabban találja meg vagy építi föl a jó fedezéket s gyorsabban és hathatósabban közelíti meg az ellenséget, — ami a nagy háborúnak már eddigi tapasztalatai szerint is fél-sikert jelent, mert a 200 lépésen túl megközelített ellenség már rendszerint megadja magát, — a szurony-harc ritkasággá vált. A lovas csapatok ellenben egymásra támadnak még most is, és a lovasok ember-ember elleni harcba bocsájtkoznak a gyalogosokkal. Hogy a lovasra nézve mennyire fontos, hogy hogyan bírja forgatni a kardot és mily nagy ütéseket tud mérni az ellen-

**Kerti és szoba-sport-
cikkek nagy raktára.**

Részletes árjegyzéket bérmentve küld

WESZELY ISTVÁN

BUDAPESTEN, IV., VÁCI-UTCA 9. SZÁM.

Tennis
Football
Polo
Golf
Isom-edső
Sandow.

Croquet
Füles-labda
Box-labda
Diskos
Szoba-torna
Whitely

ségre nézve, — azt mindenki elképzelheti. Különösen fontos a lovasnak testi ereje és ügyessége a lovassal, főként a dsidással való harcban; a dsida félreütéséhez és ezután még az ellenfél harc képtelenné tételéhez nem csekély testi ügyesség és erő szükséges. Az az erő és ügyesség, melyet az atlétikával: a futással, ugrással, uszással, labdarúgással, tenniszel, stb. szerez az ember, — nagyon jól kamatozik a harc mezején.

A kerékpár nagy jelentősége is közismeretes a hadviselésben. A kerékpáros-csapat szolgálata a legveszedelmesebb és leghasznosabb a csaták megkezdési szakában. Igaz ugyan, hogy a kerékpáros részről nagyon sokszor valóságos önfeláldozás a hazáért, de a legtöbb esetben sikert biztosít a seregnek. A felderítő szolgálat és a csata ügyes megkezdése, azaz a parancsok és intézkedések gyors hírüladása a kerékpárosok nélkül nagyon hiányos volna. Ugyanezeket a feladatokat teljesíti nagyobb arányokban és még súlyosabb föltételekkel a mótros gépekkel való szolgálat.

A mótros kerékpár, az automobil és a teher-automobil ma már nélkülöz-

hetetlen a hadjáratban. Az automobilszolgálatot úgy a személyszállító kocsikkal, mint a teher-kocsikkal többnyire önkéntesek látják el, azaz: csupa sportemberek. A hadsereg ily módon nemcsak ember-anyagot és nagyon sok pénzt takarít meg, hanem egyszermind nagyon intelligens és nagyon lelkes emberek közreműködését is nyeri meg önkéntes automobilistáinkban, akik már béke idején is nagy áldozatokat hoznak, amikor időt, fáradságot és költséget nem kímélve már a hadgyakorlatokon beilleszkednek a hadsereg szervezetébe. Az automobilsportnak csaknem minden kiváló művelője a harctéren van, és ha az esetek száma még csekély is közöttük, a sebesülteké már elég tekintélyes.

Szóljunk-e a legújabb sportnak, az aviatikának a hadviselésben való nagy jelentőségéről? Valamennyi kiképzett aviatikusunk a harctéren van, — kivéve Székely Mihályt, aki szintén katonai szolgálatot teljesít; ő képezi ki az új aviatikusokat a hadsereg számára a fischamendi telepen. Aviatikusaink mindenik harctéren fényesen megállták helyüket. Magyar aviatikus október 6-ikáig nem esett el egy se.

Angol sport-, gummi- és acélárak.

Weszely István

Budapest, IV. kerület, Váci-utca 9. sz.

- Téli- és nyári sportcikkék nagy választékban. Tennisz, golf, football, hockey stb. Hó- és jég sport. Ródlík, korcsolyák, sport-sapkák, sport-cipők, sport-ruházat. Automobil utifelszerelések. Vizhatlan köpenyek. Gummi-, sár- és hócipők. Gummi- és halina-csizmák.

Thermos italnak és ételnek. Gillette. J. A. HENCKELS solingeni finom acélárak. Árjegyzék ingyen.

GALICIA ÉS LODOMÉRIA.

Az ideai nagy háború folyamán föltötte sokat emlegetik világszerte Galiciát, Ausztria legexponáltabb tartományát.

Tudjuk, hogy a magyar király címei között szerepel ez is: „Galicia és Lodoméria királya“, de hogy hogyan jutott e címhez a magyar király, és hogy Lengyelország felosztásakor Ausztria uralkodója a magyar királyok ősi jogán formált igényt Galiciára, azt már nem sokan tudják.

Galicia, vagy régi magyar néven: Gácsország egy nagyon változó fogalom. Az Árpádok idején csak Halicsnak nevezték Galiciát, melynek Halics város volt a fővárosa; nyugatra csak körülbelül Przemyslig terjedt ez az ország, északra azonban sokkal meszszebb volt a határa, mint most. Nagyjában megegyezett Halics területe a mai Kelet-Galiciával. Lodoméria pedig e fölött volt északra. Galicia nyugati része Lengyelországnak egyik el nem határolt része volt.

III. Béla király 1188-ban elfoglalta

Halicsot, fölvette a Halics királya címet és új országának kormányzójául fiát, Endrét, a későbbi II. Endre magyar királyt nevezte ki. A magyar uralom azonban csak két évig tartott: Endrét már 1190-ben elűzték a halicsiak. Másfél évtized múlva, 1205-ben II. Endre, aki akkor már magyar király volt, azon a címen, hogy védelmébe veszi Lodoméria elhunyt királyának, Románnak kiskorú árváit, hadjáratot indított Halicsba és Lodomériába, egyúttal fölvette a „Halics és Lodoméria királya“ címet, egyik fiát, Kálmánt megtette Halics királyává és a pápától e célra kapott koronával 1217-ben meg is koronáztatta. Két év múlva, 1219-ben azonban már Kálmánt is elűzték a halicsiak.

A magyar királyok azonban ettől kezdve állandóan jogot formáltak Halicsra és e jogukat Nagy Lajos végre érvényesítette is. Nagy Lajos 1352-ben szerződést kötött a lengyel királlyal, aki e szerződésben elismerte, hogy Halics és Lodoméria jog szerint a

Nem bérlő a részletfizetés leple alatt, hanem

20 azonnal Öné a zongora koronás havi részletfizetésre

de csak **Reményi Mihály**
!!! ha

a magyar királyi Zeneakadémia szállítójánál veszi azt meg.

Budapest, VI., Király-utca 58.

Világhírű zongorák és pianínók nagy raktára, angol és német mechanikával. Hangolások, javítások, régi zongorák ujakra becserélése a leghozzáértőbb árak mellett.

Árjegyzék és prospektus díjtalan.

Telefonszám: 87-84.

magyar koronához tartozik. A jog elismerése fejében viszont Nagy Lajos átengedte Halicsot és Lodomériát a lengyel királynak, de oly föltétellel, hogy tőle e két királyságot százezer forintért bármikor visszaválthatja. Nagy Lajosnak azonban nem kellett e jogával élnie, mert 1370-ben lengyel király lett és így Lengyelországgal együtt Halics és Lodóméria is minden feltétel nélkül a birtokába jutott. Halics ebben az időben keletre a mai Galicia határáig terjedt, az északi határ a maival nagyjában azonos volt, a nyugati határ pedig Új-Szandec és Szanok között húzódtott észak felé. Halics volt a főváros; a mai Lemberg is megvolt már, a magyarok Ilyvó néven ismerték, Halics fölött északra terjedt el Lodóméria, mely ekkor már csak mintegy 30—60 km. széles tartomány volt. Lodomérián túl északra Volhinia terült el, tőle nyugatra a lengyel királyság, Halicstól nyugatra pedig Krakovia, melynek északnyugati határa Censtohovón túl terjeszkedett.

Zsigmond király idejében Halics megint elszakadt Magyarországtól, és ettől kezdve többé nem is került vissza

hozzá. Mikor 1772-ben Lengyelország felosztásra került, Mária Terézia magyar királyi jogán követelt belőle részt és meg is kapta (alkalmasint nem jogának, hanem hatalmának elismerésül). Galiciát és Lodomériát. A királynő azonban az új szerzeményt nem kapcsolta Magyarországhoz, hanem osztrák örökös tartományának nyilvánította. Mikor 1813-ban a bécsi kongresszus újra rendezte a lengyel ügyeket, Lodóméria legnagyobb része Oroszország birtokába jutott, Ausztria viszont a régi Lengyelországból kapott kárpótlást és 1846-ban megkapta a krakói nagyhercegséget is.

A magyar országgyűlés, mely tudvalevőleg mindig féltékeny volt az ősi jogokra, már 1791-ben sürgette, hogy Galiciát és Lodomériát csatolják Magyarországhoz. Ezt a követelést a későbbi országgyűlések több ízben meg is ismételték. Az irodalomban is többen foglalkoztak akkoriban e kérdéssel; latin nyelven írott értekezések jelentek meg a magyar királynak Galiciához, illetőleg a régi „Vörös-Oroszországhoz” való jogáról, és sürgették a visszakapcsolást.

Kiváló szer köhögés ellen! Mondják az orvosok a **Kaiser-féle mell-karamellákra** a három fenyővel. Próbálja meg ezt a nagyszerű szert.

**Kaiser-féle
Mell-
karamellák**
a 3 fenyővel.

Milliók

használnák

Köhögés

rekedtség, katarus, elnyálkásodás, gége-katarus, száraz köhögés, torokfájás, görcsös és szamárköhögés ellen.

Őn megvédi magát a megbűléstől, ha Kaiser mell-karamelláit szájába veszi. Ezzel a gyomorba is olyan anyag kerül, mely elősegíti az

emésztést és kiválóan hat a gyomorműködésre. Valóságos élvezet ezt a készítményt bonton alakjában élvezni. Szónokok és énekesek állandóan használják, mert a Kaiser-féle mell-karamellák torkukat állandóan védik és mert hangjuk tisztaságát a Kaiser-féle mell-karamelláknak köszönhetik. A Kaiser-féle mell-karamellák a 3 fenyővel gyógyítóan hatnak a mirigyekre s ezért nem versenyezhetik vele egy más preparátum sem, melyek illó olajt tartalmaznak és tönkre teszik a gyomrot.

6100 közjegyző által hitelesített orvosi és más köszönő és elismerő írás bizonyítja a szer elterjedtségét. Kérjük Önt, ne vegyen utánzatot, hanem az egyedül valódi **Kaiser-féle mell-karamellát** a három fenyő védőjeggyel. Kapható a gyógyszerárakban és a legtöbb drogériában **20, 40 fill.** zacskóban és **60 filléres** dobozokban.

POSTA-TARIFA.

Posta-utalványok.

Az utalvány rendel- tetési helye	Az egy-egy posta- utalvánnyal küldhető legna- gyobb összeg A pénznem, amely szerint az utalványt ki kell állítani	A portó, fillérekben	A kifejtendő szob- értékesítés díja			Az utalvány kezelése	Távirati utalvány küldhető-e? f)
			Az ajánlati díj	Expressz-díj	fillérekben		
MAGYARORSZÁG	1000 K korona és fillér	20 K.-ig 10 f. 100 " 20 " 500 " 40 " 800 " 60 " 1000 " 100 "	25	—	d) 80		a) igen
BOSZNIA, HERCEGO- VINA	1000 K korona és fillér	50 K.-ig 20 f. 100 " 30 " 800 " 60 " 900 " 90 " 1000 " 150 "	25	—	—		d) igen
AUSZTRIA ÉS LIECHTENSTEIN	1000 K korona és fillér	20 K.-ig 10 f. 100 " 20 " 500 " 40 " 800 " 60 " 1000 " 100 "	25	—	80		c) igen
BELGIUM	1000 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fillér	25	25	30		d) igen
BULGÁRIA, KELET-RUMÉLIA	500 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fillér	25	25	—		e) igen
DÁNIA	720 dán korona krone és öre	50 K.-ként 25 fillér	25	—	—		e) igen
FRANCIAORSZÁG, MONAKO	1000 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fillér	25	—	—		e) igen
GÖRÖGORSZÁG	500 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fillér	25	—	80		nem
LUXEMBURG	1000 frank franc és centime	40 K.-ig 20 f. 80 " 80 " 80 " 40 " 100 " 50 " ezentúl 20 K.-ként 10 fillér	25	—	80		e) igen
MONTENEGRO	1000 K korona és fillér	50 K.-ig 25 f. 100 " 50 " 800 " 100 " 900 " 150 " 1000 " 250 "	25	—	—		c) igen
NAGY-BRITANNIA ÉS IRORSZÁG	40 font sterling font, shilling és pence	25 K.-ig 25 f. 50 " 50 " 75 " 75 " 100 " 100 " 125 " 125 " és így tovább, 25 K.-ként 25 fill.	25	—	—		c) igen
NÉMETALFÖLD (Hollandia)	480 hollandi forint forint és cent	50 K.-ként 25 fillér	25	—	80		e) igen
NÉMET BIRODALOM	800 márka Mark és pennig	40 K.-ig 20 f. 80 " 80 " 80 " 40 " 100 " 50 " és így tovább, 20 K.-ként 10 f.	25	—	30		c) igen
NORVÉGIA	720 skandináv K krone és öre	50 K.-ként 25 fillér	25	—	—		c) igen
OLASZORSZÁG, SAN-MARINO	1000 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fillér	25	—	80		e) igen

KÜLFÖLDI PÉNZ- ÉS ÉRTÉKLEVELEK.

A küldemény rendeltetési helye	A küldhető érték maxi- muma, frankban	S u l y p o r t ó		Értékdobozok- hoz csatolandó ámbevallás	Biztosítási díj 300 frankonként fillérekben
		érték- levelekért a)	értékdobo- zokért dara- bonkint i kg. súlyig		
f i l l é r e k b e n					
BELGIUM	10.000	20 gr.-ig 25 fill., azontul minden 20 gr.-ért 15 fill.	150	8	15
BULGÁRIA ÉS KELET-RUMÉLIA	10.000	„	150	8	15
DÁNIA	korlátlan	„	150	2	15
FRANCIAORSZÁG ÉS MONAKÓ	10.000	„	150	2	15
GÖRÖGORSZÁG b)	korlátlan	Legf. 250 grig, Triesztig a rendes 40, azontul 96 f.c)	nem küldhető	—	Triesztig a rendes díj, onnan kezdve 288 K.-ként 9-6 f.
LUXEMBURG	10.000	20 gr.-ig 20 fill., azontul 20 gr.- kint 15 fill.	nem küldhető	—	15
MONTENEGRO (Pénzes levél csak Antivariba és Dulcignoba, értéklevél bárhova)	korlátlan	Csak 250 gr.-ig. Triesztig a rend.tarifa, onnan 72 f.c)	nem küldhető	—	Mint Görög- országba
NAGY-BRITANNIA ÉS ÍRORSZÁG	10.000	20 gr.-ig 20 fill., azontul 20 gr.- kint 15 fill.	nem küldhető	—	20
NÉMETALFÖLD (Hollandia)	25.000	„	150	8	15
NORVÉGIA	korlátlan	„	nem küldhető	—	25
OLASZORSZÁG	10.000	„	100	8	10
OROSZORSZÁG	korlátlan	„	nem küldhető	—	10
PORTUGÁLIA	10.000	„	800	2	értéklevélénél 25, doboznál 80 fill.
ROMÁNIA	korlátlan	„	100	2	10
SVÁJC	„	„	100	2	10
SPANYOLORSZÁG	10.000	„	nem küldhető	—	20
SVÉDORSZÁG	„	„	„	—	20
SZERBIA	„	20 gr.-ként 10 fill.	„	—	10
TÖRÖKORSZÁG	korlátlan	20 gr.-ig 25, azon- tul 20 kg.-kint 15 f.	nem küldhető	—	20
Értéklevelek: Trieszten át	„	„	„	—	25
2. Románián át a) Konstan- tinápolyba, Drinápolyba, Szmirnába és Mitilenebe	„	„	„	—	85
3. Románián át a többi osztrák postahivatalhoz.	„	„	„	—	85
Pénzeslevelek: csakis az osztrák postahivatalokhoz e Alexandrette, Mersina, Parga, Rizeh és Szajada Szala- hora városába	„	legfőlebb 250 gr.- ig. Triesztig a rendes portó, azontul 96 fill.	„	—	Triesztig a rendes tarifa, azontul 288 K.-ként 96 f.

a) 25 f. ajánlási díj is fizetendő.

b) Csak pénzes levelek küldhetők.

c) Ajánlási díj nem fizetendő.

PÉNZES LEVELEK ÉS CSOMAGOK

súlyportó-tarifája

Magyarországba, Ausztriába, Liechtensteinba és a Német-birodalomba.

A pénzes levelekért és értéknylvántással küldött csomagokért az itt közölt súlyportó-tarifán kívül értékportó-tarifa is fizetendő, melyet a tulsó oldalon közlünk.

Távolsági fokozat Távolság kilométerekben	I. 75	II. 150	III. 375	IV. 750	V. 1125	VI. 1175-től		
A küldemény megnevezése	A küldemény sulya		A szállítási díj (csupán a súly portó-tarifa) fillérekben					
Pénzes levél Térti vevény 25 fill. Expressz kézbesítési díj 30 fill. Expressz külterületre 100 fill.	Maximum 250 gr. bérmertve bérmertetlen		24 36	48 60	48 60	48 60	48 60	
Csomag A csomagok <i>maximális sulya</i> 65 kg.	5 kg.-ig bérmertve 5 kg.-ig bérmertetlen		80 42	60 72	60 72	60 72	60 72	
6 kg.-tól kezdve felfelé a <i>bérmertentes és a bérmertetlen csomagok</i> súlyportója ugyanaz.	6 kg.-ig 7 " " 8 " " 9 " " 10 " " 11 " " 12 " "		86 42 48 54 60 66 72	72 84 96 108 120 132 144	84 108 156 204 276 348 420	96 182 204 252 348 444 540	108 166 204 252 360 480 600	
<i>Terjedelmes csomagokért</i> a rendes súlyportó másfélszerese fizetendő.	13 " " 14 " " 15 " " 16 " " 17 " " 18 " " 19 " "		78 84 90 96 102 108 114	156 168 180 192 204 216 228	252 276 300 324 348 372 396	348 444 540 636 732 828 924	444 600 756 912 1068 1224 1380	
A <i>tértivevény</i> díja 25 fill. Expressz kézbesítési díj 50 fill. Expressz kézbesítési díj a külterületre 100 fill.	20 " " 21 " " 22 " " 23 " " 24 " " 25 " " 26 " "		120 126 132 138 144 150 156	240 252 264 276 288 300 312	420 444 468 492 516 540 564	600 636 672 708 744 780 816	780 828 876 924 972 1020 1068	
<i>Sürgős csomagért</i> az expressz díjon felül még 1 kor. 20 fill. fizetendő.	27 " " 28 " " 29 " " 30 " "		162 168 174 180	324 336 348 360	492 516 540 564	672 708 744 780	852 894 936 978	
A <i>sürgős csomag legnagyobb sulya</i> a belföldön 10 kg., Ausztriába és a Német-birodalomba 5 kg.	31 " " 32 " " 33 " " 34 " " 35 " " 36 " " 37 " "		186 192 198 204 210 216 222	372 384 396 408 420 432 444	564 588 612 636 660 684 708	756 804 852 900 948 996 1044	948 1008 1068 1128 1188 1248 1308	
<i>Ajánlott csomagok</i> csak a Német-birodalomba küldhetők, értéknylvántás nélkül 50 kg. sulyig; ajánlási díj 25 fill	38 " " 39 " " 40 " "		228 234 240	456 468 480	684 708 732	924 972 1020	1164 1224 1284	
	minden további kg.-ért.		6	12	24	36	48	60

PÉNZES LEVELEK ÉS CSOMAGOK

értékportó-tarifája

Magyarországba, Ausztriába, Liechtensteinba és a Német-birodalomba.

Értékportó zárt pénzes levelekre*) és értéknylvántással feladott csomagokra		Utánvételi díjak			
		Magyarországba, Ausztriába és Liechtensteinba. (Az utánvét maximuma 1000 kor.)		A Német-birodalomba (Az utánvét maximuma 1000 kor., 800 M)	
Érték	Díj fillérekben	Az utánvétel összege koronáig	Díj fillérekben	Az utánvétel összege koronáig	Díj fillérekben
Magyarországba Ausztriába és Liechtensteinba 100 K-ig	6	34	12	12	12
Magyarországba, Ausztriába, Liechtensteinba és a Német-birodalomba		26	14	14	14
600 K-ig	12	32	16	16	16
900 "	18	36	18	18	18
1200 "	24	40	20	20	20
1500 "	30	44	22	22	22
1800 "	36	48	24	24	24
2100 "	42	52	26	26	26
2400 "	48	56	28	28	28
2700 "	54	60	30	30	30
3000 "	60	64	32	32	32
3300 "	66	68	34	34	34
3600 "	72	72	36	36	36
3900 "	78	76	38	38	38
4200 "	84	80	40	40	40
4500 "	90	84	42	42	42
4800 "	96	88	44	44	44
5100 "	102	92	46	46	46
5400 "	108	96	48	48	48
5700 "	114	100	50	50	50
6000 "	120	104	52	52	52
6300 "	126	108	54	54	54
6600 "	132	112	56	56	56
6900 "	138	116	58	58	58
7200 "	144	120	60	60	60
7500 "	150	124	62	62	62
7800 "	156	128	64	64	64
8100 "	162	132	66	66	66
8400 "	168	136	68	68	68
8700 "	174	140	70	70	70
9000 "	180	144	72	72	72
9300 "	186	148	74	74	74
9600 "	192	152	76	76	76
10200 "	198	156	78	78	78
10500 "	204	160	80	80	80
10800 "	210	164	82	82	82
11100 "	216	168	84	84	84
11400 "	222	172	86	86	86
11700 "	228	176	88	88	88
12000 "	234	180	90	90	90
		184	92	92	92
		188	94	94	94
		192	96	96	96
		196	98	98	98
		200	100	100	100
és így tovább, minden 300 K-ért vagy ennek tört részéért	6	és így tovább, minden 4 K-ért vagy ennek tört részéért	2	és így tovább, minden 2 K-ért vagy ennek tört részéért	2

*) Nyitott pénzes levél csak a belföldre, vagy Ausztriába vagy Liechtensteinba küldhető, csakis 1000 K-nál nagyobb értékkel: díja a rendes értékportó másfélszerese, mely a feladáskor fizetendő.

KÜLFÖLDRE SZÓLÓ POSTA-CSOMAGOK.

A rendeltetési ország	A súly maximuma kg.-ban	Súlydíj fillérekben		A nyilvántatható érték maximuma frankban	A szükséges árubevallás száma	Biztosítási díj minden 300 frankért
		közönséges csomagért	terjedelmes csomagért			
Belgium <i>a)</i>	5	150	225	korlátlan	8	15
Bulgária és Kelet-Rumélia <i>b)</i> ...	5	175	175	—	2	—
Dánia <i>b)</i>	5	150	225	korlátlan	2	15
Franciaország és Monako.....	5	150	225	5000	2	15
A. A görög posta-hivatalhoz	5	200	200	—	2	—
B. Az osztr. Lloyd ügynökségeihez	5	150	175	korlátlan	2	15
Luxemburg <i>a)</i>	5	125	190	10.000	2	15
Montenegro <i>a)</i>	5	100	150	korlátlan	2	10
Nagy-Britannia és Írország <i>a)</i>						
Hamburgon át	5	225	225	10.000	2	25
Belgiumon át	5	250	250	10.000	2	20
Hollandián át Londonba.....	1	100	246	korlátlan	2	<i>a)</i> Kaldénirokhoz 300 K-ként 6 f., de legalább 12 f. <i>b)</i> Kaldénirokhoz 400 K-ként 6 f., de legalább 12 f.
„ „ „ „	1-5	220	270	„	2	
„ Angliá más városaiba	1	232	282	„	2	
„ „ „ „	1-5	280	330	„	2	
„ Skóciába és Írországra.....	1	232	282	„	2	
	1-5	340	390	„	2	
Németalföld (Hollandia) <i>a)</i>						
Nemzetközi csomag	5	150	150	1000	8	15
Közönséges csomag	5	148	222	korlátlan	2	720 K-ként 24 f.
Dánián vagy Svéd-Norvégia <i>a)</i> országon át	5	250	375	korlátlan	2	25
Hamburgon át	5	175	266	„	2	25
Olaszország <i>a)</i>	5	125	125	1000	2	10
Oroszország (Európai részébe)	5	175	175	120.000	8	10
Olaszországon át	5	200	200	500	3	25
Portugália <i>b)</i> Németorsz. át	5	275	275	500	4	25
Franciaorsz. át	5	275	275	500	4	80
Románia <i>a)</i>	5	125	175	korlátlan	2	10
Svájc <i>a)</i>	5	100	150	korlátlan	2	10
Spanyolország.....	5	225	225	—	4	—
Svédország <i>a)</i>	5	250	340	korlátlan	8	15 f. de Dánián át 20 f.
Belgrádba vagy Szerbia <i>a)</i> bácba	5	70	105	korlátlan	2	10
más helyekre	5	100	150	„	2	10
Törökország A) Románián át:						
1. Konstantinápolyba, Drinápolyba, Mitilenebe vagy Szmirnába az osztr. postahivatalokhoz	5	125	188	korlátlan	8	25
2. Más osztr. postahivatalokhoz						
a 3. pontban fels. kivételével ...	5	175	262	„	8	85
Albánia: Durrazóba, Janinába, Prevezába, San-Giovani di Meduába, Santi-Quarantába, Skutariba v. Valonába az osztr. postahiv.	5	100	150	„	8	20
3. Alexandrettebe, Beirutba, Kaifába, Kandiába, Jaffába, Jeruzsálembe, vagy más osztrák postahivatalhoz	5	125	183	„	8	20

a) A csomagok utánvétellel megterhelhetők 1000 K-ig. *b)* A csomagok utánvétellel megterhelhetők 500 K-ig. *Utánvételi díj:* 20 K-ként 20 f. (Kivétel Szerbia, hova az utánvételi díj 4 K-ként 2 f., de legalább 12 f.)

POSTA-TARIFA.

Levélpostai küldemények.

Dijterület	Levél		Levelezőlap drbkint		Nyomatvány			Áruminta			Üzleti papir	
	súlyfokozat gramokban	Bérmennyi kiszámlálási fillér	egysz. fillér	váltás. fillér	súlyfokozat gramokban	díjfillérekben	súlyfokozat gramokban	díjfillérekben	súlyfokozat gramokban	díjfillérekben	Ajánlati díj Térti vev. díja	Expressz-díj Tudakozód- vány díja
BELFÖLD	20-ig 20-250-ig 250-500-ig	10/20 20/30 30/40	5	10	10-ig 10-50 50-100 100-250 250-500 500-1000	2 3 5 10 20 30	50-ig 50-200 250-350	8 10 20	nem küldhető		25 ^{c)} 25 ^{c)} 30 ^{a)}	25 ^{b)}
Helyi forgalom	20-ig 20-250-ig 250-500-ig	6/12 12/18 18/24	mint főtebb	mint főtebb	mint főtebb		mint főtebb			10/10 80 ^{a)}	25 ^{b)}	
AUSZTRIA ÉS LIECHTENSTEIN FEJEDLEMSÉG	20 gramig 20-250 gramig	10/20 20/30	5	10	50-ig 50-100 100-250 250-500 500-1000	8 5 10 20 30	250-ig 250-350	10 20	nem küldhető		25 ^{c)} 25 ^{c)} 30 ^{a)}	25 ^{b)}
BOSZNIA ÉS HERCEGOVINA									nem küldhető			
NOVIBAZÁRI pasalik	20 gramonkint	20/20 10/20	5	10	50 gramonkint (maximum 2000 gr.)	5	50 gr.-kint de legalább (maximum 350 gram)	10 5	nem küldhető		25 ^{c)} 25 ^{c)} 30 ^{a)}	25 ^{b)}
SZERBIA	20 gramonkint	10/20 20/30	5	10	50 gramonkint (maximum 2000 gram)	5	50 gr.-kint de legalább (maximum 350 gram)	5 10 20	50 gramonkint max. 2000 gr.	5 25	25 ^{c)} 25 ^{c)} 30 ^{a)}	25 ^{b)}
MONTENEGRO	20 gramonkint	10/20 20/30	5	10	50 gr.-kint (maximum 2000 gr.)	5	50 gr.-kint de legalább (maximum 350 gram)	5 10 20	nem küldhető		25 ^{c)} 25 ^{c)} 30 ^{a)}	25 ^{b)}
NÉMET- RIODALOM	20 gramig 20-250 gramig	10/20 20/30	5	10	50-ig 50-100 100-250 250-500 500-1000	8 5 10 20 30	250-ig 250-350	10 20	nem küldhető		25 ^{c)} 25 ^{c)} 30 ^{a)}	25 ^{b)}
EGYÉB KÜLFÖLD	20 grammal súlyo- sabb levelekért: az első 20 gram- ért 25 fillér, a 20 gramon felül súly minden további 20 gramjéért vagy ennek tört része- ért 15 fillér.	25/50 10/20	10	20	50 gr.-kint (maximum 2000 gr.)	5	50 gr.-kint de legalább (maximum 350 gr.)	5 10 20	50 gramonkint max. 2000 gram	5 25	25 ^{c)} 25 ^{c)} 30 ^{a)}	25 ^{b)}

^{a)} A helyi forgalomban a posta csak Budapest székesfővárosban teljesít expressz-szolgálatot. — ^{b)} A térti vevényen feladott küldemény után való felszólalás díjmentes a felvevő postahivatalból. — ^{c)} Bérmennyetlen levelekért a díj kétszerese fizetendő a rendeltetési ország pénzértékében. — ^{d)} A postahivatalok külterületére szóló expressz-küldemény kézbesítéséért 1 korona díj fizetendő. — ^{e)} A címzett is fizetheti, kivéve ha az ajánlott levél utánvétele.

Az utalvány rendel- tetési helye	Az egy-egy posta- utalvánnyal küldhető legna- gyobb összeg A pénznem, amely szerint az utalványt ki kell állítani	A portó, fillérekben	A külföldre való átviteli díja	Az ajánlati díj	Expressz-díj	Az utalvány kezelése	Távírat utalvány küldhető-e? f)
			fillérekben				
OROSZORSZÁG	100 rubel kopek és rubel	25 K.-ig 25 f. 50 " 50 " 75 " 75 " 100 " 100 " 125 " 125 " és így tovább, 25 K.-ként 25 f.	25	—	—		nem
PORTUGÁLIA	1000 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fill.	25	—	30	b)	e) igen
ROMÁNIA	1000 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fill.	25	—	—		e) igen
SVÁJC	1000 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fill.	25	—	30		c) igen
SVÉDORSZÁG	20 skandináv K krone és öre	50 K.-ként 25 fill.	25	—	—		e) igen
SZERBIA	1000 frank franc és centime	50 K.-ig 25 f. 100 " 50 " 300 " 100 " 600 " 150 " 1000 " 250 "	25	—	—		e) igen
TÖRÖKORSZÁG (csak a meghatalmazott osztrák postahivatalokkal való forgalomban)	1000 frank franc és centime	50 K.-ként 25 fill.	25	—	—		nem

a) A postahivatalok külterületére az expressz-díj 1 kor. — b) A lisszaboni vagy az opertói postahivatal utján kézbesíthető. — c) Minden postahivatalhoz lehet távirati utalványt küldeni. — d) Csak állami táviróval egyesített katonai postahivatalhoz lehet távirati utalványt küldeni. — e) Csak nagyobb helyekre lehet távirati utalványt küldeni. — f) A távirati utalványért fizetendő: 1. a rendes utalványdíj, 2. a táviratozási díj, 3. a magyar ausztriai és a bosnyák forgalomban az expressz kézbesítési díj; a többi országokban az expressz kézbesítési díjat a táviratilag küldött összegből a kézbesítéskor levonják, kivéve a poste-restante távirati utalványokat, melyekért expressz kézbesítési díj nem jár.

Telefon-díjszabás.

Beszélgétségi díj a budapesti hálózatból: 1. Az öt percig tartó beszélgetés díja: a helyi forgalomban 20 fillér, a környékbeli forgalomban 1 korona, a három percig tartó beszélgetés díja a helyközi forgalomban 2 korona.

Beszélgétségi díj a környékbeli hálózatból: 2. Az öt percig tartó beszélgetés díja: a helyi forgalomban 20 fillér, a környékbeli középponttal összeköttetésben lévő más környékbeli és a városi hálózattal való forgalomban 1 korona. (Cinkota, Csömör, Rákosszentmihály és Mátyásföld egymásközi forgalmában a beszélgetési díj kivételesen 60 fillér.)

Helyközi forgalom: a három percig tartó beszélgetés díja a helyközi forgalomban 2 korona.

A környékbeli telefon-hálózatba kapcsolt községek: Abony, Adony, Adony-Pusztaszabolcs, Alberti-Irsa, Aszód, Békásmegyér, Bia, Bicske, Budafok, Budakeszi, Budaörs, Budapest-Lipótmező, Csepel, Csömör, Cegléd, Cinkota, Dunabogdány, Dunaföldvár, Dunaharaszti, Dunakeszi, Dunapentele, Dunavecse, Ercsi, Felsőaláp, Erzsébetfalva, Göd, Gödöllő, Gyömrő, Kápolnásnyék, Kispeszt, Kóka, Kunszentmiklós, Martonvásár, Mátyásföld, Monor, Nagykáta, Nagykovácsi, Nagymaros,

Nagyperkát, Nagytétény, Nógrádverőce, Nyáregyháza, Pécel, Pesthidegkut, Pettend, Pilis, Piliscsaba, Pilisszántó, Pilisvörösvár, Pócsmegeyer-Leányfalú, Pomáz, Pusztaszentlőrinc, Rácalmás, Ráckeve, Rákocscsaba, Rákoskeresztúr, Rákosliget, Rákospalota, Rákosszentmihály, Sárbogárd, Sáros, Solt, Solymár, Soroksár, Sósut, Szabadszállás, Szalkszentmárton, Szálhalombatta, Szentendre, Szilfajamor, Szob, Tahitótfalu, Taksony, Tápiógyörgye, Tápióság, Tass, Tata, Tatabánya, Tatatóváros, Toalmás, Tököl, Törökbalint, Vác, Vecsés, Visegrád, Zebegegy, Zsámbék.

A helyközi forgalomban kivételesen 1 korona 3 perccelként a beszélgetési díj Budapest és a következő városok között: Balassagyarmat, Eger, Esztergom, Gyöngyös, Hatvan, Kecskemét, Kiskunfélegyháza, Nagykőrös, Polgárdi, Szekesfehervár.

A külföldre: 2.50 K a következő helyekre: Abbazia, Kragujevac, Leskovác, Lovrana, Matuglie, Nis, Obrenovac, Ploesti, Predeal, Szinaja, Voloska, Zaicsár, 2 K Bécsbe, Bécsújhelyre, Brukkba. 3 K. Bukarest, 3.50 K. Braila, 4 K. Brünn, Karlsbad, Marienbad, Krakó, Lemberg, Prága, Szalzburg, Znaim, 5 K. Berlin.

TÁVIRO-TARIFA.

Rendeltetési ország	Szódij	Távira- tónkint legalább	Megjegyzések
	fillér	K. és fill.	
I. Magyarország.			
a) helyi forgalom, azaz ugyanazon hely két állomása közt	02	—40	Különös táviratok. D. — Sürgős távirat. A díj háromszorosra jár érte. RP 10. — Egyszerű válasz fizetve 10 szóig. (Több szóig is lehet.) RPD 10. — Sürgős válasz, fizetve 10 szóig. (Több szóig is lehet.) TC. — Összeolvasás. (A rendes díj negyedrése jár érte.) FS. — Utána küldendő (a címzett viseli az utána küldés költségeit). XP. — Küldőnc fizetve (a belföldre). Expressz. Küldőnc fizetve (a külföldi forgalomban). XPT. — Küldőnc fizetve, a külföldi forgalomban, a feladó költségére s távirati értesítést kap a küldőncdíj nagyságáról, ha öt szó díját ezért külön lefizeti. XPfr. — A külföldi forgalomban, az ismeretlen küldőncdíj lefizetéséjézi. Postával. — A címzett lakóhelyére a táviróállomásról posta vigye a táviratot. PR. — A postán ajánlva. Díja a belföldön 25, külföldre 50 fill. TM 4. — Több című távirat négy címre, ugyanazzal a szöveggel. Díja 100 szavanként és példányonként (az elsőt, melyért a rendes díj jár, nem számítva) 50 fillér, sürgős táviratnál 1 kor. PC. — Vételjelentés, táviratban. Díja: 5 szó díja. PCP. — Vétel-jelentés postán. Díja 50 fillér. RO. — Nyitva kézbesítendő. } MP. — Saját kezébe. } J. — Csak nappal kézbesít. } TR. — Táviróhivatalban átveendő. } GP. — Postán átveendő. } PCD. — Sürgős vételjelentés, táviratban. Díja: 5 szó sürgős díja.
b) általános forgalom	06	—60	
A küldőncdíj 1 K; ezt a belföldi forgalomban a feladó köteles fizetni.			
II. Ausztria és Liechtenstein.			
III. Bosznia és Hercegovina.			
1. Általános forgalom	06	—60	
2. Határszéli forgalom	02	—40	
Az Ausztriába, Liechtensteinba, Boszniába vagy Hercegovinába szóló táviratoknál a küldőncdíjat fizetheti a címzett vagy a feladó. Ha a feladó akarja fizetni, letétet kell adni.			
IV. Egyéb külföldi országok.			
Belgium	23	1.—	
Bulgária	20	1.—	
Dánia	25	1.—	
Franciaország, Monako	20	1.—	
Gibraltár	37	1.—	
Görögország: szárazföld	28	1.—	
Luxemburg	25	1.—	
Montenegro	12	1.—	
Nagy-Britannia	30	1.—	
Németalföld (Hollandia)	20	1.—	
Németország	06	—60	
Norvégia	38	1.—	
Olaszország: a) határszéli forgalom	12	1.—	
b) általános	20	1.—	
Oroszország	28	1.—	
Portugália	37	1.—	
Románia	12	1.—	
Spanyolország	32	1.—	
Svájc	12	1.—	
Svédország	28	1.—	
Szerbia	06	—60	
Törökország, európai	32	1.—	

Boszniai és hercegovinai postai forgalom.

Súlyportó		Díj fillérben	Értékportó	Díj fillérben	Utánvétel	Díj fillérben
A magyar és a boszniai díj együttvéve, a távolságra való tekintet nélkül, bérmentve v. bérmentetlenül, ha terjedelmes is a csomag.	Pénzes levelekért (a súly maximuma 250 gr.)	80	Fizetendő a belföldi értékportó, és ezenkívül 300 koronánkint.....	5	Csomagok legfőbb 1000 K. ig utánvétellel terhelhetők; az utánvétel díja legalább	12
	Csomagokért, 500 gr. súlyig	60				
	Csomagokért, 1/3—5 kg. súlyig	80				
Az 5 kg.-nál súlyosabb csomagokért fizetendő a belföldi súlyportó Bródig, s ezenkívül minden kilogramért		10				2

BÉLYEGFOKOZATOK.

I. Váltókra			II. Okiratokra			III. Szerződésekre		
Koronáig	K	f	Koronáig	K	f	Koronáig	K	f
150	—	10	40	—	14	20	—	14
300	—	20	80	—	26	40	—	26
600	—	40	120	—	38	60	—	38
900	—	60	200	—	64	100	—	64
1200	—	80	400	1	26	200	1	26
1500	1	—	600	1	88	300	1	88
1800	1	20	800	2	50	400	2	50
2100	1	40	1600	5	—	800	5	—
2400	1	60	2400	7	50	1200	7	50
2700	1	80	3200	10	—	1600	10	—
3000	2	—	4000	12	50	2000	12	50
6000	4	—	4800	15	—	2400	15	—
9000	6	—	6400	20	—	3200	20	—
12000	8	—	8000	25	—	4000	25	—
15000	10	—	9600	30	—	4800	30	—
18000	12	—	11200	35	—	5600	35	—
21000	14	—	12800	40	—	6400	40	—
24000	16	—	14400	45	—	7200	45	—
27000	18	—	16000	50	—	8000	50	—
30000	20	—	16800	52	50	8400	52	50

minden 3000 koronától
2 koronával több.

16000 K-án túl minden
800 K után 2.50 K ille-
téktöbblet fizetendő.

8000 K-án túl minden
400 K után K 2.50 ille-
téktöbblet fizetendő.

Üzletünk csak IV., Kossuth Lajos-u. 7. szám alatt van.

PFEIFER FERDINÁND

(Zeidler Testvérek)

Könyvkereskedése

Budapest, IV., Kossuth Lajos-u. 7.

Alapítva 1841.

Telefon 176 45.

Könyvtárak berendezését és azok állandó kiegészítését készséggel vállaljuk. Közvetlen összeköttetés a külföldi (német, angol, francia, olasz és amerikai) könyvkereskedéssel. A magyar, valamint a külföldi irodalom kiváló termékeit állandóan raktáron tartjuk. A beérkező megrendeléseket késedelem nélkül intézzük el. Időközönként megtekintési küldeményrel úgy helyben, mint vidékre
::: készséggel szolgálunk. :::

Üzletünk csak IV., Kossuth Lajos-u. 7. szám alatt van.

MAGYAR JELZÁLOG-HITELBANK

Budapest, V. kerület, Nádor-utca 7. szám

Alapított 1869-ben. Befizetett alaptőke: 40,000,000 korona. Tartalék-alapok körülbelül 32,000,000 korona.

Legbiztosabb tőkebefektetés céljaira legjobban ajánlhatók a Magyar Jelzálog-Hitelbank

4⁰/₁₀-os és 4¹/₂⁰/₁₀-os záloglevelei és községi kötelezői.

Ezek a záloglevelek és községi kötelezők, valamint azok kamatszelvényei az 1899: XXX. és illetve 1897: XXXII. törvénycikkek értelmében adó- és illetékmentesek. Mindkét rendbeli értékpapírok óvadékképesek és arra alkalmasak, hogy azokba községek, testületek, alapítványok és nyilvános fölügyelet alatt álló intézetek pénzei, továbbá hitbizományi és letéti pénzek, — a záloglevelekbe gyümölköznek és gondnokoltak (1885: VI. törvénycikk) pénzei is, — továbbá a csisz. és kir. közös hadügy-, valamint a m. kir. honvédelmi minisztérium körrendeletai értelmében, katonai házassági óvadékok gyümölközölőleg elhelyeztessenek és végre az összes m. kir. állami hivataloknál szolgálati és üzleti biztosítékra fordíttassanak. E záloglevelekre és községi kötelezőkre az Osztrák-Magyar Bank összes bankintézetei nyújtanak kölcsönt. Főnti címletek mindenkor a hivatalos napi árfolyamon jutalékmentesen kaphatók a bank pénztáránál, a hol a szelvények és hisorsolt címletek beváltása is jutalék- és költségmentesen történik.

A Magyar Jelzálog-Hitelbank oly földbirtokokra és bérházakra ad kölcsönt, a melyek rendszeresen telekkönyvezve vannak.

A legkisebb kölcsönösszeg 2000 korona.

A kölcsönt záloglevelekben állítják ki; azonban a záloglevelet nem adják ki a kölcsönvevőnek, hanem azok eladásáról az intézet gondoskodik s a kölcsönvevőnek készpénzben számol le.

A kölcsönök megállapodásszerű (10—65 éves) törlesztéses tartamra szólnak és a zálogvelelek leszámolási árfolyamával egyidejűleg határozzák meg azt az évi annuitást is, melyet a kölcsönfelek a kamat, törlesztési részlet és jutalék fejében, mint a kölcsön egész tartamára változatlan, mindenkor félévi előzetes részletekben esedékes járadékot fizetni tartoznak.

A kölcsön-folyamodáshoz a következő okiratok mellékiandók:

Földbirtokoknál:

1. Hitelesített telekkönyvi kivonat.
2. Földkönyvi (katasztrális) kivonat hitelesítve az adóhivatal által.
3. Adókönyv vagy adóhivatali bizonyítvány, mely a birtok utáni egyenes földadó összegét tünteti ki.

Bérházaknál:

1. Hitelesített telekkönyvi kivonat.
 2. Hiteles házberjövendelmi vallomás.
 3. Adókönyv.
 4. Tűzbiztosítási bárca.
- Továbbá netaláni becslések, adás-

vételi és bérleti szerződések, szóval oly okiratok, melyek a birtok vagy bérház értékének meghatározására adatul szolgálhatnak, szintén a kérvényhez csatolandók.

A kölcsönkérő maga is fölszerelheti és beadhatja folyamodását. Közbenjáróra nincs szükség; a bank a kölcsönvevő fölé közvetlenül érintkezik.

A folyamodványok szükséges kérelmei:

1. Hogy a jelzálogul följánlott ingatlan tulajdonjoga a folyamodót illesse. Ha az ingatlan a telekkönyvben többek közös tulajdonánál van bekebelezve, csak valamennyi közös tulajdonos egyetemleges beleegyezése, illetve kötelezettsége mellett adatik kölcsön.

A bank-kölcsön rendszerint első helyen kebelezendő be, de ha az ingatlant netalán más oly adósságok terhelik, melyek értékének első felerészét nem merítik ki, azok a bank kölcsönéből kiegyenlíthetők.

Idegen terhetek a bank kölcsöne előtt csak a legritkább esetekben, rendkívüli kivételes indokokból hagynak meg és természetesen csak azon föltétel alatt, ha a szóban levő idegen teher és a bank-kölcsön együttesen az ingatlan értékének első felét meg nem haladják.

2. A lekötendő jelzálog értékének meghatározása tekintetében rendszerint alapul szolgál:

földbirtoknál:

1. Az egyenes földadó 680—100-szorosa.

2. A földkönyvi kivonatban kitett jövedelemnek huszszorososa.

3. Az intézet becsüése által a fél költségen teljesített becslés.

Bérházaknál:

1. A hiteles alakban bemutatandó házbér-bevallásban megállapított jövedelem, amelyet az összes esetleges adók és költségek levonása után a ház kedvezőbb vagy kedvezőtlenebb fekvése szerint $5-10\frac{1}{2}$ -kal tőkésítenek.

2. Az intézet becsüése által a fél költségen teljesített becslés.

Földbirtokra és a házakra a kölcsönzés az intézet által megállapított becsérték *feléig terjed.*

Ha a jelzálog erdő- vagy szőlő-terület, ezeknek becsértéke a kölcsönösszegnek és az előző tehertételeknek legalább háromszorosát kell hogy képezze.

Gyárak és más ipartelepek, továbbá oly ingatlan javak, melyek törvény szerint végrehajtás alá nem vonhatók, továbbá színházak, bányák és kőtörések stb. a kölcsönüzletből kizártnak.

•

A fölszerelt folyamodvány a bank iktatóhivatalában nyújtandó be. A kérvényeket a beérkezés sorrendje szerint bocsátják tárgyalás alá.

A beadott kölcsönfolyamodvány a bank illetékes ügyosztályai által tárgyalatván, ezek levél útján kérik föl a félt a netáni hiányok pótlására. Ily fölszólításnak folyamodó a *kitűzött idő* alatt köteles eleget tenni, különben folyamodványa a sorrendből kitöröltetvén, összes mellékleteivel együtt a félnek visszaküldetik, hacsak az a határidő meghosszabbítását kellőleg indokolt folyamodványban nem kéri s ez neki igazgatósági határozat által meg nem adatik.

Ha a kérvény *teljesen megfelel* a szabályoknak, akkor az igazgatósági ülés elé kerül. Az igazgatósági ülésben hozott *határozat* a féllal közöltetik, ki nyolc napon belül annak elfogadása iránt nyilatkozni tartozik. Elfogadás esetén a kölcsön-igérvény a megszavazott összegről szóló kötvénymintával és az annak kiállításához és telemekönyvi bekebelezéséhez szükséges őrlapokkal a félnek megküldetik.

Folyamodó ezen kötvényt kir. közjegyző által, *közjegyzői okirathoz foglaltatni, előtte aláírni, a kötvényt telemekönyvileg bekebelezettni s a bekebelezési záradékkal ellátva, harminc nap alatt bemutatni köteles*, minthogy ellenkező

esetben kérvénye visszavontnak tekintetik, hacsak a határidő meghosszabbítása nem kéretett s ez az igazgatóság által meg nem adatott.

Azon esetben, ha *előző* terhek *nincsenek* és a folyamodó által benyújtott kötelezvény *hiány nélkül* találtatott, továbbá a kölcsön engedélyezésére vonatkozó *határozatban* kikötött általános és különös feltételek teljesítése beigazoltatott, folyamodó felhivatik a *végleszámolás* aláírására és a bank által kiállított záloglevelek árának fölvetelére, mit vagy személyesen eszközölhet, mely esetben személyazonosságát a banknál ismeretes *két* tanu által igazolni tartozik, vagy pedig e végre megbízottat nevez, ki megbízását közjegyzőileg hitelesített meghatalmazással és személyazonosságát a banknál ismeretes *két* tanu által igazolni tartozik.

Ha a kölcsönösszegeből *előző* tételek, adók és egyéb terhek, járadékok, tőkekamat adók, biztosító díjak stb. stb. fizetendők ki: kezdetét veszi a *kifizetési eljárás*, a mit vagy maga a fél teljesít, vagy a költségek megtérítése mellett a bank eszközöl.

Ezen utóbbi esetben a bank minden egyes *előző* hitelező javára *biztosító okiratot* állít ki, mely kijelenti, hogy a szóban levő *előző* tehertételek kiegyenlítését azon *feltétellel* alatt eszközli, ha az érdekelt hitelező *előzetesen* ad engedélyt követelésének nyilvánkönyvi törlésére, vagy ha ezt maga a hitelező *előlegesen* eszközölte.

Az *előző* terhek ezen rendezése után a bank a kölcsönnevelő végleges leszámoló és a fél fölvevén az őt illető összeget, csakis a félévi törlesztési részletek *pontos* befizetéséről tartozik gondoskodni. Az adós egy fizetési könyvet kap, melyben a félévi részletek bejegyeztenek.

A lejárat napján nem teljesített minden fizetés elmulasztásáért köteles az adós a lejárat napjától a kifizetés napjáig számítandó $6\frac{1}{2}$ -os kamatokat és ezenkívül a rendes időben be nem fizetett összeg után $1\frac{1}{2}$ -nyi, bíróilag sem mérsékelhető bírságösszeget fizetni.

Midőn az adós az akaratától nem függő csapások, elemi károk stb. és más fontos körülmények miatt a részletfizetést a lejárat napján nem teljesítheti, e részben a lejárat előtt benyújtott kérvény folytán az igazgatóság — ha a bank követelése veszélyeztetve nincsen — halasztást engedélyezhet.

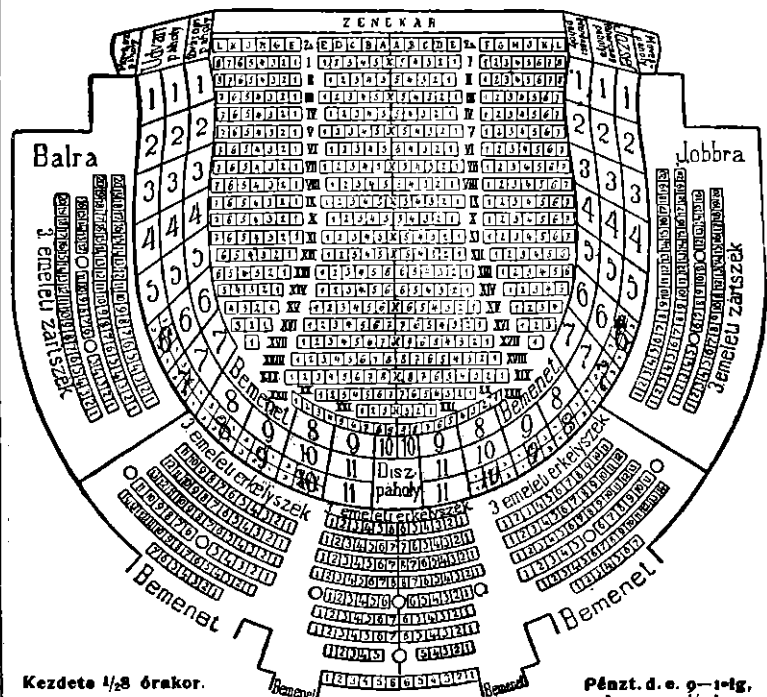
**TÖRLEY
PEZSGŐ**

VILÁGCIKK!

MAGYAR KIR. OPERAHÁZ

Intendáns: BÁNFFY MIKLÓS BÁRÓ.

Kezdeté 1/2 órákor.

Pénzt. d. e. 9-1-ig,
d. u. 3-5 1/2-ig.

Rendes Előv. Olcs

Rendes Előv. Olcsó

Földszinti páholy	42.40	44.40	20.40	XIV—XVII. sorban.....	6.10	7.10	8.10
I. emeleti páholy	42.40	44.40	20.40	XVIII—XXIII. sorban...	5.10	6.10	2.60
II. emeleti 11. szám.....	42.40	44.40	20.40	II. em. páholyulés I. sorban	6.08	7.08	3.08
II. emeleti 2—5. szám.....	24.40	26.40	14.40	II. sorban.....	6.08	6.08	2.58
Zsöllye.....	15.10	16.10	6.10	III. em. erkélyszék I. sor.	4.06	4.46	2.06
Támplásszék I—II. sorban	12.10	13.10	5.10	II—V. sorban.....	3.06	3.46	1.66
III—VI. sorban.....	10.10	11.10	4.60	VI—IX. sorban.....	2.06	2.46	1.26
VII—IX. sorban.....	8.10	9.10	4.10	III. em. zártzék I. sorban.	2.04	2.24	1.24
X—XIII. sorban.....	7.10	8.10	3.60	II. sorban.....	1.44	1.64	1.04
				III—IV. sorban.....	1.04	1.24	—,84

Alapítottott
1872-ben**GERMAN GYULA**Alapítottott
1872-ben

ÓRÁSMESTER, AZ IPARTESTÜLET ELNÖKE

Budapest, Kigyó-tér 1. (királyi bérpalotában).

Ajánlja dúsán és kitűnően berendezett raktárát mindennemű órákból. Arany remontoir órák percütő-, kronométer- és naptár-szerkezettel. Nagy választék svájci és genfi aranyórákból. Pateck u. Cie. Wacheron, Hüning International Wath u. Cie, Schaffhausen és Omega gyárakból a legjutányosabb árakban számítva. Nyolcnapos Ingaórák 24 koronától feljebb. Pontosan szabályozva, jótállással. Mindenféle órák javítása elfogadtatik a legjutányosabb árban számítva, jótállással. Vidéki megrendelések legpontosabban eszközöltetnek.

AZ ÉPÍTKEZÉS
 IDEJE ALATT A
 NÉPSZINHÁZ
 ÉPÜLETÉBEN
 TARTJA ELŐ-
 ADÁSAIT. *www*

KERTÉSZ TÓDOR

Tátraiüred, Uj-Tátrafüred. BUDAPEST, IV., KRISTÓF-TÉR.

műiparúruk
 : raktára

Alsó-Tátrafüred.

Sport, diszmű, játékaruk.

Utazási és háztartási cikkek.

Képes árjegyzék
 ingyen és bérmentve.

BUDAPEST-SZÁLLODA

IV. kerület,
 Bécsi-utca 2

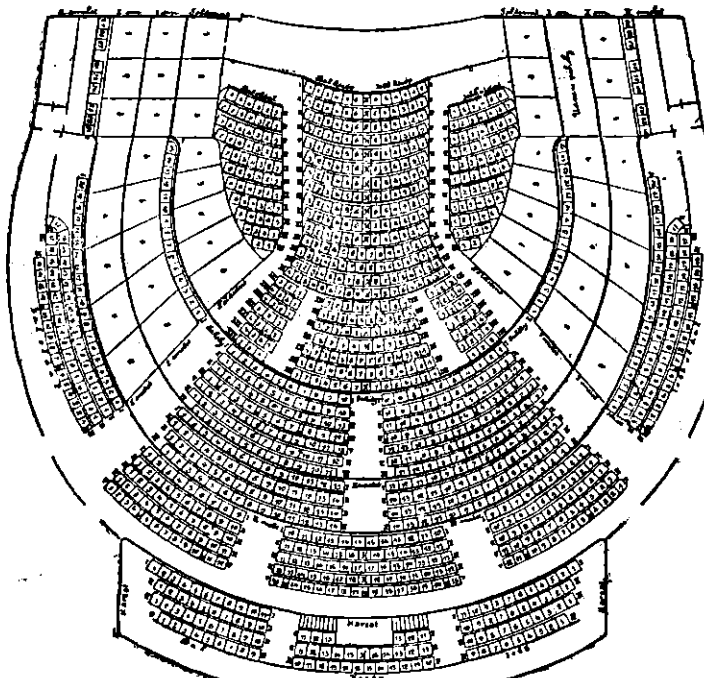
Ujonnan átépítve és teljesen ujonnan berendezve. Kertész Tódor
 üzletével szemben, saját kezelésben. Vevőinknek előnyárok. Tulaj-
 donos: Kertész Tódor.

NEMZETI SZÍNHÁZ

VIII., Rákóczi-ut

(a Népszínház épületében).

Igazgató: Tóth Imre

Közveti álló hely.

Pénzt. d. o. 9—1-ig.
d. u. 3-tól 6-ig és
este 7-től.

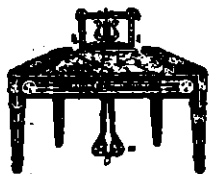
Kezdeté 7½ órakor.

Helyárak:

D. u. előadás 2½ órakor.

	Rendes		Mérsékelt			Rendes		Mérsékelt	
	napi előv.	árú délutáni	napi előv.	árú délutáni		napi előv.	árú délutáni	napi előv.	árú délutáni
Földszinti páholy	28.40	30.40	16.—	16.40	Erkélyszék VI-VII. sor	2.46	3.06	1.80	1.80
I. emeleti erkélypáholy	24.40	26.40	14.—	14.40	II. em. zártszék I. sor	2.66	3.26	2.—	2.10
II. emeleti páholy	16.40	17.40	10.—	10.40	II. „ II sor	2.46	3.06	1.80	1.90
Zsállyszék I—V. sor	7.10	8.10	4.—	4.30	II. „ III-IV. sor	2.26	2.86	1.60	1.70
Támlaszék I—V. sor	6.10	7.10	3.50	3.80	II. „ állóhely	—60	—60	—60	—60
„ VI—XI. sor	5.10	6.10	3.—	3.30	III. „ zártszék I. sor	1.84	2.24	1.60	1.70
„ XII—XVIII. sor	3.10	4.10	2.50	2.80	III. „ II. sor	1.64	2.04	1.40	1.50
Földszinti állóhely	1.—	1.—	1.—	1.—	III. „ III—V. sor	1.44	1.84	1.20	1.30
Erkélyszék I. sor	4.60	5.60	3.—	3.80	III. emeleti állóhely	—40	—40	—40	—40
„ II—V. sor	3.10	4.10	2.50	2.80	Közveti ülés	—60	—70	—60	—60

CIMBALOM legujabb szabadalmazott acél szerkezettel részletre is.

Hegedük, világhírű mesterek hű utánzatai
8.—, 10.—, 15.—, 20.— kor, vonóval együtt.
Harmoniumok, citerák, tárogatók, fuvolák stb.
Javítási műterem is.

Árjegyzék ingyen.

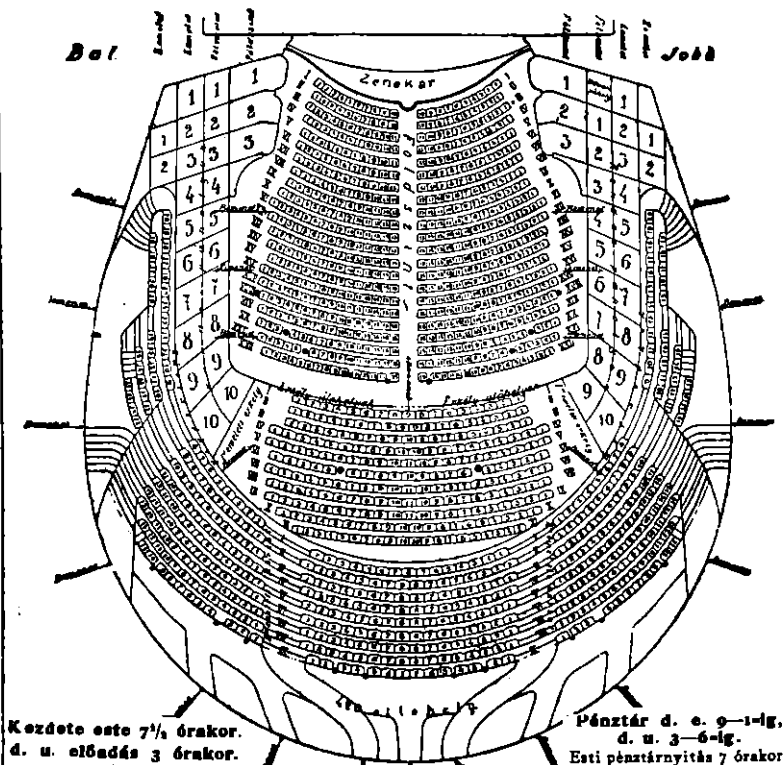
MOGYORÓSSY GYULA kír. szab.
hangszergyára
Budapest, VIII. ker., Rákóczi-ut 71. szám.

VIGSZINHÁZ

V., Lípót-körut 14—18.

Műv. igaz.: DITRÓI MÓR.

Bérlő: FALUDI GÁBOR.

Közdete este 7 $\frac{1}{2}$ órakor.
d. u. előadás 3 órakor.

Pénztár d. e. 9—1-g,
d. u. 3—6-ig.

Esti pénztárnyitás 7 órakor

	esti előad.	d. u. elő.		esti előad.	d. u. elő.
Földszinti páholy	34.—	20.—	I. em. erkélyszék I. sor	5.—	8.50
Erkély-páholy	24.—	17.—	II—III. sor	3.90	2.50
I. emeleti páholy	18.—	12.—	IV—VI. sor	2.80	1.80
II. emeleti páholy	—	7.—	VII—XI. sor	1.80	1.80
Földsz. szőlle I—IV. sor	9.—	5.—	II. em. erkélyszék I. sor	2.60	1.70
V—IX. sor	7.—	4.—	II—IV. sor	1.60	1.10
X—XIII. sor	5.50	3.50	V—VII. sor	1.20	—80
Földsz. támlásszék I—III. sor	4.50	2.80	VIII—IX. sor	—90	—60
IV—VI. sor	3.80	2.20	Állóhely	—40	—80
VII—IX. sor	2.80	1.80	(A délutáni előadásokra elővételi díj nincs.)		

RÖSLER JÓZSEF

BUDAPEST,

IV., KORONAHERCEG-UTCA 18. SZÁM, KORONA-UTCA SAROK
V., HARMINCAD-U. ÉS JÓZSEF-TÉR SARKÁN, GIZELLA-TÉR.

TELEFON: 162—05.

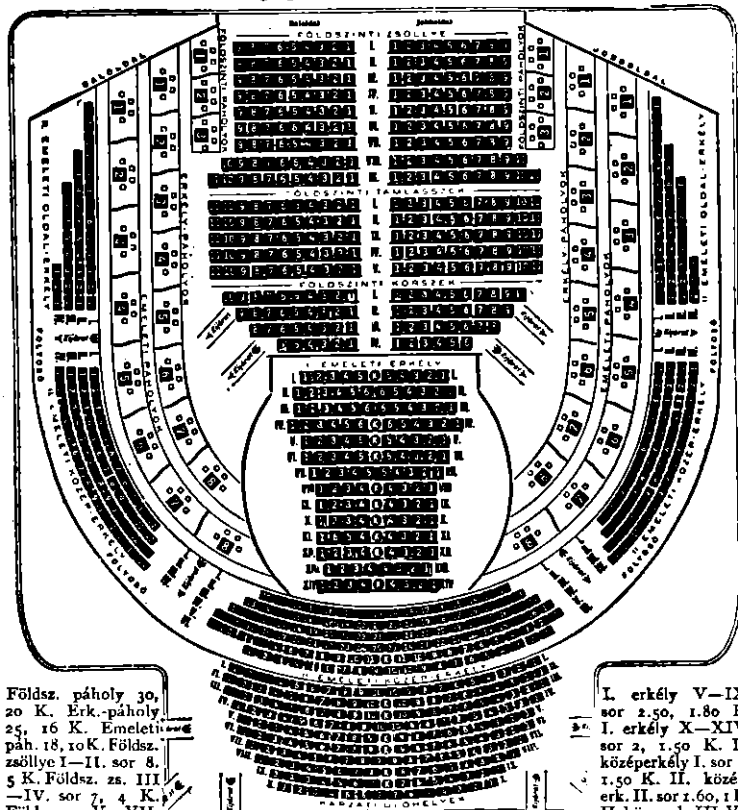
Főraktár különleges szövött és kötött árukban, valódi Jäger alsóruházat.
Női- és uri-divat, saját készítményű férfi fehérneműek. Mindennemű
rövidáru- és szabókellékek.

LEGNAGYOBB HARISNYAÜZLET!

LEGNAGYOBB KÖTÉNYÜZLET!

MAGYAR SZÍNHÁZ

Igazgató: BEÖTHY LÁSZLÓ

Földsz. páholy 30,
20 K. Erk.-páholy
25, 16 K. Emeleti-
páh. 18, 10 K. Földsz.
szőllye I—II. sor 8.
5 K. Földsz. zs. III
—IV. sor 7, 4 K.
Földsz. zs. V—VII.

sor 6, 3, 60 K. Földsz. zs. VIII—X. sor 5, 3, 20 K.
Földsz. támlásszék I—V. 4, 2, 80 K. Földsz.
körsz. I—III. sor 3, 2, 20 K. I. erkély I. sor
4, 2, 80 K. I. erkély II—IV. sor 3, 2, 20 K.

Kezdeté este 7¹/₂ órakor. — Pénztár délelőtt 10—1-ig. Déltután 4—9-ig.

I. erkély V—IX.
sor 2, 50, 1, 80 K.
I. erkély X—XIV.
sor 2, 1, 50 K. II.
középerkely I. sor 2,
1, 50 K. II. közép-
erk. II. sor 1, 60, 1 K.
II. köz.-erk. III—VI.

1, 40 K. 80 fill. II. oldal-erkély I. sor 1, 40,
1 K. II. oldal-erkély II—IV. sor 60, 50 fill.
Középerkely I—III. sor 1.— K. és 80 fillér.
Középerkely IV—X. sor. 80 és 60 fillér.

Feltalálók

utmutatója szabadalmazáshoz, értékesítéshez
nélkülözhetetlen, **Aron és Molnár**
szabadalmi és értékesítési osztálya Budapest, VIII., József-körut 9. sz.

ZENEKAR

BALOLDAL KÖZÉP JOBBOLDAL

9	I. 7 6 5 4 3 2 1	I. 1 2 3 4 5	16
8	II. 7 6 5 4 3 2 1	II. 1 2 3 4 5 6	17
7	III. 7 6 5 4 3 2 1	III. 1 2 3 4 5	18
6	IV. 7 6 5 4 3 2 1	IV. 1 2 3 4 5 6	19
5	V. 7 6 5 4 3 2 1	V. 1 2 3 4 5 6	20
4	VI. 7 6 5 4 3 2 1	VI. 1 2 3 4 5	21
3	VII. 7 6 5 4 3 2 1	VII. 1 2 3 4 5	22
2	VIII. 7 6 5 4 3 2 1	VIII. 1 2 3 4 5	23
1	IX. 7 6 5 4 3 2 1	IX. 1 2 3 4 5	24
1	X. 7 6 5 4 3 2 1	X. 1 2 3 4 5 6	25
1	XI. 7 6 5 4 3 2 1	XI. 1 2 3 4 5 6	26
1	XII. 7 6 5 4 3 2 1	XII. 1 2 3 4 5 6	27
1	XIII. 7 6 5 4 3 2 1	XIII. 1 2 3 4 5	28
1	XIV. 7 6 5 4 3 2 1	XIV. 1 2 3 4 5	29
1	XV. 7 6 5 4 3 2 1	XV. 1 2 3	30
1	XVI. 7 6 5 4 3 2 1	XVI. 1 2 3	31
1	XVII. 7 6 5 4 3 2 1	XVII. 1 2	32
1	XVIII. 7 6 5 4 3 2 1	XVIII. 1 2	33
1	XIX. 7 6 5 4 3 2 1	XIX. 1 2	34
1	XX. 7 6 5 4 3 2 1	XX. 1 2	35
1	FÖLDSZINT		1

FÖLDSZINT

8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8
8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8
7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7		
8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8
8	7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7	8
7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7		
7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7		
7	6	5	4	3	2	1	1	2	3	4	5	6	7		

EMELET

Rendes helyárák az esti előadásra:

Földszinti páholy 8 személyre 16 korona. Földszinti páholy 4 személyre 10 korona. Emeleti páholy 8 személyre 12 korona. Emeleti páholy 4 személyre 6 korona. Földszinti páholyülés 3 kor. Emeleti páholyülés 1.50 kor. Földszinti kőrszék I. sor 3 kor. Földszinti kőrszék II—VII. sor 2 kor. Földszinti kőrszék

Rendes helyárák az esti előadásra:

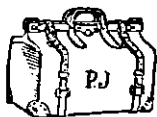
VIII—XII. sor 1.40 korona. Földszinti kőrszék XIII—XVI. sor 1 kor. Földszinti kőrszék XVII—XIX. sor —.90 korona. Földszinti kőrszék XX—XXI. sor —.40 korona. Emeleti erkély I. sor 1.00 kor. Emeleti erkély II—III. sor 1 kor. Emeleti erkély IV—V. sor —.90 kor. Emeleti erkély VI—VIII. sor —.40 korona.

Kezete 7¹/₂ órakor. Pénztár d. e. 9—¹/₂ 1-ig, d. u. ¹/₂ 4—5-ig és este 7 óratól.

PAPEK JÓZSEF

cs. és kir. udvari szállító

...

bőröndös és finom bőráru-gyártó

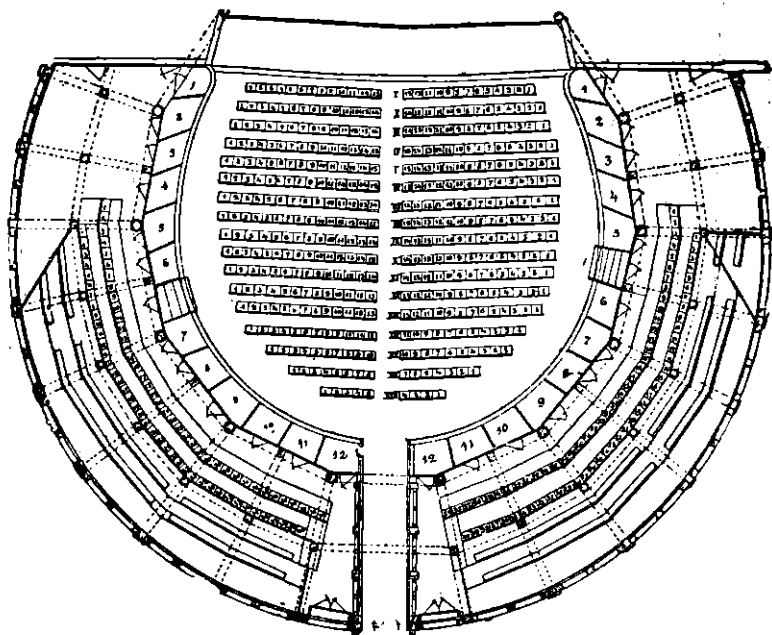
Budapest, VIII., Rákóczi-út 11. szám.

Telefon 65—39.

Árjegyzék kívánatra bérlem.

Krisztinaváros.

Igazgató: KRECSÁNYI IGNÁC.

 Kezdetre 7 $\frac{1}{2}$ órakor.

 Pénztár d. e. 9—12 $\frac{1}{4}$, d. u. 3 órától estig.

Helyárak:

A szinpad melletti jobb- és baloldali zárt páholyok.	13.—	Körszék a harmadik sorban	1.20
Nagy páholy.	11.—	Körszék a negyedik és ötödik sorban90
Kis páholy (csak két személyre)	6.60	Karzati zártzék az első sorban	1.40
Zsölyeszék	2.60	Karzati zártzék a második sorban	1.20
Földszinti zártzék	2.20	Karzati számozott hely70
Körszék az első és második sorban	1.40	Földszinti állóhely	1.20
		Gyermekjegy70
		Karzati állóhely42

 Alapítottott 1870. **WOLSKY SÁNDOR BÉLA**

Telefon József: 24—88.

WOLSKY ALBERT FIA

GÉPÜZEMRE BERENDEZETT KEFEÁRUGYÁR

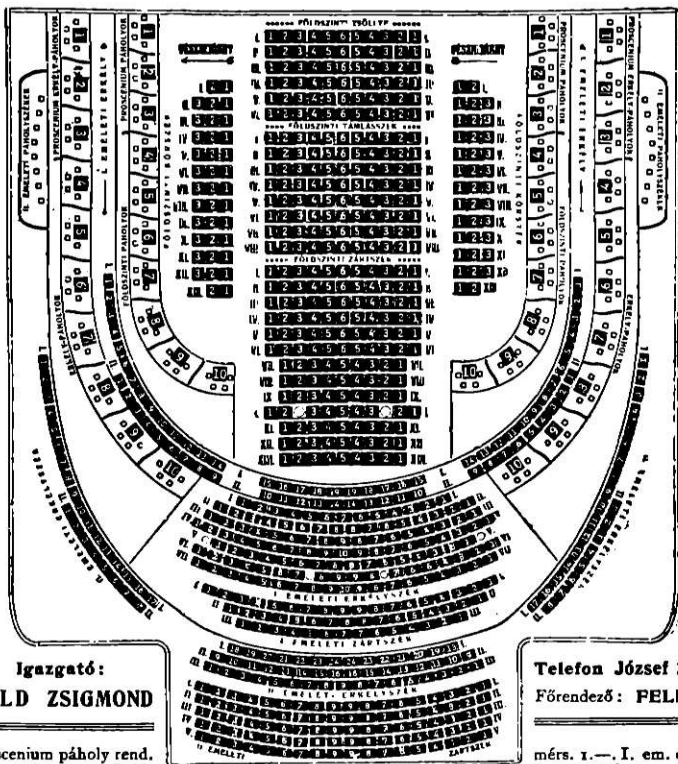
BUDAPEST, VIII. KER., MAGDOLNA-UTCA 18. SZ.

Mindennemű kefe- és ecsetárak, kereskedelmi, iparvállalati, mezőgazdasági és háztartási célokra. Eladás nagyban és kicsinyben gyári áron.

BUDAPESTI SZÍNHÁZ

Esti előadás fél 8 óraor kezdődik.

Delutáni előadás fél 4 óraor kezdődik.

igazgató:
FELD ZSIGMOND

Proscenium páholy rend.
20.—, mérs. 12.20. Föld-
szinti páholy rend. 16.—,
mérs. 10.20. Proscenium erkély-páholy rend.
14., 20, mérs. 8.20. Erkély-páholy rend. 12.—,
mérs. 7.20. Földszinti zsölve rend. 4.—, mérs.
2.60. Földszinti támlásszék rend. 3.—, mérs.
2.40. Földszinti zártzsék I—VI. sor rend. 2.60,
mérs. 1.60. Földszinti zártzsék VII—XII. sor
rend. 2.—, mérs. 1.20. Földszinti körszék rend.
3.—, mérs. 2.40. II. em. páholyzsek rend. 1.—,

I—V. sor rend. 2.—, mérs. 1.30. I. emeleti
erkélyzsek VI—VIII. sor rend. 1.60, mérs.
1.20. I. em. zártzs. rend. 1.30, mérs. —.90. II.
em. erkély I. sor rend. 1.70, mérs. 1.20. II.
em. erkély II—III. sor rend. 1.40, mérs. 1.—.
II. em. zártzs. I—II. sor rend. 1.—, mérs. —.70.
II. em. zártzs. III—V. sor rend. —.80, mérs.
—.60. Karz. áll. r. —.40, m. —.30.

Telefon József 28-17.
Főrendező: FELD M.

CSODA-GRAMOFON rendkívül tiszta, erős hanggal **25 korona.**

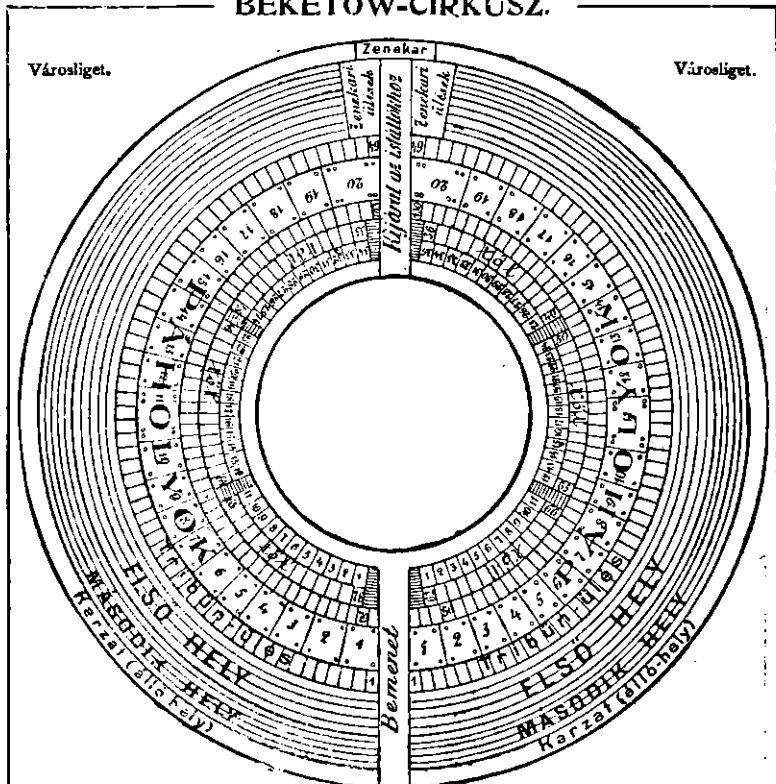
Szekerényének nagysága 32×32×18, kürtjének átmérete 52 cm. Legszébb művész-lemezek Király, Fedák, Fráter, Gőndörtől 2 korona 50 fillér, Caruso, Bonci, Slezák stb.

Hegedűk, luvolák, tárogatók, cimbalmok stb.
Javítási műterem is.

MOGYORÓSSY GYULA kír. szab.
hangszergyára
Budapest, VIII. kerület, Rákóczi-ut 71. szám.

BEKETOW-CIRKUSZ.

Kezdeté 8 órakor, d. u. előadás 4 órakor.

Pénztár d. e. 10 órakor.

Helyárak :

Páholy 4 személyre . . . 20.— Tribünülés 8.— 1. hely 2.—, II. hely . . . 1.20
 Páholyülés 5.— Földszinti zártsrék 4.— Karzati (állóhely) . . . —.60

Csütörtök és szombaton délután félhelyárak mindenkinek.
 Vasárnap és ünnepnap délután félhelyárak gyermekeknek.

PARK-SZÁLLODA

a Keleti Pályaudvar érkezési
 :: oldalával szemben ::

BAROSS-TÉR 10. SZÁM,

200 szoba. — Modern berendezés, kocsí- és villamos-közlekedés a város minden oldaláról. — Kocsimegtakarítás.

FŐVÁROSI ORFEUM

igazgató: WALDMANN IMRE.

VI., Nagymező-utca 17.

Helyárak:

Proscenium páholy I. em. (4 szem.) 28 kor.
 I. emeleti páholy (4 személyre) 24 kor.
 Földszinti vagy I. emeleti páholyülés (1 személyre) 1-6 sor 8 kor., 2-ik sor 6 kor.
 Zenekari ülés 1-2. sor 6 kor.

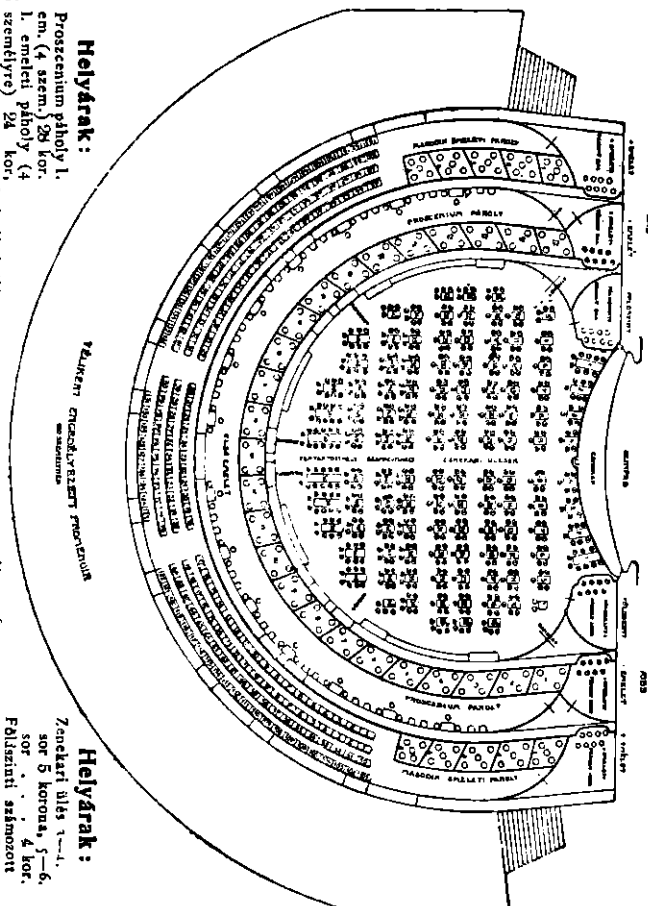
II. emeleti támlásszék I. sor 3-50 K, 2. sor 8 kor.
 Földszinti v. tükörszerű helypó 2 kor.

ülés 7-8. sor
 sor 5 koronás, 5-6. sor 4 kor.
 Földszinti számított 8 kor.
 Földszinti v. tükörszerű helypó 2 kor.

Jegyek elővételre ártíplemelés nélkül d. e. 10-1 óráig és d. u. 3-6 óráig a jegypénztárnál.

Helyárak:

Zenekari ülés 1-4. sor 5 koronás, 5-6. sor 4 kor.
 Földszinti számított 8 kor.
 Földszinti v. tükörszerű helypó 2 kor.

LEGJOBB LIKŐRÖK ÉS RUM

készíthetők háziilag kivonattal a hozzájuk mellékelt készítési utasítás szerint.
 1 üveg kivonat ára 60 fillér. 10 üveget 6 koronáért bérmentve küldök.

RÉTHY BÉLA gyógyszerháza Békéscsaba, Szent István-tér.

Kapható a következő fajokban: Abszint, Allas kömény, Angelica, Angol keserű, Anisette, Ananas, Kakaó fehér és barna, Chartreuse sárga és zöld, Császárkörte, Curacao, Kajszin, Kávé, Málna, Maraschino, Meggy, Menta, Őszi barack, Rosztopcsin, Rózsa, Turista, Vanília, Zárda.

Óriási megtakarítás! Minden háziasszony tegyen kísérletet!

Arjegyzék és készítési utasítás ingyen.

SZÉPIRODALMI ÉS ISMERETTERJESZTŐ KÉPES HETILAP.

Szerkeszti: HOITSY PÁL.

62-İK ÉVFOLYAM.

A Vasárnapi Ujság 62 éve szolgálja már a magyar művelődés ügyét s ezzel általánosan ismertté és kedveltté vált a művelt magyar olvasóközönség körében. Hatásának és elterjedtségének eszköze az volt, hogy félszázadnál hosszabb idő alatt mindig lépést tartott kulturánk és irodalmunk haladásával s fontos tényezője volt a nemzeti irodalmi törekvéseknek. A Vasárnapi Ujság fenntartotta a nemes irodalmi és nemzeti hagyományokat, hű tükrözte a magyar művelődés mai állapotának, közéletünk és társadalmi életünk nevezetes mozgalmainak és tájékoztatja olvasóit a külföld mindazon eseményeiről, melyeket a művelt magyar embernek ismernie kell.

A Vasárnapi Ujság hasábjain a magyar élet, irodalom és művészet tárgyilagosan és mindig a legmagasabb szempontokból tekintve tárul a közönség elé, de bátran hivatkozhatik arra is, hogy a magyar olvasóközönség igényeinek növekedésével lépést tartott a szerkesztőség igyekezete, valamint a kiadók áldozatkészsége is, mellyel ez igényeket kielégíteni törekedtek. Belső tartalmára, külső díszére, illusztrációinak gazdagságára a Vasárnapi Ujság a magyar viszonyokhoz képest a lehető legjobbat és legtöbbet igyekezik adni; munkatársai a mai magyar irodalom legkiválóbb művelőinek egész serege.

A hét aktuális eseményeit évenként másfél ezernél több képpen örökíti meg; a legjobb hazai és külföldi írók regényeit közli s írásban, képen állandóan bemutatja a női dívat változásait. Mindezekon felül előfizetőinek karácsonyra ingyen ad egy művészi kiállítású **ünnepi albumot** magyar festőművészek festményeinek művészi kivitelű színes másolataival.

A Vasárnapi Ujság **Világkrónika** hetenként egy iven, számos népszerű melléklapja, a képpel illusztrálva jelen meg és az általánosabb érdekű napi eseményeket tárgyaló cikkeken kívül rendszeren közöl elbeszéléseket, regényeket, utirajzokat, mulattató kisebb közleményeket és hasznos tudnivalókat.

A VASÁRNAPI UJSÁG előfizetési ára:

negyedévre 5.— kor. || félévre 10.— kor.

a VILÁGKRÓNIKÁ-val együtt:

negyedévre 6.— kor. || félévre 12 kor.

Mutatványozásokat fe-
vezelőiapon kifejezett ki-
vánatra bárkinek kész-
:: éggel küldünk ::

a Vasárnapi Ujság kiadóhivatala
Budapest, IV., Egyetem-utca 4. szám.

AZ ALDUNA FELÉ.

Magyarországnak Kelet felé a leg- Szegedre, Magyarország második leg-
régibb s egyuttal gazdaságilag egyik nagyobb városába. Lakóinak száma
legjelentősebb vasutvonala a Budapest- a százezret meghaladja és utcái, széles
Szeged-Temesvár-Orsovai vonal. Erre körutai, középületei mind egy rende-
visz az ut Alduna felé is, amely- zett nagyváros benyomását keltik ben-
nek természeti szépségei az egész nünk. A szegedi Tisza-hidat, amelyen

A TEMESVÁRI PÁLYAUDVAR.

utazó-világ előtt általánosan ismertek. a vasut Temesvár felé robot, valamikor
A vasutvonal az osztr.-magy. állam- a hies Eiffel építette.
vasuttársaság vonalainak államosítá- Temesvárra érkezve Délmagyaror-
sával — Baross Gábor alatt — került szág egyik legélénkebb gazdasági gőc-
a Máv. kezére, amelynek ma egyik pontjában találjuk magunkat. A régi-
fővonala. ségszámba menő óváros és modern

Budapestről kiindulva Cegléden, ujjváros mellett élénk gyárvárosa is
Nagykőrösön, Kecskemétén át érkezünk van, ami egyszeriben megmagyarázza

KORONAKÁPOLNA ORSOVA MELLETT.

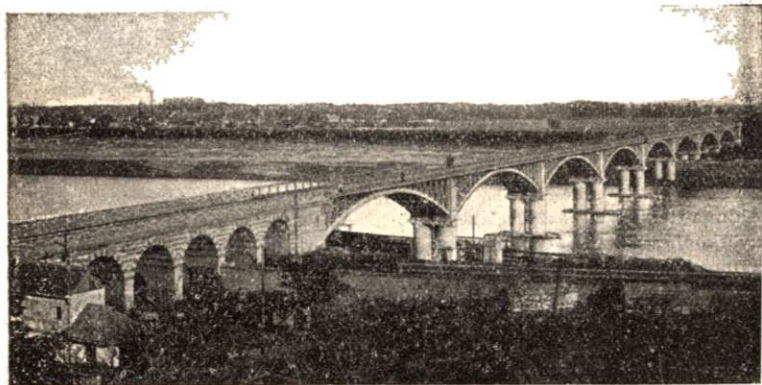
BABAKÁJ-SZIRT A VASKAPUNÁL.

A TRAJÁN-TÁBLA.

Temesvár kereskedelmének és forgalmának élénkségét.

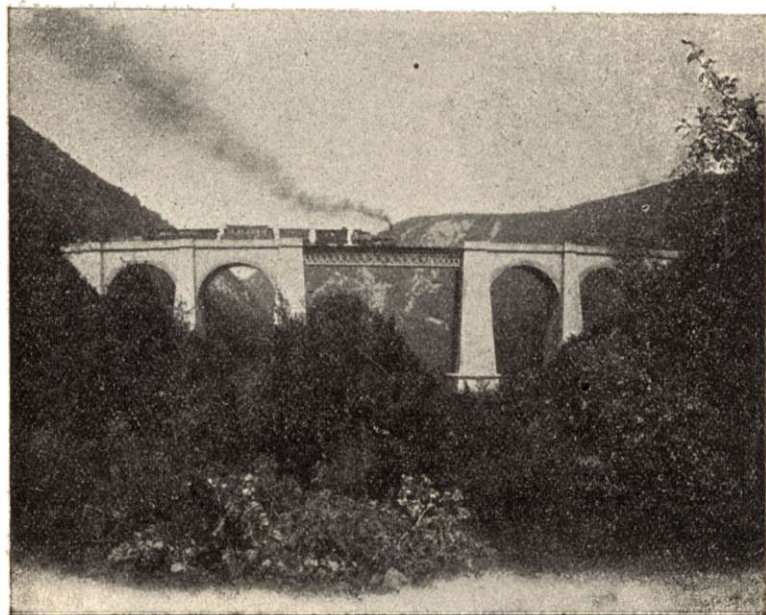
Innen két irányban is lehet az Al-dunára menni. A fővonalon tovább

VASUTI HÍD SZEGEDNÉL.

Herkulesfürdőn és Mehádián át Orsovára, vagy egy kényelmes szárnyvonalon Báziásra. Az utazó többnyire az utóbbi irányt választja, mert Báziásról kényelmes gőzhajócsatlakozást nyer a Dunán lefelé Orsovának és közben bő alkalma nyílik, hogy az

elsőrangu látványosságot nyújtanak az utazónak. S innen van a magyarázata annak, hogy ezt az utvonalat évről-évre mindtöbbben keresik fel és egyre nagyobb lesz azoknak a száma, akik a magyar Duna szépségeinek dicséretét zengik.

VIADUKT AZ ANINAI VONALON.

Alduna természeti szépségeiben gyönyörködhessek. Az egész Kazán-szoros, a Duna közepéből kiálló Babakáj-szirt, a híres Senki-szigete, Galambóc és Lászlóvárának romjai, a Traján-tábla, a Duna kataraktaszerű esései, a Széchenyi-ut, majd végül Orsován a koronakápolna és a mohamedán török lakosság lakta Adakaleh szigete mind

A temesvár-báziási vonalról több szárnyvasut ágazik el a környéken fekvő kőszén- és vasércbányák, továbbá állami vasművek forgalmának ellátására.

Ezek egyike a resica-aninai vonal, a melynek egyik érdekessége, egy merész ágazatu viadukt szintén a képek között látható.

„Az emberiség jóltevője“

oly cím, melyvel leginkább az orvosokat szoktuk illetni, akik ezt minden-
kép megérdemlik, mert hiszen ők ügyelnek épségünkre, ők küzdek le
egészségünk ellenségeit. Nagy orvos volt az is, kitől e mondás ered: «Beteg-
ségek elhárítani könnyebb, mint betegségeket gyógyítani». Betegségek el-
hárítására, hűlés, léghuzat, nedves időjárás és nedves lakás által keletkező
bajok elkerülésére régi bevált háziszser a fájdalomcsillapító, üdítő, gyógyító,
izmot és idegeket erősítő Feller-féle «Elsa-Fluid». Számos orvos alkalm-
mazza és ajánlja és magunk is tudunk kitűnő hatásáról csúz, köszvény,
ideges és neuralgikus fájdalmak, hát-, derék- és testfájdalmak, nyilalás,
szúrás, szagztatás, fej- és fogfájás, kelevények, vértódulás, fáradtság, migrén,
szemgyengeség és egyéb hajók esetében. Hüléseknél elhárító hatású köhö-
gés, rekedtség, elnyájkásodás, nyak- és mellfájdalmak, nátha és a légző-
szervek egyéb zavarai ellen. Valódi a

FELLER-FÉLE

„Elsa-Fluid“

Égészségünk Óre

csak ezzel a
védjegygyel

csak a «Feller»
nével s «Elsa»
védjegygyel

Régi bevált háziszser

Ajánljuk, hogy ezt a megbízható segítő mindenki állandóan otthon
tartsa. 12 kis vagy 6 dupla vagy 2 speciális üveg bérmentve 6 korona,
24 kis vagy 12 dupla vagy 4 speciális üveg bérmentve 10 korona 60 fillér,
48 kis vagy 24 dupla vagy 8 speciális üveg bérmentve 20 korona.

— Gyomorfájás, gyomornyomás, étvágytalanság, veseégés, görcs,
— hányási inger, rosszullet, felhőftögtés, kemény székelés, dugulás
— s a legtöbb gyomor- és bélzavarok ellen biztos hatásúak a
— Feller-féle hashajtó Rebarbara «Elsapilulák», melyek 6 doboza
— bérmentve 4 kor. 40 fillér, 12 doboza 8 kor. 40 fillér bérmentve.

Óvakodjunk utánzatoktól: ha valódi Feller-féle Elsafluidot és Elsapilulákat
akarunk, cumezzük a rendelést pontosan

FELLER V. JENŐ gyógyszerésznek,
STUBICA 9. sz. (Zágrábmegye.)

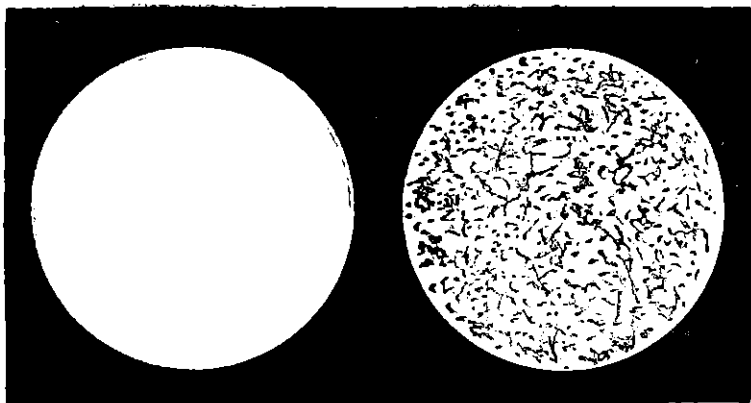
Feller V. Jenő gyógy-
szerész olvasóink legnagyobb bizalmára méltó

Az egészséges tej.

A föltétlenül tiszta tej valóságos áldása az emberiségnek. A modern gondolkozású háziasszony már tisztában van a *föltétlenül tiszta* fogalmával és tudja, hogy egészséges csak akkor lehet a tej, ha már a tejelő állat táplálkozásától kezdve szigorú gondoskodás kíséri a tejtermelést. A tehén táplálékát az egészségügyi követelések szerint kell megválogatni. A tejet azután a tisztaság szempontjából kell éber ellenőrzés alá helyezni. Majd következik a szűrés folyamata, mely elmaradhatatlan

és egészséget gyarapítja. Ez a tej méltán megérdemli, hogy a család asztalán első helye legyen.

Elsőrendű látványossága a fővárosnak a Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezet Rottenbiller-utca 31-ik szám alatt levő óriás telepe. Közegészségügyi intézményeink közül modernségben, higiénikus tökéletességben és tisztaságban egyetlen egy sem vetekedhetik ezzel a teleppel. Nincs is hasznosabb szórakozása a házi asszonynak, mint ha meglátogatja ezt a

KÖZPONTI SZŰRT TEJ.

SZŰRETLEN PIACI TEJ.

foutosságú, mert tudvalevő, hogy a szűretlen tej sok esetben roppant nagy mennyiségű piszkot tartalmaz, tele van az egészségre káros, idegen anyaggal. Szabad szemmel ez az idegen anyag persze nem látható, de borzasztó rombolást visz véghez az emberi szervezetben a láthatatlan ellenség. Mennyi gyermekbetegség katasztrófája kímélte volna meg a családot, ha a szűretlen tejet nem engedik be a háztartásba!

A főváros közönsége abban a szerencsés helyzetben van, hogy egy világszerte híres, mintaszerű vállalat, a Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezet, az egészségügyi követeléseknek mindenképpen megfelelő, szűrt tejjel látja el a háztartásokat. A Központi Tejcsarnok olyan tejet szállít a fogyasztó asztalára, melynek minden biztosítéka megvan arra, hogy az életerőt

telepet. A Központi Tejcsarnok igazgatósága készséggel megmutatja minden érdeklődőnek a telepet s a tej mintaszerű kezelését.

A tejhamisítások ellenében a Budapesti Központi Tejcsarnok Szövetkezet úgy védekezik, hogy 180 saját kezelésű fiókja utján, szab. alumíniumzárral ellátott üvegekben juttatja a fogyasztóhoz utólérhetetlen gondossággal kezelt tejt. A palack megtöltésének kelete is rajta van, mi által könnyűszerrel meggyőződhetik mindenki arról, hogy friss tej van a palackban. A tejtermékek termelése és kezelése során ugyanez a gondosság érvényesül. Örvendetes, hogy a Központi Tejcsarnok híveivel arányosan, folyton több és több ragyogó tisztaságú fióküzlet révén jut ez a nagyváros föltétlenül egészséges tejhez.

K Ü L Ö N F É L É K.

Zálogház. A szegény ember kiségitője a zálogház. Közeledjék a házbér fizetésének az ideje vagy betegdjék meg családjának valamelyik tagja: hóna alá fogja nélkülözhető ingóságát s zálogba teszi. A kézzzálog-kölcsönügylettel csak iparhatósági engedelemmel szabad foglalkozni. A zálogtárgyokról a törvény kellékeinek megfelelő zálogjegyet adnak s azokról külön rovatokkal bíró könyvet is vezetnek. A zálogtárgyakat csak a zálogjegyek visszadására és a zálogot terhelő kölcsön-szálogkölcsöndíj lefizetése mellett lehet visszakövetelni és pedig a zálogjegy lejáratára előtt bármikor, lejáratára után pedig az árverés megkezdéséig. A lejárat után egy hónap alatt ki nem váltott zálogot királyi közjegyző vagy iparhatósági kiküldött jelenlétében megtartandó árverésen értékesítik. A kézzzálog-kölcsönügylettel a *Budapesti takarékpénztár és országos zálogkölcsön-részvénytársaság* (VI. ker., Andrassy-út 5.) is foglalkozik. Kézzzálogüzletei: *IV. ker., Károly-körút 30., IV. ker., Ferenciek-tere 4.* (Irányi-utca sarok), *V. ker., Lipót-körút 27., VII. ker., Király-utca 57., VIII. ker., József-körút 2. VIII. ker., Üllői-út 6. és VII. ker., Rottenbiller-utca 1.* (Baross-tér sarok).

Tyúkszemet, szemölcsöt, szarúhártát 3 nap alatt fájdalom nélkül eltávolít a „*Ria-balzsam*“, tégelye 1 korona, 3 tégely 2,50 korona. Cím: Kemény, Kassa, I., Póstafoók 12/326.

Naptárunk egyik olvasója nemrég kérdést intézett hozzánk, hogy mit használjon étvágytalanság, gyomorgöres, émelygések, gyomorfájdalmak, bélrenyheség és dugulás ellen. Ajánlhatjuk ezen olvasónknak az étvágygerjesztő, görcsöt csillapító, hashajtó *Feller-féle Rebarbara-Elsa-pilulák* alkalmazását. Megkönnyítik a gyomor emésztési munkáját, megszüntetik a bélrenyheséget, dugulást, puffadtságot és 6 doboz bérmentve csak 4 korona 40 fillér, 12 doboz 8 korona 40 fillérbe kerül, ha *Feller V. Jenő* gyógyszerésznél *Stubica 9. sz.* (Zágráb-megye) rendel. Ugyanitt kapható a híres fájdalomcsillapító *Feller-féle Elsa-fluid* is, melynek 12 üvege bérmentve 5 korona.

A gyermek számára való kedves ajándékot oszt szét ingyenesen a bécsi Nestlé cég. Kedves papírbabák ezek, művészi kivitelben, amelyek kellemes szórakozást nyújtanak a gyermekeknek. Ezen ajándékon kívül mindenkinek próbadobozokat is küldenek a Nestlé-féle gyermeklisztből s ezt is teljesen díjtalanul. Az ingyen babát és Nestlé-lisztet kívánatra azonnal elküldi a *Henri Nestlé cég, Wien, I., Biberstrasse. 97 K.*

Fáradtság, derékfájás, csontfájdalmak, csúsz, rheuma ellen évtizedek óta kipróbált jó szer a világhírű *Kriegner-féle Reparator*, melynek egy házban sem szabad hiányoznia, mert a legjobb háziszer. Kis üveg 1 kor., nagy 2 kor. a gyógyszerárakban. Postán 5 üveget 5 koronáért frankó küld az egyedüli készítő, *Kriegner-gyógyszertár, Budapest, Kálvin-tér.* Nem tévesztendő össze e kiváló gyógyszer a mindenféle betegség ellen vásári módon hirdetett különféle szerekkel.

Aki dolgozni akar, annak egészség és erő kell és annak meg kell védenie testét és egészségét minden zavaró befolyás ellen. Ezért k. olvasóinkat újból emlékeztetjük a *Feller-féle Elsa-fluidra*, amely tudvalevőleg túleröltetés, kimerültség, gyengeség, fáradtság, fagyások, fagydaganatok, különböző fájdalmak, szúrás, szaggatás, hűlés és nedvesség okozta csúszköszvényes bántalmak, álmatlanság ellen kitűnően szolgál. Csillapítja a fájdalmakat, erősít, üdit és gyógyít. Acélozza az izmokat és inakat. Sok ezer család használja már a múlt század óta és úgyszólván egész házi patikát pótol nékik. Valódi *Feller-féle „Elsa-fluid“* csak *Feller V. Jenő* gyógyszerésznél, *Stubica 9. sz.* (Zágráb-megye) készül és itt rendelendő 12 kis vagy 6 dupla vagy két speciális üveg bérmentve 6.—koronáért. Egyúttal megrendelhetők a *Feller-féle hashajtó Rebarbara „Elsapilulák“* is, melyek kitűnően beváltak dugulás, gyomorbántalmak, étvágytalanság stb. ellen. 6 doboz bérmentve 4 korona 40 fillér, 1 doboz 1 korona 60 fillér.

GYENGE TESTALKAT

egyedül **Páter Hilárius római erőtáppora** által erősíthető meg. Vérszegények, ideggyengeségben, emésztési zavarokban és sápadtságban szenvedők, gyomorbajosok kiváló eredménnyel használhatják. **Telt idomok és sulygyarapodás egyedüli eszköze**, melytől 4 heti használat után legalább 20 kg. gyarapodás várható. Ára dobozonként használati utasítással 2 kor. 50 fillér. Főraktár és szétküldési hely

Magyarország és társországi részére:

Wagner és Seitz Szirén drogéria, Budapest, II/2, Fő-utca 7/B.

Az 1857-ben alakult és leg-

felsőbb helyen engedélyezett

Első magyar általános biztosító társaság

Budapesten, Vigadó-tér 1., saját palotájában,

több mint 200 millió korona alappal birés biztosításokat vállal:

- a) tűzkár ellen (ha azt gyújtó vagy száraz villám okozza is) épületekre, gépekre, gépek, gazdasági és iparkészletekre, árukra, butorneműekre, marhaállományra stb.;
- b) szállítmányi károk ellen árukra és értékekre, vizen, szárazon és vasutakon;
- c) jégkárok ellen teljes kártérítéssel;
- d) betörések ellen és
- e) az ember életére a legkülönbözőbb kombinációk szerint.

Az alaptőke, a biztosítási tartaléktőkék és befolyó biztosítási díjösszegek teljes biztosítékot nyújtanak, — a biztosítási föltételek a legelőnyösebben állapítatnak meg.

A biztosítási díjak a legolcsóbban számíttatnak, a felmerülő károk a leggyorsabban és legméltányosabban fizettetnek ki.

Kormányzó közegek:

Igazgatóság: Ormody Vilmos vezérigazgató, Balaban Adolf vezérigazgató-helyettes, Berzeviczy Albert, Gergely Tódor, Hajós József, Harkányi Frigyes báró, Bara P. Zsigmond, Poll Imre, Róna Márk aligazgatók.

KLISÉKET irodalmi művek és árjegyzékekhez

a legtökéletesebb kivitelben készít

IFJ. WEINWURM A. ÉS TÁRSA
BUDAPEST, Ó-UTCA 6. SZ.

TELEFON
86—16.

A pécsi országos kiállításon ARANY éremmel kitüntetve.
A milánói nemzetközi kiállításon NAGY EZÜST éremmel kitüntetve.
A papír-, tan- és iskolaszert-kiállításon ARANY éremmel kitüntetve.

LESZIK KÁROLY

könyvkötészete

:: BUDAPEST ::

VIII., Szentkirályi-utca 6. sz.

ELVÁLLALJA e szakmába
vágó mindennemű munka
izléses és pontos elkészítését
a legegyszerűbbtől a leg-
diszesebb kivitelben, úgy hely-
ben, mint vidékre. *www*

JÓKAI MÓR MUNKÁI

RENDKIVÜL OLCSÓ ÁRON OLCSÓ JÓKAI!

1. sz. Az egyhuszasos leány. A nagyapó várkastélya. 2. sz. A dagóli torony. Bosszú a túlvilágon. 3-4. sz. A sárga rózsza. 5. sz. Az ezerkettedik éjszaka. 6-8. sz. Péter Péter. 9. sz. Ne hagyj magad. 10. sz. A fekete sereg. 11-12. sz. A cigánybáró. 13. sz. Párbaj Istennel. 14. sz. Vén emberek nyara. 15-16. sz. Az apja fia. 17-20. sz. Bálványos vár. 21. sz. Még sem lesz belőle tekintetes asszony. 22. sz. A csigák regénye. 23. sz. A fránya hadnagy. 24-25. sz. Rendkívüli nők. 26-30. sz. Egy játékos aki nyer. 31-43. sz. A lőcsei fehér asszony. 44-46. sz. Az északi pólusig. 47. sz. A jedikulai rab. 48. sz. Az utolsó mór királyok. 49. sz. Kassári Dániel. 50. sz. Száz leány egy rakáson. 51. sz. Anekdotalönyv. (Első sorozat.) 52. sz. Kalandos históriák. 53. sz. A jó öreg asszony és más elb. 54-55. sz. Három királyok csillaga. 56-60. sz. Egetvivő asszonysziv. 61. sz. Anekdotalönyv. (Második sorozat.) 62. sz. Életképek. 63. sz. Házasság éhségből. 64-66. sz. A fekete vér. 67-70. sz. A Damokosok. 71. sz. Anekdotalönyv. (Harmadik sorozat.) 72. sz. Amerikai történetek. 73-77. sz. Nincsen ördög. 78-79. sz. Csalavér. 80. sz. Tarka élet. 81-90. sz. Enyim, tied, övé. 91. sz. A háromszínű kandur. 92. sz. A számrrend története. Eleven regény. 93-98. sz. Egy hírhedett kalandor. 99. sz. Babszemek. 100. sz. A Balaton völlegényei és más elb. 101. sz. A magyar színészet hőskora. 102. sz. A Magyar Faust. 103. sz. A véres kenyér. 104-106. sz. A barátfalvi lévita. 107-110. sz. Minden poklokon keresztül. 111. sz. Egy magyar költő életéből. 112. sz. Egy világlátót fiu. 113. sz. A rosszul osztott testvérek. 114-115. sz. Magnéta. 116-120. sz. De kár megvéni. 121. sz. Anekdotalönyv. (Negyedik sorozat.) 122. sz. Fantasztikus történetek. 123-124. sz. A Kráf. 125-130. sz. Szép Mihál. 131. sz. Völegényverseny. 132. sz. Álmodád. 133-140. sz. Szabadság a hó alatt. 141. sz. Az asztalos családja. 142. sz. Bokáczius kalandjai. 143-144. sz. Lenczi fráter. 145-150. sz. Rákóczi fia. 151. sz. 1848. Nagy idők emlékei. 152. sz. Tarka világ. 153. sz. Mindenféle különöck. 154. sz. A magyar király háza tája. 155-160. sz. A három márványfej. 161-168. sz. Ráb Ráby. 169. sz. A rútak rútja. 170. sz. Ne nyulj hozzám. 171. sz. Esetek Petőli életéből. 172. sz. Bürgözdí báci. 173-176. sz. A két Trenk. 177-178. sz. Trenk Frigyes. 179-180. sz. A szegénység útja. 181. sz. Március tizenötödike. 182. sz. A Magláy-család. 183-185. sz. Tégy jót. 186-190. sz. A tengerszemű hölgy. 191-200. sz. A lélekidomár. 201. sz. Egy nagy élet apró emlékei I. 202. sz. A nemzeti színház multjából. 203-207. sz. A gazdag szegények. 208-210. sz. Asszonyt kísér — Istent kísért. 211. sz. Egy nagy élet apró emlékei II. 212. sz. Petőli eszmecsirái. 213-217. sz. Görögtűz. 218-219. sz. Sirkőalbum. 220. sz. Humoros apróságok.

VÁLASZTÁS TETSZÉS SZERINT!

Egy-egy szám ára 40 fillér. 10 szám egyszerre rendelve 4 korona helyett 3 korona. 100 szám egyszerre rendelve 40 korona helyett 29 korona. 200 szám egyszerre rendelve 80 korona helyett 58 korona. Minden rendeléshez szép ajándék-könyvet mellékelek, ha az összeget előre beküldi. Díjtalanul küldöm meg nagy könyvárjegyzéket.

Leszállított árban kaphatók még Jókai következő művei:

Aranyember, két kötet (12.—) 6.— K	Magyar nábob .. (7.—) 5.20 K
Egy az Isten .. (7.—) 5.20 „	Kárpáthy Zoltán .. (7.—) 5.20 „
Csataképek .. (3.—) 2.20 „	Uj földesúr .. (5.—) 3.80 „

Megrendelhe-
:: tők csakis **MOLNÁR IMRE** antikvár-könyv-
kereskedőnél ::

BUDAPEST, VIII. KERÜLET, RÁKÓCZI-ÚT 39. SZ.

(József-körút sarok.)

Telefon József 20—29.

Wörner J. és Társa

Malomépítészeti, gépgyár és
vasöntőde Budapesten

MALOMÉPÍTŐ-OSZTÁLY:

Teljes malomberendezések, egyes
malomgépek. Turbinák és
vizikerekek. Gépöntvények saját
és idegen minták után.

RÖNYU- ÉS RÖNYOMDAI GÉPEK OSZTÁLYA:

Rörforgásu nyomógépek. Egy-
szerű gyorsajtók két vagy négy
festékdörzslő hengerrel. Két szint
nyomó gyorsajtók. Rönyomdai
gyorsajtók. Rönyomdai kézisa-
jtók. Tégelynyomásu gyorsajtók.
Papírúvágógépek. Csomagoló- és
simitóajtók.

SZEDŐSZERRÉNYEK ÉS ÁLLUÁNYOK.

Magyar ásványórló és vegyészeti- gyár részvénytársaság.

BUDAPEST, IX., Soroksári-ut 41. szám.

Telefon 65-34.

Telefon 65-34.

A gépek tisztítására rongyot, pamutfonalat, kócot stb. ne használjunk, mert eltekintve attól, hogy ezek a legdrágább törölő szerek: a rongy egészségi szempontból közveszélyes; a kóc és pamutfonal száalai a mozgó géprészek közé kerülvén, a gépek csapágycit tönkre teszik.

Mindzezekkel szemben a legolcsóbb, a legjobb és technikai szempontból legtökéletesebb géptisztító szer a

„HUNGÁRIA“ mosható géptisztító kendő.

Csak egyszer kell beszerezni, s az így beszerezett kendők állandó leltárt képeznek, mert mi a hozzánk tisztításba adott kendőket nemcsak mossuk,

∴∴∴ hanem jókarban is tartjuk. ∴∴∴

Miután tehát a hasznavehetetlenné vált kendőket mindig ujakkal kicseréljük, ez a leltár-állomány állandóan jókarban marad. A jókarban tartásért nem ∴∴∴ számítunk semmit, hanem csak a mosásért. ∴∴∴

Tessék díjtalan próbakendőket rendelni!

Árak: Új kendők 100 db-ként 22 kor. Mosási díj 100 db-ként 5 kor.

500 darab szállításánál az odaszállítás költségeit mi fizetjük.

AZ ANKER

Élet- és Járadék-Biztosító Társaság.

Magyarországi igazgatóság:

Budapest, VI., Deák-tér 6. Anker-palota.

Vagyon 201 millió korona. Biztosítási állomány 596 millió korona. Modern biztosítási feltételek. — Megtámadhatlanság. — Utazási szabadság — Díjtalan biztosítás háboru esetére

Példa H 10-táblázat szerinti biztosításra: Egy 30 éves személy H 10-díjtáblázat szerint 10.000 koronát biztosít 25 évi tartamra. Ezért fizet 424 K 50 f. évi díjat. Ha azonban az illető a lejárat előtt meghal, örökösei az Ankertől kapnak: 1. a haláleset bejelentése után azonnal táviratilag 1000 K temetkezési járulékot, 2. évi 1000 K járadékot negyed-évi részletekben a biztosítás lejáratí idejéig, 3. a biztosítás lejártakor a teljes 10.000 K biztosított összeget. A ki családjáról határozott módon, minden eshetőség szem előtt tartásával biztosítás útján kíván gondoskodni, ebben a táblázatban a biztosítás eszményét, a céljainak legmegfelelőbbet fogja feltalálni.

Felvilágosítással és díjtalan költségvetéssel készséggel szolgál a fenti igazgatóság, valamint a társaság összes képviselői.

EGYESÜLT BUDAPESTI FŐVÁROSI TAKARÉKPÉNZTÁR

BUDAPESTEN, V., DOROTTYA-U. 4

ALAPITTATOTT 1846-ban. ■ ■

SAJÁT ÉPÜLETÉBEN.

Fiók-osztályok:

- I. ker., Fehérvári-ut 1. szám.
- I. ker., Krisztina-körut 133. sz.
- II. kerület, Fő-utca 2. szám.
- V. ker., Nádor-utca 23. szám.
- VI. ker., Andrásy-ut 2. szám.
- VII. ker. Erzsébet-körut 58. sz.
- VIII. ker., Rákóczi-ut 11. szám. ::

Elfogad betéteket:

Takarékpénztári könyves-
kékre, pénzlárjegyekre, va-
lamint cheque- és folyó-
számlára. Leszámitol váltó-
kat. Előleget ad értékpá-
pirokra, egyttal értékpá-
pirok vételét és eladását
legelőnyösebben teljesíti.

Jelzálog-kölesönöket ad
készpénzben 4¹/₂%-os zálog-
:: levelekben. ::

BEFIZETETT ALAPTŐKE:

15.000.000 kor.

névre szóló,

**25.000 db részvény,
600 kor. befizetéssel.**

TARTALÉKALAPOK:

kb. 25,000.000 kor.

Az intézet zálogle- velei adómentesek,

a közszolgálat minden ága-
zatában bánatpénzüi és biz-
tosítékul, ugyszintén kato-
nai házassági biztosítékul
elfogadtatnak és árva-va-
gyon elhelyezésére alkal-
masak. A záloglevelek a
takarékpénztár mind a hét
osztályának pénztáránál a
napi árfolyamon kaphatók.

„ADRIA“ MAGYAR KIR. TENGERSZÁLLÁSI RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

Regia Ungarica Società Anonima di Navigazione Marittima „Adria“ **FIUME**

Székhelye: BUDAPEST, V., Szabadság-tér 16.

Utazási irodája: Budapest, IV., Koronaherceg-u. 18.

HAJÓRAJ: Adria, Andrassy, Arad, Árpád, Balaton, Báró Fejérváry, Báthori, Buda II., B. Kemény, Carola, Deák, Duna, Ferenc József király, Ferenc Ferdinánd, Jókai, Kálmán király, Kassa, Károly Ferenc József, Kolozsvár, Lederer Sándor, Matlekovits, Mátyás király, Nagy Lajos, Rákóczy, Stefánia, Szapáry, Szeged, Szent István, Szent László, Széchenyi, Széll Kálmán, Tibor, Tisza, Zichy, Zrínyi.

Fiume-Északafrika-Marokko-Kanáriszigetek-Spanyolországi vonal.

Rendes kétheti járatok. A legmodernebb kényelemmel berendezett

„Ferenc József Király“, „Ferenc Ferdinánd“ és
„Károly Ferenc József“ gőzösökön

(Brutto register tonnatartalom: 3811, lóerő: 3600, displacement: 6650 tonna,
gyorsaság: 14'9, ill. 15'1 tengeri mérföld.)

tágas hálófülkék, luxus-lakosztályok külön társalgóval és fürdővel, zeneterem, dohányzó (játéktér), veranda-kávéház, gőz-, zuhany- és kádifürdők és «Telefunken» drótnélküli táviróberendezés állanak az utasok rendelkezésére. A konyha elsőrangú. Belföldi és külföldi borok és más italok. Orvosi szolgálat. Fodrász.

Fiume-Olaszország-Délfranciaország-Spanyolországi (A) vonal. Fiume-Olaszország-Délfranciaországi (B) vonal.

Menetrendszerű heti járatok Fiuméből Bari, Catania, Malta, Messina, Palermo, Nápoly, Genua s más olasz kikötőkön át Marseilleig (B-vonal), illetőleg Barcelona és Valenciáig (A-vonal).

Fiume-Lybia-Tuniszi vonal.

Rendes kétheti áru- és személyszállító járatok Fiuméből (és Triesztből) Spalato, Bari, Catania, Siracusa, Malta, Beugazi, Misurata, Tripolis, Sfax, Susa és Tunisba.

Menetrendszerű járatok Fiuméből Trieszt érintésével Lissabon, Oporto, Bordeaux, Rouen, Havre, Antwerpen, Rotterdam, Amsterdam, Kopenhaga, Hamburg, Glasgow, London, Leith, Liverpool, Newcastle, Newport, Grimsby-be. Évente 12 menetrendszerű járat Fiume és Triesztből Brazíliába.

Felvilágosítást adnak: az Üzletigazgatóság Fiumében, a társaság utazási irodái Fiumében (Adria-palota, sürgőnyeim: Adria Fiume) és Budapesten (Koronaherceg-utca 18., sürgőnyeim: Adriapass, Budapest), a Thos. Cook & Son és az Adams Express Company összes irodái, Josef Hartmann, Cöln, Wallrafplatz 7. és Frankfurt/M., Kaiserstrasse 31. és az összes nevezetesebb utazási irodák.

FONOTT BUTOROK

hámozott nádból (peddig nád), gyékény-fonatból, fűzveszőkből állandóan a legújabb minták szerint, a legjobb kivitelben készítve kaphatók az

**Országos Központi Hitelszövetkezet
kötelékébe tartozó ipari és
háziipari szövetkezetek ::**

**beszerző és értékesítő központja
Budapest, VIII., József-körut 36. szám.**

Nagy készlet a kosárszakma összes cikkeiben, ugymint utazókosarakban, gyümölcszállító és gazdasági kosarakban. :: Árjegyzék díjtalanul.

REPARATOR

Csúsz
bántalmait fényesrel-évítyja

Fáradtság
ellen a legjobban ki-próbált házi-szer

Köszvény
gyógyításánál páratlan hatás

Rheuma
fájdalmait csillapítja és meg is szünteti

Derekfájás
ellen nagyszerű kipróbált szer

Csontfájdalmak
okozta szenvedéseket azonnal megszüntet

A Kriegner-féle REPARATOR
a szent Rókus-kórházban 136 eset közül 129-ben teljes gyógyulást eredményezett.
Nagy üveg . . . 2 korona
Kis üveg . . . 1 korona
5 kis üveg 5 korona, vagy
3 nagy üveg 6 korona bérmentve.

Egyedüli készítő:
KRIEGNER GYÓGYSZERTÁR
Budapest. Kálvin-tér.

A Kriegner-féle REPARATOR
oly elismert kiváló szer, hogy nyakra-főre utánnozzák. Óvakodjunk az értéktelen utánzatoktól.
Postai szétküldés naponta utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után.

Alapítatott 1855.

Ullmann és Seligmann

szállítók

Budapest, József-tér 8. sz.

Telefon 37—99.

ELVÁLLALTATNAK
SZÁLLÍTÁSOK
A VILÁG BÁRMELY
RÉSZÉBE. PODGYÁSZ
HÁZHOZZÁLLÍTÁSA
ÉS ELVÁMOLÁSOK
ELFOGADTATNAK.

SAS ÉS BAUER

A műrzháli papirgyárak
raktára és képviselete

BUDAPESTEN
V., Személynök-u. 21-23.

Telefon: 25—20 és 60—99

**Különlegesség: a legfinomabb
minőségű műnyomó, illusz-
trációs és chromópapirokból**

ELSŐ MAGYAR KŐ- ÉS KÖNYVNYOMDAI FESTÉKGYÁR

BERGER ÉS WIRTH

Budapest, IX., Márton-utca 19.

ALAPÍTOTT 1882.

TELEFON 56-64.

ALAPÍTOTT 1882.

Flókgyárak: Berlin, Bremen, Florenz, London, Newyork, Páris és Szentpétervár.

Modernül berendezett hengeranyaggyár és hengeröntőde.

Készít legjobb minőségű illusztráció-, újság-, mű-, díszmű- és mindenféle színes festéket. Szedősorzők igazítható feszítővel, szabadalmazott saját találmány. Bronzok, kencék, korom. Szabadalmazott hengeranyag Viktoria és Bianka.

Különlegességek okmány- és check-festékekben, másoló- és platinfedő-festékekben. Készen nyomható Viktoria-bronz-festék különféle színben. Két szint játszó metaton-festék stb.

Ezt a kalendáriumot Berger és Wirth festékével
 _____ nyomták. _____

(Sihari 88)
WOLFNERM
 EZEŐTT KÜRZHEVŐTATA
KÉPGYÁR
 BUDAPEST
 VIII. HUNYADYUTCA
 32/2.
 TELEFON: 55-52
 ALAPÍTOTT 1893. AJÁTHÁZ

Magyar-Francia Biztosító Részvénytársaság

(1879.) Budapest, V. ker., Vigadó-tér 1. (1879.)

Alaptőke 5,000.000 korona.

Igazgatóság: Ormody Vilmos (elnök), Aich György, Balaban Adolf, Dr. Brüll Ignác, Fuchs Lajos, Hevesy Lajos, Thieme Károly, Weiss Fülöp.

Felügyelő-bizottság: Gyöngyössy János, Kónyi Manó, Kovács József dr., Lónyay Géza, Poll Imre, Ullmann Pál dr.

Ügyvezető igazgató: Mihályi Zoltán. Igazgató: Sebő Gyula.

Aligazgató: Fischl Géza. Főkönyvelő: Fischer Adolf.
Cégjegyző: Reiner Jakab.

Biztosításokat vállal:

Tűzkárok ellen: házak, gyárak, butorok, áruraktárakra, mezőgazdasági terményekre, berendezésekre és egyéb ingóságokra. Lakházaknál a tűzkár következtében kieső bérjövedelem is biztosítható.

Betöréses lopás, rablás és pénztári küldöttek kirablása ellen.

Jégkárok ellen: mezei terményekre teljes kártérítéssel.

Az ember életére a legkülönbözőbb módzatok szerint.

Üveg- és tükörüvegekben eshető károk ellen.

Értékshállitmányokban (Valoren): szállítás alkalmával előforduló károk ellen.

Vasuti és hajószállitmányokra szállítás közben keletkező károk ellen.

Magyar Kir. Szab. Osztálysorsjáték igazgatósága (IV., Eskü-tér 5. szám).

Alakult az 1897. évi II. t.-c. alapján.

Elnök: Tolnay Lajos.

Alelnök: báró Fejérváry Imre.

Igazgatósági tagok: Egyedi Lajos, Jacoby Gusztáv, Herreuschmidt Alfréd, Lukács Sándor, Stein Ármin, Schwarzschild Bertram, Cohn Móric. Felügyelőbizottsági tagok. Gróf Hugonnai Kálmán, dr. Mayer Ernő, Morvay István, Schönfeld Adolf, Hermaun Samu. Vezérigazgató: Hazay Fülöp. Vezértitkár: Serényi Samu.

Évenként két sorsjáték. Egy-egy sorsjáték hat osztályból áll, 110.000 sorsjegy, 55.000 nyeremény.

Egy sorsjáték nyereményeinek összege 14,459.000 korona. Főnyeremény (szerencse esetén) egy millió korona.

CSÁSZ. KIR. SZAB. KASSA-ODERBERGI VASUT.

Mérsékelt áru menettérti jegyek a Magas-Tátrába.

A Magas-Tátrába, ugyszintén a Csorbai-tóhoz és Tátralomnicra a nyári és téli évadban a Wienből, Berlinből, Breslauból és egyéb nagyobb külföldi állomásokról fennálló menettérti jegyeken kívül hazai állomásokról a következő mérsékelt áru menettérti jegyek kerülnek kiadásra:

A

		I. oszt.	II. oszt.	III. oszt.
		k o r o n a		
Kassáról vagy Eperjesről				
Poprádfelkára vagy viszont . . .	gy. v.	18.—	12.—	9.—
	sz. v.	13.—	9.—	6.—
Csorbatóra (fogaskerekű vasut) vagy viszont	gy. v.	21.—	15.—	12.—
	sz. v.	17.40	12.60	9.—
Tátralomnicra vagy viszont . . .	gy. v.	21.—	13.80	10.20
	sz. v.	16.—	10.80	7.20
Tátrafüredről				
Kassára vagy viszont	gy. v.	20.—	14.—	11.—
	sz. v.	15.—	11.—	8.—

B

Arad, Budapest, Debrecen, Gyulafehérvár, Kaposvár, Kecskemét, Kolozsvár, Marosvásárhely, Nagykároly, Nagyvárad, Pápa, Pécs, Pozsony, Szabadka, Szatmár, Szeged, Szombathely, Szolnok, Temesvár, Ujvidék és Zágrábról — Poprádfelkára, Csorbatóra és Tátra-Lomnicra.

A Budapestről Poprádfelkára szóló menettérti jegyek ára: 57.60 korona az I., 38.40 korona a II. és 19.20 korona a III. osztályban. A többi állomásokról szóló jegyek árai a magyar vasuti személyforgalom I. füzetéből, valamint a kiadó állomásokon tudható meg.

Budapest, 1914 december havában.

A kassa-oderbergi vasut vezérigazgatósága.

FEHÉR MIKLÓS GÉPGYÁR R.-T. BUDAPEST, VÁCI-UT 80.

A m. kir. államvasutak gépgyárában készült gépeknek eladása és csereüzletek kötése.

Gőzlokomobilok, cséplőgépek, benzín-, nyersolaj- és szivógáz-gépek cséplési, ipari és más célokra minden nagyságban. „Rekord“ Traktorunk szánt, csépel és vontat.

Mielőtt gépet vesz, forduljon bizalommal hozzánk. — Cserék útján bevett használt gépeket részletfizetésre és olcsón eladunk.

Gyógyíthatók-e a tüdőbajok?

Ezen rendkívül fontos kérdés foglalkoztatja mindazokat, akik asthmában, tüdő- és torokbeli gümőkórban, sorvadásban, tüdőcsucshurutban, idült köhögésben, elnyálkásodásban, hosszas rekedtségben szenvednek és eddig gyógyulást nem találtak. Minden ily beteg kap tőlünk teljesen ingyen és bérmentve egy ábrával ellátott könyvet, írta Dr. med. G. Guttman, a Finsen-gyógyintézet főorvosa és a könyv e kérdést tárgyalja: „Gyógyíthatók-e a tüdőbajok?“ Azonkívül küldünk egy mintát a mi bevált világhírű diétikus teánkából. Sok ezren dicsérik, akik eddig használták.

Gyakorlóorvosok e teát mint kiváló diétikumot használták és dicsérik tüdőgümőkórnál (sorvadásnál), asthma, bronchitis és torokhurut eseteiben. Ez a tea nem titkos szer, Lieber-füvekből van összeállítva, melyek császári rendelet folytán a szabad forgalomnak vannak átengedve.

Ára oly jutányos, hogy a vagyontalanok is megszerezhetik. De hogy minden betegnek alkalmat adjunk, hogy e teát minden kockázat nélkül kipróbálhassa és bajának mineműsége iránt tájékozódhassék, elhatároztuk, hogy minden betegnek megküldjük a „Gyógyíthatók-e a tüdőbajok?“ című könyvet és egy próbát a teánkából, és pedig teljesen ingyen és bérmentve. Csak tessék egy :: levelezőlapot írni pontos címével az alábbi cégnek ::

Puhlmann & Co., Berlin O. 722. Müggelstr. 25/a

Magyar Általános Kőszénbánya Részvénytársulat

Budapest, V. ker., Zoltán-utca 2—4. sz.

Szállít: tatai, tokodi, dorogi akna-,
dara-, darabos és cséplési
 SZENET

tatai tojás- és téglá
 BRIKETTET

felsőgallai és miskolc-díós-
györi darabos és építkezési
 MESZET

felsőgallai M. Á. K. °. °. védjegyű
 PORTLAND-CEMENTET

Borsodi Szénbányák Részvénytársasága

Budapest, V. ker., Zoltán-utca 2—4. sz.

SZÁLLIT:

KIRÁLDI
 SAJÓSZENTPÉTERI
 SAJÓKAZAI
 RUDOLFTELEPI ÉS
 KAZINCI

AKNA-, CSÉPLÉSI ÉS
 DARABOS SZENET

Sinylődés méregkúrák által!

Megszabadulás és gyógyulás gyógyfükúrákkal. Ezen cím alatt legújabbban egy népiesen irt füzet jelent meg, amely az eddig ismert és használatban levő szerek és gyógymódok hatását és hátrányait tárgyalja a bőr-, hólyag- és vérbajok kezelésénél. Ezen füzetet, melyet dr. med. Geyer szakorvos szerkesztett, 60 fillér (levélbélyegben) beküldése ellenében zárt borítékban küldjük. A könyvecske számos ábrával van ellátva és utasításokat tartalmaz az önkezeléshez.

PUHLMANN & CO. Berlin O. 722. Müggelstr. 25/a.

500 koronát

fizetek, ha

„RIA-BALZSAM“

gyökérintóm tyúkszem, szemölcsöt, szarúhártyát 3 nap alatt fájdalommentesen el nem távolít. Egy tégely jótállólévéllel együtt 1 korona, 3 tégely 2.50 korona. Sok száz köszönő- és elismerőlevél.

Kemény, Kassa I., postafiók 12/326.

MAGYAR ÉLET- és JÁRADÉKBIZTOSÍTÓ-INTÉZET

mint szövetkezet

Budapest. VI. ker., Andrassy-ut 8. sz. (Saját ház.)

A szövetkezel elnöke: Széchenyi Aladár gróf. Az igazgatóság: Rudnyánszky József báró elnök, Dénes Tibor vezérigazgató, Forray Miklós, Györgyey Ilés, Lévay Zsigmond dr.

Az intézet a szövetkezeti alapra lévén fektetve, az össznyereség 70 százaléka a díjfizetések arányában a tagok közt fölosztatik. Az intézet az életbiztosítás összes neveit műveli, jutányos díjak és előnyös feltételek mellett. Ajánlja különösen magánhivatalnokok részére a nyugdíjbiztosítás különböző neveit, azonkívül özvegyi járadékbiztosítást, továbbá állami és közhivatalnokoknak nyugdíjzatásuk esetére lakbérpótló járadékot. Az összes biztosítási módokatnál kívánságra rokkantsági kockázatot is elvállalja az intézet, olyként, hogy munkaképtelenség esetén a biztosított a díj fizetése alól fölmentetik. — Az intézet orvosi vizsgálat nélkül is köt a legelőnyösebb feltételek mellett biztosítást. Bővebb fölvilágosítással készséggel szolgál az intézet igazgatósága.

Gyógyítsd az iszákost, míg bele nem ütközik a törvénybe.

Mentsd meg, míg az alkohol az egészségét, munkakedvét és vagyonát el nem pusztítja, vagy míg a halál lehetetlenné nem teszi a mentést.

Az **Alkolin** pótolja az alkoholt és megújíttatja az iszákos emberrel az alkoholos italokat.

Az **Alkolin** teljesen ártalmatlan és oly intenzív hatása, hogy még a legmegrögzöttebb alkoholistát is megvédi a visszaeséstől.

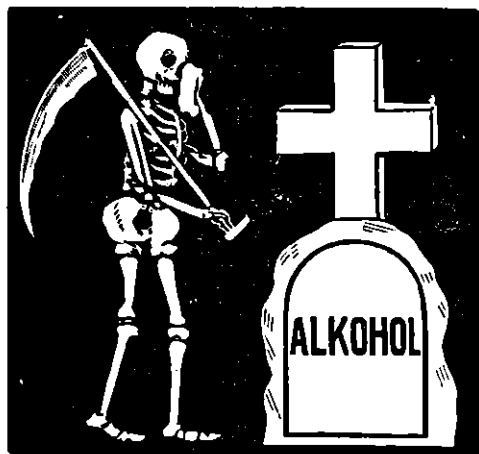
Az **Alkolin** a legújabb szer, a mit a tudomány ezen a téren produkált s máig is ezer meg ezer embert mentett meg a nyomorúságtól, eizüléstől és romlástól.

Az **Alkolin** könnyen oldható preparátum, a mit az asszony az ura reggelijébe beletehet anélkül, hogy az észrevenne valamit. A legtöbb esetben nem is érti a gyógyított ember, miért nem bírja meg egyszerre a szeszes italt. Azt hiszi, hogy a sok fogyasztástól csömört kapott, a hogyan csömört kap az ember olyan ételtől, a melyből túlságosan sokat evett.

Az **Alkolin**-ből minden apa adjon a diák-fiának, mielőtt elbukik a vizsgán; még ha nem is szenvedelmes ivó a fiu, akkor is gyöngíti elméjét az alkoholos ital. Egyáltalán mindenki, a ki nem tudja magát az alkoholtól megtartóztatni, szedjen be egy adag Alkolin-t. Teljesen ártalmatlan. A ki beveszi, konzerválja egészségét és megtakarít sok pénzt, a mit sörre, borra, pálinkára adott volna.

Mivel hirdetéseinket utánozzák, tévedések elkerülése végett csak az ALKOLIN-intézetnek írjon, ne másnak.

Az **Alkolin** ára 10 korona. A pénz előzetes beküldése ellenében vagy utánvétellel megküldi:

ALKOLIN-INSTITUT COPENHAGEN B,
DÄNEMARK 1696.

Levélportó 25 fillér, levelezőlap 10 fillér.

Megbízható, legjobb

arctisztító és szépítő

készítmények, melyek nem tévesztendők össze az ujabban forgalomba hozott különféle nagyhangu reklámmal — támogatott szépítő szerekek a —

KRIEGNER-FÉLE

AKÁCIA-KRÉM

rendkívül finom, kedves illatú arckenőcs, mely az arcot üdíti, frissíti, szépíti és fiatalítja. Pár nap alatt eltávolít szeplőt, májfoltot. Kisimítja a ráncokat, redőket. Ára 2 korona.

Ehhez ajánlatos a
KRIEGNER-FÉLE

AKÁCIA-PUDER

fehér, rózsá és krém színben. Páratlan a nap és szél befolyása ellen. Egy doboz 1 korona. — Évtizedek óta közkedvelt még a férfiaknál is a —

KRIEGNER-FÉLE

AKÁCIA-SZAPPAN

kellemes hatású és igen tartós. Ára 1 kor. a gyógyszerárakban. Postán küldi:

Kriegner-gyógyszertár
Budapest, Kálvin-tér.

Vérszegénység

étvágytalanság, idegesség, álmatlanság gyógyítására és gyöngye gyermekek, sápkóros fiatal leányok erősítésére a legkitünőbb készítmény

a Kriegner-féle tokaji
CHINA-VASBOR.

Az országos egészségügyi tanács is méltatta ez itál kiváló sajátosságait, így tehát nem téveszthető össze más hasonló szerekekkel.

A Kriegner-féle tokaji China-Vasbor valódi 5 puttonos tokaji borból készül, nagyon kellemes ízű és hatása biztos. Nem támadja meg a fogat, nem terheli meg a gyomrot és ezért az összes vaskészítmények között az első helyet foglalja el.

!! Rekonvalescenseknél páratlan !!

Kis üveg 3 kor. 20 fillér. Nagy üveg ára 6 korona a gyógyszerárakban. Postai szétküldés naponta utánvétellel vagy a pénz előzetes beküldése után

Kriegner-gyógyszertár
Budapest, Kálvin-tér.

Magyar Ruggyantaárugyár

Részvénytársaság

TÖRLŐGUMI-
GYÁRTMA-
NYAINAK ::
VÉDŐJEGYE:

Magyar törlőgummi kapható minden papirkereskedésben.

Főelárusító: ADLER és SZIGETI, VII., Kertész-utca 48. sz.

MAGYAR

Agrár- és Járadékbank r. t.

Budapest, V., Nádor-utca 16. sz. saját ház.

Igazgatóság: Barta Arnold (elnökhelyettes), Bujánovics Sándor (elnökhelyettes), Bernrieder János, Dezasse János gróf, Enyedy Béni, Herzog Péter báró, König Tivadar dr. (magy. kir. pénzügyminiszterium kiküldöttje), Kürthy Lajos báró, Minkus Jenő, Schönborn-Buchheim Frigyes Károly báró v. b. t. t., Schönwald Adolf, Thors J. H., Vest Ede báró, Wolfner Tivadar.

Ügyvezető igazgatók: Fellner Frigyes dr., Schöber Béla dr., Szántó Frigyes.

Igazgató: Somogyi Kornél.

Helyettes igazgató: Szathmáry Gyula.

Felügyelő-bizottság: Kún Ákos (elnök), Kemény Ákos báró, Ullmann Pal dr.

Atvesz pénzbetéteket folyó- és cheque-számlára, betéti könyvecskére és pénztári jegyekre.

Tőzsdei megbízásokat úgy helyben, mint a külföld nagyobb pénzpiacain legjutányosabban teljesít.

Vesz és elad mindennemű értékpapírokat, úgy mint: állami kötvényeket, zálogleveleket, elsőbbségi kötvényeket, részvényeket és sorsjegyeket, továbbá ércpénzeket, külföldi pénznemeket és idegen bankjegyeket; bevált jutalék- és költségmentesen esedékes szelvényeket; leszámítol kisorsolt értékpapírokat; hitelleveleket és utalványokat állít ki a külföld minden nevezetesebb piacára és furdőhelyére.

Letét és megőrzés végett atvesz értékeket és okmányokat, úgy nyílt letét gyanánt, mint külön e célra szolgáló páncéltérvekben berendezett biztonsági szekrényekben (safe), a felek saját zára és a bank ellenzára mellett.

Kölcsönöket ad értékpapírokra.

A bank 4^{1/2}₁₀₀-os záloglevelei február 1-én, május 1-én, augusztus 1-én és november 1-én utólagosan esedékes negyedévi részletekben kamatoznak s kamatszelvevényeik az 1899. évi XXX. t. c. értelmében most és a jövőben minden adólevonás nélkül váltatnak be. E záloglevelek — amelyek ötven éven belül sorsolás útján teljes névértékben fizettetnek vissza — ugyanezen törvénycikk értelmében óvadékképesek és a községek, testületek, alapítványok, nyilvános fölügyelet alatt álló intézetek, továbbá gyámoltak és gondnokoltak pénzeinek, úgyszintén a hitbizományi és letéti pénzeknek gyümölcsöző elhelyezésére, szolgálati és üzleti biztosítékokra fordíthatók, továbbá a cs. és kir. közös hadsereg, a cs. kir. osztrák Landwehr, valamint a m. kir. honvédségnél és a m. kir. csendőrségnél házassági óvadékol felhasználhatók, nemkülönben úgy a cs. és kir. közös hadügyminiszterium, mint a m. kir. honvédelmi miniszterium alá rendelt hivataloknál üzleti biztosítékol és bánatpénzül, az Osztrák-Magyar Bank fő- és főközleteinél pedig kézi zálogul elfogadtatnak.

A bank 4⁰₁₀₀-os vasúti járadék-kötvényei május 1-én és november 1-én utólagosan esedékes felévi részletekben kamatoznak s kamatszelvevényeik az 1897. évi XXXII. t. c. értelmében most és a jövőben minden adólevonás nélkül váltatnak be. E vasúti járadékkötvények — amelyek 70 éven belül sorsolás útján teljes névértékben fizettetnek vissza — ugyanezen törvénycikk értelmében óvadékképesek és a községek, testületek, alapítványok, nyilvános fölügyelet alatt álló intézetek pénzeinek, úgyszintén a hitbizományi és letéti pénzeknek gyümölcsöző elhelyezésére, szolgálati és üzleti biztosítékokra fordíthatók, továbbá a cs. és kir. közös hadsereg, a cs. kir. osztrák Landwehr, valamint a m. kir. honvédségnél és a m. kir. csendőrségnél házassági óvadékol felhasználhatók, nemkülönben úgy a cs. kir. közös hadügyminiszterium, mint a m. kir. honvédelmi miniszterium alá rendelt hivataloknál üzleti biztosítékol és bánatpénzül, az Osztrák-Magyar Bank fő- és főközleteinél pedig kézi zálogul elfogadtatnak.

Cs. kir. szab. bizto-
sító társaság.

PHÖNIX

Cs. kir. szab. élet-
biztosító társaság.

Magyarországi fiók: BUDAPEST, IV., Hajó-utca 2. sz., a társaság saját házában.
Telefon: 16—26.

Befizetett részvénytőke: 8.000.000 korona,
az egyéb biztosítékok pedig meghalad-
ják a 8 millió koronát.

Részvénytőke: 6 millió korona. Díj-, kár-
és más tartalékok: 55 millió korona.
Biztosított tőkék összege: 225 millió 200
ezer K. Díjbevétel: 9 millió 733 ezer K.

**A társaság a legelőnyösebb föltételek és legolcsóbb díjak mellett
biztosít:**

Tűzkár ellen (villámcsapás okozta ká-
rok ellen is), épületeket, gyárakat,
gazdasági és más készleteket, mezei
terményeket az aratás ideje alatt,
marhaállományt, árukat, butorokat,
stb.

Jégkár ellen mezei terményeket.

Betöréses-lopás ellen lakásokat, üzle-
teket, kereskedelmi, vagy más áru-
raktárakat, pénztáratéteket.

Rablás ellen pénztári küldötteket.

A társaság életbiztosítási kötvényei a biztosítás 3 évi fennállása után meg-
támadhatlanok és érvényüketől meg nem foszthatók; a szavatosság háboru esetére
is kiterjed és a biztosított a föld bármely részére utazhat, vagy ott megtelepedhet,
továbbá foglalkozását is megváltoztathatja, a nélkül, hogy pótdíjat tartoznék fizetni.

Bővebb felvilágosításokat készséggel nyújtanak: a magyarországi fiók Buda-
pesten és a társaság vezérigénökségei, főigénköei, illetve ügénéköei az ország min-
den jelentékenyebb helységében.

biztosításokat köt:

Az emberéletre minden szokásos módo-
zata szerint, u. m.:

Haláleseti biztosítást, melynek alap-
ján a tőke a biztosított halála után
azonnal kifizetendő hozzátartozói-
nak, vagy más kedvezményezettnek.

Haláleseti és vegyes biztosítást, mely
rokkantság esetére díjfizetés alóli
felmentéssel és életjáradékkal is ösz-
szekőthető.

Életeseti biztosítást, az aggkorról való
gondoskodás, vagy gyermekkiháza-
sítás céljából.

**Életjáradék-, özvegy nyugdíj- és gyer-
meknevelési járadék-biztosítást.**

RIMAMURÁNY-SALGÓ-TARJÁNI VASMŰ-RÉSZVÉNY-TÁRSASÁG.

KÉSZÍTMÉNYEI: Épület-vasgerenda, vasuti, kocsí, és
háóépítési tartó, vasszerkezeti és gépidomvas, kereske-
delmi rudvas, Siemens-Martin-Acél, va-uti és bányasin
és sinkapcsoló anyag, kocsí- és hintótengely, sodrony és
sodronyszeg, kereskedelmi és méretes lemez, horgany-
zott és hullámlemez, lemezszindely, fehérlémez, ólmozott
lemez, öntödei és kavarási célokra szolgáló tászen- és
pirszén-, nyersvas, vasöntvény, acél ekeő, sajtolt la-
pát, acélvilla, horganyzott huzal, tüskéshuzal stb stb.

Árjegyzék és szelvény-tüzetek ingyen.

**Megrendelések kizárólag a kereskedelmi vezérigazga-
tóságához. Budapest, V., Nádor-utca 36. alá intézendők.**

5000 dán forint jutalom

szakálltalanoknak és kopaszoknak.

A szakállt és haját valóban megnöveszti 8 nap alatt a valódi dán „Mos Balsam.” Fiatalok és öregek, férfiak és nők csakis „Mos Balsam”-ot használnak szakáll-, illetőleg szemöldök- és hajnövesztésre, mert be van bizonyítva, hogy a „Mos Balsam” a modern tudománynak egyetlen szere, amely 8-14 nap alatt olyan nagy befolyást tud gyakorolni a hajgyökerekre, hogy a hajzat azonnal nőni kezd. Garantirozzan ártalmatlan. Ha ez nem igaz, fizetünk

5000 dán forintot készpénzben

minden szakálltalanoknak, kopaszoknak, ritkahajúnak, aki hat héten át eredménytelenül használta a „Mos Balsam”-ot.

Mi vagyunk az egyetlen cég, amely ilyen kezesseget nyújt. Orvosi leírások és ajánlások. L'ánzásoktól nyomatékosan óvjuk.

„Az Ön „Mos Balsam”-ával végzett kísérleteimre vonatkozólag közölhetem, hogy rendkívül meg vagyok vele elégedve. Már nyolc nap alatt föltűnő volt hajam növekedése s bár hajam nagyon lágy és világos volt, mégis tömötté lett. Két hét múlva szakállam is megkapta természetes szívét s csak akkor láttam igazában az Ön balzsamának nagyszerű hatását. Köszönettel Tverg I. C. dr., Kopenhága.”

„Én, alulírott, a dán „Mos Balsam”-ot mindenkinek ajánlhatom, mint kitűnő hajnövesztő szert. Hajam nagyon sokáig hullott s már egészen kopasz részek is voltak fejemen. Miután a „Mos Balsam”-ot 3 hétig használtam, hajam ismét nőni kezdett, sűrű lett és nehéz. Andersen Mary, Ny Vestergade 5, Kopenhága.”

Egy csomag „Mos” 10 korona. Diszkrét csomagolás. Pénzt előre beküldeni vagy utánvétellel. Irjon a világ legnagyobb e szakbéli üzletének címére:

Mos-Magasinet, Copenhagen B. 1696, Dänemark.

(Levelezőlap portója 10 fillér, levélé 25 fillér.)

BRÜNDL JÁNOS

CS. ÉS KIR. UDVARI SZÁLLÍTÓ
EGÉSZSÉGÜGYI MŰSZAKI
: BERENDEZÉSEK GYÁRA :

KÖZPONTI FÜTÉS-, SZELLŐZTETÉS-
ÉS FÜRDŐTELEPEK, LÉGSZESZ, VIZ-
VEZETÉK ÉS CSATORNÁZÁSI BE-
RENDEZÉSEK, VÁROSI VIZMŰVEK ÉS
CSATORNÁZÁSOK, ÉPÜLET- ÉS DISZ-
:: :: MŰBÁDOGÓS MUNKÁK :: ::

BUDAPEST, VII., PÉTERFY SÁNDOR-U. 34.

:: TELEFON: JÓZSEF 15—19. ::

Magyarország legrégebbi egyházi szerek és zászlók gyára.

OBERBAUER ALAJOS UTÓDA

Cégtulajdonos: KRONBERG JÓZSEF a Ferenc József rend lovagja.
Klotild főherceggasszony ő cs. és kir. fensége udvari szállítója.
Telefon 167—34.

Gyár és raktár: BUDAPEST, Váci-utca 41. szám.

Alapított 1863-ban. ↔ Ötször kitüntetve.

Ajánlja: miseruha és egyházi szerelvényekből dusan föl-
szerelt nagy raktárát, mely bővelkedik gót-, román- és
reneszánsz-stilű ruhákban, valamint pontifikáló szerekben,

egyházi és egyleti zászlókban, érc- és faárúkban stb.

Árjegyzékek és költségtervezetek dlj- és bérmentesen küldetnek.

OLTÁREGYLETI SZÁLLÍTÓ.

FOGAK

szájpadlás és gyökéreltávolítás nélkül 10 évi jótállással. Az általunk készített és a párisi fogorvosi akadémia kiállításán az aranyérem és díszkereszttel kitüntetett fogak rágásra kitűnően használhatók, könnyen megszokhatók, a beszédben semmiféle zavart nem okoznak, szagot, ízt nem kapnak, a szájból ki nem vehetők, a valódi fogakat teljesen pótolják. Továbbá aranyhidak és koronákat a legjobb amerikai módszer szerint készít

GROSSMANN SIMON államilag vizsgáztott fogtechnikus

Budapest, VII., Erzsébet-körut 50. sz.
(Royal-szállóval szemben.) **FOGORVOS Dr. BARTSCH.**

Óvás! Ne tévedjen a szomszédomban levő fogorvosokhoz, csak 50. szám alatt létezem! Rendelés egész napon át este 8 óráig, vasár- és ünnepnapon is. **Speciális arany-, platina és porcellán-tömések kizárólagos készítése.** Foghuzások fájdalom nélkül, helyi érzéstelenítéssel vagy altatással. Régi, törött fogsorok javítása, átdolgozása megvárható vagy postafordultával elküldetik. **Igen mérsékelt árak. Részletfizetésre is. Telefon 86-50.**

KÚN SÁNDOR

festék-, kence-, zsiradékáru-, kátrány- és vegyitermékek gyára

Budapest, IV., Ferenc József-rakpart 18. sz.

Telefon 7-82.

Telefon 7-82.

ALAPITTATOTT 1892-ben.
Posta cheque-számla 20369.

ANTICOROSIT

rozsdaelenes festék szabadalmazva 3426. szám alatt. ::

ÁLLANDÓ RAKTÁR: Az összes hajózási anyagok és hajózási felszerelési cikkekben. ::: Amerikai és orosz géphenger-, ásvány- és császárolajok behozatala. ::: Repce-, égő- és kenőolaj, továbbéle süritett merev kenőcs, és belföldi kőolaj közvetlen elárúsító helye. ::: Román- és portlandcement gyári raktára. ●●●●●

1878 óta!

Mindenütt őrzött, híres és kedvelt, minden másnak általában felette álló háziszser. Nagyobb rendeleéseknél jelentékeny ármérséklés. :: :: :: ::

THIERRY A. gyógyszerész BALZSAM

egyedül valódi a zöld apáca védjeggyel. TÖRVÉNYILEG VÉDVE.

Minden hamisítást, utánzatot és vizonteladást, más megtévesztő jegyű balzsamból büntetőjogilag üldözünk és szigorú büntetést von maga után!

Egyedül valódi balzsam az Orangyal gyógyszerertárból Thierry A. Pregrada Rohitsch-Sauerbrunn mellett.

Ezen balzsam belsőleg és külsőleg használható. A balzsam 1. felülmúlhatlan hatása gyógyszer a tüdő és mell minden betegségénél, enyhíti a hurutot és megszünteti a köpést, megszünteti a fájdalmas köhögést és még régi ilyen bajokat is gyógyít. 2. Teljes hatással van torokgyulladásoknál, rekedtségnél, asztmánál és mindenféle torokbajoknál. 3. Alaposan elhajt minden lázt. 4. Meglepően gyógyít minden májbajt, gyomorbajt és bélbajokat, különösen gyomorgörcsöt, kólikát és hascsikarást. 5. Gyógyítja az aranyeret és hámorroidákat. 6. Gyenge hashajtó és vértisztító hatása, tisztítja a vesét, elmulasztja a képződést és mélabuságot, erősíti az étvágyat és emésztést. 7. Kiválóan szolgál fogfájásnál, lyukas fogaknál és minden más száz- és fogbetegségeknel, eltávolítja a felbőgést és a száj és gyomor büzt. 8. Jó szer ellen a pántlikásgiliszta és epilepszia vagyis nehézkór ellen. 9. Külsőleg igen jó minden régi vagy új sebre, varra, orbáncra, hópörsenésekre, csőfékélyre, szemölcsre, égési sebekre, megfagyott tagokra, rüh, kosz és kiütésekre, repedezett érdes kezekre. Elmulaszt fejfájást, zugást, szagatást, közsvenyt, fülfájást stb. 10. Kiváló gyógyszer, melynek egyetlen családnál sem, különösen influenza, kolerajárványoknál nem szabad hiányozni. **Tehát vigyázzunk mindig a fenn látható zöld apácára.** Cimezzük: An die Schutzengel-Apotheke des A. THIERRY in PREG-RADA bei Rohitsch (Austria). 12 kis vagy 6 dupla üveg, esetleg 1 nagy különleges családú üveg 5 korona 60 fillér.

Kevesebbet nem küldünk. Szétküldés csak a pénz előleges beküldése vagy utánvéttel. 6 tucat (72) kis vagy 3 tucat (36) dupla üveg balzsam közvetlen az én gyógytáramból beszerezve, 20 korona.

A Centifolia-szívókenőcs

(ezelőtt csodakenőcs).

Ezen kenőccsel egy 14 éves gyógyíthatatlannak hitt csontszu teljesen meggyógyult, újabban még egy 22 éves nehéz rákszerű baj.

Megátolja és megszünteti a vérmegévezést. Csaknem minden fájdalmas operációt, sőt amputációt feleslegessé tesz. A valódi Centifolia-szívókenőcs használható mérges melleknel, gyermekágyasoknál, tejlefolyas rekedésénél, mellkeményedésnél, orbáncnál, minden más régi bajnál, nyitott lábaknál v. csontnál, sebeknél, sósfolyasoknál, dagadt lábaknál, sőt csontszuál is; ütés, szurás, lövés, vágás és zuzott sebeknél; minden idegen testek kiszívására, mint üveg és faszilánk, homok, serét, tövis, stb. minden daganatnál, kinövéseknél, karbunkulusoknál, képződményeknél, magánál a ráknál, körömméreg, körömdaganatoknál, pörsenéseknél és sebes lábaknál, **mindentéle égési sebeknél, megfagyott tagoknál, betegek feldörzsölésénél, nyak-**

daganatoknál, vérdaganatoknál, fülfolyasoknál és sebesüléseknél, stb. Két doboznál kevesebbet nem küldünk. A szétküldés kizárólag csak a pénz előleges beküldése vagy utánvét mellett történik. 2 tégely 3 K 60 f. Egyedüli beszerzési forrás

Schutzengel-Apotheke des A. THIERRY in PREG-RADA bei Rohitsch. Kapható Török József gyógyszerésznél Budapesten és Magyarország legtöbb gyógyszerertárában. Nagyban: Thalmayer és Seitz és Kochmeister utóda drogériákban Budapesten.

Minden készítményből valódi beszerezhető a Schutzengel-Apotheke des A. Thierry in Pregrada bei Rohitsch (Austria).

Magyarország vármegyei és székhelyei.

ABAÚJ-TORNA 3230 km² 202288 lakos.;
 KASSA 44211 lakossal. — ALSÓ-FEHÉR 3575
 km² 221018 l.; NAGY-ENYED 8663 lakossal. —
 ARAD 5963 km² 414388 lakos.; ARAD 63166
 lakossal. — ARVA 2018 km² 787451 l.; ALSÓ-
 KUBIN 1821 lakossal. — BACS-BODROG
 8839 km² 796296 lakos.; ZOMBOR 30593 lakossal.
 — BARANYA 5106 km² 352478 l.; PÉCS
 49822 lakossal. — BARS 2724 km² 178500 l.;
 ARANYOS-MARÓT 3227 lakossal. — BÉKES
 3671 km² 298710 l.; GYULA 24284 lakossal.
 — BEREG 3783 km² 236611 l.; BEREKSZÁSZ
 12933 lakossal. — BÉSZTERCE-NASZÓD
 4167 km² 127843 l.; BÉSZTERCE 13236 lakos.

— BIHAR 10.590 km² lakos.
 646201 l.; NAGYVÁRAD
 64169 l. — BORSOD
 3630 km² 289914 l.;
 MISKOLC 51459 l. —
 BRASSÓ 1499 km²
 101109 l.; BRASSÓ 41056
 l. — CSANÁD 1715·20
 km² 145248 l.; MAKÓ
 34918 l. — CSIK 4859
 km² 145720 l.; CSIKSZE-
 REDA 3701 l. — CSONGE-
 RÁD 1967 km² 325568
 l.; SZENTES 31593 l. —
 ESZTERGOM 1077 km²
 90817 l.; ESZTERGOM
 17881 l. — FEHER 4008
 km² 260690 l.; SZÉKES-
 FEJÉRVÁR 36625 l. —
 FOGARAS 2433 km²
 95174 l.; FOGARAS 6579
 l. — GÖMÖR 4289 km²
 188080 l.; RIMASZOM-
 BAT 6912 l. — GYŐR
 1473 km² 1362051 l.; GYŐR
 44300 l. — HAJDÚ 2386
 km² 253863 l.; DEBRÉ-
 CEN 92729 l. — HA-
 ROMSZÉK 3893 km²
 148080 l.; PÉCSI-SZENT-
 GYÖRGY 8663 l. — HE-
 VES 3761 km² 279700
 lakossal; EGER 28052
 lakossal. — HONT 2246
 km² 130734 lakossal;
 IPOLYSÁÓ 4206 lakos-
 sal. — HUNYAD 7783
 km² 340135 lakossal;
 DÉVA 8054 lakossal. —
 JASZ-NAGY-KUN-
 SZOLNOK 5251 km²
 373064 lakos. — SZOLNOK 28778 lakossal. —
 KISKÜKÜLLŐ 1714 km² 116091 lakossal;
 DICSŐ-SZENT-MÁRTON 4417 lakossal. —
 KOLOZS 4839 km² 286687 lakossal; KO-
 LOZSVÁR 60808 lakossal. — KOMÁROM 2811
 km² 201850 lakossal; KOMÁROM 22337 la-
 kosossal. — KRASSÓ-SZÖRENY 11032 km²
 466147 lakossal; LUGOS 19818 lakossal. —
 LIPTÓ 2246 km² 86906 lakossal; LIPTÓ-SZT.-
 MIKLÓS 3251 lakos. — MÁRAMAROS 9720
 km² 357705 l.; MÁRAMAROS-SZIGET 21370 l.
 — MÁROS-TORDA 4154 km² 210589 l.;
 MÁROSVÁSÁRHELY 25517 l. — MOSON 2013
 km² 94479 l.; MAGYARÓVÁR 5273 l. — NAGY-
 KÜKÜLLŐ 3332 km² 148826 l.; SEGESVÁR
 11587 lakos. — NOGRÁD 4124 km² 261517 l.;

BALASSA-GYARMAT 10887 l. NYITRA 5511
 km² 457455 l.; NYITRA 16419 l. — PEST-PILIS-
 SULT-KISKUN 12.134 km² 1978041 l.;
 BUDAPEST 880371 l. — POZSONY 4294 km²
 389750 l.; POZSONY 78223 l. — SÁROS 3649
 km² 174620 l.; EPERJES 16323 l. — SOMOGY
 6705 km² 365961 l.; KAPOSVÁR 24124 l. —
 SOPRON 3117 km² 283510 l.; SOPRON 33932 l.
 — SZABOLCS 4639 km² 319818 l.; NYIR-
 EGYHÁZA 38198 l. — SZATMÁR 6095 km²
 396632 l.; NAGYKÁROLY 16078 l. SZEBEN
 3599 km² 176921 l.; NAGY-SZEBEN 33489 l.
 — SZEPEK 3668 km² 172867 l.; LŐCSE 7528 l.
 — SZILÁGY 3818 km² 230140 l.; ZILAH
 8062 l. — SZOLNOK-
 DOBOKA 4761 km²
 251936 l.; DEÉS 11452
 l. — TEMES 7200 km²
 476239 l.; TEMESVÁR
 72555 l. — TOLNA 3546
 km² 267259 l.; SZEGE-
 ZÁRD 14947 lakossal. —
 TORDA-ARANYOS-
 3497 km² 174375 la-
 kos. — TORDA 31455 la-
 kos. — TORONTÁL
 9929 km² 615151 la-
 kos. — NAGYBESKE-
 REK 26006 lakossal. —
 TRENCSEN 4444 km²
 310437 lakos.; TREN-
 CSÉN 7805 l. — TU-
 RÓC 1123 km² 55703
 l.; TURÓC-SZT.-MÁR-
 TON 4113 l. — UD-
 VARHELY 2937 km²
 124173 l.; SZÉKELY-
 UDVARHELY 10244 l. —
 UGOCSA 1208 km²
 91755 l.; NAGYSZŐLLŐS
 7811 l. — UNG 3230 km²
 162089 lakos; UNGVÁR
 16919 l. — VAS 5472
 km² 435793 l.; SZOM-
 BATHELY 30947 l. —
 VESZPRÉM 3955
 km² 229776 l.; VESZ-
 PRÉM 14792 l. — ZALA
 5974 km² 466333 l.;
 ZALAEGERSZEG 10844
 l. — ZEMPLEN 6269
 km² 343194 l.; S.-A.-
 UJHELY 10940 lakossal;
 — ZÓLYOM 2621
 km² 133653 lakossal;

Az arcbőr ápolására és szépítésére

legjobb a

**ZITA krém (arckenőcs) éjjeli haszná-
 latra.**

ZITA krém (nappali használatra).

**ZITA bőrfinomító habszappan a bőrt
 minden izgalomtól megóvja,
 üdév és ragyogó tisztává teszi.**

**ZITA kézfinomító a Kezet 2 nap alatt
 bársonymivá és hófehérré teszi.**

**ZITA hajregenerator az őszülő haj
 fiatalkori eredeti színetét pár nap
 alatt visszavárásolja.**

**ZITA Veloutine-pouder fehér, rózsaszín
 és krémszínekben. Kitűnően
 tapad, az arcot gyönyörűen
 fedő, legfinomabb pouder-készít-
 mény. Ára 2 és 3 korona.**

**ZITA Mitesser-Fluid és Mitesser-
 nyomó. Mitesserek ellen.**

**ZITA hajnövesztő a haj növesztés, erős-
 sítését, fiatalos ruganyosságát
 bámulatos erővel segíti elő. Ára 3
 korona.**

**ZITA hajszőkítő a hajzatot 4-5 nap
 alatt aranyzókévé varázsolja.
 Ára 2 korona.**

ZITA szeszíviz. Ára 2 korona.

ZITA pouderozó mosdóvíz. Ára 2 kor.

Magyarországi főraktár:

**VIG BÉLA Szent Margit
 Drogériája
 Budapest, II., Margit-körút 5/B.**

BÉSZTERCEBÁNYA 10776 lakossal; — MAGYAR
 ORSZÁG 282323 km² 18264533 lakossal. —
 FIUME város 19·57 km² 498861 l. — BELOVÁR-
 KÖRÖS 5050 km² 332592 l.; BELOVÁR 7231 l.
 — LIKA-KRBAVA 6611 km² 204710 l.;
 GOSPICS 3008 lakossal. — MODRUS-FIUME
 4879·09 km² 231654 l.; OGUZIN 5302 lakossal.
 PÓZSEGA 4931 km² t. l. 265272; POZSEGA
 5899 lakossal. — SZEREM 6865·80 km² t. l.
 414234; VUKOVÁR 10205 lakossal. — VARASD
 2521·28 km² t. l. 307010; VARASD 13398
 lakossal. — VERŐCE 4866·88 km² területét
 lakja 272430 lakos; ESZÉK 31388 lakossal. —
 ZÁGRAB 7210·04 km² területét lakja 594952
 lakos; ZÁGRAB 79938 lakossal. — HORVÁT-
 SZLAVONORSZÁG 42534 km² 2621954 l.